NAVARASA TARANGINHY

నవరసతరంగిణి

OR

BEAUTIES OF SHAKESPEARE

AND

KALIDAS

BY

SREE

Ajjada Adibhatta Narayanadas

PRINCIPAL VIZIARAMA GANA PATASALA

VIZIANAGRAM

శ్రీ విజయనగర వాస్తవ్యులగు శ్రీమదజ్జాడాదిభట్ట
నారాయణదాసుగారిచే నాంధ్రీకరింపఁబడిన షేక్స్పియర్కాళిదాసుల
కవితా విశేషములు.

1979

First Edition — 1922 Copies 500
Second Edition — 1979 Copies 1,000

Associations which have accorded Financial Aid for the Printing of this Book

ఈ ముద్రణకు కొంత ఆర్థిక సహకారము అందించిన సంస్థలు.

1) ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాద్.
   Andhra Pradesh Sahitya Academy, Hyderabad.
2) శ్రీ నారాయణదాస శతజయంతి కమిటి, హైదరాబాద్.
   Sri Narayana Das Centenary Committee, Hyderabad.
3) రోటరీ క్లబ్, పఠాన్‌కోట్, (పంజాబ్)
   Rotary Club, Pathankot, (Punjab).

ప్రకాశకులు :

శ్రీమతి కట్టా శ్యామలా దేవి,

శ్యామలానగర్, గుంటూరు-6.

ముద్రణ :

శ్రీ పి. రామకృష్ణమూర్తి,

మేనేజింగు డైరెక్టరు,

వెల్‌కమ్ ప్రెస్, ప్రైవేట్ లిమిటెడ్., లెస్సీస్ శ్రీవిజ్ఞానమంజూష, గుంటూరు-2.

మూల్యము : రు. 80/-

Adibhatla Narayanadas
Principal,
Sri Vijayarama Ganapatasala.
Vizianagram.

DEDICATED

BY

GENEROUS PERMISSION

TO

SRI SRI SRI RAJA MIRZA SRI PUSHAVATI
ALAKH NARAYAN GAJAPATY RAJ
MAHARAJ MANYA SULTAN BAHADUR
MAHARAJA OF VIZIANAGRAM

BY

HIS HIGHNESS'S EVER
LOYAL SERVANT

A. NARAYANADAS

PRINCIPAL

SRI VIJAYARAMA GANA PATHASALA

VIZIANAGRAM.

సీ॥ సాత్వికతపముయు - ష్మత్ప్రపితామహు వలననికలరుఁ
బా-వనచరిత్ర ।

శౌర్యపరాక్రమ - చాతుర్యములీ్నకుఁ దాతస్వభావమో-
ధర్మమూర్తి ।

బహుజనపోషణ - పరతనీతండ్రిన్నై జమునీకువచ్చెనో -
సదయహృదయ ।

సకలజనప్రియ - చారుధోరణి నీకు సహజసిద్ధమ్మురా - కులదీప ।

పూషవాట్కు-లమునఁ దొల్లి పొడముటరుదు।
నీవలె న్సద్గుణంబుల ప్రోవుభళిర।
తగును నీ పేరు నీ కుమా ధవుని కృపను ।
విజయమందు నారాయణ గజపతీంద్ర ॥

గీ ॥ శ్రీ విజయరామగజపతి జ్యేష్ఠపుత్ర ।
వీరలలితా కుమారీ కుమారశూర ।
ధీరసుకుమార విద్యావతీ కళత్ర ।
రాజకులముఖ్య యలక నారాయణాఖ్య ॥

గీ ॥ కాళిదాస షేక్స్పియరుల కవితలపయిఁ ।
ప్రేమపడెదవుగాన నర్పించినాఁడ ।
ఈకృతిన్దయతోడ నంగీకరించు ।
మలక నారాయణగజేంద్ర యధిపచంద్ర ॥

శ్లో॥ తవదాసాత్మ సంభూతా । న్యనన్య సులభాకృతిః ।
నారాయణ గజపతే । సాహ్యోంధ్రకృతికన్యకామ్ ॥

ఆదిభట్ల నారాయణదాసుడు.

FOREWORD BY

Prof. G. J. SOMAYAJI, Vidwan, M. A; L. T. Kalaprapurna Dr,

Chairman (Retd.) Commission for Scientific and Technical Terminology Ministry of Education

Head of the Dept. of Telugu
Andhra University, (Retd.)
PRABHATAM.
Official Colony
VISAKHAPATNAM-2

(formerly) NEW DELHI
CHAIRMAN. (Academic Sub-Committee Board of Governers Telugu Academy
HVDERABAD

Sri Adibhatla Narayana Das who lived and enjoyed a full life of 81 years (1864-1945) a scholar in Telugu, Sanskrit, Urdu, Persian, Arabic,Dance, Drama Prose, Criticism of literary and social structure, Music, Musicology, ancient Hindu traditional culture had been a Samson and a Solomon in one during his time. Six feet four of height, a hefty constitution, a suntanned colour, standing like a palm, long arms, thick upturned mustache had been natural gifts to him. He could swim the rapid torrents of local rapids with lusty strokes, could defeat any opponent of his age in free wrestling, walk without break a distance of 25 miles without food or drink in the middle and could win any wager in feats of physical strength, and endurance.

At the middle and high school level of education, transplanted from the rural hermitage to the brick and stone structure of Vijayanagaram, he had started with a knowledge of Telugu and Sanskrit as an advantage over his school fellows. He had earlier contacts with the rural bards and the village musicians, whom he held at bay in all contests. At the age of 22 when he completed his matriculation he had established a name for himself in the surroundings as a learned musician, a stage performer, a skilled composer of verse and poetic narration accompanied by music.

He gave up his school education after joining the F. A. class and chose to build up a career as a people's-stage-musical narrator. Packed audiences of all types of people, rural, urban, educated, illiterate, the superstitious, the rational, public servants and private land owners, all of whom highly admired him, rewarded him with gifts of money, apparel, ornaments etc. His perambulations extended to the whole of the Andhra Pradesh, Madras, Mysore, Tamilnadu, Delhi, Utkal and other provinces where also he had been in great demand.

At the age of 40 he had mastered Urdu, Parsee, Arabic, later translated Omar Khayyam into Telugu and Sanskrit, had produced a huge literature consisting of prose works, poetry, musical plays and his fame extended and got established in the whole country.

Before we can assess any one work of any reputed author, it may be advantageous to know his biography and place it, properly in the list of all his works. He has himself given us an autobiography from which we can gather a number of facts and the atmosphere he had to work in, at the time of the production of this particular work. The present work *Navarasatarangini* was first published in 1922, three years exactly after he became the principal of the Music college established by the Maharajah of Vizianagaram. Before this he had been honoured everywhere outside Vizianagaram in Mysore, Madras, Calcutta etc.

At that time there were already two colleges in that place, the Maharajah's English College a first grade institution, and a Sanskrit College where very reputed Pandits taught the various Sastras, Telugu and Sanskrit literature, which had two principals of great name, fame and learning. He did not want to lag behind them, being the principal of the College of Music which had not got a great respect in the estimation of these scholars. Narayana Das was never contented to be a man thought inferior to his

colleagues even to the slightest extent. These scholars must not have been paying the credit he deserved at their hands, and he must have thought of teaching them a lesson by demonstrating his great learning in English, Telugu and Sanskrit both in Literature and language. His method had always been to face the lion in his den and shake him by the mane. An open staggering, frontal attack to deal a fatal blow on his adversaries has been his method.

For this purpose, his proficiency in sematic languages, or his great mastery of the histrionic arts, or his wide popularity with the classes and masses which began in Vijayanagaram, could not provide him with an opportunity. To outshine them in English, Sanskrit, and Telugu, in literary composition, and exhibit his wide learning and stupendous energy, he took up this work.

This present work required a mastery of all the works of Shakespeare, consisting of 37 dramas, the sonnets and other miscellaneous works and all the works of Kalidasa, his 3 dramas, 4 poetic classics and other works which were doubtful in authorship but ascribed to him. The scholars in English, Sanskrit or Telugu whom he knew, had been familiar only with a few of the works of a particular author in that particular language. He made a thorough study of all these works, analysed them, collected the pieces in all of them, amounting to 594 in English and 231 in Sanskrit. All these were classified into the native Rasas, the sentiments of *love, hate, mercy, disgust, fear, Tranquility, gaiety, wonder, energy or vigour, and Benfvolence.*

These have been translated into chaste Telugu Verse mostly free from Sanskrit vocabulary, a stupendous task requiring understanding, analysis, equivalence, and precision, in Vocabulary and persistent labour. In addition he has provided a critical introduction in Telugu of 75 pages comparing the dramatic and poetic Techniques, of both Shakespeare and Kalidasa with also a summary

in prose of the plots, of the dramas etc. A list of all the Dramatic personae, and a glossary of difficult words has been a welcome addition. All this he did collect by himself without any assistance.

The English teachers of the colleges who would always look down upon the oriental scholars and the musicologists, had been familiar with a few of those Shakespeare's plays which were being prescribed for the study in the classes. They had been generally negligent of the others, not to speak of his other works, the sonnets etc., but this gentleman had rummaged all his works and collected the best passages dealing with all sentiments (Rasas). The Sanskrit scholars who had been teaching Kalidasa's works had been reading through a few cantoes of Raghuvamsa or portions of other works, but so far I could know there had been few who had studied the whole of Raghuvamsa or Kumarasambhava. The present work has silenced the sanskrit scholars. The telugu teachers were writing in the kavya style of Telugu replete with Sanskrit vocabulary and had not been accustomed to write simple chaste current native Telugu, even in original composition not to speak of Translations. By using mostly indigenous vocabulary (Accha Telugu) he had silenced them. In this way Sri A. N. Das had been able to silence all the scholars who had been competing with him for gaining the favour of the Maharajah and his courtiers. The Musicians, the Musicologists were no-where before him. His victory had been complete.

Now for the matter and manner adopted in the book much more need not be said as it has been discussed to some extent above. He had selected for translation long passages minutely depicting mental conditions, agonising soliloquies or detailed descriptions and short statements, couplets, pithy sayings, from every one of the works practically from all the chapters or acts. I leave the work of going through the whole work to the reader to select

passages of his liking, and only point out a few examples. Henry VIII ACT III Sc ii no 29 English and its translation on the opposite page in the text. The next passage Act V and Sc iii a couplet. He mentions the sentiment as (Santa Rasa) or gentleness. For (VIRA RASA) however one may read the Nos 66 & 67 of the Rape of Lucrece for a short and a long passage. For (Karunarasa,) Mercy Julius Ceaser 21, 22, Act II Sc iii and Act III Sc ii, For (Sringara) Love As you like it 2, Act III Sc ii 5, Act III Sc vI Merriment (Hasyarasa) As you like it 5, Act II Sc VII 6, Act II) Sc ii. Marvel (Adbhutarasa) Corialanus 34, Act I Sc i. 35 Act II Sc i. Wrath (Raudrarasa) Timon of Athens - 9, Act IV Sc iii, 10, Act IV Sc iii. The above are only a few examples.

The name of the work 'The river of the nine rasas' (sentiments) means that all the nine sentiments as have been accepted by the sanskrit critics, have been illustrated in this book with examples from the works of Shakespeare and Kalidasa in a continuous flow.

With the vast basement of music and dancing, the superstructure of proficiency in many languages, Sri Narayana Das has built a temple for the Goddess of Saraswathy and the tower has been completed by this book, for worshipping the knowledge that is immortal and universal, though couched in different languages.

Visakhapatnam
9—9—78

G. J. SOMAYAJI

Preface

The magnum opus of Sri Adibhatta Narayana Das. "*Navarasa Tarangini*" was originally printed in 1922, 500 copies only which were all distributed by Mr. Das to his friends and admirers. This book was not available for reading public for the last Many years.

The idea of reprinting of this book was initiated by Dr. P. S. R. Appa Rao M. A ; PhD., the then Director, Telugu Academy, Hyderabad & his ambition was to divert some funds left over from the A. N. Das centenery Celebration Committee. (a little over Rs. 2000). Eventually this stupendous task of reprinting this great book was taken up by me, a year back. The original sponsors, who facilitated this task by initially providing funds to begin this work are (1) Andhra Pradesh Sahitya Academy who were kind enough to grant a sum of Rs. 1500. (2) The Secretary Adibhatta Narayanadas Centenary celebration committee Sri Mamidipudi Anandam. M. P. and Chartered Accountant Hyderabad who was kind enough to spare the balance of a little more tean Rs. 2000/- left over after Sri Das's Centenary celebrations in 1965 in its Bank account. (3) Rotary Club Pathankot, who came forward to bear the expenses of binding and promised a decent donation under their community Service programme.

My thanks are specially due to these three bodies who lessend my task in bringing out this useful and great book which is presently out of public reach. Several other friends also have come forward to help the cause and I am thankful to each one of them even though space does not permit me to mention their names individually.

Trust this book will adore the hands of general and literary public interested in the books of Shakespeare & Kalidasa & evince greater interest in making them go deeper in the study of the works of the two world poets-Kindred Souls.

K. Eswara Rao

విషయసూచిక

దాసభారతీ ప్రచురణములు

1. మేలుజంతి : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
2. కచ్ఛపీశ్రుతులు : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
3. వ్యాసపీఠము : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
4. నాయెఱుక : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
5. తల్లివిన్కి : సంపాదకుడు – ఆచార్య శ్రీ ఓరుగంటి నీలకంఠశాస్త్రి.
6. సంస్కృత శతకద్వయము : – శ్రీ రాంభట్ల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారి తెలుగు & డాక్టర్ శ్రీ "భాను" గారి హిందీ అనువాదములతో.
7. పంచశతి : సంపాదకుడు – శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు
8. నూఱుగంటి : సంపాదకుడు – శ్రీ మన్నవ గిరిధరరావు.
9. బాటసారి (పద్యకావ్యము) : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
10. దశవిధరాగ నవతి కుసుమమంజరి (సంగీతసాహిత్య ప్రబంధము) :
11. నవరస తరంగిణి
12. సారంగధర

— నారాయణదాస విరచితములు.

13. MONARCH OF RHYTHM - Ganti Sreeramamurty.
14. జగజ్జ్యోతి : శ్రీ పేరి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి క్లుప్తీకరణము
15. THE LIGHTS OF THE WORLDS : Sri Peri Suryanarayana Sastry.
16. మహాకవి శ్రీ ఆదిభట్ల నారాయణదాస చరిత్రము : కృతికర్త : శ్రీ యం. వి. ఆర్. కృష్ణశర్మ.

మహాకవి, మధురసరస్వతి, సాహిత్యరత్నాకర

ఆచార్య శ్రీ యస్వీ జోగారావు, *M. A., Ph. D.,*

Head, Dept. of Telugu,

Chairman, Bd. of PG. Studies & Faculty of Oriental Learning, A. U, Member of the Andhra University Syndicate & A. P. Sahitya Akadami, Formerly Professor of Telugu, Leningrad University, U. S. S. R.

సహృదయ భూమిక

నాట్య సంగీత సాహిత్యాది నైకకళానైపుణచణుడైన నారాయణదాసుగారు తన రచనలందును ఒక రస ప్రపంచ విరించనుడై రాణించిన మహనీయుడు. ప్రాచ్యపాశ్చాత్య సాహిత్యరాసిక్యపారదృశ్వుడు. సునిశిత వైమర్శిక దృక్పథ సుదూరగామి. ఏవంవిధలక్షణములకు సువిశాల లక్ష్యభూమిగా ఈ నవరసతరంగిణిని వంతరించినారు నారాయణదాసుగారు.

కవితలో విశ్వమును విశ్వములో కవితను దర్శించి తమ కావ్యనాటకములందొక రసజగత్తును ప్రగల్భింపజేసిన లోకైక మహాకవులు షేక్స్పియరు కాళిదాసులు. వారి సారస్వతమొక మహా సృష్టి. అదియొక అద్భుత రసజగత్తు. వారి అమృత లేఖిని నాశ్రయించి నవరసములు నెట్లు పరిపుష్టములైనవో వైనమువారిగా పటిష్ఠ ప్రణాళికముగా నిరూపించుటయే ఎతద్గ్రంథ సముద్దేశము. ఇందా మహాకవుల సర్వ కావ్యనాటకములందలి ప్రముఖ పద్యములు, ప్రసిద్ధపంక్తులన్నియు వివిధ రసశీర్షికల క్రింద వింగడింపబడి యెదురుగా తదనువాద మెక్కువగా పద్యములలోను ఎడనెడ వచనములోను చూపబడినది. ఆంగ్లమున కనువాదము మిశ్రభాషయందును, సంస్కృత ప్రాకృతముల కనువాదము అచ్చ తెలుగునందును సాగినది. ఒక బాష ననువదించు పట్టున ఆ భాషయొక్క పద మొక్కటైన అనువాదమున పడగూడదని దాసుగారి నియమము. అనువాద మెప్పుడును "ఆహో మూలచ్ఛేదీ తవ పాండిత్య" మ్మను నట్లుండరాదు. మూలపంక్తి పరమార్థమును కరబదర మొనర్ప వలెగాని దానిని మీరి కఠినపాకమున బడరాదు. తాతకు దగ్గులు నేర్పవలెనా ? దాసుగారికి తెలియనివి కావీ సులువులు.

ఈ మహద్గ్రంథమున ఈ బృహద్గ్రంథమున వివిధ మూలపంక్తుల ఆకర సూచనలు, సందర్భ వివరణము, మూలగ్రంథముల ఇతివృత్త సంగ్రహము, అనువాదమునందలి కఠినశబ్దముల కర్థవివరణమును గలవు. వీని యన్నిటికిని మకుటాయమానముగ విపులమైన పీఠిక గలదు. అందు కవిత్వము–అనువాదము, ప్రాక్పశ్చిమ కావ్యమర్యాదలు, షేక్స్పియరు విశిష్టత, అనువాద భాష, శ్రవ్య దృశ్య కావ్య తారతమ్యము, హేమ్లెట్–శాకుంతలముల తులనాత్మక పరిశీలనము, రూపకప్రయోజనము, తౌర్యత్రికము, సంగీత సాహిత్యములు, సంప్రదాయము, ఆధునిక యుగము–అస్మద్భాషాస్థితి, కళలు–కవిత్వము, నరుల ఊహాపోహములు, మహాకవుల సందేశము, సత్కావ్య లక్షణము అను అమూల్య విషయములనేక మొక మహా సారస్వత స్రష్టయు ద్రష్టయునైన మహాభాగుని సూక్ష్మేక్షికతో సమ్యగనుశీలితములై సకల జిజ్ఞాసూపాదేయములై పండితులకుగూడ కనువిప్పు గలిగించునట్లు పరిఢవిల్లుచున్నవి.

ఈ గ్రంథ మెపుడో ఏబదియేదేండ్ల క్రిందట అచ్చయినది–అదియు శత సహస్రముఖముగా సహృదయ హృదయముల నుద్దీప్త మొనర్పగల దైదువందల ప్రతులుగా. ఎరిగినవారి ఉల్లములెల్ల కొల్లగొట్టినదయ్యు ఎరుగదగినవారి కెందరికో దుర్లభమై కాలపురుషుని అంతఃపురకాంతవలె కనుమరుగై పోయినది. ఇదిగో ఇపు డీ సహృదయ సార్వభౌము డీ యీశ్వరుని ధర్మమా యని ఆ గ్రంథ జగన్మాతృ దివ్య సౌందర్య దీధితులు సకలాంధ్ర సహృదయ జగత్తుకుచ్చకచ్చకితముగా ప్రసరింప నున్నవి. ఎన్నడెన్నడటంచు నవరసతరంగిణి కోసము అర్రులు చాచుకొనియున్న అస్మదాదుల చిరవాంఛితమున కీ ఈశ్వర సాక్షాత్కారము మోక్షమొసగినది. రసజ్ఞ ప్రపంచ మాయనకు ఋణపడిపోయినది.

యస్వీ జోగారావు.

10-10-79.

నవరసతరంగిణి

పీఠిక

షేక్స్పియరు - కాళిదాసు

తులనాత్మక పరిశీలన :

జగత్ప్రసిద్ధులైన షేక్స్పియర్కాళిదాసుల కవిత్వమందలి సొగసులు తెలుఁగువారలకుఁ దెలుపఁ దెలిగించినాఁడను. షేక్స్పియ రాంగ్లేయభాషలో ముప్పదేడు నాటకములు న్మఱియు నాఱు చిన్న కావ్యంబులు రచియించె. కాళిదాసుఁడు నాల్గునాటకముల న్మఱియు నేడు కావ్యముల నొనర్చెను. కేవల మాంగ్లభాషా పాండిత్యము మాత్రమే కలిగి సంస్కృత మెఱుఁగనివారు షేక్స్పియరు కాళిదాసుని కంటె నెక్కువకవి యనియు, సంస్కృతజ్ఞానముండి యాంగ్లేయభాషా పరిచయము లేనివారు కాళిదాసున్మించినకవి లోకమున లేఁడనియు ను వాదించుచుందురు. గీర్వాణాంగ్లేయభాషలు రెండుఁగూడఁ దెలిసిన వారి కాసందియ ముండనేరదు. ఇంతకు నొకభాషలోనే యిద్దఱు కవిత్వముచెప్పినపుడు వారల తారతమ్యముఁ దెలుప సులభము కాని వేఱు వేఱు భాషలయందుఁ గవిత నొనర్చినవారల వాసిఁ దెల్ప మిక్కిలి వీలుకాదు. భాషాగౌరవమును బట్టి రసోన్నతి యగపడును. రాజునకు మఱియు సేవకునకు న్గలుగు రసము లుపాధిభేదంబుల గౌరవలాఘవము లందుననుటకు సందేహము లే దింతకు రాజు మెచ్చినది రంభ యను సామెతయే తార్కాణము. భాషలకెల్ల సంస్కృతము తల్లియు రాజువంటిది. రాజల్గెను - లోకులెల్లరన్ భయపడఁ జొచ్చిరి. మఱియు నతఁడు చిఱునవ్వునవ్వెను - జనులందఱుల్లాసమందిరి. సేవకునియల్కగాని, నగవుగాని యంతగా లక్ష్యము సేయఁబడవు. స్వతస్సిద్ధమగు దేవభాష న్జదువునపుడు రసోదయమగునట్లు దేశభాష న్జదువఁ గానేరదు. పాలకొకరుచి, యద్దియే పెరుఁగు, వెన్న, నేయి;

మీఁగడ, చల్ల మొదలగు వికారము లందునపుడు వింతవింత చవు
లగు. అందొకదానికొకటి పోల్చి యెద్దియు నెక్కువనికాని తక్కువని
కాని యనరాదు. సంస్కృతము పాలన్‌బోలి దేశభాషలను పెరుఁగు
మొదలగు వికృతుల నందెదును. మఱియు నూహ మొదట నొదవి
పిదప భాషారూపమున బయలుపడియెనుగాన భాషలతోఁ బనియేమి?
యూహల నొండొంటికిఁబోల్చి హెచ్చుతగ్గు లేర్పఱ్చవచ్చు నన్నచో
నదియుఁగూడ వీలుపడదేమన నేయూహల కలవడినవారల కాయూహ
లెక్కువగ నివాసస్థానములు భోజనపదార్థములు మొదలగువాని
వలె రుచించుట యనుభవసిద్ధముకదా! ఇంద్రనీలములవంటి కురు లిచటి
వారలకు - మఱి బంగరుచివురుఁబోలిన యెఱ్ఱనికొప్పు హూణులకుం,
జల్లని యాదరము మనలో - వెచ్చని యాదరము పాశ్చాత్యులలోను
న్రుచింపలేదా? ఇట్లు తర్కించినకొలఁది షేక్స్పియర్కాళిదాసుల
కవిత్వములలోని వాసి యేర్పఱ్చ వలనుపడదు. ఏభాషలందైనఁ గవు
లు నాఁ బరంగిన వారలలోఁ బరులయూహలం దొంగిలి మచ్చునకు
మచ్చువన్ని యుదరపోషణార్థముకాని, పేరెక్కుటకుఁగాని గ్రంథము
లల్లువారు నూటికిఁ దొంబదితొమ్మండ్రు.నిజమైన కవు లేకాలమందైనఁ
గడునరుదు. సహజకవులకు సామాన్యప్రసిద్ధియుం దొంగకవుల కెక్కుడు
కీర్తి. కవితారసజ్ఞులు సత్కవులకంటెఁ గడునరుదు. షేక్స్పియర్కాళి
దాసులకన్న నెక్కుడు కవితాప్రతిభగల కవిశిరోమణులు సామాన్యు
లుగ నుపేక్షింపఁబడియుండవచ్చు. కొందఱి యూహలు వ్రాయంబడ
కయుఁ, గొందఱి వ్రాతలు బయల్వడకయు, గొందఱి కావ్యంబులు
ప్రచురింపఁబడియుఁ గొన్ని హేతువులచే గణింపఁబడకయుఁ బ్రఖ్యాతిఁ
గొనఁజాలకున్నవి. పలుగురాడిన మాట పాటి కెక్కుఁగనకఁ బైయిరు
వుర స్సవిశ్రేష్ఠులుగ నెన్ని వారి నొండొరులతోఁ బోల్చునపుడు నా
యభిప్రాయమన నేపాటిది? వారల కవిత్వమందలి సొగసు లేర్చుటకు
దొరకొనినప్పుడు పేదవాఁ డొకతావున నవరత్నము లపరిమితముగ

నొండొండుమీఱటి కన్నడ నెద్దాననైనఁ దృప్తిపడ కెద్దియందోఁచక
తుదకెవ్వియో కొన్నిమాత్రము తెచ్చుకొనినట్లు, మఱియు నాఁకలిఁ
గొనువాఁ డొకదానికన్ననొకటి క్రొంజవులనొప్పి పలుతెఱంగులఁ
దుఱంగలించు వంటకంబులు దొరకునెడ నెద్దియుం గడుపునిండఁ దిన
లేక వచ్చినట్లయ్యె. నాపని ఆయిరువుర కబ్బములందలి సౌందర్యము
కొనియాడ వేనోళ్ళుచాలవు. పున్నమచందురుం జూచినకొలందిఁ దనివి
తీఱని తీరున వారలం జదివినకొలఁది సంతుష్టితీఱదు. మఱియు ఖగోళ
ములఁగాంచి యానందించి వానిం గూలంకషంబుగఁ దెలియఁజాలనట్లు
వారి యూహ లత్యామోదకరములయ్యుఁ గొన్నిచోట్ల దురవగాహ
ములు. సముద్రమువలె వారల కవితాశక్తి యపారము. దిగంతరేఖకరణి
వారి యుద్దేశము కొన్నితావుల నందీయందకుండును. వారి వాక్కు
మత్కృతి యనిర్దేశ్యము. సరియె. ఆ మహాకవీశ్వరులు లోకప్రసిద్ధులు.
నే వేఱే తెల్పనేల? నిజమగు కవులొకరికొక రీడుదీయకుండ్రు. వారిలో
నొండొరులఁ బోల్ప వీలుకా దెవనిమట్టుకు వాఁడే ఘనుఁడు.

కవిత్వము—అనువాదము :

రసము చెడనీక యమకపుష్టిగఁ జెప్పుట, సందర్భశుద్ధిఁగల పద
ప్రయోగము, స్వతంత్రముగఁ గథనుగల్పించి యపూర్వమగు నూహ
లందెల్పుట, యతుకుంచక పద్యములల్లుట, పండితపామరరంజకముగ
మృదు మధురోచిత శబ్దంబులం బొందుపర్చుటయుం గవిత్వమున
ముఖ్యాంశములు. సర్వసాధారణానుభవము న్యథోచితంబుగఁ దెల్పి
జనుల హృదయంబులకెల్ల రసముప్పతిలంజేసి నీతినుద్బోధించుటయే
కవితకుఁ దగు ప్రయోజనము. మఱియు నొకభాష యింకొక భాషకు
సరిగా మాఱదు. చాలమట్టూహఁ దెల్పునట్లు మాత్రమే మార్చ
వచ్చుఁగాని యథాస్థితిగ భాషాంతరీకరణ మసాధ్యము. పుట్టుభాష
తల్లి పాలవంటిది. పెట్టుభాష యెంతచదివి యంటించుకొన్ననుఁ బోత
పాలవలె నంతగా నొడలుపట్టదు. లాఁతిభాషపొంకము కూలంకష

ముగాఁ దెలియఁబడదు. మఱియు నొక మాతృభాష యొకజన్మదేశ మొకజాతి యొకవయస్సాక స్థితి కలవార లన్యోన్యము సహజముగాఁ దెలిసికొందురు. "ఒకకొంత యొదిగిన సికమీఁద ముడిపువ్వు లెత్తులు దొరయు తాయతులుజుట్టి" యను సీసపద్యపాదమందలి యభిప్రాయము వచ్చునట్టిదొక సీసపద్యపాదము చెప్పుట గాని లేక ఛందస్సు మార్చి చెప్పుటగాని లేక పర్యాయపదంబుల న్దానికర్థము చెప్పుటగాని యంతగా రసము పుట్టింపనేరనపుడు భాషాంతరీకరణమునఁ దద్రసఁ మెట్లుత్పాదిల్లును? మేనమామ పోల్కిగాఁ గొంతవఱకు భాషాంతరీకరణమున నూహఁదెల్పఁ బీఁకులాడవచ్చును. విధిప్రేరితుఁడనై షేక్స్పియర్కాళిదాసుల కవిత్వమందు నాయెన్నికకొన్ని సొగసులు సాహసంబునఁ దెలుఁగునం దెలిపినాఁడ, నీ యాంధ్రంబున నొకవేళ నంతగా రుచిపాడమనిచో నాంధ్రీకరణమున నాశక్తిలేమిగాని యక్కవీశ్వరుల కొఱంత యేమాత్రము న్గాదని నేఁదెల్పనవసరము లేదు. షేక్స్పియర్కాళిదాసుల తారతమ్యము కొంతవఱకీపుస్తకంబున నాంధ్రులకుఁ దెలియఁ గలదని నానమ్మకము. మొగి, యొగి మొదలగుపదంబులు వ్యర్థముగా నడుకవలయుఁగాన యతిప్రాసవర్జ్యంబుగాఁ బద్యములల్లిన బాగుగ నుండుననియు, సర్వజనసాధారణముగాఁ దెలియుఁగాన గ్రామ్యమే కావ్యంబులఁ జెప్పుట యుచితమనియు, గణయతిప్రాసముల న్వ్యాకరణమున్మాని వచనకావ్యములు మాత్రమే చెప్పిన మఱింత సులభబోధకము లగుననియు కొందఱు నవనాగరకులవలెఁ బల్కుచుఁ గొంత వింతమార్పునకు గారణమగుచున్నారు. సంస్కృతమునఁ తు,హి,వై, చాదులుందెనుఁగున నొగిమొగ్యాదులుం బాదపూరణ మాత్రఫలకములయ్యుఁ జీట్లపేకలలోని జోకరుబొమ్మవలె నభీష్టార్థసిద్ధిదాయకములయి పద్యమును మేకుబిగింపువలె దృఢపర్చును. గ్రామ్యమమితముగాఁ బలుదేశంబులం బెక్కుతెఱంగులుగ నేర్చఁబట్టి భేదముగనుండుఁగావున సర్వసాధారణముగాఁ దెలియఁబడదు. సుశబ్దప్రయోగము పుణ్య

జనకమని ప్రయోగార్హశబ్దంబులు పరిమితములుగా గ్రంథమునకు నియమింపఁబడియె. గణయతిప్రాసములు నుపమాద్యలంకారములుం జమత్కృతింబుట్టించుచు దృఢధారణమునకు సాహాయ్యముగా నేర్పర్పఁ బడియె. ప్రాసమో విశేషవర్ణనియమమో లేని తెలుఁగుసామెతయే కానరాదు. కావునఁ దెలుఁగుబాసకు మార్దవమువలె తెలుఁగుపద్యములకు యతిప్రాసములు వర్ణధర్మములు, వావివరుసలతీరున నలంఘ్యములుగాఁ గన్పట్టెడు. కార్యముతోనే ప్రయోజనముగాని కట్టుపాటు లవసరము లేదన్నచో జాతినీతులు, వావివరుసలు, తలమొల్లల కుడుపులు, భక్ష్యాభక్ష్యవివేకము, పిన్నపెద్ద తారతమ్యము, పాపభీతి, యాస్తిక్యము మొదలగువానితోఁ బనిలేదనవచ్చునా? మన యూహల కందని పుణ్యవిశేషమెద్దియో లోకోపకారార్థమన్ని కట్టుపాట్లయందుఁ బూర్వులచే నుద్దేశింపఁబడియెను. బాల్యయౌవన వార్ధక దశలందు నరుఁ డవస్థాభేదమున నెల్లగతుల మారుచుండియుఁ దా మాఱనట్లాచారములు న్భాషలు కాలానుసారముగాఁ బ్రవాహోదకము రీతి మాఱుచుండియు మాఱకుంట చిత్రము. భారతమునాటి తెలుఁగిప్పటి గ్రంథములందు మాఱుచుండినను మాఱక కట్టుపాట్లనే యనుసరించి యుండలేదా? నవనాగరకు లన్నిటఁ జేయఁదలంచు మార్పులెల్లఁ గావ్యదోషరూపముగా మఱియు గ్రామ్య భాషాకారముగా నిదివఱకున్నవే. వారి మార్పుకోర్కె వ్యర్థము. గానమునకు శ్రుతిలయ లక్కఱలేదనియు, భాషకు వ్యాకరణమెందుకనియుఁ, బద్యముల గణయతిప్రాసనియమ మవసరము లేదనియుం బాడికాని లేక కావ్యముల రచించికాని సార్వలౌకికులు కానేరక గాన కవితల న్మార్చి తెలిసీతెలియని యభిప్రాయములిచ్చు సంగీతకుఠారములుం గవితాభ్రాతలుం గ్రహచారంబున రాజభాషాపండితు లనిపించుకొని యున్నతపదవులం దినమాత్రతఁ దమకన్నియుం దెలియునని దురభిమానంబునం బండితమ్మన్యులై విపరీతబుద్ధి న్నవనాగరకాగ్రగణ్యులుగాఁ బ్రభుసన్మానము వడయఁగోరి గాన కవితా విద్యలకు సదాచారములకు న్వైరువిత్తు

లగుచున్నారు. జాతిసాంకర్యము, నాస్తికత, గ్రామ్యభాష మొదలగు పెడత్రోవలు స్వభావసిద్ధముగా లోకములోనే యున్నవి; ఒకరు క్రొత్తగా నేర్పర్చనక్కఱలేదు.

ప్రాక్పశ్చిమకావ్యమర్యాదలు :

సంస్కృతమునఁగల కావ్యనిబంధనము లాంగ్లేయభాష కంతగాఁ గానరావు. నాయికానాయక లక్షణము భారతీయకృతులందువలెఁ బాశ్చాత్య కావ్యములఁ గాన్పించదు. మఱియు నశ్లీలాది కావ్యదోషం బులం దనకబ్బములం గణింపకుంట షేక్స్పియరుని దోషముకాదు. క్రొత్తగా నాగరకతం బొందుచున్న యాంగ్లేయభాష కనాదినాగర కతఁగల భారతీయవాగ్గౌరవ మంతగా లభించకుంట వింతకాదు. కావ్యంబునఁ బిఱుఁదనుటకుఁ బిఱ్ఱయని ప్రయోగింపఁ జెవి కేవకాదా? స్వభావవర్ణన మనుచితముగాఁ జేయరాదు. ముంగురులు వాల్గా పులు ముత్తెపుంబల్వరుస చిఱునగవు తళుకుంజెక్కులు గల మోము న్నిండుచందురునితోఁ బోల్చి వర్ణించునట్లు దిసమొల వద్దాని విశే షంబులతో వర్ణించుట సభ్యమగునా? మోముంగన్పర్చినట్ల ధో భాగము నగపర్చఁదగునా? శృంగారమున - స్త్రీపురుషు లొండొ రులం గ్రుచ్చి కౌఁగిలించుకొని దశవిధచుంబనము లొనర్చుచు గుహ్య భాషితంబులనుచుఁ గామకేళిఁ గావించుట; హాస్యంబున - గోప్యావయ వంబు లగపర్చుచు బోటుమాటలు పల్కుట; రౌద్రంబున - నవ యవంబులనఱకుచుఁ బ్రేవులంజెఱకుచు నతికఠోరముగ భాషించుట; బీభత్సంబున-నెత్తురువరదలు ప్రేవులప్రోవులు చొంగ మొదలగు నసహ్యములఁ గన్పర్చుట; కరుణయందుఁ-బలువురుగలసి యొక్క పెట్టున గోలుమని యేడ్చుట, శ్మశానక్రియలు మొదలగు ఘోరములఁ జూపుట; భయానకంబున-మూత్రపురీషోత్సర్గనాభినయమును నాట్య రంగమునఁ బ్రదర్శనార్హ మెంతమాత్రముంగాదు. జుగుప్సాభయ శోకములతో సభాసదుల కాధివ్యాధులు కలుగునట్లు నాటకములు

ముగింపరాదు. రూపకాభినయప్రయోజనము సభ్యుల కుల్లాసపర్చి
నీతినేర్పుటగాని జుగుప్సాభయశోకములం గల్గంజేసి కర్తవ్య మెఱిం
గించుట కాదు. కుళ్ళుపుండునుండి కులకులరాలు పురుగులు వాంతులు
విరేచనములు చేసికొనుచుం గడునీరసిలి చావసిద్ధముగనున్న మనుష్యుల
నొకవైపు పొడిచి పీంకి తిను రాబందుముక్కుల గ్రన్నేలాడు ప్రేవులు,
పూర్ణగర్భవతులం బొడిచి చుట్టుబండున్న లేడ్చుం గడుపులోని శిశు
వులం బైకిలాగి కాలంద్రొక్కుచుం బగందీర్చుకొను రౌద్రాకారుల
క్రూరచేష్టితములుం జూడవేడ్కంబడు నాచూపులు నవరత్నస్థగిత
సింహాసనమున సకలజనసమ్మతి నధిష్ఠించు చక్రవర్తులం బరస్పరవద
నావలోకన కుతూహలంబుతో నానందంబు మూర్తీభవించునట్లు
పెండ్లిపీట నలంకరించిన నవవధూవరులం, దేశోపద్రవకారులగు దుష్ట
శత్రువుల నిర్జించి పాఱం దఱిమి సకలజనరక్షణదక్షులై జయభేరి
మ్రోయ నిజనిలయంబుల కేతెంచు వీరమూర్ధన్యుల నాలోకింప నాశిం
చునా? తనతల్లి పినతండ్రిన్మరగి తన తండ్రికి విసమిడి చంపించిన
కారణమునం దాం బినతండ్రింబొడిచి పగం దీర్చుకొని తన్నుంబొడుచు
కొని చచ్చుట; ముదురువిటుకులాడిం బెండ్లాడి యాపె తనయెదుట
విటకానితోం జేయు దుశ్చేష్టితంబు కనిపెట్టియు నొక మహారాజేమియు
ననంజాలక నోర్మూసికొని, తుదకాపె తనకొడుకులచే యువరాజుం
జంపించి వానిభార్యం జెఱపెట్టించి యాపెకాప్తుల న్మఱియు
నాల్కన్ ఖండింపించుట మొదలగు తనదుష్కృత్యముల బహిరంగ
ముగా నొప్పుకొని పరునిచేం బొడవంబడం జూచుట; తలిదండ్రు లన్న
దమ్ములు మొదలగు సన్నిహితబంధువుల ప్రాజ్యాభిలాషచే నెన్నియో
కుట్రలంబన్ని బందెలిడి చంపుచుం బసిబాలుర హతమొనర్చుచు
భర్తలంజంపించి యాదీనవృద్ధవితంతులం బెండ్లాడి విడిచిపెట్టుచు
ఘోరకృత్యము లాచరించుచుం దుద కొకదుష్టరాజు యుద్ధమునం
గూలుట మొదలగు నసమంజస కథావిధానములు రంగస్థలమున నభిన
యించుట కొంత నీతిబోధకమయ్యు సభాసదులకు హృదయక్షోభకరం

బని యెంచియే భరతముని ప్రముఖ నాట్యవేదవిదులు శృంగారవీర రసప్రధానములుగా నాటకము లుండవలయుననియు, సుఖపర్యవసాన యుతములు కావలయుననియు శాసించిరి.

షేక్స్పియరు విశిష్టత

భారతీయాలంకారికు లేర్పర్చిన దోషములు పెక్కులున్నప్పటి కని షేక్స్పియరుని కృతులు లోకోత్తరములనుటకే సందియము లేదు. షేక్స్పియరునివంటి కవిశిఖామణి నభూతో నభవిష్యతి యనఁదగినది. షేక్స్పియరుని కవిత్వముతో నన్యుని కవితంబోల్చుట సూర్యునితోఁ గరదీపిక సరిచేయుటవంటి దను విచక్షణుల నసడ్డసేయరాదు. తన కావ్యదర్పణంబున జగమునెల్లఁ జూపిన మహానుభావుఁడు భారతీయు ులలో వ్యాసుఁడు, నాంగ్లేయులలో షేక్స్పియరని నాయభిప్రాయము. భారతము చదివినప్పుడు, షేక్స్పియరుని కృతులన్నియుం బరికించినవు డును నామనసునకు లోకమంతయు నొకపోల్కి స్ఫురించెను.

కావ్యంబులయెడ నెవరి కట్టుబాట్లు వారివి. ప్రాచీన కావ్య పద్ధతి పాశ్చాత్యులకు లేకుండుట యొక కొఱంత యనరాదు. కవితా ప్రతిభం బరికించుట ముఖ్యముగాని వారి నియమములు వీరికి లేవని యేవగింపరాదు. సహాయసంపదతోఁ గార్యము నెరవేర్చినవానికన్న నసహాయుఁడై నెగ్గినవాఁడు స్తవనీయుఁడుకాదా! శాస్త్రము చదివి సుశిక్షితుఁడై సొగసుగ నిల్లుకట్టిన మానవశిల్పి చాతుర్యముకన్న సహజపాండిత్యంబున రమ్యముగఁ దనగూడల్లుకొనిన బంగరుపిచ్చుక నేర్పు శ్లాఘ్యము. సకల భాషాజనని యగు దేవభాషలోఁ గావ్యముఁ జెప్పి లోకుల మెప్పించినవానికన్న దేశభాషలోఁ గబ్బమొనర్చిజగము న్నంతోషపెట్టువాఁడు వేయిరెట్లెక్కుడనఁదగు.

తారతమ్యము :

కాళిదాసకృతు లాంగ్లేయభాషకును, షేక్స్పియరుని కావ్యం బులు గీర్వాణభాషకును మార్చినయెడ నా యిరువుర తారతమ్యము

స్పష్టపడు నని యెంచి నాఁకుదోఁచిన కాళిదాసుని మూఁడుపద్యము లాంగ్లేయభాషకును, షేక్స్పియరుని మూఁడుపద్యములు సంస్కృతమునకు న్మార్చినాఁడను :-

షేక్స్పియరు సొగసులు

[గీర్వాణాంధ్రములలో అనువాదము]

మూలము :

> To guild refined gold, to paint the lily
> To throw a perfume on the violet
> To smooth the ice, or add another hue
> unto the rainbow, or with taper-light
> To seek the beauteous eye of heaven to garnish
> Is wasteful and ridiculous excess :

౧ శ్లో॥ శా॥ స్వర్ణే హేమవిలేపనం సమధికే శక్రోత్పలే రంజనం
చాంపేయప్రసవే సుగంధకలనం హైమోపలే స్నేహనమ్
దేవేంద్రస్య శరాసనే సముదితే వర్ణాంతరప్రాపణం
దీపే నార్కరుచిప్రదీపన మతివ్యర్థ ప్రహాసాస్పదమ్.

౨ ద్వి॥ బంగరుపూఁత మే-ల్బంగారమునకుఁ,
తెంగలువకు రంగు-సేఁత. నత్తావి
సురపున్న కెరవు తె-చ్చుట, మంచుగడ్డ
మఱి నున్నసేయుట,-మఱియొక రంగు
నగవైరి వింట నొ-నర్చుట, పట్ట
పగలు వెలింగెడు-భానుని కాంతి
హెచ్చింపఁ జేవత్తి-నెత్తిపట్టుటయు
నచ్చుపు నగుఁబాటు-నధికము వృథయు.

B. **He was a man, take him for all in all**
I shall not look upon his like again.

(Hamlet- Act I. Sc ii)

౧ శ్లో॥ సోఽభూత్పుమాన్ సర్వథైవ
సంపూర్ణ సుగుణాకరః
నాహం కదాపి వీక్షిష్యే
తస్య ప్రతినిధిం పునః

౨ ద్వి॥ పురుషుఁ డాతండు సం-పూర్ణగుణుండు
నరయఁ బోవ నికఁ నే-నతనికి సాటి.

C. **O, She doth teach the torches to burn bright!**
It seems she hangs upon the cheek of night
Like a rick jewel in an Ethiop's ear
Beauty too rich for use, for earth too dear!
So, shows a snowy dove trooping with crow
As yonder lady O'ur her fellows shows.

(Romeo Juliet - Act I-Sc 2)

౧.శ్లో॥ అత్యంతం ప్రజ్వలితు మబలా శిక్షతేఽహో ప్రదీపాన్
రాత్రౌ కార్ణీ శ్రవణ విచలద్రత్నభూషేవ భాతి
సౌందర్యంచానుభవితు మతి శ్రేష్ఠ ముర్వ్యా అమూల్యం
వాయసౌఘే చరతి వరటావ త్సఖీమండలే సా.

౨.గీ॥ చిలుకలకొలికి దివిటీల - వెలుఁగ నేర్పుఁ
గలిగి వజ్రంబు పగిదిఁ జీ-కఁటిని మెఱయు
నందమంద నత్యధికంబు-నవని కరుదు
కాకులం దంచ యది తోడి-గరితలందు.

D. **The world is grown so bad**
That wrens make prey where eagles dare not perch

Since every Jack became a gentleman
There is many a gentle person made a Jack

అను.గీ. జగము చెడె, జేక వాలఁగఁ సాహసింప
కున్నచో జీనువ యొఱ తిన్నునుండ నెల్ల
నీచుఁడున్ ఘనుఁ డౌటచే నెరపఁబడిరి
తక్కువారుగఁ బల్వురు తగు మనుసులు.

... ...

కాళిదాసుని సొగసులు

[ఆంధ్రాంగ్లములలో అనువాదము]

A. మూలశ్లోకః॥

తన్వీ శ్యామా శిఖరిదశనా పక్వబింబాధరోష్ఠీ
మధ్యేక్షామా చకితహరిణీ ప్రేక్షణా నిమ్ననాభిః
శ్రోణీభారా దలసగమనా స్తోకనమ్రా స్తనాభ్యాం
యాతత్ర స్యా ద్యువతివిషయే సృష్టిరాద్యేవ ధాతుః.

[మేఘ సందేశమ్ - ఉ. భా. 21]

౧.సీ॥ పల్చని మైఁదీఁగఁ బరగెడు నెలనాగ,
నడుజవ్వనంబున నదరుచామ.
సూదిపల్చాలున సొంపగు ముద్దియ,
నిండారఁ బండిన దొండపండు
నగెడు వాతెఱఁ దల నవఁబోఁడి, సన్నని
కౌనుకల్గెడు మచ్చెకంటి, బెదురు
లేడి చూపుల వన్నెలాడి, లోతైన పొ
క్కిలిఁ గల్గు చిలుకలకొలికి, పిఱుదు
బరువుమై నడ్చు మెల్లన, వంగు సుంత
చన్నుఁగవ ప్రేఁగుతోఁడ నే యున్న మిన్న

యలరుచుండెడుఁ జెలువల నలుపఁ దలఁచి
నలువ యొనరించు తొలిమచ్చు నాఁగ నచట

తా. She who is there, a lovely and delicate woman of middle - age, sharp toothed, scarlet lipped, tender waisted, gazzle eyed, deep navelled, slow footed on account of heavy loins, slightly bent down by breasts, is like the first female creation of the Creator.

B. శ్లో॥ ఆకారసదృశప్రజ్ఞః, ప్రజ్ఞయా । సదృశాగమః
ఆగమైః సదృశారంభ ఆరంభసదృశోదయః ॥

[రఘువంశము - I - 15]

౧.గీ॥ సొగసునకుఁ దగినట్టి తెల్విఁ గలవాఁడు
తెలివికిం దగు చదువుల వెలయువాఁడు
చదువులకుఁ దగిన పనిని సల్పువాఁడు
పనికిఁ దగినట్టి పెంపునఁ దనరువాఁడు.

తా. He is as intelligent as beautiful, as learned as intelligent, as engaged as learned, as famous as engaged.

C. శ్లో॥ ఆభరణస్యాభరణం ప్రసాధనవిధేః ప్రసాధనవిశేషః
ఉపమానస్యాపి సఖే ప్రత్యుపమానం వపుస్తస్యాః

[విక్రమోర్వశీయము : II-3]

౧.కం॥ తొడవులకుఁ దొడవు, వేసం
బుల చందంబునకు వేసముల చందం బో
చెలికాఁడ! దాని యందం,
బలరారెడు మాపు పోల్కియుఁ బోలికకున్

తా. Ornament of ornaments, decoration of decorations, simile to simile, friednd! her beauty is.

షేక్స్పియరుఁడు సహజపండితుఁడు. స్వతంత్రకల్పనాచతురుఁడు. పరుల కట్టుపాట్లకు లొంగక యథేచ్ఛగాఁ గావ్యంబులొనర్చెను. మఱియుం బెక్కుశబ్దంబులకు నిజేచ్ఛానుసారార్థంబుల వినియోగించెను. కాళీదాసుఁడు ప్రాచీననిబంధనములకు లోఁబడి కృతులొనర్చె. అందు నాకు లభించిన కావ్యంబులు: 1. రఘువంశము 2. కుమారసంభవము 3. మేఘసందేశము 4. ఋతుసంహారము 5. శృంగారతిలకము 6. పుష్పబాణవిలాసము 7. నలోదయము 8. రాక్షసకావ్యము. నాటకములు : 1. విక్రమోర్వశీయము 2. శాకుంతలము 3. మాలవికాగ్నిమిత్రము 4. ప్రహసనము. షేక్స్పియరొనర్చిన 37 నాటకంబులలోఁ గొన్ని* యతనివి కావనుకొనెదనుఁగాని నిశ్చయము చెప్పరాదు. వివిధవేషంబుల నొక్కఁడే నొక్కఁడే వివిధావస్థలం దోఁచునటు లొకని సరస్వతి పెక్కుతెఱంగులు గాన్పించుటకూడ నైజమున వచ్చును. రఘువంశమున నవసానసర్గములు, కుమారసంభవములోని పదవసర్గ మొదలు కడమసర్గలును, మాలవికాగ్నిమిత్రము, నలోదయము, ఋతుసంహారము, శృంగారతిలకము, పుష్పబాణవిలాసము, రాక్షసకావ్యము, ప్రహసనము కాళిదాస కృతులగునా యేమో దేవునకెఱుక. కఠినముగాఁ జెప్పలేఁడన — నలోదయ రాక్షసకావ్యములు, స్వభావోక్తి చాలదన — ఋతుసంహార మాలవికాగ్నిమిత్ర శృంగారతిలక పుష్పబాణ విలాసములు, మోటహాస్యము కనుపడదన ప్రహసనంబు నెడమచేతి వ్రాతవలె రఘువంశకుమారసంభవావసాన సర్గలు రచించెనేమో! కాళిదాసుఁడు షేక్స్పియరునివలె స్వతంత్రుఁడుకాఁ డతని కవిత్వ మువాల్మీకివ్యాసకవిత్వముల ననుసరించినది.

***Comedy of Errors, Macbeth, Love's Labour Lost, Merry wives of windsor, Midsummer Night's Dream, Much Ado About Nothing, Othello, Taming of the Shrew, Titus and Andronicus, Troilus and Cressida, Winter's Tale.**

భారతీయ గ్రంథములలోని యూహాలన్నియుఁ గలిపినచో షేక్స్పియరుని యూహాలగునేమో! ఎన్ని మహానదులు కలసిపాఱినను సముద్రమున కొకమూలకు వచ్చునా? సూర్యవంశపాలనపద్ధతి సూర్యకాంతి, గీర్వాణభాషా గౌరవము, భరతవర్షాచారసౌకర్యము, షేక్స్పియరుని కవితాప్రతిభయు నిరూపమానములు. పూర్వులలో వాల్మీకి వ్యాసులు, నవీనులలో జయదేవమాఘభవభూత్యాదులుం గాళిదాసునకు సమానులో లేకధికులోగాని లోకమునందలి కవులలో షేక్స్పియరునకు సమానుఁడుగాని యధికుఁడుగాని లేఁడనవచ్చును. నామట్టుకునాకుఁ గాళిదాసుం జదువునపుడు షేక్స్పియరు - నగరున నున్నపుడు పట్టణమువలె స్ఫురించెను. షేక్స్పియరునిఁ జదువునపుడు కాళిదాసుఁడు మహారణ్యమున్బరిశీలించునెడ నుద్యానవనమువలెఁ దోఁచెను.

అనువాద భాష :

మఱియు నీ గ్రంథమున నాయుపయోగించిన భాషయుం బద్య లక్షణముం బూర్వకవిమతానుసారము. కాళిదాససంస్కృత మచ్చ తెనుఁగునఁ దెల్పినాఁడ. గీర్వాణభాషం దెనుఁగునకు మార్చునపుడు "గమికర్మీకృత నైకనివృత్తుఁడనై" యని యాంధ్రీకరించిన లాభమేమి? ఆంగ్లేయభాష నాంధ్రమొనర్చునెడ నాంగ్లేయభాషాపదముల వాడు టెట్లు తగదో దేవభాషం దెలిగించునపుడు తత్సమ మట్టుపయోగింప రాదు. మిశ్రకావ్యములం గూడఁ గొండొక యర్థముం దెలుప నచ్చ తెలుఁగునకు శక్తిచాలనప్పుడు మాత్రమే వాడుకలోనున్న తత్సమ ముపయోగింపవచ్చును.

"వడి గోరువెచ్చ గుబ్బలఁ గ్రమ్మకౌఁగిలి,
గట్టిగ మొదలంటబట్టు మోవి"—అని చెప్పక
"సహసా నఖంపచ స్తనదత్త పరిరంభ,
మామూల పరిపీడితాధరోష్ఠ" మని

సింగారమునకుఁ దగని కఠిన సంస్కృత దీర్ఘసమాసములఁ దెలుఁగు పద్యము ల్గడముట్టింపరాదు. ఇప్పు డఱసున్నకుఁ పల్కుబడి లేదు. తెనుఁగున నఱసున్నలు న్నకట రేఫములుగలపదములఁ దెలిసికొనుట దుస్సాధము. కాని కొన్నికొన్ని ప్రయోజనములంబట్టి పూర్వమతానుసారంబుగ నీగ్రంథమున నఱసున్నలున్, శకటరేఫములు, దంత్యచఛలకుఁ బీఠిక మొదటి పదిపుటలయందున్నట్లు గుర్తులు దెలుఁపబడియెను. మిగిలిన బుద్ధిమంతుఁడు నోటిబెరడుఁదీసి చెర్వులోని చేపలు చెల్లెక్కిపోయెనన్నట్లిప్పుడొక పండితమ్మన్యుఁడు కొండకుఁగొణ్ణ - రొయిందు కెన్దుకు - నంపుట కమ్పుట - మంచికిమఞ్చి - యింక కిఞ్కయనియుం దెలుఁగు వ్రాతల జంపుచున్నాఁడు. హా! ఏమీ విదపకాలము! తెనుఁగున లేని ఞఞలు తద్దినము కొనునట్లు తగిలించుకొని గోరంజీలునది గొడ్డటంజీల్పునట్లు సులభముగా నున్నతో వ్రాయఁగలిగిన దానికి * ఞ మ ణ న లం బోధించు వృథాప్రయాసమునకు లేఖకులకు గావింపఁ దగదు.

రూపక నిరాసము :

షేక్స్పియర్కాళిదాసులలోని సొగసులు శృంగారాది నవరసంబులు నీగ్రంథమునఁ బోల్పఁబడియె. కావ్యంబులం గీతగోవిందము వంటి గీతప్రబంధముత్తమము. మాఘమువంటి కేవలపద్యకావ్యము మధ్యమము. శాకుంతలమువంటి గద్యపద్యమిశ్రరూపక మధమము. మొదటిది సంగీతసాహిత్యవిద్యావేత్తల కానందదాయకము. రెండవది కేవల భాషాపండితైకవేద్యము. మూఁడవది పండితపామరోభయ నేత్రశ్రోత్రమాత్రరంజకము. మొదటిదాని రచించుటకు వాగ్గేయకారుఁడే తగును. రెండవదానికిఁ గేవల భాషాపండితుఁడు చాలును. మూఁడవది పలువుర నాలకములతోఁ గాని యక్కఱకు రాదు. నాటకాంతం కవిత్వ మనుదానికి నాటక రచనమే యుత్తమకవిత్వమని యభిప్రాయమా లేక కవికి కావ్యరచనా శక్తితగ్గినపుడు నాటకరచన

మొనర్చుననియా ? నాటకవిరచనములు చెట్టుచచ్చెడుకాలమునకుఁ
గుక్కమూఁతిపిండె లనఁదగునేమో! ప్రసూతాంత్రము యౌవనమున
వయసు చెడుటకుగుర్తు కాన్పుకాదా? సహజమగు చంద్రబింబముం
జూచి యానందించక చిత్రపటమున నద్దాని ప్రతిఁజూచి యలరు వెఱ్ఱి
వలెఁ గొమ్మ నుపేక్షించి కొయ్యబొమ్మ న్వలచు వెంగలిమాడ్కి,
మఱియుఁ బ్రత్యక్షమగు పాలు మాని మనసులోఁ బాల్ద్రావు
వెడఁగు తెన్నునఁ, దాఁ బరికించు యథార్థవస్తువుల వాస్తవంబున
కానందింపక వాలకంబుల కుల్లాసపడువాఁ డెంత వెఱ్ఱివాఁడో! ఇప్పటి
లోకులసంగతి తెలిసికొనుటకు మోచేతికంకణమున కద్దమట్లు నాట
కము చూడనక్కఱలేదు. పూర్వులస్థితి తెలిసికొనుటకు నాటకముల
కన్నఁ గవికృతేతర గద్యపద్యకావ్యములే లెస్స. ఒకరివేస మొక
రూనినచో నపహాసాస్పదమగుఁగాని స్వాభావికముగ నుండునా?
కావున నాటక ప్రయోగమునఁ బ్రయోజనము లేదు. పూర్ణ గర్భ
వతియై తనమాటమఱచి తన్ను నిరసించు భర్తయెదుట శకుంతల పడిన
పాట్లొక పదాఱేండ్ల కుఱ్ఱవాఁ డాపె వేషము పూని తెలుపదొరకొన్న
టయు నందుకు జనులలరుటయు వెఱ్ఱికుదిరినది రోఁకలి తేరా తలఁ
జుట్టుకొనియెద నన్నట్లుండదా? అట్టి వాలకంబులవలన వెఱ్ఱులకుఁ
దప్ప జ్ఞానులకు హృదయంబుల రసముప్పతిలునా? తనతల్లి న్మరిగి తన
తండ్రికి విసమిడి చంపించిన తనపినతండ్రి యెదుటనున్నప్డు హేమ్లెట్
యొక్క ముఖవైఖరి యెట్లుండునో మన యూహాకే యందనప్డు వేష
ముచేఁ దెలుపఁబడునెట్లు? కథాసందర్భము తెలుపుటయందు నాట
కము ద్రావిడప్రాణాయామమువంటిది. ఒకవత్సరము క్రిందటఁ దాఁ
గలసిన త్రిలోకైకసుందరి యగు శకుంతల న్మఱచి యాపె యెన్ని
గుర్తులు చెప్పినను నమ్మక సభాస్థలి నాపెం దూలనాడి పొమ్మనిన
దుష్యంతుఁడాపె యేఁగిన వెంటనే యాపెకు దానొసంగిన యుంగ్ర
మొకజాలరియొద్ద దొరికినంతమాత్రముచే నాపెం దాఁగూడినట్లు
జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చికొనుటయు మఱియాఱేండ్ల కాపె కొడుకుంజూచి తన

కొడుకని విశ్వసించి విరహవ్రతధారిణియగు నాపె న్శకుంతలగాఁబోల్చి కలిసి యున్నట్లు పురాణకథకు విరుద్ధముగ లేనిపోని యసంభవములఁ గూర్చిన యది యొకనాటకమఁట! నాటకాంతం కవిత్వమంట! ఏమీ చోద్యమేమీ నాటకంపుఁ బిచ్చి! వాల్మీకివ్యాసాదికవుల కీనాటకవిరచ నోన్మాద మేల పుట్టలేదో! కవిసార్వభౌములగు భారవిమాఘులు, నన్నయభట్లు, తిక్కన, పోతన, పెద్దనాదులు, స్పెన్సరు, మిల్టన్ప్రముఖులు నాటకవిరచన మసంభావ్యమని జుల్కనిపనియనియు మానివేసియుందురు.

హేమ్లెట్ – శాకుంతలము :

గద్యముకన్నఁ బద్యము రచించుట కష్టము. పద్యముకన్న పాటయొనర్చుట కష్టము. నాటకవిరచన మధమమైననేమి, యుత్తమమైననేమి? దాని లోపాలోపములతోఁ బనియేమి? కడచినదానికి వగ పేల? లోకైక కవులు నాఁ బరఁగిన షేక్స్పియర్కాళిదాసుల కృతులలో విచారించినచో షేక్స్పియరుని హేమ్లెట్టును, గాళిదాసుని శాకుంతలమును నిరుపమాన ప్రఖ్యాతిం గాంచినందున వానిఁగూర్చి కొంత చర్చింపవలసియున్నది. హేమ్లెట్టు – "డెన్మార్కు దేశమంతటిలోను వానివంటి దుర్మార్గుఁడు లేఁడు. హోరేషో! యీసంగతి చెప్పుటకు సమాధినుండి యీ ప్రభువు దయ్యమే లేచిరా నక్కర లేదు" అని యనుటఁబట్టి యదివఱకే రాజు బలాత్కారముగా నతని తమ్మునిచేఁ జంపఁబడినట్లందఱికిఁ దెలిసియుంట స్పష్టము. మఱియు హేమ్లెట్టు కావలసి వెఱ్ఱివానివలెఁ గన్పట్టెదనని తనచెలికాండ్రతోఁ జెప్పియున్నాఁడు. తన తండ్రితో నోఫీలా తన నడుము హేమ్లెట్టు పట్టుకొని యెంతయో ప్రేమఁ జూపించి యెట్టకేలకుఁ దనయందలి మోహము విడల్చుకొన్నట్లు కాన్పించెనని చెప్పుటవలన హేమ్లెట్టునకుఁ దనతల్లియుఁ బినతండ్రియు నొనర్చిన దౌర్జన్యముఁబట్టి సంసార భోగములందు గాఢవిరక్తి కలిగె. ఉత్తముఁడగు తనతండ్రిం జంపి

తనతల్లిం బెండ్లాడి రాజ్య మాక్రమించుకొన్న తనపినతండ్రిం బొలయించి పగఁదీర్చుకొనుటయే తన బ్రతుకునకు సార్థకమని నిశ్చయించి వెఱ్ఱివానివలె నటించుచు నదును వేచుకొని యుండెను. హేమ్లెట్టు తల్లికి మఱియాపె క్రొత్తపెన్మిటికిని హేమ్లెట్టు వెఱ్ఱి వేషంబునకుఁ దమ దుర్నయమే కారణమని నిశ్చయముగాఁ దెలియును. హేమ్లెట్టాతెన్సు టైమనువలె మానుషసంఘముపై నసహ్యపడెను. లోకము నుద్ధరింపఁ గోరిన బుద్ధుఁడు భార్యను, రాజ్యభోగముం దృణప్రాయముగఁ బరిత్యజించినట్లు హేమ్లెట్టు తాఁబెట్టువలచిన యోఫీలాను, మఱియుఁ దనజీవితేచ్ఛం గూడఁ బాపాత్ముఁడగు తన పినతండ్రి జంపి తనతండ్రి ఋణముతీర్చుట కెంచి విడనాడెను. హేమ్లెటు ధర్మాత్ముఁడు, మఱియు విచక్షణుఁడు. హేమ్లెటుయొక్క పినతండ్రి ప్రతిక్షణము తన తప్పునకై పశ్చాత్తాపమందుచుండియైన స్వాభావముగ దుష్టౌటచే నాత్మరక్షణకై హేమ్లెట్టుం బొలియింప నిశ్చయించెను. సుగుణ సౌందర్య బలములం బరిపూర్ణుఁడగు తనతండ్రి న్విడిచి దుర్గుణభూయిష్ఠుఁడును ? గురూపియు నగు తన పినతండ్రిం దనతల్లి మరిగి తనతండ్రిం జంపుట హేమ్లెట్టునకు బ్రతుకునందు రోఁతఁ బుట్టించెను. తనతల్లితోఁ బోలినస్సునకుఁ గూడఁ గూడని సంబంధముంట శంకించియే కాఁబోలు హేమ్లెట్టు తన తల్లి గదిచెంత నర్ధరాత్రమున నొంటిగ డాఁగిన పోలినస్సు నెఱుఁగనట్లు పొడిచి చంపెను. హేమ్లెట్టు లోకులందఱిచే మిక్కిలి ప్రేమింపఁబడెఁగాన నతనికి బాహాటముగా హానిచేయుట కాతని పినతండ్రి వెఱచెను. పశ్చాత్తాపదశయందు దైవప్రార్థనము చేయుచున్న పరమ దుర్మార్గుఁడు చంపఁబడి సద్గతినొందుట కిష్టపడకుండుటచే ధర్మజ్ఞుఁడైన హేమ్లెట్టు దైవమునకు మ్రొక్కుచున్న పినతండ్రి రాత్రి యొంటిగఁ దనకు దొరికినప్పటికిఁ జంపకుండెను. మఱియు నోఫీలా తావలచి వలపించుకొనిన హేమ్లెట్టుం బొలియించుటకై యాతని పినతండ్రి యింగ్లాండునకుఁ బంపుట విని నిరాశచెంది పిచ్చెత్తిపోయె.

అట్టి వెఱ్ఱికిఁ గారణ మాపెతండ్రి యాకస్మికముగా హేమ్లెట్టుచే జంపఁబడుటయని హేమ్లెట్టు పినతండ్రి భ్రమపడెను. బుద్ధుఁడు పట్టణపువీథి న్వచ్చెడి మనుజశవముం జూచినపుడు తనసారథిం బ్రశ్నించినట్లు హేమ్లెట్టు సమాధిచెంగట హరాశేషియోను బ్రశ్నించి ఈఅస్థిరమానుపజీవితముపై మిక్కిలి రోఁతపడెను. మఱియు దుష్టశిక్షఁ గావించి లోకమున సదుపకారముసేయుటయే జన్మమునకు సార్థకతయని యోఫీలాకు వలపుజాబు వ్రాసిన తరువాత యాథిగఁ దెలిసెను. హేమ్లెట్టు తల్లికన్నను మఱియుఁ దనప్రాణముకన్నను దుష్టశిక్షఁజేసి పితృఋణముం దీర్చుకొనుటయే ముఖ్యమని యెంచెను. వెఱ్ఱెత్తినట్లు తన యుద్దేశము వెలివేర్చుటకు నటింపకున్నయెడ హేమ్లెట్టు ధీరోదాత్తుఁడనవచ్చును. హేమ్లెటుతల్లికి హేమ్లెటునకు వెఱ్ఱెత్తినట్లు సందియమున్నదేమోకాని హేమ్లేటు పినతండ్రికి మాత్ర మట్టిసమ్మేశము లేదు. హేమ్లెట్టు తన్నుఁ జంపి పగఁదీర్చుకొనుటకై వేసిన వేషమనియే యాథిగ విశ్వసించెను. పైసంగతులవల్ల హేమ్లేట్టు ప్రత్యక్షముగాఁ దనతండ్రిం దనపినతండ్రి చంపుట చూడలేదు. లోకులు గుసగుసలాడుకొని యుండవచ్చు. ఆ కారణముంబట్టియుఁ దనయిర్వురు సవయస్కులు తనయనుమానము న్బలపర్చగాఁ దీవ్రసంకల్పవశమునఁ దనకుఁ దోఁతెంచిన తనతండ్రి దయ్యము తనపినతండ్రి దౌర్జన్యముం దెలిపినట్లు భ్రమపడుటచేతను మఱియుఁ దనతల్లిఁ దనతండ్రి గతించిన రెండునెలలలోఁ దనపినతండ్రి పెండ్లాడిన కారణముంబట్టియుఁ దనతండ్రిచావు దృష్టాంతముగాఁ దెల్పు నొకనాటకము నడవఱకు వినఁజాలక లేచిపోయిన తనపినతండ్రి వైఖరిం బోల్చియు హేమ్లెటు పినతండ్రిం దునుమాడి పితృఋణముం దీర్చి లోకులకుఁ దన ధర్మాచరణము దెలియఁబర్చ నిశ్చయించెను. హేమ్లేటించుమించు చిరునదియైదేండ్లు వయస్సుకలిగి యుండవచ్చును. హమాణమతముంబట్టి తనతల్లి తనపినతండ్రి న్మార్మనుమాడు టొకదోషము కాదు. తనతల్లి

గాని మఱియటువంటి సన్నిహిత బాంధవ్యముకల పెద్దలెవరైనఁగాని తనపినతండ్రి తనతండ్రిం జంపి రాజ్యమాక్రమించుకొన్నట్లు తనతోఁ జెప్పియుండలేదు. ఇంతియేకాక తనపినతండ్రి తనతల్లిం బరిణయమైన వెంటనే రాజ్యమునకు నాపిమ్మట రాజువీవని యెంతయో ప్రేమతో బహిరంగముగా రాజసభలో నిష్కపటముగ వక్కాణించెను. గాఁబట్టి హేమ్లెట్టు లేనిపోని యనుమానముపడి పెద్దల నరయక పడుచుతనపు టవివేకముతోఁ దీవ్రోన్మాదమెత్తినట్లు నటించుచుఁ దావలచి వలపించుకొన్న కన్నియ నాపెతండ్రి న్మఱియుఁ దనతల్లిం దనపినతండ్రి మొదలగు నాత్మబంధువుల బొలియించి కోరి తనమిత్తికిఁ దాహేతువయ్యె. అట్లు తన ప్రియురాలికి, తల్లికి, తన వంశమునకుఁ జెఱుపుచేసి తాఁజెడిన కుఱ్ఱని దుస్సాహస మొకనాటకముగాఁ బన్నుట లోకులకు సునీతిబోధక మెంతమాత్రముం గాదు. మఱియు నేఁబదియేండ్లకు మించిన వయసుఁగల్గి తనయన్నకు ద్రోహముఁ గావించి వదినెం బెండ్లాడి రాజ్యమాక్రమించుకొన్న తన దౌర్జన్యముం బ్రతిక్షణము జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుచుఁ బశ్చాత్తప్తుఁడగుచు భగవంతునిఁ దననేరము సైచుమని ప్రార్థించుచుటచే హేమ్లెట్టు పినతండ్రి హేమ్లెటునకోఫీలానుబెండ్లిఁ గావించి వానికిం బట్టముం గట్టి తానోరసిలి యుండక మీఁదుమిక్కిలి హేమ్లెట్టుం బొలియింపఁజూచుట ప్రాజ్ఞ స్వభావము కానేరదు. ఒకవేళ పూర్వగాథ ననుసరించి చేసినను షేక్స్పియరుని వంటి మహాకవి యింత యసందర్భముగా నొక పడుచువాని దుస్సాహసముచేఁ గుల నాశనమగునట్లు దుఃఖ పర్యవసాన నాటక మొనర్చుట సునీతిబోధనఫలకమగు కావ్యమునకే తలవంపుతెచ్చె. ఒక కోడెకాఁడొక యెలజవ్వని న్వలచి యుండియుం బిట్టకొంచెము కూఁతఘనమను నట్లు మునీశ్వరార్హమగు జ్ఞానవైరాగ్యము లగపర్చుట నూత్నయౌవన స్వభావము కానేరదు. మనకార్యముల నెరవేర్పు దైవమొకటి కలదు. దానివశమున సర్వము జరుగుచున్నదని స్నేహితునకుఁజెప్పిన

హేమ్లెట్టు తనతండ్రి మరణమునకు మఱియుఁ దనతల్లిం దనపినతండ్రి
పెండ్లాడి రాజ్యమాక్రమించుకొనుటకు దైవమే కారణమని నమ్మి
పగఁదీర్చుకొనుతలంపు మానవునికి చిత్రము. సకల కార్యములకు
దైవమే కర్తయను దృఢవిశ్వాసముం గలవాఁ డేపనికైన నంతగాఁ
దీవ్రప్రయత్న మొనరింపఁజాలఁడు. సుఖపర్యవసాన నాటకములలో
సుఖమార్గములఁ బన్ని పాత్రమునకుఁ జిఱునగు మోములఁ బ్రతుకుఁ
గల్పించునట్లు లేనిపోని యూహలతో దుఃఖావసాన నాటకముల భూమి
కల కెట్టులో బీభత్సమరణములం గప్పావిప్ప సమర్థులమని తెచ్చిపెట్టు
బుద్ధివైపరీత్య మేమనవచ్చును! కానిచో రంగస్థలమునకుఁ దొలుత
నొకముదుసలివాని, వానికూఁతుతోఁగూడ బలియిచ్చి యాపిదప
నొకదుష్టమిథునము, న్మఱియు రాచపీనుఁగు తోడులేక పోవదను
నట్లొక యవివేకప్రపడుచు రాచకొడుకు నింకొక వీరునితో జతపర్చి
ఘోరముగఁ గూలించుట చూపట నేత్రముల కానందమా? లేక
లోకోపకార నీతిబోధకమా? కవితాప్రతిభ కొకవన్నెయయా? ఓఫీ
లాకు హేమ్లెట్టుం జంపించుటకై వాని పినతండ్రి యాంగ్లదేశమునకుఁ
బంపివేసినట్లు స్పష్టముగాఁ దెలియఁబర్చినచో నాపె యాత్మహత్యకుఁ
దగినకారణము నాటకమున నగపడుఁగదా! ఏలోపము లెట్లున్నను
లోకములోఁ బ్రాజ్ఞులందఱున్ హేమ్లెట్టు నాటకంబు లన్నిట నుత్తమ
మని తలంచినప్డు నేఁ గాదనఁ జెల్లునా? హేమ్లెట్టువంటి పండితునకు
దయ్యమగపడి యుపన్యాస మిచ్చుటయు మఱియు నా మాటచొప్పున
నతఁడు తనతోఁగూడఁ దనకులము సంతయుం బొలియించుకొనుట -
యిట్టి కథ పిల్లకాయలకైన నసంభవముగాఁ దోఁచదా? కథకుఁ
గాల్నేతులు లేవు. ఈలోకములో జరుగని యసందర్భము లెవ్వి,
తక్కిన యంశముల జోలి నీకేల, కవితాచాతుర్య మెట్లున్నదని
షేక్స్పియరుని కవిత్వప్రతిభను మార్తాండప్రభకును లోపమెవఁ
డెంచఁగలఁడు? షేక్స్పియరుని నాటకములు కావని శంకింపఁబడిన
యవి తప్పఁ దక్కిన యిరువదియైదింటిలో నీతిబోధకము 'కొరియొలా

నస్సు", మఱి "యేతెన్నుకైనను జీవన" మనుటకు సందియములేదు. "నీ యిష్టానుసారము" (As you Like It) జగమున నాటకరాజ మన వచ్చును. లోకులకు నుత్తములవల్ల న్మఱియు నీచులనుండియు నొక్క తీరుగనే నీతిని బోధింపవచ్చుఁగాని యుత్తముల సత్ప్రవర్తనముల నీతిఁగఱపుట పండితాభిరుచి. నీచుల దుష్ప్రవర్తన మగపఱ్చి నీతిఁ దెల్పుట పామరరంజనము.

కాళిదాసుని నాల్గునాటకములలో నతనివికావనుకొన్న మాలవికాగ్నిమిత్రప్రహసనములు గాక తక్కిన రెండింటిలో ననేకపండితుల యభిప్రాయము శాకుంతలము శ్రేష్ఠమని, కాని విక్రమోర్వశీయమే మేలుగఁ గన్పట్టెడు. భర్తలుండగా నన్యపురుషులఁ గవయఁగోరుట భార్యల కెట్టితప్పో భర్తలకుఁగూడ భార్యలుండగా మఱియొకతెం గూడ నెంచుట యట్టిదోసము కాదొకో! పురుషుఁ డింకొకతె నాసించునట్లు స్త్రీ వేఱొకనిఁ గాంక్షింపఁదగదా? అలదానిం గవఁగూడిన నా నేరము సైచుమని భార్యపాదములకు భర్త మ్రొక్కునట్లు వానిఁగలసిన నాతప్పోర్చుకొమ్మని భర్తపాదములకు భార్య మ్రొక్కుట సరసముకాదఁట. స్త్రీకిఁ బాతివ్రత్యమువలెఁ బురుషున కేకపత్నీవ్రతము ముఖ్యము కానేరదో! ఒకరి కట్టింకొకరికి ముక్కుతగునా? భారతీయ నాటకములలో దక్షిణనాయకత్వము సభాసదులకు దుర్నీతి బోధకము.

విక్రమోర్వశీయ శాకుంతల మాలవికాగ్నిమిత్రములలో నాయకులు వేశ్య నొకఁడు, వేశ్యకూఁతు నొకఁడు, వేశ్యావేషమున నున్నదాని నొకఁడు క్రమముగా వలచి, యగ్నిహోత్రసాక్షిగాఁ బరిణయమాడుకొన్న భార్యల న్వంచించిరి. శాకుంతలమున సఖులతోఁ బూలుగోయుచున్న శకుంతల తేనెటీఁగకు జడసి చెలుల న్సాయమునకై పిలిచినపుడు చెట్లుచాటునం బొంచియున్న సార్వభౌముఁడగు దుష్యంతుఁడు "పురువంశప్రురాజు భూమినేలుచుండగా ముద్దరాండ్రకెవఁ డవజ్ఞసేయుచున్నాఁడురా" యని కత్తిజళిపించుచు నాపై దఱి

కుఱుకు టదెంత సరసము? కనికర మూనుద్దియ (పాప మూముద్దియు) యనివఱకచట రాజు నక్కయుంట యెఱుంగకుండెనేని యతని యాకస్మికౌద్ధత్యమునకు జడిసి యొక్కపెట్టునఁ బ్రాణములు గోల్పోయి యుండును. బ్రాహ్మణులు కణ్వమునికూఁతుచే నాతిథ్యమందుమని రాజునకుఁ జెప్పినపుడు తనలో సరియె యాపెఁజూచెద ననుకొన్న రాజు పూలమొక్కలకు నీర్వోయుచున్న శకుంతలంజూచి యిదే కణ్వముని కూఁతురని చెట్టుచాటునఁబొంచి యాపె చక్కఁదనము జూచి యూటలూరుట తనవంటి యుత్తమక్షత్రియున కర్హమైన పని గాదు. "తపస్సు బాగుగ జరుగుచున్నదా?" యని రాజడిగినపుడు శకుంతల మునికన్నెయయ్యుఁ బ్రత్యుత్తర మీఁబోక వేశ్యాకన్యవలె సిగ్గు నటించుట బ్రాహ్మణ్యకులాచారవిరుద్ధము. రాజుచేఁ దపోవన రక్షకై నియోగింపఁబడిన ధర్మాధికారినని రాజు నీచునివలె దబ్బరపలుకు టనుచితము. రాజు తా రాజభృత్యుఁడనని చెప్పుకొన్నప్పుడతనింజూచి శకుంతల శృంగారలజ్జ నగపర్చుచుఁ; బండ్లిగిలించుట మఱెంత యనుచితము. "శకుంతలా! నీ తండ్రి వచ్చెడు!" నని సకియలు రాజసన్నిధి ననంగానైన నాకేమని చిరాకుపడు టొక రసమా? ఇఁక నాకోర్కె తీరుట కవకాశమున్నదని రాజు శకుంతల వేల్పుసానికూఁతురని తెలిసినపై ననుకొనుటచే నంతకుముందాపె మునికన్నె యని తెలిసియు మోహించుట జేన్యాయము? శకుంతలం జూపించి ప్రియంవద రాజుతో 'మఱేమడగెద' రని పల్కునపు డాపె శకుంతల వ్రేళ్ళతోఁగొట్టి సానిటక్కుగపఱ్చెను. కేవలకన్యక కట్టి చమత్కారము తెలియుట స్వభావవిరుద్ధము. మన్మథ వ్యాపారమున కడ్డగు ఘోరతపస్సీపెచేఁ జేయఁబడఁదగినదా? యని మునికన్యకలతో రాజంత ప్రౌఢముగాఁ బల్కునా? కన్యలకు మన్మథ వ్యాపారమన నర్థము తెలియుటెట్లు? ఇప్పటికి స్తనకంపమని రాజు కన్యకలతో నిగూఢావయవవర్ణనము సేయఁదగునా? శకుంతలకుఁ దానుంగ్గర్ధ

మిచ్చుటచే నాపె వృక్షసేచనఋణము న్రాజెట్లు తీర్చఁగలఁడో ? విర
జాజిపువ్వు జిల్లేడుపువ్వులఁ బడునట్లు వేల్పుసానికూఁతురు కశ్యపముని
యొద్ద నున్నదను పోల్కి బాగుగ లేదు. జిల్లేడుచెట్టుకన్న బొమ్మచెము
డుడొంక కొంతయొప్పునేమో! పూవు, చివురు, తేనె, పండులతోఁ
బోల్చి యా నడుమ వృక్షసంబంధము లేని రతనముతోఁ బోల్పనేల?
"నీ కోర్కె యిపు డనుకూలించె"నని విదూషకుఁ డనుటకన్న "నీరొట్టె
నేతిలోఁబడినదన" బాగుండును. "నవ్వులాట కన్నమాట నిజముగ
నెంచకు" మని రాజు విదూషకున కనుట ధీరోదాత్తలక్షణము కాదు.
పొదలోఁ బొంచుండి శకుంతల తా వ్రాసిన వలపుజాబుఁ జదువగానే
యుట్టిపడ్డట్టు వచ్చి "మన్మథుఁడు నిన్నుం దపింపఁజేయుచున్నాఁడు గాని
నన్నుం దగులఁ బెట్టుచున్నాఁ"డని పైఁబడఁబోవు టదెంత వైదికపు
సరసము? శకుంతల కన్నెయయ్యు నంతఃపురస్త్రీల నెడసియుంటం
గుండు రాజని సానిపిల్ల యనుటచే మప్పఁబడినదానివలెఁ బల్కినది.
కేవలకన్యక కట్టిపల్కు స్వభావమా? ఒడ్డెమంగలివలె నీకు
విసరుదునా? నీ కాళ్ళు పిసుకుదునా? యని రాజు సరసమునకు
మొదలిడుట యెంత బాగున్నది! మిట్టమధ్యాహ్నపు వేసవియెండ
మండుచుండగా నిషిద్ధవేళ న్సంయోగమున కేర్పర్చుట యనుచితము.
క్రియ యంతయు న్ముగిసినపిదప 'నా తండ్రి నిట్టి పనిచేసి యవమా
నింపఁదగదు. నాసఖు లనుమానించెదరేమో. ఇఁక నన్విడువు"మని
ప్రౌఢజార యనునట్లు కేవలకన్య యనుట యస్వాభావికము. కామకేళి
కృత్యముల నిట్లు బాహాటముగా రంగస్థలమునఁ బ్రదర్శింపించుట
మిక్కిలి తగనిపని. దృశ్యకావ్యమునం దిట్టి యనౌచిత్యము వర్ణింప
రాదు. బలాత్కారముగా నాపె నాపుట. 'యుండుము విడిచెదను;
నీ వా తెఱతేనెఁ గ్రోలనీ' యని తలపడుటయు సభాసదులకు లజ్జా
జనకము కాదా? ఇట్టి యసభ్యములు ప్రచురింపఁదగునా? 'పౌరవ!
యిట నా సేమ మరయ గౌతమి వచ్చుచున్నది. నీవు చెట్టుచాటున
దాఁగుండు' మని శకుంతల యనుట చూడఁగా రాజు శకుంతలను

శాస్త్రోక్తరీతిగా గాంధర్వ వివాహమాడినట్లు కనబడదు. సానిపిల్ల దొంగసరసము లాగున్నది. శకుంతల చెప్పినట్లు రాజు చెట్టుచాటున దాఁగుట యాఁక పొణకలో డాఁగి 'యిటనేల యుంటివిరా?' యన నాఁకఁ దినుచున్నానను విటునిచందము సార్వభౌముని కేగతి పట్టెను? "సంతాపమార్చిన లతావలయమా? తిరిగి నినుఁ బరిభోగమునకుఁ బిల్చెద"నని యంత ప్రౌఢముగాఁ బల్కుశక్తి యదివరకే కన్నెఱికమైన సానిపాపకుఁదక్క మునికన్నియ కెట్లుండును? రాజు శకుంతల కెంత మాత్రముం దెలుపకయే తనరాజధాని కరుఁగుట కాముక స్నేహ స్వభావవిరుద్ధము. ఇష్టప్రవాసజనిత దుఃఖములు సుదుస్సహములని బ్రహ్మచారి యనుట యనుభవ విరుద్ధము. రాజు శకుంతలతో రహస్యసంభోగ మాచరించుట నొకవత్సరముదనుక కాశ్యపుఁ డెఱుఁగక శకుంతల నిండుచూలాలైన పిదప నా సంగతి తెలిసికొని యావంత యైనఁ దనతో జరిగిన వృత్తాంతముఁ దెలుపని దుష్యంతుని యొద్దకు నాకాశవాణి న్నమ్మి యాపెనంపెను. రేపో నేఁడో నీళ్ళాడుటకు సిద్ధముగానున్న కూఁతు నత్తవారింటి కెట్టికఠినుఁడైనం బంపునా? పురాణములోఁ జెప్పినట్లాపెం బుత్రసహితంబుగాఁ బంపుట కేమి యభ్యంతరమో! 'ఓ పువ్వుల మొక్కలారా! మిమ్ముల నెంతయో ప్రేమతోఁ బెంచిన యీ శకుంతల యత్తవారింటి కేఁగు నాపెకు మీ సెలవొసంగుఁడీ' యనికాశ్యపునివంటి సంయమధని పిచ్చివాని వలె చెట్లతో మాట్లాడునా? 'మలయ తటోన్మూలిత చందనలతవలె నిన్నెడసి వేఱుచో నేనెట్లు బ్రతుకఁగల' నని శకుంతల యను నుపమానము క్లిష్టము. బండియో బట్టయో చేయరాదా? నిండుచూలాలైన కూఁతుం గాలినడక నంపనేల! తనకంత ధైర్యమున్నచో రాజు నొద్దనుండి యరదమైనఁ దెప్పించరాదా? కాశ్యపముని యంత మోటుఁదనము చేయఁదగునా? ఒకవత్సరములోపలఁ దానెంతయో వలచి కలసిన త్రిలోకైకసౌందర్యవతి న్రాజు మఱచుటెట్లు?

రాజొనర్చిన సాధారణకృత్యమైన సర్వలోకవిదితమేగదా ! రాజు శకుంతలం గవఁగూడుట యేరికిం దెలియకుండు టెట్లిటికథ యెంత యసందర్భము! రాజొకసారి మాత్రమే శకుంతలం జతఁగూడె, ఇపుడు కనుటకు సిద్ధముగ నాపె వచ్చె. ఆపెకుం గొడుకు పుట్టెనేని తక్కిన భార్యల కనిష్టముగా వాని న్యువరాజుగా నేర్పర్చవలసియుండును. “ఒకసారి దీనితో భ్రాంతిఁ దీర్చుకొంటి నిఁక నీ యనుమానపుతట్ట మోయుటెందుకు? లోకులెవ్వరి కీసంగతి తెలియదు గాన నెద్దియు నెఱుంగున ట్లూరకుంట మేలని రాజు తలంచుట యన్యాయముకదా ! కవి యిట్టికథ ప్రచురించుట లోకులకు దుర్నీతి బోధించుటగదా ! వలచినందుకుఁ బలుపుదెబ్బ లన్నట్లయ్యె శకుంతల పని ! తాఁ జదువు కొన్న టక్కరిసానిపిల్లకదా రాజుతో నుత్తరప్రత్యుత్తరములు జరుపకుండునా ? లేక మఱేవిధముగనైనఁ దన గర్భము ముదురక మునుపు రాజసమాచారము వెల్లడిసేయకుండునా ? పోనీ రాజు తన కిచ్చిన యుంగరమైన బంధువులకుఁ జూపకుండునా ? నిండుచూలాలి రంగస్థలమున సిగ్గుఁదీసి బీభత్సంబుగ నేడ్పించు టొక నాటక చమత్కారమా ! దుర్వాసుని శాపమున రాజునకు మఱపు కలుగనీ ...కాశ్యపాది మహామునీశ్వర వాక్యము విశ్వసింపకుంటకుఁ గత మేమి ? రాజు మూర్ఖుఁడా ? లేక కథకుఁ గాళ్లేతులుండవా ? పెద్దలమాటలు లక్ష్యపెట్టని రాజుం గథానాయకునిఁ జేయ రాదు. ‘ఓహో తాపసి ముదుసలీ,’ యనియు సార్వభౌముఁ డగు దుష్యంతునివంటి క్షత్రియోత్తముఁడు బ్రాహ్మణ స్త్రీలు మోసకత్తెలనియు నధిక్షేపించుట యుచితము కాదు. “నీపోల్కి నీపె కొడుకున్నచో నీమె నేలుకొమ్ము, లేకున్న నీపెం దండ్రియొద్ద కంపవచ్చు”నని పురోహితుండు చెప్పఁగా రా జందు కంగీకరించె. ఓహో ! ఇట్టిది నీచకులుల తలం పుత్తము లిట్టి తీర్పుచేయుదురా ? ఇసి. భారతీయోత్తమార్య చరితమునకుఁ గాళిదాసుఁ డెంత తలవంపుఁ దెచ్చె? ఉదారమగు పూరువంశ క్షత్రియకులము కాశ్యపాది మహా

మునీశ్వర పావనచరిత్రము స్మృతిసంప్రదాయము చెప్పిచెప్పి తుదకు గొల్లలు మంగళ్ళు తీర్చు తగవువలె నిక్కవి తుస్సుమనిపించినాఁడేమి! నిండుచూలాలగు శకుంతల కనికరమెద్దియుఁ దోఁచ కనాథయై రాజ పురోహితుని యింటి కేడ్చుచు నరుగుట యెగిరెగిరి యెంగిలాకు మీఁదఁ గాలువైచిన యాచారవంతునివలె సభ్యాంగమొనర్చుట కత్తరువుఁ బూసికొని పేఁడతట్ట నెత్తికెత్తుకొన్న ట్లింతయో సింగార మున నాటకము మొదలిడి తుదకిట్లు కరుణాబీభత్సములఁ జూపఱ డెందములం గలంపఁదగదు. నాటక మిచట ముగింపఁబడవలసినదే కాని దుఃఖపర్యవసానముగాఁ బూర్వనిబంధనములంబట్టి ముగింపఁబడరాదను హేతువుచేతనో రాజునకుఁ దక్కిన భార్యలవలన సంతానము లేమిఁ దానొకసారి దొంగతనమునఁ గలిసిన శకుంతల కొకవేళఁ దనపోల్కిం గొడుకొదవినచో వానికిఁ దనముదుసలితనమున రాజ్యమప్పగించఁ గోరియో - రాజు శకుంతలం దిరిగిచూడనెంచి తుదకొక వనములో నైదేండ్లపిమ్మట తన్నుఁబోలిన కొడుకుఁ గాంచిన శకుంతలం జూచి యాపెం గొడుకుతో నింటికిఁ దెచ్చుకొన్నట్లు బిఱకాయపీచువలె కథ ముగింపఁబడియె. రాజు శకుంతలం జిత్రమున వ్రాసి చూచునేమో యని భయంపడుటయుఁ దోడనే తనకు సంతానములేదని దుఃఖపడు టయు బిచ్చికళలు కావా? శకుంతలం బెంచి యెంతయో ప్రేమించి యాపెం దుష్యంతునికడకంపిన కాశ్యపముని దుష్యంతుఁ డాపె న్నిరా కరించెనని శిష్యులవలన వినియు నాపె యోగక్షేమ మరయ కూరకుంట లోకవిరుద్ధము. తనదేవి కంతగా జడిసిన రాజెట్లు శకుంతల నాపె కొడుకుతో నగరిలో నుంచుకొనునో ఈ నాటకమెంతయు నసందర్భ ముగా నున్నది. నాటకరచన మందుఁ గాళిదాసుని కంతగా శక్తి చాలదు. కాళిదాసు నాటకములకన్న నతని కావ్యములు బాగున్నవి. వానిలో రఘువంశములో మూఁడువంతులవే మిగుల శ్లాఘ్యములు. కాళిదాసుఁడు జ్యోతిషమునందు వైద్యమునందు ఛందోఽలంకార

శాస్త్రములందు దన పాండిత్యముఁ జూపుటకొఱకుఁ గొంత గ్రంథరచనఁ గావించినట్లు ప్రసిద్ధిం జెందెను.

షేక్స్పియ రొనర్చిన "ల్యూక్రసీచెఱ" (Rope of Lucrece) యను కావ్యమందలి కవితాశక్తిం గొనియాడ వేనోళ్ళు చాలవు. దేవుడంతట వ్యాపించినట్లు షేక్స్పియరునిజ్ఞాన మఖిలమానుషానుభవముం బొందవెను. షేక్స్పియరు కనిపెట్టని మనుష్యానుభవము లేదు. సకల మానుషసంఘము న్శోధించి శోధించి తచ్చేష్టితముల న్లోకులకుఁ దేటతెల్లముగ వెల్లడించెను. కాళిదాసుని కవిత్వమందు బూర్వులు త్రొక్కని క్రొత్తమార్గ మెద్దియు లేదు. కొంతవఱకు జయదేవభవభూత్యాదులు నవీన భారతీయకవులలో స్వతంత్రులుగాఁ గాన్పించిరి. షేక్స్పియరుఁడు స్పెన్సరుని కవిత్వము నెంతయో కొనియాడుటవల్ల షేక్స్పియరుని కంటెఁగూడ నెక్కుడు కవు లుండియుందు రనుటకు సందియము లేదు. భారతీయ నాటకములలో మృచ్ఛకటికా, వేణీసంహారములు మిక్కిలి రమ్యములు.

రూపక ప్రయోజనము :

క్రతువిధానములు శ్రాద్ధములు, వివాహము లుత్సవ విగ్రహము లూరేగించు సంబరము, లేకాంతసేవ, లసిరమ్మ వాలకములు, పగటి వేసములు, భాగవతములు బొమ్మలాటలు మొదలగునవి జనుల కాస్తిక్యబుద్ధియు వేడ్కయుఁ గలిగించుటకై వైదికస్మార్తలౌకికకర్మములం దనాదిగ నాటకరూపములుగ నున్నవి. నటులకు సభ్యులకుంగూడ సంకల్ప వశమున రసములు పుట్టించునది నాటకము. క్రమక్రమముగ నాగరకత ముదిరినకొలంది రూపకవిశేషములు తలచూపందొడంగె. సహజముం గనుఁగొనుటకన్నఁ గృత్రిమముం జూచుటకు మిగుల వేడ్కపడుట పామరజనస్వభావము. మఱియు నూరకగపడు కుక్కంగడు నరయఁడు గాని పదిరూకలకైనఁ గుక్కప్రతిమం గొని యింట నుంచుకొని యవివేకి యబ్బురపడుచుండును. దేవుఁ డూహాపోహాలు

గల మనుష్యుఁడెవంటి యాకృతిఁగలవాఁడనియు, శకుంతల రవివర్మ పటమున లిఖింపబడిన యాకృతి పోల్కిదనియుఁ, గవి వన్నినట్లు మఱియు నాటకు లగపర్చిన తీరున పురాణప్రసిద్ధులు చరించిరనియు నాత్మజ్ఞానవిహీనులు భ్రమపడి వృథా వ్యయప్రయాసములకుఁ బాలగుచున్నారు. స్వప్నమునఁ దన మననెట్లు తాఁజూచు నఖిల జగద్రూప మగుచున్నదో యట్లు తన యజ్ఞానమే సమస్తప్రపంచాకారమునఁ బరిణమించుచున్నదని తెలిసిన తత్త్వజ్ఞులకు సంసారము రుచించనట్లు వివేకులకు రంగస్థలమందలి వాలకము లింపుగానేరవు. రుచ్యములగు పదార్థముల జిహ్వ వాంఛించునట్లు మధుర గీతముల వినుటకు శ్రోత్రములు రమ్యరూపములఁ జూచుటకు నేత్రములు న్నవరసాస్వాదన మొనర్చుటకు హృదయముఁ గోరుట నైజము. తత్తద్రసోచితాభినయం బొప్పారఁ గవిగాయక శిరోమణులగు నారది మునులు వేదపురాణేతిహాసాది శ్రవ్యకావ్యములు విన్పింపఁ బ్రాచీను లెల్లరు నంతసిల్లుచు నీతిం గ్రహించి సత్కాలక్షేపము సేయుచుందురు.

కం॥ "పట్టెడు కొప్పును, మీఁదికి
మిట్టించిన చన్నుఁగవయుఁ మిఱుమిఱు చూడ్కుల్,
నట్టాడు నడుము, తేనియ
లుట్టెడు మోవియును దొండ మూరింపంగన్"—అని

పోతన చెప్పిన పద్యముం బుస్తకములోఁ జూచినంత మాత్రమున నర్థస్ఫురణముచే నట్టి యందముఁగల స్త్రీ మనమున మూర్తీభవించును. మఱి యీ పద్యము నాట్యధర్మమునఁ జదువునెడ శ్రోతల కట్టి చేడియ కన్నులఁ గట్టినట్టుండును. అశ్వశబ్దార్థ మెఱుంగ కశ్వమన్న నెట్లుండునో తెలియనివాని కశ్వము నగపర్చి యశ్వ మన నిట్టిదని చెప్పినప్పుడుగదా బోధపడును. అశ్వశబ్దార్థ మెఱింగినవాని కశ్వమూర్తి మనస్సునకుఁ దోఁచును. మఱియు నట్టివాఁ డశ్వము

న్యథార్థముగఁ జూచునెడ వాని కశ్వమన నేమో మఱింత స్పష్టముగఁ గాని వాని కశ్వమని గాడిదం జూపినచో సమాధానపడఁబోఁడు. అశ్వ శబ్దార్థ మెఱుంగనివాని కశ్వమని గాడిద నగపఱ్చిన నప్పటి కదే యశ్వమని నమ్ముకొనును. యథార్థముగ నేనాఁడో యున్న శకుంతల నిప్పటివారికిఁ జూప శక్యము కాదుగదా! చదువుకొన్న వారికి మాత్రము పై పద్యము చదువుటచేఁ గవి వర్ణించిన తీరున శకుంతల రూపు మనసున స్ఫురించునుఁగాని పామరుల కట్లు తోఁచనేరదు. రంగస్థలమున నొకఁడుగాని యొక తెగాని తా శకుంతలనని వాలకము వేయుట పామరుల నొమ్మసపుచ్చుట. మఱియుఁ బండితులకు నవ్వు పుట్టించుట. కాని రసోత్పాదక మెట్లగును? దుష్యంతమహారాజునే నని యొక వేద ముచ్చెకిరీటముం బెట్టికొని నటించుట హాస్యాస్ప దము కాదా? కాఁబట్టి నాటకరూపమునఁ జదువరులకు మఱింత వెల్లడిగఁ బదార్థములం దెలుపఁ గవులు కావ్యము లొనర్చినప్పటి కా కావ్యార్థము మఱింత ప్రచురపర్చఁగోరి తేనెకు మఱింత తీపి కలిగింపనెంచి బెల్లము కలిపిన యవివేకులవలె రంగస్థలయిన సిగ్గఱి వాలకములు వేయఁ జనదు.

కం॥ అలవాటుకాని పయ్యెద,
వెలి ముచ్చెతొడవులు, నెరవు వెట్టిన చన్నుల్
గల సిగ్గిడి, దేబె శకుం
తల యని డబ్బిచ్చి చూచు ద్రాబ యయారే!

యొక నటుండుగాని లే కొక్క నటిగాని చతుర్విధాభినయములన్రంగమున సభాసదుల నవరసంబులన్రచింపవచ్చును.దుష్యంతుఁడు, రథమునకుఁ బూన్పఁబడి పర్విడు గుఱ్ఱములఁ దోలు సారథి, యడివిం బరుగెత్తుచు శరపతనభయమున మెడఁ ద్రిప్పి వెనుఁజూచు లేడి, పూల మొక్కలకు సకియలతో నీర్వోయు శకుంతల మొదలగు భూమికలచే నాటకమునఁ గవివర్ణిత వస్తువులఁ బ్రత్యక్ష మొనర్పఁ గోరినచో నయ్యే

వారిం జేయఁబోయినఁ గోఁతియై యుపహాస్యకరమగు. పోనీ, యొక వేళఁ బామరరంజనమునకై వేషము వేసినపుడే వేషమున కెవ్వ రర్హులో తెలియఁదగినది. తొంబదేండ్ల ముదుసలి వేషము నైదేండ్ల బాలుఁడు వేసిన బాగుగనుండునా ? కులాంగనావేషము కులట గైకొన్నఁ దగియుండునా? నిరుపేద చక్రవర్తిఠీవి నెట్లగపర్చఁగలఁడు? మగవాఁ డొయ్యారి వేసమూని పైటసర్దుకొనఁజాలునా ? ఆఁడుది పురుష గాంభీర్య మెటుచూపఁగల్గు ? గొడ్రాలు కాన్పునొప్పు లెటు తెల్పు ?

పండితపామర రంజకములుగా దృశ్యకావ్యములు కల్పింప బడియె. అవి చదువుకొని పండితులు మఱియు వానిఁబట్టి వేసిన వేష ములకుం బామరులు రంజిల్లుచున్నారలు. అజ్ఞమైనవారలు వేష ములు వేసికొని రసాభాసము చేసెదరనియో యూహించి కాఁబోలు నాట్యలక్షణ మొనర్చిన భరతమునిగాని, సంగీతకావ్యముగ రామా యణ మొనర్చిన వాల్మీకిగాని నాటకంబు లొనర్పకుండిరి. కాళిదాస ప్రహసన మొక బూతుపంచాంగము. షేక్స్పియరువలె హాస్యరస మంత మృదువుగా భారతీయ కవులెవ్వరైనం జెప్పంజాలకుండిరి.

తౌర్యత్రికము :

నాటకములందుఁ దౌర్యత్రిక మవశ్య కర్తవ్యము. చతుర్వి ధాభినయములలో లోకవ్యవహారముం దెల్పు శబ్దమాత్రముగాక కావ్య నాటకాదులుగూడ వాచికాభినయమగును. అందు కేవల వాక్యోచ్చారణము లోకధర్మి రాగయుక్త వాక్యోచ్చారణము నాట్య ధర్మి నాఁ బరఁగును. అట్లే తక్కిన యాంగికాంగహార్య సాత్త్వికాభి నయములకుఁగూడ రెండేసి ధర్మములు కలవు. సామవేదమున కుప వేదము గాంధర్వవేదము. దానికే రెండవపేరు నాట్యవేద మని. అభి నయప్రధానమగు నాట్యవేదమున వాచికాభినయమగు నాటకము నందు గీతవాద్యనృత్యము లుపయోగింపఁబడును. గీతవాద్యనృత్య ములు సహజములని కృత్రిమములని రెండువిధములు. అందు దైవ

సృష్టములు సహజములు. మనుష్య కల్పితములు కృత్రిమములు. మయూర, చాతక, చ్ఛాగ, క్రౌంచ, కోకిల, దర్దుర, గజధ్వనులు సహజములు. వాని ననుసరించి యేర్పర్చిన స రి గ మ ప ధ ని సంజ్ఞక సప్తస్వరములు కృత్రిమములు. మేఘగర్జనము, పక్షిరుతము, మృగా రావము, నదిప్రవాహధ్వని, వాయునిర్ఘోషము మొదలగునవి సహజ గీత విశేషములు. అందు స్వాభావముగా నుదాత్తానుదాత్త స్వరిత స్వరభేదమును నవరసము లుండును. ప్రాణు లుల్లాసముగ నున్నపుడుగాని లేక తమయూహం బరస్పరముం దెల్పఁగోరి నపుడుగాని లేక బాధపడు నే జంతువైనఁ గాని ధ్వనిసేయుట సహజము. మనుష్యులు కాలక్రమమునఁ దమ బుద్ధివిశేష ముచేఁ దమ ముఖధ్వనివిశేషముల నచ్చులుగ మఱియు హల్లులుగ నేర్పర్చి వానికి స్వరభేదము నిర్ణయించిరి. అట్లు నియతస్వరవిశేష లతో వర్ణ ముచ్చరించుట కృత్రిమగీతము. వేదపురాణేతిహాస కావ్యాది గద్యపద్య ప్రబంధము లన్నియు మనుష్యులు పరస్పరముం దమ యూహల వర్ణ స్వరరూపములుగాఁ బ్రచురించు కృత్రిమ గీతములే. కంఠధ్వనిగాక ప్రాణుల తక్కు నవయవములచేతను మఱియు నచేతనముల కదలికచేత నొదవు శబ్దవిశేషము సహజవాద్యము. కృత్రిమగీతానుకరణముగ మనుష్యులు తతానద్ధఘనసుషిరభేదంబుగ నేర్పర్చిన శబ్దవిశేషము కృత్రిమవాద్యము. కంటి కగపడు సమస్త చేతనాచేతనాకార చలనవిశేషము సహజ నర్తనము. కృత్రిమగీత కృత్రిమవాద్యానుకరణముగ మనుష్యులు చేయు కరచరణాద్యవయవ చలనవిశేషము కృత్రిమనర్తనము. వినికివల్ల గీతవాద్యములును, జూపువలన నర్తనముం దెలియఁబడుఁ గాన గీతవాద్యములు శ్రవ్య ములు, నర్తనము చాక్షుషము. వీనులుం జూపులున్న సార్థకముగ వివేకులు సహజకృత్రిమరూపమగు తౌర్యత్రికమునుండి నవరసా స్వాదన మొనర్చెదరు.

సంగీత సాహిత్యములు :

సంగీతరస మెఱుంగని వాఁడు దుర్మార్గుడు. వాని విశ్వసింపఁ జనదని షేక్స్పియ రన్నమాట — సంగీత సాహిత్యరస మెఱుంగని వాఁడు తోఁకయుం గొమ్ములులేని పశు వను భారతీయ వాక్యము కన్న గణనీయము. మఱియు నీ సంగీత కుఠారములలో నానవేసిన గొడ్డళ్ళు, నానవేయని గొడ్డళ్ళని రెండు తెఱంగులు. సహజకృత్రిమ సంగీతములు వ్యయప్రయాసములతో వినుచుం గనుచు వెఱ్ఱియానంద మానందించుచుండియు నాడెము కట్టలేక నందిం బందియనియుం బంది నందియనియుం దెలిసినట్లు నటించి యభిప్రాయ మిచ్చు రసికమ్మన్యులు మొదటిమచ్చు. సంగీతమం దభిరుచియే లేనివారు రెండవరకము. లోకమందలి ముదిరిన మనుజులలోఁ బలువు రీరెండు విధములలోఁ జేరినవారే. కానిచో వారలు సంగీతము కతమున శిశువులవలె నాఁకలి మఱువరా? పశువుల తెన్నునఁ బ్రాణమిడరా? పాములరీతిఁ బరవశులుకారా? సహజసంగీతమువలెఁ గృత్రిమసంగీతము ప్రాణుల వశపర్చుకొనఁ జాలదు. కోయిలకూఁత శృంగారము, సింహగర్జితము వీరరౌద్ర భయానకంబులు. గుంపుగూడిన నానాజాతుల యార్పులు హాస్యాద్భుతంబులు; గుడ్లగూబ యఱపు బీభత్సంబునుఁ; జిఱుతాలపై జలజలఁబాఱు సెలయేటి మ్రోఁత శాంతంబు నిట్లు జగమున స్వభావముగఁ జేతనాచేతనములు నవరసములం దమ ధ్వనులం దెలియఁ బర్చును. గాలికిఁ గదలు వివిధస్థావరంబులు భూమిపై వాయువశమునఁ బలురూపులుగఁ దోఁచు. మబ్బులు మఱియు వానిలోని మెఱపులు సూర్యచంద్ర నక్షత్రకాంతులం గలుగు వివిధచ్ఛాయ లాకసంబునను సహజంబుగ నాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయంబు లగపర్చెడు. ఇట్లరసినకొలంది సహజసంగీత రసానుభవ మగుచుండును. కేవల వివేకులకుఁ గృత్రిమ సంగీతముకన్న సహజసంగీతమే మిక్కిలి యానంద దాయకము. ఛందస్తాలాంగ ధాతురాగ రసభాషాది నియమముచే

నిర్యుక్తమనియుం, దదనియమమున ననిర్యుక్తమనియుం ప్రబంధము ద్వివిధము. గద్యపద్యాత్మకమగు గ్రంథములన్నియుం గృత్రిమ సంగీత ప్రబంధములే. వాల్మీకి శ్రీమద్రామాయణముం గుశలవులచే గీత వాద్య నృత్యసహితముగ శ్రీరామునకు విన్పించెనని యుత్తర రామాయణము వలనఁ దెలియవచ్చెడు. ఇప్పటి కొన్ని సంగీతకుఠారములు గీతగోవింద మధ్యాత్మరామాయణము మృత్యుంజయవిలాసము మొదలగు సంగీతప్రబంధములందు బాలబోధ కేర్పర్చిన రాగతాళములఁ గాంచినంతమాత్రముచేతనే యవియే సంగీతప్రబంధములనియు, వాల్మీకి రామాయణ, శాకుంతలనాటక, మనుచరిత్రాదులు సంగీత ప్రబంధములు కావనియు, రాగతాళనియమితములగు గీతగోవిందాదులకుఁ గావ్యగౌరవము లేదనియు, మఱి యట్టి యక్షగానములు పఠనార్హములు కావనియు న్వానిం గళాపాఠశాలలం జొరఁబడనీకున్నవి. నవరసము లననేమో, వృత్తిరీతు లననేమో, నాట్య మననేమో, నాటకము లననేమో, తత్ప్రయోగ మననేమో లక్షణసూత్రములం దెలిపిన భరతముని పన్నిన శాస్త్ర మెఱఁగియెఱుఁగని సంగీతగొడ్డళ్ళు కళాపాఠశాలలం బఠనగ్రంథముల నియమించు నధికార్లుగ గ్రహచారవశమున నుంటచేతను, నేత్రహస్తవిన్యాసమూలమున నుత్తరప్రత్యుత్తరములం బత్రికల న్మాఁగపరీక్ష జరుగుటచేతనుఁ బ్రయోగప్రధానములగు శ్రవ్యదృశ్యకావ్యముల రసమంతగా బయల్పడకుండెను. సుశారీర సౌష్ఠవములుగల సుశిక్షిత నటీనటులచేఁ దౌర్యత్రికసహితముగఁ బ్రదర్శింపఁబడు కావ్యనాటకాది ప్రబంధములు సభ్యుల హృదయ రంజనముం బాత్రప్రావీణ్యము న్సూచనలు సలుపునట్లు కేవలగ్రంథావలోకన మొనర్పఁజాలదు. కాశీపురీవర్ణన గ్రంథమును జూచుటకుం, గాశీపట్టణముం బ్రత్యక్షముగఁ జూచుట కెంత భేదముండునో యనుభవశాలులకే యెఱుక. యథార్థవస్తువుం బ్రత్యక్షముగఁ బరికించి నపుడు హృదయమునకుఁ గల్గు రసము తద్వర్ణన గ్రంథముం జూచి నపుడుగాని లేక తద్వృత్తాంతము న్వినునపుడుగాని యటుగాక

తచ్చిత్రపటముం గన్నప్పుడుగాని కలుగునా! సమస్త వృత్తజాత్యుప జాతులను రాగతాళముల సహితముగాఁ బాడి రస ముప్పతిల శ్రోతల నానందపర్వవలయునను భరతమునిపద్ధతిం బాఠశాలల విద్యార్థులకు మప్పినయెడ జనుల నందఱ నభీష్టరసపరవశులంజేసి యభీష్ట కార్యంబుల న్నెఱవేర్చవచ్చుఁగదా! వాచికాంగికాభినయవిశేషంబుల నవరసంబుల న్స్వరభేదంబుగ నుపన్యసింపఁజాలి యొక్క విద్వాంసుఁడే వేలకొలంది జనుల న్స్వాధీనపర్చుకొని యభీష్టార్థంబు లందుచుండ, యట్టి యుపన్యాసికు లనేకులు బయలుదేఱినచో వారి సంగీత సాహిత్య రసపరవశత్వంబునఁ జొక్కిన ప్రజ వారి యిష్టానుసారముగ నెట్లు నడువకుండును! హస్తవిన్యాసమునఁ గలిగిన యక్షరములు గనుటచేఁ గలుగు రసముకన్న సుశారీరమునఁ బొడము నక్షరములు వినుటచే నొదవురసము చేతితో విసిరిన గుండుకన్న దుపాకీచేఁ బేల్పఁ బడు గుండువలెఁ గోటింతలు పనిచేయదా! రమ్మను రెండక్షరముల మాట పత్రికఁ వ్రాయఁబడగా నద్దానిం జదివికొన్నవాని కా మాట యొక్క యభిప్రాయమంతగా స్ఫురించదు. కాని ప్రత్యక్షముగా నది పల్కుచున్న యాతని హావభావములు కనిపెట్టినపుడు దాని తాత్ప ర్యము సాకల్యముగా బోధపడకమానదు. మఱియు నుచ్చారణ స్వర విశేషములంబట్టి మాటకర్థము మాఱుచుండును. గనుకనే యపస్వర మునఁ బ్రత్యవాయము కలుగునని పాణిని ముని వల్కెను. వేయేల? "కాఁకఁ బోఁగొట్టిన తీఁగెజొంపమా! తిరిగి కూటమికై వివ్చెద" నని శకుంతల యన్నమాటం బుస్తకమునఁ జదివికొన్నప్పుడు న్మఱియు శకుంతలనుండి ప్రత్యక్షముగ విన్నప్పుడుం గలుగు రసముల తార తమ్యము వేఱె తెల్పనక్కఱలేదు.

శంకరాభరణ రాగము — ఆదితాళము పామా పాము గమపమ (గామగరి గరిసా) (పైతాళము)—మరిదూ—దగా ॥ ఇట్లు వ్రాసినపుడు వైణికుఁడు వీణెపై స్వరమును మాత్రము కాలానుసారముగ వాయఁ

చును గాని వీణెపై 'మరియాదగా' యను సాహిత్యము న్వినిపింపఁ జాలఁడు. స్వరయుక్తముగా నా యక్షరములు విన్పించుట శారీరైక సాధ్యమే. త్యాగరా జా యక్షరములం బాడిన స్వరగమకభేదము సంపూర్ణముగ వ్రాయుటకుఁగాని, వాయించుటకుఁ గాని యసాధ్యము. మఱియు నొకని శారీరమందలి యొద్దిక వేఱొకని శారీరమునకు నైజముగఁ గుదురదు గానఁ ద్యాగరా జాముక్క యన్నట్టి తీరు లనఁజాల కున్నప్పటికి నతఁడు పాడిన యీ పాట కొంతవఱ కతని శిష్యులు శారీరమునఁ బట్టఁగలరు. కవుల కవితాశక్తి కొంతయైన గ్రంథరూపమున వెలువడి శాశ్వతంబుగ జగమున వారిపేరు నిల్పుఁగాని రాల్గరఁగించు గాయకోత్తముల శారీర మాధుర్యమును జతుర్విధ వాద్య విశారదుల వాదనచాతుర్యమును నటీనటుల నాట్యసౌందర్యమును వారలతోనే చెల్లిపోవును. ధ్వనిగ్రాహి యంత్రమున గీతవాద్యములు, రూపగ్రాహి యంత్రమున నృత్యముం జూచాయగాఁ గొంతవఱ కిప్పుడు నిల్పఁబడుచున్నది గాని తౌర్యత్రికి మొక్కసారి యాకర్షింపఁ జాలు యంత్రముకూడఁ బుణ్యవశమున నబ్బెనేని నృత్యగీతవాద్యముల నొక్కమొగి న్సభను రంజింపఁగల పండితుల విద్య యొక్కింతయైన శాశ్వతముగ జగంబున నిల్పుకొనవచ్చును. నాటకములోని గద్యపద్యములు రంగస్థలమున నటీనటు లెట్లుచదువవలయును? రాగతాళయుక్తముగాఁ జదువవలయునా? లేక కళాశాలలం బాఠముచెప్పు కేవల పండితులవలెఁ జదువవలయునా? ఈచదువుంగూర్చి వచనములు లోకధర్మముగఁగాని నాట్యధర్మముగఁగాని యుచ్చరింపవలయును. రసానుకూలమగు రాగలయలతోఁ బద్యములు చదువవలయును. ఉచితాభినయముగ స్వరరాగతాళములతో గీతములు పాడవలయును. లోకములో సాధారణముగా నందఱుం బరస్పరబోధకై యాడుకొను మాటలుం, జేసికొను సంజ్ఞలుం జతుర్విధాభినయములలోనే జేరుం గనుక భరతముని ప్రతిపాదించిన తీరున సమస్తజగము స్సంగీతమయమే కాన సభాసదు లెవ్విధముగా సంతోషించెదరో యా తీరున నాటక

మభినయించునది. నాటకము వాగ్గేయకారులచే విరచితము కాఁడగినది కనుక యథావిధిగా మార్గివలెఁ బ్రదర్శింపరాదు. మఱేమన సర్వజన రంజన మగునట్లు యథేష్టముగాఁ బాడియాడుచు నెల్లరికి బోధపడు తీరున గద్యపద్యగీతము లుచ్చరించుచు రసానుకూలముగ నటీనటు లభినయించునది. రాగరూపకాలప్తులం బ్రౌఢపుచ్ఛం దగదు. నాటక మవలఁబెట్టి రాగాలాపచాతుర్యముం దాళపాండిత్యము నృత్యవైశ ద్యము న్నాటక మాడువారు చూపరాదు. గాజుకుప్పెలోని దీప కాంతివలెఁ, బాగిచిన కూర తీరున సాహిత్యమునకు సంగీతము తోడైనచో మఱింత రుచిహెచ్చును గనుక గద్యపద్యగీతము లొక్క ప్పుడు మాటాడు, నట్లింకొకప్పు రాగతాళాభినయ సహితంబుంగ జన రంజనమగునట్లు యథోచిత సంగీతప్రయోగమున నుచ్చరింపవలయును. స్వరయుక్తంబుగఁ బద్యములు చదువవలయుఁగాని పద్యముల నడుమ నడుమఁ దెగబారెడు దీర్ఘములు తీయుచున్నచో శ్రోతలకుఁ బద్య సమన్వయము కాక తల పులిమునట్లుండును. కమ్మెచ్చునఁ దీసినట్ల రాగాభినయ సహితంబుగాఁ బద్యము ముగింపవలయు. తూఁచినట్లు పరిమితాభినయగీతవాద్యసహితంబుగా గీతము పాడవలయును.సులక్షణ సంగీత సాహిత్యములకు గుర్తు సకల పండితపామరజన హృదయ రంజనమగుటయే. నటీనటులు సౌష్ఠవసంపన్నులు, సుశారీరయుక్తులు, సుశిక్షితులుఁ, గులీనులుగ నుండవలయునని భరతముని నియమించెను. నాటకమునఁ జెప్పినం దప్ప యథేష్టముగా స్త్రీ పురుష వేషముం, బురుషుఁడు స్త్రీవేషము రంగస్థలమునం గైకొనుట రసాభాసము. గాంధర్వవేద మనుటచే గీతవాద్యనృత్యకర్మములు నెరవేర్చుట కర్తలు బ్రాహ్మణులు కావుననే "బ్రాహ్మణో వీణా గాథినా గాయతో బ్రాహ్మణోన్యగాయే" త్తని శ్రుతినొడవెను. మార్గపట హామును బద్మాసనస్థులై వాయించునది యని భరతముని పల్కెను. "వీణా వాదన తత్త్వజ్ఞః శ్రుతిజాతి విశారదః, తాలజ్ఞశ్చా ప్రయా గేన మోక్షమార్గం నిగచ్ఛతి"—యని యాజ్ఞవల్క్యస్మృతియందుఁ

ప్రతిపాదింపఁబడెను. కనుక నెన్ని విధములఁ జూచిన న్నాట్యవేదా భ్యాసమునకు బ్రాహ్మణేతరు లనర్హులని చెప్పకతీరదు. వాగ్గేయకారు నకుఁ జెప్పిన లక్షణములలో వేదాంగములైన ఛందశ్శబ్దానుశాసన జ్ఞానము లుండుటచే వేదాధ్యయ నాధికారము ద్విజైకార్హమే గాన గానకవితావిద్యాప్రయోక్తలు ద్విజులు గాని యితరులు కానేరరు. బ్రహ్మానందముకన్న నెక్కువగ నారదాదిమహామునులు గడించిన సంగీతవిద్య నలరుట కొక్క బ్రాహ్మణులే వేదపఠనపాఠనములకు వలెఁ గుత్తకొన్నారా యేమనఁగా — ఋగ్యజుస్సామాథర్వణముల యుచ్చారణమందు, మఱియు శ్రౌతకర్మములందు నుపయోగించునది వైదికసంగీత మయ్యది శ్రోత్రియాధీన మద్దానికే మార్గి యని భరత మునికృతసంకేతము. వైదికేతరజనంబుల వ్యవహరింపఁబడునది లౌకిక సంగీత మద్దానికే దేశ్య మని భరతమునికృతసంకేతము. మొదటిది యథావిధిగ నడపకున్న నదృష్టఫలము రాకపోవుటయే గాక పైపెచ్చు ప్రత్యవాయముగూడ సంభవించును. రెండవది దేశమున కెట్లింపో యట్లు యథేష్టఫలముగాఁ బ్రయోగించినప్పటికిఁ జతుర్వర్గైక సాధన మగునని భరతముని వక్కాను.

గీతాభినయములు ;

షేక్స్పియర్కాళిదాసాదికృతులు కళాపాఠశాలల న్సంగీత నిబంధనానుసారముగఁ బఠింపించుట శ్రేయము. షేక్స్పియరులోని "Come hither" అను పాటతో గ్రంథమున నొనర్చిన తెనుఁగుదర్వు బిలహరిరాగ రూపకతాళములఁ బాడువిధము రెండవకాలాక్షరములు రెండతీత్రగహముగా గీతము మొదలిడి యీ దిగువ వివరించిన తెన్నునఁ బాడునది :

* ఉద్గ్రాహము *

స స రి రి గ గ పా - గ ప (ధా ధ ప పా) పైకాలము

|| ఇవలకు రానీ - రానీ]

ధ్రువము

గగపథ సాససససా - సరిగరి సనినిధ ధదా

ఎవఁడు దురాశ దొఱఁగు మఱి-యెండ నుండ వలచునో

మేలాపకము

గగపరిరిసరిగరి సన్నిధధ - ససనని దపదా పమగరి

తవిలిని తిండికై - వెదకుచుఁ - దనియు దొరుకు దానితోడ

ఆభోగము

సస రిరి గగ పా - పద సని దప ॥నిస॥

నివలకు రానీ - రానీ ॥మ్మిఁవ॥

సనిదసరిగధధపమగరి - గపమగారిగరిసా

యిచట శీతుగాడ్పుతప్ప - నెదిరివాఁడు గనఁడు.

పైనుంచిన గుర్తులలో - పైకాలముఁ దెల్పును. ఆరోహణము అవరోహణముం దెల్పును.

శాకుంతలములోని గీతము - "ఈషచ్చుంబితాని" - అందుకు దెలుఁగుపాట వసంతరాగ, చతురశ్రజాతి త్రిపుటతాళములఁ బాడు క్రమము: పైకాలపు తెండక్షరము లతీతగ్రహముఁ జేయుచు

* ఉద్గ్రాహము *

ససగామగమధామధానిరి - నిధమగనిదమగరిసరిసని

కొదమతుమ్మెద లొకింత గ్రోలు నూ - గుజడలు తుమ్మెదల
గలుగు దిరిసెపువులు

ధ్రువము

సగగమగరిసానిధనీసామగ - ధామానిధామాగరినీసా

విదలు కలికరం బలరారం దమ - వీనుల కై సేయుచునుంద్రు ఉద్గ్రాహ ధ్రువ మేలాపకాభోగములు గీతావయవములు. సంగీత బంధములన్నియు యథేష్టగీతనృత్యవాద్యసహితముగా ముగించవలయును. విక్రమోర్వశీయములో నాందీశ్లోకమున కొనర్చిన తెలుఁగుపద్దెము వఖి

నయించు విధము* తాళధరుఁ డొకమాఱు 'తత్తాధీ'యని శబ్దముచేయు సమకాలము నందే నటి మండలస్థానకమునఁ గరముల రెండింటిం జతురశ్రములుగాఁ జేసి 'పలికెద రెవ్వనిఁ బ్రాఁజదువుల కొనల'నని తన తోడిపాటకత్తెలు పాడుచుండగా నా స్వరప్రమాణముగా మొదట 'పలికెద'రను పదము యొక్క యర్థము నుద్వేష్టితకరణపూర్వకముగా ముఖమునం దూర్ధ్వముఖముగాఁ గొంచెము చాపఁబడిన హంసాస్యాఖ్యమగు నుత్తానదక్షిణ హస్తముచే నభినయింపఁదగును. అప్పుడే యెడమ చేయికూడ కటీనాభిచరముగాఁ జేయవలయు 'ఎవ్వని' యనుపదార్థము

మూలము :

> వేదాంతేషు యమాహు రేకపురుషం వ్యాప్య స్థితం రోదసీ
> యస్మిన్నీశ్వర ఇత్యనన్య విషయ శ్శబ్దో యథార్థాక్షరః
> అంతర్యశ్చ ముముక్షుభి ర్నియమిత ప్రాణాదిభి ర్మృగ్యతే
> స స్థాణుః స్థిరభక్తియోగసులభో నిఃశ్రేయసాయాస్తు వః॥
>
> — విక్రమోర్వశీయము

అనువాదము :

తరువోజ ॥ పలికెద రెవ్వనిఁ బ్రాఁజదువుల కొ-
నల మిన్ను మన్ను నిండ నగు నొక్కనిఁ
గలుగ కొండునకు నిక్కముగ నెవ్వాని
యెడఁ జెల్లుచుండెడు నేలిక బిరుదు
నెడద నుసులు బిగియించి ముత్తికయి
కడఁగు వారల వెదుకంబడు నెవఁడు
కలిగించు ? బత్తిజోగమునకు సులువు
గాఁ జిక్కునట్టి ముక్కంటి మే ల్మిను

నవరసతరంగిణి ; పుట 121

న్యావర్తితకరణ పూర్వకముగాఁ బార్శ్వగతమై యూర్ధ్వముఖ సూచీ ముఖాఖ్యమైన యెడమచేతిచివరతో నభినయించవలయు. అపుడు కుడిచేయి కటియందుఁగాని నాభియందుఁగాని యుండవలయును. 'ప్రాఁజదువుల' నను పదార్థ ముద్వేష్టితకరణపూర్వకముగా సవిలాస ముగా నధోముఖమైన పరాఙ్ముఖాఖ్య నికుంచితకరములతో నభి నయించునది. అభినయమంతటం దృష్టిహస్తానుగతముగఁ జేయవల యును. 'కొనల' నను పదార్థము నూర్ధ్వ ముఖముగాఁ బార్శ్వగత మగు సూచీముఖాఖ్య వామకరాగ్రతలమున నభినయించునది. 'మిన్ను మన్ను నిండ' యనుపదార్థ ముద్వేష్టిత పూర్వకముగా నూర్ధ్వముఖ ముగా నూర్ధ్వగతోత్తాన పతాకాఖ్య దక్షిణహస్తముతో నాకసముఁ జూపి యధోముఖమై యధోగతమైన యా హస్తముచేతనే భూమిం గస్పర్శవలయును. 'అగు' నను పదార్థము న్యావర్తితకరణ పూర్వక ముగాఁ బార్శ్వగతమై యధోముఖమైన శిఖరాఖ్య వామకరమునఁ దనకు సమ్ముఖతలముగా నభినయించవలయును. 'ఒక్కనిగ' నను పదార్థముం దానేకభ్రమరికంజేసి క్రమముగా నావేష్టితోద్వేష్టిత పూర్వకములుగా నగ్రగతమైన యూర్ధ్వముఖమైన సూచీముఖాఖ్య దక్షిణకరాగ్రతలముచేత మఱియుఁ బార్శ్వగతమై పరాఙ్ముఖోత్తాన పతాకాఖ్య దక్షిణహస్తముచేత నభినయించునది. 'కలుగకొండునకు' ననుపదార్థ ముద్వేష్టితకరణ పూర్వకముగ ముక్తకటక ఖటకాము ఖాఖ్య వామకరముతో మఱియు నాహస్తముచేతనే మఱల నుద్వేష్టిత పూర్వకముగాఁ బార్శ్వగతోత్తాన సూచీముఖముతోడన మఱియు నుద్వేష్టితపూర్వకముగాఁ గొంచెము పార్శ్వగతమైన పరాఙ్ము ఖోత్తాన చతురదక్షిణహస్తముచే నభినయించునది. 'నిక్కముగఁ జెల్లు' నను పదార్థ ముద్వేష్టితపూర్వకముగాఁ గొంచెము ముందునకు వెళ్ళి యధోముఖోత్తానితసందశనాఖ్య దక్షిణహస్తముచేతను మఱియు నావేష్టితపూర్వకముగా నూర్ధ్వముఖ పార్శ్వగత సందంశనాఖ్యదక్షిణ కరముచే నభినయించునది. 'ఎవ్వానియెడ' ననుపదార్థము ఎవ్వనియను

పదార్థమునకువలె నభినయించునది. "పలిక"యను పదార్థము ద్వేష్టిత కరణ పూర్వకముగాఁ బార్శ్వగతోర్ధ్వముఖోత్తాన చతుర దక్షిణకరముచే నాస్యప్రదేశమున నభినయించునది. 'బిరుదు' అనుపదార్థము వ్యావర్తితపూర్వకముగాఁ గర్ణరంధ్రాభిముఖ సూచీముఖాఖ్య వామకరముచే నభినయించవలయును. 'ఎడఁద' యనుపదార్థము వ్యావర్తిత పూర్వకముగా హృదయనిహితమైనట్టియు సమ్ముఖమైనట్టియుసందంశ నామక దక్షిణకరముచే నభినయించునది. 'ఎవఁడు' అను దానికెవ్వని యను దానివలె నభినయించునది. 'ఉసుఱు' అనుదాని వ్యావర్తిత పూర్వకముగా రెండుమూఁడుసార్లు పతితోత్పతిత సమ్ముఖాగత పార్శ్వముఖస్వసమ్ముఖతల సందంశాఖ్య దక్షిణకరముచే నాసాదేశమున నభినయించునది. 'బిగియించి' యనుదానికి వ్యావర్తితపూర్వకముగా హృదయదేశస్థిత సమ్ముఖాగత శిఖరాఖ్యవామకరమున నభినయించునది. 'ముత్తికై కడఁగు వారల' అనునపుడు వ్యావర్తిత పూర్వకముగా నాభీహృదయ దేశములందు మీఁదుమీఁదుగా నుంచఁబడిన యుత్తాన సందంశద్వయమున నభియించునది. 'వెదుకంబడు' అనుదాని కుద్వేష్టితపూర్వకముగా హృదయ దేశమునందు మెల్లగాఁ ద్రిప్పఁబడినట్టి పర్మాఙుఖ పార్శ్వతల కర్తరీముఖాఖ్య దక్షిణకరమున నభినయించునది. 'ఎవఁడు' అనునది మునుపటివలె, 'కలిగించు' అనునది పరివర్తితపూర్వకముగాఁ బార్శ్వాంతర గతోత్తానిత పార్శ్వముఖపతాకాఖ్య దక్షిణకరముచే, 'బత్తి' యనునది పరివర్తితపూర్వకముగా హృదయమందుఁ జేతులుమోడ్చి పతాకద్వయముచే 'జోగమునకు' 'ముత్తికై కడఁగువారల'కు వలె నభియించవలయుఁ గాని నాభియందెడమచేయి యుత్తానితముగాఁ బతాకరూపముగఁ జేయవలయు, 'సులువుగాఁ జిక్కు' అను అనునప్డు వ్యావర్తిత పూర్వకముగా హృదయముఁ గూర్చి సమ్ముఖాగత పార్శ్వగతోత్తాన చతురాఖ్య దక్షిణకరముచేత, 'అట్టి' యనునది 'ఎవఁడు'

అనుదానికివలె నెడమచేత'ముక్కంటి'వ్యావర్తితపూర్వకముగాశిరము
నం దంజలి బంధించి పతాకద్వయముచే 'మేలు' అనునది వ్యావర్తిత
పూర్వకముగానవలనముగా వ్యావర్తితపూర్వ ముఖోత్తానితారాళద్వ
యముచే'మీకు' అనునపుడు పరివర్తితపూర్వకముగ నగ్రగమైనట్టియుఁ
బురోముఖమైనట్టియు నుత్తానితమైనట్టియుఁ బతాకాద్వయముచేత
నభినయించునది. ఆవేష్టితోద్వేష్టిత వ్యావర్తితపరివర్తితములని హస్త
కరణములు నాలుగు. వీని లక్షణమును, హంసాస్య సూచీముఖ పరా
ఙ్ముఖ పరాకాశిఖర ఖటకాముఖ సందంశన చతురకర్తరీ ముఖారా
ళాది హస్తభేదలక్షణము నిచట గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయఁబడ లేదు.
యుక్తింబట్టియు సంప్రదాయమునుబట్టియు లోకమునుబట్టియు నభి
నయించందగినది. లోకములో సాధారణముగా నేన్గుతొండమున కెట్ల
భినయించెదరో యదే తీరున లోకవృత్తానుసారముగ నభినయించ
వలయు. నాట్యప్రయోగమునకు లోకమే ప్రమాణము. సాధారణ
ముగా మాటాడునపుడుగాని, పాడునపుడుగాని, గొప్పయాలోచనము
సేయునపుడు గాని జనులు నానావిధముగాఁ గన్బొమలు కన్నులు
ముక్కు నోరు నాల్క పెదవులు మూఁతి దౌడలు కనుఱెప్పలు
మెడ ఱొమ్ము భుజములు మోచేతులు చేతులు చేతివ్రేళ్ళు అడు
గులు మొదలగు నవయవము లాడించుట స్వభావము సుశారీర దేహ
సౌష్ఠవములు కలవా రాడినదాట, పాడినదిపాట. ఈరెండుగుణములు
లేనివారెంత శాస్త్రీయముగఁ బాడనీ యాడనీ జనరంజన మంతగాఁ
గానేరదు. కాని సంప్రదాయానుసారముగ నున్నచో సుశారీరసౌష్ఠవ
ములు లేకున్నం బండితైకవేద్యము కాకమానదు. 'రమ్ము' అను
రెండక్షరము లుచ్చరించుచు నటిచేయి క్రిందువైపుగా బొటన
వ్రేలుతక్కఁ దక్కినవ్రేళ్ళు తనకభిముఖముగాఁ బ్రసరింపజేయుట
సంప్రదాయముగాని యానాల్గుఁ బైకెత్తి మండ తన కభిముఖముగు
నట్లు కుడియెడమల కాడించినచో లోకరీతిచే రావద్దను నర్థమిచ్చుఁ
గనుకఁ బిల్వఁబడినవాఁడు 'ర'మ్మను మాటనుబట్టి రాఁగలఁడా? లేక

వద్దను నర్థమిచ్చు కరతలాభినయముఁబట్టి మానఁగలఁడా? కావున జనుఁడు లోకసంప్రదాయాభినయము ననుసరించకతీరదు. తన యభిప్రాయము న్వెల్లడించుటకై లోకుల ననుసరించి చతుర్విధాభినయ మొనర్చవలయును.అట్లు చేయనియెడల నపాయ సూచనమందుఁ బొగబండి కెఱ్ఱజెండాకుమాఱు తెల్లజెండా చూపిన చందమున వైపరీత్య మగును. సంప్రదాయమునకు వ్యతిరేకముగా గ్రంథరచనముఁగాని, యుచ్చారణముఁగాని,యాచారములుగాని మార్చినచో హాని కలుగుఁగాని లాభముకానేరదు.

సంప్రదాయము :

బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రజాతు లిదివఱకు సంప్రదాయసిద్ధముగా భరతఖండమున నాల్గుజాతు లున్నవి. వానిలో నెన్నియో భేదములు కలవు. బ్రాహ్మణజాతి పదివిధము లం, దవాంతర శాఖాభేదము లెన్నియో కలవాతీరుగానే తక్కిన జాతులుకూడ నానావిధములుగ దేశాచార భేదములఁ బట్టి విభజింపఁబడినవి. ఇపుడు సంప్రదాయసిద్ధ మతాచారములకు విరుద్ధముగాఁ బొడమిన బ్రహ్మసమాజార్యసమాజములచేత నిదివఱకే యెన్నియో కులములుగ నేర్పడి యైకమత్యముం దొఱఁగి హానిం బొందుచున్న భారతీయజనమునందు మఱింత వైషమ్యము చేటుకలుగుటతప్ప లాభ మేమివచ్చెను. శిష్టాచారానుసారులగు ద్విజులయందును శూద్రులలోఁ గొన్ని తెగలయందును ప్రౌఢవితంతువివాహముల నేర్పఱ్చుచున్న సంఘసంస్కార పరాయణుల యవివేకముచే నేర్పర్చబడిన ప్రౌఢవితంతుజాతి సంప్రదాయ సిద్ధ జాతులకు వేఱై భారతీయులలో మఱింత హానికిం గారణ మగుచున్నది. శాస్త్రముకన్న సంప్రదాయము బలీయము. 'శిష్టాచార సంప్రదాయముతో మాకుఁ బనిలేదు. వేదములోఁప్వకొన్న యాచారములు సంప్రదాయ విరుద్ధము లైనప్పటికి ప్రకృతకాలానుసారముగ నవలంబించెద' మని వేదబాహుల్యము తెలిసీతెలియ కిప్పటి సంఘ సంస్కరణపరాయణులు కోఱమాలిన మార్పులఁ దాము చెడి యొరు

లం జెలుపఁజూచుచున్నారు. వీరలోనర్చు చెలుపు నదులు సముద్ర
మునఁ గలుపు లెట్టరంగు చెత్తలవలె లోఁతు ముట్టనేరక వెలితి
యొడ్డున మాత్ర మగపడుచుండును. గరిసెడు ధాన్యములో నొకటి
రెండు తప్పుకాయలున్న లోఁటేమి? వెనుకటి ఋషులు ప్రౌఢవితం
తువులకుఁ బెండ్లి మాన్పించుటకుఁ గారణ మందువలనఁ గొనసాగు
చున్న శిష్టాచారము. అందుకు విరుద్ధముగ నడిచి ములుదీసి కొయ్య
గొట్టుకొన్న ట్లిడుమలందు నవనాగరకుల దుఃస్థితి కనిపెట్టినకొలది తేట
తెల్లమగును. పురుషులకన్న స్త్రీలకుఁ–తిండి రెండురెట్లు, ఊహ నాల్గు
రెట్లు, సాహస మాఱురెట్లు, కామ మెన్మిదిరెట్లు, స్త్రీల నమ్మరాదు.
స్త్రీ స్వాతంత్ర్యమునకుఁ దగదను భారతీయవాక్యములు, మగువల
కుండును మాయమర్మము లను షేక్స్పియరుని వాక్యము, 'సాలా
వృకాని స్త్రీసఖ్యాని' యను శ్రుతియుం దార్కాణముగ నిపుడు
స్త్రీలకు రాజసభలో నధికారమిచ్చుటకు జంకు నాంగ్లదేశీయ పురు
షులే సాక్షి. సంస్కృతగర్భయగు వితంతువునకు మళ్ళి పెండ్లి సేయ
కుంటచేఁ గలుగు మేళ్ళాపెకుఁ బ్రసూతిగండముం దప్పించుట - పర
మార్థ సంపాదనమున కడ్డుదగులు సంసారభారముఁ దొలగించుట -
స్వార్థపరత లేని యామెచేఁ బుణ్యకార్యములఁ జేయించి యామెం
దరింపఁజేయుట - యామె మఱి సంతానము కనదు కనుక నున్నవార
లకు సమృద్ధిగా నాహారాది సుఖలాభమును మఱియు నీజన్మములో
ననుభవించు సుఖదుఃఖములకుఁ గారణము పూర్వ జన్మకృత పుణ్య
పాపములనియు, విధినియోగము దాటరాదనియు, జన్మమెత్తినఫలము
పరమార్థసంపాదనమే యనియు, నిద్రాహారములు మాత్రమే బ్రతు
కున కవసరము లనియు, నిషిద్ధరతి సౌఖ్యము దుష్టవ్యసనమనియు, నొక
నిం గవఁగూడిన తనదేహము వాని పరోక్షమున నింకొకని కర్పించుట
నీతి కాదనియు, నింకొక జన్మమందు వేదశాస్త్రసమ్మతమున గతించిన
తనపెనిమిటెనిం గూడవచ్చు ననియుఁ, గామసౌఖ్యము వదలలేనిచో
భర్తలు గతించినకొలఁదిఁ బెండ్లికి వ్యవస్థయుండ దనియు, మఱియొక
జన్మమున నైనం బెనిమిటిం గలియు నాసతో క్షణభంగురమైన

యావనకష్టము నలక్ష్యపెట్టవచ్చు, నవియు, నెల్లవిధముల న్శిష్టా
చారానుసరణమే మిగుల శ్రేయ మనియుం దెలిసిన యాస్తికబుద్ధిగల
కుటుంబములయందలి సుశిక్షితలగు స్త్రీలు దుర్భరభర్తవియో
గంబు నతికష్టంబున సహించుకొనియైన గర్భాధాన సంస్కారానం
తరమున మఱల మార్మనువున కాసింపకున్నారు. శరీరమునకుఁ గలిగిన
రోగము మందుచేఁ గుదుర్చుకొని సుఖించునట్లు భర్తృవియోగ
దుఃఖము మార్మనువునఁ బోఁగొట్టుకొనరాదా యన నిశ్చయముగ
మార్మనువు పెనిమిటి తనజీవితమువఱకుం బ్రతుకునని మార్మనువాడిన
దాని కెట్లు తెలియును? భర్తలు గతించినకొలఁది యెందఱం బెండ్లాడి
బెత్తమ్మ కాఁగలదు? కోర్కెకు హద్దుగలదా? చెల్లఁగలిగిన యెన్ని
విధముల కోర్కెలు ప్రతిక్షణ ముదయించినప్పటికి మర్యాదాభంగ
మగుననియు, లేనికష్టములు తగిలించుకొనవలసి వచ్చుననియు, వివే
కులు లో నడంచుకొనుచుండ లేదా? కులాగత సంప్రదాయాను
సారముగ రాజ్యమున కర్హుఁడు పెద్దకొడు కగుచుండగాఁ దక్కిన
పుత్రులు తమ కాభాగ్య మబ్బ లేదని చేతులు పిసుకుకొనుచున్నారు,
వారిదుఃఖము కుటుంబసహితముగఁ దమ యన్నల యుపాయముల
వెదకి కడతేర్చినఁ దీరదా? రాజుకొడుకే రాజు కానేల? యింకొకఁడు
సింహాసమునఁ గూర్చుండనొల్లడా? కుడుచుటకుం గట్టుకొనుటకు న్లేక
బాధపడు పేదలకు భాగ్యవంతు లేల తమయాస్తి పంచియీరో!
తమకన్న సౌందర్యబలచాతుర్యములుగల స్త్రీపురుషుల నాలుమగ ళ్ళ
న్యోన్యమేల యనుభవించనొల్లరో! ఇంతకు న్శిష్టాచారము దైవనియో
గముం దప్పింపఁ బూనుకొన్న సంఘసంస్కార పరాయణుల ప్రయ
త్నము తీతువు రాయబారమువలె వ్యర్థము. మఱియు నపహాసాస్ప
దము. కనుక చతుర్విధాభినయము న్సంప్రదాయానుసారముగ
జేయవలయు.

ఆధునికయుగము – అస్మద్భాషాస్థితి :

ఎద్దు లేచినది, పేడవైచినది, తుప్ప తలదాసి చీపురుకట్టతో
దొడ్డి బాగుచేయుచున్నది. ముదుసలివారు పల్దోముకొంచున్నారు. ఫిరం

గులు పేలుచున్నవి, కాకు లఱచుచున్నవి, బడిపిల్లలు చలిదికూడు మెక్కుచున్నారు— అని యీ విధముగ స్వభావవర్ణనము చేయుటయే కవితన్ముఖ్యమనువారును-'నాకు పాటలూ ఆటలూ అంటే తలనొప్పి, చూసేరూ, భోగంమేళము చూడకూడదన్నవాళ్ళలో నేనొఖణ్ణిగా, విధిలేక వచ్చింది రాజుగారి బలవంతంపై దిక్కుమాల్ని నౌఖరీ గాని గుల్బీజానీచేత ఔను క్లబ్బు రీడింగురూములో పాడించి దాని కైదు వందలు చందావేయించి తక్షణం జమచేయించి, "యస్ దేరీజ్ నో అదర్గో" యిచ్చే సర్కి- నా అవస్థ అట్లివ్వాక తీరిందికాదు, సాయెబూ! బండికట్టు. నీకు బుద్ధుందా చెప్పేకానూ స్టుపిడ్ షో రేట్లేషన్కు వెళ్ళి వీరేశలింగం పంతులుగారు వస్తారు, వార్నితీస్కురా. ఏం పాటలు! ఆడవాళ్ళంటే కొంత వినవచ్చు కాని సంగీతపాటకులంటే నాకొళ్ళుమంట. వాళ్ళ వికారాలు వాళ్ళ రుంజుకోవటాలు ఎడ్యుకేషకా? వాళ్ళకు స్టేటస్లేదు. ఇంగ్లీషు ఎడ్యుకేషను లేనివాండికి సివిలైజేష నేముంటుందండీ? సంగీతం అంటె నాకసయ్యంగాని మా అమ్మాయిలకు కుమారసంభవం చెప్పిస్తూన్నాను. డెబ్బయియేళ్ళ శాస్త్రుల్లుగారు బాగాచెప్తాడు. అబ్బా! చూశారా, గ్రామ్యం ఎందుకు రాయకూడదు? నల్లురికి తెల్యాలా? ఐ టెల్యూ మిస్టర్, గణాలు ప్రాసలు వీటికై వ్యర్థపదాలు దోపి మీనిం గ్వాడుచేస్తూవున్నారు. దీని రస్సావలవా, ఆ ఏంవి చేయాలండీ? ఆర్బతునాటు కంపెనీలో పోయినాయండీ పన్నెండువేల రూపాయీలకు పైగా. గాడ్సువిల్! గ్రామ్యభాషతో అనగా మనవంటి కొంచెము సివిలైజ్డుమెన్మాట్లాడే భాషతో కావ్యాలు వ్రాస్తే ఫెల్లో ఆఫ్ యూన్వర్సిటీనిగా వర్నాక్యులర్ బ్రాంచికి ఆ పౌస్తకాలు స్కూళ్ళకు పెట్టించుటకు ట్రై చేస్తాను. ఆ సబ్జక్టుమీాది. ప్రౌఢరజస్వలానంతర వివాహసబ్జక్టు మహామహోపాధ్యాయులగారిది. డూ యువర్బెస్టు, ఓ థేంక్యూ' ఇట్లు తగుమనుష్యులాడుకొను భాషం గ్రంథములు వ్రాయవచ్చు ననియు

నాంగ్లేయభాషాపాండిత్యము కొంతఁ గలిగియున్న మాత్రమున గీర్వాణాంధ్రభాషలుగూడఁ గూలంకషముగఁ దెలిసినట్లు వేషములువేసి, తమకు పాండిత్యముం బజీతుసేయు బజారుపత్రికల స్వీర్థిఁబెట్టుచు సభల సిగ్గటి సాఱకాయలు తెగనఱుకు నాంధ్రులును - మఱియుఁ బుస్తకములఁబట్టి కొన్ని తెలుఁగుమాటలు వల్లించుకొని తెలుఁగన్న నేమో తెలియని యాంగ్లేయులవద్ద నాంధ్రభాషాపండితులమని నటించుచు నాంధ్రభాషా పరీక్షకులైన యఱవలునుం - తెనుంగుబాస యుసుఱు పోసికొనుచున్నారు. శాకుంతలనాటకము విద్యార్థులకుఁ బాఠముచెప్పఁగల గైర్వాణపండితునకు నెలకుఁ బదైదురూప్యములు మాత్రమే వేతనముగాని హేమ్లెట్టు పాఠముచెప్పు నాంగ్లేయభాషా పండితున కైదువందలు రూప్యములు నెలకు వేతనముకదా! ఆంగ్లేయ భాష రాజభాష యగుట చేతఁగదా యంతజీత మీయఁబడుచున్నది. కేవల గీర్వాణాంధ్రభాషాపండితుల నిప్పటి చెడుకాలములో నెవరు చూచెదరు? వేదశాస్త్రములు సంగీతసాహిత్యరసజ్ఞతయు నడుగంటినవి. మానవ ధర్మశాస్త్రము సంస్కృతమునఁ జదివికొన్నవానికి దమ్మిడియైన రాబడిలేదుకాని యదే యాంగ్లేయభాషలోఁ జదివికొని పరీక్షలో నెగ్గినవాఁడు న్యాయాధికారియొద్ద వాదించుట కర్హతకల్గి నెలకు వేలకొలఁది సంపాదించుచున్నాడు. కావుననే కొంపగోడి యమ్ముకొనియైన నాంగ్లభాష భారతీయులు నేర్చుకొనుచుఁ దమ భాషల నిరసించుచున్నారు. తుద కాంగ్లేయభాషలో భగవద్గీతలఁ గూర్చి యుపన్యాస మిడు నేనిబెసంటమ్మగారి పాదములఁ బట్టుచు సంస్కృతమున భగవద్గీతలు బోధించు నాచార్యులంగూడ సరకుసేయకున్నారు. భరతవర్షపరిపాలకులు భరతవర్షమునందు భారతీయ భాషలనే యుపయోగించి పాలించునెడ భారతీయభాష లన్నియు సమున్నతదశ నందుఁగదా!

కళలు - కవిత్వము :

సంగీతవిద్వాంసులమని బయలుదేఱినవారిలో నూటికిఁ దొంబది తొంబండ్రకుఁ బైగా శ్రుతిలయజ్ఞానములు స్ఫుటముగా నుండబోవు. కవిత్వము సంగీతము సహజముగాఁ బుట్టవలయుఁగాని శక్తిహీను లెంత నేర్చుకొని యంటించుకొన్నను లాభము లేదు. వేనవేలు భాషా పరీక్షయందు నెఱవేరినవారు కలరు గాని సొగసుగా గద్యపద్య ప్రబంధముల స్వతంత్రముగఁ గల్పించి కవితాప్రతిభఁ జూపఁగల కవీశ్వరు లొకరిద్దరైన దేశమంతటం దేలుట కష్టము. కూనిదీర్ఘ ములు దీసి గద్యపద్యములు చదువువారు లక్షలకొలందిగలరు. కాని శారీరసౌష్ఠవయుతులై సభలం దార్యత్రికమున వేలకొలంది పండిత పామరుల రంజింపఁజేయువా రొకరిద్దరు జగమున నుంట కడునరుదు. లోకములో సార్వలౌకికులు నాఁబరఁగు కవులు షేక్స్పియర్కాళి దాసులే కదా! కవీశ్వరుల కవితాప్రతిభ వారిగ్రంథములు వెల్ల డించును. మఱియు నొకభాషలోని గ్రంథ మింకొక భాష లోని కర్థము పోసి కించుమించుగ మార్చవచ్చుఁగాన సకలదేశముల జనులకు భూత వర్తమానకాలములం బరఁగు కవీశ్వరుల శక్తి లోకమంతట దెలియఁ బడుఁ గాని యొకని తౌర్యత్రికచాతుర్య మింకొకనికిఁ బరోక్షమున నొక్కమొగిఁ దెల్పఁజాలు యంత్రములిదివఱకును లేవుకదా! ఈశ్వ రానుగ్రహమున నిఁక గనుఁగొనఁబడినప్పటికి నట్టి యంత్రము లభిం పకముందున్న సంగీతపండితులు పెక్కండ్రు జగద్విశ్రాంతకీర్తిఁ బడ యనేరరుకదా! షేక్స్పియర్కాళిదాసుల కావ్యములకన్న సొగసైన కావ్యములెన్ని వ్రాఁత లోకులకుఁ దెలియని కాలమున ఖిలములై పోయెనో దేవుని కెఱుక! వాచికాభినయరూపమగు కావ్యమునకు గీతవాద్యములకన్నను మఱియు నాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయముల కన్నను గౌరవమంతగా వచ్చుటకుఁ గారణము స్వరసందర్భముం జతు ర్విధవాద్యము న్మఱియు నృత్యముం గ్రమముగ గాయకుని శారీర సంపదయు, వాదకుని కరగుణము, నటుని నృత్యవిశేషము, నొండియు నా మువ్వురి విద్యావైశద్యము సభకుఁ గన్పర్చుఁగాని కావ్యము సకలజగము నద్దమువలెఁ జూపుటయేగాక మానవులకు

వివిధావస్థలయందుఁ దలంపు లెట్లుండునో వానింగూడ బయల్పెట్టును. సర్వరూపము లాకర్షించుటకు రూపగ్రాహియంత్రమును, సకల ధ్వనుల నాకర్షించుటకు శబ్దగ్రాహియంత్రమునుం గలవుకాని నానావస్థలయందు బయల్పడని మనుష్యుల తలంపులంగూడఁ దెలుపుటకుఁ గావ్యముకన్న వేఱు యంత్ర మిదివఱకు లేదికనుండఁబోదు. కవితాశక్తింగదా జగమున నెల్లకృత్యములు ప్రబలుచున్నది! కవిత్వము ప్రత్యక్షముం దెలుపుటయేగాక పరోక్షముంగూడ బయటపెట్టుం గావుననే "కోవేత్తి కవితాతత్త్వం శివో జానాతి వా నవా" యని కాళిదాసుఁడును, "నతచ్ఛాస్త్రం నసావిద్యా నతచ్ఛిల్పం నసాకలా నాసౌ యోగో నతత్కర్మ నాట్యేస్మి న్నవీక్ష్యతే" — యని భరతమునియు వక్కాణించిరి. కవిత్వమనఁగాఁ గావ్యముఁ బన్ను నూహ. కవిత్వము సహజ కృత్రిమము లని రెండు విధములు. పాంచభౌతికక్రియలు కల్పించునది సహజము. ఘటపటాది లౌకికకృత్యము లొనర్చునది కృత్రిమము. కావునలోకమునఁ గల్గు సకలక్రియలును దైవికమానుష సంకల్పవశముననే కలుగుచున్నవి. షేక్స్పియర్కాళిదాసు లంత కష్టపడి యాఁకలి నిదురలైన మఱచి సమస్తైహికభోగముల మానుకొని రాత్రింబవళ్ళేకదీక్షతోఁ గావ్యము లెందుకు వ్రాసినారు? కీర్తి కొఱకా? ఎవఁడైనఁ జెల్లిపోయినవెనుక వానిం బైవారు దూషింతురో లేక భూషింతురో కనిపెట్టలేఁడుకదా! ధనమునకా? ఎంతో సులువుగా మఱి కొన్ని పనులవల్ల ధనము కావలసినంత లభించుఁగదా! భోగమునకా! లోకజ్ఞానమే లేక తనువు మఱచి తదేకధ్యానముతోఁ గోరిన పదమొకటి తోఁచనపుడు కొంపపోయినట్లు విచారించుచు, నొక సందర్భము కుదుర్చుకొనుట కెంతయో గింజుకొని తన్నుకొనుచు, నెంచుకొన్న శబ్దము స్ఫురించినపుడు రాజ్యముదొరికినట్లు సంతసిల్లుచు సంతత మెద్దియో యాలోచనమున మున్గియున్నవాఁడు స్రక్చందనవనితాది భోగము లనుభవించుటెట్లు? మోక్షమునకా! శకుంతల పిఱుందల, నేహ్మేల్టు వెఱ్ఱియందుం దగులుకొన్నవారికి నిర్వ్యాపయు మనస్సెట్లుకుదురును? పరోపకారమునకా? శాకుంతలము నేహ్మేట్టుం జదువకున్న ప్రాణుల కాఁకలి తీఱదా లేక నిదురపట్టదా? నీతిఁ

దెల్పుటకా? మంచిచెడ్డలు బాగుగఁ బరిశీలింపక పొత్తురహస్యముగాఁ జేయరా, దెదుటివారల మనసు కనిపెట్టకచేసిన పొందు దుష్యంతు నేకాంతముగఁ గలసిన శకుంతలకువలె వికటించును; మఱియుఁ బరునిఁ జంపి వాని సొత్తాక్రమించుకొనరా, దట్లొనర్చిన వాడు హేమ్లెట్టు పినతండ్రివలెఁ బొలియింపఁబడునని - శాకుంతలమందు, హేమ్లెట్టు నందుఁ దెలుపఁబడిన యీ రెండునీతుల శ్లోకములో నెఱుఁగని వారె వరు? క్రొత్తవాని నమ్మికొని వాని రహస్యముగఁ బెండ్లాడి వాని వెంబడిఁ బోవ కా మర్మ మెవ్వరికైనం దెలియనీక మిండతవలె నీడు వచ్చిన కన్యక యెవ్వరై యుండును? మఱియుఁ దానన్యాయముగ నొరుని గొట్టినం దనపైఁ బరులు పగపట్టెదరని పిచ్చివానికిఁ దక్క నితరులకుఁ దెలియదా? లోకులందఱికిం దేఁటతెల్లమగు నిట్టి నీతులకై కొండం ద్రవ్వి యెలుకం బట్టినట్లు కవీశ్వరులు వృథాప్రయాసమున నంతలేసి గ్రంథముల రచింపనేల? సమస్త జగత్కారణమగు శక్తి యెద్దియో వాగ్గేయకారాది కవిరూపమున నూహించుచు వ్రాయుచుం బాడుచు నాడుచు వాయించుచు సకలకర్మముల నాచరించుచు, వేయేల, సర్వ జగద్రూపమై సత్త్వరజస్తమో గుణములం దనలోఁ దా నాటాడు కొనుచుండును. అందులకే కారణ మూహింప మానవుల కలవికాదు.

నరుల ఊహాపోహములు :

జ్యోతిష్కులు గురుశుక్రయోగంబున నిట్టి వింతలు లోకంబున జరుగవచ్చుననియు - డెబ్బది పదునొకండు కోట్ల నలువది పన్నెండు లక్షల, తొంబది పదుమూఁడు వేల, రెండ్నూఱ్ఱాతిక యోజనముల దూరమున భూగోళమునుండి శుక్రమండల మున్నదనియు -నందులోఁ గాల్వ లగపడుచున్నట్లున్నవి కనుక తప్పక మనుష్యులు నుందు రేమో యనియుం-గోఁతలు గోయు గణితశాస్త్రజ్ఞులు భూమి యైదువేల మైళ్ళు చిల్లర యించుమించు దళసరిగనున్న దా నడుమ నగ్గినీరున్నది నామాట నమ్మఁబోవనిచో నచటికిఁ బోయిచూడుఁడు మీకే బోధ పడుననియు - చరిత్రకారులు పోల్చిచూడఁగా నాంధ్రాంగ్లేయ శబ్ద ములు ప్రథమాక్షర సంబంధముఁబట్టియు నుభయభాషలలో నీటు, ఈను శబ్దములు సమానరూపార్థముల నుంట చేతను, మఱియు అబ్బ,

ఆము శబ్దముల సమాన రూపార్థములం బట్టి మఱికొన్ని కారణముల వల్ల నాంధ్రాంగ్లేయులుగాని యాంధ్ర తురుష్కులుగాని హూణ శకమునకు ముందు మూఁడులక్షల మాసముల పన్నెండు దినములు దాదాపుగా బహుశా ఒక్క కులములోనివారై హిమాలయము డెప్పె నడిమిలో నుండియుండవచ్చు ననియు - పరిణామవాదులు వానర నరశబ్దముల సంత్యాక్షరములు సమానము లగుటచేతను మఱియు నుభయజాతుల చేష్ట లించుమించు నొక్కలాగుంటచేతను వానరజాతినుండి నరజాతి రూఢిగఁ బుట్టియుండవచ్చు ననియు- నిట్లు వివిధ శాస్త్రజ్ఞులు జాత్యంధు లేనుగుం బోల్చిన ట్లూహించుచుం దురు. దైవమాయననుమానమున నెఱుంగ నేరితరము? మిడతంభొట్లు శకునమువలెఁ గొందఱి యూహలు గుఱికిబెత్తె డగుచుండును. మొత్తముపై మానవులు తెలిసీతెలియనివా రనుట కే సందియములేదు.

మహాకవుల సందేశము :

మఱియు మదాతిశయంబున లేని వస్తువులు నిజముగఁ గాన్పించునట్లు నజ్ఞానదశయందు స్వప్నావస్థయందుఁబోలి తనకంటె నన్యమెఱుంగని నిత్యముక్త శుద్ధబుద్ధస్వరూపుఁడగు జీవున కాత్మరూపకమగు జగత్తు తోఁచుచుండును. కాని వైరాగ్యము లేక ప్రజ్ఞానదశయందు మదముడిగినపిదప న్మఱియు నిదురమేల్కొన్న పిమ్మట న్వికారము లగపడన ట్లీలోకవిచిత్రము కాన్పించకుండును. సచ్చిదానందస్వరూపుఁడగు పరమాత్మఁ డొకఁడె మిగులుననుచుఁగాని, మఱియు సముద్రపు టొడ్డునఁ బలు తెఱంగుల నిసుక గాలిచే రూపించుతీరున మనుష్యులు పరవశులై దైవవశంబున వివిధస్థితుల మారుచున్నా రనుచుఁగాని, 'కర్తా భోక్తా జనార్దన' యనుచుఁగాని, యాప్తవాక్యము తెలిసికొనువారు సంసారదుఃఖము నంటరను వేదాంతముం గాళీదాసకృతుల బోధించుచున్నది. షేక్స్పియరుని కృతులవలన సంసారము 'దుఃఖభూయిష్ఠము' మానవులది యనుభవించకతీఱదు, పాపాచరణమున నిత్యనరకముం బుణ్యమున నిత్యానంద పదవియుం జీవులకుఁ బరమాత్మునిచే నొసంగఁబడునని బోధపడుచున్నది.

సత్కావ్యలక్షణము :

కావ్య మననేమో యనేకు లనేకవిధములం బ్రాచీనాలంకారికులు తెల్పిరి. ఇం దిష్టార్థోపేత మగు పదావలి కావ్య మను దండి వచనమే మేలు. ఏమనఁ బ్రతిశబ్దమున కెద్దియో యర్థము లేకపోలే దా యర్థబోధమున నెద్దియో రస ముప్పతిలకమానదు. గుణదోషాలంకారములు వివక్షామూలములు. ఒకప్పుడు గుణము దోషముగను, దోషము గుణముగను, నలంకారము హేయముగను మాఱెడును. అన్న మజీర్ణమున విషమగు, విష మొకప్పుడు పథ్యమగు. శవాలంకార మసహ్యమగును. మనసున కింపగు శబ్దార్థములు కావ్య మనఁదగును. భరత ముని చెప్పిన విభావానుభావ వ్యభిచారి సంయోగమునఁ గల్గు తొమ్మిదిరసములలో నుత్తమజనులం గాన్పించు వీరశాంతకరుణలు సత్త్వగుణప్రధానములు. మఱియు నధమజనులందోఁచు రౌద్రబీభత్స భయానకములు తమోగుణప్రధానములు. ప్రతి వస్తువునం దెద్దియో రసము ప్రధానముగను మఱియుఁ దక్కిన రసముల ప్రధానముగ నుండకతీఱదు. చక్కెరయందు మధురరసము ముఖ్యముగఁ దోఁచు,నుప్పు మొదలగు చవు లడంగియుండును. జనుల కేశబ్దార్థసమూహము వలన మనసుల కుల్లాసము కలిగి సత్కార్యాచరణమున కుత్సాహముపుట్టునో యట్టిది సత్కావ్యము. జనులకు భయశోకజగుప్సాక్రోధములం బుట్టించి దుర్మార్గమునకుఁ బురికొల్పునది యసత్కావ్యము. మద్యమాంసాశనులై పరదారధనమ్ము లపహరించుచు మోసంబున యథేష్టంబుగఁ జరించు దుర్మార్గుల సుఖస్థితి వర్ణించుట లోకులం దుర్మార్గమునకు రేపకమానదు. లక్షణవిహీనముగ యథేష్టముగ వ్రాయఁబడిన పుస్తకములు కళాశాలలం బాలురకు మప్పుట. వేశ్యాకన్యల నిల్లాండ్రఁగా నుంచుకొనుట. ఇల్లాండ్రు యథేచ్ఛ నంచరించునప్డు చూచీ చూడనట్లు నోరెత్తకుండుట, వర్ణనియమము మాని యన్నిజాతులు కలసి తినుచుం బరస్పరవివాహము లాచరించుకొనుటయే యవశ్యకర్తవ్యమనుట, స్త్రీపురుషులు పెండ్లిమాని వావివరుసలులేక యథేష్టవిహారము సల్పినచో నెన్నియో దుఃఖములు తొలఁగి జనులు బాగుపడెదరనియు యుపన్యసించుట, పరలోకము లేదని రూఢిగనమ్మి

సుఖపడుటకొఱ కెట్టి దుష్కార్యమైనఁ జేయుట, తాఁజెడుటయే కాక పరులంగూడఁ జెఱుపఁబూనుట, ధనార్జనమునకై యెట్టి నీచకార్యము లైన నొనర్చుట, పూర్వాచారముల న్వెక్కిరించుట, కల్లుద్రావుట, మాంసము తినుటయు, నిప్పటి నవనాగరకులలో బుట్టుచున్న తెవుళ్లు. స్వదేశోద్ధారణమునకై పాటుపడుచున్నట్లు కన్పట్టుచుఁ దగు మనుష్యులవలెఁ బైకిఁ గాన్పించుచుఁ, బ్రభుసన్మానము వడయుటకై తోటివారి నెంతో హింసించుచుఁ, దాఁబట్టిన కుందేటికి మూఁడే కాళ్ళని మొండివాద మొనరించుచుం, బ్రాచీనమతము నిరసించుచుఁ, బాశ్చాత్యాచారముల నర్చించుచు, నాగరకాగ్రగణ్యులమని విఱ్ఱవీఁగుచు మానమర్యాదలు లేక గేదెపెయ్యయు నాఁబెయ్యయుఁగాక దిక్కుమాలిన పెయ్యయై నవీన భారతీయజనము కలివశంబున నవశంబై యుభయలోకభ్రష్ట మగుచున్నది. ఇపుడు భారతీయ ప్రజయందే రసముఁ గాన్పించుట లేదుగాని నీరసము మాత్రమగపడుచున్నది. తనలోని కోర్కె పరులకుఁ దెల్పుటకుఁ జతుర్విధాభినయంబు లుపయోగింపఁబడుచున్నవి కదా ! అవి సమయోచితములై సరసములుగా నుండవలయును. ఇజ్జగన్నాట్యరంగమున మానవులు యథోచితముగ నటించనియెడ వైపరీత్యమున రసాభాముఁగ నగుబాసటుం బ్రజాపీడయు నగును. జనులందు మహారాజు బట్టమెడఁకుజుట్టికొని దీనదృష్టితోఁ జేతులు జోడించి సాష్టాంగపడి 'క్షౌరము చేయుటకు విచ్చేయఁ బ్రార్థించెద'నని మంగలిం బిలుచుట, కాల్వలూడ్చు చచ్చుడివాఁ డాకస్మికముగా శిఖాయజ్ఞోపవీతముల ధరించి స్నానమొనరించి శ్రోత్రియవేషముతో 'శ్రాద్ధ మొనరించెద, బ్రాహ్మణార్థమునకై రం'డని వైదికులం బిల్చుటయు, డెబ్బదేండ్లవాఁడు పిన్నవయసు వానివలె నెనిమిదేండ్ల కన్నెకుఁ బుస్తెకట్టుటయు, బోడ తెంపి తలపెంచుకొని పసుపుబొట్టు కాటుక లుంచుకొని కాళ్ళపారాణితో ముత్తైదులం బిల్వనేఁగుట, బ్రాహ్మణుఁడు సేవకావృత్తిఁ జేయుట, కుక్క నందలమున నిడి యూరేఁగించుట, న్యాయాధికారి లంచగొండి యగుట, నూత్నమహావనసన్నిపాతుఁడు ధర్మాధికారి యగుట, ప్రభువు విద్యాహీనుఁ డౌట, కూటికై వేదాంతము చెప్పుట, బండబూతు ప్రహసన

లం బ్రచురించుట, తద్దినము మ్లేచ్ఛభాషతో జరుపుట, బాలుఁ డుపన్య
సించుట, క్షత్రియుఁడు ముష్టెత్తుకొనుట, యవిద్వాంసుఁడు సభా
ధ్యక్షుఁ డౌట, మగనాలు లంజెవేసమున నగపడుట మొదలగు సంప్ర
దాయ విరుద్ధవేషము లూనరాదు. శృంగారమున విధ్యుక్తముగాఁ
బెండ్లాడిన యాపెతోఁ విహరించుటయు, హాస్యమున-సూనృతవ్రతుఁ
డన్యులచేఁ గల్లబోతని యపహసింపబడునెడ మందస్మితము చేయు
టయు, వీరమున సాధుసంరక్షణకై ధర్మయుద్ధమున నుసుఱుఁ
గోల్పోవుటయుఁ, గరుణయం - దాపద నున్న సజ్జనులం గాంచి కంట
నీరిడుటయు, రౌద్రమున - సజ్జనాపకార మొనర్చు దుర్జనులం గని
బొమముడిపాటుఁ గావించుటయు, భయానకమున - దుష్టసంపర్కము
నకు వెఱచుటయు, బీభత్సంబున - సజ్జనోపద్రవముఁ గనుఁగొని
మూర్ఛిల్లుటయు, శాంతంబున - సప్తవ్యసనముల కోరసిల్లుటయు
నుత్తమస్థితులనఁబడు. ఇట్లు నవరసంబు లగపఱచు సజ్జనుల నడువడి
న్వర్ణించు నిరుపదిష్టశబ్దార్థసమూహము సత్కావ్యంబు నాఁబరఁగు. అట్టి
సత్కావ్యంబు లొనర్చువారు సుకవులు. షేక్స్పియరుని కృతులందు
'నీయిష్టానుసార' మను (As you Like It) నాటకమునుఁ 'గొరియలేన
స్సను' (Coriolanus) నాటకమును సత్కావ్యములు. కాళిదాసకృతు
లందు రఘువంశ, కుమారసంభవ, మేఘసందేశములు సత్కావ్య
ములు. రఘువంశ, కుమారసంభవ, మేఘసందేశము లొనర్చిన కాళి
దాసు వేఱు - నాటకత్రయమును, శృంగారతిలకర్తుసంహారములఁ
జేసిన కాళిదాసుఁడు వేఱు - తక్కినవి చేసినవాఁడు వేఱని నాకుఁ
దోఁచెడును. మూఁడువేల యేండ్లక్రిందట రఘువంశ, కుమారసంభవ,
మేఘసందేశము లొనర్చిన కాళిదాసుఁడు పరమభాగవతుఁడై
బమ్మెరపోతనామాత్యునివలె స్వతంత్రుఁడై యుండవచ్చు! ఈతఁడే
జగత్ప్రసిద్ధిఁగొన్న కాళిదాసుఁడు. కానిచో నట్టి సత్కావ్యప్రవృత్తి
యతనినుండి కానేరదు. నాటకత్రయము శృంగారతిలకర్తుసంహారము

లం జేసిన యతఁడు పదాఱువందల యేండ్లకు ముందుగాఁ గృష్ణదేవ రాయాస్థానకవియగు పెద్దనామాత్యునివలె భోజమహారాజాస్థాన విద్వాంసుఁడై రాజప్రీతికై నాగరశృంగారప్రధాన కావ్యంబు లొనర్చెననవచ్చును. మిగిలినవాఁ డెవఁడో వేయేండ్లక్రిందఁట గొండ రాజుల యొద్ద బండబూతులాడు మొండిపండితుండు కావచ్చును. కాళిదాసుని పేర బయల్వెడు ప్రహసనము ముద్రింపఁబడి ప్రచురింపఁ బడుట భారతీయగౌరవమున కెంతయో లోపము. రఘువంశమున శ్రీరామచరిత్రాంతమువఱకును, కుమారసంభవమున మొదటియెని మిది సర్గలును, పూర్వమేఘము - నుత్తరమేఘమున గొంతయు నొ్మదటి కాళిదాసుకవిత్వము. తక్కినభాగము లల్పకవి విరచితములు. కాళిదాస కావ్యములలో రఘువంశమునందు శ్రీరామచరిత్రాంతము వఱకుఁగల భాగము, నాటకములలో విక్రమోర్వశీయమును, షేక్స్పి యరుని నాటకములలో 'నీయిష్టానుసారముం' గావ్యంబుల 'ల్యూక్రసీ చెఱయు' నిరుపమాన కవితాప్రతిభ కాటపట్టులు. కాళిదాసవిరచిత రఘువంశము వంటి సొగసైన కావ్యము జగమున కరుదు గావున లోకములోని యెల్లనాగరికులు తమభాషల కద్దాని మార్చుకొనుట శ్రేయము.

రసపోషణ సామ్యములు :

నవరసము లొండొంటఁ గలియక కేవల మొకటిగా దేని మట్టున కది నిలువనేరదు . కావున నీగ్రంథమున నొక రసమునకు మారుగ నింకొక రసమున సొగసు లందందఁ గూర్చఁబడియుండ వచ్చును. షేక్స్పియర్కాళిదాసుల యూహా యించుమించు సరి పోవుట.

నవరస తరంగిణి

OR

BEAUTIES OF SHAKESPEARE AND KALIDAS

BEAUTIES OF SHAKESPEARE

HONOUR

ALL IS WELL THAT ENDS WELL. *Act. III. Sc. V.*

The honour of a maid is her name and no legacy is so rich as honesty. 1

Act. V. Sc. iii

Let's take the instant by the forward top,
For we are old, and on our quick'st decrees
The inaudible and noiseless foot of time
Steals ere we can effect them. 2

ANTONY AND CLEOPATRA, *Act. III. Sc. XI.*

When valour preys on reason,
It eats the sword it fights with. 3

Act. V. Sc. ii

it is great
To do that thing that ends all other deeds
Which shackles accidents, and bolts up change;
Which sleeps, and never palates more the dung,
The beggar's nurse and Caesar's. 4

షేక్స్పియరుని కవిత్వ మందలి సొగసులు

వీ ర ర స ము

వ॥ కన్యయొక్క గౌరవమూపై విశేషము—మఱియుఁ—బరువు నంటియై
శ్వర్యమే దాయమున్నాడు॥ 1

గీ॥ అవసరంపు వంగినతల నందు కొంత।
మేలన సవృద్ధులము మన మింక—మనదు।
శీఘ్రుతమవిఘుల మనము నేయకమును।
జరుగు సన్నగఁగాల నిశ్శబ్దపదము॥ 2

ద్వి॥ వీరత్వ మూహాదోఁ బిడి నేయునపుడు।
పోరాన చెఱడు వాలుఁ బొదవి భక్షించు॥ 3

గీ॥ తక్కుపనుల నెల్లఁ జక్కఁడు కార్యము।
నేఁతగొప్ప—యద్ది—చేట్లుకట్టు।
మాఱు పడ్డఁ—గుస్కు మఱి పేఁడతినఁ బోడు।
పేదకు దొరకింక దాడియగును॥ 4

His legs bestrid the ocean ; his reared arm
Crested the world ; his voice was propertied
As all the tuned spheres, and that to friends ;
But when he meant to quail and shake the orb,
He was as rattling thunder. For his bounty,
There was no winter in't ; an autumn't was,
That grew the more by reaping ; his delights
Were dolphin-like ; they showed his back above
The element they lived in : in his livery
Walked crowns and crownets ; realms and islands were
As plates dropped from his pocket. 5

Saucy lictors
Will catch at us, like strumpets; and scaldrhymers
Ballad us out o'tune : the quick comedians
Extemporally will stage us, and present
Our Alexandrian revels. 6

AS YOU LIKE IT *Act. I. Sc. II*

I beseech you, punish me not with your hard thoughts, wherein I confess me much guilty to deny so fair and excellent ladies anything. But let your fair eyes and gentle wishes go with me to my trial; wherein if I be foiled, there is but one shamed

సీ॥ వానిపాదంబులు వార్నిధి కిరుకెలంకులను
గాపాడుచే నిలిచియుండె।
దనరారువాని యెత్తినచేయి జగమునకుస్ద
రాయిగ-వాని గొంతు పాడు।
చెన్నగోళంబుల తెన్నునకెక్కిపై వెలయు-
వెండియునద్ది- విహితులకడ।
గాని-మండలములఁ గదలించి భేదింప
దలఁచిన-వాఁడుగ జిఁ లెడు పిడుగు।
వాని యీవిస్గార్చి- దానిలోన స్నేతు కలుగ-
దయ్యాదిపంట కాలమయ్యె।
గోసినకొలఁదియుఁ గొనసాఁగునయ్యాది-
వాని వేడ్కలు గండు మీఁసుపోలు॥
నవ్వి వాని వెన్ను నగపచేఁ దాయున్న।
దానికన్నఁ బైకి- వాని యుడుపు।
నందుఁ బెక్కు-సాళు లఱిగె-రాజ్యంబులు।
వాని జేబునుండి పడు చిప్పకలు॥ 5

గీ॥ పట్టుకొందురు లంజెల బగఁది మనల।
జెనఁటిబంట్లు-సుకవులు దూషింత్రు-కల్ప।
నా చణ ప్రహసన కార్లు నాటకంబు।
కట్టెదరు మనపై నాశు కవితఁ జెప్పి॥ 6

వ॥ మిమ్ము బతిమాలుకొనెద-మీకూళతలంపు లసన్నిక్షింపకుఁడు-
నేనియ్యెడనంత చేకన్న నిమఱింత గొప్పయాఁడువారికెద్దియు నిరా
కరించుట నేరముగానెప్పుకొనియెద-గాని-నాపక్షకై నాతోఁగూ

that was never gracious; if killed, but one dead that is willing to be so. I shall do my friends no wrong for I have none tolament me; the world no injury, for in it I have nothing; only in the world I fill up a place, which may be better supplied when I have made it empty. 7

CORIOLANUS *Act I. Sc. I*

I sin in envying his nobility ;
And were I anything but what I am,
I'd wish me only he. 8

Sc. iii.

I pray you, daughter, sing ; or express yourself in a more comfortable sort : if my son were my husband I should freelier rejoice in that absence wherein he won hononr, than in the embracements of his bed where he would show most love. When yet he was but tender-bodied, and the only son of my womb ; when youth with comliness plucked all gaze his way; when for a day of Kings' entreaties, a mother should not sell him an hour from her beholding; I,—considering how honour would become such a person; that it was no better than picture-like to hang by the wall, if renown made it not stir, — was pleased to let him seek danger where he was like to find fame. To a cruel war I sent him ; from whence he

డమీాపోయగవు చూపులుస్మిమంచి కోర్కెలు గ్రానిందు-నేనం
దోడితి నేని-యెప్పటి కదృష్ట హీనుఁడొకఁడు మాత్రము లజ్జింపఁబ
డును - నేఁజంపఁబడినచో నట్లగుటకుంగోరుచున్న వాఁడే.మఱియిం
పంబడును-నామిత్రులకునే నెగ్గునలుపఁబోవ - నేమన-నన్గూర్చియే
డ్చువారు నాకెవరున్లేరు-జగమునకుఁగీడొనరింప-నందునా కెద్దియు
లేదుగనుక-లోకములో నొకస్థలము మాత్ర మాక్రమించుకొం
టి నది నేను త్తేఁజేసినప్పుడు-తగునట్లు పూర్తిఁ చేయఁబడును॥ 7

గీ॥ .వాని.ఘనతఁజూచి .నేనోర్వ లేకుంట।
.చేతఁ.బాతకంబు ఁ.జెందినాఁడ।
.నేను నేనుఁగాక౯. కేదియైన స్మృతి।
.వాఁడె నేనగుటకు ..వాంఛ గొందు॥ 8

వ॥ నిన్నతిమాలెద న్గోడలా పాడుము లేకుల్లాసముగామాట్లాడుము-
వాఁడేనా పెనిమిటి యైనయెడ- సెజ్జపై బిగికౌఁగిలింపులచేఁ బ్రేమ
చూపుటకన్న-వాఁడు జయమందుటకై సన్నీడనాడినచో మఱింత
యెక్కుడుగా సంతోషించెదను-వాఁడు లేఁతశరీరముకలిగి-నాకొ
క్కఁడేకొడుకై నప్పుడును-వయ సందము వాని త్రోవనెల్ల .చూ
డ్కి- .నాకసీఁక౦చి నప్పుడు- దినమెల్ల రాజు బతి మాలినప్పటికి
గడియయైన వానిందన కనుల యెదుట నుండి తల్లియెడఁబా
యఁగూడనప్పుడున్ గీర్తిఁయట్టివాని నెట్లలంకరించునో యనియు-

returned his brows bound with oak. I tell thee daughter, I sprang not more in joy at first hearing he was a manchild than now in first seeing he had proved himself a man.

Vir. But had he died in the business, madam; — how then ?

Vol. Then his good report should have been my son ; I therein would have found issue. Hear me profess sincerely, had I a dozen sons, each in my love alike, and none less dear than thine and my good Marcius, I had rather have eleven die nobly for their country than one voluptuously surfeit out of action.

Act. II. Sc. i.

(1) Death, that dark spirit, in's nervy arm doth lie,
Which, being advanced, declines, and then men die. 10

Act. III. Sc. i.

(2) His nature is too noble for the world :
He would not flatter Neptune for his trident,
Or Jove for's power to thunder. His heart's his mouth.
What his breast forges, that his tongue must vent;
And, being angry, does forget that ever
He heard the name of death. 10

ఁబ్రతిష్ఠకదలింపనిచో గోడవ్రేలాడుబొమ్మకన్న వేల్పాదనియుఁ దలంచుచు వాఁడు పేరందుచోట నాపద కెదురేగుటకొప్పుకొంటిని- ఘోరయుద్ధమునకు వానినంపితిని- వాఁడునోసటన్ జయచిహ్నములతోఁదిరిగివచ్చె- నేఁజెప్పెదన్గోడలా- మొదటనాకుఁబుట్టినపుడు వాఁడుమగబిడ్డయనివినుటకన్న-నిపుడు తొలిసారివాఁడు మగవాఁడని ప్రఖ్యాతిఁగొనఁజూచుట కెంతయోసంతసించినదానను (కోడలు)- కాని- యతఁడాపనిలోమడిసినచో నమ్మాయప్పుడెట్లు (అత్త) అట్లైనవాని సత్కీర్తిఁ నాకొడుకు కావలసియుండును- విను- నిష్కపటముగాఁబైకిఁజెప్పెదను- నాకుఁబన్నెండుగురుకొడుకులుండినప్పటికి వారందఱున్నా ప్రేమకొక్కలాగున్నప్పటికి నొక్కఁడైననీకుమగఁడునునాకుఁ గొడుకునగు వానికన్నఁ దక్కన్ప్రియముగానుండకున్నన్ - గొఱమాలినయొకఁడు తిండిపోతుగమిగిలియుంటకన్న - ఁదమదేశముకొఱకై ఘనముగాఁ బదునొకండ్రుం జచ్చిన నొప్పుకొనియెదను.

గీ॥. అలరుమృత్యువా నల్లద. య్యంబువాని।
.కడుబలిష్ఠమైనటువంటి. కరమునందు।
.నెత్తఁబడినంతనయ్యది.. యెఱఁగుచుండు।
.మఱియుఁదరువాత మనుజులు. మడియుచుండ్రు॥　10 (1)

చం॥. అతనిస్వభావమీజగతి.. కత్యధికం. బొనరింపఁబోఁడు ప్ర।
.స్తుతినలయీశునాతనిత్రి.శూలముఁగూర్చి- యింద్రుడు వానిగ।
.జితముగుఱించి- వానిమది. సృష్టి. పొనచేడు దానివానినా
.ళ్లతోలఁగఁద్రోయు- నాతఁడలు. కన్ మృతి పేరుఘరాకు
చెందెడున్　10 (2)

Sc. ii.

Honour and policy, like unsevered friends,
I' the war do grow together : grant that, and tell me,
In peace, what each of them by the other lose,
That they combine not there ? 11

Act. IV. Sc. v.

Let me have war, say I; it exceeds peace as far as day does night; it's spritely, waking, audible and full of vent. Peace is a very apoplexy, lethargy; mulled, deaf, sleepy, insensible; a getter of more bastard children than war's a destroyer of men. 12

Act. V. Sc. i.

The veins unfilled, our blood is cold, and then
We pout upon the morning, are unapt
To give or to forgive ; but when we' ve stuffed
These pipes and these conveyances of our blood
With wine and feeding, we have suppler souls
Than in our priest-like fasts : therefore I'll watch him
Till he be dieted to my request,
And then I'll set upon him. 13

గీ॥ పరువుపాయంబు నని నెడ పడని చెలుల।
వలెఁగలిసి పెర్గు సరిగాని పల్కుమిప్పు।
డేమినష్ట మొండొంటి చే నెనయ నవ్వి।
కూడియుండవు సంధి చే కూరుపట్ల॥ 11

వ॥ నాకుయుద్ధముండదనీ- నిశ్చయముగా రాత్రిన్నిశ్చితి వలెనదిసంధిస్మృతు। డు- చేయుకు శౌర్యము వాచాలకమునగును- సంధినిక్రమగునన్న పాతము- మాంద్యము- మొద్దు- చెవిటి- నిదురపోతు- జ్ఞానహీనమును- యుద్ధముచంపుమనుజులకంటె జారజులనధిక సంఖ్యగాఁబుట్టించును 12

చ॥ నరముల ప్రాణముల్మ్రుచ్చియు నల్లయుష్ణమునైనఁ బ్రొద్దునన్
గరకరిఁ బెట్టసైఁచుటకుఁ గాని యనవాలుల- సున్న పానసం।
భరితుల మైవహించెదము సూర్దవమొంతయు- గాన- వేతునే।
నణిముణివాఁడు మొక్కవలు కంతమదిచ్చకువానికేఁ పెదన్॥ 13

Act. V. Sc. ii.

He that hath a will to die by himself fears it not from another. 14

CYMBALINE *Act. I. Sc. VI*

He sits 'mongst men like a descended god ; 15

HAMLET *Act I Sc. II*

He was a man, take him for all in all,
I shall not look upon his like again. 16

Sc. iv.

Why, what should be the fear ?
I do not set my life at a pin's fee ;
And, for my soul, what can it do to that,
Being a thing immortal as itself ? 17

Act. II. Sc. ii.

Doubt thou the stars are fire ;
Doubt that the sun doth move ;
Doubt truth to be a liar ;
But never doubt, I love. 18

వ॥ తనంతఁ జావ నిచ్ఛగించువాఁ డొరులచేఁ జావ వెఱవఁడు. 14

ద్వి॥ వివిధమానవులందు వెలయుచునుండు।
నవతరించిన దైవ మట్టులవాఁడు। 15

ద్వి॥ పురుషుఁడాతండు సంపూర్ణగుణుండు।
నరయఁబోవనిఁక నే నతనికిసాటి॥ 16

గీ॥ ఎందు కేటికిభీతి చెందెదు నొకగడ్డి।
పరకపాటినాదు బ్రతుకునరకుఁ।
గానను మఱియు నాత్మఁ గూర్చి యేమది సేయుఁ।
గలుగు శాశ్వతంబు గనుక నద్ది॥ 17

గీ॥ శంకిలుమయగ్గి యంచున శస్త్రములను।
సవిత్రుఁడుచలించునం చీవు సంశయించు।
నిజమఱిన్దబ్బఱియని సందేహముఁగొను।
కాని వలచితి నెడ్డను మానపడకు॥ 18

Act. III. Sc. i.

O, what a noble mind is here o'erthrown!
The courtier's, soldier's, scholar's, eye, tongue, sword;
The expectancy and rose of the fair state,
The glass of fashion, and the mould of form,
The observed of all observers, quite, quite down!
And I, of ladies most deject and wretched,
That sucked the honey of his music vows,
Now see that noble and most sovereign reason,
Like sweet bells jangled, out of tune and harsh;
That unmatch'd form and feature of blown youth,
Blasted with ecstasy. 19

Sc. ii.

Nor earth to me give food, nor heaven light;
Sport and repose lock from me day and night;
To desperation turn my trust and hope;
An anchor's cheer in prison be my scope;
Each opposite, that blanks the face of joy
Meet what I would have well, and it destroy;
Both here, and hence, pursue me lasting strife,—
If, once a widow, ever I be wife! 20

సీ॥ .అకట యెంతటిఘన. మైనమానస
మిటం. బాడవ్యో-రాజస. భానదునకు।
., యోద్ధకు-విబుధున. కొప్పకన్న
న్నాల్కా-.క్షత్రిగుణస్థితిం. గాంచునాన।
.మానిక-మద్దంబు. మర్యాదకు. ని
దర్శ-.నంబుశృంగారమునకు-మరియు.ను।
.లక్ష్యంబుకనువార. లకుబొత్తిగాం
బోయె-. వానిబాసలతేనె.నాను నేను।
ం. జెలులనిభాగ్యరాలనై.చింతంగుంది।
.చూతునా.యుత్తమప్రజ్ఞ-.,శ్రుతిందొఱంగిన।
.,ఘనమువలె- వెఱ్ఱిచే.నీటం.గలియునావి।
.కసితయూవననిరుపమా.కారమిప్పుడు॥ 19

సీ॥ .ప్పుడమినాకాహార. మిడ-దాకసంబు
పెట్టదు వెల్గు వేడ్కా-యు.విదురపవలు।
.మాపునన్నెడంబాయు-.మఱినాదునమ్మకం
.బాసయునిస్పృహ. యగుచుమాఱు।
.నాదువాంఛలు నిబం.ధనముగ.మునితిండి.
వలెంబరిమితమగుం.బదంపడియును।
.నావేడ్క- మోము.వి.న్నంబఱచునెల్ల వెం.
దిరివ స్తువున్నాకు.,వఱలుకోర్కె।
ం. జెఱచుందుదమ్ముట్టనిచటనుం.బరమునందు।
ం. గూడనెడతెగనట్టె.మి.క్కుటపు.టీసువ
.నన్ను వెంటాడెడు-న్నెన.నాథనగుచు।
.మఱియుంబొందితినేనినా.మాఱుమనువు॥ 20

JULIUS CAESAR *Act I Sc. II*

What is it that you would impart to me ?
If it be aught toward the general good,
Set honour in one eye and death i' the other,
And I will look on both indifferently ;
For, let the gods so speed me, as I love,
The name of honour more than I fear death. 21

Act. II. Sc. ii.

Cowards die many times before their deaths ;
The valiant never taste of death but once. 22

Act. III. Sc. ii.

If there be any in this assembly, any dear friend of Caesar's, to him I say, that Brutus' love to Caesar was no less than his. If then that friend demand, why Brutus rose against Caesar, this is my answer. Not that I loved Caesar less, but that I loved Rome more. Had you rather Caesar were living, and die all slaves, than that Caesar were dead, to live all freemen ? As Caesar loved me, I weep for him; as he was fortunate, I rejoice at it ; as he was valiant, I honour him; but, as he was ambitious I slew him. There is tears for his love; joy for his fortune; honour for his valour; and death for his ambi-

చ॥ పలికెద వేమి నాకిపుడు వస్తువదైనఁ బ్రజానుకూలమా।
నెడనొకకంటఁ బర్విడుము. మృత్యువుఁదక్కఁ సదాన నేఁబడం।
పడఁగనుఁ గొందు రెంటినొక భంగిఁ బ్రతిష్ఠకు నెట్లు మిత్రికే।
నడలుటకన్న నెక్కుడు ప్రియంపడెదన్ సురలట్లు లోమునీ॥ 21

గీ॥ ఎన్నఁ బిఱికివార లెన్ని యోమాఱులు।
చచ్చుచుంద్రు రీతాము. చావకమును।
పెన్నడైన ధైర్య మున్న జనులు చావు।
చవి యొఱుంగ రొక్క సారి తప్ప॥ 22

వ॥ ఈ సంఘమునందెవ్వడైన సీజారునకుం బ్రియమిత్రుఁడున్నచో సీజారునియెడం బ్రూటసునకున్న ప్రేమ వానిదానికన్నఁ దక్కువ కాదని వానికి నివేదన సేసినచో సీజారునిపై బ్రూటసుఁ డెందుకు లేచె ననియా మిత్రుఁ డడిగినయెడ నిది నా యుత్తరము - సీజరు నొంచెము ప్రేమించలేదు కాని రోముపట్టణము నధికముగాఁ బ్రేమించినాఁడను సీజారుఁ జీల్లుట ప్రజలందఱుఁ స్వతంత్రులగుటకన్న సీజారుఁడు బ్రతుకుట జనులెల్లరుం దాసులై పోలయుటకు మీ రిచ్చగించితిరా - సీజారుఁడు నన్ బ్రేమించియుంటచే వానికై నే నేడ్చెద - నతఁడు భా

tion. Who is here so base that would be a bondman? If any, speak; for him have I offended. Who is here so rude, that would not be a Roman? If any, speak for him have I offended. Who is here so vile, that will not love his country? If any, speak; for him have I offended. 23

Act. V. Sc. v.

His life was gentle; and the elements
So mixed in him, that nature might stand up
And say to all the world, "This was a man"! 24

HENRY V *Act. IV Sc. III*

if it be a sin to covet honour,
I am the most offending soul alive. 25

HENRY VI—PART I *Act. IV Sc. VI*

Tal. O young John Talbot! I did send for thee
To tutor thee in stratagems of war,
That Talbot's name might be in thee revived
When sapless age and weak unable limbs
Should bring thy father to his drooping chair.
But, O malignant and ill-boding stars!
Now thou art come unto a feast of death,
A terrible and unavoided danger.

గ్యవంతుఁడై నందున కేను సంతసించెద- నాతఁడు శూరుఁడౌటచేన తని నేగౌరవించెదను- గాని- యతఁ డాసపోతగుటచే వాని నేఁ జంపినాఁడ- నిదిగో వాని ప్రేమకు నాకన్నీరు- వాని భాగ్యమునకు సంతోషము- వాని శౌర్యమునకు గౌరవము - వాని యత్యాశకు మృత్యువు- దాసుఁడుగా నుండఁగోరునంత నీచుఁ డెవఁడైన నిచట నున్నచోఁ బలుకనీ వాని నేనల్గించినాఁడను- రోమునుగా నుండఁగోరనంత మూర్ఖుఁ డెవఁడైన నిక్కడనున్నచోఁ బలుకనీ వాని నేనల్గించినాఁడ - దన దేశముఁ బ్రేమించనంత దుష్టుఁ డెవఁడైన నిక్కడనున్నచోఁ బలుకనీ వాని నేనల్గించినాఁడను॥ 23

గీ॥ తగినజీవనంబ తనిది- పదంపడి।
గూడెనతనియందు గుణములట్లు।
ప్రకృతి లేచిచెప్ప వచ్చు మఱియు లోక।
మునకు నెల్ల యితఁడె పురుషుఁడనుచు॥ 24

ద్వి॥ పరువు నాశించుట పాపమా నేని।
దురితాత్మకులలోనఁ దొలివాఁడ నేను॥ 25

సీ॥ (తమ్మడి) ఔరనాయన్న నీకంపితివాతర్క-
న్నేఁ బోరుతంత్రంబులు నేరుపుటకు।
సారంబు లేని ము సలితనమున్ శక్తి
హీనమానంగముల్- వృద్ధదశకు।
దగుకురిచీకిసి తండ్రిని దెచ్చిన 26

Therefore, dear boy, mount on my swiftest horse,
And I 'll direct thee how thou shalt escape
By sudden flight ; come, dally not, be gone.
John. Is my name Talbot ? and am I your son ?
And shall I fly ? o, If you love my mother,
Dishonour not her honourable name,
To make a bastard and a slave of me !
The world will say he is not Talbot's blood,
That basely fled when noble Talbot stood.
Tal. Fly, to revenge my death, if I be slain.
John. He that flies so will ne'er return again.
Tal. If we both stay, we both are sure to die.
John. Then let me stay, and, father, do you fly ;
Your loss is great; so your regard should be ;
My worth unknown, no loss is known in me.
Upon my death the French can little boast ;
In yours they will, in you all hopes are lost.
Flight cannot stain the honour you have won;
But mine it will, that no exploit have done.
You fled for vantage, every one will swear;
But, if I bow, they 'll say it was for fear.
There is no hope that ever I will stay,
If the first hour I shrink and run away.
Here on my knee I beg mortality,
Rather than life preserved with infamy.
Tal. Shall all thy mother's hopes lie in one tomb ?
John. Ay, rather than I 'll shame my mother's womb.
Tal. Upon my blessing, I command thee go.
John. To fight I will, but not to fly the foe.
Tal. Part of thy father may be saved in thee.
John. No part of him but will be shame in me.
Tal. Thou never hadst reknown, nor canst not lose it.
John. Yes, your renowned name; shall flight abuse it?
Tal. Thy father's charge shall clear thee from that stain.
John. You cannot witness for me, being slain.
If death be so apparent, then both fly.
Tal. And leave my followers here to fight and die ?

.యప్పుడు నీయొడ. నతని పేరు।
..క్రమ్మఱ బ్రతికెడు- ఁ.గాని-యక్కట
గ్రహ.చారమిా నైతివి. చావు వింటు।
తప్పని ఘోరాపదకు వశ్యమైతివి-
.కావున నా తండ్రి-.కడు వడిగల।
.నాగుఱ్ఱమెక్కుము-. వేగ నీవుఁ
బరు.గిడి తప్పకొనునట్లు. లేను నీకు।
-దారిఁజూపెద-రమ్ము-. దబ్బున
జాగు సే.యకు-పద (కొడుకా) నీకొడుకా.నా-తొలంగి।
.పోవుదు నా-భక్తి-.నీవు నా తల్లిని
ఁ.ప్రేమింతువేని-యూ. పెనుఁగలిగిన।
.పరువంతయు న్నన్న. హాని సేఁడుగ-
నుంచు.కొన్న దానికిఁ బుట్టు.కొడుకు గాఁగ।
ఁజేసి పోఁగొట్టకు-. చెల్ల కేనీవుండ-
నేఁ బాఱిపోయిన-. నెల్ల జగము।
-నీకుఁ బుట్టఁగ లేదు. నేనండ్రు (తండ్రి)
పాఱిపో-. నేఁ జంపఁబడినప్పు-.నీవునుఁ బగ !
ఁబట్టుట కై-(కొడుకా)యట్లు. పాఱిపోయిన
వాఁడు.తిరిగి రాఁ జెప్పటి(త)-కిరువుర మిటు।
.నిలిచియుండిన యొడ.నిశ్చయముగఁ జత్తు.ము
భయుల-(కొ)మైన న.న్నుండనిమ్ము।
.మరియుఁ-దండ్రీ నీవు.. తెరలు నీవష్ట
మొ.క్కవగాన-నీ సేవ..నవసరంబు।
.నేనెంతయు న్వల్ప.లేనివాఁడను-నాదు
.నాశంబున.న్గొలం.తయును లేదు॥

My age was never tainted with such shame.
John. And shall my youth be guilty of such blame?
No more can I be severed from your side,
Than can yourself yourself in twain divide.
Stay, go, do what you will, the like do I;
For live I will not, if my father die. 26

.పగవారలోకగొప్ప.పనిగనామరణంబు

.సాహింప-కిపిల్ల.నుబ్బుచుంద్రు।
.తొలఁగెడునన్ని యా.సలునుసీతోడ
నె-,.పాఱుట-నీవిది.వఱకుఁగొన్న।
.పేరునుఁబోఁగొట్ట.నేరదు-కాని-నే
.నిప్పటికేవీర.,కృత్యమైన।
.సలుపమినాకది.తలవంపుఁదెచ్చెడున్-
.బొంచిపైఁబడుటకునెంచిపాఱె।

.తివనినిజముగ.నెల్ల వారనుకొంద్రు-
.కాని-నేమఱలిన.కారణంబు।
.భయమనియందురు.స్పష్టంబుగా-
ఁదొలి.మాఱునేభయపడి.పాఱినయెడ।
.మరియొన్నటికి నేను.దురముననిలఁబడు
.నాసయేలే-దప.ఖ్యాతితోడి।

.బ్రదుకుకంటెంజావు.నిదిగోమోఁకాల్పడి
.ప్రార్థింతు(త) సీతల్లి .యాసలెల్ల।
.యొక్క-సమాధిలో.నుండఁగవలయు
నా(కొ).యానద్దియేమేలు-. నేనునాదు।
.నమ్మగభర్తంబునకవమానముం

బొన.గించుటకన్న(త)దీ.వించిసెలవొ।

.సంగినాఁడనొబ్బమ్మ(కొ).చనెదననికి
ఁగాని-పగతురనుండినేఁ.బారనొల్ల।
(త).సీతండ్రియంశము.నీయెడఁదక్కడు
(కొ).నతనిగుణంబున.న్నంటఁబోదు।
.కానిచిన్నతనంబె.కల్గెడు(త)నీకెన్న
ఁ.డైనలేదుప్రసిద్ధి-.దానినీవు।

PART II *Act. III Sc. II.*

What stronger breastplate than a heart untainted ?
Thrice is he arme ! that hath his quarrel just ;
And he but naked, though locked up in steel,
Whose conscience with injustice is corrupted. 27

.పోఁగొట్టుకొనలేవు(కొ)..పొల్పొరునాయెడ
.విఖ్యాతమానీదు.పేరు-దాని।
.ఁబాఱిపోవుటకదు..స్దూఱెడు(త)నీతండ్రి
.యాజ్ఞఁగైకొంటనీకట్టి మచ్చ।
ఁ.దుడిచివై చెదు(కొ)నీవు.మడియింప
ఁబడియది.తెలుపవు-చావంత.తెల్లమైన।
.నిద్దఱమున్నరు.గిడుదము(త)మఱియు-
నా.వెంబడివారలు.పెఁనగి.పొలయు।
.విడిచెదనా-నాదు.పెద్దఱికంబట్టి
.నిందెనెన్నఁడుమచ్చఁ.బొందలేదు।
(కొ).నాయావనముమాత్ర.మాయొగ్గ
నొందగఁ.దగునె-నిన్నివిద్ద.ఱుగవిభాగ।
.మునుసలుప లేనిపోల్కి-నే.నునెడపఁబడ।
ఁ.జాలనీప్రక్క-నుండి-వే.యోల-యుంతు।
..మరుగు-నీ వెట్లు సేయనే.న..ట్లొనరుతు।
.బ్రతుకనోపను నాతండ్రి..ప్రమందునెడల॥ 26

గీ॥ .ఓామున్నకవచమెడచ్చి..డెం.దమున్నకన్న।
ఁ.దగవునాయముకలవాఁడె.తగిన.శస్త్రి।
..యూయుధనిగూఢుఁడయ్యును..రాయుధుఁడగు।
..నెడఁదదుర్నీతిచేఁజెపఁఱ.ఁబడినవాఁడు॥ 27

Act. III. Sc. iii.

If I depart from thee, I cannot live;
And in thy sight to die, what were it else
But like a pleasant slumber in thy lap?
Here could I breathe my soul into the air,
As mild and gentle as the cradle-babe,
Dying with mother's dug between its lips; 28

Act. V. Sc. i.

It is great sin to swear unto a sin,
But greater sin to keep a sinful oath.
Who can be bound by any solemn vow
To do a murderous deed, to rob a man,
To force a spotless virgin's chastity,
To reave the orphan of his patrimony,
To wring the widow from her customed right,
And have no other reason for this wrong,
But that he was bound by a solemn oath? 29

Sc. ii.

He that is truly dedicate to war
Hath no self-love; nor he that loves himself
Hath not essentially, but by circumstance,
The name of valour. 30

చ॥ .నిను నెడఁ బాసినం బ్రతుక. నేరను-నీమొగిడిలోనహాయిగా।
ఁ.గునుకుటగాని-నీయొనుటఁ.గూలుటనొండగు బెట్లు-తల్లి చె
.న్నొనఁ బెదవిన్నదించి తెగు.పొత్తిటిబిడ్డనిపొల్కి--నిచ్చటం!
.బెనఁ సువమూనినా.యుసుఖు.మొల్లస గొప్పనఁబారఁజిమ్మెదన్ ॥28

సీ॥ .ఓగు నేయుటకేయి.యొట్టు పెట్టు కొనుట
.కడుఁగీడు-మఱిదాని.కన్నఁ జేటు।
.చెడునొట్టుపట్టితా.నడుచుట-యొఘోర
.సత్యంబుచేత నే.జనుఁడుబద్ధుఁ।
.డగు-జీవహింస.బి.ట్టాచరించుటకును-
.మనుజుఁడోఁచుటకును-.మచ్చలేని।
.కన్నియం జెఱచుట.కై-తల్లి దండ్రులు.లేని
పిల్లనిదాయ.మూసుటకొఱ!
.కనదకున్యాదుకై ననా.యంబునుండి।
.బలిమినెడయనాబిడనొడఁ.బచుకొటకును।
.మఱియుఁదానుఁ గేవలము ప్ర.మాణనియతుఁ।
.డవుట-నీతప్పానచుకొ హేతు.వుఁగొనుటకు॥ 29

క॥ అనికిన్నమకట్టినయా।
.యనకున్లేదాత్మలాభ.మరయుగుణము-తా।
ఁదమఁ బ్రేమించునతనికిఁ।
.జనదుపలు కిఁదప్పశౌర్య.నామమునరిగాఁ 30

PART III *Act V. Sc. IV.*

wise men ne'er sit and wail their loss,
But cheerly seek how to redress their harms. 31

KING JOHN *Act. IV Sc. II*

The wall is high ; and yet will I leap down
Good ground, be pitiful, and hurt me not !
There's few or none do know me ; if they did,
This ship boy's semblance hath disguised me quite.
I am afraid ; and yet I'll venture it.
If I get down, and do not break my limbs,
I'll find a thousand shifts to get away :
As good to die and go, as die and stay.
O me ! my uncle's spirit is in these stones.—
Heaven take my soul, and England keep my bones! 32

RICHARD II *Act. III. Sc. II.*

Wise men ne'er wail their present woes,
But presently prevent the ways to wail. 33

గీ॥ .బుద్ధికల్గునాటు. .పోగలరెన్నఁడయిన।
.సూరకుండరుతమ. యోటమికయి।
.కాని-తమకువచ్చు. హానులసరిపుచ్చు।
. వెరవునుల్లసమున. వెదకుచుంద్రు॥ 31

సీ॥ .కడుఁబోడవిగోడ-. కాని- నేనుఱికెద-
.మంచినేల-కనిక. రించుము-మఱి।
.నన్నుబాధించకు-. నన్నెవ్వరేనియు. నెఱుఁగ-
రోకప్రవా. రెఱిఁగినయెడ।
. నెంతయుమాచెఱన. స్త్రీపిల్ల. యోడంగి
.వంటివేషము-నాకు. భయము తోఁచె।
.నైనఁదెగించెద-. నేనుఁగ్రిందుంబొందు
.నప్పుడునాదగు. నవయవములు।
.విఱుగకుండినయెడ. వేయియుపాయము
.ల్గానియెదఁదప్పించు. కొనుటకేను।
.చచ్చి యుండుటకంటెనుఁజచ్చిచనుట।
.తక్కు- వెంతయుఁగానేర(ఉఱికి)-. దక్కు-టకట।
.తనరునీరాలనాపిన. తండ్రిగుణము।
.పొందునా. యాత్మదేవ-. నె. మ్మలను. సీమ॥ 32

ద్వి॥ .జ్ఞానులు. కుందరు. జరిగినపనికి।
ఁ.గాని-యద్దెదరు. వ. గపుత్రోవ. లాకట॥ 33

Sc. iv.

Go, bind thou up yond dangling apricocks,
Which, like unruly children, make their sire
Stoop with oppression of their prodigal weight;
Give some supportance to the bending twigs.—
Go thou, and like an executioner
Cut off the heads of too-fast-growing sprays,
That look too lofty in our commonwealth
All mnst be even in our Government.—
You thus employed, I will go root away
The noisome weeds, that without profit suck
The soil's fertility from wholesome flowers. 34

LOVES LABOUR'S LOST *Act. I. Sc. I.*

Let fame, that all hunt after in their lives,
Live registered upon our brazen tombs,
And then grace us in the disgrace of death;
When, spite of cormorant devouring Time,
The endeavour of this present breath may buy
That honour which shall bate his scythe's keen edge,
And make us heirs of all eternity. 35

సీ॥ ఆపండ్ల చెట్టు ద్రవేలాడుచున్నది దానిఁ
గట్టు పోమ్మా-యది కడుఁదమ యమి।
తవ్రియభరమునఁ దమతండ్రిఁ గుర్రింగించి
పొంగించుపోకిరి బుడుతలవలె।
జూపట్టు వేర్రితెడు చువకలకున్నొంత
సాయమిమ్మ-మన ప్రజా ప్రభుత్వ।
మున మేటి యాన్నత్య మునఁదోఁచు
చతి వేగఁ పెరుఁగుకొమ్మకొనఁ నఱుకు-వెల్లు।
హంతకునిభంగి-మన రాజ్య మందుసరిగ।
నానరవలయు నంతయు-సీవి టుండ-నేను।
...విప్రాలనుఁగాసికె వుంటిచేవ।
...ప్రరిత్త యా చెడుకల్పు-ఁ బెఱికి వైతు॥

34

సీ॥ తాను జీవితంబులం దగిలి యెల్లరును
వెంబడెడుకీర్తిఁ మన యి త్తడిసమాధి।
పై నిశాసనముగా వ్రాయఁబడఁగ
నిండు-మరణమునకు నవమానకరము।
గామనలనదియు గారవించగనిండు-
తరువాత-నప్పుడెంతయును సర్వ।
భక్షకత్వంబునఁ బ్రబలు కాలునికి
ఁదానిప్పటియూపిరి యొదిరి-వాని।
వాఁడికోడవలి మొనమొద్దు వఱచిమసల।
నమరపదవికి నెల్ల దా యాడులుగను।
వెండియు స్నేయఁజాలిన పెద్ద కేరు
నంతయున్నోను నట్లు ప్రయత్న పడుఁడు॥

35

MACBETH. *Act. I. Sc. VII.*

I dare do all that may become a man ;
Who dares do more is none 36

MEASURE FOR MEASURE *Act II Sc. II*

Not the king's crown, nor the deputed sword,
The marshal's truncheon, nor the judge's robe,
Become them with one half so good a grace
As mercy does. 37

Sc. iv.

'T were as good
To pardon him that hath from nature stolen
A man already made, as to remit
Their saucy sweetness that do coin Heaven's image
In stamps that are forbid: 't is all as easy
Falsely to take away a life true made,
As to put metal in restrained means,
To make a false one. 38

Better it were, a brother died at once,
Than that a sister, by redeeming him,
Should die for ever. 39

Ignomy in ransom, and free pardon,
Are of two houses : lawful mercy
Is nothing akin to foul redemption. 40

ద్వి॥ నరునక హానమగున తసనుఁ దెగింతు
పఱిచేయఁ జనువాఁడు మనుజుఁడు కాఁడు॥ 36

ఉ॥ కాదు నృపాలు రూళియును గాదధికారికిఁ గల్గు కత్తియున్।
గాదు చమూనియంతృగత కాదు సభాపతి మేటియుంగియున్।
గాదర వీసమైన దయ కైవశ శ్రేష్ఠ విభూషణంబు పే।
రేదిన గొప్పవారి యొడ నింపు తలిర్చెడు చిహ్నమద్దియున్॥ 37

చ॥ మనుజునిఁ జంపు మానవుని మన్నన సేఁత నిషిద్ధమైన యో।
వినలమి సంతతిన్ గనిన నీచుని స్థైర్యఁ జూటయున్నమంబు జీ।
వనమును జాలిమాలి యొడఁ బాపుట కూడని చోటఁ దప్పగా।
ఁ దనయులఁ గాంచెఁ బూని తన ద్రవ్యమునుం జూటతుచ్ఛవృత్తిమా॥ 38

ద్వి॥ ఒకట నీల్గుట మేలు సోదరుఁ డాత।
నికయి సోదరి యొప్పు నీల్గుట కన్న । 39

గీ॥ చెఱవడల్పుటకొఱకుఁ దెచ్చికొను నింద।
మఱి యుదారసహాన మిరు మన్కు లందగు।
కాని విడుదలకున్నా య మైన క్షమకు।
ఁగలుగఁ బోవదు సంబంధ ము లవమైన॥ [illegible]

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM *Act. V. Sc. I.*

Never anything can be amiss
When simpleness and duty tender it. 41

MUCH ADO ABOUT NOTHING. *Act. II. Sc. I.*

Friendship is constant in all other things
Save in the office and affairs of love :
Therefore, all hearts in love use their own tongues ;
Let every eye negotiate for itself,
And trust no agent ; for beauty is a witch ;
Against whose charms faith melteth into blood. 42

Sc. iii.

Happy are they that hear their detractions, and can put them to mending. 43

Act. III. Sc. ii.

He hath a heart as sound as a bell, and his tongue is the clapper, for what his heart thinks, his tongue speaks. 44

OTHELLO *Act. IV. Sc. II.*

And his unkindness may defeat my life,
But never taint my love. 45

PERICLES. *Act. II. Sc. III.*

Contend not, sir ; for we are gentlemen
That neither in our hearts nor outward eyes
Envy the great, nor do the low despise. 46

ద్వి॥ సరళత విధియును సాయమానేని।
బోరవోవఁజాలదెప్పుడు నెద్దియైన॥ 41

చ॥ వలపునఁ దప్పమైత్రి పెర వస్తులనన్నిటనుండు నిల్కడన్।
వలచినయొల్ల డెందములు వాడుట మేల్దమనోళ్లఁగావునన్।
తెలుపుతఁదన్నుఁ గూర్చి ప్రతి దృష్టి తనంతట నమ్మకన్యనిన్।
బాలపాకమంత్రకాఁడతని బూమేల నెమ్మిఁ రంగుమల్లుగాన్॥ 42

వ॥ తమనిం దెలందాము వినివానిం దప్పించుకొనఁగలవారు ధన్యులు॥ 43

వ॥ వానికిగంటవలె సరియైన హృదయమున్నది-జానినాల్కె వానినా
ల్క-యేలయన-వానిడెందము తలంచునది వానినాల్క చెప్పివే
యును॥ 44

ద్వి॥ వానినిర్దయతీయ వచ్చె నాయుసుఱు।
కాని-నాప్రేమ నగడుపర్చ లేదు॥ 45

గీ॥ అయ్యకలహింపఁబోకు-మే మనఁగ-మేము।
తగుమనుసులము-మాదుహృదయములందు।
గాని-మాయాకృతులఁగాని-ఘనుల కీర్తి।
పడ మలంతుల నవమాన పర్చ మెపుడు॥ 46

ROMEO AND JULIET. *Act. V. Sc. III.*

Yea, noise ?—then I'll be brief.—O happy dagger !
This is thy sheath : *(stabs herself)* there rust and let me die. 47

TEMPEST. *Act. IV. Sc. I.*

the murkiest den,
The most oppurtune place, the strong'st suggestion
Our worser Genius can, 'shall never melt
Mine honour into lust, to take away
The edge of that days' celebration,
When I shall think, or Phoebus' steeds are foundered,
Or night kept chained below. 48

TIMON OF ATHENS *Act. I Sc. I.*

When we for recompense have praised the vile,
It stains the glory in that happy verse,
Which aptly sings the good. 49

Sc. ii.

'T is pity bounty had not eyes behind,
That man might ne'er be wretched for his mind. 50

ద్వి॥ సరియో-చెప్పఁడ-యైన సంక్షిప్తనాదు।
ఁగరము-నోహో సుఖంకరమగు సురియ।

యిద్దిసీయొర- (పొడుచుకొని) నీవు నిటుఁద్రుప్పవట్టు।
తద్దయు-నన్ను నంతముఁజెందనిమ్ము॥ 47

తరువోజ॥

కటికిచీఁకటిగుహ-కడుసమయోచిత
మగుతాపున్-జెడు దయ్యముసిగోలు।
పుటయు-నాదగుధైర్యముస్ధచ్ఛ
కామముగఁగరఁగింపనె పుడయినఁదగదు।

స్ఫుటముగానాటి విశ్రుతిమేరపొల్ల పుచ్చుట
కేనెప్పు ప్రొద్దు గుజ్జములు॥
పటిసుఁదొఱఁగికుంటు వడుట-రేక్రిందు
బంధింపఁబడియాఁపఁబడుటవలంత్రు॥ 48

కం॥ మనముబహుమతికొఱకుదు।
ఘనపుల సంస్తవమునల్పు సమయంబునస।
జనులఁదగునట్లు కీర్తిం।
చిన సుశ్లోకమునమచ్చఁజేసెడునధియుఁ॥ 49

ద్వి॥ వెనుకచూపకట యీవికిలే-దదున్న।
ఁదన వదాన్యతకుఁగుం దఁడమానవుండు॥ 50

Act. III. Sc. v.

You cannot make gross sins look clear:
To revenge is no valour, but to bear 51

TITUS ANDRONICUS *Act. I Sc. I*

Sweet mercy is nobility's true badge. 52

thanks to men
Of noble minds is honourable meed. 53

Act. III. Sc. i.

That ever death should let life bear his name,
Where life hath no more interest but to breathe! 54

Act. V. Sc. iii.

Friends should associate friends in grief and woe 55

TROILUS AND CRESSIDA *Ac. I Sc. II.*

Do you know what a man is? Is not birth, beauty, good shape, discourse, manhood, learning, gentleness, virtue, youth, liberality, and so forth, the spice and salt, that season a man? 56

గీ॥ అచ్చెదోసములన్నిపు మచ్చెలేక।
తోఁచునట్లు నలుపసముద్రుఁడవు కావు।
ఎప్పుడయిన నిక్కపు నగటి మిపగఁదీర్పు।
కొనుటకా నేరదు సహించు కొంటగాని॥ 51

ద్వి॥ గొప్పతనంబున కున్నగుగుర్తు।
తెప్పద - హాయిని చ్చెదుద[illegible]ారసము॥ 52

ద్వి॥ ఘనమైనమనసులు గల్గువారలకుఁ।
బ్రిణతులుపరువైన బహుమానమగును॥ 53

ద్వి॥ ఊపిరితీయుటే యొకపనియైన।
బాపురే - చావేల బ్రతుకనరాదు॥ 54

ద్వి॥ హితులు పరస్పర మైనయంగవలయు।
సతతమాపదయందు సంపదపట్లు॥ 55

వ॥ మనుష్యుఁడననేమోసీ వెఱుఁగుదువా - పుట్టువు - సౌందర్యము - మంచి యాకృతి - సంభాషణము - మగతనము - చదువు - సాధుత్వము - యోగ్యత - యౌవనము - దాతృత్వము - మొదలగు నెల్లగుణములు పురుషునకుఁ జవిపుట్టించు సంబాధుమహత్తియ నుప్పును. 56

Act. II Sc. ii.

(1) The wound of peace is surety,
Surety secure; but modest doubt is called
The beacon of the wise, the tent that searches
To the bottom of the worst.

(2) to be wise and love
Exceeds man's might; that dwells will Gods above 57

Act. V. Sc. iii.

Life every man holds dear ; but the brave man
Holds honour far more precious–dear than life.— 58

Let's leave the hermit pity with our mothers,
And when we have our armours buckled on,
The venomed vengeance ride upon our swords :
Spur them to ruthful work, rein them from ruth. 59

TWELFTH NIGHT *Act. III Sc. VI*

(1) In nature there's no blemish but the mind ;
None can be called deformed but the unkind :
Virtue is beauty; but the beauteous-evil
Are empty trunks, o'erflourished by the devil.

గీ॥ ఎంతయు౯ శంక లేకుంట యుద్ధమునఁ దెచ్చు।
వాస్తవంబుగ నెల్లప్డు పరిమితమగు।
సంశయంబుత్తములకు లాంఛనము కీడు।
లయొడ నడుగంటఁ జొచ్చు వత్తియనఁబడును॥ (1)

కం॥ ఎఱుకఁ గలిగియుండుటయు౯।
మఱి వలపుం జూపుటయును మనిసికశక్యం।
బరయనటువంటి శక్తియ।
మరుచుం డెడుఁబై వెలయు న మరులకు నెల్లన్॥ (2) 57

ద్వి॥ బ్రతుకు ప్రియంబగుఁ బ్రతిమనుష్యునకు।
బ్రతుకుకంటెఁ బ్రియంబు పరువు శూరునకు॥ 58

గీ॥ ఋషిదయన్మనతల్లుల యొడనిడుదము।
మనముక వచంబుల న్దొడ్గు కొనినయపుడు।
మన యసులకెక్కని విష మత్సరంబు।
క్రూరకృత్యంబులకుఁ బురి కొల్పు దమవి।
వెండియుం ద్రిప్పుదము కృప నుండివాని॥ 59

గీ॥ మనసుకంటెఁ బ్రకృతియందు మచ్చ లేదు।
క్రూరుఁడొక్కఁడు తప్పఁగ పాపి లేఁడు।
సుగుణమందము కాని సో యగపుదుష్టు।
వన్నె దయ్యంబు నంగాంచు వట్టి మొద్దు॥ (1)

TWO GENTLEMEN OF VERONA *Act. II. Sc. VII*

(2) His words are bonds, his oaths are oracles ;
His love sincere, his thoughts immaculate ;
His tears pure messengers sent from his heart ;
His heart as far from fraud as heaven from earth. 60

WINTER'S TALE *Act. I Sc. I.*

' t is safer to
Avoid what's grown than question how 't is born. 61

Act. IV. Sc. iii.

If I might die within this hour, I have lived
To die when I desire. 62

VENUS AND ADONIS.

By law of nature thou art bound to breed,
That thine may live, when thou thyself art dead ;
And so in spite of death thou dost survive,
In that thy likeness still is left alive. 63

They that thrive well take counsel of their friends. 64

ఉ॥ .ఆతఁ,సుశ్లోకుఁడంబడికి-.లాతనిమొట్టులు దేవవాక్కులౌ।
.నాతనిప్రేమినిష్కపట-.మాతనియూహాకల్మషంబులౌ।
.నాతనిమానసప్రచలి.తామలమూతలువాని.యుగ్రతౌ
.నాతని.యాత్మవంచనకు.నా.దవు-.స్వర్గముభూమికెంబలౌ॥ (౭) 60

ద్వి॥. ముదిరినదానిఁద.ప్పకొనుటమంచి।
.యదియెట్లుపుట్టెనం.చడుగుటకన్న॥ 61

ద్వి॥ .నేనీక్షణంబున.నీగ్గెద నేని।
నేనుఁగోరినపుడు.నేఁజావనుంటి॥ 62

గీ॥ .సహజధర్మంబు నన్నీవు.సంతతిఁగన।
.వలయు-నీబిడ్డలుందీర్ఘ.పాలయునపుడు।
.అటులఁగావున-నీపిల్లి.యైనబ్రతికి।
.యున్నవాఁడవె నీపోల్కి-.యుండుఁగాన॥ 63

ద్వి॥ .చెలికాండ్రమాట లఁజేకొనుచుంద్రు।
..చెలఁగిమిక్కిలి.వృద్ధి.చెందెడువారు॥ 64

To see his face, the lion walk'd along
Behind some hedge, because he would not fear him;
To recreate himself when he hath sung,
The tiger would be tame, and gently hear him
If he had spoke, the wolf would leave his prey,
And never fright the silly lamb that day. 65

RAPE OF LUCRECE

Princes are the glass, the school, the book,
Where subjects' eyes do learn, do read, do look. 66

He shall not boast, who did thy stock-pollute,
That thou art doting father of his fruit.
Nor shall be smile at thee in secret thought,
Nor laugh with his companions at thy state ;
But thou shalt know thy interest was not bought
Basely with gold, but stol'n from forth thy gate.
For me, I am the mistress of my fate,
And with my tresspass never will dispense,
Till life to death acquit my forc'd offence. 67

త॥ తనుఁ జూచి జంకెడు తఁడు గాన
నతని మొగముఁ గన్గొనుటకుఁ బోవ వెన్కసింగ।
ముసుమూపంట నెన్నుసుఁ బులిసుచ్చి వడి
యాలించు మొల్లన నాతఁడు రవణ।
మునఁ బోయినప్పుడు మొనసి యతండు
పలికినఁ బసర యొర స్వదిలితోఁ జేలు।
నెనరు మైజడుపంపు నేరముమతియు
వెంగలిగొత్రియు పిల్లనా ప్రొద్దు॥ 65

ద్వి॥ భూమిప్రభువుల వద్ద ముంబొత్తముబడి।
గా మొగిఁ బ్రజచూడఁ గఱవఁగఁ జదువ॥ 66

సీ॥ నిదగనంతటిన్ జెఱచినవాఁడు
తా బఁడసినవానికి భ్రాంతితోడ।
దండిగాసిపుంటఁ దలఁచియొంతయు
పిల్లఁ బెంగఁ గూడదు తన లోఁగడపని।
దఁ బోసినినుఁ జూచి యొలనగవుంజూపఁ
జనదు వెండియుఁ దన జట్టుతోడ।
నియ్యనిక్కఁ గూర్చి నెగడి హాస్యము సేయ
వలదు నీయాస్తి దొంగిలఁబడియెను।
గాని కొనఁబడలేదు బంగారుతోడ।
హీనముగ నింక నాగతి కేనుఁబోదు।
నిష్కృతి నొనర్ప నొల్లనా నేరమునకు।
జూపునట్టిఁ బల్మిసె సల్పు నెగ్గు॥ 67

My honour I'll bequeath unto the knife
That wonnds my body so dishonoured.
'T is honour to deprive dishonour'd life;
The one will live, the other being dead:
So of shame's ashes shall my fame be bred;
For in my death I murder shameful scorn:
My shame so dead, mine honour is new–born.

Dear lord of that dear jewel I have lost,
What legacy shall I bequeath to thee ?
My resolution, love shall be thy boast,
By whose example thou reveng'd may'st be.
How Tarquin must be used, read it in me :
Myself, thy friend, will kill myself, thy foe,
And for my sake serve thou false Tarquin so. 68

O ! teach me how to make mine own excuse,
Or, at the least, this refuge let me find :
Though my gross blood be stain'd with this abuse,
Immaculate and spotless is my mind ; 69

సీ॥ .సురియకునాదగు.పరువప్పగించెద
.బవిసియిట్లూడ్చఁగాఁ.బడిననాఁడు।
.మయినదిచెఱచుచు.మర్యాదఁదొలఁగిన
.బ్రతుకుఁబాయుటగోర.నంబు.నొకటి।
.మనెఁడుఁదక్కినయది.మడియగఁగావున
.బొలివోవునాసిగ్గు.బుగ్గివలన।
.నేపారునాడు పే. కేలన.నాచాన్వ
.నందునాతలవంపు.మ్రింపఁజేతు।
.నానిందెయట్టుల.ణఁగినంత నాగొప్ప
.క్రొత్తపుట్టువుపొందె.కొమరుమిగులు।
.నేనుఁబోఁగొట్టుకొ.నినమానికము
నేలు.వాఁడ.నీకేమాస్తి.వదలుదాన।
.నానిశ్చయము.ప్రేమ.నలువందు
నీగర్వ.హేతువు.దానికి.నీవుగుర్తు।
.గాఁబగసాధింపఁ.గవలయునెట్టులా
.యధమునిపనిపట్టు.విధము నెల్ల।
.నీవునాయందుఁజదువునే.నీకుఁ.జెలిని।
.నీదు.పగయైన.నన్నుఁదు.న్మ్రదను.మఱియు।
.నీవునాకెగ్గు.సలిపిన.నీచునటుల।
.ద్వరగనాకయి.పరిమార్చ.వలయుఁ జుమ్ము॥ 68

సీ॥ .అయ్యయో నేరుపు.మానాకునా.సాకు
.నెటుచెప్పవలయునో.యేను.లేక।
.తుదకునీ.తన్వింగఁబొం.దెదనునాకీ
నిందె.మైవట్టినెత్తురు.మచ్చపడియె।

That was not forc'd; that never was inclin'd.
To accessory yieldings, but still pure
Doth in her poison'd closet yet endure

ఁ.గాని-నామదికించు.కైనదోసము

కాన.రా-దదిబల్మి ప.చరఁబడలేదు।

ఁ.కింతియొకా-కద్ది.యొన్నఁటికింజెడ్డ

.తనముతోడగునొప్ప.దలకుఁజోగు।

.పనికిమాలినయులనాటి. పడుటలేదు।

.మఱియు-నయ్యాదియప్పటి. పఱకొకింత।

.యునుమకిలసంటక-విసంబు. నైనయుతనదు।

.. నెలవునందోపుతోడుత.నిలిచియుండె॥ 69

కాళిదాస కవితావిశేషాః॥

వీరరసః॥

రఘువంశే సర్గః 1 శ్లోకః 21 ॥

జుగోపాత్మానమత్రస్తో। భేజేధర్మమనాతురః।
అగృధ్నురాదదేసోఽర్థమసక్తస్సుఖమన్వభూత్॥ 1

శ్లోకః 22 ॥

జ్ఞానేమౌనంక్షమాశక్తౌ। త్యాగేశ్లాఘావిపర్యయః।
గుణాగుణానుబన్ధిత్వాత్। తస్యసప్రసవాఇవ॥ 2

స ॥ 8 శ్లో॥ 31

బలమార్తభయోపశాంతయే।
విదుషాంసత్కృతయేబహుశ్రుతమ్।
వసుతస్యవిభోర్నకేవలం।
గుణవత్తాపిపరప్రయోజనా॥ 3

స॥ 9 శ్లో ॥ 7

సమృగయాభిరతిర్నదురోదరం।
నచశశిప్రతిమాభరణమ్మధు।
తముదమాయనవానవయౌవనా।
ప్రియతమాయతమానమపాహరత్॥ 4

కాళిదాసుని కయితయందలి సొగసులు

బీరము

గీ॥ .పంచతన, మేదితన్నుఁగా. పాదుకొనియుఁ।
.,ఁజెవులుఁదవులక పున్నెముం. దెచ్చికొనియు।
.సొమ్ముఁ, బసినాఱిగాకపు.చ్చుకొనెనతఁడు।
.,నడిచెనెంతయుహాయి,త.గులములేక॥ 1

గీ॥ . తెలివియందూరకుండుట.,బలిమినోరు।
.పాతనికి,సీవియొడఁగొని.యాడుకొనమి।
.,దొడ్డ,గొనములొండొంటికిఁ. దోడుపొంది।
.పొలుపుమీఱెడుఁదనతోడఁ.బుట్టులట్లు॥ 2

గీ॥ .ఇడుమలన్నుడువారల.జడుపెడపగఁ।
.,గడిమి-,చదువర్లమన్నింపఁ .,గడిదివిద్దె।
.పుడమిజేనికిఁగల్గిన.యొ,డమిగాక।
.గొనములున్గాడనోరులమే.లునకుఁదగియె॥ 3

గీ॥ .మివులఁ,బెంపుకొలుకుఁ .,దివిరెడునాతని।
.వేఁటగాని-జూజ.మాటగాని।
.,జాబిలిపతిమనగ.సారాయియున్గాని।
.లాగలేదు,ముద్దు.లాఁడిగాని। 4

శ్లో॥ 8

నకృపణా ప్రభవత్యపివాసవే।
నవితథాపరిహాసకథాస్వపి।
నచసపత్నజనేష్వపితేనవా।
గపరుషాపరుషాక్షరమీరితా ॥ 9

స ॥ 14 శ్లో॥ 35

నిశ్చిత్యచానన్యనివృత్తివాచ్యం।
త్యాగేనపత్న్యాః పరిమార్ష్టుమైచ్ఛత్।
అపిస్వదేహాత్కిముతేన్ద్రియార్థా।
ద్యశోధనానాంహియశోగరీయః॥ 6

స॥ 16 శ్లో॥ 8

కాత్వంశుభేకస్యపరిగ్రహోవా।
కింవామదభ్యాగమకారణంతే।
ఆచక్ష్వమత్వావశినాంరఘూణాం।
మనఃపరస్త్రీవిముఖప్రవృత్తి ॥ 7

స 17 శ్లో॥ 43

వయోరూపవిభూతీనా। మేకైకమ్మదకారణమ్।
తానితస్మిన్సమస్తాని।నతస్యోత్సిషిచేమనః॥ 8

శ్లో॥ 47

కాతర్యం కేవలానీతిః। శౌర్యం శ్వాపదచేష్టితమ్।
అతస్సిద్ధిం సమేతాభ్యా। ముభాభ్యా మన్వియేషసః॥ 9

గీ॥ ..వేల్పుటేనికైన. వెల్తిమాటాడఁబోఁ।
.డనఁడునవ్వులాట. కైనఁగల్ల।
.నలుకఁదొలఁగినట్టి.యతఁడు.పగఱనైనఁ।
..బరుసమైన.వ్రాయిఁ.బలుకఁజనఁడు॥ 5

గీ॥ ..మాఱు. వెరవునమళ్ళని.మాట-నాలి।
.విడుచుట.న్నిచ్చయంబుగఁ.దుడువఁగోరె।
..భోగములఁ జెప్పనేటికి-..బొందికన్న।
.ఁజే.సినా.మ్మిన్న వారికిఁ. బెంపె మే.లు॥ 6

గీ॥ .ఎవతెవీవు.చెలువ-.యెవనికి.ల్లాలవు।
.నాయెదుటికివచ్చి.న.కతమేమి।
..యడఁగునఁగల.రగుల..యెడ-పెడ మొగమిడుఁ।
..బెఱపడంతులకని-.యెఱిఁగి.చూపు॥ 7

గీ॥ .పసుచుఁదనము-సొగసు-..నోడమియు-వీనిలోఁ।
..బొగరిడనొకొకటియొ.యుక్కుఁ.గత్తంబు।
.అన్నికూడుకొనియ.వాలసియుందుండెఁ।
గాని-.ప్రతుళ్ళిపడడు.నాని.యెడఁద॥ 8

గీ॥ .పరగునొక్క-.తగవు..పందతనమ్ముగఁ।
..బొసఁగునొకము.గఁటిమి.పులినడఁతగఁ।
.గనుఁగొనఁగఁగూడు.కొనినయా రెండిఁటి।
..బెదఁగుకల్గినతఁడు. వెదకికొనియొ॥ 9

కుమారసంభవే స ॥ 2 శ్లో ॥ 55

విషవృక్షోఽపిసంవర్ధ్య।స్వయంఛేత్తుమసాంప్రతమ్॥ 10

స ॥ 10 శ్లో॥ 23

అమీషాం సురసంఘానాం। త్వమేకోఽర్థసమర్థనే।
విపత్తిరపిసంశ్లాఘ్యో। పకారప్రవతినోఽనల॥ 11

మేఘసందేశే స ॥ 1 శ్లో ॥ 6

యాచ్ఞామోఘా వరమధిగుణే నాధమేలబ్ధకామా ॥ 12

శ్లో ॥ 57

ఆపన్నార్తి ప్రశమనఫలాస్సం పదోహ్యుత్తమానామ్॥ 13

విక్రమోర్వశీయే॥

స్వార్థాత్సతాం గురుతరా ప్రణయిక్రియైవ॥ 14

శాకుంతలే ॥

అసంశయం క్షత్రపరిగ్రహక్షమా!
యదార్యమస్యా మభిలాషి మేమనః।
సతాంహిసందేహ పదేషువస్తుషు।
ప్రమాణ మంతఃకరణ ప్రవృత్తయః ॥ 15

ద్వి॥ .మునుఁదానుపెంచిన. మునుఁగచెట్టైనఁ।
.తనచేతన ఱకుట..దమ్మముకాదు॥ 10

కం॥ ఈవేల్పుమొ,నలకగ్గి।
.నీవాఁడవెక,ర్జములను.,నెరపెదొరులమేల్।
గావించు,నోముగలిగిన।
.భూనాథులఘుడుమయుఁగొని. భూతాడంబడెడుఁ॥ 11

ద్వి॥ .తగువానియందు,వి.తయుగుట,నయము।
.డుగుట,నదునెడమే.ల్పొందుటకన్న॥ 12

ద్వి॥ .ఇడుమఁబడినవారి.,యేఁపుమీనుపుట।
.కడుమంచివారల.,కలుముల,పంట॥ 13

ద్వి॥ .ఒరులకుమేలుసే.యుటమంచివారి।
.కరయఁగఁదమపని.కంటెనుమే,లు॥ 14

గీ॥ .,అరమరికలేదు రాచయూ.లగుటకుఁదగు।
.సింహమోడనాదముసెతగు. తెనయుఁగాన।
.సందియుంబున్న తొప్రులు.,సాదులకెద।
.,పోకడలు,వినసులఁగూర్చి.,సాకిరికద।

భవతియః పౌరవేణ రాజ్ఞాధర్మాధికారే నియుక్తః సో౽హమా॥
శ్రమిణామవిఘ్నక్రియోపలంభాయధర్మారణ్యమిదమాయాతః॥ 16

అస్మాన్సాధు విచింత్యసంయమధనానుచ్చైఃకులంచాత్మనః।
త్వయ్యస్యాఃకథమప్యబాంధవకృతాం స్నేహప్రవృత్తించతామ్।
సామాన్యప్రతిపత్తిపూర్వకమియం దారేషుదృశ్యాత్వయా।
భాగ్యాయత్తమతఃపరంనఖలు తద్వాచ్యం వధూబంధుభిః॥ 17

శుశ్రూషస్వగురూన్ కురుప్రియసఖీవృత్తిం సపత్నీజనే।
భర్తుర్విప్రకృతాపిరోషణతయామాస్మప్రతీపంగమః।
భూయిష్ఠంభవదక్షిణాపరిజనే భాగ్యేష్వనుత్సేకినీ।
యాంత్యేవంగృహిణీపదంయువతయోవామాఃకులస్యాధయః॥ 18

అర్థోహి కన్యాపరకీయఏవ।
తామద్యసంప్రేష్యపరిగ్రహీతుః।
జాతోమమాయంవిశదః ప్రకామం।
ప్రత్యర్పితన్యాసఇవాంతరాత్మా॥ 19

వ॥ ఎవఁడు తాని చేఁదగవేల, నేమింపఁబడియెనో యట్టి నేనుఁ దపసుల
కడ్డు దొలఁగింపసి, పున్న పుంగాన, కేతెంచినాఁడను॥ 16

త॥ కడుఁ, దబమే సొమ్ము. గానున్న మమ్ముఁ।
బదపడిసి గొప్ప. వంగడం-బిపె।
తొడరితనంతసి. తోడుత నెట్లొ।
నలిపిన యూపొందు. జూడఁదలంచి।
కడగియొండ్రిస్సరి. గారాబుతోడఁ।
జూడఁబడునదియా. జోటిసి చేత।
నుడువఁదగినది, బం. దుగుల చేఁ
దోఁచ. దెద్ది, బాగంబున. కింకలోఁబడునో॥ 17

త॥ కొలువు పెద్దలఁ-బొత్తు. గోను మెల్లతఱుత
నేరుపుతోడుత. స్నిదు, సవతుల
నలుపసును డ్డం, బ. సద్దగాఁ జూడఁ
బడియుఁ బెనిమిటికిఁ. బలు, కిన్క చేత।
మెలఁగుము, మోమోట. మిన్న, లంగంబు. పట్ల-
మిక్కిలి త్రుళ్ళి. పడకు, బాగముల।
వెలఁదులిల్లాండ్రని. పించుకొందిట్లు-
కొలమునకుం, జెడు. గొట్లు, తెవుళ్ళు॥ 18

గీ॥ వెల్లడిగనుఁగన్నె, పెరవానిసొమ్మగా।
యాపెను గని చెంత. కంపి-యిపుడు।
దాఁచుఁ బెట్టినట్టి. డబ్బప్పగించిన।
యట్లునా, యెడంద. హాయిఁ జెందె॥ 19

స్వసుఖనిరభిలాషః ఖిద్యసే లోకహేతోః।
ప్రతిదినమథవా తే వృత్తి రేవంవిధైవ।
అనుభవతిహిమూర్ధ్నా పాదపస్తీవ్రముష్ణం।
శమయతిపరితాపం ఛాయయాసంశ్రితానామ్ ॥ 20

వ్యపదేశమావిలయితుం।
కిమీహసేజనమిమంచపాతయితుమ్।
కూలంకషేవసింధుః।
ప్రసన్నమంభ స్తటరుహాంచ॥ 21

కుముదాన్యేవశశాంకః।
సవితా బోధయతిపంకజాన్యేవ।
వశినాం హిపరపరిగ్రహ।
సంశ్లేష పరాఙ్ముఖీవృత్తిః ॥ 22

గీ॥ జగముఁ గూర్చినీదు సుగములఁ గోరక।
పొగలె-దిట్టినడఁత పోలునీకు।
చెట్టుచుఅుకు టెండ సిరము చేఁగుడిచెదు।
నీడఁ గ్రిందివారి వేఁడిఁ బాపు। 20

గీ॥ పేర్గలంచ-పినింబడ వేయుటకెయి।
యేలఁదలఁ చెదవిట్టులో యిగురుఁ బోడి।
యెుడ్డులన్గడుఁ గొఅకుచు నున్న యేఁటు।
మంచిసీటిన్మ్రజేయుఁ దరి క్రమాఁకుమాడ్కి॥ 21

గీ॥ వేలుపులబువ్వతో వలనే- వేఁడి వేల్పు।
తప్పకెప్పుడు మేలొర్కెల్పుఁ దామరలనె।
తమకులోఁకువపూ నెడఁ దఁగలవారి।
నడఁత-యొరునాలికిం బెట్టుఁ బెడ మొగంబు॥ 22

— ० —

GENTLENESS

ANTONY & CLEOPATRA *Act III Sc. XI*

yet he that can endure
To follow with allegiance a fall'n lord,
Does conquer him that did his master conquer,
And earns a place i' the story. 1

AS YOU LIKE IT *Act II Sc. I.*

Now, my co-mates, and brothers in exile,
Hath not old custom made this life more sweet
Than that of painted pomp? Are not these woods
More free from peril than the envious court?
Here feel we but the penalty of Adam,
The season's difference; as the icy fang,
And churlish chiding of the winter's wind,
Which when it bites and blows upon my body,
Even till I shrink with cold, I smile, and say,
This is no flattery: these are counsellors
That feelingly persuade me what I am.
Sweet are the uses of adversity,
Which, like the toad, ugly and venomous,

శాంతరసము

గీ॥ పతితుండైన ప్రభువును విశ్వాసము మెయి
ననుసరింప నోర్వఁగలిగి నట్టివాఁడు
గెలుచుఁదన యజమానుని గెల్చువాని
మఱియు నార్జించు నొకచోటు చరితమందు.

సీసమాలిక॥ ఇప్పుడు - నాదు విహితులార-
మఱిస్వదేశభ్రష్టులా తోడి జనములార
పాతపరిచయమీ బ్రతుకును-
మిక్కిలి వర్ణింపఁబడినదంభంబుకన్న
హాయిగాఁ జేయలేదా-
యీయడవులోర్పు లేనట్టియా రాజధానికన్న
నెక్కుడు బాధారహితమయియుండిలేదా-
ఋతువులమాఱు- ఆదినరుని
కగు శిక్షమాత్రమె యనుభవించెదమిట-
మఱి- శీతుగాడుపులుంచుకోఱ
యు-న్నైఁపరాన్ట్రి-యొఱపిడితో-నది-
యెంతయు మద్దగా నేను మణుఁగు
కొనిపోవువఱకు-, నెక్కొని నాదు-
మేనిపై వీచుచుఁగఱవ-నేఁ బిన్న నవ్వు
తనరఁబల్కె-ద-నిది కొనియాటకాదని-
నాయథార్థస్థితి న్నాకుసరస

Wears yet a precious jewel in its head ;
And this our life, exempt from public haunt,
Finds tounges in trees, books in the running brooks,
Sermons in stones, and good in everything. 2

Sc. iii.

I have five hundred crowns,
The thrifty hire I saved under your father,
Which I did store to be my foster-nurse
When service should in my old limbs lie lame,
And unregarded age in corners thrown;
Take that ; and He that doth the ravens feed,
Yea, providently caters for the sparrow,
Be comfort to my age ! Here is the gold;
All this I give you. Let me be your servant.
Though I look old, yet I am strong and lusty;
For in my youth I never did apply
Hot and rebellious liquors in my blood;
Nor did not with unbashful forehead woo
The means of weakness and debility;
Therefore my age is as a lusty winter,
Frosty, but kindly. Let me go with you:
I'll do the service of a younger man
In all your business and necessities. 3

దృష్టితో బోధించు, హితులివి - మఱియు -
నా వస్తుసామాన్య సంభవములు - కనుము।
హాయిగా నుండెదు - నద్ది - కెప్పట్టుల
సహ్యాంబు మఱియు, విషయుతమయ్యె।
మణిశిర ముసుఁ దాల్చి - మనల్ బ్రతుకిది గాంచు।
నరుల రాటుఁ దో ఱఁగి నాలుకలను।
చెట్ల - బుస్తకముల సెలయేళ్ల - రాలను।
జ్ఞానబోధ - నుంచి, సర్వమునందె. 2

సీ॥ ఉన్నవి నా యొద్దఁ బన్నెండు వందల
పోఁబడి రూకలు నేఁ బోదువుగ।
దక్కించుకొన్న జీతంబు నీ తండ్రి నీఁ
గొలిచి - నా ముదిమేనఁ గొలువుకుంటి।
యానెడ - సరకు నేయఁబడని యిట్టో
క మూలఁ ద్రోయఁబడున పంచను మఱియు।
ననుఁ బెంచు దాదితీరున సుంటకై యది
గూడఁ బెట్టితి దానిఁ గొనుము నీవు।
కాకున్న నేఁ బు వేల్చని కన్నుగా చిచ్చు।
కలకమ చ్చు నుఁ గూడుఁబడి చిలమునోడ।
నగుననఁ బ్రాపు నా ముదిమికి - దిగోపసిండి।
నేను సికిచ్చినాఁడను దీని నెల్ల॥ 3

SONG *Sc. V.*

Under the green wood tree
Who loves to lie with me
And tune his merry note
Unto the sweet bird's throat,
Come hither, come hither, come hither :
Here shall he see
No enemy
But winter and rough weather.
Who doth ambition shun,
And loves to live i the sun,
Seeking the food he eats,
And pleased with what he gets,
Come hither, come hither, come hither :
Here shall he see
No enemy
But winter and rough weather.

సీ॥ ననునుండనిమ్మనీ. పనివానిఁగాముదు
　.సలిగఁదోఁచియుగట్టి.. సత్తువుఁగల।
　. వాఁడను - నాచిన్న. నాఁకెన్నఁడు. న్వో
　జ్జే. స్సిళ్లునా నెత్తుట. న్నె అప లేదు।
　. మఱియుసిగ్గరికన్నొ. మన్మొయి. లావ్వాడ్చు
　. వెరవుఁద త్తరముసఁబిలువ లేదు।
　. కనుకనాముదుసలి. తనయుబలియు
　. సీతు.. నెఱివెల్లనగుఁగాని. నెమ్మికలది।
　. నన్ను నీతోడఁబోనిమ్ము - . చిన్న వాని।
　.. హాసునన్నెనునీపని. యంతలోను।
　ఁ. గ్రమ్మఅన్నికుఁగల్గున. క్క రలయందు।
　ఁ. గొల్వునొనరించుచుందునీ. కోరినట్లు॥　　3

పాట - బిలహరిరాగము - రూపకతాళము.

పల్లవి॥ . ఇవలకురానీ - రా. నిమ్మవలకురానీ।

అనుపల్లవి॥ . ఇవలసీతుగాడ్వతప్ప. నెదిరివాఁడు గనఁడు॥ రానీ॥　　4

చరణము॥ . అడవిచెట్టుక్రిందఁగున్క - . నాసించునెవఁడు నాతో।
. ఁగలుపుఁదనదుస్వరముతీయ .. పులుఁగుకు. లుఁగునందునరిగ॥ని।　(1)

. ఎవఁడుదురాశఁదొఱఁగుమఱి. యెండనుండఁదలఁచునో।
.. తవిలితిండికై వెదకుచుఁ .. దనియుదొరకుదానితోడ॥　　ని॥ (2)

Act. III. Sc. II.

Sir, I am a true labourer : I earn that I eat, get that I wear ; owe no man hate, envy no man's happiness ; glad of other men's good, content with my harm; and the greatest of my pride is, to see my ewes graze and my lambs suck. 5

COMEDY OF ERRORS *Act II. Sc I.*

There's nothing situate under heaven's eye
But hath his bound, in earth, in sea, in sky :
The beasts, the fishes, and the winged fowls,
Are their males' subjects and at their controls.
Men, more divine, the masters of all these,
Lords of the wide world, and wild wat'ry seas,
Indued with intellectual sense and souls,
Of more pre-eminence than fish and fowls,
Are masters to their females, and their lords :
Then, let your will attend on their accords. 6

వ॥ అయ్యా నేనిక్కముగఁ బాటుమానిసిని - నాతిండినే నార్జించుకొనెదను - నాయుడుపునే సంపాదించుకొనెద - నొరునసహ్యపడను - మఱియు నెవ్వనిసౌఖ్యమునకైన నీర్ష్యపడను - (బరులమేలునకా నందించెదను - నాయిడుమన్నైఁచుకొనెదను - మఱియు నామేటిగర్వము నాయావుఁ ఉఁగొఱ్ఱియలు మేయఁజూచుటయు - నాగొఱ్ఱెపిల్లలు పాల్గుడువఁగనుటయును. 5

సీ॥ ఈశ్వరసృష్టిలో. నెయ్యెదియుఁగా హద్దు
. లేనిది లేది.ల.లోనఁగడలి ।
.యందున .విన్నన - .నలమృగంబులు
.మీలు. నెగురుపక్షులు తమ.మగల.వశము ।
.లగు- .దివ్యమాశక్తి .నధికులుపురుషులు -
.య.జమానులౌదుకో .యన్నిటికిని ।
(.బ్రిభువులువారు ప్ర.పంచమునకు నెల్లఁ
..బాహ్జ్ఞతనాత్మలం .బరఁగుచుంద్రు ।
.తమదుస్త్రీలకు.భర్తలై .తనరుచుంద్రు ।
.వెండియున్వారి.విభులయి. నెలయుచుంద్రు ।
.కాప్రునన్నిదుచిత్తంబు.సీవువారి ।
.యిష్టములనుసరించున.క్లించవలయు ॥ 6

CYMBELINE *Act III. Sc III.*

And often, to our comfort, shall we find
The sharded beetle in a safer hold
Than is the full-winged eagle. O, this life
Is nobler than attending for a check;
Richer than doing nothing for a bribe;
Prouder than rustling in unpaid-for silk,—
Such gain the cap of him that makes'em fine
Yet keeps his book uncrossed. No life to ours. 7

Act IV Sc II,

Cowards father cowards, and base things sire base;
Nature hath meal and bran, contempt and grace. 8

If I do lie, and do
No harm by it. though the gods hear, I hope
They 'll pardon it 9

సీ॥ మనసుకన్నా వేదము. మఱియునుఁ
వర్చ్చగ. వేడుకమీఱఁగఁ. జేఁడపురుగు ।
.సాళువకం టెఁదా. నేలుగఁ.బట్టిన
.నెంతయు .నిశ్చితి.ని.రవుకొనుట ।
.భళిరయీబ్రతుకు చీ. వాట్లుతినుకొల్ల
.కన్న మిక్కిలి తెన్ను యోజను - లంచ ।
ముట్ట్రింగి యొద్దియుం.,బొదరించకుండుట
.కంటు నెక్కుడువిల్వ.కలది-కొనని ।
.పట్టు.డుపునందుడా బగ.పర్చ్చుచుంట ।
.కన్నమఱి.వాసి నెసఁగెడు - .,వ్యయము లేక ।
.సొగసుఁజూపెడు .టోపికం టెఁగడు నయము ।
.జగతిమాజీవితమునకు .సాటిలేదు॥ 7

గీ॥ .పంచలంగాంచుచుందురు .పంచలు- మఱి ।
.క్షుద్రమునుగను.క్షుద్రవ.స్తులు-నిజముగ ॥
.గట్టిగింజలుపొల్లయుం.గలుగుఁబ్రకృతి ।
.కంపునింపునుఁ గూడజ.గంబునందు ॥ 8

గీ॥ .నేనుదబ్బఅంటి .నేనిపదంపడి ।
ఁ.జెఱుపుదానివలనఁ జేయనేని ।
.వేల్పు తెల్లరదియు .వినినప్పటికినన్ క్షు ।
.మింతురనుచు .విశ్వ.సింతునేను॥ 9

Act V. Sc. V.

it is I
That all the abhorred things o' the earth amend,
By being worse than they. (1) 10

HAMLET *Act I. Sc II.*

all that lives must die,
Passing through nature to eternity. (2)

Act II. Sc II.

there is nothing either good or bad, but thinking makes it so : 11

I have of late—but wherefore I know not—lost all my mirth, foregone all custom of exercises; and, indeed, it goes so heavily with my disposition, that this goodly frame, the earth, seems to me a sterile promontory ; this most excellent canopy, the air, look you, this brave o'erhanging firmament, this majestieal roof fretted with golden fire, why, it appeareth no other thing to me than a foul and pestilent congregation of vapowrs. What a piece of work is man ! How noble in reason ! how infinite in faculty ! in form and moving how express and admirable ! in action how like an angel ! in apprehension how like a god ! the beauty of the world the paragon of animals ! And yet, to me, what is this quintessence of dust? man delights not me – no, nor woman neither, though by your smiling you seem to say so. 12

ద్వి॥ జగతిననసహ్యాయము చల్లిపెదనోప్పు|
లుగ వానికన్న జెడుగునే నెగనుక. (1) 10

ద్వి॥ బ్రతికెరసునదిచావ నలయు మర్త్యప్ర|
కృతినుండిపోవు చేమృతపదంబునకు. (2)

వ॥ మంచిచెడ్డలు తలంపునఁజప్పఁబైటపేవు. 11

వ॥ ఏదేమోనాకుఁ దెలియదుకాని - కొంతకాలము నుండినే నుల్లాస మునెడిచియుంటి - నన్నియభ్యాసముల వాడుక మానుకొంటిని - మఱియు - నిక్కముగా నామనసు మిక్కిలి వ్యాకులముగానున్న - దీ రమ్యమైన నలుచదరపునేల సముద్రములో నోలిగియున్నకొండగోడు కోనవలెఁ గనుపడుచున్న - దిమిగుల సొగసైన పంజరి గాలిచూడు - మీచక్కఁగ వేలాడునాకస - మీ బంగరుటగ్గి నలంకరింపఁబడినగొప్పక - ప్పద్దిరయది - చెడురోగములఁబన్నెడి పలురకముల యూవిరులఁగుంపుకన్న వేఱుగఁ గాన్పించదు - మనుజుఁడెట్టిపని - వివేకమున నెంతగొప్ప - శక్తి నెంత యనంతము - రూపునద్దదలిక నెంతవిశేషము మరెంత యబ్బురము - కార్యము నందెంత దివ్యోపమ - బోధయందనెంత దేవసదృశము - జగదాభర

Act iii. Sc i,

To be, or not to be, that is the question :—
Whether 't is nobler in the mind to suffer
The slings and arrows of outrageous fortune,
Or to take arms against a sea of troubles,
And by opposing end them ? — To die—to sleep,
No more:— and, by a sleep, to say we end
The heart ache, and the thousand natural shocks
That flesh is heir to,— 't is a consummation
Devoutly to be wished. To die,—to sleep:—
To sleep ! perchance to dream:— ay, there's the rub;
For in that sleep of death what dreams may come,
When we have shuffled off this mortal coil,
Must give us pause. There's the respect,
That makes calamity of so long life :
For who would bear the whips and scorns of time,
The oppressor's wrong, the proud man's contumely,
The pangs of despised love, the law's delay.
The insolence of-office, and the spurns
That patient merit of the unworthy takes,
When he himself might his quietus make
With a bare bodkin ? who would fardels bear,
To grunt and sweat under a weary life,
But that the dread of something after death,
The undiscovered country, from whose bourn
No traveller returns,— puzzles the will,
And makes us rather bear those ills we have
Than fly to others that we know not of ?
Thus conscience does make cowards of us all;
And thus the native hue of resolution
Is sicklied o'er with the pale cast of thought;
And enterprises of great pitch and moment,
With this regard, their currents turn awry,
And loose the name of acton.

ణము- ప్రాణులనుత్తమము - కాని-కొఱమాలినదాని సారాం
శ- మిదియేమినాకు- మనుష్యుఁడునన్నలరింపలేఁడు- లేదు- స్త్రీ
గూడ నన్నానందింపజాలదు- నీనగవుపట్టి నీవాలాగనునట్లు కనుప
డునప్పటికిని. 12

సీ॥ .ఉంటయో-మానుట.యో-యడె.చింత్యము-
.ఘనతరంబద్ది-నె.మ్మనమునందు।
.ద్వేషించునట్టిదు.ర్వ్యధివేయునోడిసె
వే.టులుబాణములుస్రైఁచు.టో-యదిగాక।
..దరిగానరానిబా.ధలపయిదండెత్తి
.యెదిరించుటన్వాని.తుదిఁగనుటయొ।
.పొలయుట- నిద్రపో.వుట-లేదికేమియు-
.మఱియు-నిద్దురచేత.మనసుపీడ।
.నెలమిదేహంబుపొందున.నేకసహజ।
.కష్టములుమనము ముగింపఁ.గలిగినయెడ।
.సద్దియేసకలోత్కృష్ట.మైనపదవి।
.మిగులనాసక్తితోఁగోరఁ.దగినదగును॥ 13

కం॥ మడియుట-నిద్దురపోవుట।
.పడుకొనుట-మొకపుకలనుఁ..బరఁగుట-యౌన।
క్కడనేకష్టం-బేమన।
.నొడలుదొఱఁగమరణనిద్ర .నొదవుకలలెవో॥

సీ॥ .మనలనాఁపగవలసి.న-దట.యోజన
.కల-దదియట్టిదీ.ర్ఘమగుబ్రతుకు।
.కష్టంబునోనరించు- ఁ.గానిచో-నెవ్వఁడు
..కాలతాడనతిర.స్కారములను!

.సైరింపవచ్చును- ఁ.ఘోరమానసుని
దు.ర్మార్గము-గర్వ్యావ.మానము-మఱి
.ధిఃకృత ప్రణయాతి.దీర్ఘ వేదనలు-
.న్యా.యాలస్య-మధికార.శాల.మదము
.మఱియుఁదుచ్ఛుల చెంగట.మంచివారి
.లోర్చుకొని యొడుగద్దింపు-.లోక-చిన్న
.సురియ చేదనయంతంబు.సులభముగను
.సలుపునట్టులఁదాఁజేయఁ గలిగినపుడు॥

సీ॥ .ఎవఁడు భారములు.వహించుమూల్గుటకుఁ
జె.మ్మటవాఱవిసువగు.మనికిక్రింద
.మరణముపిదప నె.వ్వరయునఁదిరిగి రాఁ
.జాలనివింత దే.శంబుభీతి
.యెదనుసంశయపర్చ.యో.య్యది యో-
మఱి-.మనము ఱుంగనియిడు.మలకుమనల
ఁ.బరుగిడనీ-కిది.వఱకున్న బాధల
.నోర్చునట్టులసల్ప.కుండిన యెడ
.మనసుజంకించునిట్టుల.స్మనలనంద
.అఱ-మిగుల.స్థైర్యనై జవ.ర్ణంబుమాయు
ఁ.జింతరుచిహీనమాచాయ.చేతనిట్లు
.కనుక.సాహసోద్యమములు-.పనికి-రావు॥

Act III. Sc III.

Whereto serves mercy,
But to confront the visage of offence?
And what's in prayer, but this two fold force.—
To be forestalled, ere we come to fall,
Or pardoned being down? Then I' ll look up:
My fault is past. But, O, what form of prayer
Can serve my turn? "Forgive me my foul murder"?
That cannot be; since I am still possess'd
Of those effects for which I did the murder,
My crown, mine own ambition, and my queen.
May one be pardoned, and retain the offence?
In the corrupted currents of this world
Offenc's gilded hand may shove by justice;
And oft't is seen, the wicked prize itself
Buys out the law: but't is not so above;
There is no shuffling, there the action lies
In his true nature, and we ourselves compelled,
Even to the teeth and forehead of our faults,
To give in evidence. 14

సీ॥ కృపయుపయోగించు నెందుకు-
నేరము మోము నెదుర్చుట పొందుదప్ప।
నేముండు ప్రార్థన యొడ-నిజ
మిలితశక్తి తో-మనసుపాటుతగులకమును।
పడ్డగింపబడుట యదిగాక- పిమ్మట
క్షమియింపబడుటయు-నరయ-నేన।

రసెదను-నాదు నేరముజ్ఞప్తియో-న యన్న
యొకాని-యెటువంటి ప్రార్థనమ్ము।
నాకుబనికివచ్చు-నాదౌనర్చునఘోర

హత్యగూర్చిసైచు మానను-నది।
కానేరదేమన- గలపిదివఱకు
నాకెందుగుఱిచినద నేనుసలిపి।

నాడనోయది దెల్పు జాడలునా, మాలి-
నాదురాశయు మఱి నాకురాశి।

సైరింపబడవచ్చు నారేగియొవడైన-
నేగిమానకకొన,సాగజేయ।

వచ్చునా-మఱి-యి ప్రపంచపుచెడు
త్రోవలందు,బంగరుపూసినట్టికీడు।

చేయివిసరవచ్చు జెలగినాయము మెయి-
దఱచునాచెడుగొప్ప ధర్మముగోను।
గాని,పరంబున గాదట్లు మోసమ్ము

పొసగదచ్చట,దగ వెసగుదాని।

JULIUS CAESAR *Act. I. Sc. III.*

But life, being weary of these wordly bars,
Never lacks power to dismiss itself.
If I know this, know all the world besides,
That part of tyranny that I do bear
I can shake off at pleasure. 15

HENRY IV PART I. *Act. V. Sc. IV.*

But thoughts the slaves of life, and life time's fool,
And time that takes survey of all the world,
Must have a stop. 16

PART II *Act. i. Sc. III.*

Past and to come, seems best ; things present, worst.
17

Act. iv. Sc. iv.

How quickly Nature falls into revolt
When gold becomes her object !
For this the foolish over-careful fathers
Have broke their sleeps with thought,—their brains with care,
Their bones with industry ; for this they have
Engrossed and piled up the cankered heaps
Of strange-achieved gold ; for this they have
Been thoughtful to invest their sons with arts,

.వాస్తవంబగుస్థితితోడఁ-.బల్కిపర్చ।
ఁ.బడెద మెంతయు సౌఖ్యంబు .వాకొనుటకు।
.మనము.పదపడినాచరిం.చిన చెఱుపుల।
.మొగములకుఁ గట్టెదుటనున. మోములుంచి। 14

గీ॥. ఉసులులోకబంధంబుల.విసిగితన్ను।
ఁ.గోల్పడుట కెన్నఁడుఁబూర్ణ శక్తిఁ.గొదవపడదు।
.ఇది తెలియజగమెల్ల యె.గ్రైడ-యథేచ్ఛ।
ఁ.దూలఁగొట్టెదనాస్సైఁచు.దుష్టశాస్త్రి॥ 15

గీ॥ బ్రతుకుదాసులుతలఁపులు- .బ్రదుకుకాల।
.మునకగువిదూషకుఁడు-మఱి.యనుసమస్త।
.జగములఁబరిశీలనముచేసి.సరిగఁగొల్చ।
.నట్టిసమయంబుకూడని.ల్పందవలయు॥ 16

ద్వి॥ .కడచినవస్తువు.లాఁబోవునవియు।
ఁ.గడుమంచి-యిప్పుడు.గలయవిచెడ్డ. 17

సీ॥ ..తిరుగఁబడెదు నెంత.త్వరగ.స్వభావంబు-
.బంగరుదాని.తా.త్పర్యమైన।
.యప్పుడు-దీనికై.యవివేకులై మితి.మీఱిన
జాగ్రత్త.మెయినిఁదండు।
.లాలోచనముచేతఁ.గోలుపోయిరితము
.నిద్దుర-ఁజింతనెం.తేనిబుద్ధి। 18

And martial exercise : when, like the bee,
Culling from every flower the virtuous sweets,
Our thighs packed with wax, our mouths with honey,
We bring it to the hive ; and, like the bees,
Are murdered for our pains. This bitter taste
Yield his engrossments to the ending father. 18

HENRY V. *Act. III. Sc. VII.*

We are in God's hand, brother, not in theirs :— 19

Act. v. Sc. ii.

A good leg will fall ; a straight back will stoop ; a black beard will turn white ; a curled pate will grow bald ; a fair face will wither ; a full eye will wax hollow : but a good heart, is the sun and the moon ; or rather the sun and not the moon; for it shines bright and never changes, but keeps his course truly. 20

c.గష్టపాటున నెము.కల-cబాడునల్కొ
కొ.నిరి-వారలుంచీని. గుఱిచివింత।
.గడనcజేకురినపనిcడినంటరాని
వి.నమటుకుప్పలుపెట్టె.రి- వాఱి-దీని।
.కొఅను-వారలుతము.కొడుకులకున్విద్య
.తెల్ల నేర్పటకయి.తల్లడిల్లి।
.రపుడెల్ల.ననుండి .యచ్చcపుతేనెల
.నేర్చుచుండెడు తేనె.టీcగలవలె।
.మనతోడ లెన్నంబు..మయి- మననోళ్లు
తే.నియతోడమిక్కి-లి.నిండుకొనగ।
c.దెచ్చెదము.తెట్టెబొద్దకొతే..ంట్లcబోలి।
.మనముపడినట్టిపాట్లును .మాఱుగcడెగ।
.టూర్పcబడెదము.మఱి-యీా.వి.షానుభవము।
c.బఱచుc.గడముట్టుతంగ్రడికి.వ్యాని.ముల్లె॥ 18

ద్వి॥ .దేవునకుమనను.ధీనంబుగాని।
..భావింపనితరుల.వశమున లేము. 19

వ॥ బలమైన కాలు సీరసిల్లెను - cపన్ననిపీcపు వంగెను - నల్లనిగడ్డము తెల్లcబడు - దట్టముగ వంగినవురులుగల తలబట్టయగు - సొగసగు మొగము వడలిపోవును-నిబ్బరముగు కన్నులులోcతుగ మాఱెను-
న్గాని - నంచిమనస్సు సూర్యcడుంజందురుcడును - లేక - సూర్యc డేచంద్రమcడు కాదేని - నెల్లపుడున్ ప్రకాశించును - మఱియు - నెన్నcడును మాఱదు - కేవలమొక్క- సత్యపద్ధతి న్ననుసరించును గనుక. 20

HENRY VI PART II. *Act II. Sc. I.*

Let never day nor night unhallowed pass,
But still remember what the Lord hath done. 21

Act. iv. Sc. vii.

Large gifts have I bestowed on learned clerks,
Because my book preferred me to the king;
And seeing ignorance is the curse of God,
Knowledge the wing wherewith we fly to heaven, 22

PART - III *Act. I. Sc IV.*

Open thy gate of mercy, gracious God !
My soul flies through these wounds to seek out thee.23

Act. ii. Sc. ii.

But, clifford, tell me, didst thou never hear,
That things ill got had ever bad success ?
And happy always was it for that son
Whose father for his hoarding went to hell ?
I'll leave my son my virtuous deeds behind ;
And would my father had left me no more ;
For all the rest is held at such a rate
As brings a thousand-fold more care to keep,
Than in possession any jot of pleasure. 24

ద్వి॥ .నడపకుమెన్నఁడైై .నన్నేబవళ్లు ।
.చెడుగునఁబ్రభుచేతఁ .జిత్తమందిడక. 21

గీ॥ .పండితులకుగొప్ప.బహుమతులిచ్చితి।
.విద్యలెన్నభూమి.విభునికన్న।
.దైవశాపనుజ్ఞ.త - దొఱుకఁ జాక్కన్న।
.ర్గమునకు మనమెగిరె.దమునియురసి॥ 22

వ॥ నీదయాద్వారముఁ దెఱువుమో నెనరైన దేవుఁడా -
యీరోగాయములనుండి నిన్వేడుకుటకు నాయాత్మయెఁగురుచున్నది.23

సీ॥ .చెప్పకునాతోడ.నెప్పుడైనన్ని వు
.వినలేద-కీడుమైఁ.గొనినవస్తు।
.పులునిచ్చలున్నట.ఫలమిచ్చునని.మఱి-
.తండ్రిలోభంబున.ధనముఁబ్రోవ।
.నరిచినకతమున .నరకమేగిన - వాని
.కొడుకెల్లపుడు సుఖ.పడునె.నేను।
.నాపుణ్యకారము.ల్నావెన్క-విడిచెద
.నా.పట్టికిన్ - నాకు.నాదుతండ్రి।
.యంతకెక్కువదలమి.నెంతు-దక్క।
.నంతయుఁదనకుఁజిక్కె-న.హాయికంటె।
.వేయిరెట్లువిచారమ్ము.మోయుఁజేయు।
..ఫక్కిఁగఁబదంపడిఁదలంపఁ.బడెడుఁగాన॥ 24

Act. ii Sc. V.

This battle fares like to the morning's war,
When dying clouds contend with growing light;
What time the shepherd, blowing of his nails,
Can neither call it perfect day, nor night.
Now sways it this way, like a mighty sea,
Forced by the tide to combat with the wind:
Now sways it that way, like the self same sea,
Forced to retire by the fury of the wind:
Now, one the better, then, another best;
Some time, the flood prevails; and then the wind:
Both tugging to be victors, breast to breast,
Yet neither conqueror, nor conquered:
So is the equal poise of this fell war.
Here, on this molehill, will I sit me down.
To whom God will, there be the victory;
For Margaret my queen and Clifford too,
Have chid me from the battle; swearing both,
They prosper best of all when I am thence.
'Would I were dead! if God's good will were so;
For what is in this world but grief and woe?
O God! methinks, it were a happy life,
To be no better than a homely swain;
To sit upon a hill, as I do now,
To carve out dials quaintly, point by point,
Thereby to see the minutes how they run,
How many make the hour full complete;
How many hours bring about the day:
How many days will finish up the year;
How many years a mortal man may live.
When this is known, then to divide the times:
So many hours must I tend my flock;
So many hours must I take my rest;
So many hours must I contemplate;
So many hours must I sport myself;
So many days my ewes have been with young;
So many weeks ere the poor fools will ean;
So many years ere I shall shear the fleece: 25

సీ॥ పిల్లినట్రగోవిని . గొల్లఁదూఁడుచుఁ-బెగ
. ఇనికాని రాతిరి. యనుచుఁగాని।
. పిలువఁబోలు బియ్యట్టి . పెంపఁడ-వడి
. విచ్చుబుద్బుదాలు పొంచ్చు . నెలుఁగుతోడ।
. సలుపుపోరట్లు-తీ. జగడంబుచేఁ గెడు-
. నియ్యరగానారి. యేపుమీఱు।
. సీనె ఘగాఁడుఘు. నెదరింపనలచేత
బలిమి పెట్టుఁబడుబ. ల్కుడలిమూఁడ్కి।
ఁ. గడఁగునో? నూఱిదాఁడ. గాలిదెబ్బ।
. నానసుబ్బనానంద్రదంబు. పగిడఁగొంత।
. దనుక. మున్నిదు నెగ్గుఁబి. దపఁగరువలి।
. నెలకటిపులెస్స- నెనక- వేఱొకటిమేలు॥ 25

గీ॥ . గుండెలొరయగ గెల్వనుఁ. గోరి రెండు।
. నదిగిపెనఁగెడుఁగాని- యొ. య్యేదియునైన।
. నోర్వలే-దోడ-దట్టుల. నుండెసరిగ।
ఁ. గరముబెట్టిదమైనయీ. బరముతూఁగు॥

సీసమాలిక॥ . ఇచోట్లఁబుట్టపై. నేనుఁగూర్చుండెద-
. నెవ్వారలేడవేలు. పిల్చగించు।
. నటగెలుపుండు- నే. మనఁగనారాణియు
. నాబంటుగూడన. గ్గిలి వేసి।
. . రనిపండిపాలిర్పు. నచట నేలేనిచో

So minutes, 'hours, days, months, and years,
Passed ever to the end they were created,
Would bring white hairs unto a quiet grave,
Ah, what a life were this ! how sweet ! how lovely !
Gives not the hawthorn-bush a sweeter shade
To shepherds looking on their silly sheep,
Than doth a rich-embroidered canopy
To kings that fear their subjects' treachery ?
O, yes, it doth ; a thousand-fold it doth.
And to conclude,— the shepherd's homely curds,
His cold thin drink out of his leather bottle,
His wonted sleep under a fresh tree's shade,
All which secure and sweetly he enjoys,
Is far beyond a prince's delicates,
His viands sparkling in a golden cup,
His body couched in a curious bed,
When care, mistrust, and treason waits on him.

వఱతెదమని యొట్టు వైచుకొనుచు
బ్రదుకుఁ జాలింపఁగోరెదను దయ్యాపు
నంచి యిచ్చయ సట్లుండెనేని యేల।
ననఁగ నీ జగమందు నడలుటయును
మఱి యిడుమయుఁ దక్క నిఁకేమి కలదు।

అయ్యయో దయ్యమా యచ్చపు గొల్లని
కంకు లెన్నగనుండ కుంట మిగుల।
హాయిగా బ్రతుకని యనుకొందు నిప్పు
డొక గుట్టపై నావలెఁ గూరుచుంట।

ప్రొద్దు యంత్రంబులఁ బోలుపుగఁ జెక్కుట
తగ గుర్తులం బెట్టి దానివలనఁ
బరికించు కొట్టుల స్వర్వ్యమనో నిము
సములవి యెన్నియై సమత్రినిండు।
గంటయనో యెన్ని గంటలకుం బ్రొద్దు
ముగియునో యెన్నాళ్ళకగునో యేఁడు।
మానిసి యెన్నేండ్లు మనవచ్చునో యిది
యెఱుఁగఁబడిన వెన్కఁ దఱలఁబంచు।

టిన్ని గంటలు మంద నేఁగాచునది యిన్ని
గంటలు నిద్దుర గడుపవలయు।
నేఁదలంచవలయు నిఁకనిన్ని గంటలు
నే నాడుకొనవలె నిన్ని గంట।
లోగి నిన్ని నాఁళ్ళు చూలుండెనా గొఱ్ఱెలు
నిన్ని పూఁటలకవి యీనఁగలుగు।
నిన్ని యేండ్లకు నున్ని నేఁగ త్రిరించెద

Act. iii. Sc. i.

My crown is in my heart, not on my head ;
Not decked with diamonds and Indian stones,
Nor to be seen : my crown is called content ;
A crown it is, that seldom kings enjoy. 26

ఁ.గడకిట్లునిత్యమునమ.ల్గంటలువుటి ।
.ప్రొద్దులునెలలేండ్లు.ముగియుచునెరసిన
.కొప్పనందడిలేని.గోతఁబెట్టు ॥
.నొరయెట్ట్రిబతుకి.దయ్యే-నెంతటితీపి-
.యెంతముచ్చట-పొద.రిండ్లనీడ ।
.యైనఁ-గుట్టుపనిసొం.పారుబంగరుపట్టు
.పందిరైన-ఁదనయో.ల్బడినినెగడు ।
.వారిమోసమునకు.వడఁకుదొరలకిచ్చు
.హాయికంటెన్-సుంత.యైననెగ్గు ।
చూపనిగొటియల.జూచుటగొల్లల
.కిమసంతసంబుమే-.లెంతయైన ।
.నద్దిరావేయిరె.ట్లదియొక్క-వౌను-ఁగ
.డకుగొల్లవానియిం.టఁగలపెరుఁగు ।
.తోల్బడ్డినుండిపై.ఁదోఁగెడువానిప
.ల్చనిత్రాగుచుఁ-గారు.కొనెడుచెట్ల ।
.నీడల,నలవడు.నిద్దురయుఁ-గీడు
.వడయకహాయిగ.వాఁడు,గుడుచు ।
.సంతకున్-మేలుమఅప్పును-.వంత-మోస ।
.మును-ఁదను న్వేచుకొనతేఁడు.పొందు,కల్మి ।
.లకు-ఁబసిఁడిగిన్నెనతనిత.ళుకగుతిండి ।
.కి-ఁదగుసెజ్జందునతని,మై.కి-ఁగడుదవ్వు ॥ 25

గీ॥ .నాకికిటమునాదుడెం.దమునసుండు ।
.నాతలన్గాదు-వివిధర.త్నములఁజెక్క- ।
ఁ.బడఁగలే-దద్దియుఁ న్గానఁ.బడఁగఁబోదు ।
.తనివినామళాలి-దొరలది.కనుటయుతుదు ॥ 26

Act. V. Sc. II

Why, what is pomp, rule, reign, but earth and dust ?
And, live we how we can, yet die we must. 27

HENRY VIII. *Act. II. Sc. III*

It is better to be lowly born,
And range with humble livers in content,
Than to be perked up in a glistering grief,
And wear a goldea sorrow. *28*

Act. III. Sc. II.

Fare well ! a long farewell, to all my greatness !
This is the state of man : to-day he puts forth
The tender leaves of hope, to-morrow blossoms,
And bears his blushing honours thick upon him :
The third day comes a frost, a killing frost,
And,—when he thinks, good easy man, full surely
His greatness is a-ripening,—nips his root,
And then he falls, as I do. I have ventured,
Like little wanton boys that swim on bladders,
This many summers in a sea of glory,
But far beyond my depth : my high-blown pride
At length broke under me, and now has left me
Weary, and old with service, to the mercy
Of a rude stream, that must for ever hide me.
Vain pomp and glory of this world, I hate ye :
I feel my heart new opened. O, how wretched
Is that poor man that hangs on princes' favours !
Had I but served my God with half the zeal
I served my King, He would not in mine age
Have left me naked to mine enemies.

గీ॥ .పౌరడంబ-మాజ్ఞ-.యధికార-మన నేమి।
.బొత్తి గాను-మన్న.బుగ్గి-గాక ।
.మఱయు-బ్రతుకనిమ్ము.మన మెట్టులైనను।
ఁ.గాని-మనముచేవఁ.గావలయును॥ 27

గీ॥ .తుచ్ఛులన్పుట్టి పేదలతో.డఁగలసి।
.తనివినుండుటకేడు మేలు ,.తళుకువనట।
.యందుఁ దెగనీల్గుఁబోతుగ.నడరిమఱియు।
.గొప్ప.బంగారువలవంతఁ.గొనుటకన్న॥ 28

సీ॥ .సెలవుపుచ్చుకొనెదఁ .జెల్లకేనాగొప్ప
.కెల్లఁబెద్దసెలవె .యిదిమనుజుని। .స్థితి
యతండున్నేడు.చెలగించునాసచి
.వురుటాకులకై రేపు.పువ్వులు మఱియు।
.నతఁడువహించుమ.ర్యాదలు మెండుగ
ఁ.దనపయిమూఁడవ.దినమునందు।
.వచ్చెడుఁజలిగాడ్పు.పరిమార్చుమంచున
.నతఁడు వెండియునిశ్చ.యముగఁ
దనదు।.గొప్పపండెననుచుఁ,.గొఱఁత
యొద్దియులేక.హాయిగఁదానుంటి.ననుచుఁదలఁచు।
.నంతలోఁ,బొలయించు.నాతనివేరది।
.పదపడిఁగూలునా.వలెనతండు।
.బొత్తిగానాకందఁ.బోవర్గానట్టి
ప్ర.ఖ్యాతిసముద్రంబు.నందునిన్ని।
.యేండ్లు తిత్తులనాని.యీఁదులాఁడెడు
పెంకె,.చిఱుతలవలెసాహ.సించినాఁడ।

Act. V. Sc. iii.

Love and meekness lord,
Become a churchman better than ambition. 30

KING JHON *Act. III. Sc. IV.*

There's nothing in this world can make me joy.
Life is as tedius as a twice-told tale
Vexing the dull ear of a drowsy man;
And bitter shame hath spoiled the sweet world's taste,31

KING LEAR *Act. II. Sc· rV.*

O, reason not the need; our basest beggars
Are in the poorest thing superfluous :
Allow not nature more than nature needs
Man's life is cheap as beast's. 32

మిక్కుటముగ విజృంభించె నా గర్వము
తుదకు నాయందు దుత్తునియలయ్యె ।
నలసటఁబడియిష్ట కొలువు చేముదిసిన
నను నెప్పటికిఁ దుగు నని డవలసి ।
నట్టి నీచప్రవాహ హృదయము విడిచె
నీ జగమునందలి వ్యర్థ జంభము
మఱి । యొక్కవమిమ్ము నే సేవగించెదను
నా యెడఁద క్రొత్తగ విప్పఁబడెననుకొని । యొద
నక్కటా రాజుల దయల వ్రేలాడు
నతఁ డెంత కొఱమాలినట్టివాఁడో ।
జేనిఁ గొల్చెనపుడు నే నుఁబూనిన శ్రద్ధ ।
లోనిసగముతోడ నైన దేవు ।
నింభజించియుంటి నేనిబోడిగ జర ।
నరులకప్పగించెడ తఁడు నన్ను ॥ 29

ద్వి॥ తగుఁ బ్రేమవినయము దైవసేవకున ।
కగణితాధిక్రియ నత్యాశకన్న ॥ 30

చ॥ ఇలలోన న్నలరింపఁగల్గునది లే దేదైన నాజీవనం ।
బలఁతన్ గుస్కొడు నాని ముద్దుచవికే వైయిన్మడిన్ జెప్పఁగా ।
బడువృత్తాంతము పోల్కిఁ జీఁదఱగఁగ న్పట్టెన్ గడుం జెడ్డమా ।
తలవంపింపగులోకమందలి రుచిన్ ధ్వంసంబుగావించెదున్ ॥ 31

గీ॥ ఔర తర్కించెకక్కఱ నల్పవస్తు ।
వందుమితిమీఱె దరథమ యాచకులును ।
బ్రికృతికిడఁ బోకు దానియవసరమునకు ।
మిగిలి పశుజీవనమటుచేకగు నరునిది ॥

Act. III Sc. IV.

Poor naked wretches, wheresoe'er you are,
That bide the pelting of this pitiless storm,
How shall your houseless heads and unfed sides,
Your looped and windowed raggedness, defend you
From seasons such as these ? O, I have ta'en
Too little care of this! Take physic, pomp ;
Expose thyself to feel what wretches feel,
That thou may'st shake the superflux to them,
And show the heavens more just. 33

Act. iv. Sc. i.

Here, take this purse. thou whom the heavens' plagues
Have humbled to all strokes : that I am wretched
Makes thee the happier – heavens, deal so still !
Let the superfluous and lust–dieted man
That slaves your ordinance, that will not see
Because he doth not feel, fell your power quickly ;
So distribution should undo excess,
And each man have enough :— 34

సీ॥ అనుకంపకుఁ దగుదిగంబర దార్భాగ్యు
లార-యీకార్కణ్య దూరమైన।
గాలివానవిసరు క్షమియించియెండుండి
కేనియు-మిన్నుమనీ బుతు నుండి।
నెలవులు లేనిమీ నెత్తు-లాహారమీఁ బడని
ప్రక్కలు-చింకియుడుపులెట్లు।
కాపాడు-నకట-జాగ్రత్తుమిక్కిలి కాంచె
మేతీసికొంటినే నిందుఁగూర్చి।
డంబమాపుచ్చుకొను మాప ధంబు-బయలు।
పడును యనదలుపడుపాట్లుఁ గుడుచుటకయి।
యదనముగ్రాల్చెదవువారి-కట్టులైన!
నగపఅతుదైవమునకునా యమధికముగ॥ 33

సీ॥ విధివశంబునవచ్చు వివిధాపదలకు
లొంగినవాఁడవీసొమ్ముఁ గొనుము నీవు।
మిక్కిలి నిన్నునాదిక్కుమాలినయున్కి
యానందపర్చెడుఁ గాననిప్పు।
డో దైవమాపంచుచుండుమాయట్టుల-
ననురాగబద్ధుఁడై పనికిరాక।
నీనియతికి లోఁగి తానునుభవముపొం
దనికారణంబున నాన లేని।
మానవుఁ డెఱుంగనీసీదు మహిమ వేగ।
నట్లయినఁ-బంపకము-పెచ్చు నడఁచిపుచ్చు।
ఁబ్రతిమనుష్యుఁడు తనకుఁగావలసినంత।
కలిగియుండెడునిక్కము గాముజేయును॥ 34

Sc vi.

They flatter'd me like a dog; and told me, I had white hairs in my beard, ere the black ones were there. To say 'ay' and 'no' to every thing I said ! 'Ay, and 'no' too was no good divinity. When the rain came to wet me once, and the wind to make me chatter ; when the thunder would not peace at my bidding; there I found 'em, there I smelt 'em out. Go to, they are not men of their words : they told me I was everything, 't is a lie, I am not ague-proof. 35

RICHARD II *Act. II. Sc. II.*

Comfort 's in heaven ; and we are on the earth
Where nothing lives but crosses, care, and grief. 36

Act. v. Sc. vi.

I 'll make a voyage to the Holy Land,
To wash this blood off from my guilty hand. 37

RICHARD III. *Act. III. Sc. IV.*

O momentary grace of mortal men,
Which we more hunt for than the grace of God !
Who builds his hopes in air of your fair looks,
Lives like a drunken sailor on a mast,
Ready, with every nod, to tumble down
Into the fatal bowels of the deep. 38

వ॥ వారునన్నుఁ గుక్కలాగు పొగడిరి - నాగడ్డమున నల్ల వెంట్రుకలు రాకమునుపే తెల్ల వెంట్రుకలున్నవని నాతోఁ జెప్పిరి - నేఁబల్కు దానికెల్ల నౌనుఁగాదనుటఁ గూర్చి - ఔనుం గాదుగూడ నొకనిక్క ష్ఠ బ్రహ్మవిద్య కాదు - ఒకసారి వానననద్దుపవచ్చినపుడు - చలి గాలినన్వడఁకించుతఱి - నాఋమునాయాజ్ఞానుసార మూరకుండని సమయమునను - వారలఁ బరీక్షించినాఁడను మఱియు వారిసంగతిఁ గనిపెట్టినాఁడను - పోపో - వారికి మాటనిల్కడ లేదు - నే సర్వశక్తి నని వారు నాతోఁ జెప్పిరది యబద్ధము - నేశీతజ్వరమునకు లొంగని వాఁడన్గాను. 35

ద్వి॥ .కలదుస్వర్గమునసు.ఖము మనమున్న।
యిలని.డుమలుకా.కిఁ కేమియు లేదు॥ 36

ద్వి॥ .తఱలెదఁ దీర్ఘయా.త్రకును - నేరంబు।
.నెఱపునాచేతి యీ.నెత్తురుఁ దుడువ॥ 37

శా॥ .శౌకారా.క్షణికంబ - .మర్త్యకృప - దై.వానుగ్రహం బిట్టులన్।
.గోరన్బ్భవము - నీకటాక్షములఁ గో.ర్కుల్వ్యన్న నాతంచు - సం।
.డారన్దాప్రియునో - డకంబమునఁ దానాటాడుచూఁ ప్రూఁ ప్రన్॥
.వారాసిన్జెడనున్న.నావికునవలెన్.బ్రాల్మాలిశివించెడున్॥ 38

Act. V. Sc. iii.

O Thou, whose captain I account myself,
Look on my forces with a gracious eye;
Put in their hands thy bruising irons of wrath,
That they may crush down with a heavy fall
The usurping helmets of our adversaries !
Make us thy ministers of chastisement,
That we may praise Thee in the victory !
To Thee I do commend my watchful soul,
Ere I let fall the windows of mine eyes :
Sleeping and waking, O, defend me still! 39

MACBETH *Act. III. Sc. II.*

Naught's had, all's spent,
Where our desire is got without content :
'T is safer to be that which we destory
Than by destruction dwell in doubtful joy. (1)

MEASURE FOR MEASURE *Act. II. Sc. IV.*

Let me be ignorant, and in nothing good
But graciously to know I am no better. (2) 40

ద్వి॥ నీసైన్యపతిగన న్లెక్కించుకొందు।
నా సేనపైఁ గరుణంజూడుమీవు।
హద్దునుమీఱియ న్యాయాక్రమణము।
పద్దునఁ జేయుమా పగతుల బొమిడి।
కలనుగ్గుసూచగాఁ గావింపనీదు।
నలుకనుగదనిడు మాపూకు నీవు।
దుష్టశిక్షయెడ మంత్రులఁ జేయుమమ్ము।
నిష్టజయంబంది యేమునిన్బొగడ।
నాకనుతెప్పల న్వాల్చేకముండె।
నీకునర్పించెద నేనునాయాత్మ।
నిదురించుచుండిన న్నెనుమేల్కొన్న
బదపడినన్నుఁగా పాడుము దేవ॥ 39

గీ॥ మిగులఁబోదెద్దియున్ ద్రవ్య మగు సకలము।
తృప్తి లేకమనదుకోర్కె నెనయుచోట।
మనముచెఱచునదిగనుండు టనయముచెఱ
పునననిశ్చితముదమున నునుటకన్న॥ (1)

ద్వి॥ ఎఱిఁగినధానవం చెఱుఁగుటన్దప్ప।
నెఱుకమాలెందైన నేనుండనిమ్ము॥ (2) 40

Act iii. Sc. i.

Be absolute for death ; either death or life
Shall thereby be ths sweeter. Reason thus with life:—
If I do lose thee, I do lose a thing
That none but fools would keep ; a breath thou art,
Servile to all skyey influences
That dost this habitation, where thou keep'st,
Hourly inflict : merely, thou art death's fool ;
For him thou labour'st by thy flight to shun,
And yet runn'st toward him still. Thou art not noble ;
For all the accommodations that thou bear'st
Are nursed by baseness. Thou art by no means valiant;
For thou dost fear the soft and tender fork
Of a poor worm. Thy best of rest is sleep,
And that thou oft provok'st, yet grossly fear'st
Thy death, which is no more. Thou 'rt not thyself ;
For thou exist'st on many a thousand grains
That issue out of dust. Happy thou art not ;
For what thou hast not, still thou striv'st to get,
And what thou hast, forgett'st. Thou art not certain ;
For thy complexion shifts to strange affects,
After the moon. If thou art rich, thou 'rt poor ;
For, like an ass whose back with ingots bows,
Thou bear'st thy heavy riches but a journey,
And death unloads thee. Friend hast thou none ;
For thine own bowels, which do call thee sire,
The more effusion of thy proper loins,
Do curse the gout, serpigo, and the rheum,
For ending thee no sooner. Thou hast nor youth nor age

సీసమాలిక॥ .నీవుండు చోవుకై .నిబ్బరముగ-నెందు
.వలనఁజావై నను.బ్రతుకయినను।
.హితమగునటియింత-.యావృతర్కించుము
.బ్రతుకునుఁగూర్చి.యీ.భంగి-నిన్ను।
.నేనుఁబోఁగొట్టుకొ.నిన-.వెంగళు ల్తప్ప
..నొండుజనములుతా.ముంచుకొనని।
.వస్తువుందొఱఁగెద-.శ్వాసముని-వెల్ల
..నింగిశక్తులకుబా.నిసతనమ్ము।
.. నెఱపుచీయింటిని..నిర్మించి-యందుండి-
.గడియగడెకుబాధ.యిడెదవీవు।
..కేవలముగనిష్కృతి.కీవునీదాపకుం.డవు-
దానివిడిచి.పోఁ.దివిరిమఱియు।

ఁ.బరుగిడెదవుదాని..పజ్జకే-గొప్పదా
.నవుకావు-నీవందు.వివిధభోగ।
.ములనుఁదుచ్ఛతచేతఁ.బోషింపఁబడుఁ
గాన-.లేదుధైర్యమునీకు.లేశమైన।
.మిగులఁబేదపురుగు.మొత్తని జమిలినా
.ల్కకుజంకెదవునీవు.కనుక-నిదుర।
.నీముఖ్య.విశ్రాంతి-.నీవుదానింగడుఁ
.బ్రార్థించిపిలిచెద-.వైనమిగుల।
.నీమరణమునకు.న్వెఱచెద-వయ్యది
.యింకేమికాదు-కా.వీవునీవు।
.పనికిమాలినదాని.వలనఁగల్గిన పెక్కు
.వేలనల్పులనీవు.వెలయు.కతన।

But, as it were, an after-dinner's sleep,
Dreaming on both ; for all thy blessed youth
Becomes as aged and doth beg the alms
Of palsied eld ; and when thou 'rt old and rich,
Thou 'st neither heat, affection, limb, nor beauty,
To make thy riches pleasant. What 's yet in this,
That bears the name of life ? Yet in this life
Lie hid more thousand deaths : yet death we fear,
That makes these odds all even. 41

.నీకుసౌఖ్యము లేదు-.నీకుఁగల్గనిదానిఁ
.బొరయయత్నించెదు-.మఱియు నీకు।
ఁ.గలదానిమఱచెదు.కావున-నిశ్చయ
.మతివీవుకావు-నీ.మనసునింత।
.రసములవూఱుఁ.జం.ద్రగతినట్టులఁ
గాన-.ధనికుడవయ్యుని.ర్ధనుఁడవీవు।
.కతమేమనంగ-బం.గారుకడ్డీలచే
.వీఁపునంగినగాడ్డ.విధముదోఁప।
.బరువగుసంపద.ల్బయన మై మోసెదు-
.మఱి-మరణమునీదు.భరమునెడపు।
.నెవఁడై ననీకువి.హితుఁడు లేఁ-డేమన-
.నీకన్నపిల్లలే.నిన్ను వేగ।
ఁ.దెగటార్చుకుంటకుఁ.దెగడుచుందురు
పలు.వన్నెల.తెవులులన్-..ద్రాయమైన।
ఁ.గలుగదునీకుము.సలితనంబై ననుఁ-
గాని-పగటినిద్ర.కరణిఁగలను।
ఁ.గాంచెదువానిపైఁ.గారణం బేమన
.నీ.వయసంతయున్.వృద్ధతవలె।
ఁ.జరఁగు-వెండియుఁ-బక్షు.వాతపీడితు
లగు.వృద్ధులకడబిచ్చ.మెత్తుకొనెదు।
.ముసలివిమఱిడబ్బు.పసఁగలవాఁడవీ
.వైన ష్టు-నీ.సిరి.ననుభవించు।
.కొనుటకగత్యమున్-.గోర్కె-యు.నవయువ
.బలము-సొగసునీకుఁ.గలుగఁబోవ।
.దున్న దేమిఁకబ్రతుకుపే.రొందుదీన।
.నైన-నితరమృతులువేయి.యణఁగియుండు।

MERCHANT OF VENICE *Act. i. Sc. ii.*

for aught I see, they are as sick, that surfeit with too much as they that starve with nothing. It is no mean happiness, therefore, to be seated in the mean : superfluity comes sooner by white hairs, but competency lives longer. 42

Act. iv. Sc. i.

Grieve not that I am fallen to this for you;
For herein Fortune shows herself more kind
Than is her custom : it is still her use
To let the wretched man outlive his wealth
To view with hollow eye and wrinkled brow
An age of poverty; from which lingering penance
Of such misery doth she cut me off. 43

MIDSUMMER NIGHT'S DREAM *Act I. Sc. I.*

To you your father should be as a god;
One that composed your beauties; 44

OTHELLO *Act i. Sc. iii.*

To mourn a mischief that is past and gone
Is the next way to draw new mischief on.
What cannot be preserved when furture takes,
Patience her injury a mockery makes.
The robbed that smiles steals something from the thief:
He robs himself that spends a bootless grief. 45

.నీ బ్రతుకునందు-మనమింక.మృత్యువునకు।
.వెఱతు-మది యోయీ చిక్కులు.వీడఁగొట్టు॥ 41

వ॥ ,లేమిచేఁబస్తుందువారివలెఁగడుఁగల్మిన్వేగడుపడువారు తెవ్వల్గాం దురేమో-కావున-మధ్యమస్థితిలోనుంటయల్పసౌఖ్యముకా-దమిత మతివేగమునముదిమితెచ్చు-ఁగాని-మితముచిరముబ్రతుకును. 42

ఉ॥ .సుందరునిన్నుఁగూర్చెదుమఁ
.గూలితినేనని-చూపుఁదన్నుఁదా।
.నిందలవాఁటుకెంతెనుమ.ఆంతకృపాధ్యముగానదృష్ట-
మొం।.టం,మడుకున్వలక్ష్మిచనుట
.నమ్రదిమిగ్గననిచ్చు,వాలియు। .ఘ్రందగుదాని-
కట్టిదశఁ.బొందఁగనీకదినన్నుఁద్రుంచెదున్॥ 43

ద్వి॥ .నీయందములనుఁబ.న్నినసీదుతండ్రి।
.నీయిలువేల్పుగా.నీకుండవలయు॥ 44

ద్వి॥ .కడచినముప్పుకై ,.కలఁగుటక్రొత్త।
.యిడుమ,పైకొనుటకెం.తేచేర్పుత్రోవ।
.దైవముచేయు,నో. తడితప్పకున్న।
,.సేవతోదానినో.ర్పన్ వెక్కరించు।
ఁ.గొల్లవోయినవాఁడు.కోలకోలనగిన।
ఁ.ద్రుళ్ళుమచ్చెలనుండి.దొంగిలున్గొంత।
.పనికిమాలిన,వంత.పడుచున్నవాఁడు।
.,మొనసితనకుఁదానె.మోసంబుచెందు॥ 45

Act. ii. Sc. i.

If it were now to die,
'T were now to be most happy; for, I fear,
My soul hath her content so absolute,
That not another comfort like to this
Succeeds in unknown fate, 46

Sc. III.

How poor are they that have not paticnce!
What wound did ever heal but by degrees? 47

Act. IV. Sc. III.

Heaven me such uses send,
Not to pick bad from bad, but by bad mend! 48

PERICLES *Act. I Sc. I.*

For death remembered should be like a mirror
Who tells us life's but breath, to trust it, error. 49

Act. III. Sc. III.

We cannot but obey
The powers above us. 50

గీ॥ .ఇపుడునీగ్లైదసేనియ. దిప్పడుకడు।
.హాయి-యేమన-నాయాత్మకలరెసెందు।
.సంతసము-దీనికింకన,జ్ఞాతభాగ్య।
.మందుసాటి,సౌఖ్యంబుతా.దనిజడిసెద॥ 46

ద్వి॥ .తానెంతజనుఁడుపే.దయగుస్సైఁ,పేది।
.మానెనేపుండుక్ర.మంబునఁదప్పు॥ 47

ద్వి॥ చెడ్డఁగన్గొనిచెడ్గు. సేయసీకు-నను।
.నడ్డుముదేవుఁడా,.యఘములనుండి॥ 48

గీ॥ .అద్దమట్టు,జ్ఞప్తిఁగొనఁబడి.నట్టిమరణ।
.ముండవలసిన-దెంతయో.యుసుఋశ్వాస।
.మాత్రమనియును-మనలోన-మఱియుదాని।
.నమ్ముకొనుటదోసమనియు.న్బల్కుచుండు॥ 49

ద్వి॥ .మనముమన్నింపక.మఱిపిలుపడదు।
.మనమీఁదనుండిన,.మహితశక్తులను॥ 50

THE TAMING OF THE SHREW *Act. IV. Sc. III.*

Our purses shall be proud, our garments poor :
For 't is the mind that makes the body rich ;
And as the sun breaks through the darkest clouds,
So honor peereth in the meanest habit.
What, is the jay more precious than the lark,
Because his feathers are more beautiful ? (1)

Act. v. Sc. ii.

Fie, fie ! unknit that threatening unkind brow,
And dart not scornful glances from those eyes
To wound thy lord, thy king, thy governor :
It blots thy beauty, as frosts do bite the meads,
Confounds thy fame as whirlwinds shake fair buds,
And in no sense is meet or amiable.
A woman moved is like a fountain troubled,
Muddy, ill-seeming, thick, bereft of beauty ;
And, while it is so, none so dry or thirsty
Will deign to sip, or touch one drop of it.
Thy husband is thy lord, thy life, thy keeper,
Thy head, thy sovereign ; one that cares for thee,
And for thy maintenance, commits his body
To painful labour, both by sea and land ;
To watch the night in storms, the day in cold,
Whilst thou liest warm at home, secure and safe ;
And craves no other tribute at thy hands,
But love, fair looks, and true obedience ;
Too little payment for so great a debt.
Such duty as the subject owes the prince,
Even such a woman oweth to her husband ;
And, when she 's froward, peevish, sullen, sour,
And not obedient to his honest will,

తే॥ మనముల్లెలు, పొగరు, మైనుండవలయు - బలు, పేదలై మనఁబట్టు
నుండునది । మనమె మేనికివిల్వయై, కొల్పుఁగాన - వెలువడుఁ
దక్కువ వేషంబు మీఱె । ఘనత - సూర్యుండుచేఁ గటిసుబ్బునుండి
కన్పట్టునట్లు - జా. క్కఁ చక్కఁదనముఁ । గొను కారణమున నక్కు
వపాలపిట్ట యేట్రింతకన్న నే మీఱెఁగను నే॥ (1)

సీ॥ విప్పనీయక్కుళ బెడిదపుబోమముడిన్
హేళనదృష్టినో నేయఁబోకు ।
నీవిభునీరాజు నీపరిపాలకు -
నీవన్నెవాసులన్ జెఱచునద్ది ।
పదపడిఁబచ్చిక బయలుపేర్కొనుమంచు
కరణి - మొగ్గలసుడి గాలిమాడ్కి ।
వరుసగయుక్తము స్వరసమెవ్విధమున
గాదు - కోపించిన, కాంతకెలఁగి ।
మలినమైవికృతమై మఱిచిక్కనై సొంపు
తొలఁగుచెలమనకె - మొలమినద్ది ।
యట్టుండ - నెంతసేపట్టినో రెండిన
వారైననిచ్చగిం పరోక్ష్రగుక్క ।
త్రాగుటకేనియు ద్దానినిఁ జవిఁగొంట
కేనియు నొకచుక్కయైనఁగాని ।
నీయింటియాతఁడే నీదు ప్రభుండు -
నీప్రాణము నిన్నుఁ గాపాడువాఁడు ।

What is she, but a foul contending rebel,
And graceless traitor to her loving lord ? —
I am ashamed, that women are so simple
To offer war, where they should kneel for peace ;
Or seek for rule, supremacy, and sway,
When they are bound to serve, love, and obey.
Why are our bodies soft, and weak, and smooth,
Unapt to toil and trouble in the world,
But that our soft conditions, and our hearts,
Should well agree with our external parts. (2) 51

.నీకుముఖ్యుండును.నీయధిపతియు నీ
.కొలకునీరక్షకుఁ.గూర్చి మఱియు।
.దేవులాడెడువాఁడు.నీవింట వెచ్చఁగ
.నిర్భయంబుగను వెం.డియు సుఖముగ।
.నుండఁ-గడలియందు.నుర్వి మీఁదన్గాలి
.వానల రాత్రిం.బవలుచలిని।
.ఁగడుఁగష్ట పాఁటున.కొడలినర్పించెడు
.మఱియునునీనుండి.మక్కు-వయునుఁ।
.జల్లని చూపులు.సద్విధేయతతప్ప
.నడుగఁడే ప్రతిఫల.మైనఁగాని।
.యంతగొప్పప్పన.కదియెంతయు నొద్ది
.చెల్లింపుగద-ప్రజ.క్షితిపతియెడ।
.ఁగొనవలసినభక్తి.పెనిమిటికడభార్య
.కనుపఱ్చునది.యట్లు.గాకయాపె।
.కట్టడియై మొండి.కట్టయై మిక్కు-లి
.పెడసరముగబిఱ్ఱ.బిగసియతని।
.యమలచిత్తంబున.కనుకూలపడదేని
.ఁదద్దయుంబ్రేమించుతనదుమగని।
.విషయమైమిగులఁబా.పిష్ఠపరాధిని
.మఱిచెడ్డకయ్యాల.మారియైదిరి ।
.కానిచోనింకెద్ది.యూను-సంధికి మోఁ
క.లిలివందనముసల్ప.వలసినప్పు।
.డంగనల్పొరఁదొడంగుట-కటుగాక-
.భజియించుటకుఁబ్రియం.పడుటకుమఱి।

TEMPEST *Act. V. Sc. I.*

Every man shift for all the rest, and let no man take care for himself, for all is but fortune. 52

TIMON OF ATHENS *Act. I. Sc. II,*

Immortal gods, I crave no pelf
I pray for no man but myself.
Grant I may never prove so fond
To trust man on his oath or bond;
Or a harlot for her weeping;
Or a dog that seems a-sleeping;
Or a keeper with my freedom;
Or my friends, if I should need 'em. (1)

.యడఁకువఁజూపుట.కవ్వారుబద్ధు రాం
.డై ్రియుండవలసిన.యవసరమున ।
.సర్వాధికారంబు.జరుపనుంకించుట
.కిస్సీయిసీయెంత.యొడ్డెవారొ।
.మనయొడళులేల మృదువులై .మఱియుదుర్బ ।
.లంబులై పాటుపడనన.ర్హాంబులగును ।
.మనమృదుస్వభావంబులు.మనములుసరి ।
.పడకయున్నమనయవయ.వములతోడ ॥ 51

వ॥ ప్రతిమనుష్యుఁడు పరులకొఱకు సాయపడనీ - యెవ్వఁడున్ దనకై తావిచారింపఁకుండనిమ్మెలననంతయు నదృష్టవశమే॥ 52

సీ॥ ,,అమృతులౌవేల్పులా.రానేను.దుడ్డుకై
.వేడఁబోవనునన్ను.విడిచిపరుల।
.మంచికై. దేవునిం.బ్రార్థింపమనుజుని
.వానియొట్టుంబట్టి.కానియతని।
.యొడఁబడికన్గాని.గుడిసెవాటున్గాని
..గోలనువినికాని.కునుకునటుల।
ఁ.గనుపడుకుక్క-నుఁ.గాని-నాస్వేచ్ఛఁగా
.పాడునట్లుండు.కా.వలినిఁగాని ।
.నేనుఁగోరవలెసె .నేనినామిత్రుల
.నైనఁగానినమ్మ.నంతతెలివి !

Act. IV. Sc. II.

Who would not wish to be from wealth exempt,
Since riches point to misery and contempt? (2) 53

III

All is oblique;
There 's nothing level in our cursed natures,
But direct villainy. Therefore, be abhorred
All feasts, societies, and throngs of men! 54

Your greatest want is, you want much of meat.
Why should you want? Behold, the earth hath roots;
Within this mile break forth a hundred springs;
The oaks bear mast, the briers scarlet hips;
The bounteous housewife, Nature, on each bush
Lays her full mess before you. Want! why want? 55

TWELFTH NIGHT, *Act. I. Sc. V.*

Fate, show thy force: ourselves we do not owe;
What is decreed must be,— 56

THE WINTER'S TALE *Act. IV. Sc. III.*

We profess
Ourselves to be the slaves of chance, and flies
Of every wind that blows. 57

తక్కువందునన్ను నెక్కాలమునఁజిక్క
నీకమీర నుగ్రహింపవలయు॥ (1)

ద్వి॥ ఎవఁడు విత్తంబున కెడఁబడఁడు ధన
ము విపత్తులకు నెల్ల మూలముగాన॥ (2) 53

ద్వి॥ అంతయు విపరీత మైయుండుమనదు
రంతస్వభావంబు లందఱైన
సరిగలేదు త్తదార్జవ్యంబుతప్పు
నరులపాత్తటుకావు నన్ హేయపడుము॥ 54

క॥ మీకున్న గొప్పకోరిక
యాఁకలికిన్దగినయంత యాహారముగా
మీకెందుకీకొఱఁతయా
లోకింపుఁడుకలవుభూమి లోపలదుంపల్॥ 55

ఉ॥ ఇంచుంక దవ్వులోన సెల యేఱులనేకములుబ్బి పాఱెడున్॥
మంచిఫలంబులన్ గలిగి మ్రాఁకులు పెక్కురకంబులొప్పఁదా
నెంచినతేనెదిండ్డిఁబొంద రిండ్లనమర్చెడుఁబెట్టుబోఁతలన్
మించినయాలుగాఁ బ్రకృతి మీకుఁగొఱంతయిఁకెందుకుండెడున్॥

ద్వి॥ తెలుపునీశక్తివి ధీయవశులము
నెలకొనవలయుని ర్ణీతమైనయది॥ 56

గీ॥ మనమువిధికిబంట్ల మనిమనయంతట
నొప్పుకొనుచునుండు మెప్పుడైన
ఁబదపడియువిసరెడు ప్రతిమాటతమునకు
నెగిరిపోవుచుండు నీఁగలమని॥ 57

THE RAPE OF LUCRECY.

What win I, if I gain the thing I seek?
A dream, a breath, a froth of fleeting joy,
Who buys a minute's mirth to wail a week,
Or sells eternity to get a toy?
For one sweet grape who will the vine destroy?
Or what fond beggar, but to touch the crown,
Would with the sceptre straight be strucken down? 58

SONNETS *LXVI.*

Tir'd with all these, for restful death I cry;—
As, to behold desert a beggar born,
And needy nothing trimm'd in jollity,
And purest faith unhappily forsworn,
And gilded honour shamefully misplac'd,
And maiden virtue rudely strumpeted,
And right perfection wrongfully disgrac'd,
And strength by limping sway disabled,
And art made tongue tied by authority,
And folly (doctor-like) controlling skill,
And simple truth miscall'd simplicity,
And captive good attending captain ill: 59

త॥ ఏమినేఁ గత్చ్చద నేను వెదకిన దొడఁగూడ-
నొకకల యొకమాట పాటు।
సోమునుఱుంగును సుంతసేపుండు పొంగుకై
యెవ్వఁడు పొర్గిద్దెల్ల వనరు।
ఁదా మోక్ష మెవఁడమ్మఁ దలఁచునుఁబనికి
మాలినదానికై మఱెవఁడు చెఱచు।
ఁగామంచిచెట్టొక కాయకై మాళిఁ
దాఁకుటకే పేద తన్నఁగఁబడును॥ 58

సీ॥ తిరిపఁగాంచె గ్రింతయు నరకుగొనంబడ
కుండుటయుఁ సుంత యునిఱు పేద।
లలరింపఁబడకుంట యచ్చపునమ్మిక
న్వదలుకొనుట ముచ్చి పసిఁడిపరువు।
కడుసిగ్గువాడమఁద గనిశారియందుంట-
పడుచు పెండిలిమాని వడుచుకొనుట।
తగుమేలుకీడుగఁ దెగడఁబడుట సొట్ట
యేలుబడిఁదగవు మూలఁబడుట।
ముక్కడిదొరతన మునఁ దెల్వినోర్మ్యసి
కొనబడుటయు వెజ్జు కొంకుతనము।
నెఱుక నేరుపునులోఁ బఱచుకొంటయు నిజం
బనుట వెంగలితన మనఁబడుటయు।
మఱియునోడినమంచిము మ్మరపుచెడ్డ।
కొలువునంబడి నిచ్చలుం గుందుచుంట।
వీనితో నెల్ల మిక్కిలి విసిగిమిగుల।
నెమ్మదిం బెట్టుచావుకై నేవగచెద॥ 59

శాంతరసః

రఘువంశే ॥ స ॥ 8. శ్లోకః ॥87॥

మరణంప్రకృతిశ్శరీరిణాం । వికృతిర్జీవితముచ్యతేబుధైః ।
క్షణమప్యవతిష్ఠతేశ్వస । న్యదిజంతుర్ననులాభవానసౌ॥ 1

శ్లో ॥ 88

అవగచ్ఛతిమూఢచేతనః । ప్రియనాశంహృదిశల్యమర్పితమ్॥
స్థిరధీస్తుతదేవమన్యతే । కుశలద్వారతయాసముద్ధృతమ్ ॥ 2

స ॥ 10. శ్లో॥ 23

అభ్యాసనిగృహీతేన । మనసాహృదయాశ్రయమ్ ।
జ్యోతిర్మయంవిచిన్వన్తి । యోగినస్త్వాంవిముక్తయే ॥ 3

శ్లో ॥ 24

అజస్యగృహ్ణతోఽజన్మ । నిరీహస్యహతద్విషః ।
స్వపతోఽజాగరూకస్య । యాథార్థ్యంవేదకస్తవ ॥ 4

స ॥ 14. శ్లో॥ 66

సాహంతపస్సూర్యనివిష్టదృష్టి।రూర్ధ్వంప్రసూతేశ్చరితుంయతిష్యే ।
భూయోయథామేజననాంతరేఽపి। త్వమేవభర్తానచవిప్రయోగః 5

ఓ ర్ప

గీ॥ చావుమై తాలుపులకు సాజంబు దాని
మాఱుపనెద రెఱుకగలవారు బ్రతుకు
ఒక్కనిముసమయిననూర్చ్చుచుండెనేని
పొందినయదిమేలి బూత మునిజముగను॥ 1

గీ॥ తెలివిమాలినవాఁడు తా వలచుదాని
పోకఁదలఁచునె దంజొచ్చు మేకువలెను
అద్దియేయెఱుకగలుగు నతఁడుమేలు
తెరువునం బెర్కఁబడి నట్టులరయుచుండు॥ 2

గీ॥ లెస్సయలవాటు చేతమళ్లింపఁబడిన
మది మెయిక్-డెంద మందున మరెడు జోతి
రూపయిననిన్ను జోగులు రోయుచుంద్రు
పొలుపుగానెప్పుడున్నను ముత్తికొఱకు॥ 3

గీ॥ పుట్టుకయెలేక పుట్టువు పొందువాఁడ
కోర్కెఁజెందక పగతుఱన్గూల్చువాఁడ
మేలుకొనియుండియు నిదుర సోలువాఁడ
యెవఁడునీదగునిజ ముఁదా నెఱుఁగుచుండు॥ 4

కం॥ నేనుంగానుపుపిమ్మట
బూనెదనోఁచుటకుఁజూపుఁ బొద్దుననిడిసీ॥
వేనామగఁజొటకు-న
న్నే నాటికిఁబాయకుంట కేపుట్టువునన్॥ 5

కుమారసంభవే స॥ 12 శ్లో॥ 58

శాసనంపశుపతేస్సకుమారః ।
స్వీచకారశిరసావనతేన ।
సర్వ్వదైవపితృభక్తిరతానా।
మేషఏవపరమఃఖలుధర్మః॥ 6

విక్రమోర్వశీయే ॥

వేదాంతేషుయమాహు రేకపురుషం వ్యాప్యస్థితంరోదసీ।
యస్మిన్నీశ్వర ఇత్యనన్యవిషయశ్శబ్దో యథార్థాక్షరః।
అంతర్యశ్చ ముముక్షుభిర్ని యమితప్రాణాదిభిర్మృగ్యతే।
సస్థాణుస్థిరభక్తి యోగసులభోనిశ్శ్రేయసాయాస్తువః 7

అపరాధీనూనమహం।ప్రసీదరంభోరు విరమసంరంభాత్ ।
సేవ్యోజనఃప్రకుపితః।కథంనుదాసోనిరపరాధః॥ 8

సితాంశుకామంగళమాత్రభూషణా।
విచిత్రదూర్వాంకురలాంఛితాలకా।
వ్రతోపదేశోజ్ఝితగర్వ్వవృత్తినా।
మమప్రసన్నావపుషేవదృశ్యతే॥ 9

అజ్జఉత్తంపురీకదుఅకోబివదవిసేసోమఏసంపాద
ణిఠి-తాహుత్తఅండఅరోధోసహీఆదు॥ 10

గీ॥ కై కొని యొందలవంచి ముక్కంటియాన
వేలుపులమూంకపేరిటి వెలందిమగండు
మిగులం బితురుని పై బత్తిం దగులువాని
కిద్దియేమేటి తమ్మమై యొసంగెడుంగద॥ 6

తరువోజ॥

పలికెద రెవ్వనిం బ్రాంజదువులకొ నల
మిన్ను మన్ను నిండనగు నొక్కనిగం
గలుగకొండునకుని క్కముగ నెవ్వాని
యెడం జెల్లుచుండెడు నేలికబిరుదు
నెడందనుసుఱుబిగి యించిముత్తికయి
కడంగువారలవెదు కంబడునెవండు
కలిగించుబత్తి జోగమునకుసుళువు
గాంజిక్కనట్టి ముక్కంటి మేల్మికు॥ 7

గీ॥ నాదెతప్పు నిజముగ నన్ను సైంచి
విడువుమా చిడముడి నంటి తోడలదాన
యేలికకునల్క వోడమిన యొడ నదెట్లు
బానిసీకుండు నేరము నానకుండు॥ 8

గీ॥ తెలివలువ వైదువతనంబుం దెలుపుతోడవు
గరికిపోంచలనలరుముంగురులుగలిగి
నోముకట్టునబింకము న్దొఱంగుమేనం
గలకం దేరినయటునాకుం గానంబడియె॥ 9

వ॥ మిమ్ము ముందుంచుకొని యొకవింతనోము నాచే సలుపంబడును-
గనుక నిముసమడ్డపాటున కోర్చునది. 10

ఏస దేవదామివణంరోహిణీమివలంఛణంసక్ఖీ కదుఅ
అజ్జఉత్తంప్పసాదేమి-అజ్జప్పహుదిఅజ్జఉత్తోజం
ఇత్థిఅంకామేదిజాఅఅజ్జఉత్తసమాగమప్పణఇణీ।
తాఎసహాఅప్పలిబంధేణవత్తిదవ్వం॥ 11

పరస్పరవిరోధిన్యోరేకసంశ్రయదుర్లభం।
సంగతంశ్రీసరస్వత్యోర్భూయాదుద్భూతయేసతాం॥ 12

శాకుంతలే ॥

యాసృష్టిస్స్రష్టురాద్యావహతివిధిహుతంయాహవిర్యాచహోత్రీ।
యేద్వేకాలంవిధత్తఃశ్రుతివిషయగుణాయాస్థితావ్యాప్యవిశ్వం।
యామాహుస్సర్వభూతప్రకృతిరితియయాప్రాణినఃప్రాణవంతః।
ప్రత్యక్షాభిఃప్రపన్నస్తనుభిరవతువస్తాభిరష్టాభిరీశః॥ 13

గాహంతాంమహిషానిపానసలిలంశృంగైర్ముహుస్తాడితం।
ఛాయాబద్ధకదంబకంమృగకులంరోమంథమభ్యస్యతు॥
విస్రబ్ధంక్రియతాంవరాహతతిభిర్ముస్తాక్షతిఃపల్వలే।
విశ్రాంతింలభతామిదంచశిథిలజ్యాబంధమస్మద్ధనుః॥ 14

వ॥ ఇదిగో వేల్పుటాలు మగలజత చందురోయినులు సాకిరులుగా మీ పసాదముఁ గోరుచున్నాను- నేఁడు మొదలు- మీ కేయువిదన్వ లచిరో - యెవతె మీ రాకవేచియున్నదో- దానితో మీ రడ్డులేకుం డవచ్చును. 11

కం॥ ఒండొరులన్దములోఁ బడ ।
కుండెడు లచ్చికని నలువ యువిదకు నొకచో ।
కండఁగొనుటకు సరిపడని ।
మొండొరు మికసాదుల సిరి నో మెడఁగాతన్॥ 12

సీ॥ మనెడు ప్రొద్దుల నొస ళ్లను వ్రాయు దే
వర మొదటి పన్నికమగు నెదియు - నెద్ది ।
కడు నేమమున వేల్పఁ బడినట్టి యిగిరికం
దాల్పు - నెయ్యేదియు నొ వేల్పువాఁడు ।
నేరెండుఁ దఱిఁ జేయు - నెది జగమున నిండి
వీనులరొద గొన మై నెలకొను ।
నెల్ల బూతములకుఁ దల్లి యంచెద్దాని
బలికిరో - దేనిచేఁ బానములను ।
వెలయుచుండు నుసుఱుఁ గలిగిన యన్నియు ।
మూఁడు నాల్గు నొండుఁ గూడునంత ।
వచ్చునట్టి లెక్కఁ బత్తెచ్చమా బొందు ।
లెనయునీ సరుండు పెనుచు మిమ్ము॥ 13

ఉ॥ చెఱువుల నీరు కొమ్ములనుఁ జిమ్ముచుఁ బల్లఱుదున్నలీదనీ ।
విఱివిగనీడలన్నెమరు వేయుచు లేఁడులు గుంపుకూడనీ ।
గుఱిఁగొని తుంగదుబ్బులను గుంటలనొంటరు లేర్చ్చిత్రస్వనీ ।
నఱిదలనెక్కుడింపఁబడి నాదగు విల్లిటు సేదఁదేఱనీ॥ 14

వల్మీకార్ధనిమగ్నమూర్తిరురసాసందష్టసర్పత్వచా ।
కంఠేజీర్ణలతాప్రతానవలయేనాత్యర్థసంపీడితః ।
అంసవ్యాపిశకుంతనీడనిచితంబిభ్రజ్జటామండలం
యత్రస్థాణురివాచలోమునిరసావభ్యర్కబింబంస్థితః ॥ 15

గీ॥ ఒడలుపుట్టబలియ నెడఁద కుప్పసమున
నఱుతఁదీఁగెకంటె నొరపిడివడ
మూఁపుచెదరుజడల పుల్లుగూళ్ల నెచట
బ్రొద్దుఁగనెడుఁదపసి మొరడటిలఁడు ॥ 15

MERCY

ALL 'S WELL THAT ENDS WELL. *Act. i. Sc. i*

Moderate lamentation is the right of the dead,
Excessive grief the enemy to the living. 1

ANTONY AND CLEOPATRA *Act. iv. Sc. ix.*

O sovereign mistress of true melancholy,
The poisonous damp of night disponge upon me,
That life, a very rebel to my will,
May hang no longer on me : throw my heart
Against the flint and hardness of my fault,
Which, being dried with grief, will break to powder,
And finish all foul thoughts. 2

Sc. xiii.

Noblest of men, woo't die ?
Hast thou no care of me ? Shall I abide
In this dull world, which in thy absence is
No better than a sty ? — O ! see, my women,
The crown o' the earth doth melt.—My lord ! —
O, withered is the garland of the war,
The soldier's pole is fallen : young boys and girls
Are level now with men ; the odds is gone,
And there is nothing left remarkable
Beneath the visiting moon. 3

క రు ణ ర స ము

ద్వి॥ మితమగుదుఃఖమ్ము మృతులకు సొమ్ము ।
బ్రతుకువారల కతి పరితాప మొదిరి ॥ 1

గీ॥ నిక్కమగు దుఃఖమేలురా జిరో పిడువుము ।
చెల్లరే నాపయి న్నేయి చేఁదుచెమ్మ!
ఇంకనాయిచ్చకునిజమా నెదిరియైన ।
యుసుఱునామీఁద వేగ్రిలక యుండుఁగాన ॥ 2

సీ. మనుజులలో నెల్ల ఘనుఁడ యీ లేదవ నే
సైఁతునాయీ మొద్దు జగములోన ।
నదిపందులగుడిసె కన్న మేల్కాదునీ
వృండమిచేత న య్యోకనుఁడదె ।
నాచెలికత్తెలా రా చెల్లిపోయెడుఁ
బుడమి జేఁడో నావిభుండ యకట ।
తగవుగెలుపుపూవు దండవాడెన్ గూలె
బంట్లజెండా చిన్న వాంద్రుమటియు !
ఁబడుచులీడై రిపుడు మగ వాండ్రతోడ ।
ఁదారతమ్యంబుతోలఁగె నెం తయుఁదలంప ।
నీప్రపంచమునందు నె య్యదియునైన ।
విడువఁబడలేదు వెండియుం బేర్వడినది ॥ 3

AS YOU LIKE IT *Act. i. Sc. ii.*

You know, my father hath no child but I, nor none is like to have; and, truly, when he dies, thou shalt be his heir: for what he hath taken away from thy father perforce, I will render thee again in affection: by mine honour I will; and when I break that oath, let me turn monster. Therefore, my sweet Rose, my dear Rose, be merry. 4

The little strength that I have, I would it were with you. 5

My father loved sir Rowland as his soul,
And all the world was of my father's mind:
Had I before known this young man his son,
I should have given him tears unto entreaties,
Ere he should thus have ventured. 6

Wear this for me; one out of suits with fortune,
That could give more, but that her hand lacks means.7

Act. ii Sc. vii

Thou seest, we are not all alone unhappy:
This wide and universal theatre
Presents more woeful pageants than the scene
Wherein we play in 8

వ॥ నీవెఱుంగుదువు నాకుఁదప్ప నాతండ్రికి మఱిపిల్లలే-దింకఁగలుగఁ బోదు-మఱియు నిక్కముగ నతఁడువోయినపుడు నీవువానికి దాయాదురాల-వేమన-వాఁడు నీతండ్రినుండియేదిబలిమిన్లాగుకొనెనో యదినీకుఁదిరిగి ప్రియమున నేనప్పగించెదను - నా,యానసుమ్మా - నేనీమొట్టుఁదప్పినయెడనే ,రక్కసిన్గానిమ్ము - కావున నాతల్లి నాతల్లీ,యుల్లాసముగానుండుము॥ 4

వ॥ నాకున్న కొంచెముబలముకూడ నీతోనుండఁగోరెదను ॥ 5

చ। .తనప్రాణంబటువీనితండ్రినెపుడు.న్గాఁగాంచునాయయ్య-వా।
.రినిఁ బ్రేమింతొ్రికలాగులోకులు-మఱా.వృ.ద్ధాత్మజుండీతఁడం।
.చునెఱుంగన్గలదాననేని-మును-,ప.శు్రిల్వే.డుకోల్మాఱుకా!
.ర్చునాకోయితన్ప్రమోలసాహసమొన.ర్పంబోకముందీతఁడుక్ ॥ 6

గీ॥ .ఈవుదీనిదాల్చి.మీ,నన్నుఁగూరిచి।
.నేనుమిగులభాగ్య.హీనురాల।
.నింతకన్ననధిక.మేనిడెదనుఁగాని।
.చిక్కలేదునాదు.చెయికిఫీలు॥ 7

గీ॥ .కనుచునుంటివాక్క.మనముమాత్రమెదుఃఖి।
.తులముకాము-చూఫు.వెడఁద,భువన।
.రంగమిద్దిమనము.,రాజిలుతెరకన్న।
ఁ.బెక్కుశోకపూర్ణ.వేషములను ॥ 8

Act. v. Sc. ii

O, how bitter a thing it is to look into happiness through another man's eyes ! 9

COMEDY OF ERRORS *Act. iii Sc. ii*

Alas, poor women, make us but believe,
Being compact of credit, that you love us ;
Though others have the arm, show us the sleeve ;
We in your motion turn and you may move us. 10

CYMBELINE *Act. i Sc. iii*

Imo. Than waved his handkerchief ?
Pis. And kissed it, madam.
Imo. Senseless linen, happier therein than I ! —
And that was all ? 10

I would have broke mine eye-strings, cracked them, but
To look upon him, till the diminution
Of space had pointed him sharp as my needle ;
Nay, followed him, till he had melted from
The smallness of a gnat to air; and then
Have turned mine eye, and wept, 11

వ॥ అయ్యో, పై వానిచూపులనుండిసుఖపడఁజూచుచుంటికష్టము॥ 9

గీ॥ .నీచ,యువతులార-.నిండునమ్మకమున ।
.మేముతగిలియుంట.మిమ్ము,విశ్వ ।
.సించునట్లుమమ్ముఁ.జేయుచుందురుమీర।
.లోరులుమీకరంబు.లొందియున్న ।
ఁ.జూపుఁడకటమాకుఁ.జోకా-యిచేతిని।
.మీభ్రమంబుఁబట్టి.మేముతిరుగు ।
.లాడుచుందుమెప్పు.డట్టిట్టు-మఱిమము ।
.సీరుత్రిప్పవచ్చు.నిచ్చకోలఁది 10

ద్వి॥ .తరువాత,నార్చె నే.తనచేరుమాలు ।
.మఱిముద్దుఁగొనియెన.మ్మాదాని-ఁదెల్పి ।
.లేని,వల్వందులో.,లెస్సనాకంటె।
.నాను-వెండియుఁదెల్ప.మదియంతయేన॥ 10

గీ॥ .దూరమునసూది మొనయంత.తోఁచువఱకు ।
.,నణువుకంటెనుఁదగ్గి,మా.యమగు,దనుక ।
.నరములు తెగునంతకునుఁగ.న్గవనువిప్పి ।
.వానిఁగనుఁగొనిపిదప నే.వ,గచియుందు ॥ 11

Sc. vi.

A father cruel, and a step-dame false;
A foolish suitor to a wedded lady,
That hath her husband banished :— O, that husband!
My supreme crown of grief! and those repeated
Vexations of it! Had I been thief-stolen,
As my two brothers, happy! but most miserable
Is the desire that's glorious : blessed be those,
How mean soe'er, that have their honest wills,
Which seasons comfort, — 12

Act. iii Sc. iv.

False to his bed! what is it to be false?
To lie in watch there, and to think on him?
To weep 'twixt clock and clock? if sleep charge nature,
To break it with a fearful dream of him,
And cry myself awake? that's false to's bed, is it? 13

సీ॥ దయలేనితండ్రి మఱియు మోసకత్తె యౌ
సవతితల్లియు స్వదేశంబునుండి
నెట్టింపఁబడిన పెన్నిట్టిఁ గలమగనాలిఁ
బడయఁగోరిన వెఱ్ఱివాఁ డొకండు
అక్కటా యామగఁ డౌదలనావంత –
కందుచేఁ బొరిఁబొరిం బొందునొగులు
నాతోడఁబుట్లచం దాన నేఁగూడదొం
గిలఁబడు నెడఁబోయి చెలఁగుఁగాని
మొన్నఁదగుకోర్కె మిక్కిలి యిడుమలఁబడు
నెంతకొం చెప్పువారైన నెవరిమంచి
కోరికల నదుసులు వేడ్కఁ గొల్పుచుండు
నట్టివారలెల్ల ఘుఁడు బెంపారుచుందు) ॥ 12

త॥ అతనిశయ్యాకబద్ధమాట యసత్య
ముగనుండుటను నేమి మొనసి యచ్చోట
నెలికిలఁబడుకొని వేచుట మఱియుఁ
జెలఁగి యాతనిఁ గూర్చి చింతించుచుంట
ప్రతిఘటికకు బెంగవడి యేడ్చుచుంట –
యఖిలేంద్రియంబుల నాస్వాధీనపర్చ
కౌతుకునిద్దుర వాని కొఱకుఁ జెడ్డకలఁ
గనిలేచుట తని ప్రక్కకుఁ దప్పటిదియ ॥ 13

Poor I am stale, a garment out of fashion ; 14

Act. iv. Sc. ii.

Song.

Fear no more the heat o' the sun,
Nor the furious winter's rages ;
Thou thy worldly task hast done,
Home art gone, and ta'en thy wages :
Golden lads and girls all must,
As chimney-sweepers come to dust.
Fear no more the frown o' the great,
Thou art past the tyrant's stroke ;
Care no more to clothe and eat ;
To thee the reed is as the oak :
The sceptre, learning, physic, must
All follow this, and come to dust.
Fear no more the lightning-flash,
Nor the all-dreaded thunder-stone ;
Fear not slander, censure rash ;
Thou hast finished joy and moan :
All lovers young, all lovers must
Consign to thee, and come to dust.
No exorciser harm thee !
Nor no witchcraft charm thee !
Ghost unlaid forbear thee !
Nothing ill come near thee !
Quiet consummation have ;
And renowned be thy grave ! 15

ద్వి॥ కడుఁ బ్రాఁతగా వాడు కన్దప్పి నట్టి ।
యుడుపు నై నేనయ్యొ యోయుంటి నిప్పుడు 14

పాట—వరాళి—మిశ్రగతి.

సీసమాలిక॥ వెలవకు మింక నెండ వేడికై నను—చలి
తతి బెట్టిదపుటల్క—దాడికైన ।
నీపని నిహమందు నెఱవేర్చుకొంటివి —
నీ తావుఁ గంటివి—నీకునవ్వ ।
దీఱ—నూడ్చెడి వాండ్ర తెలుఁగున బంగారు
వంటి పిల్లలు బుగ్గి నంటవలయు ।
భయపడకెక్కు—వ వారి బొమముడికి —
గాని యేలిక పోటుఁ గడచితీవు ।
కుడుచుటకు నట్లు కొనుటకుఁ దలఁపకు —
కొంచెమున్గొప్ప నీకున్న రియగు ।
బ్రభుతయు విద్దెయు వైద్యుండు మొదలుగ
భూమియందన్నియుఁ బోలయవలయు ।
మిఱుమిట్లుగొలిపెడు మెఱుపులకడలకు—
జడుపు చెందకుమల పిడుగునకును ।
గొండెమునకు జంకె కుందుమన్యాయంపు
తీరుపునకు నీకు దిగులువలదు ।
నగవు నేడుపు నీవు ముగియించుకొంటివి —
యౌవనయతులు నీ కడఁగియడఁగి ।
పోవుదురెల్లరు—భూత వైద్యుఁడు నిన్నుఁ
జేరలేఁడెంతయుఁ జెఱుపు నేఁత ।
నిన్నుఁ దగులదు—పీడని న్జెందఁబోవ ।
దెట్టి బాధయు నిన్నిఁక ముట్టఁబోదు । 15

HAMLET *Act. I. Sc. II.*

Seems, madam! nay, it is; I know not 'seems'.
'T is not alone my inky cloak, good mother,
Nor customary suits of solemn black,
Nor windy suspiration of forced breath,
No, nor the fruitful river in the eye,
Nor the dejected haviour of the visage,
Together with all forms, modes, shows of grief,
That can denote me truly: these, indeed, seem,
For they are actions that a man might play:
But I have that within, which passeth show;
These but the trappings and the suits of woe. 16

Sc. III.

The chariest maid is prodigal enough,
If she unmask her beauty to the moon;
Virtue itself 'scapes not calumnious strokes;
The canker galls the infants of the spring
Too oft before their buttons be disclosed:
And in the morn and liquid dew of youth
Contagious blastments are most imminent.
Be wary then; best safety lies in fear:
Youth to itself rebels, though none else near. 17

హాయిగాఁ బరిపూర్ణత నందుమీవు
నీసమాధియుఁ జేరంది నెగడుఁగాత॥ 15

సీ॥ కన్నట్టునమ్మ-నిక్కముగ నదున్నది-
కన్నట్టులే నెఱుంగఁ జూమ-కేవ।
లమ్మ నాకప్పన ల్లనిదప్పటియొ కాదు-
జనని-యాచారానుసారసూత।
కశ్యామవేషము కాదు-నిర్బంధము
గావచ్చునిట్టూర్పు-కాదు-కాదు।
కంటఁ బొర్లెడు నేఱు కాదు-నస్సత్యము
గాఁ దెల్పఁ జాలుశోకమ్ముగుఱుతు।
లన్నిఁటితోఁ గూడ నాస్యంబునం దుండు
కళకాదివెల్లయు న్గానిపించు।
నిజముగఁ గతమేమనిన-నవిమానవు।
ఁడగపఱచఁగలిగిన యభినయములు।
గాని-నాకులోనఁ గలది నటనమూడ్చ-।
బొత్తిగా సుదుఃఖపుటుడుపులివి॥ 16

సీ॥ కడు జాగరూకతఁ గలకన్నె తనదగు
సొగసు చంద్రునికైనఁ జూపనేని।
మిగుల దూఁబఱదిండి యగు-సుగుణముతన
తనపవాదహేతులఁ దప్పలేదు।
పురుగు బల్దఱుచుగఁ గొఱికెడు నామని
మొలకల మొగ్గలు విడకముందు।

Give thy thoughts no tongue,
Nor any unproportioned thought his act.
Be thou familiar, but by no means vulgar;
The friends thou hast, and their adoption tried,
Grapple them to thy soul with hoops of steel ;
But do not dull thy palm with entertainment
Of each new-hatched, unfledged comrade. Beware
Of entrance to a quarrel : but, being in,
Bear 't that the opposed may beware of thee.
Give every man thine ear, but few thy voice ;
Take each man's censure, but reserve thy judgment.
Costly thy habit as thy purse can buy,
But not expressed in fancy ; rich, not gaudy :
For the apparel oft proclaims the man;
Neither a borrower, nor a lender be ;
For loan oft loses both itself and friend.
And borrowing dulls the edge of husbandry.
This above all, — to thine ownself be true;
Thou canst not then be false to any man.

ఁ..దలిరుప్రొద్దున..నాఁగ..నెల జవ్వనపుబిగిఁ
.దగునంటు తెవుళులు.దగ్గఱఁబడు ।
ఁ.గావున నెమ్మెలుకొనియుండు.మీవు-గొప్ప ।
. సేమముం జెడు జంకునఁ. జెలఁగితిరుగు ।
. పాటుఁదనకుఁదానే తేఁత.వయసొనర్చు।
.కొనెడు నెవ్వరైన.దరినెల.కొనకపోని ॥ 17

ద్వి॥ .నీనాల్క-కిడఁబోకు.నీతలంపులను ।
ఁ.గాని,యోజనబట్టి.కార్యంబుఁగొనకు ।
.చేసువందు-కాని-,నైచ్యంబుఁజూపకుమ।
..యనుఁగుమిత్రులనునీ.యాత్మలోదాఁచు ।
క్రొత్తగాఁగలసిన.కొంచెపువాండ్ర।
.పొత్తూనివిందులు.పొనరించఁబోకు ।
.కయ్యంబునకుముందే.కాలుదువ్వకుము ।
..చెయ్యానినీకెగ్గు.సలిపినవాని।
ఁ..జెనకిపోనీకని.చేవఁజూపించి ।
.చెనుము-వెండియు-నీవు.జనములయెద్ద।
ఁ.దఱచునీచెవియొగ్గి.తఱలుము-కాని।
.యరుదుగమాట్లాడు .మందటి,ప్రోల।
.నొరులయభిప్రాయ.మొగిని-గ్రహించు।
.సరిగనీదానినిఁ.జాటుగనుంచు।
.మున్నసొమ్మునుఁబట్టి.యుడుపునుఁదాల్చె।
.వన్నెతోనుండు-దం.భముతగదేల।

Act. iv Sc. iv.

What is a man,
If his chief good, and market of his time,
Be but to sleep, and feed? a beast, no more.
Sure, He, that made us with such large discourse,
Looking before and after, gave us not
That capability and godlike reason
To fust in us unused. Now, whether it be
Bestial oblivion, or some craven scruple
Of thinking too precisely on the event, —
A thought which, quartered, hath but one part wisdom,
And ever three parts coward, — I do not know
Why yet I live to say, 'This thing 's to do;
Sith I have cause, and will, and strength, and means,
To do 't. 19

.ననఁగ-బై వేషమే .యంతయునెల్ల।
.జనులకులోఁగల.శక్తిఁగన్బర్చు
.నొరులకుబదులీకు. మొరులచేఁగొనకు।
.తఱుచునీవిడునప్పు.దానిఁగైకొన్న।
.సంగడితోదవ్వ.చెనుచుండెడు-బదు।
.లుంగొంటపొదపునూ.డ్చుంగాన-నీవు ।
.విమలచిత్తుఁడవైన.వేమేలపల్కు-।
.లుమఱియన్యులకుఁగీ.డున్నల్ప లేవు॥ 18

సీసమాలిక॥ ..మనుజుఁడనగఁనేమి-.మఱివానిముఖ్యకా
.ర్యంబు-నాతనిదగు.బ్రతుకువిలువ।
.కునుకుటకు-ఁదినుట.కున్మాత్రమే-విని
.యోగపడినయెడ-.నొకపసరము।
.గానిమఱేదియుఁ.గాదునిశ్చయముగ-
.మనలఁగాలజ్ఞాన.మునసృజించు।
.నట్టిదేవుఁడుమన.కాశక్తియుందివ్య
.బుద్ధియుఁబనిలేక.బూజునట్టి।
.పోవుటకిడలేదు.బొత్తిగ-నిప్పుడు
.కడుఁజెడుమతి-పడి.గాక-మఱియు।
.సరిగనావిషయము.గుఱిచియెదొయొక
.పిఱికిసందేహముం.బెట్టుకొనుట।
.గాని-యెద్దియైనంబంప.కంబువడిన।
.తలఁపువంతు తెలివి-.పంద.తనముమూఁతు ।
.పాళ్ళుఁగలిగెడు-నేనేల.బ్రతికినాఁడ।

JULIUS CAESAR *Act. i. Sc. iii.*

woe the while! our fathers' minds are dead,
And we are governed with our mothers' spirits;
Our yoke and sufferance show us womanish. 20

Act. ii. Sc. ii.

What can bc avoided
Whose end is purposed by the mighty gods? 21

Sc. iii.

My heart laments that virtue cannot live
Out of the teeth of emulation. 22

Act. iii. Sc. ii.

Friends, Romans, countrymen, lend me your ears; 23
I come to bury Cæsar, not to praise him.
The evil that men do lives after them;
The good is oft interred with their bones;
So let it be with Cæsar. The noble Brutus
Hath told you, Cæsar was ambitious:
If it were so, it was a grievous fault;
And grievously hath Cæsar answered it,
Here, under leave of Brutus and the rest, —
For Brutus is an honourable man,
So are they all, all honourable men,—
Come I to speak in Cæsar's funeral.

.జెప్పుటకునింకనీపని. చేయవలసి।
.యున్నదనియిచ్చకతములా.వుండవెరవు॥ 19

గీ॥ .అక్కటాయెంతదుష్కాల.మయ్యెనిపుడు।
.మడిసెఁగామనతండ్రుల.మానసములు।
.మనముమనయమ్మల.మదులఁ. బెనుపఁబడుచు।
.దాసులమగుటమనయాఁడు.తనముఁజూపు॥ 20

ద్వి॥ .బలవంతులైన దే.వతలవిధింప।
ఁ.బడినట్టి.గతినిఁద.ప్పఁదరముకాదు॥ 21

ద్వి॥ .నాముదిపొక్కెడు.న్దా-మంచి-యోత్వ।
లేమి.బారిన్మన. లేదనియెపుడు॥ 22

సీ॥ .ఘనమిత్రులార-రో.మనులార:-యోస్వదే
.శీయులారా-కటా.క్షించివినుఁడి।
.యేసీజరుంబూడ్వ.. నేగుదెంచితి-ఁగాని-
.యిటనాతనింబొగ.డుటకుఁగాదు।
.చెలఁగునుమనుజుల. చెడ్డయవ్వారివె
.న్క-ను-మంచివారితో.డనెనశించు।

He was my friend, faithful and just to me:
But *Brutus* says, he was ambitious ;
And *Brutus* is an honourable man.
He hath brought many captives home to Rome,
Whose ransoms did the general coffers fill ;
Did this in Cæsar seem ambitious ?
When that the poor have cried, Cæsar hath wept;
Ambition should be made of sterner stuff :
Yet Brutus says, he was ambitious ;
And Brutus is an honourable man.
You all did see, that on the Lupercal
I thrice presented him a kingly crown
Which he did thrice refuse : was this ambition ?
Yet Brutus says, he was ambitious ;
And, sure, he is an honourable man.
I speak not to disprove what Brutus spoke,
But here I am to speak what I do know.
You all did love him once, — not without cause :
What cause with holds you then to mourn for him ?
O judgment, thou art fled to brutish beasts,
And men have lost their reason ! — Bear with me ;
My heart is in the coffin there with Cæsar,
And I must pause till it come back to me.

.నటులనీజరునకు.నగుఁగాక-మీాతోడ
.ఘనులైన|బూటసు.గారునీజ।
.రాసపోతనిచెప్పినా-.రట్టులైన।
.వానియందదిగొప్పత.వ్వాను-వాఁడు।
.తనదునేరమునకుమాఱుఁ.దగినయట్టు।
.లందఱికిఁదెల్లముగనిప్పు.డనుభవించె॥

కం॥ ఆరయఁగా-|బూటసుదొర।
.గాతుక్-మీారెల్ల-ఘనులు.గావున-నిచటన్।
దారాజ్ఞనిడగ-నీజరు।
ఁ.గూరిచిమాటాడనెట్టు.కొంటి-న్వినుఁడీ॥

గీ॥ .అతఁడునాకుమిగుల.హితుఁడు-నాయెడలవి।
.శ్వాసయుతుఁడున్యాయ.వర్తనుండు।
.కాని-|బూటసయ్య.గారతఁడాసపో।
.తనిరి-ఘనులుబూ్రటు.సయ్యగారు॥

ద్వి॥ అందఱజనముల.నతఁడురోమునకు
.,బందాలుగాఁదేఁగ.వారి,యప్పనము।
.లందఱునిటవంతు.లందిరి-నీజ
.రందిది పేరాస.యనఁదగునేమొ॥

కం॰ పేదలునేడ్చినవేళ్ళఁగ।
.దాతయతోఁగరఁగినీజ-రాసకఠినమౌ।
ఁగాదె-యతఁడాసపోతని।
.వాదించిన|బూటసయ్య.వారుఘనులుగా॥

First citizen.	Methinks, there is much reason in his sayings.
Sec. cit.	If thou consider rightly of the matter, Caesar has had great wrong.
Third cit.	That has he, masters ? I fear, there will a worse come in his place.
Fourth cit.	Marked ye his words ? He would not take the crown : Therefore 't is certain he was not ambitious.

గీ॥ .మీరుకనులఁజూచి.నారుగా-నాటియు ।
.త్సవమునందుమూఁడు.సార్లుసీజ।
.రునకు రాజ.మకుట.మును నేనిడఁగవద్దు ।
.పొమ్మనె-నిదియూన.పోతుతనమె॥

గీ॥ .కాని-బ్రూటసయ్యా.గారతఁడాసపో ।
.తనిరి-ఘనులుని-శ్చ.యముగవారు।
.బ్రూటసయ్యగారి.మాటలకెదురుప।
.ల్కు-టకుఁగా-దెటెంగి.నటునొడవెద ॥

చ॥ .ఘనదయతోడఁజూచితిరి.గాయతనిన్మనుమీ-రకారణం ।
.బుననటుకాదుగా-యిపుడు.పొందరుజాలిన దేమి హేతువో ।
.చనితి వెన్యాయమూపసుల..చక్క-టి-కౌర-వివేకమూడెఁగా ।
.జనులకు-ఁగొంచెముండుఁడు-సి.జారుశవంబుననంటెనాదునె।
.మ్మన-మదిమల్లి రాఁగలుగు..మట్టును నేమఱియూఁగఁగావలె ॥
(పౌరులలో మొదటివాఁడు)

సీసమాలిక ॥
.పీనిపల్కు-లనువి.వేకమెంతయుఁగల
.దనినాకుఁదోఁచెడు (రెం) .నైనసీవు ।
.సరిగసీసంగతిఁ.బరిశీలనముఁజేయు
.నెడసీజరున కెంతో.యొగ్గుకలదు ।
(మూ).అదివానికున్నదో.యయ్యలారా-వాని
.కంటెదుర్మార్గుఁడు.నతనిస్థాన ।
.మందువచ్చునిభ.యంపడెదను - (నా) వాని
పల్కు-లనరయుఁడీ.వాఁడుమకుట ।

First cit. If it be found so, some will dear abide it.

Sec cit. Poor soul, his eyes are red as fire with weeping.

Third cit. There 's not a nobler man in Rome than Antony.

Fourth cit. Now mark him ; he begins to speak.

Ant. But yesterday the word of Caesar might
Have stood against the word : now lies he there,

And none so poor to do him reverence.
O masters, if I were disposed to stir
Your hearts and minds to mutiny and rage,
I should do Brutus wrong, and Cassius wrong,
Who, you all know, are honourable men.
I will not do them wrong; I rather choose
To wrong the dead, to wrong myself, and you,
Than I will wrong such honourable men.
But here 's a parchment, with the seal of Caesar:—
I found it in his closet,— 't is his will.
Let but the commons hear this testament,—
Which, pardon me, I do not mean to read,—
And they would go and kiss dead Caesar's wounds,
And dip their napkins in his sacred blood ;
Yea, beg a hair of him for memory,
And, dying, mention it within their wills,
Bequeathing it, as a rich legacy,
Unto their issue.

.మున్వద్దనియొనిజ.ముగఁగానవాఁడాస
.పోతుకా (మొ) ఁడల్లైన.బుద్ధికల్గి।
..పొగలి.ప్రాయశ్చిత్త.ముంగొంద్రుకొందఱు
(౭౦) .కటాకటాయాతని.కన్ను.దోయి।
.యేడుపుచేతనెం.తేయగ్గివలెనెత్తి
.వ■ (మూ) నెవ్వఁడుద్రోము.పట్టణముల।
.ఘనుఁడులేఁడాంటనీ.కంటఁ (నా) జూడుమువాని–
ఁబలుకమొదల్వెట్టె.వాఁడుతిరిగి।

(౮౦) సీ॥ .నిన్ననేకదసీజ.రన్నమాటకుసీజ
.గమునందునెనురెటఁ.గానరాదు।
.నేఁడదెపడియున్న.వాఁడయ్యెయొకఁడుఁ
.డక్కువువానికిఁ.దక్కువగుచు।
.నయ్యలారామిమ్ము.నలిగించిపగఁదీర్చ
.కొనరేఁపుటకుఁబూను.కొంటినేని।
ఁ..గిన్కతోప్రూటను.కేసనుగార్లసుఁ
.గీడుచేసినయట్టి.వాఁడనగుడు।
.వారుఘనులనిమీకెల్ల.స్పష్టముకఱ।
.వాతికేనెగ్గునేఁతను.బదులుఁబృతుని।
.కైననాకైనమీకైన.న చరింప।
ఁ.గరముమేలనితలఁచెదఁ.గాంచుడిప్పుడు॥

కవిరాజవిరాజితము.

.ఇదితొలుక.శాసనపత్రిక–సీజరుఁ.డిందుపయిందన.ముద్రయిడెన్।
.గుదురుగనాతనిలోఁగదిలోఁగను.ఁగొంటిని–దన్మృతిశాసనమి।
.య్యది–చదువంబనిలేదిపుడందఱు.నందుకుసైఁచుఁడు–చయ్యనమీ
రిదివినిచేనియుసీజరుగాయము.లెల్లరునెంతయుముద్దిడరే।

Fourth Cittizen. We 'Il hear the will : read it, Mark Antony.

All. The will, the will ! we will hear Cresar's will.
Ant. Have patience, gentle friends, I must not read it;

It is not meet you know how Caesar loved you.
You are not wood, you are not stones, but men ;
And, being men, hearing the will of Caesar,
It will inflame you, it will make you mad.
"T is good you know not that you are his heirs ;
For if you should, O, what would come of it !

Fourth cit. Read the will ! we 'll hear it, Antony ;
You shall read us the will,— Caesar's will.

Ant. Will you be patient ? will you stay a while ?
I have o'ershot myself to tell you of it.
I fear, I wrong the honourable men
Whose daggers have stabbed Caesar ; I do fear it.

గీ॥ .మఱియునీజరునెత్తుటఁ.జిఱురుమాళ్లు ।

.ముంచరే-వానికేశముల్ .ద్రెంచిజ్ఞాప ।

.కమునకుందాఁచుకొనరె-ని.క్క-మ్ముగఁదర ।

.తరముమీాఁరవ్విసొత్తుగఁ.దలఁచుకొనరె॥

(నా).యాంమృతిశాసనం.బే మెల్లవిందుము

.చదువుమాంయాంతసీ (అం) .శాసనంబు ।

.శాసనమేమునీ.జరుమృతిశాసన ॥

ద్వి॥ .తాళుఁడీజాలితోఁ.దగుహింతులార ।

.వైశమదిచదువ.వాటముకాదు ॥

(ఆం).మ॥ .అకటామీాపయినెంతజాలిపడెనో.యాసీజరుండిపుడే ।

.ప్పశనేనుంటయొనుంచి-వట్టిమొరదు..ల్పాషాణముల్గారుమీా।

.రిఁకసన్మానవులౌటసీజరుఁడుమీా.కేర్పాటుగానిచ్చుప ।

.త్రికవిన్నంతనెబిట్టుపుండిపడిచె.ట్టింబొందకే-వానియా ।

సికిమీా రెల్లరువంతుదారులనినేఁ.డెల్పంగనేమానొకో॥

.మాలింతు (నా) మాంటనీ.యదిచదువుమ ॥

.యాంతసీపత్రియుంచు.నదితప్పకీవది.యాసీజరుంచిన.శాసనంబు ॥

(ఆం) కం॥ తాళెదరా-యాఁగెదరా ।

.యేలాచెప్పితినిమీాకు.నేనిప్పుడు-బల్ ।

.వాలులసీజరుఁద్రుగుమ్మ.ద ।

.తూాళురకొనరిచితినేర.మంచు జడిసెదన్ ॥

Fourth Cit. They were traitors :— honourable men!
All. The will! the testament!
Sec cit. They were villains, murderers: The will! read the will!
Ant. You will compel me, then, to read the will?
Then make a ring about the corpse of Caesar,
And let me show you him that made the will.
Shall I descend? and will you give me leave?
All. Come down.
Sec Cit. Descend.
Third Cit. You shall have leave. (He comes down)
Fourth Cit. A ring; stand round.
First Cit. Stand from the hearse, stand from the body.
See. Cit. Room for Antony,— most noble Antony.
Ant. Nay, press not so upon me; stand far off.
Citizens Stand back! room! bear back!
Ant. If you have tears, prepare to shed them now.
You all do know this mantle: I remember
The first time ever Caesar put it on:
'T was on a summer's evening, in his tent,
That day he overcame the Nervii;
Look, in this place ran Cassius' dagger through:
See, what a rent the envious Casca made;
Through this, the well belove'd Brutus stabbed;

(నా) .వారైరిదోర్గ్రాహులు- .గౌరవపాత్రులు(అందఱు)

.శాసనంబౌమృతి .శాసనంబు ।

(రెం) .వారెల్ల రుంగడు, .వంచకుల్ ,ఘాతకుల్

.శాసనముచదువు .శాసనంబు ।

(ఆం) గీ॥ .మరణశాసనముఁ దెలియం .బఱచుబల్మి ।

.పెట్టుదరయైన నీజరుచుట్టరండు ।

.పత్రికం జేయువానిఁ గ.న్పర్చనిండు ।

.దిగుదునా- మీఁసెలవయిన.దికదనాకు ॥

(అందఱు) .రమ్ము క్రిందికి (రె) దిగు (మూం) .సమ్మతినందితి

(నా) .కడియమగానిలఁ.బడుదు- చుట్టు ।.నుఱుదుఁడుపీనుఁగు

.బందికి దప్పఁగ- నిలువుఁడు శవమున. కెడముగాఁగ।

(రెం) .చోటొంతలికి- ఁగను .నేటియాంటని (ఆం) సరే-

.పడఁబోనుఁడట్లు నా. పై -నెపముగ ।

.నిలిచియుండుఁడుమీరు (అంద.ఱు) .తొలఁగుడీ వెన్కకు-

.స్థలమూకొవలయునుఁ .జనుఁడనలికి ।

సీ॥ (ఆ) .కన్నురుమీఁకిష్టు .కలిగినపంచుఁడీ-

.యీముద్దుటుంగి మీఁ. రెఱిఁగిసదియొ।

.తొలిసారియిద్దానిఁ.దొడిగెనుసీజరుం

.డ త్తటిజ్ఞాపక.మయ్యెనాకు।

..నెర్వియుద్ధములోన. నెగ్గినదారంబు

.నందు వేసఁగి.సంజ. యపుడుదీని।

ఁ..గై నేసికొనియె- స.క్కటుచూడుఁడీచోట

.నెట్లుకేసనుక త్తి. యొగినదియొ।

.కఠినుఁడౌ కాస్కఁ డెంతటి. గాయమిచట।

And, as he plucked his curse'd steel away
Mark how the blood of Cæsar followed it,
As rushing out of doors, to be resolved
If Brutus so unkindly knocked, or no;
For Brutus, as you know, was Cæsar's angel :
Judge, O you gods, how dearly Cæsar loved him !
This was the most unkindest cut of all ;
For when the noble Cæsar saw him stab,
Ingratitude, more strong than traitors' arms,
Quite vanquished him : then burst his mighty heart ;
And, in his mantle muffling up his face,
Even at the base of pompey's statue,
Which all the while ran blood, great Cæsar fell,
O, what a fall was there, my countrymen !
Then I, and you, and all of us fell down,
Whilst bloody treason flourished over us.—
O, now you weep ; and I perceive, you feel
The dint of pity : these are gracious drops.
Kind souls, what, weep you, when you but behold
Our Cæsar's vesture wounded ? Look you here.
Here is himself, marred, as you see, with traitors.

జేసెనో - కాంచుఁడీతన్ను సీజరుండు ।
బిట్టునమ్మిన బ్రూటసుఁ బొటుపొడిచె ।
నయ్యయో యిది కడు ఘోర మైనదికద ॥

ఉ॥ బ్రూటసుఁడట్లు పెన్సరియఁ గ్రుమ్మితటాలునఁ బైకిలాగు న ।
చ్చోటఁ గడంగి సీజరుని చొక్కపునెత్తురు మట్టుమీఱె - యా ।
బ్రూటసుఁడే నొకాదొ యిటు క్రూరతఁ జేసిన వాఁడఁటంచు బా
హాట మొనర్ప్ప తీరునఁ గటాచను డెంచుచునుండెఁ గంటిరే ॥

కం॥ మీరందఱెఱిఁగినటునే ।
జారునకుం బ్రూటసుండు సగప్రాణం ।
బారయుఁడీ వేల్పులు - సీ ।
జారాతనితోడ నెంత సఖ్యముఁగొనెనో ॥

సీసమాలిక :—
అన్నిటికంటెని యద్దికడుఁగ్రూరమౌ దెబ్బ
యేమన - వాని దిక్కు - మిగుల ।
ఘనుఁడైన సీజరు కన్గొన్న యప్డు
స్వామిద్రోహమునకన్న మేటియౌ కృ ।
తఘ్నత కరమునా తని నోర్చె
దరువాత గొబ్బున నవ్వాని గుండె పగిలె ।
బదపడి దనదుదుప్పటితోడఁ
దనమోము వాఁడు మూయుచునంత వఱకునెత్తు ।
రొలుకు పాంపసు బొమ్మ యొద్దనా సీజరు పడియె
నయ్యో యెంత పాటుకలిగె ।
[illegible]ప్పుడో యయ్యలారా నేను - మఱిమీర
లందఱము బాటుఁ జెందినాము ।

First Cit. O piteous spectacle!
Sec Cit. O noble Caesar!
Third Cit. O woeful day!
Fourth Cit. O traitors! villains!
First Cit. O most bloody sight!
Sec Cit. We will be revenged,
Citizens. Revenge! about,—seek,—burn,—fire, kill,—slay,—let not a traitor live!
Ant. Stay, countrymen.
First Cit Peace, there! Hear the noble Antony.
Sec. Cit. We 'll hear him, we 'll follow him, we 'll die with him.

Ant. Good friends, sweet friends, let me not stir you up
To such a sudden flood of mutiny.
They that have done this deed are honorable:—
What private griefs they have, alas, I know not,

.మనలనోర్చుచునుండె.మఱికూళ.దుండగం
.బక్కటామీరిప్పుడా..కుక్కచుందు।
.రే.బరికించితి..నీరు.నెనరుమయి
.గరగుట-యు దెతగు.కంటినీళు।
.లేడ్చుదర దేమికరుణార్ద్రహృదయులార।
.మీరు-మనసీజరుడుతన.మీదగప్పు।
.కొన్నదుప్పటిపోట్లుక.న్గొన్నయంత।
.వంచకులచే.నిహతుడైన. వాడెయిదిగో॥

(తో) .అబ్బబ్బగుండెసి.రయ్యోడునిదిచూడ
(తెం) .నక్కటక్కటఘనుడా.సిజారు।
(మూ) .యయ్యోయోదుర్దిన (నా).మహాస్వామి
ద్రోహు.లా.తతాయుల(తో)కటా.యతికఠినపు
.పనియిడ(తెం)మనమెల్ల.బగదీర్చుకొందము
(అం).కసిదీర్చుకొండుచ.క్కనవెదకుడు।
.కాల్చివేయుండగ్గి-.కూల్చుడు-చంపుడు
.బ్రతుకనీకుడోకడు.ద్రోహినైన॥

(ఆం) .ఆగుడోయయ్యలా.రా(తో)సద్గుమానుడీ
.ఘనుడైనయాంటని.విను డుమీరు।
(తెం). వానినివిందుము.వాని వెంబడిపోదు
.మవ్వానితోజత్తు.మందఱము॥

సీసమాలిక :-

(ఆం) .తగినస్నేహితులార.దయగలహితులార
.యంత.యాకస్మిక.మైనతిరుగు।
.పాటునకున్మిమ్ము.వడినన్ను బ్రోత్సాహ

That made them do 't:—they 're wise and honourable,
And will, no doubt, with reasons answer you.
I come not, friends, to steal away your hearts:
I am no orator as Brutus is;
But, as you know me all, a plain blunt man,
That love my friend; and that they know full well
That gave me public leave to speak of him.
For I have neither wit, nor words, nor worth,
Action, nor utterance, nor the power of speech,
To stir men's blood: I only speak right on:
I tell you that which you yourselves do know;
Show you sweet Caesar's wounds, poor poor dumb mouths
And bid them speak for me: but were I Brutus.

.పర్చనీకుఁడియుట్టి. పనినొనర్చు ।
.నవ్వారుఘను-లక్క-.టా-వారికేమన.స్తా
పమున్న దిగొలయి.ద్దానినల్ప ।
.నేనెఱుఁగను-వార. లెంతయుబుద్ధిమం
.తులు-తలఁపగనుఱం.తో సుహితులు ।
.నిశ్చయంబిద్ది-నెం.డియు-మీకునవ్వార
.లిడెదరు త్రిరము.న.సేంతుకముగ ।

.నిచ్చట నేను న్నె.హితులార రాలేదు
..తోడరిమీహృదయము.ల్దొంగలింప ।
.బూర్తిటనువ లె నేను.మంటికార్దిన్నాను
.మీ అరుంగుమను నే.మిగుల మొరటు ।
.గాఁబల్కు-వాఁడ-ని.స్క-పటుఁడ-నామిత్రు
.బ్రేమించువాఁడ-ను.ఱియును-వాని ।
(.గూర్చి ము టాడనా.మనలవొనంగిన
.వారికదియొఱుక-.బాగుమీఱ ।

(.పాండిత్యముంగాని-.వాక్చమత్కృతి.గాని
.యభినయధోరణు.లైనఁగాని ।
.నరులమనంబులఁ.బురికొల్పుటకునాకు
.బలుకుశక్తియుఁగాని.కలుగలేదు ।
.నాకుఁదోచినదితి.న్నఁగబల్కు-వాఁడను
.మీరెఱింగినదియొ.మీకుదెల్ప ।

.చున్నవాఁడను-ఁగను పర్చుచుంటి నేను ।

.మఱియుఁ,గడు గ్రొత్త లైనకీజ.రునిపోటు ।
.లక్క-టా-మూఁగనోళ్లవి.యన్ని-వాని ।
.నడిగెదన్నాకుబదులు,ప.న్యాసమిడఁగ ॥

And Brutus Antony, there were an Antony
Would ruffle up your spirits, and put a tongue
In every wound of Caesar, that should move
The stones of Rome to rise and mutiny.

Cittizens. We 'll mutiny !

First Cit. We 'll burn the house of Brutus !

Third Cit. Away, then ! come, seek the conspirators

Ant. Yet hear me, countrymen; yet hear me speak.

Citizens. Peace, ho ! Hear Antony,—most noble Antony.

Ant. Why, friends, you go to do you know not what.

Wherein hath caesar thus deserved your loves ?
Alas, you know not,— I must tell you, then :—
You have forgot the will I told you of.

Citizens. Most true;— the will:— let 's stay and hear the will.

Ant. Hear is the will, and under Caesar's seal:-
To every Roman Citizen he gives,
To every several man, seventy-five drachmas.

Sec. Cit. Most noble Caesar ! — we 'll revenge his death.

Third Cit. O rayal Caesar !

Ant. Hear me with patience.

Cittizens. Peace ho !

క౦॥ బ్రూటసుఁడు నేనయినని।
పాటునమిము వశ మొనర్చి బలు రోమునరాల్।
పోటాడునట్టుసీజరు।
పోటులమాటాడఁ జేసిపోకుండుదునే॥
(అం) తిరుగఁబడెద మేము (రె) సరిగ బ్రూటసు
కొంపఁ గాల్చెద (మూ) మరుగుఁడు — కాని — రండు।
వెతకుఁడా ద్రోహులఁ
(ఆం) వినుఁడింక మీరో హో ప్రజలార నేఁజెప్ప వలయుఁగొంత॥
(అం) శాంత మోహో వినుఁడాంతని
మీర — లెం తేఘనుఁడాంటని (ఆం) యేమిమిత్రు।
లార — మీ యెఱుఁగని తీరుచేయుట
కేగు చున్నార — లెందు కన్హాందు సీజ।
రయ్యెనో మీ ప్రేమ కయ్యయో మీ రెఱుఁ
గరు — చెప్ప వలయు నేఁ గనుక మీకు।
నేముందు నొడవిన మృతిశాసనముఁ గూర్చి
మఱచితిరి (అం) నిజము — మరణశాస।
నము — మన మాఁగుద ము — మఱి
యునాలింత మామృతిశాసనం బె మొసరిగ।
(ఆం) కం॥ ఇదిగో మృతిశాసన — మి।
య్యది సీజరు ముద్ర నలరు — నతఁడొసఁ గెం డె।
బ్బది రూకలు ప్రతిమనుజున।
కుదయ నొప్రిముప్పురిని నెల కొను నాతనికిన్॥
(శెం) ఔరసీజారుం డు దారుండు — మిక్కిలి
పగఁదీర్చుకొనెదము వానిమృతికి।
(మూ) చాగు రేఘనుఁడసిజారుఁడ (అం) వినుఁ
డుశాంతంబుగ మీరు (అం) శాంతంబొ హో హో।

Ant. Moreover, he hath left you all his walks,
His private arbours, and new-planted orchards,
On this side Tiber: he hath left them you,
And to your heirs for ever,—common pleasures,
To walk abroad, and recreate yourselves.
Here was a Caesar! when comes such another?
First Cit. Never, never! — Come, away, away!
We 'll burn his body in the holy place,
And with the brands fire the traitors, houses.
Take up the body.
Sec Cit. Go, fetch fire!
Third Cit. Pluck down benches!
Fourth Cit. Pluck down forms, windows, anything!
Ant. Now let it work:—mischief, thou art afoot,
Take thou what course thou wilt. 23

HENRY IV— *Part II. Act III. Sec. I.*

O sleep, O gentle sleep,
Nature 's soft nurse, how have I' frighted thee
That thou no more wilt weigh my eyelids down
And steap my senses in forgetfulness?
Why, rather, sleep, liest thou in smoky cribs,
Upon unensy pallets stretching thee
And hushed with buzzing night-flies to thy slumber,
Than in the perfumed chambers of the great,

(ఆం) ఉ॥ .ఇంతియె కాక-,పైబరున. కీవలనున్న విహారభూములన్।
..గ్రంతలఁదోటలన్ దరత .రంబుయథేష్టసుఖంబు మీఱ-న
.త్యంతముదంబుతో నొసఁగె.నాతఁడు మీకు సమానుభూతిగా।
నింతటనుండి-నీజరిదె-.యీతనిపాటియెఁకెప్డువచ్చెడున్॥

(తో) .ఎన్నఁటికిని రాఁడిఁ.కెన్నఁటికిని రాఁడు-
.రండుమీరు-పదపదండు-మనము।
.వాని దేహమునకుఁ ..బావనస్థలమున
.నగ్ని.సంస్కారంబు..నాచరించి।
.యాకొఱవులతోనె .యాదోసకారుల
.యిండ్లుకాల్చెదము-లెం-.డెత్తుఁడుశవ।
.మరుగుఁ-డగ్గి తెండు..సరగున (మూ) బల్లలు।
.పెఱికివిఱిచివేయుఁ- (నా) .డుఱికిపగుల।
.గొట్టుఁడెల్లదొరకి.నట్టిమంచంబులు।
.కూలుచుండుమఱికిటి.కీలెనైన॥

(ఆ) ద్వి॥ ఇప్పుడాపని జర్గనీ-నడిచెదవు।
ముప్పనీ యిష్టమాపొంతఁగైకొమ్ము॥

సీసమాలిక॥ .ఓహోయిహానిద్ర-.యో.ప్రకృతికిమృదు
.వైనదాదీ-నిన్ను.నకటయెట్లు।
.వెఱపించినాఁడనో-మఱినాదుకనుఱెప్ప
.లంగొంచమైనవ్రాలంగనీవు।
.సొననీఁబోవివు.నాయింద్రియంబులు
.మఱపులో-నేమెని.ద్దుర-సుఖమగు।
.పాటలు-మెత్తని.పాన్పులు-గలదొర
.మేడలలోఁగంటె-మిగులదోమ।

Under the canopies of costly state
And lulled with sounds of sweetest melody ?
O thou dull god, why liest thou with the vile
In loathsome beds, and leav'st the kingly couch
A watch—case or a common' larum bell ?
Wilt thou upon the high and giddy mast
Seal up the ship—boys' eyes, and rock his brains
In cradle of the rude imperious surge,
And in the visitation of the winds
Who take the ruffian billows by the top,
Curling their monstrous heads and hanging them
With deafening clamours in the slippery clouds
That with the hurly death itself awakes,—
Canst thou, O partial sleep ! give thy repose
To the wet sea boy in an hour so rude;
And in the calmest and most stillest night,
With all appliances and means to boot,
Deny it to a king ? Then, happy low, lie down !
Uneasy lies the head that wears a crown. 24

చప్పుడు కుక్కిమంచము పొగవాఱిన
గుడిసెలలో నెలకొందువీవు।
ఔరయో ముద్దువేల్పా యసహ్యములగు
ప్రక్కలనీవేల పడుకొనియెదు।

నీచులతోడ వెండియు రాచసెజ్జనుఁ
గావలివానిగా గదవితాన।
మఱియు మేల్కొనుటకల్లరిచేయు గడియార
మటులేల విడిచెద హా పొడవుగ।
నుండి నిల్కడలేని యోడకంబము మీఁద
గలసిల్ల యోడంగి కన్నుదోయి।
మూసెదు గట్టిగ మోటదుడుకుటల
యుయ్యాలలో మఱి యుఱుముకరడ।

ములచివరం బట్టి ముమ్మరముగఁ గాచు
కొన మొఱలిడు వాని గొప్ప తలల।
మెలి నెట్టిది గజాలు దళములుగా వాని
బిట్టుఁగఁపి యొకగంట పిలుకుమారి।
మేలుకొనెడు నల గాలి విమర్శలో
నూఁచెద వాతని యూహలీవు।
కడునంత గడబడఁ గలకాలమందునఁ
దడిసిన యోడంగి బుడుతకీవు।
పెట్టఁగల్గెదవసి విశ్రాంతి యో పక్ష
పాతి నిదుర యోల్ల ప్రార్థనములు।
ఫలము పొందఁగఁ జేయును పాయములును।
రిత్తగా సద్దదొఱఁగిన రేయి జేని।
కిడవ ధన్యులు క్రింది వార్పడుకొనెదరు।
తల్లసిల్లకి కిటుంబుఁ దాల్చు శిరము॥

HENRY V.— *Act IV. Sec. I.*

Even as men wrecked upon a sand, that look to be washed off the next tide. 25

HENRY VI— *Part II. Act III. Sc. I.*

And as the butcher takes away the calf,
And binds the wretch, and beats it when It strays,
Bearing it to the bloody slaughter—house ;
Even so, remorseless, have they borne him hence ;
And as the dam runs lowing up and down,
Looking the way her harmless young one went,
And can do nought but wail her darling's loss ; 26

PART III— *Act. ii. Sc. i.*

Now, my soul's palace is become a prison ;
Ah, would she break from hence, that this my body
Might in the ground be close'd up in rest !
For never henceforth shall I joy again 27

KING JOHN *Act. IV. Sc. I.*

Young lad, come forth. I have to say with you. 28

Arth. Good morrow, Hubert,
Hub. Good morrow, little prince.
Arth, As little prince—having so great a title
To be more prince—as may be—you are sad.

ద్వి॥ .,దెబ్బనమలియాల.ద్రెగనున్న యిసుక।
.దిబ్బపైఁబజలు,బం.దింబడునట్లు। 25

త॥ .,తోడరికటికవాఁడు.దూడనుఁబట్టి
.దారిఁదప్పినదానిఁ.దాఁగట్టికొట్టి।
.కడు,బెడిదంపుటం–గడికిఁగొంపోవు–
.నాలేఁగతల్లి యు.నట్టిట్టు పర్వు।
లిడుచార్పుచున్నెర.మొద్దియు లేని
.తనపిల్ల యేగిన.దారికన్గొంచు।
.ఁదడఁబడియొద్దియుం.దాఁ జేయలేదు 25
.బుడుతఁగోల్పోకకై .పాగలెడుగాని॥

ఉ॥ .ఈయెడ,బందిగంబయిన.డెంతయునాదగు,జీవసౌధము।
.యెవ్వ–యది,యీడనుండివిడి.యుండిన–నల్లరిలేకనాదుమై।
.మూయఁబడంగవచ్చునిది. .భూమినిఁ కేనుసుఖింపఁగా–నహా!
.హాయినినేమ తెప్పటికి.నై ననుఁజూడగబోవ వెండియుఁ॥ 27

సీసమాలిక :– (హ్యుబర్టు)
పైకిరమ్మా చిన్న.వాఁడసీతో కంత.న్పల్క–వలయు నేను
(ఆర్థరు) .,వందనంబు।
.యాహ్యూబర్టా (హ్యూ) తంత.మయ్యా,చిఱుత, జేఁడ 28

Hub. Indeed, I have been merrier.
Arth. Mercy on me
Methinks no body should be sad but I :
Yet I remember, when I was in Franc,
Young gentlemen would be as sad as night,
Only for wantonness. By my christendom,
So I were out of prison, and kept sheep,
I should be as merry as the day is long;
And so I would be here, but that I doubt
My uncle practises more harm to me:
He is afraid of me, and I of him.
Is it my fault that I was Geffrey's son ?
No. indeed, is 't not; and I would to Heavents
I were your son, so you would love me, Hubert.

Hub. (aside) If I talk to him, with his innocent prate,
He will awake my mercy, which lies dead:
Therefore I will be sudden and despatch.

(ఆ) .పిన్నరాజా- యంత. పెద్దబిరుదు।
.,కలిమి మైబలు జేఁడు. గావచ్చు- ,నుండుమి. చారంబుతోడ
(హ్యా) ని. శ్చయము నేనుఁ! .గదు హాఁయిగానుంటి

(ఆ) ఁ. గరుణించునాపయి-
.వలదుచింతింపనె. వ్వారలైన।
.నాకు విడిచి-కాని- జ్ఞాపకంబయ్యెను-
.ప్రాన్సులో నేనున్న. పట్ల-ఁజిన్ని।
.తగుమనుష్యులు ,నుండె. దరునవ్వులాటకై -
.బలు,ప్రమాణంబుగాఁ. బల్కు-వాఁడ।
.నీ చెఱలోనుండి. నేఁదప్పుకొనిగొకీ
.యలకాపరిగనుంది. యైనమిగుల।
.హాయిగానుండెన- .నట్టులేయుచ్చట
.నుండెదఁగాని- నా. కొదవ్వుకంకె ।
.నాదగుపినతండ్రి. నాకుమఱింతబా
.ధన్నల్పనని-నాక. తండు- నేను।
.వానికనోన్యంబు .భయపడెనము-
.జిఫ్రై). తనయుఁడనొటనా .తప్పు-కాదు।
.నిజముగనదికాదు- . నేమఱి- దేవునిఁ
.గొల్చెదనీకు నేఁ. గొడుకగుటకు।
.నీవట్టులైనన. ప్రేమింతువుహ్యూబటఁ
(హ్యూ) .యేవీనితోఁ బల్కు- .నెడనితంకు।
.తనదుముద్దుపల్కు-.ల- ,నిహాతమైనోలి।
.వాణిలునాదుదయను .మేలుకొల్పు।
.,వెండి, యేనుఁ, గాన .వేగిరపడిదయ।
.నీక్షణంబె ,నిర్వ.హింతుఁబనిని॥

Arth. Are you sick, Hubert? You look pale to day.
In sooth, I would you were a little sick,
That I might sit all night and watch with you:
I warrant, I love you more than you do me.

Hub. (aside) His words do take possession of my bosom.—
Read here, young Arthur. (showing a paper (aside)
How now, foolish rheum,
Turning dispiteous torture out of door
I must be brief, lest resolution drop
Out at mine eyes in tender womanish tears,—
Can you not read it? is it not fair writ?
Arth. Too fairly, Hubert, for so foul effect.
Must you with hot irons burn out both mine eyes?
Hub. Young boy, I must.
Arth. And will you?
Hub. And I will.

Arth. Have you the heart? when your head did but ache,
I knit my hand-kerchief about your brows,—
The best I had, a princess wrought it me,—
And I did never ask it you again;
And with my hand at midnight held your head,
And, like the watchfui minutes to the hour,
Still and anon cheered up the heavy time,
Saying, 'What lack you?' and, Where lies your grief,
Or, 'What good love may I perform for you?'
Many a poor man's son would have lain still
And ne'er have spoke a loving word to you,
But you at your sick-service had a prince,

(ఆ) చ॥ .తనువుసుఖంబుగాఁ జెం ఁగ.దా- తెలఁబో యితివో హ్యాబట్టు-నే।
.డెనిజముగాఁగనీవుస ..సింత జ్వరంబునఁగాఁగ నెంతు.ఁ,గూ।
.ర్మినినినురాతిరంతయును.మేల్కొ-ని నేఁ గని పెట్టివచ్చెఁగా।
.వున-ననునీవునెమ్మిఁగనఁ.బోవిఁకె నేనినుఁ జూచినట్టులన్॥
(హ్యాబట్టు తనలో) సీ॥

.ఈతని.నుడులునా.యొదనుస్వాధీనము.సల్పకొన్నవి-యిదె.చదువుచిన్న।
.యాత్ర(పత్రముఁజూపి తనలో)-రేమియిప్ప..డవివేక బాష్పంబు।
.తటిమెడునిర్దయ.న్దానవలికి।

ఁ.ద్వరపడిఎద నేను.దబ్బననానిశ్చ.యముజాలు.నాడంగి.యత్రపులుగ।
ఁగావున-నిద్దాని.నీవు.పఠింపలే.నా-యిదిసాగసుగ.వ్రాయఁబడవ।
(ఆ) గీ॥ .అంత.దుష్కార్యమునకెంతొ.యంగముగ-హ్యా।
.బట్టు-నా రెండుకనులు.త. ప్తముగునినుము।
.వలననీవుతగులఁ బెట్టవలయునె (హ్యా) యవు।
ఁ.జిఱుత (ఆ) నీవట్టుచేసెదే (హ్యా). చేయుదునటుః॥
సీసమాలిక (ఆ):—

.అటువంటిగుండెక.ద్దానికు-నీతల.నొక్కి-ంతనొప్పిగ.నున్నయపుడు।
.గట్టిగనేనీదు.కన్నుబొమలఁగట్టి.నాఁడనునాచేరు.మాలు-దాని।
..రాచకూఁతురొకతె..రచియించెనాకయి.. నేనడ్గలేదది.నిన్నుఁదిరిగి।
..నడిరేయినీతల.న్నా చేతఁబట్టితి-ఁ..గావలినిముసము.ల్గంటుకువలె।
.నుల్లాసపర్చితి-..నొగిబరువగు.తటిఁబలుమఱు నేమికా.వలయునీకు।
.నీచింతఎటనుండె. నేనేమియుపచార.మునుఁ జేయువచ్చునీ.కనిపలుకుచు।
.నెటువంటినెఱపేద.యేనియూరకెపడు.కొనెడు-నీతోఁగూర్మి.ననఁ
డొకను.డి।
.యైన-నీవొక్క-రా.జాత్మజుఁగైకొంటి.నీదుసంకటనేవ..నెఱప్రటకును।
ఁ.గాని-నా ప్రేమ.స.కపటమనుచునీవు తలఁపవచ్చున్-దానిఁ
.బిలువవచ్చు

Nay, you may think my love was crafty love,
And call it cunning : do, an if you will.
If heavend be pleased that you will use me ill,
Why, then you must.—Will you put out mine eyes ?
These eyes that never did, her never shall,
So much as frown on you ?

Hub. I have sworn to do it,
And with hot irons must I burn them out.

Arth. Ah ! none but in this iron age would do it.
The iron of itself, though heat red-hot,
Approaching near these eyes would drink my tears,
And quench his fiery indignation
Even in the matter of mine innocence;
Nay, after that, consume away in rust
But for containing fire to harm mine eye.
Are you more stubborn—hard than hammered iron ?
And if an angel should have come to me
And told me, Hubert should put out mine eyes,
I would not have believed him; no tongue but Hubert's
Hub. Cume forth (stamps)

Re–enter Attendants, with cords, irons, etc.
Do as I bid you do.
Arth. O, save me, Hubert, save me ! my eyes are out,
Even with the fierce looks of these bloody men
Hub. Give me the iron, I say, and bind him here.

మఱియు మోసంబని సరయూని యిచ్చుటం దోఁచినట్లునుకొను-
తోడరినాకు।

నీ వెగ్గునల్పుఁగ. దైవమెంచిన నెఱ. వేర్పడపెవట్టు. విధిగ-నాదు।
కనులుమూఁపెద- యవియెన్న చనిదివఱకు।

ఁ. గాని-యిఁకముందుఁ గాని-నిన్గాంచఁబోను
కోపమున (హ్యాబ్ర) నోట్టునేఁ బెట్టు.కొన్నవాఁడ।

ఁ. గాఁగినయినుముతోఁ బిని. గాల్చుటకయి

సీసమాలిక (ఆర్తుఁడు): —

అయ్యయో యి.క్కలి. యందివృతప్పనె. వ్వరయినసీపని. నెఱపఁబోవ।
రెమినిని తానెంత. యొట్టుగఁ గాలిన.నిక్కనుల.దరికి. నేగినంత।
నాకంటిసీలుల.ద్రావెడు-మఱియు-నా.ని.రపరాధత్వంబు నెఱిఁగి-తనదు।
నగ్నికోపంబుఁజ.ల్లార్చుకొనెనుఁదరు. వాతనాకన్నంగ.వకుజెఱుపును।
సలుపఁజాలెడునగ్గిఁ.గలిగియుంటకుఁ గుంది.చప్పననశింపంచుఁ.
ద్రుప్పువట్టె।

కాల్చినట్టియినుము.కన్నఁ గ్రూరుఁడపునీ. నైతివా-వేల్పవఁ. దైనవచ్చి
కాల్చునాకన్నులఁ హ్యాబ్రట్టంచుఁజెప్పి।
నంత నేనమ్మఁబోవఁగ. సింతయైన।
ఁ. బదరియేనాటికైన. హ్యాబ్రటుణనకుఁగ।

లట్టినాలుకఁదప్ప (హ్యాబ్రట్టుకాళ్లెలఁగొట్టుచు) మీా.రరుగుదెండు।
(తాఁళ్లఁగాల్చినయినుముంబట్టు కొన్న భటులతో హ్యాబ్రట్టు
వచ్చును) చేయుఁడీ నేనుమీాకాజ్ఞ. చేసినట్లు।

(అ)ద్వి॥ కాపాడుహ్యాబ్రట్టు-కాపాడునాదు।
చూపులీకూర్రుల చూడ్కులజెడియె॥

సీసమాలిక (హ్యాబ్ర)

ఇనుమునాదగు చేతి.కిందు- నేఁజెప్పెద - ఁ.బదపడిఁగట్టుఁడీ.వానినిచట।

Arth. Alas! what need you be so boisterous-rough?
I will not struggle; I will stand stone-still.
For Heaven's sake, Hubert, let me not be bound,
Nay. hear me, Hubert; drive these men away,
And I will sit as quiet as a lamb;
I will not stir, nor wince. nor speak a word,
Nor look upon the iron angerly.
Thrust but these men away, and I'll forgive you,
Whatever torment you do put me to,

Hub. Go, stand within: let me alone with him.
First Atten. I am best pleased to be from such a deed.
[Exeunt Attendants.

Arth. Alas, I then have child away my friend:
He hath a stern look, but a gentle heart:-
Let him come back, that his compassion may
Give life to yours.

Hub. Come, boy prepare yourself.
Arth. Is there no remedy?

Hub. None but to lose your eyes.
Arth. O Heaven,-that there were but a mote in yours,
A grain, a dust, a gnat a wandering hair,
Any annoyanee in that precious sense!
Then feeling what small things are boisterous there,
Your vile intent must needs seem horrible.

Hub. Is this your promise? go to, hold your tongue.
Arth. Hubert, the utterance of a brace of tongues.
Must needs want pleading for a pair of eyes:
Let me not hold my tongue; let me not, Hubert;

(ఆ) .అక్కటా నీ వెందు.కట్లు.ప్రకోపింతు-. వే బెనఁగాడఁబో.నించుకైన ।
.నిలువఁబడెద జాతి., చెలువున.దేవుని. నై పైనఁజూచి హ్యూ.బర్టు-నన్ను
.బంధింపఁబడనీకు-. వద్దు-వినుము హ్యూబ-. ర్టిటనుండనీకుమా.

యి.మ్మను

ఁ.గూర్చుండుమనూరక.గొట్టెపిల్లట్టల-ఁగదలను మెదలనే.వదరి పడను ।

(జూల ।

.నోరెత్తకుండు-ని.సుముపలు.వల్క-తోఁ.దిలకింప-నీమను.ష్యులనవలికి।
.దటిమి వేయుము- నిన్నునే.సుతీక్షమింతు।
.నెట్టిబాధయయిననాకుఁ.బెట్టుమీవు।
(హ్యూ) .పొందుననొంటిగానుండ .నిండుమీర ।
(సేవకుఁడు) .లిట్టిపని నె.డయుటకునా.కిష్ట ముకడు॥
(ఆ)మ॥.అకటా-నా.హితుఁ బారఁదోలితిగదా-.యవ్వానికిన్గూళ.చూ॥
.డికిగల్గున్-మఱిమెత్తనై యాలరేడు .న్డెందంబు-రానిమ్ములో।
.నికిఁ వాఁడుర్-గడువాని నెమ్మినుబల్.ఒక్.జీవింపఁగాఁ జేయునీ।
.దుకృపన్గావున- (హ్యూ) ఁగుఱ్ఱ-సిద్ధపడు (ఆ) లే.దో.సాధనం

బెద్దియున్॥

సీసమాలిక (హ్యూ)

.లేదెద్దియైనను .నీదుచూపులఁ.గోలు.పోవుటతప్ప (ఆ) నో. దేవదేవ ।

యొక.యణువొకగింజయొకయిసుమొకనలు.సోకగాలి నెగరు వెం.ద్రుక

యొదైన ।

.బాధనీకనులకుఁ.బ్రాపించునెడ-నెట్టి.యల్పవస్తువులైన.నచటనెంత ।
..యిక్కట్టుసేయునో.యొఱిఁగిన పిమ్మట.నీకూళ్ల తలఁపెంత.భీకరంబో ।

.తెలియవలయునీ (హ్యూ) కి.దియనీ ప్రమాణం-బిఁ.కాఁచు నీనాల్క-ర

.మ్మా (అ) హ్యూబర్టు।

.కావలయు ననాలు.కలజోడు వాడింపఁ.జూడికదోయిఁగా.పాడుటకయి।

.నన్నాఁపనీకునా.నాల్క వద్దు హ్యూబర్టు-.కానిచో-నాదునా.ల్కె-ననీవు।

Or, Hubert, if you will, cut out my tongue,
So I may keep mine eyes. O, spare mine eyes ;
Though to no use, but still to look on you.
Lo, by my troth, the instrument is cold,
And would not harm me.

Hub. I can heat it, boy.
Arth. No, in good sooth; the fire is dead with grief,

Being create for comfort, to be used.
In undeserved extremes: see else yourself ;
There is no malice in this burning coal ;

The breath of heaven hath bown his spirit out.
And strewed repentant ashes on his head.

Hub. But with my breath I can revive it, boy.
Arth. An if you do, you will but make in blush.

And glow with shame of your proceedings, Hubert:
Nay, it, perchance, will sparkle in your eyes :
And like a dog that is compelled to fight.

Snatch at his master that doth tarre him on,
All things that you should use to do me wrong,
Deny their office. only you do lack
That mercy which, fierce fire and iron extends,
Creatures of note for mercy lacking uses.

.కోసినయెడనిల్వకొనవచ్చునాకనల్- .గనుకమిగుల్చునా.కన్నులయ్యె

.కాదుమరెందుకు c.గానినింజూచుట.కొఱకైన-నీవుక.న్గొను-నిజముగ।

c.జల్లారెcబనిముట్లు-.సలుపదునాకింక.హాని (హా)నొయబ్బాయి-నేనుc దిరిగి।

.కాcగిపcగల (ఆ) నటుకాదు-వాస్తవముగ .హాయికై నాయగ్గి .చేయcబడియు।

c.దగనిచోc గతcగూర్చిర .ముగనుపయోగింపc .బడుటకై మిక్కిలి .వ,నటతోడ।

c.,బొలసెను- cగానిచో- c.వి,లకించు మీ నెయీ.మండుబొగ్గున లేదు .మం,డగంబు।

.నద్దానియగ్గిcజ.ల్లార్చి ,దేవునియూర్పు - .,వగప్పుని గుఱుదాని .పై cబఱచెను।

(హ్యూ) .ప్రబతికింతు నద్దానిc .ప్రగమ్మఱ నాయూర్పు. చేతc బిల్లcడ (ఆ) యట్లు.చేసెదేని।

.యదిచిన్నcబుచ్చిచె.న్నారcజేసెదవు-నీ.వ్వూనికకదిసిగ్గు .పొంది మొఱయు।

.నటునల్పెదుహ్యూబర్ట- .యంతియ కాకొక .వ్వదినీదు కన్నుల .యాదునమిcజుc।

.గుఱురాలcజేయును- .మఱియు- cబోట్లాటకు .బలిమిమైనసికొల్పc .బడినకుక్క।

.తనయజమానుc ,బై .కొనునట్లు-నాకుcజె .ఱుప్రcజేయుటకయి నీ .వ్రపచరించు।

.వస్తువులెల్లన .వ్యానికార్యంబుల .ని,రసించెదు-న్గాని- .నీవుమాత్ర।

.ము-నెనరు,మాలిన.పనులకుc శేవ్వడు.భీకరాగ్నియునిమ్మ.ని, న్తరించు,

,దయ- ,మాలినావు

Hub. well, see to live, I will not touch thine eyes
For all the treasure that thine uncle owes :
Yet am I sworn, and I did purpose, boy,
With this same very iron to burn them out.
Arth. O, now you look like Hubert : all this while
You were disguised.

Hub. Peace ! no more. Adieu.

Your uncle must not know but you are dead :
I 'll fill these dogg'd spies with false reports.
And, pretty child, sleep doubtless, and secure
That Habert, for the wealth of all the world,
will not offend thee.

Arth. O Heaven! I thank you, Hubert.
Hub. Silence ! no more. Go closely in with me ;
Much danger do I undergo for thee.

KING LEAR *Act. IV. Sc. III.*

Patience and sorrow strove
Who should express her goodliest. You have seen
Sunshine and rain at once ; her smiles and tears
Were like a better May ; those happy smilets
That played on her ripe lip, seemed not to know
What guests were in her eyes, which parted thence
As pearls from diamands dropped.—In brief,
Sorrow would be a rarity most beloved,
If all could so become it.

(హ్యూ) సరియే — బ్రతుకుండుము — నీ పినతండ్రి యొక్క ధనంబు!
నాకిచ్చినంగాని — నీకన్నులంటు — నీ యున్నతి గాల్చుటకే ప్రమాణ!
మొనరించితినిఁ బూని — యున్నప్పటికి బాలుఁడా (ఆ) ఓహో! రసి విప్పుడ
డగపడితివి!

హ్యూబర్టువలెఁ గాని — యొందితే వమోఱు వే సంచింతవఱ (హ్యూ)
ఇఁక — సద్దువద్దు!

నిన్ను దేవుఁడు గాచు — నీ పినతండ్రి నీవు తెగటారినట్టు లెంచి తెలియవలయు!
నీ క్రూరచారుల నేనబద్ధములగు వార్తల వాక్రుచ్చి పంపెదను!
వెండియు నో ముద్దుపిల్లఁడ నిశ్శంక నిదురించుము — యింక నీవు నన్ను!
అఖిలజగతిఁ గల యర్థంబునకునై న నిను హ్యూబర్టు హాని సలుపఁడని
(ఆ) భళిరా దైవమా — హ్యూబర్టు వందనములు నీకు!
(హ్యూ) శాంతమింక వద్దు సద్దు — నీవు!

కడు రహస్యముగను గలిసియుండుము నన్ను!
నేను నీకయి బలు హానిఁ గందు॥

త॥ ఓరుపువంత యొకింత తోఁటితో వాదు
లోనరించెదమ లోన సుగ్మలి నెద్ది!

సౌరు మీఱఁజింపఁగఁ జాలునం

చొక్క సారి యొండయు వాన జతపడుటేవు!
నారసినాఁడ — వా యతివచిఱునగ
వలము కన్నిర్మెలి యామనింబోలె!
గారు మించిన యాపె కావి మోవిపయిఁ
గడునాడు నాపో యగపు మొల్కనగులు!

సౌరెకు నగజాలజా ఉమతాల

RICHARD II. *Act. III. Sc. II.*

As a long parted mother with her child
Plays fondly with her tears and smiles in meeting,
So, weeping, smiling, greet I thee, my earth
And do thee favour with my royal hands. 30

Act. IV. Sc. I.

Give me the crown.— Here cousin, sieze the crown;
Here, cousin,
On this side my hand, and on that side, thine.
Now is this golden crown like a deep well
That owes two buckets filling one another:
The emptier ever dancing in the air,
The other down, unseen, and full of water:
That bucket down, and full of tears, am I,
Drinking my griefs, whilst you mount up on high 31

చేడ్పుననా ముద్దు చానకెన్ జంట ।
(బేరుచుచెటువంటి విందులున్నారొ
వీసమైనంగాను పించ వెర్గినటు ।
ఆరాటము వలయు నపురూపమంత
యూ నేనియద్దాని కమరి వెయ్యేల ॥ 29

గీ॥ పిల్లతోఁ జెరమె డసిన తల్లి దాని ।
గలసి కన్నీళ్ళఁ జెఱునగ వులఁదనచుఁ ।
వనరుచు నగుచు నినునట్లు పల్కరింతు ।
నాడు దేశంబ నీకుమ న్ననన నష్ట ॥ 30

సీ॥ ఇమ్ముగానాకుఁ గికేట మిడె జ్ఞాతి కొను
దీని చెఱినై పునమ్మన చేతులుంకె ।
నీ హెంగికేటమీ యొడనున్న దొండొంటి
ముంచుచుండెడు రెండు మోటబాన ।
లుంగలిగినగొప్ప లోఁతునాయెపగిది
నీర్వెల్పునదియాడు నింగి నెపుడు ।
తక్కినయదియుఁ గ్రిందలవట్టి కన్బడ
కప్పలతో నిండి యణఁగియుండు ॥
నడుగుపట్టినట్టి యాబాస మఱియును ।
గనులనీళ్ళనిండు కొనిన నేను ।
కలఁగినాదు దుఃఖ ములఁ ద్రాపుచుండెద ।
నెలమినీవుమీఁది కెక్కుచుండ ॥ 31

You may my glories and my state depose,
But not my griefs; still am I king of those. 32

Give me that glass, and therin will I read—
No deeper wrinkles yet? hath sorrow struck
So many blows upon this face of mine,
And made no deeper wounds? O flattering glass,
Like to my followers in prosperity,
Thou dost beguile me. Was this face the face
That everyday under his household roof
Did keep ten thousand men? Was this the face
That like the sun did make beholders wink?
Was this the face that faced so many follies
And was at last out faced by Bolingbroke?
A brittle glory shineth in this face:
As brittle as the glory is the face. 33

Act. V. Sc. V.

I have been studying how I may compare
This prison where I live unto the world:
And for because the world is populous,
And here is not a creature but myself,
I cannot do it; yet I 'll hammer 't out.
My brain I' ll prove the female to my soul;
My soul the father: and these two beget
A generation of still breeding thoughts,
And these same thoughts people this little world,
In humours like the people of this world,
For no thought is contented. The better sort,— 34

గీ॥ ఈవు నాకుఁగల్గు నెల్లమర్యాదలు।
మఱియు నా మోసంగు దొరతనంబు।
ఁబాయునట్లు చేయ వచ్చు నాకిక్కమున!
తప్పు వానికే మ్ఱి నిప్పటికిని (32)

సీసమాలిక – (33)

ఇప్పు నాకాయుద్ధ మెంతేని దానిలోఁ జచ్చెదనంచు పలుదను దలతు।
నింకనుఁబడ లేదు యీనా మొగంబున పలవంత మెన్ని దెబ్బలనుఁగొట్టు
ఁజేయు లేదాలోఁ గాయంబుఁగాదు మఱి . . . రము స్తుతి నాచరించు।
నద్దమా సంపద యందు నాదరివారు మావతెనన్నన్మెగఁబుచ్చినావె!
ఈ మొగమాతన . . . లోఁ . . . జనుల నెల్ల పూచిన మొగంబు।
ఈ మొగంబా తను నెల్లసుసార్యుని యంటుకొనఁజేసిన యట్టి మొగము।
ఈ మొగము యున్ని చెట్ల కెరిరినిత్సి।
ఁగడను నెదిరించఁబడియెనా శ్రాతిచేత।
నెలయుని మోమునందునఁ బెళుచునొప్పు।
ముఖము క్షణభంగురంబు బల్బోత్తరమటు॥

సీసమాలిక :— (34)

..ఏనరయ చూనంటి నెటుపోల్చ వచ్చునో యేనున్న యీచెఱ ఈ జగతికి।
జనులతో నిండుగ జగమున్న యది కాని దే దప్పనిచటను ఆన లేదు।
ఁగాన నేనటు చేయలేనైన నెట్టులో తంటాలు పడియెద దానికొఱకు।
నాబుద్ధి నేర్పట్టు నాయాత్మకా లుగ నీ రెండు తెఁపులె నన్నె
కనెదు।
ఈ తలంపు లెసల్పు నీచన్ని జగమును జనుల చేనింపగ జగతి యందు।
గలజనమ్ముల ప్రక్రియ . . . దెల్పుము నే తలంపున కైన దృష్టి లేదు।
కనుక మంచిపిదైన మానుఁ బూర్చి తెలుపుత ఁపులుసందేహంబు లఁ
బెనఁగొనియె।

As thoughts of things divine,— are intermixed
With scruples,
As thus "Come. little ones;" and then again,
"It is as hard to come, as for a camel
To thread the postern of a needle's eye."
Thoughts tending to ambition, they do plot
Unlikely wonders : how these vain weak nails
May tear a passage through the flinty ribs
Of this hard world, my ragged prison walls ;
And, for they cannot, die in their own pride.
Thoughts tending to content flatter themselves
That they are not the first of fortune's slaves,
Nor shall not be the last ; like silly beggars,
Who, sitting in the stocks, refuge their shame,
That many have, and others must sit there :
And in this thought they find a kind of ease,
Bearing their own misfortune on the back
Of such as have before endured the like.
Thus play I, in one person, many people,
And none contented : sometimes am I king ;
Then treason makes me wish myself a beggar,
And so I am : then crushing penury
Persuades me I was better when a king ;
Then am I kinged again, and by-and-by.
Think that I am unkinged by Bolingbroke,
And straight am nothing. But whate'er I am.
Nor I, nor any man, that but man is,
With nothing shall be pleased till he be eased
With being nothing.— (MUSIC) Music do I hear ?
Ha, ha ! keep time :— How sour sweet music is
When time is broke, and no proportion kept !
So is it in the music of men's lives.
nd here have I the daintiness of ear

[illegible]

To check time broke in a disordered string ;
But, for the concord of my state and time.
Had not an ear to hear my true time broke,
I wasted time ; and now doth time waste me,
For now hath time made me his numbering clock :
My thoughts are minutes, and with sighs they jar
Their watches to mine eyes. the outward watch,
Whereto my finger, like a dial's point,
Is pointing still, in cleansing them from tears.
Now for the sound that tells what hour it is
Are clamorous groans that strike upon my heart,
Which is the bell : so sighs. and tears and groans,
Show minutes, times and hours ; but my time
Runs posting on in Bolingbroke's proud joy.
While I stand fooling here, his Jack o' the clock.—
This music mads me; let it sound no more:
For though it hath help madmen to their wits,
In me it seems it will make wise men mad.
Yet blessing on his heart that gives it me !
For 't is a sign of love, and love to Richard
Is a strange brooch in this all hating world.

మఱలఁగాఁబడినాఁడ-. మఱియునొక్కింతలో
.దాయాదుచేఁ దొర.తనమునుండి।
యేఁద్రోయఁగాఁబడు. ఎంచెద- నెండియు -
.నేనుఁదోడ్తోడనె.య్యాదియుఁగాను।
గానిఁ నేనేమైన- నేనెకాదెవఁడును
.మానవుండగువాఁడు. దేనిచేత।
నైనసంతోషితుఁ.డై యుండనేరఁడు
.కడకుఁదానె.ద్దియుం.గానియున్కి-।
వలనసుఖింపడు. వఱకు-(పాట) నాలింతునా
.పాట- హోహో.లయ. వదలఁబోకు।
సంగీతమెంతయు.సహ్యంబుగానుండుఁ
.దాళంబుతప్పి సందర్భముచెడి।
యాతీరుగానుండు.నదిమనుష్యులబ్రతు
.కుల.మొద్దికే-మఱి.యలవరుసగ।
ఁదప్పితేఁగొనిచటుఁ. దాళంబుచెడెనని
.చెప్పఁగలేదఁజెవి. చేతఁగాని।
నాయవస్థయుమఱి.నాదుజీవితమునుఁ
.గూరిచి-నాదుని.క్కపుబ్రతుకు।
.కాలముఁదప్పెట.యాలించుచెవిలేక
.పోయె-ఁగాలమువ్యర్థ.పుచ్చినాఁడ।
ఁ.గావుననిప్పుడ.న్గాలమువృథచేసెఁ
.గారణమేమన-ఁ.గాలమిప్పుడు।
నలిపెదనెక్కించు.గడియారముగనన్ను-
.మొనయునాదుతలంపు.లునిమునములు।
నెండియునవిచెప్ప. వేఁడినిట్టూర్పుల.తోఁ
ఁదమునీళ్ళనుఁ.దుడిచిబాగు।

MERCY

[illegible]

RICHARD III *Act IV. Sc IV.*

Ah, my young princes ! ah, my tender babes !
My unblown flowers, new-appearing sweets !
If yet your gentle souls fly in the air
And be not fixed in doom perpetual
Hover about me with your airy wings
And hear your mother's lamentation. 35

MACBETH *Act. IV Sc. III.*

Give sorrow words : the grief that does not speak
Whispers the o'er–fraught heart and bids it break 36

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM *Act. III. Sc. II.*

We, Hermia, like two artificial gods,
Have with our needles created both one flower,
Both on one sampler, sitting on one cushion,
Both warbling of one song, both in one key,
As if our hands, our sides, voices, and minds,
Had been incorporate. So we grew together
Like to a double cherry, seeming parted,
But at an union in partition;
Two lovely berries moulded on one stem;
So, with two seeming bodies, but one heart; 37

ద్వి॥ తోఁటఁగిరాయకటన న్దొరబిడ్డలార।
పరువడి నాముద్దు పసికూనలార।
నావిడకుండిన ననలార క్రొత్త।
గా వెలసినపుంచి గంధమ్ములార।
సంకెళ్ళువడఁబోక జ మునిచేగాలి।
నింక మీ యాత్మలె గురుచున్న।
మీగాడ్పు తెక్కలన్మదలినా మీఁద।
మూఁగుచు మీ తల్లి మొఱ్ఱనా వినుఁడు॥ (35)

ద్వి॥ పలుమలివంతను బలుకలేనిదగ।
బలువు మీజీనయొద నృగులఁ జేరి రేపు॥ (36) (1)

సీ॥ మనము నెచ్చెలి సృష్టి నొనరుచు వేల్పుల
వలె నిర్వ్యరము నొక్క ప్రక్క మీఁద।
గూర్చుండి యొక తాయిఁ జేచి జోడుగనొక
పాటఁ బాడుచు మన పాకర్యములును।
గరములు గొంతులు మఱియు మానంబులు
నొక్కటై యున్నట్టు లొక్క పూవు।
నెలకొల్పినాము సూదులతోడ నాలాగు
నెడఁబడినట్లుగ నృడియుఁ గలిసి।
యుండు నింతగు దొంతర పండుపోల్క।
రెండు పండ్లొక్క తొడిమను నుండు కరణి।

MUCH ADO ABOUT NOTHING *Act. IV. Sec. I.*

Being that I flow in grief,
The smallest twine may lead me. 37

OTHELLO *Act. III. Sec. III.*

O curse of marriage !
That we can call these delicate creatures ours,
And not their appetites. I had rather be a toad,
And live upon the vapour of a dungeon,
Than keep a corner in the thing I love
For others uses. Yet, it is the plague of great ones
Prerogatived are they less than the base;
'T is destiny unshunnable, like death :
Even then this forked plague is fated to us
When we do quicken. 38

Act. IV. Sec. II.

What shall I do to win my lord again ?
Good friend, go to him; for, by this light of heaven, 39

బొందులలో ల్వారు రెండుచూ. పునకుమాత్ర !
మనకు వేర్వేఱఁగాని, నెమ్మనమొకటియె ॥

ద్వి॥ వనటలో నేఁ దేలు. వాడఁగాఁ బట్టి !
ననుసన్న దారమై. నన్నడ్డవచ్చె . 37

సీ॥ అక్కటక్కట పెండ్లి. యూపద-యూముచ్చ
యైనజంతులు మన. వనుచుఁ జెప్ప ।
వచ్చును-మఱియు న. వ్వాతల, వాంఛలు
కాపురమునవి-యొక్క-. కప్పనగుచు ।
నేటియడుగు చెఱ. సాలఁగాలింబిల్చి
బ్రతికెదఁగానినా. వలచినట్టి ।
వస్తువులోనొక. భాగము పరులభో
గంబునకిడనొల్లఁ-. గాని-గొప్ప ।
వారికున్నయిడుమ కొద్ది. వారికన్న ।
గేవలము భాగ్యహీనత-చావటులది ।
వదలవిల్పడనిగతి-యూ., పంగమారి ।
బ్రతుకుతోడ నెవిధియింపఁ. బడెనుమనకు ॥ 38

సీ॥ తిరిగినావిభుని స్వాధీనపఱచుకొనుట
కేనేమిచేయుదు-. హితుఁడ-వాని।

I know not how I lost him. Here I kneel :—
If ever my will did trespass 'gainst his love,
Either in discourse of thought, or actual deed ;
Or that mine eyes, mine ears, or any sense ;
Delighted them in any other form;
Or that I do not yet, and ever did,
And ever will—though he do shake me off
To beggarly divorcement—love him dearly,
Comfort forswear me. 39

ROMEO & JULIET *Act. I. Sec. II*

My child is yet a stranger in the world;
She hath not seen the change of fourteen years :
Let two more summers wither in thier pride,
Ere we may think her ripe to be a bride. 40

Act. V. Sec. III:

How oft, when men are at the point of death,
Havc they been merry ! which their keepers call
A lightening before death : O, how may I
Call this a lightening ? O my love ! my wife !
Death, that hath sucked the honey of thy breath,
Hath had no power yet upon thy beauty ; 41

యండకే వేగుమే. మన- నే నెఱుంగనే
నెట్టులనతనిఁ బోఁ గొట్టుకొంటి ।
నో- సాక్షియై, వియజ్జ్యోతి- మోఁకరతన-
వానియిష్టమునకుఁ బ్రతిఘటించు ।
నేనినా, యుల్లము. మానసవ్యాపార
మునఁగానినిక్కమా. పనినిఁగాని ।
గాక- నాకన్నులు, కర్ణముల్- లేక- మ
తేయింద్రియములైన. నితరరూప।
మందు వేడుకపడ నేని. యతఁడునన్ను ।
ఁదుచ్ఛమైనట్టి విషుదల. స్వార్థ నేని।
వానినెపైన నేబట్టు. వలవనియెడ ।
ఁగల్లయగుఁగాత నాకు సౌఖ్యంబు మిగుల॥ 39

కం॥ నాపిల్లయింక లోకము ।
లోపలఁగడుఁగ్రొత్త- యోడు. లోపమునాల్గా।
దాపు- మఱి రెండు, పంటల ।
క్రైపై జతఁగూఁపఁదగిన. యీడున వెలయున్॥ 40

సీ॥ మనుజులు, ప్రాణోత్క్రమణవేళనగు మొగం
బుల నెంతతచూఁగ. సలరుచుందు।
రదిచావు తెల్పెందు. రక్కటాయిద్దాని
నెట్టు, ప్రకాశంబని. యోఁబలచెద ।
నోసినాప్రియురాల. యోనాదుసిల్లాల
నీయూపురఁ తేనియ. స్సెల్సినట్టి। 41

Thou art not conquered; beauty's ensign yet
Is crimson in thy lips and in thy cheeks,
And death's pale flag is not advanced there. 41

What's here ? a cup closed in my true love's hand ?
Poison, I see, hath been his timeless end.
O churl ! drunk all, and left no friendly drop,
To help me after ?—I will kiss thy lips;
Haply, some poison yet doth hang on them,
To make me die with a restorative. 42

TEMPEST *Act. V. Sec. I.*

His tears run down his beard, like winter's drops
From eaves of reeds. 43

TROILUS AND CRESSIDA *Act. IV. Sec. IV*

O heart heavy heart,
Why sigh'st thou without breaking ?
Because thou canst ease thy smart,
By friendship nor by speaking, 44

మృత్యువిప్పటికిని మేటిసౌందర్యముఁ
బోఁగొట్టఁగలశక్తిఁ బొందకుండె।
నోర్వఁబడలేదా నీవు నీ యొప్పిదమ్ము
చుక్కయంతైనఁ దఱుఁగ నీ చెక్కులందు।
మఱియు నీ మోవి నెఱ్ఱఁగఁ బరఁగుచుండె
నచ్చటికి మృత్యు వెలిసిడ మరుగలేదు॥

గీ॥ ఏమిది చోట నొకగిన్నె నామనోహ
రకరసంలగ్నమైన దారావిషంబు
వాని కపమృత్యు కతమయ్యెఁ బరమలుబ్ధ
క్రోలితివ యంతయు మఱిమి గుల్చ లేద
ప్రణయబిందువు నాకుఁ దోడ్పడుటకింక
ముద్దుఁ బెట్టెద నేను నీ మోవినిప్డు
డంటుకొని యుండవచ్చు నే మైనఁ గొంత
విసము నన్నది చంపు ని ర్వృత్తి చెలంగ॥ 42

ద్వి॥ కాఱుఁ గన్నిర్వాని గడ్డము కుదను
చేరి తెల్లునమంచు చిన్కులనూడ్కి॥ 43

గీ॥ అక్కటా డెందమా బరువగు హృదయము
ముక్కలై పోకనిట్టూర్పు పుచ్చెదేల
చెలిమిచే గానిపలుకుట వలనఁగాని
నీవు నీనొప్పిఁదప్పించ లేవు కనుక॥ 44

Act. V. Sec. II.

Ah, poor our sex ! this fault in us I find,
The error of our eye directs our mind :
What error leads, must err. O, then conclude,
Minds swayed by eyes are full of turpitude. (1)

WINTERS TALE *Act. V. Sec. III.*

I an old turtle,
Will wing me to some withered bough, and there
My mate. that's never to be found again,
Lament till I am lost. (2) 45

VENUS AND ADONIS

Hard–favour'd tyrant, ugly, meagre, lean,
Hateful divorce of lòve, (thus chids she Death,) [mean
"Grim-grinning ghost, earth's worm, what dost thou
To stifle beauty, and to steel his breath,
Who when he liv'd, his breath and beauty set
Gloss on the rose, smell to the violet ?
If he bi dead, — O no ! it cannot be,
Seeing his beauty, thou shouldst strike at it :—
O yes ! it may. thou hast no eyes to see,
But hatefully at random dost thou hit.
Thy mark is feeble age : but thy false dart
Mistakes that aim, and cleaves an infant's heart.(1) 46

గీ॥ ఔరమాపాపపుంజాతి. నేరమిద్ది।
కనుఁగొనియెదపూలోన- మా.మనసునడువు।
మాకనుంగవతప్పె- వే.మాఋదోస।
మునడిపించెడునదిఘోర,ఫోవవలయు।
భళిరయట్టులైనన్నివి.టులమాగించు।
నేత్రములనేలఁబడుమడు.ల్కీచములని 1 45

గీ॥ ఏనొకముసలిపావురా.యి- నెగిరెదను।
.గొండొకెండినకొమ్మకు- .వెండియునట।
ఁబొగలుచుండెద నెన్నఁడు.నొబ్బందరాని।
నామగనిఁగూర్చినేను .నం.తమునుగుసటకు 2

సీసమాలిక :—

పాడుమొగముకూళ. జేఁడ- .వికృతమాప-
కడునసహ్యముగఁజేరి. .ముడినెడపెడు।
.బక్క-చిక్కినపండ- ..పండ్లగిల్చెడుఘోర
.భూతమ- .మృత్యువుం..బూవుఁబోడి।
నిందించునిట్టుల- నే..లపుర్వా-యొనఁ
.దున్నప్పువానిదా.సూర్పుసాగను।
పా.రిజాతమునకుఁ ..బరిమళమున్-.గులా
.బునకుఁదళ్కు-న్స్థిర.ముగనొసర్చ।
నటువంటివానిసో.యగమునెంచుటకు-
నెం.తో-వానియూపిరి.వొంగిలించి।
పోఁదలంచితె-వాఁడు.పోలసినమొడ-

If he did see his face, why then, I know,
He thought to kiss him, and hath kill'd him so. (2) 46

"Wonder of time," quoth she, "this is my spite,
That, thou being dead, the day should yet be light. 47

RAPE OF LUCRECY

O happiness enjoy'd but of a few !
And, if possess'd, as soon decay'd and done,
As is the morning's silver-melting dew
Against the golden splendour of the sun;
An expir'd date, cancell'd ere well begun :
Honour and beauty, in the owner's arms,
Are weakly fortress'd from a world of harms. 48

నయ్యా. యోకాదదుట్టుల .నుండఁబోదు।
చూచిచూచియు వాని. సొగసునీవుంబాడు
.సలుపుట-పూ-నటు.జరుగవచ్చు।
.కనుగొనుటకునీకుఁ.గన్నులులే- వైన-
.నెట్టులో-చీఁదఱ.నొట్టినావు।
వెలయునీగుఱే.లావణ్య..పెద్దతనము।
కాని-యూ.లక్ష్యముఁనకునీ..కడిఁదిమాయ।
కోల.పెడఁబడియొకపసి.కుఱ్ఱవాని।
గుండెవెండియు బ్రద్దలు.గొట్టుచుండె॥ 1

గీ॥ .వాఁడువానిమోముఁ..బరికించెనేనియు।
నేలవేయిమాట.లేనెఱుఁగుదు।
వాఁడుతలఁచినాఁడు.వానిముద్దాడగ।
ననఁగ-వానిఁజంపె.నత్తెఱఁగున 2

కం॥ కాలముదగుచోద్యం-బిటు।
.లా.లలనయుఁబల్కె--నిద్రపూ.వాయియమిా।
వీలోకమెడసిచనఁగా।
.నేలావెల్లడిగనుండె.నింకెన్నవలున్ ॥ 47

త॥ .కడుఁగొద్దిమందిచే.గటకటా.కుడువఁ
.బడుపోయినీవొక.పట్లఁజే.కూర।
.వడితోఁజెడెడుప్రొద్దు.బంగరుకెండఁ
.గాయవేకువవెండి.కరఁగునుంచువలె।
.మడిసెడు.తేది.క్రమ్మఱమొదలిడక 48

My husband is thy friend, for his sake spare me ;
Thyself art mighty, for thine own sake leave me ;
Myself a weakling, do not then ensure me;
Thou look'st not like deceit, do not deceive me:
My sighs, like whirlwinds, labour hence to heave thee,
49

Why should the worm intrude the maiden bud ?
Or hateful cuckoos batch in sparrow's nests ?
Or toads infect fair founts with venom mud ?
Or tyrant folly lurk in gentle breasts ?
Or kings be breakers of their own behests ?
But no perfection is so absolute,
That some impurity doth not pollute.
Unruly blasts wait on the tender spring;
Unwholesome weeds take root with precious flowers ;
The adder hisses where the sweet birds sing ;
What virtue breeds, inquity devours :
We have no good that we can say is nours ;
But ill-annexed Opportunity
Or kills his life, or else his quality. 50

మునుముందె తాఁదుడుపు. నొంది-ఁబరుపు
నొడలిసాగసుమఱి. యుంజెందువారు
కావఁజాలరు వానిఁ గడగండ్లనుండి॥ 48

ఉ॥ నాదుమగండునీకు, జెలి-
నన్ను మిగుల్చి మువానిఁ గూర్చి-నీ।
వాదట గొప్ప వాఁడవది. యైనఁ
దలంచుము-విడ్వ నన్ను నెం।
తో, దయ- మోసకానివలెఁ
దోఁచవు-నన్నిటు మోసపుచ్చ-కేఁ।
వేదను-బల్మిఁబట్టి-కొక పెట్టున
నావలియూర్పు నిన్నుఁబై।
ఁగాఁ, దెగఁదీయఁడాయె-నిటు
కాఱియ పెట్టకుమాఁడుదానినిన్॥ 49

ఉ॥ కన్నియ మొగ్గ నేలచోరఁ. గావలయున్ బురు-గేలపిచ్చికల్।
వన్నెనగూళ్ళఁ గుడ్లుపొద. వంబడునట్లులఁ జేయుఁగోయిలల్।
క్రన్ననఁ నీటిబుగ్గలనుఁ. గప్పలదేల విసంబుఁగల్పెడున్।
సన్నగ మంచిడెందముల. నక్కెడుఁగొంకుతనంబదేల- ఱేఁ।
డెన్నక తప్ప నేలతన. యిచ్చిన. యానతిఁ- గాని- దేనికిన్।
దిన్నగనుండ దంతయుఁ గణింపఁగ-ఁగొండొక లోపముంచెడున్॥ 50

ఉ॥ ఎంతయు లేఁత మొక్కలప. యింబడఁ. దుంటరిగాడ్పు పొంచు-ఁ, బై।
ద్గుంతను గాబు మొల్చు- బుస. కొట్టెడుఁ బిట్టలు పోఁడఁ. జిల్కయా।
పొంతనె- దోషముణ్డొఁడఁరి. పుణ్యము. గా. చినదానిఁ బ్రమింగు-ఁదా।
నింతకుమంచిలేదు దుర. దృష్టము చెప్పఁగ రానిదేరికిన్॥

The patient dies while the physician sleeps;
The orphan pines while the opperssor feeds;
Justice is feasting while the widow weeps;
Advice is sporting while infection breeds;
Thou grant'st no time for charitable deeds:
Wrath, envy, treason, rape and murder's rages,
Thy heinous hours wait on them as their pages: 51

O, hear me then, injurious, shifting Time;
Be guilty of my death, since of my crime. 52

Poor hand, why quiver'st thou at this decree?
Honour thyself to rid me of this shame;
For if I die, my honour lives in thee,
But if I l!ve, thou liv'st in my defame;
Since thou couldst not defend thy loyal dame,
And wast afear'd to scratch her wicked foe,
Kill both thyself and her for yielding so. 53

At last he takes her by the bloodless hand,
And thus begins "What uncouth ill event
Hath thee befall'n, that thou dost trembling stand?
Sweet love, what spite hath thy fair colour spent?
Why art thou thus attir'd in discontent?
Unmask, dear dear, this moody heaviness,
And tell thy grief, that we may give redress, 54

త॥ ఒకయనురోగి వైద్యుఁడు నిదురింప నతఁడయెండెడుఁగూళ
హాయిగ మెక్క।
నలిపిందుఁ గుడిచెడు న్యాయాధికారి యల వితంతువు నేడ్వ
నాలోచనయము।
గలిగియాటాడురేఁ గఁగనంటు తెవులు మంచిపనులకు
సమయమునీవు।
కొలుచునీగంటలు కోపమునుబ్బ మోసమున్ జెఱను
జంపుటను బంట్లవాత॥ 51

ద్వి॥ వినుమనిల్కడలేక పీడించువేళ
పొరుచునా నేరముపలెనా చావు॥ 52

త॥ ఏలనే చేయి నీ విట్టి తీర్పనకు వడఁకెద వీసిగ్గు వలననిన్నిప్పు।
తెలించిపరువునఁ దివురుము నేనుఁ దఱిలిననా గొప్ప దక్కనునీకు।
వాలాయ మటుకాని పట్ల నా అవ్వ నీతోడనిల్చును
నీ చెలి కృగతు।
జీలిచి కావకి చెల్వునలొంగి యుండుటచేఁ బోలయుము
దానితోడ॥ 53

సీ॥ వాఁడెట్టకేలకుఁ జాలినచేతితో నాపెనుఁబట్టి
యిట్లనఁగఁదొడఁగె।
నేనింతకీడునీ కెనఁగెను నీవిట్లు వడకుచునుంటివో
వాలుఁగంటి।
నీసొగసైనవన్నెఁ జెఱచె నేనంత యొందుకీవిటులుంటి
వింపుఁదొఱఁగి।
వెల్లడియొనరించ వేయక్కటకటనీ వనటి దానిం
దీర్ప వచ్చునేము।

Three times with sighs she gives her sorrow fire
Ere once she can discharge one word of woe :
At length address'd to answer his desire,
She modestly prepares to let them know
Her honour is ta'en prisoner by the foe : 54

As through an arch the violent roaring tide
Out runs the eye that doth behold his haste,
Yet in the eddy boundeth in his pride
Back to the strait that forc'd him on so fast,
In rage sent out, recall'd in range, being past :
Even so his sighs, his sorrows, make a saw,
To push grief on, and back the same grief draw. 55

SUNNETS

When most I wink, then do mine eyes best see,
For all the day they view things unrespected ;
But when I sleep, in dreams they look on thee, 56

.అనఁగముమ్మాఱుఁదన.పొక్కు.టగ్గియూరు।
.పులనురగిలించెనొకజాలి.పలుకనుటకు।
ఁ.దొల్లి మిక్కిలి యణఁకువ.తోడఁదెల్పె।
.మగనికిన్-దుట్టతుదకున.మ్మగువతనదు।
.పరువుపగవాని చేఁదీయఁ.బడెనటంచు॥ 54

సీ॥ .ఇఱుకు.తూమునఁగడు.నుఱుముచుండెమునల
.తనవడిఁగాంచుచూ.పునకుమించి।
.పరువిడు- నింకనె.గురుచుండుసుడివడి-
.యెంతయుంబోడవుగ.నెదిగి- వెనుక।
ఁ.దన్నంతదబ్బునఁ.దఱిమిన యానీటి
.పాయకెంతబిఱానఁ.జంపఁబడెనొ।
.యంతకంటెనెగ్గి.యల్కముమ్మరమునఁ
.గ్రమ్మఱనదిపిల్వఁ.గాఁబడియెడు।
.నారహింసరిగనవ్వాని .యూరుపులును।
.వానివంతలుసలుపుఱం.పంబుచెలువు।
.మొనసిముందుకువెతనుద్రొ.బ్బుటకుమఱియు।
.దానినేలాగుటకు- వెనుఁ.దట్టుమఅల॥ 55

కం॥ కనుఱెప్పమూసినప్పుడె।
.కనెడున్నాకన్నుదోయి.కరమేమన-ఁబ్రొ।
ద్దునఁగాంచువానిసరకు।
.న్గొనవనినినుఁజూచునేనుఁ ..గూర్కెడఁగలలోన్॥ 56

స్రగియంయది జీవితాపహా। హృదయేకిం నిహితానహన్తిమామ్।
విషమప్యమృతంక్వచిద్భవే। దమృతంవా విషమీశ్వరేచ్ఛయా॥
రఘువంశేసర్గః 8 శ్లోకః 46. 1

ధృతిరస్తమితారతిశ్చ్యుతా। విరతంగేయమృతుర్నిరుత్సవః।
గతమాభరణప్రయోజనం। పరిశూన్యంశయనీయమద్యమే॥ శ్లో 66. 2

కామంజీవతిమేనాథ। ఇతిసావిజహౌశుచమ్।
ప్రాఙ్మత్వాసత్యమస్యాన్తం। జీవితాస్మీతిలజ్జితా॥ స 12 శ్లో 75. 3

ఉపమానమభూద్విలాసినాం। కరణంయత్తవకాంతిమత్తయా।
తదిదంగతమీదృశీందశాం। నవిదీర్యేకఠినాఃఖలు స్త్రియః॥
కుమారసంభవే. స 4. శ్లో॥ 5. 4

అహమేత్యపతంగవర్త్మనా। పునరంకాశ్రయణీభవామితే।
చతురైస్సురకామినీజనైః। ప్రియయావన్నవిలోక్యసేదివి॥ శ్లో 20. 5

తమవేక్ష్యరురోదసాభృశం। స్తనసంబాధమురోజఘానచ।
స్వజనస్యహిదుఃఖమగ్రతో। వివృతద్వారమివోపజాయతే॥ శ్లో 26. 6

వంత

గీ॥ ఈపువ్వులదండ యసురుఁ బాసినయెడ।
నాయెడఁ దనిడగానను జంపదేల।
యగువిసము బ్రతికించుమందుగనొక్కప్రు।
కాచునది వేల్పుటిచ్చ నొక్కటవిసమవు॥ 1

గీ॥ చనియె చిట్టతనము జాఱెను దగులము। పాట చెల్లెను దఱి పండువుడిగె।
దోడవ్వులపని యిపుడు కడము ట్టె నాదగు। మొత్తపాను పెల్ల రిత్తవోయె॥ 2

గీ॥ నాదుమగఁడు బ్రతికి నాఁడనిమిక్కిలి। యాపెతనదు వంత నవల ద్రోసె।
నతని పిలుకుమారుటా రసి ... ందొల్లి।
బ్రతికియుంటిననుచుఁ బడసెసిగ్గు॥ 3

గీ॥ సౌరుక తనహాయల్లను వారికెల్ల।
నీదునె మ్మెనుపోల్కి యై నెగడుచుండె।
నట్టిదిదిగో యిపుడుపొందె నిట్టి పాటు।
వయ్యఁబడకుంటి కడుగట్టి వారతివలు॥ 4

గీ॥ ఏనుమిడుత జాడ నిప్పడే యరుదెంచి। మఱల నీ మొడియెడ నిరవుకొందు।
నేస్తకాఁడనీవు నెఱజాణలౌ వేల్పు।
చెలులచేతఁజూడఁ బడకముందె॥ 5

గీ॥ అతనిఁజూచియెడ్చె నచ్చెల్వమిక్కిలి।
గుబ్బలదరబాఁదుకొనియెగుండె।
తలుపు తెఱవఁబడిన చెలువునఁదనవారి।
మొదుటను వలవంత మొదవెఱఁగఁ॥

శశినా సహ యాతి కౌముదీ। సహ మేఘేన తటిత్ప్రలీయతే।
ప్రమదాః పతివర్త్మగా ఇతి। ప్రతిపన్నం హి విచేతనైరపి॥ శ్లో 33॥ 7

నూనం తస్యాః ప్రబలరుదితోచ్ఛూననేత్రం ప్రియాయా।
నిశ్వాసానామశిశిరతయా భిన్నవర్ణాధరోష్ఠమ్।
హస్తన్యస్తం ముఖమసకలవ్యక్తి లంబాలకత్వా। [శ్లో 23 8
దిందోర్దైన్యం త్వదుపసరణక్లిష్టకాంతేర్బిభర్తి॥ మేఘసందేశే స. 2

నిశ్వాసేనాధరకిసలయక్లేశినా విక్షిపంతీం।
శుద్ధస్నానాత్పరుషమలకం నూనమాగండలంబమ్।
మత్సంభోగః కథముపనమేత్స్వప్నజోఽపీతి నిద్రా।
మాకాంక్షంతీం నయనసలిలోత్పీడరుద్ధావకాశామ్॥ శ్లో 30॥ 9

ప్రాయస్సర్వో భవతి కరుణావృత్తిరార్ద్రాంతరాత్మా ॥ శ్లో 32 ॥ 10

ఆశ్వాస్యైవం ప్రథమవిరహోదగ్రశోకాం సఖీం తే ।
శైలాదాశు త్రినయనవృషోత్ఖాతకూటాన్నివృత్తః।
సాభిజ్ఞానప్రహితకుశలైస్తద్వచోభిర్మమాపి ।
ప్రాతః కుందప్రసవశిథిలం జీవితం ధారయేథాః ॥ శ్లో 53 ॥ 11

విలోచనేందీవరవారిబిందుభి ర్నిషిక్తబింబాధరచారుపల్లవాః ।
నిరస్తమాల్యాభరణానులేపనాః స్థితా నిరాశాః ప్రమదాః ప్రవాసినామ్॥
ఋతుసంహారే. స 2. శ్లో 12. ॥

గీ॥ ..వేలుపులబువ్వతోడనే. వెన్నెలచను
..మొగిలితోడుతఁగూడన.డఁగెడు మెఱపు।
..పొలఁతుకలు పెనిమిటిజాడఁ.బోవునా.రని।
.తెల్వి లేకున్న వానిచేఁ.దెలియఁబడియె॥ 7

చ॥ ..పొరిఁబొరి నేడ్చుచుంటఁగడుఁ
.బొంగినకన్గవ-నూర్పు వేఁడిచేఁ।
..బరిసినవన్ని యన్గలుగు..వాతెఱతోడుత-నీవుగప్ప-.డాల్।
..పిఱువడుచందమామ.వగ-.వ్రేలెడుసుంగురులంపడంగి-నా।
..మురిపెపుముద్దరాలి చెయిఁ.బొందు మొగంబునిజంబుతాల్చెడుఁ॥ 8

గీ॥ .మోవిచివురుఁగందించునా.ర్పు మెయి-.వచ్చ।
..తానమునబిరుసై చెక్కు-.నానివేలు।
.కురులెగచుదానిఁగన్నీటఁ..దెరలునిదుర।
ఁ.గోరికలనైనఁగల్గునా.కూటమియని॥ 9

ద్వి॥ .తరచుమెత్తనిగుంపెఁ.దగునెల్లవాఁడు।
.పరఁగుచుండునెనరు..పైకొనునడత॥ 10

గీ॥ .తొలి.యెడయిక.వనరెడునీ.చెలియనిట్టు।
..లూరడించి-తిరిగివచ్చి-..యునిడ.నేమ।
..మనువుపల్కుల.నానవా.లలర-ఁబొద్దు।
.న.నడలెడుమొల్లవంటినా.యుసుఱునిలుపు॥ 11

గీ॥ .సిలికల్వచూపు.నీటిచుక్కలఁదడ్పఁ।
.బడినదొండమోవి..బెడఁగుచివురు।
.గలిగిమగలనె.డయు..గరితలు-సింగార।
.ముడిగియూసఁదో.అఁగి.యున్న వారు॥ 12

హృదయమిషుభిః కామస్యాంతస్సశల్యమిదంతతః ।
కథముపలభేనిద్రాంస్వప్నే సమాగమకారిణీమ్।
నచసువదనామాలేఖ్యేఽపిప్రియామసమాప్యతాం।
మమనయనయోరుద్బాష్పత్వంసఖేనభవిష్యతి॥ విక్రమోర్వశీయే॥ 13

మధుకరమదిరాక్ష్యాశ్శంసతస్యాఃప్రవృత్తిం।
వరతనురథవాసౌనైవదృష్టాత్వయామే।
యదిసురభిమవాప్స్యస్తన్ముఖోచ్ఛ్వాసగంధం।
తవరతిరభవిష్యత్పుండరీకే కిమస్మిన్॥ 14

సర్వక్షితిభృతాంనాథ। దృష్టాసర్వాంగసుందరీ।
రామారమ్యేవనోద్దేశే। త్వయావిరహితామయా॥ 15

రతిఖేదసుప్తమపిమాం। శయనేయామన్యసేప్రవాసగతమ్।
సాత్వమిహైతదవస్థం। కథంసహేథాశ్చిరవియోగం॥ 16

రత్నమితినమేతస్మిన్। మణౌప్రయాసోపివిహంగమాక్షిప్తే
ప్రియయాతేనాస్మి సఖే। సంగమనీయేనసంగమితః ॥ 17

యస్సుప్తవాన్మదంకే। శిఖండకండూయనోపలబ్ధసుఖః।
తంమేజాతకలాపం। ప్రేషయశితికంఠకంశిఖినమ్॥ 18

చ॥ మదినవవిల్తు తూపులను సూటికిగాయము లందుచుండఁగా।
నినురేటుపోవఁగాఁ గలను నెచ్చెలి నింగలనైనఁ జూడఁగా।
లుదుసనఁబోని చిత్తరువులోనలు నన్నరివారిసిమాకుఁగ।
ల్గుదుననసీరునాకసుల లో నెలునింతకె మాను సంగతీ॥ 13

గీ॥ మంపుకనులదాని మాటఁదెల్పుమ తేఁటి।
లేక చెలువజూడ లేదొ నీవు।
దానిమోవికమ్మ తావినానితివేని।
తగులుకొలుగు కట్టు తమ్మినీకు 14

ద్వి॥ పుడమితాలుపుమిన్న ముద్దులగుమ్మ।
బోడఁగంటివేయుంచ పుంగానలోన॥ 15

గీ॥ కూటమిబడలికనిదురఁ గొన్న నన్ను।
బాసి పండైన దవ్వన్న పగిదిఁదలఁతు।
నట్టినీ నెట్టులిచ్చట నిట్టియుండుము।
బెంచు నిడునెడఁబాటునై తించుచుందు॥ 16

గీ॥ పక్కి చేతనుఁగొంపోవఁబడినయట్టి।
మానికమునందు రతనము బాదలేదు।
నాకు నద్దానినా సొమ్ముఁ నాగతోడ।
కూడసంగడికాఁడనే కూర్చఁబడితి॥ 17

గీ॥ జుట్టుగోకుట చేఁబుట్టు సుకముతోడ।
నేదినిద్దురఁ జెందెనో నాదుతోడను।
బోడమియున్న పురియు నల్పు మొడనుగల్గు।
నట్టి నట్టునవిట్టను నాకుఁబంపు॥ 18

సర్వఃకల్యేవయసియతతే లబ్ధుమర్థాన్కుటుంబీ ।
పశ్చాత్పుత్రైరపహృతభరఃకల్పతేవిశ్రమాయ।
అస్మాకంతుప్రతిదినమిదంసాదయన్తీప్రతిష్ఠాం।
సేవాకాకుఃపరిణతిరభూత్ స్త్రీషుకష్టోఽధికారః॥ 19

అవిణాఅపుణవిఉలఆరిణాం ఏదం సిక్ఖిస్సం ॥

సహి - జదోపహుదిమహాదం సఉపహాంగదో తవోవణ । నిక్ఖిదారాఏసి తదో ఆరహిదాఅతగ్గదేణ ఆహిళాసేణ ఏసఅవత్థం సంపత్తా ॥ అభిజ్ఞానశాకుంతలే॥ 21

తంజదివో అణుమదంతహావట్టు హాజహాతస్సరాఏసిణో అణుఅంవణిజ్జా హోమిఅణ్ణహాసించహామేఉవఅం ॥ 22

నఖలునఖలుబాణస్సన్నిపాత్యోఽయమస్మిన్ ।
మృదునిమృగశరీరేపుష్పరాశావివాగ్నిః ।
క్వబతహరిణకానాంజీవితంచాతిలోలం ।
క్వచనిశితనిపాతావజ్రసారాశ్శరాస్తే ॥ 23

కింణిమిత్తం వాసు ఉమారదవో వితవోవణగమణ పరిస్సమస్స అత్తా పదం ఉవణీదో ॥ 24

దిఅఅమా ఉత్తమ్మ - ఏసాతు ఏచింతిదా ఇంఅణసూ ఆమంతేది॥ 25

కింపిఅఅన్తిమంసహేఓ ॥ 26

గీ॥ ..పాయమున గే,స్తుబోగము.ల్వాడయుఁగడఁగు।
.సూరకుండుఁగొడుకుల.బర్వాంచిపిదప।
.ముదిమినాపర్వతీసిదే.ప్రొద్దుఁగొలువు
.వెఱపుఁగొను-ఁజెలులంబని-పి.ఁకులాటు॥ 19

క॥ మేల్సేయునితనిఁదిరిగిచూడఁగల్గుదునా॥ 20

వ॥ చెలీతపసికానఁబ్రోచు,రాచరుసినాకంటఁబడినప్పటినుండియు వాని
యందలికోర్కెచే నాకీ,డెసకలిగెను. 21

వ॥ కనుకమీకిచ్చవచ్చెనేని యప్పుడెట్లా రాచరుసికి నే గనికరింపఁబడఁ
దగుదాననౌదునోయట్లొనర్పుఁడు-లేకున్న నాకునీళ్ళదార
విడువుఁడు॥ 22

గీ॥ ..వలదువలదయ్యయీయిట్టి.తలిరుమేన।
ఁ.బూవుప్రోవునఁ,జిచ్చట్లు.ము,లికివడుట।
లేడిపిల్లలనిలుకడ. లేనిబ్రతుకు।
లకటయెచ్చటనీవాఁడి..యులుగులెచట॥ 23

వ॥ ,నవకముకలవారయ్యుఁదామేలతపసికానం,బడల్పడఁదేఁబడిరి॥ 24

వ॥ డెందమా,యుత్తలపడకు-నీతలంచినదిప్పుడీయ నసూయ-
యడుగుచున్నది॥ 25

వ॥ సకియలారానాకెందుకువిసరెదరు॥ 26

యాస్యత్యద్యశకుంతలేతిహృదయం సంస్పృష్టముత్కంఠయా।
కంఠ స్తంభితబాష్పవృత్తికలుష శ్చింతాజడందర్శనమ్
వైక్లబ్యంమమతావదీదృశమహో స్నేహాదరణ్యౌకసః ।
పీడ్యంతేగృహిణఃకథంనుతనయావిశ్లేషదుఃఖైర్నవైః ॥ 27

పాతుంనప్రథమంవ్యవస్యతి జలంయుష్మాస్వపీతేషుయా।
నాదత్తేప్రియమండనాపి భవతాం స్నేహేనయాపల్లవమ్!
ఆద్యేవఃకుసుమప్రసూతి సమయే యస్యాభవత్యుత్సవః।
సేయం యాతిశకుంతలా పతిగృహంసర్వైరనుజ్ఞాయతామ్॥ 28

వచ్ఛ-కింసహవాసపరిచాఇణంమంఅణుసరసి- అచిరప్పసూదాఏజణణీఏవిణావడ్ఢిదోఎవ్వ- దాణింవితుమంమఏవిరహిదంతాదోచింతఇస్సదిణివట్టేహిదావ॥ 29

ఉగ్గలిఅదబ్భకబలా। మిఆపరిచ్చత్తణచ్చణామోరా।
ఓసరిఅపణ్డుపత్తా। ముఅంతిఅస్సూవిఅలదాఓ॥ 30

శమమేష్యతిమమశోకః కథంనువత్సేత్వయారచితపూర్వమ్
ఉటజద్వారవిరూఢం నీవారబలింవిలోకయతః॥ 31

త॥ .ఎడఁబాటునె,వ్వగ.,నెడతాఁకఁబడియొ
నరుగుశకుంతల.యనుచిప్పు-, జెల్లు।
.కడునాఁపఁబడినట్టి.కన్నీటఁ,గలఁగ
ఁ-.బనిఁదో,అంగె,న్వల.వంతమైఁ,జూడ్కి-।
.యడవినుండెడినాకె.యూరా,వితాకు
.,కూరిమినిట్టిది-,,కూఁతులనుండి।
.,విడికొ్రిత్త,వనటల,. వేగింపఁబడుచు
.నెట్లుండువారలో.యొల్ల,గేస్తులును। 27

ఉ॥ .ఎవ్వతెముందుమిమ్ము,ఁదని.యింపకతాౖగదునీరు-ఁ,దాల్చుఁబో।
.దెవ్వతెమీాపయింజెలిమి.నింపయినంజివురాకుసా,మ్మ్రు-మీా।
.పువ్వు,సమతక్ యొవ్వతెకుఁ.బొల్పగుపండువు-చెల్వునింటనా!
.జవ్వనియీాశకుంతల,యొ.సంగునొసంగుడి,యాననెల్లరుక్॥ 28

వ॥ కుజ్జా,సావాసముఁదొలఁగు నన్నెలవెంబడించెదవు - సుంతనేవు
లో,నీళ్ళాడుతల్లి నెడసియుం బెరుఁగుదానవే-నన్నాయుు నిన్నిప్రకు
తండ్రి పెంచెదున్గనుకమ్లుము॥ 29

గీ॥ .నోళ్ల తెల్లుజార్చి.తేళ్లునాటలనాడ।
.కుండినెమలి,గములు-.పంముటాకు।
.తెల్లరాల్చుకొనుచు.నెల్లెడఁడీఁగెలున్।
.గంటినీరుగార్చు.,కరణినయ్యె॥ 30

కం॥ ,పట్టియొటునా,వగకడ।
.ముట్టున్-నాయింటిగుమ్మ.మునఁదొలిసిచే;
ఁబెట్టంబడియిప్పటికిక్।
.బుట్టినటులఁజెదరకున్న.ముగ్గున్గన్న॥ 31

ఇదమశిశిరై రంతస్తాపాద్వివర్ణమణీకృతం।
నిశినిశిభుజన్యస్తాపాంగప్రసర్పిభిరశ్రుభిః।
అనతిలులితజ్యాఘాతాంకంముహుర్మణిబంధనా।
త్కనకవలయంస్రస్తంస్రస్తంమయాప్రతిసార్యతే॥ 32

ఇతఃప్రత్యాదేశాత్స్వజనమనుగంతుంవ్యవసితా।
తతస్తిష్ఠేత్యుచ్చైర్వదతిగురుశిష్యేగురుసమే।
పునర్దృష్టింబాష్పప్రసరకలుషామర్పితవతీ।
మయిక్రూరేయత్తత్సవిషమివశల్యందహతిమామ్॥ 33

ఆలక్ష్యదంతముకులాననిమిత్తహాసై।
రవ్యక్తవర్ణరమణీయవచఃప్రవృత్తీన్।
అంకాశ్రయప్రణయినస్తనయాన్వహంతో।
ధన్యాస్తదంగరజసామలినీభవన్తి॥ 34

వసనేపరిధూసరేవసానా నియమక్షామముఖీధృతైకవేణీ।
అపినిష్కరుణస్యశుద్ధశీలా మమదీర్ఘంవిరహవ్రతంబిభర్తి॥ 35

గీ॥ చేయి తలగడగా రేఁయి రేయి గంటి।
వేఁడినిద్రాకుటన్రింగు వెలియు మాని।
కములతో నారికాయలఁ గఱువక పసి।
కట్టుజాఱు కడియము మొగఁ బెట్టుచుందు॥ 32

గీ॥ ఇటఁజెనకఁదనవారితో నేగఁదలఁచె।
నాఁగుమనియటుఁదనయయ్య యల్కఁబల్క।
ఁగూళ నౌనన్నుఁ దిరిగిక న్నిళు లలము।
ఁగనిపడి విసపుములికి యై కాల్చునన్ను॥ 33

గీ॥ కతము లేనినవ్వు కతనఁ గొంచెముతోఁచు।
పల్కగడల ముద్దు పలుకులఁదోడ।
విడియఁగూర్కెఁగొనెడి కొడుకు నెత్తుకొనిన।
ము[illegible]నంటువాఁడె పునెము సల్ప॥ 34

గీ॥ మకిలదుస్తుల కట్టి నేమమున వాఁడు।
నెమ్మొగంబున జడఁగట్టు నెఱులతోడ।
సుద్దమూనడవడిఁగల్గి పెద్దతనవు।
తాలుచు నెనరుడుగునా వి రాళినోము॥ 35

LOVE

—

AS YOU LIKE IT— *Act II. Sec IV.*

If thou remember'st not the slightest folly
That ever love did make thee run into,
Thou hast not loved :
Or if thou hast not sat, as I do now,
Wearing thy hearer in thy mistress' praise,
Thou hast not loved :
Or if thou hast not broke from company
Abruptly, as my passion now makes me,
Thou hast not loved.— 1

Act iii. Sec. ii.

Heaven would that she these gifts should have,
And I to live and die her slave. 2

Alas the day ! What shall I do with my doublet and hose ? What did he when thou saw'st him ? What said he ? How look'd he ? Wherein went he ? What makes he here ? Did he ask for me ? Where remains he ? How parted he with thee, and when shalt thou see him again ? Answer me in one word. 3

శృంగార రసము

సీ॥ ఉరువడి నన్ను విల్తుండు సికొల్పగా నీవు నెఱపిన యా పాటి నేరమైన।
మఱచిపోయితి వేని మఱి నీవు వలచియుండఁగ లేదు నీవిప్డు నాతె
అఁగున।
ఁగూర్చుండి నీ చెలి న్గారించి పొగడుచు విను వారలకు నెల్ల విసుకు
కలుగ।
నలుపనిచో నీవు వలచియుండఁగ లేదు కొంచమైనం బరికించి చూడ।
చెలఁగినా మరులిప్డుసం జేసినట్లు।
కతము చెప్పక నీ చెలి కాంక్షనుండి।
యీవు దబ్బున విడఁబడి యేఁగవేని।
వెండియున్నీవును వలచి యుండ లేదు॥ 1

ద్వి॥ ఆ పెకీసు గుణంబు లజ్జుఁడు విధించె।
నా పెదాసుని గన్న తండ్రి సృజించె॥ 2

వచనము॥ నేడయ్యె నాయగవేసముతో నేనేమి చేయుదును. నీవు వానిం జూచినపుడు వాఁడేమి చేసె. వాఁడేమి పల్కె. వాఁడెట్లు కానిపించె. వాఁడెట్టిదుస్తు దాల్చె. వాఁడిచ్చటికేల వచ్చెను. వాఁడు నన్గూర్చి యడిగెనా. వాఁడెక్కడనుండెను. వాఁడు నిన్నెట్లు డఁబాసెను. మఱి యెప్పుడు నీవు వానిం దిరిగి చూచెదవు నాకొక్క మాటలోఁ జెప్పుమా॥ 3

A lean cheek, which you have not; a blue eye, and sunken, which you have not; an unquestionable spirit, which you have not; a beard neglected, which you have not: — but I pardon you for that, for simply, your having in beard is a younger brother's revenue. — Then your hose should be ungartered, your bonnet unbanded, your sleeve unbuttoned your shoe untied, and every thing about you demonstrating a careless desolation. But you are no such man: you are rather point-device in your accoutrements, as loving yourself, than seeming the lover of any other. 4

Sc. V.

Think not I love him, though I ask for him.
'T is but a peevish boy: — yet he talks well:—
But what care I for words? yet words do well,
When he that speaks them pleases those that hear.
It is a pretty youth: — not very pretty: —
But, sure. he 's proud! and yet his pride becomes him.
He' ll make a proper man; the best thing in him.
Is his complexion: and faster than his tongue
Did make offence, his eye did heal it up.
He is not very tall; yet for his years he 's tall,
His leg is but so so; and yet 't is well.
There was a pretty redness in his lip;
A little riper, and more lusty red
Than that mixed in his cheek: 't was just the difference
Betwixt the constant red and mingled damask.

వ॥ చొక్కాడా- నీకడి లేదు- గుంటవసినక- న్నదినీకు లేదు- మా
ట్లాడుటకు త్సాహము లేనియున; నదినీకు లేదు- పెక్కింపఁబడిన గడ్డ-
మదినీకు లే- దందుకునిన్ను క్షమించెద నేమన నదివచ్చి రానిదికనుక-
ఁగాని- నీ.చల్లదనము! బిగింపఁబడరాదు- నీ.బొమికకముకట్టఁబడఁ
గూడదు- నీచొక్కాయిచేయిగుంకీలు తగిలింపఁబడఁ.జనదు- నీ
జోడుబంధింపఁబడఁదగదు-మఱియు-నీయొడనున్న ప్రతివస్తువుం
గూడ.నపహ్నవేయఁబడిన పాదుస్త్రీని . నిరూపించవలయుఁగాని నీవ
ట్టివాఁడవు కావు- పరులనువలచినట్లు కనిపించుటకన్న నిన్నే నీవు వల
చినట్లు నీ.యుదుష్ప్రసంగము సరిగానంటివి॥ 4

సీసమాలిక :—

.తలఁపకు నేవాని. వలచితినంచు నే .నడిగినప్పటికైన. నతనిఁగూర్చి ।
.సరికాని- వాఁడు.ము. సురుముకిచున్న వాఁ. డై నసింపలరమా.ట్లా
డువాఁడు ।
.కానిమ్ము-మాటలతో నాకుఁబనిలేమి-. విను వారినంతస. పెట్టువాని!
.పలుకులై నంగడు బాగుండు-నతఁడుసో.యుగమైనపద్చు వాఁ-.డం
తయుంద ।
.గాఁడు కాఁ-డైన-నిక్క-.ము- ,కావరముకల. వాఁడు- వానిపొగరు
.వానికిఁదగు।
.వాఁడుచక్కని మగ.వాఁడగు- వానియం .దున్న యొక్కవవాని
వన్నె- మఱియు-
నతనినాలుక నేర.మాచరించుటకన్న .వడిగదానిఁగుదుర్చు. వాని
చూడ్కి-।

Act v. S c.ii.

Your brother and my sister no sooner met, but they looked ; no sooner looked, but they loved ; no sooner loved, but they sighed ; no sooner sighed, but they asked one another the reason ; no soone knew the reason. but they sought the remedy and in these degrees have they made a pair of stairs to marriage, which they will climb incontinent, or else be incontinent before marriage. 6

HENRY VI PART—III *Act II. Sec.* *l*

See, How the morning opes her golden gates,
And takes her farewell of the glorious sun :
How well resembles it the prime of youth,
rimmed like a younker, prancing to his love ! 7

యతఁడంత పొడవుకాఁడైన నీకునకుఁ దగినయంతవాఁ డగుఁ
దనదువాఁడు।

వానిదా కాలోక పాశముగానుండు గాని యాయది సరిగా
నెసఁగెడు।

నాతనివా తెఱఁగు లరెనెఱ్ఱఁదనమ్ము చొక్కగ నదివాని చెక్కులందు।
గలుపఁబడినదాని కన్నదశమ్ముగు।
పండుకావి మఱియు నిండుకెంపు।
నకు వెలితిగులాబు నకు నెట్టులుండునో।
వానిలోనఁ నట్టి వాసినెగడు॥ 5

వ॥ నీయన్నయు నాతోఁ బుట్టువున్నారసిల్లి నతోడనే యొండొరుం బరికించిరి. చూచుకొన్న వెంటనే యొకరి నొకరు వలచిరి. మోహించిన తత్క్షణమె నిట్టూర్పు నిగుడించి రూర్పు పుచ్చినంతనే యన్యోన్యముం గారణ మడుగుకొనిరి. కతము తెలిసిన వెంబడినే యుపాయము వెతకుకొనిరి. మఱియు నీవరుస నెక్కింగ్లికి మెట్లు కట్టిరవి వెంటనే వారెక్కెదరు. లేక వివాహమునకు ముందుగానే కట్టు తప్పికవఁ గూడెదరు॥ 6

మ॥ కనుమా వేకువ నొట్టులన్నసదాబుం గాఢమ్ము మూర్ఛిసి నె।
ల్లునవో ప్రాయమునన్న పొద్దు సెలవున్నన్నచ్చన్నదో వల్లకే।
తైనుఁ గూడ స్నుచేసికోం చుపడినెం దేత్రుతుళ్ళు చుంబోవృసి।
ల్లనిలేఁ జన్వ్యనమౌ నితానసరిపో లిన్హాలనో వెండియున్॥

LOVE'S LABOUR'S LOST *Act. IV Sec. III.*

So sweet a kiss the golden sun gives not
To those fresh morning drops upon the rose,
As thy eyebeams, when their fresh rays have smote
The night of dew that on my cheeks down flows :
Nor shines the silver moon one half so bright
Through the transparent bosom of the deep,
As doth thy face through tears of mine give light ;
Thou shin'st in every tear that I do weep:
No drop but as a coach doth carry thee,
So ridest thou triumphing in my woe.
Do but behold the tears that swell in me,
And they thy glory through my grief will show :
But do not love thyself; then thou wilt keep
My tears for glasses, and still make me weep.
O queen of queens, how far thou dost excel,
No thought can think, nor tongue of mortal tell. 8

Act v. Sec. ii.

Fair ladies masked, are roses in their bud :
Dismasked, their damask sweet commixure shown;
Are angels vailing clouds, or roses blown. (1)

సీ॥ మిగులనా చెక్కిళ్లు దిగజాఱువంటనంత నెనయు పెనుదువాలు గనుల చూపు

పోల్కి నంతటికేయు ముద్దిడఁగాలేదు తెలనానెన గులాబు నలరు నంబడు

కొమ్మించుచిన్కల కుం బైడి తేఁ బొద్దు నంమనా క్లు నం డినేదు

మోము నెల్తురోసంగు పోఁడిమిగా నిక నెఱు లోఁ ము స్నిటి యేదను

వెండిచందురుఁడట్లు వెలుఁగఁజునగమైన నేనెవ్వ నెల్లకెస్నిటియందు

మెఱయుదుపివ్వని స్మతియు గుఱ్ఱపుబండి కరణి మోయుని బొట్టికటియు లేదు

నాదు వనటయందు నన్నెలుపందుచుఁ జిన్నగఁగూర్చుండి తిరిగినట్లు

నాలోనఁబొంగు కన్నీళులఁగొంచెను చూడుము - మఱి - యని చూపునీకు

నావంతనుండినీ దాదన్ని యన్ - సరి కాని - యబ్బకముని లోనసేపు

నునిచెదవుడద్దములటునా కనులనీళ్ళు

వెండియున్ - నన్ను నింకనేడ్పింతువీవు

రాణులకు రాణి - నీదు విన్నాణము - మది

తలంపఁజాలదు - నాలుక తెలుపలేదు॥ 8

గీ॥ కొమరుగల స్త్రీలు మాఱుమూఁకములఁదాల్చి

నపుడు మొగలా గులాబుల యట్టినారు

వేసములవిప్పి తమవన్నె వెల్లడించు

MERCHANT OF VENICE— *Act III. Sec. II.*

Like one of two contending in a prise,
That thinks he hath done well in people's eyes,
Hearing applause, and universal shout,
Giddy in spirit, still gazing in a doubt,
Whether those peals of praise be his or no ;
So, thrice fair lady, stand I, even so,
As doubtful whether what I see be true,
Until confirmed, signed, ratified by you. (2)

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM— *Act V. Sec. I*

The iron tongue of midnight hath told twelve.
Lovers, to bed : 't is almost fairy time. 10

PERICLES *Act. IV. Sec. VI*

Here comes that which grows to the stalk ;— never plucked yet, I can assure you.— Is she not a fair creature ? 11

.తఱినిమబ్బులదిగెడు న.చ్చరలు- మఱియు ।
.నందముగ వికసించుగు.లాబుప్రువులు॥ 9 (1)

గీ॥ .పందెమునఁబోరునిద్దఱన్.,బ్రిస్తుతిమఱి।
..యందఱి,యొలుంగువినుచుడా.నఖిలజనుల।
.కనులయెడబాగొనర్చితి.ననుచుమిగుల।
..ఁజపలచిత్తంబుతోడనా..నన్నుతిధ్వ।
.ఁలుతనయవిగాయకావాయ.స్పనిఁకసంశ।
.యంబునంబరికించెడి.యతనిసూడ్కి।
.నేనుజగదేకసుందరి.నిల్తు-నిచట।
ఁ.జూచునదినిక్క- మోయను.చు,నరమరిక।
ఁ.,బెనచి-నీవలన,న్నిరూ.పింపఁబడుచు।
.బలపరచఁబడినమ్మతిం.పఁబడువఱకు॥ 9 (2)

కం॥ నడిరేయియినుపనాలుక ।
..నుడివెంబన్నెండు-వలపు..నూల్కొనుమీరల్ ।
పడుకొండుసెజ్జలంది ।
.ప్వడుఁగడు,గంధర్వవేళ..పొనరుచున్నండెన్ ॥ 10

వ॥ తొడిమెన్నెలుగునదిచటికివచ్చుచున్న దెపుడుం గోయఁబడలేదు-
నీకుసూచిగాఁజెప్పెద నాపెనాగసై నదికాదా ॥ 11

ROMEO AND JULIET *Act. I Sc. I.*

Love is a smoke made with the fume of sights;
Being purged, a fire sparkling in lovers' eyes;
Being vexed, a sea nourished with lovers' tears:
What is it else? a madness most discreet,
A choking gall, and a preserving sweet.

Sec. v.

If I profane with my unworthiest hand;
This holy shrine, the gentle sin is this,
My lips, two blushing pilgrims, ready stand
To smooth that rough touch with a tender kiss. 13

Act ii. Sec. ii.

See, how she leans her cheek upon her hand!
O! that I were a glove upon that hand,
That I might touch that cheek!

THE TAMING OF THE SHREW— *Act. I. Scc. I.*

I saw her coral lips to move,
And with her breath she did perfume the air: 15

TEMPEST — *Act III. Sec I.*

Full many a lady
I have eyed with best regard, and many a time
The harmony of their tongues hath into bondage
Brought my too diligent ear; for several virtues
Have I liked several women; never any

గీ॥ వలపనఁగ వెచ్చనార్పులఁ గలిగినట్టి।
కాముకులకన్నులందునఁ గ్రాలుసగ్గి।
నాయికా నాయకా శ్రేణులన్ ప్రబలు కడమి।
వెఱ్ఱియున్ జంపఁ బెంపఁగ విషమమృతము॥ 12

గీ॥ నాతగనిచేత సీ పావనమగు గుడిని।
నేనుశుచిఁగావించితి నేనిఁదగిన।
దండనంబిదినాదుపై దవ్వులొంకు।
సిగ్గుగల తైర్థికులివ్వుండె సిద్ధముగను।
దలిరుముద్దుననాకొక్క తాఁకుముద్దు॥ 13

ద్వి॥ చేతఁజెక్కిలిఁజేర్చి చెల్వముహోదు।
చేతోడవైననా చెక్కిలంటుదును॥ 13

ద్వి॥ వెలఁదిపగడపు మోవి కనలఁగంటి।
గలికి యూర్పులగాలిఁ గమ్మనసత్వ॥ 14

సీ॥ పలువురుఁ బొలఁతుల బాగుగనే నార సినదాఁడ నావాఁడి వినికివారి।
మాటతేనియ పెక్కుమార్లుదాసింజేసె నానావిధస్త్రీల కేను వివిధ।
గుణములఁబట్టి మక్కువపడినాఁడను గాని యెవ్వతెకైనఁ గలిగినట్టి

With so full soul, but some defect in her
Did quarrel with the noblest grace she owed,
And put it to the foil : but you, O you,
So perfect and so peerless, are created
Of every creature's best. 16

TROILUS AND CRESSIDA *Act. sec. I.*

O, that ; her hand !
In whose comparison all whites are ink
Writing their own reproah : to whose soft seizure
The cygnet's down is harsh. 17

TWELFTH NIGHT *Act. I Sec. I*

Love - thoughts lie rich when canopied with bowers. 18

TWO GENTLEMEN OF VERONA *Act. I Sec. I*

His little speaking shows his love but small.
Fire that 's kept closest burns most of all.
They do not love that do not show their love.
O, they love least, that let men know their love 19

చెలువుతో జగడము చేసిదానిన్బాడు చేయలోపంబెద్ది యొ
మొనరేడు।

గనుక నామనసార నేకల్కినైన।
నేను మోహించలేదన్న నైన గాని।
నీవె పరిపూర్ణురాలవు నిరుపమముగ।
పలుపఁబడితి నెల్లరి మెఱుఁగుల మొనవయి॥ 16

గీ॥ దానిపోల్కికెల్ల ధవళిమ లిమ్మసియగు।
వానిసిగ్గుపాటు వ్రాసికొనుచు।
అంచపిల్ల యెక్క యదితాఁకుటకు బిఱు।
సద్దిరయ్యె యద్ది యాపెచేయి॥ 17

ద్వి॥ వలపుతలంపులు ప్రబలుచునుండు।
నలరుపొదలచాటు నందున్న యప్పుడు॥ 18

ఉ॥ తక్కువె వానివల్లనిమి తంబగు నాతనిమాట తెల్పెదన్।
మిక్కిలి మాయఁ గాఁబడిన నిప్పది యొంతయు నుండు మందెదన్।
మక్కువ చెందనేరుతము మల్లగపర్చఁగఁ బోని నారకు
మ్మక్కొను కింతయే వలతు నవ్వులు నన్దను ప్రేమఁజూపువాక్॥

Nay, would I were so angered with the same !
O hateful hands ! to tear such loving words :
Injurious wasps, to feed on such sweet honey,
And kill the bees that yield it with your stings ?
I'll kiss each several paper for amends.
Look, here is writ,—" kind Julia. "— unkind Julia
As in revenge of thy ingratitude,
I throw thy name against the bruising stones,
Trampling contemptuously on thy disdain.
And here is writ —" love-wounded Proteus. "—
Poor wounded name ! my bosom, as a bed,
Shall lodge thee, till thy wound be thoroughly
healed ;
And thus I search it with a sovereign kiss.
But twice or thrice was Proteus written down :
Be calm, good wind, blow not a word away,
Till I have found each letter in the letter,
Except mine own name : that some whirl wind bear
Unto a ragged, fearful-hanging rock;
And throw it thence into the raging sea !
Lo, here in one line is his name twice writ,—
"Poor forlorn Proteus ; passionate Proteus
To the sweet Julia : " that I 'll tear away :—
And yet I will not, sith so prettily
He couples it to his complaining names.
Thus will I fold them one upon another :
Now kiss, embrace, contend, do what you will. 20

సీసమాలిక :— సరికాని- దానిపై ఁ,గినుకనా ట్టుంబం.బోడమె- సంతటి
ముద్దు.,నుకుఁబెట్టి!
.చించినాకేపాడు.చేతులారా- పాని.కరముగుకంపడెఁగ- అటువంటి!
.తీయతేనెన్ గ్రోలి- .తెంపున- కద్దానిఁ గూర్చిన తేంట్లలనుఁ.గట్టి
కంటి!

.,పాలయించునటు- నేను.ముద్దుఁబెట్టుదబదు .గ్గాఁగఁ ,బ్రత్యేకంబు.
కాగిదంబు।

.ముక్కలకున్ -జూడు- .మిక్కడ వ్రాయఁబ.డెను "దయఁగల్గు
జూ.లియా" దయావి ।

.హీనజూలియ-,తావ.కీన,కృతఘ్నత.కున -బగదీరుచు.కొనుట- కేను।
.,హేయతతోడుతనీయు పేక్షన్ -గాలఁ.ద్రొక్కుచునిపేరు.జోటువంతు।
.నిట వ్రాయఁగాఁబడి.యోఁ " .స్మరకరవిద్ధ.ప్రోతియన్ " చా-పము
.పోటునపడిన!

.పేర-నాయెదనిన్నుఁ.జేరుచుకొనుసెజ్జ.యైనీదుగాయము.ల్మాను,ననుకే।
.వెండియు-నిట్లునే.వేటాడెదన్ దీని.,మొనసియెన్ని కఁగల.ముద్దులతోడ।
ఁ.గాని-రుండో-యటు .గాకమూడో .సారు .లీయెడం బొంటియున్
.వ్రాయఁబడియె।

.నారకనీవుండు.మోమంచిగాలి-నే.నా,కమ్ములోని,ప్రత్యక్షరంబు।

ఁ.బరికించు నఱకోక .,పదమైన- నాకు ,నా. నముతప్ప- నెగుడఁబ
.మ్మకము పైకి

.సుడిగాలి-యుద్దాని.,నొడసి-జంపనసాఁగుక. మ్కులుగల,బంతుక.
కెఁక్క-జేసి।

.మఱియటనుండిభీ.కరసముద్రంబున .దగద్రోయ -చూచె.నుద్ది
ర.యిచటను।

Act. iii. Sec. i.

That man that hath a tongue, I say, is no man,
If with his tongue he cannot win a woman. 21

Act v. Sec. iv.

O, 't is the curse in love, and still approved,
When women cannot love where they, 're beloved. 22

VENUS & ADONIS

Even as an empty eagle, sharp by fast,
Tires with her beak on feathers, flesh and bone,
Shaking her wings, devouring all in haste,
Till either gorge be stuff 'd, or prey be gone,
Even so she kiss'd his brow, his cheek, his chin,
And where she ends she doth anew begin, 23

.వాని పేరొకపత్త్రి.లోన వ్రాయంబడె-. రెంజుమార్లు "కనికి .[illegible] చెందగిన|

..దీనుఁడు (ప్రోటియన్-. తెగనేర్చు) ప్రోటియన్-.నాగసై నముద్దుల జూలియాకు"|

.దాని నేఁజం చెద-. నైన-మా నెద-నంత.చక్క గాతద్దాని.జతపఱచెను| 19

.వాఁడు పో.గలెడు తన చేర్ల .తోడఁగాన|
.వానిని త్రిరుగానొక.దానిమీఁద|
.నొకటిఁజేర్చి కనిపుడుము.ద్దించు-కౌఁగి|
.లించు-.కలహించు-.మెచ్చుఁగా.వించుమీవు|| 20

ద్వి|| .మాటాడువాఁ డెల్ల .మగవాఁడు కాఁడు|
.మాటల చేతఁజా.మలగెల్వఁకున్న|| 21

ద్వి|| వలచినవారిఁజె.ల్వ వల్వకుంట|
వలపునకిదితల.వంపుసొక్కముగ|| 22

గీ|| .ఎట్లు లాఁకొటడేగ నె.త్రత్తి-ముక్కు
.చేత-మాఁనమ్ము.నెమ్ములు.చించివైచి|
.తొక్కలాడించుకొను.చెఱ. ప్రింగు-నటునె|
..యుక్తిముక్తిని ముద్దు[illegible]వాని..యవయవములు| 23

What seest thou in the ground ? hold up thy head:
Look in mine eyeballs, there thy beauty lies
Then why not lips on lips, since eyes in eyes ? 24

The tender spring upon thy tempting lip
Shows thee unripe, yet mays't thou well be tasted.
Make use of time, let not advantage slip;
Beauty within itself should not be wasted:
Fair flowers that are not gather'd in their prime,
Rot and consume themselves in little time. 25

"Ah me !" — quoth Venus "young, and so unkind ?
What bare excuses mak'st thou to be gone !
I 'll sigh celestial breath, whose gentle wind
Shall cool the heat of this descending sun
I 'll make a shadow for thee of my hairs;
If they burn too I 'll quench them with my tears. 26

What am I, that thou shouldst condemn me this ?
Or what great danger dwells upon my suit ?
What were thy lips the worse for one poor kiss ?
Speak, fair; but speak fair words, or else be mute :
Give me one kiss, I 'll give it thee again,
And one for interest, if thou wilt have twain. 27

Sometimes he scuds far off, and there he stares;
Anon he starts at stirring of a feather :
To bid the wind a base he now prepares,
And whe'r he run or fly, they know not whether ;
For through his mane and tail the high wind sings, 28

గీ॥ .ఎందుకటుక్రిందుఁజూచెద. నెత్తుసిరము।
.చూడునాకంటిపాప-లచ్చోటనిలుచు।
.సొగసునెలకొను-జూపులఁజూపులందు।
.నేలపెదవులుపెదవుల. నెనయరాదు॥ 24

మ॥ .మరులున్గొల్పెడునీదు, వాతెఱ-(గలం.పన్నిమరేయా. తెగ।
.నృఱచున్గాని-చవిన్గొనంబడుటకు.న్పౌళంబుగానుంటి-వి।
.త్రజేఁబోఁగొట్టకు-మొంటి, మైదొకకినంతన్ జాఱిపోసికుమేల్
ముఱుగన్నాదుతనంతపోయగముప్రాఁ.బోల్కి-వ్వడిన్నిత్తగాన్ 25

మ॥ .అకటా-పిల్లఁడవంత, మొక్కలుఁడవా-.యూరా, నెపంబేలయూ।
.రకకావించెదుదాఁటిపోవుటకు-వేఁ.డగ్రింబైనయీవొండ-నే।
.నీఁకఁజల్లార్చెదనోర్పు, గాడుపుల-నెం. తేనా, నెఱుల్విప్పినీ।
.డకునిన్దార్చెద-నానికిన్గనులనీ.టన్, డప్పిపోఁదీర్చెదన్॥ 26

చ॥ .ఎవతెనుఁదూలనాడెదవ.యిట్టులన-న్నటుగాకిఁ కేమిగో।
.ప్ప, వగచెలంగునామనవి.పట్ల-విడోల-కసింతముద్దు పె॥
.ట్టవలదెనీదు, వాతెఱ-, క.టా-పలుకంపగుమంచియొందగాఁ।
.డవినుము-ముద్దునీవొకటి.డన్-గొనెది, న్మదివడ్డితోడుతన్॥ 27

సీసమాలిక —— .పారిపోవునోకష్ట.మూరముగా-మఱి.యటఁదేఱిచూచె
డు-.నదిరిపడును।
(..జీవుచిటుకుమన్న-సిద్ధపడునఁ, జెచ్చె.రన్గాలివడిచేఁడి.రస్కరింప।
.నెటుపర్వెడునోలే. కెగురునోవావ్వారె. లెరుగరు-దానికే.సరముల
యెడ।
.మఱితోఁకనుండి-,ము.మ్మరమగుగాడ్పు-ఱె.క్కలటులాడెడు వెండ్రి.
కలనువిసరి।

Fanning the hairs, who wave like feather'd wings
He looks upon his love and neighs unto her;
She answers him, as if she knew his mind
Being proud, as females are, to see him woo her,
She puts an outward strangeness, seems unkind;
Spurns at his love, and scorns the heat he feels,
Beating his kind embracement with her heels.
Then, like a melancholy malcontent,
He vails his tail, that, like a falling plume,
Cool shadow to his melting buttock lent :
He stamps, and bites the poor flies in his fume.
His love, perceiving how he is enrag'd,
Grew kinder, and his fury was assuag'd. 28

Hot, faint and weary with her hard embracing,
Like a wild bird being tamed with too much handling,
Or as the fleet-foot roe that 's tir'd with chasing,
Or like the froward infant still'd with dandling
He now obeys, and now no more resisteth,
While she takes all she can, not all she listeth. 29

When he did frown, O ! had she then gave over
Such nectar from his lips she had not suck'd
Foul words and frowns must not repel a lover,
What though the rose have prickles, yet 't is pluck'd
Were beauty under twenty locks kept fast,
Yet love breads through, and picks them all at last.

.పాడెడు-నదితనజోడునుఁజరికించి- .వెండియు-సకలించు-ఁ .బెంటికూడ
.నెటెఁగినట్టులదాని.యెడ-బదులార్చు- ఁదా.వలచినందునకుగ.ర్వంబు
తోడ

ఁ.దావింతపడ్డట్టు-.దయమాలినట్టుల- .నెగిరితన్నుక-.నమి..నీసడించు।
.నేలికపదతి., నేవగించివగచు.|ప్రజవలెఁబోతుగు.జ్ఞంబుతోఁక।
.మునుఁచుకొనెడు-నద్ది-.పడుచున్న .కలికితు.రాయిపోల్కి-ఁజెమట.వో
యుపిఱుఁదు।

.లకునుఁజెలువనీడ.లనొసఁగఁ-దన్న నే.లను- ఁజలమునసీఁగ.లనుఁగఅచె
డు। 27

.నెట్టులద్దియలుక.నెనయుచునున్నదో।
.కాంచిదాని.గోడి.గయునఁబిదప।
.నెనరుతోఁడమిగులఁ..దనరారె-ఁజల్లారె।
ఁ.గోపమంతయుమగ.గుజ్జమునకు 28

[వ్యాఁడు।]

త॥ ..లేమదాబిగికౌఁగి.లింపుచేవేఁడి ..సొమ్మయలసటలఁ.జొక్కి-య
.వేమఱుఁజేతిరా.పిడిచేతముచ్చి.కంబడుపిట్టటు.కడువెంటఁదఱుము।
.. నేమటి.డస్సిన..యిట్టిపోలికన- ..బుజ్జగించినపెంకె.బుడుతని
.మాడ్కి-।
.నామెచే.కొనుదాని.కంతసనొప్పం.కొనెనామెకోరిన.కొక్కి-కుఁ
దప్ప॥ 29

త॥ ..చెలువుఁడాతనిమోము.ఁ..జిట్టించుకొన్నఁ-. జెలితనపనివిడి.చిన
యెడ-నకట।
.పొలఁతియతనిపెద.వులనుండి |కోలి.యుండదమ్మొ. యుఁదేనె.నో
క్కింతయైన।

When he beheld his shadow in the brook,
The fishes spread on it their golden gills;
When he was by, the birds such pleasure took,
That some would sing. some other in their bills
Would bring him mulberries and ripe-red cherries 31

RAPE OF LUCRECY

Then childish fear, avaunt ! debating, die !
Respect and reason, wait on wrinkled age ?
My heart shall never counter-mand mine eye ;
Sad pause and deep regard beseem the sage ;
My part is youth, and beats these from the stage.
Desire my pilot is. beauty my prize ;
Then, who fears sinking, where such treasure lies ? 32

.పెళుచగుమాటలు—వెండియు—మూతి.ముడుపులఁబగలేవు.,పో—వ
ల్చువాని

.నలరుముండ్లున్నఁగో.యఁబడెడు — .సొగసు.దాఁగవలవుదా.నితాళ
ముల్దెఱచు॥ 30

గీ॥ .వాఁడు నేటఁదనదు.నీడఁజూడఁదమ.పు।
.వ్వారదానిమీఁదఁ.,బఱచుమీ.లు।
.వాఁడుతారసిల్ల.వేడుకన్విట్టలు।
.కొన్ని పాడుఁబండ్లు.కొన్ని యిచ్చు॥ 31

సీ॥ .సరియ—తెలివిమాలు.జంకె—,.కీలేచిపో — .,తప్పించుకొనుచుసం
.తంబుచెందు।
.ముదుతలువదునీడు.కడవే,చియుంచు — న్యా.యమునుజేయున్వాచా.
రమునునాడు।
..మదినెన్నటికినైన.మల్లింపరాదునా.కన్న —పొ.గలునిలు.కడయు
లోఁతు।

.తఁపునుమా.నికిఁ.దగు—నాదువంతుజ.వ్వన — మిదివానినిఁ.బాఱఁ
దోలు।

.వడిగ.రచ్చనుండి.నడిపించుననుఁగోర్కె।
.నాకుఁజేతఁజిక్కె.నయదియుంద।
.మిట్టిసమయమందు.నెవఁడుభయంపడు।
జోరుటకట్టిసొమ్ము.,పరగుచోట॥ 32

Her lily hand her rosy cheek lies under,
Cozening the pillow of a lawful kiss;
Who, therefore angry, seems to part in sunder,
Swelling on either side, to want his bliss :
Between whose hills her head entombed is :
Where, like a virtuous monument, she lies,
To be admir'd of lewd unhallow'd eyes. 33

Without the bed her other fair hand was,
On the green coverlet; whose perfect white
Show'd like an April daisy on the grass,
With pearly sweat, resembling dew of night.
Her eyes, like mari-golds, had sheath'd their light,
An canopied in darkness sweetly lay

Her breasts, like ivory globes circled with blue,
A pair of maiden worlds unconquered,
Save of their lord no bearing yoke they knew,
And him by oath they honoured.
These worlds in Tarquin new ambition bred;
Who, like a foul usurper, went about
From this fair throne to heave the owner out. 35

The fault is thine,
For those thine eyes betray thee unto mine. 36

త॥ తనకుముద్దిడనీక తలిరుకై చేమ చెక్కుటద్దంబు చేరుచుకలిగి
కొనకొని యిరుకెలంకుల మీఱఁ బొంగఁ దలగడఁ బొందఁగఁ దన
కోర్కె నసనఁగ
దనరునా మిట్టలఁ దగఁ బూడ్వఁ బడెరొఁ బూపుఁ బోడి శిరంబు పొ
లపుగ నచట
బోనరెడు సతిగుండె మువలనా కల్కి పోకిరికనుఁ జబ్బర
ముపడంగ॥ 33

ఉ॥ ప్రక్కకుమించిపచ్చనితి వాసిపయింజెలువారుకల్కిదా
తక్కన చేయమును త్రియపు తళ్కున జెమ్మటగ్రమ్మపచ్చికన్
నెక్కొనిరేయి మంచు మయి నిండిన తుమ్మిపువట్టులొప్పెడున్
మిక్కిలి చీకటిన్ముడిఁగె నెచ్చెలి కన్నులు తమ్మిలోయనన్॥ 34

త॥ నీలంపుబిరడాల నగడుదంతమ్ము కాయలట్లుండుచు స్థవగెల్వఁబ
డగ
క్రాలెడు కన్నెలో కంబులజోడు లాఁతినా జంటకోల్పఁగ లేదు
తనదు
నేలికస్థప్పనెం తేగారవింపఁబడు వానిచేతనుఁ బాసనుఁ బొందె
చాలక్రొత్తాసను సలుపగసది యొడసె జేఁడు దాని యొడయ వె
లి నేయ॥ 35

ద్వి॥ ఈయెడఁ దప్పనీ దేమన నాకు
నీయలమోపులే నిన్నప్పగించె॥

శృంగారరసః

రఘువంశే. స 6. శ్లో 81 ॥

సాయూనితస్మిన్నభిలాషబంధం । శశాకశాలీనతయానవక్తుమ్।
రోమాంచలక్ష్యేణసగాత్రయష్టిం । భిత్వానిరాక్రామదరాల
కేశ్యాః ॥ 1

శ్లో 82 ॥

తథాగతాయాంపరిహాసపూర్వం । సఖ్యాంసఖీవేత్రభృదాబభాషే।
ఆర్యేవ్రజామోఽన్యతఇత్యథైనాం । వధూరసూయాకుటిలందదర్శ॥ 2

స 18. శ్లో 52 ॥

అథమధువనితానాంనేత్రనిర్వేశనీయం । మనసిజతరుపుష్పంరాగబంధప్రవాలమ్ ।
అకృతకవిధిసర్వాంగీణమాకల్పజాతం । విలసితపదమాద్యంయౌవనం
సప్రపేదే ॥ 3

కుమారసంభవే. స 3. శ్లో 66 ॥

హరస్తుకించిత్పరిలుప్తధైర్య । శ్చంద్రోదయారంభఇవాంబురాశిః ।
ఉమాముఖేబింబఫలాధరోష్ఠే । వ్యాపారయామాసవిలోచనాని ॥ 4

స 5. శ్లో 8 ॥

తంవీక్ష్యవేపథుమతీ సరసాంగయష్టి । ర్నిక్షేపణాయ పదముద్ధృత
ముద్వహంతీ ।
మార్గాచలవ్యతికరాకులితేవసింధు । శ్శైలాధిరాజతనయానయయౌ
నతస్థౌ ॥ 5

సింగారము

గీ॥ ఉవిదయా కోరెకానియుం దాన్న వంపు।
దెలుపఁ జాలకయుండెను దిటవు లేమి।
బయలు వడెగ గుర్పాటు నెపంబుతోడ।
నొక్క నెచ్చెలుగలా పైె మంచియనియు॥ 1

గీ॥ వెలఁదియట్లుగుడుక్ బల్కె వెంచిబెత్త।
మూను చెలి యమ్మపోవుద మొండెడకని।
నవ్వులాటకు బెదపనా పువ్వుఁబోఁడి।
కోలు చూపుల దానిఁగన్గొని యొనర్గి॥ 2

గీ॥ అంతఁ జెలువల కన్గన లానుకల్లు।
చిగురువిల్తుఁడన్ ప్రాఁకుపూ తగులు తలిరు।
తొడవాడలి కెల్ల డనకుఁ దాఁ దోఁచు గడన।
హాయలు తొలి కెంకి జవ్వన మొండెనతఁడు॥ 3

గీ॥ విసపు మేతరికూడ జా బల్లి పొడుచు।
తఱిఁగడలి వలెనొక్కింత యుఱిదితగ్గి।
పర పెఁదనచూపులన్దొండ పండు మోవి।
నెగడు వలిమిడిమలకూఁతు మొగమునందు॥ 4

గీ॥ వానిఁ జూచి చెమట వట్టి వడఁకుపుట్టి।
యడుగు పెట్టలేక యూఁగలేక।
దారినడ్డుకొండ తాఁకునసుడినదు।
వంకవలె వలిమల పట్టియుండె॥ 5

స 6. శ్లో 83 ॥

ఏవంవాదినిదేవర్షౌ । పార్శ్వేపితురధోముఖీ
లీలాకమలపత్రాణి । గణయామాసపార్వతీ॥ 6

స 7. శ్లో 74 ॥

తయోస్సమాపత్తిషుకాతరాణి । కించిద్వ్యవస్థాపితసంహృతాని।
హ్రీయంత్రణాంతత్క్షణమన్వభూవ। న్నన్యోన్యలోలానివిలోచనాని॥ 7

స 8. శ్లో 2 ॥

వ్యాహృతాప్రతివచోనసందధే । గంతుమైచ్ఛదవలంబితాంశుకా।
సేవతేస్మశయనంపరాఙ్ముఖీ । సాతథాపిరతయేపినాకినః ॥ 8

స 9. శ్లో 30 ॥

నేపథ్యలక్ష్మీందయితోపక్లృప్తాం । సస్మేరమాదర్శతలే విలోక్య।
అమంస్తసౌభాగ్యవతీషుధుర్యా । మాత్మానముద్భూతవిలక్ష్యభావా 9

మేఘసందేశే. స 2. శ్లో 21 ॥

తన్వీశ్యామాశిఖరిదశనా పక్వబింబాధరోష్ఠీ।
మధ్యేక్షామాచకితహరిణీ ప్రేక్షణానిమ్ననాభిః ।
శ్రోణీభారాదలసగమనాస్తోకనమ్రాస్తనాభ్యాం।
యాతత్రస్తేయువతివిషయేసృష్టిరాద్యేవధాతుః ॥
శృంగారతిలకే॥ 10

గీ॥ చెప్పుచుండ నిట్లు జేజేలు సిమున్న
తండ్రిచెంత వాంచి తన మొగంబు
కేలఁబట్టుకొన్న కెంపమ్మి రేకుల
జగముతల్లి లెక్క సలుపుచుండె॥ ౬

గీ. కూడుకొనుటయందుఁ గొంకునందుచు సుంత
నిల్వఁబడుచు మఱిమ జల్పఁబడుచు
నోరచూపులప్న డొండొంటఁ దవ్వులుచు
నానకట్టుచేన చెంగఁ జొచ్చె॥ 7

గీ॥ పల్కరించఁగఁబడి బదులుమాటాడదు
పోదువఁబడిన పైటఁ బోవనెంచు
మొత్తమార్గమున నత్తమిల్లెడు నైన
నాపె మిత్తిగొంగ హాళికయ్యె॥ ౮

గీ॥ పెనిమిటి యొనర్చు సింగారమఁజిలునగు
తనరుచుండగ నద్దము దానఁగనఁగొని
యైదువలు మేలుబంతి యౌ నంచుమిగుల
సిబ్బితిత నంబునందుఁ జెమరిలోన॥ ౯

సీ॥ పల్చని పైఁ జేగఁ బంగారు నెఱనాఁగ
నడుజవ్వనంబున నద్దరు చామ
నూదిపల్చాలున సొంపగు ముద్దియ
సింగారఁ బండిన దొండపండు

ప్రాణేశవిజ్ఞప్తిరియమ్మదీయా । తత్రైవ నేయాదివసాఃకియన్తః।
సంప్రత్యయోగ్యస్థితిరేష దేశః । కరాహిమాంశోరపితాపయన్తి॥
11

దూతిత్వయాకృతమహో నిఖిలమ్మదుక్తం ।
నత్వాదృశీపరహితప్రవణాస్తిలోకే ।
శ్రాన్తాసిహన్తమృదులాంగిగతామదర్థం ।
సిధ్యన్తికుత్రసుకృతానివినాశ్రమేణ ॥ (1)

దష్టంబిబంధియాధరాగ్రమరుణం పర్యాకులోధావనా ।
ధమ్మిల్లస్తిలకంశ్రమాంబుగలితంభిన్నాతనూఃకంటకైః
ఆః.కర్ణజ్వరకారికంకణ ఝణత్కారం కరాధూన్వతి ।
కింభ్రామ్యస్యటవీశుకాయకుసుమాన్యేషాననాన్దాగృహాత్ ॥ (2)

మానమ్లానమనామనాగపినతం నాలోకతేవల్లభమ్।
నిర్యాతేదయితే నిరన్తరమియంబాలావరంతప్యతే।
ఆసీతేరమణేబలాత్పరిజనై ర్మౌనంసమాలంబతే ।
ధత్తేకంఠగతాసూన్ప్రియతమమ్ నిర్గంతుకామమ్పునః॥ (3)

నగెడువాతెఱఁగల నవఁబోఁడి
సన్నని కౌనుకుల్కాడు మచ్చెకంటి బెదురు।
లేడిచూపులవన్నెలాఁడి లోఁతైన నపా
క్కలిఁగల్గు చిలుకలకొలికి పిఱుఁదు।
బరువుమైనద్చు మెల్లన వంగుసుంత
చన్నుఁగవ బ్రేఁగుతోడ నే యన్నుమిన్న
యలరుచుండెడు జెలువల సలుపఁదలఁచి।
నలువ యొనరించుతొలిమచ్చు నాఁగనచట॥ 10

గీ॥ ఇదిగో నా విన్నపంబును తేలువాఁడ।
గడపునదికొన్ని పూఁటల క్కడనె నీవు।
ఇప్పుడిత్తావు సరివడ దించుకయును।
బోనరుచున్నాఁక చలివెల్గు మినుకులైన॥ 11

గీ॥ ఏను చెప్పినదెల్ల చెలీ నలిపితి।
వారనీలాగు మేల్సేయు వారు లేరు
కోమలీడస్సితకటనా కొఱకుఁబోయి।
పాటుపడకున్నఁ బున్నెముల్వచ్చునెచట॥ 1

గీ॥ దొండపండని కొఱికెనీ తొగరుమోవి।
చెమ్మటంబొట్టుపరుగు నంజెదరెఁగొప్పు।
ఒడలు ఱక్కువ డెన్నుండ్లఁగ డెములసడి।
నడరకడవిచిల్కకిదె పూల్వడ సెవదినె॥ 2

చ॥ చెలువుఁడు మ్రొక్కి నగ్గనదు చిన్నది సుంతయునైన నెంతయుఁ।
బొలయలుకన్ మగండెడయఁ బొక్కుచునుండెడు నీమెయొప్పదుఁ।
బలిమినిఁ జెల్వునిం జెలులు పజ్జకుఁ దెచ్చిన నూరకుండునా।
తఁడరుగ నిచ్చగింప మఱితాల్చెడుఁ గుత్తుకనంటు పానముల్॥ 3

స్నిగ్ధాయింతుద మేవకోకిలరుతం తస్యాఃశ్రుతేభాషితే।
చంద్రేలోకిరుచిస్తదాననరుచేః ప్రాగేవసందర్శనాత్ ।
పిత్సుమీణా లనమేవతన్నయనయోరగ్రేమృగీణాంపరం।
స్త్రైణామీనల్యపితానదేవలలితా యానన్నసాలక్ష్యతే॥ 4

విక్రమోర్వశీయే॥

తుల్యానురాగపిశునంలలితార్థబంధం।
పత్రేనివేశితముదాహరణంప్రియాయాః।
ఉత్పక్ష్మలంమమసఖే మదిరేక్షణాయాః।
స్తస్యాస్సమాగతమివాననమాననేన॥ 12

గూఢంనూపురశబ్దమాత్రమపి మే కాంతంశ్రుతౌపాతయేత్ ।
పశ్చాద్దేత్యశనైఃకరోత్పలపుటేతేనుక్వాతవాలోచనే।
హర్మ్యేఽస్మిన్నవతీర్యసాధ్వసవశా న్మందాయమానాబలా।
దాసీయేతపదాత్పదంచతురయాసఖ్యానుమోపాన్తికమ్॥ 13

అనధిగతమనోరథస్యపూర్వం।శతగుణితేవగతామయాత్రియామా।
యదితుతవసమాగమేతథైవ ప్రసరతిసుభ్రుతతఃకృతీభవేయమ్॥14

ఇదంయుణాధిమాంపద్మ । మంతఃక్వణితషట్పదమ్।
మయాధస్థాధరంతస్యా । స్ససీత్కారమివాననమ్॥ 15

గీ॥ మూగదనల్కఁ గోయిలనాఁడి - యగును జెగటు।
చాన మొగము గప్పఁదాఁకె - చందురుఁడన।
కన్నెమూయమే ల్లెల్ల పె - కనుల దొనలు।
చేతఁ గనకున్న నలుకింపు - పైఁడితీఁగె॥ 4

గీ॥ తెలుపు చుసరివలపు నాఁగు తలఁపుఁగల్గు।
నాచెలువమాటయియాయకు నందమురసు।
నగయుక్ర నెప్పలుగలనా యుంతిపోము।
నాదు మొగముతోఁ గూడిన మాదిరి జెలి॥ 12

త॥ పసుతనాపసులం బరఁగ మంతనము నందం దెపప్పఁడావంతయు నైన।
నడిలేక వెను వెన్కఁ జను దెంచిమాయఁ గాతనాస్తనఁ గైదా మరలనో।
జడుపుమైని మేడ చక్కటికిదిగి నడియంతయుందగ్గి బలిమిమైనాడు।
కడకు నేర్పగు చెలి కత్తెచేఁ దేఁబ డెడువడుగడుగున ద్రింపఁగఁ బడుచు॥ 13

గీ॥ నాదుకోరిక తీరకున్న తఱిమనుపు।
రేయి నాకెబ్బడున్నా... రెట్టులడుచు।
నీదు కూటమియందట్లు నెగడునేని।
పునెము నాదె చక్కనికను బొమలదాన॥ 14

గీ॥ లోన జమిలిముక్కాలి యొలుంగుఁగలిగి।
నట్టెయీ తమ్మినన్నరి కట్టుచుండె।
నడిగ నాచేతఁ గఱవఁగఁ బడిన పెదవి।
మొరయు నెగయుప్పఁగలదాని మోమువలెను॥ 15

యదపృచ్ఛయాత్వాంసకృదప్యవంధ్యయోః। పథిస్థితాసుందరియస్య నేత్రయోః।
త్వయావినాసోఽపిసముత్సుకోభవేత్। సఖీజనస్తేకిమురాంఘసాహృదః॥ 16

అమ్మో-లదావిడవేపఆవలీవై జలంతిఆమేలగా-సహిమో ఆవేహిందా। వణమ్। సమరేసిస్ఖపదంఅత్తణోవలణమ్॥ 17

ప్రియయమాచరితంలతేత్వయామే। గమనేఽస్యాఃక్షణవిఘ్నమాచరన్త్యాః। యదియంపునరప్యరాళనేత్రా। పరివృత్తార్ధముఖీమయాదృష్టా॥ 18

కిదవలహ్మహింఆలక్ఖిఅహం-అణుణఅంణాగేణ్ హామికిన్తుదక్ఖిణస్సదేకిద పచ్ఛాత్తావస్యభాఆమి॥ 19

కార్యాంతరితోత్కంఠం। దినంమయానీతమనతికృచ్ఛ్రేణ।
అవినోదదీర్ఘయామా। కథంనురాత్రిర్గమయితవ్యా॥ 20

కుసుమశయనంనప్రత్యగ్రంనచంద్రమరీచయో।
నచమలయజంసర్వాంగీణంనవామణియష్టయః।
మనసిజరుజంసావాదివ్యామమాలమపోహితుం।
రహసిలఘయేదారబ్ధావాతదాశ్రయణీకథా। 21

ఇదంతయారథక్షోభా। దంగేనాంగంనిపీడితమ్।
ఏకంకృతీశకిరేఽస్మిన్। శేషమంగంభువోభరః॥ 22

గీ॥ .,ఏకతమునసయ్యె.నీవొకమారైన।
.నెవనికంటఁబడెదో.,యిగురుఁబోడి।
.,బాళిఁజెందునీ.వి.రాళివాఁడున్నాఁడ।
.చెలులమాటవేరె.చెప్పనేల॥ 16

వ॥ అమ్మో-నాపేరుతోఁగెచివ్వురునఁడగులుకొన్నది- చెలీనీవిడిపించు-
నెచ్చెలీయీనామాటఁ దలంచుచుందువుగదా. 17

గీ। .ఆపె,పోకకొకనిమును.ముద్దుసొచ్చి'
.తీఁవమేలోకఁగూరిచి.తీవనాకు।
.,ఁగ్రమ్మఅన్యాలుఁగంటినీ.కతననిపుడు।
.కన్నడెసగముద్రిప్పవెము.గంబుతోడ॥ 18

వ॥ మోసగాఁడ- చుఃక్రనిడెందముగలదానఁగదా నేను- వేడికొలైకొ
నకున్నాను- గాని- పలువురనువిదలన్గాడివగచు నీకుజడిసెదను. 19

గీ॥ .పూవడుటచేనడంగిన.,బాళిఁగల్గు।
.పవలునడుపఁబడెఁగడుని.బ్బందిలేక
.పొడవుజాములవేడుక.లెడయురేయి।
.యెటులనాచేఁగడుపఁబడు.నింకమీఁద॥ 20

గీ॥ .అలరుపానుపుగానివె.న్నెలయుఁగాని।
.గందమున్మానికపుపేర్లు.గానినాదు।
.,మరునివెతఁదీర్పఁజాల,వ.చ్చరయుఁగాని।
.దాని,కతగానితప్ప,మం.తనమునందు॥ 21

గీ॥ .అరదమొరగఁగనాపైపై.నొరయఁబడియె।
.నిచోటునామేనియందున-,నిద్దిమొకటి।
.,పునెము,పొనరించె-నామొడ.లునమిఁగిలిన।
.,తాఁపునంతయుఁ,బుడమికెం.తయునుబరువు॥ 22

అనేనకల్యాణిమృణాలకోమలం। వ్రతేనగాత్రంగ్లపయస్యకారణమ్।
ప్రసాదమాకాంక్షతియస్తవోత్సుకః। సకింత్వయాదాసజనఃప్రసాద్యతే॥
23

అభిజ్ఞానశాకుంతలే॥

ఇసిచుంబిఅఇంభమరేహిం । సుఉమారకేసరసిహాఇం।
ఓదంసయంతిదఅమాణా । పమదాఓసిలీసకుసుమాఇం ॥ 24

అధరఃకిసలయరాగః । కోమలవిటపానుకారిణౌబాహూ ।
కుసుమమివలోభనీయం । యౌవనమంగేషుసన్నద్ధమ్॥ 25

హళాసఉందళే-ఇఅంసఅంవరవహూసహఆరస్స తుఏకిదణామహే
ఆవణజోసిణి త్తిణోమాలిఆఖుణంవిసుమరిదాసి- తదాజఇఅత్తాణం వివి
సుమరిస్సం- హళారమణీయేక్ఖుకాలే ఇమస్సలదాపాఅవమిహుణస్సవ
ఇఅరోసంవుత్తో-ణవకుసుమజోవ్వణావణజోసిణీ సిణిద్ధపల్లవదాఏ ఉవ
భోఅక్ఖమోసహఆరో-హళాఅణసూయే అవిజాణాసికింణిమిత్తంస ఉం
దళావణజోసిణిం అదిమెత్తంపెక్ఖది- ణఖువిభావేమికహేహి- జహావణ
జోసిణి అణురూవేణపా అవేణసంగదా- అవిణామఏవ్వంఅహం విఅత్త
ణో అణురూవం వరంలహేఅత్తి- ఏసోణూణంతుహఅత్తగదోమ
ణోరహో॥ 26

గీ॥ కతము లేక తూఁడు కరణిమెత్తని మేను।
నొంచుచుంటివిట్టి నోముచేత।
నెవఁడు నీకనికరము వలచు నబ్బెంటు।
కనుఁగొనఁబడు నేమొ నెనరునఁ జెలి॥ 23

పాట—బేగడ—జంపె

"ఎత్తుగడ" కొదమతుమ్మెద లొకింత గ్రోలు నూఁగు జడలతు
దలుగలదిరిసెనపువ్వులు।
"తీరుగడ" విదలు కనికరంబల రారందవు వీనులఁ గైసేయుచు
నుంద్రు. 24

కం॥ తలిరు జిగిమించు వాతెఱ।
పొలుపగు లేఁగొమ్మ జోడుఁ బోలిన చేతుల్।
చెలువముగ మేనియంతట।
నలరువలెన్ జవ్వనంబు నలరుచునుండెన్॥ 25

వ॥ నకియ– శకుంతలా– తీయమావి గున్నం బెండ్లాడఁ గోరుకొన్నదీ విరజాజి– నీచేఁ దోఁటవెన్నెలయను పేర్వడసె– దీని మఱచితివి కదా అట్లైనన్నే నే మఱచితినమ్మా – మంచితఱి నీ తీఁగెమాఁకు జంటకుఁ బొందుకలిగె– క్రొన్ననపాయమునఁ గొమరారు నీతోఁట వెన్నెలం బొడము చివురు నీ తీయమావి గున్న కుడువఁ జెల్లు –నమ్మా యనసూయా – శకుంతల యెందుకుఁ దోఁటవెన్నెల నంతగాఁ జూచుచున్నదో నీ వెఱుఁగుదువా– నాకుఁ దోఁచలేదు నీవు చెప్పుము– ఎట్లు తోఁటవెన్నెల తగిన మ్రానితోఁ గూడెనో యట్లు తాఁ గూడఁ దగు మగనిఁ బొందుదునని (శ) ఇది నిక్కముగ నీలోనికోర్కె. 26

యతో యతః షట్చ్వరణోఽభివర్తతే। తతస్తతః ప్రేరితలోలలోచనా।
వివర్తితభ్రూరియమద్య శిక్షతే। భయాదకామాపిహి దృష్టివిభ్రమమ్॥ 28

చలాపాంగం దృష్టిః స్పృశసి బహుశో వేపథుమతీం।
రహస్యాఖ్యాయీవ స్వనసి మృదు కర్ణాంతికచరః।
కరం వ్యాధున్వత్యాః పిబసి రతిసర్వస్వమధరం।
వయం తత్త్వాన్వేషాన్మధుకర హతాస్త్వం ఖలు కృతీ॥ 28

తదో వసందోదారసమువిదా ఏఉమాద్రదఇత్త ఆంయూవం పెక్ఖి — అణసూఏగమిస్సం దావ అహ — ఇమం అసంబద్ధపలావిణీం పిఅవదం అజ్జాఏ గోదమీఏ ణివేదేదుం॥ 29

స్రస్తాంసావతిమాత్రలోహితతలౌ బాహూ ఘటోత్క్షేపణా।
దద్యాపి స్తనవేపథుం న జహతి శ్వాసాః ప్రమాణాధికాః।
బద్ధం కర్ణశికీషరోధి వదనే ఘర్మాంభసాం జాలకం।
బంధే స్రంసిని చైకహస్తయమితాః పర్యాకులా మూర్ధజాః॥ 30

గీ॥ .ఎచ్చు బెచ్చుటఁ దుమ్మెద .యొదుయుతగులు ।
.నాయెడనదురుచుండుక .న్దోయుఁగోలిపి
.యీమె-లిరిగెడుబోమలతో .నిపుణు నేర్పు ।
.వలపు లేకయుఁజూపు.హా.యలు. వెఱపున ॥ 27

త॥ .కనియద రెడు కడకన్ను - ఁబల్మోఱుఁ
.దడఁబాటుఁగలదానిఁ ఁ.దాఁకుచునుందు ।
..వానరుతు మెల్లన ..నులిపు- .మంతనము
.చెప్పెడుతీరునఁ .జెవియొద్దఁజేరు ।
.కొని-[తావుచుందువు ..కూటమియున
.యిన.మోవి-నాపెచే .యివిదల్చుచుండ ।
.ఁ..బునెముకల్గిదాన .వుగదతేఁ.టి- నిజ
.ము నెదకుట స్మేమే .మోసపోయితిమి॥ 28

వ॥ పిదప .నామని .తఱి వెఱ్ఱెత్తించు .సోయగముఁజూచి (శ) నేనెల్లి
పోయెద- ననసూయా- యిట్లు కూడనిమాటలంచున్న [ప్రియంవ
దన్దూర్చి గౌతమితోఁ జెప్పటకు ॥ 29

త॥ .పొలపుగవంగిన .మూఁపులు-మిగుల
.నెఱ్ఱనియఱచేతు .లెసఁగుబుజములు ।
.కడ నెత్తుటన్జన్నుఁ .గవవడం కెడయుఁ
.బోవదిప్పటి-కూరు.పులు మేరమీఱు ।
ఁ.గులుకుపూవంటుపో .గులఁజగిమించు
.మోమునఁజెమ్మట .ముత్తెములల్లు ॥
.ముడిపడనొక కేల .ముడువగఁ బడెడు
.విరియఁబారినతల. వెంద్రుకలెల్ల ॥ 30

వాచంనమిశ్రయతియద్యపిమేవచోభిః ।
కర్ణందదాత్యభిముఖం మయిభాషమాణే ।
కామంనతిష్ఠతిమదా ననసమ్ముఖీనా ।
భూయిష్ఠమన్యవిషయా నతుదృష్టిరస్యాః ॥ 31

అనాఘ్రాతంపుష్పంకిసలయమలూనంకరరుహై ।
రనావిద్ధంరత్న మ్మధునవమనా స్వాదితరసమ్ ।
అఖండంపుణ్యానాంఫలమివచతద్రూపమనఘం ।
నజానేభోక్తారంకమిహసముపస్థాపస్యతివిధిః ॥ 32

అభిముఖేమయిసంహృతమీక్షితం। హసితమన్యనిమిత్తకృతోదయమ్ ।
వినయవారితవృత్తిరతస్తయా । నవివృతో మదనోనచసంవృతః ॥ 33

దర్భాంకురేణచరణఃక్షతఇత్యకాండే। తన్వీస్థితాకతిచిదేవపదానిగత్వా
ఆసీద్వివృత్తవదనాచవిమోచయన్తీ। శాఖాసువల్కలమసక్తమపిద్రు
మాణామ్ ॥ 34

క్షామక్షామకపోలమాననమురః కాఠిన్యముక్తస్తనం।
మధ్యేక్లాంతతరఃప్రకామవినతా వంసౌఛవిఃపాండురా ।
శోచ్యాచప్రియదర్శనాచమదనక్లిష్టేయమాలక్ష్యతే ।
పత్రాణామివశోషణేనమరుతాస్పృష్టాలతా మాధవీ ॥ 35

గీ॥ మాటఁగలపదు కాని నే మాటలాడు
చుండఁజెవియొగ్గి యాలించు చుండు నాదు
మోమునకెదురుగాఁ దన మొగమునిడదు
కాని మిక్కిలి వేగ్గాదు దానిచూపు॥ 31

ఉ॥ క్రోలని క్రొత్తతేనె మొనఁ గ్రుచ్చని మానికె గోరువాటులన్
దాలచనట్టి లేఁజివురు తావిగొనంబడనట్టి పూవునుం
బోలిన దానిపోయగము ముంటినోముల మేటిపంటగా
బోలును దానినేలుటకుఁ బుట్టినఁయాతని దెంతపున్నెమో. 32

గీ॥ చూపుమఱలింపఁబడు మోము జూడ నేను
నొందుతలఁపున నగఁబడు వోయలు మిఱు
నడఁకువ మెయి నడ్డఁబడిన నడతఁ గల్గి
పడఁతి చేడాఁగఁడు బయల్పడఁడు మరుండు. 33

గీ॥ కతము లేక కాలుఁ గాయమువడె దబ్బ
మొలకనను చుఁగొన్ని యడుగులరిగి
చెలువ మోముఁ ద్రిప్పి నిలిచె విప్పుచునార
చీరఁ జిగలకున్నఁ జెట్లకొమల. 34

త॥ కడువాడు చెక్కిళ్ల్ గల మోము గట్టి
తగ్గినచన్దోయిఁ దవరెడునక్క
బడలిన లేఁగౌను వంగిన మూఁపు
లెంతయు వెల్లనైయున మేనిచాయ
వెడవిల్తు చేఁగుంది వెలఁదుకకనిక
రింపఁబడఁదగుము ఆ సొగసుమిఱు
వడగాలిచేఁ దాఁకఁ బడునాకులుగల
తీయమావిడితీఁగె తీరునఁ దోఁచు॥ 35

హళామఅణలేహోసక్కీఅదు- తంసుమణోగోవిదం- కరిఆదేవదాపసా
దవ్వానదేశ్శేణతస్సరంణోహద్ధంపావఇస్సం—— 36

తుజ్ఝణఅణేఅఅం । మహాఉణమఅణోదివావిరత్తివి ।
నిగ్ఘిణతవేఇబలీఅం । తుఇజంత్తమణోరహాఇఅంగాఇ—— 37

కింశీతలైః క్లమవినోదిభిరార్ద్రవాతాన్।
సంచారయామినలినీదలతాలవృంతమ్।
అంకేనిధాయకరభోరుయథాసుఖంతే।
సంవాహయామిచరణావుతపద్మతామ్రౌ॥ 38

లదావళఅనందావహరఆమందేమిభూఓపరిభోఆఆ 39

ముహురంగుళిసంవృతాధరోష్ఠం । ప్రతిషేధాక్షరవిక్లబాభిరామమ్।
ముఖమంసవివర్తిపక్ష్మలాక్ష్యాః కథమప్యున్నమితంనచుంబితంతు॥ 40

తస్యాఃపుష్పమయీశరీరలులితా శయ్యాశిలాయామియం ।
క్లాంతేమన్మథలేఖఏషనలినీ పత్త్రేణనఖైరర్పితః।
హస్తాద్భ్రష్టమిదంబిసాభరణమిత్యాసజ్యమానేక్షణో।
నిర్గంతుంసహసానవేతసగృహాచ్ఛక్నోమిశూన్యాదపి 41

వ॥ ఏమో- వలపుజాబు వ్రాయుము- దానిం బుర్రలో దాఁచి- వేల్పు
.పసాదమను నెపంబున- జేనిచేతఁ బెట్టెదను ! 36

గీ॥ .నీదు డెంద మొకింతయు .నేనెఱుంగ ।
.మాపుబవలును నీపయి .న్మరులుకొన్న ।
.నాదు నెమ్మనమిక్కిలి ..నవనిలుతుఁడు ।
.కనికరముఁ .దొఱఁగినవాఁడ-..కాఁచుచుండు ॥ 37

గీ॥ నీదుబడలికె వాయగ .నీటిగాలి ।
.వీతునా, తమ్మిరేకుల ..వీవనలను ।
.దొడనుఁగూర్చుండఁ బెట్టెను .నొద్దలదాన ।
.యడుగులొత్తుదునా నీకు .హాయిగాను॥ 38

వ॥ కాకఁబోఁగొట్టిన తీఁగెజొంపమా తిరిగి ,కూటమికై పిల్చెదను॥ 39

గీ॥ .పలుమఱు న్రెవ్వళ్లతో మూయఁ .బడిన పెదవి ।
.వలదనెడి, వ్రాలు-మై ,చొక్కు .పాటు- ,తనరు ।
.,క్రాలుఁగంటి మాఱ్మ్రోగ ,మెట్ట. కేలకెత్త ।
ఁ.బడియొ- నైనను-ముద్దిడఁ .బడఁగలేదు ॥ 40

తరువోజ :—.ఇదెయాపెమే ,ని చేనెంతయు రాతి.
పైనలిఁగనపూల. పానుపు-గోళ్ల ।
..పదనుల వ్రాయంగఁ.బడు,మరు,కమ్మ
.తగుని దెవాడిన. తామరాకుపయి ।
.నిదెతూఁడుగవవడి. యొజ్జెతినుండి-.
యంతట నేనిట్టు.లరికట్టఁబడుక ।
.నుదుగతో దబ్బున.న్ బోఁజాల-రిత్త
,వారినప్పటికిఁ,.బ్బబలియిల్లువిడిచి॥ 41

తపతితనుగాత్రిమదన । స్త్వామనిశంమాంపునర్దహత్యేవ ।
గ్లపయతియథాశశాంకం । నతథాహికుముద్వతీందివసః ॥ 42

మాలవికాగ్నిమిత్రే ॥

విపులంనితంబబింబే । మధ్యేక్షామంసమున్నతం స్తనయోః ।
అత్యాయతంనయనయో । ర్మమజీవనమేతదాయాతి ॥ 43

క॥ చెలియానన విల్తుఁడునిను ।
గలఁచె నయిన నన్ను నెపుడుఁ గాల్చుచునున్నా ।
డలపవలు చందమామన్ ।
జెలువడఁచినయట్లు తోవలఁ జేయదుసుమిత్రా ॥ 42

క॥ వెడలపుపిఱుఁదులయెడ నె ॥
న్నడుమున నకనకలు బిగిత నము గుబ్బల బల్ ।
నిడుపున్ జూపులయందున ।
నడతెంచుచునుండె నిపుడునా యుసుతిదిగో ॥ 43

MERRIMENT.

ALL'S WELL THAT ENDS WELL *Act I. Sc. I.*

Full oft we see
Cold wisdom waiting on superfluous folly. 1

Sc. iii.

I have been, madam, a wicked creature, as you and all flesh and blood are : and, indeed I do marry that I may repent. 2

Act iii Se. ii.

Why, he will look upon his boot, and sing ; inend the ruff, and sing ; ask questions, and sing ; pick his teeth, and sing. I know a man, that had this trick of melancholy, sold goodly manor for a song. 3

AS YOU LIKE IT *Act I. Sc II.*

The more pity, that fools may not speak wisely, what wise men do foolishly. 4

Act. ii. Sc. vii.

Call me not fool, till. Heaven hath sent me fortune. 5

హాస్యరసము

ద్వి॥ కడువెఱ్ఱిబానిసగా మొద్దుబుద్ధి।
కడచుటతఱచుగఁ గందుముసనము ॥ 1

వ॥ అమ్మా నీవలె-మఱియు- నందఱిలాగు- నేఁగూడనొక తెల్వి మా
లినజంతువును-ఁ గాని- నిశ్చయముగాఁ బెండ్లాడెద-నందుచేఁబశ్చా
త్తాపపడవచ్చుఁగనుక. 2

వ॥ ఎందుకు- వాఁడుతనజోడునైపు చూచుచుబాడును- మఱియుఁగు
చ్చెపెట్టి కుట్టినతనమెడ గుడ్డసవరించుకొనుంబాడును- ప్రక్కను
లడుగున్నాఁడును- వెండియుంబల్లుకట్టుకొనుంబాడును—ఊతీరుపిచ్చిగ
లయొకఁడొకపాటకై తనమేలైన మాన్యమమ్ము కొనుటనేనెఱు
ఁగుదును. 3

వ॥ బుద్ధిమంతుల వివేకముగాఁజేయుదానికి వెఱ్ఱులువివేకముగ వివ
రింపరాదనుట మఱింతఘోరము. 4

ద్వి॥ పిలువకున్నవి. వేకియంచీవు।
కలిమిదేవుఁడునాకు. గలిగించువఱకు॥ 5

Act iii. Sc i.

Love is merely a madness; and, I tell you, deserves as well a dark house and a whip as madmen do; and the reason why they are not so punished and cured is, that the lunacy is so ordinary that the whippers are in love too. Yet I profess curing it by counsel.

Yes, one; and in this manner. He was to imagine me his love, his mistress, and I set him every day to woo me; at which time would I, being but a moonish youth, grieve, be effeminate, changeable, longing, and liking; proud, fantastical, apish, shallow, inconstant, full of tears, full of smiles; for every passion something, and for no passion truly anything, as boys and women are, for the most part, cattle of this colour: would now like him, now loathe him; then entertain him, then forswear him; now weep for him, then spit at him; that I drove my suitor from his mad humour of love, to a living humour of madness, which was, to forswear the full stream of the world and to live in a nook merely monastic. 6

Act iv. Sc. i.

Very good orators, when they are out, they will spit; and for lovers, lacking (God warn us) matter, the cleanliest shift is to kiss. 7

వ॥ వలపుబొత్తిగ వెఱ్ఱి-మఱియు- నీకుఁజెప్పెద-ఁబిచ్చివానివలెఁజీఁకటిగదికిఁ జబుకునకుందగును-వలపునఁబొగలువారట్లు శిక్షింపఁబడి కుదర్చఁబడకుంటకుఁ గారణమేమన- ఁజికిత్సకులుగూడ వలపునందు నంతసామాన్యముగా నాపిచ్చియున్న-దైనను- నేనుపదేశమున నదికుదర్చఁగలనని చెప్పెద- నౌను- నేనీలాగొకనికాపిచ్చికుదిర్చితిని - వాఁడునసుదనవలపుకత్తెగాఁ బ్రాణనాయికగా భావించవలయును- మఱియు- వాఁడునన్నుఁబ్రతిదినము బతిమాలుకొనునట్లు లేర్పరచెదను - చాపల్యముఁగల పడుచునై నేనాసమయమున కేడ్చెదను- మొత్తఁబడి-చాంచల్యముకలిగి-భ్రాంతిఁగొని- వాలకము వేయుచు- గర్వపడి లేనిపోనియూహలతోఁ గోఁతిచేష్టలుసల్పుచు-ఁదడఁబడి- నిలుకడలేక- కన్నీళ్లునిండి- చిఱునగవులు మెండుకొని యుండెదను. ప్రతిదుఃఖమునకుఁగొంతయు- నేమనో,వ్యథయు లేకున్న నేమాత్రమైనను- మొత్తముపై -ఁబిల్లకాయలునఁ స్త్రీలునిట్టిజాతి పశువులు. గాన- వానినప్పుడే ప్రేమించెద- నప్పుడే యసహ్యించెదను. వెంటనే వానినన్నంతో పెట్టెద- ఁదోడనే ప్రమాణముచేసి వానినిన్ని రాకరించెద- నప్పుడే వానిఁగూర్చి విలపించెద- దత్క్షణమె వానిపై నుమిసెద- నన్వలచినవానిన్ వాని పిచ్చివలపునుండి తీవ్రోన్మాదప్రకృతికిఁబాఱఁదఱిమెద- ననఁగా- వాఁడొట్టువైచికొని- యీమనుష్యసంఘమున్వీడనాడి- మునియై యొకమూల బ్రతుకు నట్లొనర్చెదను. 6

వ॥ మంచిమాటకార్లు తడఁబడినపుడుమియుదురు- వలపుకాండ్రో-పసలేనప్పు డనరాదుకాని-మిగులనేర్పుగ నఁజేయుటకు—ముద్దాడుట.

Men are April when they woo, December when they wed ; maids are May when they are maids, but the sky changes when they are wives. I will be more jealous of thee than a Barbary cock-pigeon over his hen ; more clamorous than a parrot against rain ; more new- fangled than an ape : more giddy in my desires than a monkey : I will weep for nothing, like Diana in the fountain, and I will do that when you are disposed to be merry ; I will laugh like a hyen, and that when thou art inclined to sleep. 8

O, that woman that cannot make her fault her hus - band's occassion, let her never nurse her child her-self, for she will breed it like a fool. 9

Act v. Sc iii.

Shall we clap into 't roundly, without hawking, or spitting, or saying we are hoarse, which are the only prologues to a bad voice. 10

CORIOLANUS— *Act IV. Sc iii.*

I have heard it said, the fittest time to corrupt a man's wife is where she's fallen out with her husband. 11

CYMBALINE— *Act V Sec.V*

By medicine life may be prolonged, yet death
Will sieze the doctor too. 12

వ॥ మగవాండ్రుడుతముఁ బెండ్లాడని కన్నియలఁబతిమాలు కొనుచున్నప్పుడు చైత్రమాసమువంటివారు-కాని- పెండ్లియైనపిదప,శూన్యమాసమువలెనుందురు- కన్నియలుతమ,కన్యాత్వమందు వైశాఖముంబోలెదరు-కాని-వారిల్లాండ్రైనపిమ్మట నాకాలము మాఱును- మగపావురముతనపెట్టన్ శంకించుటకన్న నెక్కువుగనిన్ను నేననుమానించెదను- వానకఱచుచిలుకకంటె మిక్కిలిరొదపెట్టెద- (డిమ్మనికన్న మిగులఁజపలముగానుండెదను- నాకోర్కులయెడఁగోఁతికన్నఁగొఱమాలియుందును-శోకదేవతకరణినే నూరకేడ్చెదను- మఱియునీవుల్లాసముగ నుండనిచ్చగించినపుడే నేనట్లుచేసెదను - దుమ్ములగొండిలాగునవ్వెదను- వెండియునీవునిదురింపఁదలఁచినపుడే నేనట్లొనర్చెదను. 8

వ॥ భళీ- తనతప్పుతనమగనిపై మోపనియాఁడుది- తనంతనాపెతనబిడ్డంబెంచనీకుమేమననాపె,వెంగలివలె దానికినడతమప్పును. 9

వ॥ చెడుకంఠమునకుఁబీకికలైన, కేకరింతగాని-యుమియుటగాని- గొంతుకువెల్లురాసినదని చెప్పుటగాని-మాని- వెంటనేసిద్ధపడుదుమా.10

వ॥ ఒకనిభార్యంజెఱచుటకు మిక్కిలితగినసమయమది యాపెపెనిమిటితోసరిపడకున్నపుడనివింటిని. 11

ద్వి .(బతుకుపొడ్గింపగఁ.బడునుందుచేత।
.,మృతివైద్యునింగూడ.(మింగెడుఁగాని॥ 12

HAMLET— *Ac. I. Scc. V.*

But virtue, as it never will be moved
Though lewdness court it in a shape of heaven,
So lust, though to a radiant angel linked,
Will sate itself in a celestial bed
And pray on garbage. 13

Act ii. Sec. ii.

Fare you well, my lord.
These tedious old fools ! 14

Act iii. Sec. i.

If thou dost marry, I'll give thee this plague for thy dowry : be thou as chaste as ice, as pure as snow, thou shalt not escape calumny. Get thee to a nunnery. Go, farewell. Or, if thou wilt needs marry, marry a fool ; for wise men know well enough what monsters you make of them, 15

Sec. ii.

None wed the second, but who killed the first· 16

The instances that second marriage move
Are base respects of thrift, but none of love :
A second time I kill my husband dead
When second husband kisses me in bed. 17

గీ॥ అలమి పోకిరితనము స్వర్గాకృతిఁ గొని।
కోరినఁ జలింపఁబడదు సుగుణ మొకప్డు।
దివ్యమూర్తినిఁ గలిసియున్ దృప్తిపడక।
గుహ్యచాపల్య మెంగిలికూళ్లు గుడుచు॥ 13

ద్వి॥ ఎసఁగుమువాయిగా నీవు నా ప్రభువ।
విసిగించు నీముది వెంగలివారు॥ 14

వ॥ నీవు పెండ్లాడినయెడ నీ కీ వ్యాధి నే నరణమిచ్చెద నుమంచు గడ్డవలె మచ్చలేకుండు- మంచువలె నిర్మలముగ నుండు- మైన నిశ్చయముగా- నిందెందప్పకొన నేరవు- సన్యాసినులమఠమునకుఁ బోపొమ్ము- సుఖముండు. మటుగాక- నీవు పెండ్లాడఁ గోరినచో వెఱ్ఱివానిం బెండ్లాడు- మేమన- దెలివిఁగలవారు- నీవు వారి నెట్లు పాడొనర్చెదవో తెలిసికొందురు. 15

ద్వి॥ తొలివానిఁ జంపిన తొయ్యలి తప్ప।
మలివానిఁ బెండ్లాడి మనదెవతైన॥ 16

గీ॥ సంపదన్ వృద్ధిపరచుచీ చపుతలంపు।
గాని- రెండవ పెండ్లికిఁ గతము వలపు।
కాదు- మలిసారి నాదుమగనిఁ గెడపెద।
మొత్తశనార్పెనిమిటిఁ జుంబించునప్డు॥ 17

I do beleve you think what now you speak ;
But what we do determine oft we break.
Purpose is but the slave to memory ;
Of voilent birth, but poor validity ;
Which now, like fruit unripe, sticks on the tree,
But fall unshaken, when they mellow be.
Most necessary 't is, that we forget
To pay ourselves what to ourselves is debt :
What to ourselves in passion we propose,
The passion ending, doth the purpose lose :
The voilence of either grief or joy
Their own enactures with themselves destroy :
Where joy most revels, grief doth most lament ;
Grief joys, joy grieves, on slender accident.
This world is not for aye ; nor 't is not strange
That even our loves should with our fortunes change:
For 't is a question left us yet to prove,
Whether love lead fortune, or else fortune love.
The great man down, you mark his favourite flies ;
The poor advanced makes friends of enemies.
And hitherto doth love on fortune tend :
For who not needs shall never lack a friend ;
And who in want a hallow friend doth try,
Directly seasons him his enemy.
But, orderly to end where I begun,—
Our wills and fates do so contrary run,
That our devices still are overthrown ;
Our thoughts are ours, their ends none of our own ;
So think thou wilt no second husband wed ;
But die thy thoughts when thy first lord is dead. (1) 18

సీ॥ నీవిప్డుపల్కుదా. నిసరిగ, నరసెద. వనితలంచెదగాన. మన ముతఱచు।
నిశ్చయించినదిమా. నెదము బల్మినో. దవి.కసుఁ గొంచెము విలువ. గలుగు స్మృతికి।
బోత్రిగనుద్దేశ. మున్నాసియగు నద్దె. చెట్టున. దోరగా. యట్టులుండు।
నింతవఱకుఁగాని. యికె నారముగ్గినఁ బడియెడుఁ గదిలింపఁ. బడకే మింగుల।
ముఖ్యముగా మన. ముందిర్చ మఱచెద. మెయ్యదిమనకగు. ఋణముదాని।
దుఃఖసమయమునం. దునమనమనుకొన్న. భావంతముఁగియఁగా. ర్యంబుతప్పు।
శోకంబునకుఁగాని, జోకకుఁగాని యుం.డినశక్తియవ్వాని. నిశ్చయములు।
తోవానిఁబోలయించు నే. వఁకఁదుర్లైడు. నానందముగ్గడు వచట వంత।
దురటిల్లు వనటనంతోషించు. మోదమ్ము. వనరెడుఁ జిన్న. యపాయమండె।
జగమిదికాదు, శాశ్వతమింతెకాక. మనయదృష్టములతో మనవ ఱపులును।
మారుట, భ్రమకాదు. కారణమేమన. నడుపునో విధినిమ్మ ఘఁడు లేక।
కామునినడుపునో. కడు, భాగ్యదేవత. యాయంశము బరీక్ష సేయ నింక।
మనకువిడువఁబడి. యెను గొప్పవాఁడు, క్రుంగిలిననీవున్ బరికింతు వతని।
ప్రియుఁడుపరుగు వెట్టుఁ. జేద హెచ్చినయెడ. నలిపెడు శత్రుల సంగడులుగ।

Why, let the strucken deer go weep,
The hart ungalled play ;
For some must watch, while some must sleep:
Thus runs the world away. (2) 18

Act. iv. Sc. iii.

We fat all creatures else to fat us, and we fat ourselves for maggots : your fat king and your lean beggar is but variable service, two dishes, but to one table : that 's the end. 19

.నిదివఱకుమఱియు.దృష్టమున్గొలిచెడుఁ., బెరిమయేమనఁ గోర్కు.
దొఱఁగువాఁడు॥

.హితునిఁగొఱఁతవడఁ. జెప్పటికై నటించెం.డియునుఁ-గావలసియు.ండి
ననతండు

.కపటియయిననేస్త.కానినసుభవించు.. స్పష్టముగా- వానిఁబగతుఁ
జేయు।

ఁ.గాని-వరుసగనె.క్కడ మొదలిడితిన.వ్యాదముగియఁగ-మన.యిచ్ఛ
లుమఱి।

.మనయాసలింక .ధ్వంసంబుకాఁబడునంత.,ప్రతికూలముగ వడిం
.బరుగు నెట్టు।

.మనదుచింతలుండు.మనవిగ-ఁగావు వా।
.నిఫలితములుమనవి-.నీవుతలఁతు।
.కనుక-మాఱుమనువుఁ.గొనమి-నీతొలిభర్త।
.చెల్లు నపుడె.నీదు.చింతలు తెగు॥ (1) 18

గీ॥ పోటుతిన్న జింకపొగలుచుంబోనిమ్ము।
యక్షతమగునిజ్జీ.యాడనిమ్ము।
కొందఱునిదురింపఁ.గొందఱు మేల్కొన।
వలయు-నట్లు-జగము.పరుగు నెట్టు॥ (2) 18

వ॥ మనక్రొవ్వునకై జంతువులనెల్ల మనముక్రొవ్వింతుము-పురుగులకొ
ఱకై మనంతటమనముక్రొవ్వెదము-నీబలిసిన రాజును- మఱియు సీ
బక్క-చిక్కి-నబిచ్చగాఁడునుం గేవలమువూఱుచుండెడు కించముల
రెండుకూళ్లకే.భోక్తకే-యని-ఫలితార్థము.

HENRY IV—PART I— *Act III. Sec. I.*

Mincing poetry ;—
'T is like forced gait of a shuffling nag. 20

PART II:— *Act I. Sec. II.*

Have you not a moist eye ? a dry land ? a yellow cheek ? a white beard ? a decreasing leg ? an increasing belly ? Is not your voice broken ? your wind short ? your chin double ? your wit single ? and every part about you blasted with antiquity ? and will you yet call yourself young ? fie, fie. 21

But it was always yet the trick of our English nation if they have a good thing, to make it too common. 22

Act. iv. Sec. i.

Like an offensive wife
That hath enraged him on to offer strokes,
As he is striking holds his infant up
And hangs resolved correction in the arm
That was upreared to execution. 23

Sec iii.

If I had a thousand sons, the first human principle I would teach them should be—to forswear thin potations, and to addict themselves to sack. 24

ద్వి॥ కోతికి యీడుపుకాళ్ల గుజ్జుపుత్తట్టు।
గతి బల్మిలాగిన కవనముండెడును ॥ 20

వ॥ తడికన్ను - నీర్లేని మొగము - పచ్చనిబుగ్గ - తెల్లనిగడ్డము - నెండుచున్న కాలు - బలిసియున్న కడుపునీకు లేదా - నీకంఠము చెడలేదా - నీశ్వాసము తగ్గలేదా - నీగడ్డము రెట్టింపలేదా - నీబుద్ధినీరసిల్ల లేదా - నీస్థితియంతయున్మదిమిచే ధ్వంసము కావింపఁబడెను - నీవింక నుబకుచువాఁడవనెదవు - ఛీఛీ ॥ 21

వ॥ మాయాంగ్లేయుల ప్రకృతి - వారికెద్దియైన నొకమంచివస్తువు లభించినచో దానిం బాడుసల్పుట ॥ 22

గీ॥ తన్నుఁ గొట్టునట్లు తన పెనిమిటికల్ల
ఁబుట్టఁ జేసి - తన్ను మొత్తునతని
చేతికడ్డువాని చిఱుతని వ్రేలాడఁ
బట్టుదుష్టభార్య పగిదినుండె ॥ 23

వ॥ నాకు వే గురుకొడుకులున్నప్పటికి వాండ్రకు నేను మొదటమప్పమా నవనీతిపల్చని పానములు మానుటకుఁ బ్రమాణము చేయుటయు సారాయి కలవడుటయును ॥ 24

HENRY VI—PART—I *Act II. Sec. III.*

And I have heard it said, unbidden guests
Are often welcomest when they are gone. 25

PART II *Act. IV. Sec. IV.*

How now, madam?
Still lamenting, and mourning for Suffolk's death?
I fear me, love, if that I had been dead,
Thou wouldst not have mourned so much for me. 26

PART III *Act. III. Sec. I.*

Look, as I blow this feather from my face,
And as the air blows it to me again.
Obeying with my wind when I do blow,
And yielding to another when it blows,
Commanded always by the greater gust:
Such is the lightness of you common men. 27

Sec. II.

Like one that stands upon a promontory,
And spies a far-off shore where he would tread,
Wishing his foot were equal with his eye;
And chides the sea that sunders him from thence,
Saying—he 'll lade it dry to have his way:
So do I wish the crown, being so far off,
And so I chide the means that keep me from it; 28

ద్వి॥ .పిలువని.విందులు వెళ్ళిన వెన్క_।
..నెలమినింపౌదురం. చేవిన్న వాఁడ॥ 25

గీ॥ .ఓసియింక నేడ్చె.చుంటినీయిష్టుఁజా!
.వానికొఱకు మైలఁ.బట్టుచుంటి।
.యే నెమడసియున్న.నింతగాఁ బియురాల।
.శోకమందవంచు.నాకుఁదోఁచు॥ 26

[..నూకెడునా.దె।

త॥ .కనుఁగొను_మే_వెంౘ్రడు .కన్నా మొగంబు.నుండియూదన్_ గాడ్పు
.స_నదిమఱియు నేవి.సరి నైచినంత.లొంగు_నాగాలికి.లోఁబడు_వెండి
యును_.లాఁతికయ్యది.యు నెగయునప్పు_..డురవు.కర్వాలి దెబ్బ.కొ
.డఁబడుచుండు।

..ననయంబు_నటువంటి.దాఁజుల్క_ఁదనము_..నలఁతులారామీాకు
..నలనడుచుండు॥27

త॥ ..వారిధిచేర్పగు..పర్వతశిఖర .మందుండి_.దవ్వుల.కగపడునవల
..తీరముఁగని_దానఁదిరుగనాశించి_ .తన.దృష్టి నేగునం.తవడి_ఁద
న.గతి।

.మీాఱఁగోరుచు_నడ్డు.మించిన.కడలి. నెండించితన త్రోవ. నెనయ
ఁ.గొం తెమ్మ।
.కోరికఁబడువాని..కొమరున_.నూళిఁ .గోరియడ్డగు వానిఁ.గుత్సిం
తు నేను॥ 28

Act. iv. Sec. i.

And you shall have your will, because our king ;
Yet hasty marriage seldom proveth well. 29

Sec. vii.

But when the fox hath once got in his nose,
He'll soon find means to make the body follow. 30

Act. v. Sec. vi.

The owl shrieked at the birth, an evil sign ;
The night-crow cried, aboding luckless time ;
Dogs howled, and hideous tempest shook down trees,
The raven rooked her on the chimney's top,
And chattering pies in dismal discords sung.
Thy mother felt more than a mothers pain,
And yet brought forth less than a mother's hope ;
To wit, an indigest and deformed lump,
Not like the fruit of such a goodly tree.
Teeth hadst thou in thy head, thou wast born,
To signify, thou cam'st to bite the world. 31

ద్వి॥ .పొందు స్వేచ్ఛన్ ప్రభు.వువుగాన-గాని।
.తొందర పెండ్లియ.ద్దగ.నచ్చి వచ్చు॥ 29

ద్వి॥ .తనమూతి మూరిన.తరువాతనక్క।
.తను వెల్ల మూర్చ్ఛ.సా.ధనమందు వేగ॥ 30

సీ॥ .పులుఁగు పిట్టల చేసి.పుట్టుక-నొకచెడు
.గుర్తు-.తీతువయింకఁ.,గుటిలమైన।
.సమయమ.బ్బునని సూ.చన సేయుచార్చె-గు
.క్కలుకూసె-బెకెలిచెం.గాలిచెట్లు।
.గూర్చొండెఁబొగగూటి.కొనబొంతకాకి-య
.పస్వరముగఁబాడె.వదరుఁబోతు।
.పిట్టలుపదపడి.భీకరముగ-.నసా
.ధారణముగ నీదు.తల్లి.ప్రసవ।
.వేదనఁబొందియు-.వెండియు-గోరిన
.దానికన్న నధ్గడుఁ. దక్కవుఁగనె।
.ననఁగబాగుగనేర్పడ. నట్టిముద్ద।
.యంత మంచి మానికిఁదగ.నట్టిపండు।
.కీర్తి.మునిపడ్డ తోఁబుట్టినావు-జగము।
ఁ.గఁజూచుటకునిప్పువచ్చితం.చెలుకె వడక॥ 31

KING JOHN— *Act. IV. Sec. II.*

To gild refined gold, to paint the lily,
To throw a perfume on the violet,
To smooth the ice, or add another hue
Unto the rainbow, or with taper-light
To seek the beauteous eye of heaven to garnish,
Is wasteful and ridiculous excess. 32

KING LEAR *Act. I. Sec. IV.*

Not so young, sir, to love a woman for singing ; nor so old, to dote on her for anything ; I have years on my back forty-eight. 33

RICHARD III *Act I. Sec III.*

But then I sigh ; and, with a piece of scripture,
Tell them that God bids us do good for evil :
And thus I clothe my nacked villany
With old odd ends stolen out of holy writ ;
And seem a saint, when most I play the devil. 34

ద్వి॥ బంగరుపూఁతమే ల్బంగారమునకు।
జెంగలువకురంగు సేఁత నెత్తావి।
సురపొన్న కెరవు తెచ్చుట మంచుగడ్డ।
మఱినున్పు సేయుట మఱియొకరంగు।
నగవైరివింటనో నచ్చుట పట్టు।
పగలు వెలింగెడు భానునికాంతి।
హెచ్చింపఁజేవత్తి నెత్తిపట్టుటయు॥
నచ్చపు నగుఁబాటు నధికము వృథయు। 32

వ। అంతపడుచువాఁడన్నానయ్యా పాటకొ అక్కై స్త్రీని వలచుటకు- మ
అంతముసలివాఁడఁగా నెందుకైన నాపైపై నంతగా భ్రాంతిపడుట
కు- నానెత్తికినలువదెనిమిదేండ్లు వచ్చినవి. 33

గీ॥ వెచ్చనూర్తు శ్రుతిఁజదివి వేల్పుమనకు।
నాజ్ఞయిడెఁజెడ్డనకుమంచి యాచరింప।
ననెవదొంగిలి శ్రుతిఫలితార్థములను।
గప్పినాకీడు మునివరెఁ గానిపింతు॥ 34

Sec. iv.

I'll not meddle with it; it is a dangerous thing: it makes a man a coward: a man cannot steal, but it accuseth him, a man cannot swear, but it checks him; a man cannot lie with his neighbour's wife, but it detects him: 't is a blushing shamefast spirit that mutinies in a man's bosom; it fills one full of obstacles: it made me once restore a purse of gold that by chance I found; it beggars any man that keeps it: it is turned out of all towns and cities for a dangerous thing; and every man that means to live well endeavours to trust to himself and to live without it. 35

MEASURE FOR MEASURE— *Act. II. Sec. IV.*

So play the foolish throngs with one that swoons;
Come all to helf him, and so stop the air
By which he should revive. 36

Act. iv. Sec. i.

Shame to him whose cruel striking
Kills for faults of his own liking? 37

వ॥ దానిజోలినాకక్క అలే-దదియు.పద్రవకరమైన-దదిమనుష్యునిఁబిఱికి
గాఁజేయును-మనుజుఁడు దొంగిలనేరఁడదివానినిందించును-మానవు
ఁడొట్టుఁబెట్టుకొననేరఁడదివానినడ్డును- మర్త్యుఁడుతనపొరుగు వా
నిభార్యతోఁబడుకొనలేఁడదివానిఁబొత్తిగాబైటఁబెట్టు-నదొకె వెల
వెలఁబోవుసిగ్గుమొగముదయ్యె- మదినరునిహృదయములోఁ దిరుగు
బాటొనర్చు- నదిజనునాటంకములతోసించును- నాకొకప్పుడుతనం
తదొరకినయొకబంగరుమూటనిచ్చి వేయునట్లదినస్జైసె- నది తన్నుం
చుకొనుప్రతిమనుష్యునింబిచ్చఁగానిసల్పు- నదియాపత్కరమైనదని
యెల్లపట్టణములనుండితఱిమివేయఁబడెను-హాయిగాబ్రతుకఁగోరిన
ప్రతిజనుండున్నన్నుఁదానమ్ముకొనియదిలేకజీవించును. 35

గీ॥ .మూర్ఛనున్న వానిఁ.బోషింపఁగోరి-వి
.వేకహీనులెల్లఁ.,బిండుగట్టి!
.వానిచుట్టుమూఁగి-.వానిఁదేర్పఁగలిగి!
నట్టి.గాడుపునరి.కట్టుదురటు॥ 36

ద్వి॥ .తాసల్పుతప్పులో.దవువారి-హింస।
.చేసినవానిని.సీయనవలయు ॥ 37

Sec. II.

O place and greatness, millions of false eyes
Are stuck upon thee ? volumes of report
Run with these false and most contrarious quests
Upon thy doings ! thousand escapes of wit
Makes thee the father of their idle dreams.
And rack thee in their fancies. 38

Silence is only commendable
In neat 's tongue dried, and a maid not vendible 39

MERCHANT OF VANICE— *Act I. Sec I.*

His reasons are as two grains of wheat did in two bushels of chaff : you shall seek all day ere you find them ; and when you have them, they are not worth the search. (1) 40

Act. iii. Sec.v.

This making of Christians will raise the price of hogs if we grow all to be pork-eaters, we shall not shortly have a rasher on the coals for money. (2) 40

ద్వి॥ ఓయధికారమా యో గొప్పతనమ।
నీయందుఁదగిలెడు నైకుఁలన్యాయ
దృష్టలు-వార్తలెంతే సంపుటముల।
పుష్టిగనీడుచె య్యులమీఁదికీన।
యనులేని ప్రతికూలమైన యన్వేష।
ణములతోఁ బర్విడున్-బలు నేర్పమీఱు।
కొంటెచేష్టలు తమకు న్యాలమనుచు।
బంటింపకే కుని న్పత్రముఁలందు॥ 38

వ॥ రెండుగంపలయూఁకలోఁ దాఁగిన రెండుగోదుమగింజలవలె- వానితలంపులున్నవి- వానినీవుకనుఁగొనుముందు ప్రొద్దెల్ల వెదకెద- వవినీకు దొరికినపుడు- వెదుకఁదగినవికావు॥ 39

ద్వి। వరుగుబోసినయట్టి పశువునాలుకకు।
నెఱఁజెల్లఁబోనికన్నెకు మాన మొప్ప॥ 40

వ॥ క్రీస్తుమతస్థులసంఖ్య హెచ్చించుట పందుల క్రియమూల్యమును హెచ్చించును-మనమంతఱమును సూకరమాంసాశనులమైనచో బొగ్గులకంటు నొకపందిమాంసపుముక్కయైనఁగొంచెపుకాలములో వెలకుమనకుఁజిక్కదు॥ 40

MUCH ADO ABOUT NOTHING.

Act. iii. Sc. i.

I never yet saw man,
How wise, how noble, young, how rarely featured,
But she would spell him backward ; if fair - faced,
She would swear the gentleman should be her sister;
If black, why, Nature, drawing of an antick,
Made a foul blot : if tall, a lance ill - headed ;
If low, an agate very vilely cut ;
If speaking, why, a vane blown with all winds ;
If silent, why, a block moved with none.
So turns she every man the wrong side out,
And never gives to truth and virtue that
Which simpleness and merit purchaseth. 41

Act. v. Sec. i.

't is all men's office to speak patience
To those that wring under the load of sorrow,
But no man's virtue nor sufficiency
To be so moral when he shall endure
The like himself, 42

There was never yet philosopher
That could endure the toothache patiently, 3

సీ॥ .ఎంతటి.మతిమంతుఁ.డెంతయు.దారుండు
.పడుచువాఁడెంత.య.బ్రమగునంద।
ఁ.గాఢైనఁగానిమ్ము-..కాన-నిప్పటికాపె
.హాస్యముచేయఁబో.నట్టినరుని।
ఁ.దెల్లగనున్నచోఁ.జెల్లెలుగాఁదన
.కతఁడున్నబాగుండు.ననెడునాపె।
-.నలుపైనయెడ-భళి.భళి-విధూషకునకుఁ
..బ్రలిగాఁజెడుగుమచ్చఁ..బ్రకృతిసల్పె।
-ఁ.బొడవైన-నిచ్చెన.గడ-పొట్టిగానున్న
.యెడఁగుఱూపిగఁజెక్క-ఁ.బడినగుజ్జు।
..వక్తయూనేనియు-..బాపురెనలుదట్ల
ఁ..గరువలినెగిరెడు.గాలిపడగ।
.యూరకుండినయెడ-.నౌర-యేరికి
ఁజలిం.పఁబడరాకున్నట్టి.వట్టిమొద్దు।
.ప్రతిజనునకిట్టులాపెలోపంబునెంచు।
ఁ.గరము.సరళత-మఱియుయో..గ్యతచెలంగి।
.యెద్దికొనియెడు-దాని-నొ.క్కంతయైన।
.మంచిగానామెయెన్నఁడునెంచఁబోదు॥ 41

కం॥ జనములకెల్లన్వాడుక । .వనటబరువుక్రిందబాధ.పడువారలకో।
ర్పునుఁ.గలపుట-కాని-యెవం । .డునోర్చుకొనలేఁడుతాను.నొ
చ్చినపట్లన్॥ 42

ద్వి॥ .పలునొప్పికిన్బాధఁ.బడఁబోకసైఁప।
ఁ.గలిగిన.వేదాంతి.కలుగఁడిప్పటికి॥ 43

OTHELLO— *Act. ii. Sec. i.*

Base men being in love have then a nobility in their natures more than is native to them. 44

Sec. iii.

O thou invisible spirit of wine, if thou hast no name to be known by, let us call thee devil. 45

Men should put an enemy in their mouths to steal away their brains? that we should with joy, pleasance, revel, and applause, transform ourselves into beasts! 46

Act. iv. Sc. i.

't is the strumpet's plague
To beguile many and be beguiled by one. 47

Sc. iii.

I do think it is their husbands' faults
If wives do fall. Say, that they slack their duties
And pour our treasures into foreign laps;
Or else break out in peevish jealousies,
Throwing restraint upon us; or, say, they strike us,
Or scant our former having in despite:
Why, we have galls; and, though we have some grace,
Yet have we some revenge, let husbands know,
Their wives have sense like them; they see and smell
And have their palates both for sweet and sour, 48

వ॥ నీచులునటుపునసుంటచేఁదమకు, నిక్కముగనున్నదానికంటె, బె
చ్చుగనొకగొప్పదనముందమస్వభావములంగలిగియుందురు॥ 44

వ॥ ఓర్చుపడనికల్లుజీవుఁడు - నిద్దెలుపు పేరు లేనిచో -
దయ్యమునినిన్నిబలువనిమ్ము॥ 45

వ॥ నరులుతమనోళ్ళద్దమ తెల్విదొంగలించు శత్రువులనుచూచుకొనుట -
యానందముల్లాసముత్రుళ్ళింత పొగడ్తలతోఁ జనులుగా మనము
మాఱవలసియుంటయు॥ 46

ద్వి॥ కులటకుఁగలుగు తె.గు.లోన నేఁత।
పలువుఱ కోకని చే.వంచింపఁబడుట॥ 47

సీసమాలిక:—

నామూహ - భార్యలు. నాయమ దొఱఁగిన
యెడవారిభర్తల. యొగ్గులవ్వి
వారు పేక్షింతురు. వారికర్తవ్యము
లోకవేళ - మనసామ్ము. లోరులయెడుల।
మఱిపోసెదరు - కిన్క - మైసందియంబులన్
మనలనిర్బంధమ్ము. లనుఁగదించి
తాముఁవిరోధించె. దరు - లేక - మనలఁద
న్నెదరొకపడు - లేక - కొదువసల్పి।

As husbands have. What is it that they do :
When they change us for others ? Is it sport ?
I think it is. And doth affection breed it ?
I think it doth. Is 't frailty that thus errs ?
It is so too. And have not we affections,
Desires for sport, and frailty, as men have ?
Then, let them use us well ; else let them know ;
The ills we do, their ills instruct us so. 48

PERICLES *Act. ii. Sc. i.*

Here 's a fish hangs in the net, like a poor man's right in the law ; 't will hardly come out. 49

Act. iv. Sc. vi.

What would you have me do ? go to the wars, would you ? where a man may serve seven years for the loss of a leg, and have not enough money in the end to buy him a wooden one.? 50

.దరుమనకిచ్చెడు.ధనమసహ్యముతోడ
–.బాపురే–మనమునఁ.గోపగుణము।

ఁ.గలవారము–దయనా.కర్షించుచెలువము
ఁ.గాంచియు–మనకుఁబ.గయునఁగొంత।
.కలదు.తెలియనీము.గలువారి.యాంద్రుకు

.న్నము.కరణిన్దెల్పి తనరునసుచు।
.నారుకన్గొనెదరు–.వాసనఁగందురు
.చేఁదుతీపులెఱుంగు.,జిహ్వలుండు।
.వారలకున్గాడఁ.,బతులతెఱంగున
.మగవారికిన్మద.మార్పఁగోరు।

.నూహాయోమో–వేడ్క.యో–యద్దియనుచుఁద
.లంచెద–వలపది.కాంచునొక్క।
.యూ–నదియటుసల్పు ననియొంతు–ఁజాపల్య
.మాయి.విధానఁద.ప్పాదరించు।
.,నా స్తవంబది–మనకును.భ్రమలు–వేడ్క।
.లందుకోర్కెలు–చపలత–.యుండఁబోవె।
.మనయొడన్దిన్నగాలేని.మగలు–వారి!
.యొగ్గు–మనతప్పనేర్పనం.చెఱుఁగనిమ్ము॥ 48

వ॥ .తగవునందున్న పేదయాస్త్రీవలె నాచేపవలఁజిక్కినది– పైకివచ్చుటకష్టము. 49

వ॥ నీవునన్నేమిచేయుమనెదవు – జగడములకుఁబోమ్మందువా – యచట నొకఁడేడేండ్లు కాలొడ్డఁగొట్టుకొనుటకుఁగొల్లవచ్చును– మఱియుం దుదకొక.సురగాలైనఁగొనజాలినంత డబ్బుతనికుండదు. 50

ROMEO AND JULIET *Act. ii. Sc. iii.*

Women may fall when ther's, no strength in men. 51

THE TAMING OF THE SHREW *Act. ii. Sc. i.*

Say, that she rail ; why, then I'll tell her plain,
She sings as sweetly as a nightingale :
Say, that she frown ; I 'll say, she looks as clear
As morning roses newly washed with dew :
Say, she be mute, and will not speak a word ;
Then I'll commend her volubility,
And say, she utterth piercing eloquence :
If she do bid me pack, I 'll give her thanks,
As though she bid me stay by her a week;
If she deny to wed, I'll crave the day
When I shall ask the banns, and when be married ; 52

TEMPEST *Act. ii. Sc. ii.*

Were I in England now (as once I was) and had but this fish painted, not a holiday fool there but a ould give a piece of silver : there would this monster make a man, any strange beast there make a man. When they, do not give a doit to relieve a lame beggar, they will lay out ten to see a dead Indian. 53

ద్వి॥ . పురుషులలో బలం. బుతో లాగినపుడు।
. తెలివలొక్కడ్డునీ. తిద్దప్పవచ్చు॥ 51

సీ॥ . ఆ పెతిట్టిన యోడ. నందుకిప్పుడు నేను
c. గోయిలవలె నాపె. గూయనంచు।
. నాపెతోc జెప్పెద. నాపె మొగంబుచి
. ట్లుంచుకొను ననుకో. నుంచువలన।
. నప్పుడే. క్షాళిత. మై. యుదయంబున
. నలరుగులాబిపు. వట్టులాపె।
. స్వచ్ఛముగానున్న. దనియెద. నాపెప
. ల్కొక్కటైనన నcబోక. యూరకున్న
చో నాపె. వాగ్ధరి. నేను మెచ్చెద. మఱి
. యాపె చుర్కగనుప. న్యాసమిచ్చె।
. ననెద. నన్నాపె పొమ్మన. నాపె కేను।
. వందనములిత్తునన్నాపె. వారముతన।
. దండనుండుమనునటు. న. న్నెంగ్లియాడ।
. నొప్పుకున్నc. బ్రధానమిం. కెప్పుడనెద॥ 52

వ॥ మునుపటివలె నేనాంగ్లేయదేశమందుండి యీచేప. ప్రతిcదీయించి నయెడ నుల్లాసముగల ప్రతియవివేకియు నచటనొకరూక యిడక మానడు. మఱి యక్కడసీ క్రూరజంతువు మానవుcడుగాc బరిగణింపబడు. నెట్టిదింతపశువైన నచట మనుష్యుcడగు. నొకను టితిరిపగానిc బ్రోచుటకు వారొకకాసైనc బెట్టరుగాని యొకచచ్చిన యిండ్యదేశీయునిc జూడcబడియైన వెచ్చపెట్టుదురు. 53

TIMON OF ATHENS *Act. iii. Sc. iv.*

Who can speak broader than he that has no house to put his head in? such may rail against great buildings. 54

TROILUS AND CRESSIDA *Act. ii. Sc. ii.*

'T is mad idolatry
To make the service greater than the god 55

Full merrily the humble bee doth sing,
Till he hath lost his honey and his sting; 56

వ॥ తనతలదాచుకొనుట కిల్లులేనివానికన్న నెక్కువగర్వముగా నెవఁడు
మాట్లాడఁగలఁడట్టివాఁడు గొప్పయిండ్లన్దూషించును. 54

ద్వి॥ దేవునికంటెన ధికముతత్స్వ
ఁ గావించుటయవివేకంబగుభక్తి॥ 55

ద్వి॥ పాకుచుండెడు నమ్ర భ్రమరము వేడ్క।
తోడఁ దేనెయుఁ గొండిఁ దొలఁగెడు వఱకు॥ 56

హాస్యరసః

కుమారసంభవే ॥

గృహ్ణాన్స్వహస్తే హరవాహనస్య । స్పృశన్ముహుః కేసరిణం సలీలమ్।
సశృంగిణస్సూక్ష్మతరంశిఖాగ్రం । కర్షన్ బభూవ ప్రముదాయ పిత్రోః॥

విక్రమోర్వశీయే॥

అంఅఇదథంఖలగ్గా-నసక్కణో మిమో అవిదుం॥
అందుమ్మో ఆవిఅమే పడిహాది- తథావియో ఆవిస్సందావ॥ 2

శాకుంతలే॥

కావఅం పరిత్తాదుం-దుస్సందం అక్కంద- రాఅరక్ఖిఆయిత
వోవణాఇణాం॥ 3

కింపుణ వివత్తుకా మోవిఅఅజ్జా॥ 4

శహాఏకిళజే విణిందిఏ । ణాహాు శేకమ్మవివజ్జణీఅఏ।
పశుమాళణేకమ్మదాళుణే । అణుఅంపామిదు ఎవ్వశొత్తిఏ॥ 5

నవ్వులాట

గీ॥ కొనుచుముక్కంటి యెక్కుడు కొమ్ముదోయి।
జగముతల్లి సింగంబు నోజం బుడుకుచు।
బెంగికడుసన్న మాజుట్టు పిలుకలాగు।
చాతఁడున్దలిదంష్ట్రుల హాలికేమొ 1

వ॥ ఆ- యోకీ గట్టిగాఁ బిగులుకొన్నదిగదా- విడిపింపనేరను- నాకే విడిపింపఁబిలుకాదని నాకుఁదోఁచుచున్నది- కాని- యందాఁక విడిపించెదను॥ 2

వ॥ మేమెవరము కాపాడుటకు - దుష్యంతునిఁగూర్చి మొఱఁబెట్టుకొనుము- తపసికానలకు రాచప్రాపుగలదికదా॥ 3

వ॥ అయ్యామీరు నుతేమో పల్కఁగోరినట్టున్నారు॥ 4

గీ॥ తెగడఁబడియును సాజమై నెగడునద్ది।
యట్టిపనినెంతయు విడిచి పెట్టరాదు।
కేడుఁ బసరముఁ జంపెడు బెడిమిడయ్యు।
జాలిగుండియ వాఁడెపో బన్నగట్టు॥ 5

శృంగారతిలకే॥

ఏనంపయోధరయుగం పతితంనిరీక్ష్య।
ఖేద●వృథావహసికింహరిణాయతాక్షి।
స్తబ్ధోవివేకరహితో ●నతాపకారీ।
యోఽత్యున్నతః ప్రపతతీతికిమంత్రచిత్రమ్॥ 6

అజ్ఞాత్వా వనితోపమంత్రణ మవిజ్ఞా యాంధకారేగతిం।
భీమంయామిక మప్రతార్యమహాతీం భిత్తీమనుల్లంఘ్యచ।
అప్రాప్యాపిశిఖానికృంతనమనా రుహ్యాధికం సాహసం।
కఃప్రాప్నోతిపరస్త్రీయోనిధువనం మార్గోవిటానామయమ్॥

ప్రహసనే॥ 7

గీ॥ పడినగుబ్బదోయిఁ బరికించి యిద్దాని
వాలుఁగంటి యూర కేలపోగల
తెలివిలేని మొద్దు బలుదుండఁగీఁడయి
యెదుగువాఁడు సూలు. సేమివింత॥ 6

గీ॥ చెలియ మంతనమోఱుఁగకె చీఁకటినడ
గానకె బెడిదుఁడగు తలారిఁగను మొఱుఁగకె
గొప్పగోడదాఁటకె జుట్టు కోఁతవడక
పెరచెలింగూడు నెవఁడు పోకిరి తెరువిది॥ 7

MARVEL

ALL 'S WELL THAT ENDS WELL *Act. i Sc. i.*

Our remedies oft in ourselves do lie,
Which we ascribe to heaven : the fated sky
Gives us free scope : only doth backward pull
Our slow designs when we ourselves are dull. 1

Act. ii. Sec. iii.

From lowest place when virtuous things proceed,
The place is dignified by the doer's deed :
Where great additions swell't, and virtue none.
It is a dropsied honour. 2

Sec. iv.

A young man married is a man that's marred 3

Act. iv. Sec. iii.

The web of our life is of a mingled yarn, good and ill together : our virtues would be proud if our faults whipped them not ; and our crimes would despair if they were not cherished by our virtues. 4

అద్భుతరసము

గీ॥ మనకు వలయుతోడు మనయందె తలచుగ।
నలరు-దాని దైవ మందిడెదము।
మనము బద్ధకింప- మనయత్నముల వెన్క।
కీడ్చెదున వకాశ మిచ్చియు విధి॥ 1

కీ॥ సుకృతము లొదవఁ దక్కువు చోటునుండి।
కర్తృకృతి చేతన త్రాపు ఘనత కెక్కు।
పెద్దబిరుదులు దాని నుబ్బింపమఱియు।
మంచిలేకున్న నది వాపు మించుపరువు। 2

ద్వి॥ లేఁజవ్వనంబున లేమనుఁగూడు।
నాఁజనుఁడన్ని చాయలఁ జెడిపోవు॥ 3

వ॥ మంచి చెడ్డలన్గలిసిన కలగలుపునూలితో మనబ్రతుకు నేఁతయగుచున్నది- మనదోషములు తమ్ము దూషింపకున్నచో మనసుగుణములు గర్వించును- మఱియు- మనసుగుణములు పోషింపని యెడ మనదోషములు నిరాశచెందును॥ 4

ANTONY AND CLEOPATRA *Act. i. Sec. iii.*

Our separation so abides and flies,
That thou, residing here, go'st yet with me,
And I hence fleeting, here remain with thee. 5

Act. ii. Sec. i.

We, ignorant of ourselves,
Beg often our own harms, which the wise powers
Deny us for our good ; so find we profit
By losing of our prayers. (1) 6

The barge she sat in, like a burnished throne,
Burned on the water : the poop was beaten gold;
Purple the sails, and so perfumed that [silver,
The winds were love-sick with them ; the oars were
Which to the tune of flutes kept stroke, and made
The water which they beat to follow faster,
As amorous of their strokes. (2) 6

గీ॥ సువవిరహాపుట్లు నిలుచుఁ గ్రమ్మఱఁబరువిడు
నిచటనుండియు నాతోడ నేగదీవు
మఱియు నిచ్చోటనుండినేఁ బరుగుఁగొనుచు
నిందుపేతోడు తన్నిల్చి యుందుగాన॥ 5

గీ॥ మనల నెఱుఁగలేక మనకీడులన్దఱు
చదుగుచుందుము మన మద్దియుండరు॥
బుద్ధిగలుగు వేలుపులునమంచికై
కసుక గోరికలు చెడిన నయుంబు॥ 6(1)

సీ॥ ఆపెకూర్చున్న విహారనౌకల్వాల
గ్రాలెను మెఱుఁగిడ్డ గద్దియవలె
తళ్కు బంగరురేకు తాపిన తండెలు
గతి కెంపుచూపులు గాడ్పుతమ్మ
వలచునంతటికెమ్మ వలపుఁ జిమ్మెడు
దండుగోలలునచ్చె నెండివయ్యె
లయవేయు నవ్వి పిల్లంగ్రోళ్ళ పాటకుఁ
గాలఘుతూఁచిన కరణి మఱియు
దాముగొట్టునీరు తమనూటిదెబ్బల
చవినిమరగివిడువఁ జాలకకడు
ముందుకుంకు వేగ మునసూటిమాట్రికి
మఱలివచ్చెనన్నొ నరుచుచుండె

Age cannot wither her, nor custom stale
Her infinite variety. Other women cloy
The appitites Ihey feed; but she makes hungry
Where most she satisfies; for vilest things
Become themselves in her; that the holy priests
Bless her when she is riggish. 7

Act iii. Sec. vii

Celerity is never more admired
Then by the negligent. 8

Sec. x

Women are not
In their best fortunes strong, but want will perjure
The ne'er-touched vestal. 9

Sec. xi

I see, men's judgments are
A parcel of their fortunes, and things outward
Do draw the inward quality after them,
To suffer all alike. 10

Wisdom and fortune combating together,
If that the former dare but what it can,
No chance may shake it. 11

తరువోజ :— వడలింపఁజాలదు . వార్ధక్యమాపెఁ-
ఁ. బాఁతగిలదు, దాని., వైచిత్ర్య . మెందు।
వెలఁదులు తాము మే. పెడుకోరికలను
.విసిగింతురి- కాని- యా.బిడతన్వ నెచట।
ఁ.గడునట, నంగదఁ .గలిగించుచుండు-
ఁ.గతమేమనఁగ-నింపు. గాఁదోఁచునామె।
.యొడవస్తువుల వెంత హే ., యములయ్యు-
.మునులు, దీవింత్రా పె. ,పోకిరితనము॥ 7

ద్వి॥ ., జాగరూకత లేని. జనముల చేత।
. వేగమెంతయును, ని. వ్వెఱపొందఁబడును॥ 8

ద్వి॥ .గరితవెల్తింబడుఁ. గడుఁగల్మిఁగూడ।
., నెఱపేదఱికముక.న్నియనైఁన జెఱచు॥ ౯

గీ॥ ।జరుగుచుండు విధివ, శంబున మానవు।
.లాచరించునెల్ల .యత్నములును।
., లాగఁబడెదరొక్క-.లాగందఱున్దము॥
.నరసనున్న వస్తు., సమితి చేత॥ 10

ద్వి . తెలివి- దైవము- పోర- ఁ., దెగఁబడునపుడు।
.తొలిదాని- ఁగడుపతే .దువిధిసుంతైన॥ 11

When we in our viciousness grow hard,—
O misery on 't !—the wise gods seel our eyes ;
In our own filth drop our clear judgements ; make us
Adore our errors ; laugh at's, while we strut
To our confusion. 12

Act. iv. Sec. iv.

This morning, like the spirit of a youth
That means to be of note, begins betimes. 13

Sc. ix.

The soul and body rive not more in parting,
Than greatness going off. 14

Sc. xii.

Sometime; we see a cloud that 's dragonish,
A vapour, sometime like a bear, or lion,
A towered citadel, a pendant rock,
A forked mountain, or blue promontory
With trees upon 't that nod unto the world, [signs;
And mock our eyes with air ; thou hast seen these
They are black vesper's pageants. 15

గీ॥ మనము పెనుపడమన పాప మువ నెఱఁగిన।
సురలు మనకన్నులన్మన ముఱికియుండె।
మాయదుర్ మాపెదరు మన నాయములను।
ఁబూజనలిపింతుర్మనము త ప్పులనుమనల।
నగెదరు గోడవలోపల న్దగులుమనకు॥ 12

ద్వి॥ ఖ్యాతిఁగొను నెలఁ బ్రాయపువానిబుద్ధి।
భాతివేగమెయా ప్రభాతముతోడఁగు॥ 13

ద్వి॥ ఘనతతోలఁగిపోవు కాలమందువలె।
ఁదనువాత్మయంతబ్రద్దలు కావెడయుచు॥ 14

సీ॥ మనమొకప్పుడుకనుఁగొనెదముబ్బును
రెక్కలుండినపాము కీర్తినింకొ।
కప్ప డెలుఁగుబంటి చొప్పన లేక సిం
గముచె ల్వొనర్ గోపురములకోట।
రహిని వ్రేలాడెడు రాతి కొప్పెరవలె
ఁబంగరుగలకొండ పగిది లేక।
నాలుకకరచే సంద్రింబునఁజోరఁబాఱె
చెట్లనిండినకోన సీమపోల్కి।
జగముఁగూరిచి యది తలఁ జక్కనూఁచి।
వెండియున్మనచూపుల స్వీకరించు।
వికృతరూపులఁజూచితి వికద యిట్టి।
సన్న అవి నల్ల సంజవే సములసరిగ॥ 15

Sec. xiii

All, 's but naught;
Patience is sottish, and impatience does
Become a dog that 's mad: then is it sin,
To rush into the secret house of death,
Ere death dare come to us? 16

AS YOU LIKE IT *Act 1. Sce. II.*

'T is true, for those that she makes fair she scarce
makes honest; and those that she makes
honest she makes very ill-favouredly . 17

Can I not say, I thank you? My better parts
Are all thrown down, and that which here stands up
Is but a quintain, a mere lifeless block. 18

He calls us back. My pride fell with my fortunes;
I 'll ask him what he would.- Did you call, sir?—
Sir, you have wrestled well, and overthrown
More than your enemies 19

What passion hangs these weights upon my tongue?
I cannot speak to her, yet she urged conference. 20

గీ॥ .అంతయున్నన్ని—మాలిన- .దరయ-నోర్వ।
.తెలివితక్కు—వ-.సైరణఁగలుగమితగు।
.ఁబిచ్చికుక్క—కు-మఱి-చావు.వచ్చువరకు
.మఱుఁగుపడియున్న.మిత్తియిల్.చొరుటకీడె॥ 16

వ॥ అదినిజ-మేలన. న-దైవమెవరినందముగఁ జేయునో వారినరుదుగ మంచివారినొనర్చును. మఱియు - నెవ్వరి.నోగ్యగ్యలుగా నల్పునో- వారిన్గురూపులఁ గావించును. 17

గీ॥. మీకువందనమనుచునే..నాకొనంగ।
ఁ.జాలనా-నాగుణములన్ని.నేఁగలిసె।
.నక్క—టాజీవమెడలిన.యొక్క— మొద్దు।
.నిక్క—ముగమఱియునిచట.నిలువఁబడితి॥ 18

గీ॥ .తిరిగిపిల్చెనతఁ-డ.దృష్టముతోడుత।
.నడఁగెనాదుగర్వ-.మతనికొర్కె—।
ఁ.దెలిసికొందు-ఁబి.లిచి.తే-.పోరితెసరిగ।
ఁ..బగఱకన్న నెక్కు—.వఁగెలిచితివి॥ 19

గీ॥ .ఈబరువులఁజింత .యొద్దినానాల్క—పై।
.మోపినదియొ- కాని- యూపెతోడ।
.బలుకనేరకుంటి- ఁ.బలుమాఱుర్ .బోరితాన్నహా।
.పర్చెనన్నుమాఱు .వల్క—నామె॥ 20

Act ii. Sec. iii.

Know you not, master, to some kind of men
Their graces serve them but as enemies ?
No more do yours: your virtues, gentle master,
Are sanctified and holy traitors to you.
O, what a world is this, when what is comely
Envenoms him that bears it ! 21

Sec. vii

All the world's a stage,
And all the men and women merely players :
They have their exits and their entrances;
And one man in his time plays many parts,
His acts being seven ages. At first, the infant,
Mewling and pucking in the nurse's arms.
And then. the whining school-boy, with his satchel,
And shining morning face, creeping like snail
Unwillingly to school. And then, the lover,
Sighing like furnace, with a woeful ballad
Made to his mistress' eyebrow. Then, a soldier,
Full of strange oaths, and bearded like the pard,
Jealous in honour, sudden and quick in quarrel,
Seeking the bubble reputation
Even in the cannon's mouth. And then, the justice,
In fair round belly with good capon lined,
With eyes severe and beard of formal cut,
Full of wise saws and modern instances ;
And so he plays his part. The sixth age shifts
Into the lean and slippered pantaloon,
With spectales on nose and pouch on side;
His youthful hose well saved, a world too wide
For his shrunk shank ; and his big manly voice
Turning again toward childish treble, pipes
And whistles in his sound. Last scene of all,
That ends this strange eventful history,
Is second childishness and mere oblivion,
Sans teeth, sans eyes, sans taste, sans everything. 22

చ॥ ఎఱుఁగరయయ్య కొందఱు వహించినగొప్పయె వారిసత్త్రుపవా।
నరయఁగ నీకుఁగూడనటు లయ్యెను నీగుణంబులగ్గునే।
పరువడిఁజేసె నేమిజగ మాయని యెవ్వనికేనియుండదు।
ద్దిర యదివానికిన్విషము తెన్నననెంతయుబాధపెట్టెడున్। 21

చంపక మాలికా మాలిక :—

అరయఁగనాట్యశాల జగమంతయు నందలినాటకుల్ నరుల్।
పొరిఁబొరివారికిన్దలుగుఁ బోకలు రాకలు నొక్కొకొక్కఁడే।
త్తెరఁగున నేఁడు వేషములఁ దెల్పుచునాటకకాలమందుఁ … ఁగ।
న్దెఱవక దాదిచేతులఁ గదించిననేడ్చుచు … ముద్దుమాటఁ బై।
మురియుచు లేఁతయెండఁబడి మోమునఁ జిన్నలరారఁజంకలన్।
జరుపుచుఁ బుస్తకంబులిడి సాగనిడెందముతోడ నత్తికా।
యరహితనిఁ బ్రాకుచుఁ బడికిఁ నగ్గెడుకుఱ్ఱఁడు వెన్కఁగొల్మిపై।
నొరసినమాడ్కి వేంద్రమగు నూర్పులువుచ్చుచుఁ జొక్కిఁ
చొక్కియో।
త్తఱిఁదనలేమకన్బ్రమఁబడంబునఁ బాడెడువన్నెకాఁడు పై।
దురమునఁ గోరమీసమెగ దువ్వుచు బల్విరుదండబాసల।
న్నెఱపుచు నీటిబుగ్గవలె నగ్గెడుకీర్తిఁబిరంగినోటిలో।
నఱిముఱిదేవులాడు మగఁడాపయిఁ గుంగ్రుడసిబొజ్జయందమై।
తఱచుగఁ గ్రొవ్వుచూపుమును తల్లడపడ్డనగడ్డమొప్పగా।
విఱివిగఁగన్నులందమున గంభీరత మించగ మంచిపద్ధతిన్।

Song

Blow, blow, thou winter wind
Thou art not so unkind
As man's ingratitude ;
Thy tooth is not so keen,
Because thou art not seen,
Although thy breath be rude.
Heigh, ho ! sing, heigh, ho ! unto the green holly :
Most friendship is feigning, most loving mere folly
Then, heigh, ho ! the holly !
This life is most jolly.
Freeze, freeze, thou bitter sky,
That dost not bite so nigh
As benefits forgot :
Though thou the waters warp,
Thy sting is not so sharp,
As friend remembered not.
Heigh, ho ! sing, etc.

..గఱఖ్రుచు ,లక్ష్యము ల్దెలుప. న్యాయవిచారణాకర్త - యంత-
,ఁజెం।

..పఱివదులై నవల్క తొడు.గట్టెటు వేఁగ-ముక్క-నందుఁడా।
,లు.రలుసులోచనంబులిర.వొండగ-ఁబిక్క-నసంచియుండ-,న।
.క్క-అమెయిఁజిన్న నాటనిడు.కాల్తొడుగొక్క-డనొప్పమిాఱ-,ఁజె
.చ్చెరమగగొంతుసన్నగిలి.చిన్న తనంబునసుండుపోలికన్।
.మఱిమఱికిఁ చుకిఁచునుచు.మాఱగనాఱవవేషమేగు-సం।
.త-రయముతోడుతన్-బసిత.నంబుపదంపడివచ్చె.నా-మాయన్
.దొరఁగినకన్ను-పల్లు-చవి.తోఁదుదకెవ్వియు లే-కిఁకేవియు ఁ।
గుఱుతులెఱుంగని-కలమిగొ..బ్బునసేడవవేషమిట్టులం।
.దఱుఁగడువింతగాఁదనకె.ఖల్లుడువంగముగింపుఁబొందెడున్ ॥ 22

దరువు- ధన్యాసిరాగము - త్రిపుటతాళము.

పల్లవి ॥ .వీచువీచుచలిగాలి- నీ- .విధమగపడదంత దయమాలి।

అనుపల్లవి ॥ .నీచలియూర్పు క్రూరమైన- నీవగపడమిఁ ,గృతఘ్నుని
వలె - ,నీమకోఱవాఁడికానేర ॥

మిత్రము ॥ .దోహాపచ్చిక బయలుపై - మా - .రుత్సవంబునఁ
బాడుఁడీ। .యాహో-యతిస్నేహమసహ్యం.బౌ - వలపవివేకమా॥
నోహో॥ 23

చరణము॥ .క్రూరమైన యాకసమా- మంచునఁ .జేరుకోనుమ -
వేర్కొనుమా। ..సారెకీవటు- కఱవఁబ్రో- వుప. కారములు మఱ
వఁబడుతీరున। .నార-హితుఁడుపరాకుఁగొనఁబడు. నంతచుఱుకు
గాదునీదుకా॥ టోహో॥ 1

Act. .ii. Sec. ii.

Time travels in divers paces with divers persons. I'll tell you, who Time ambles withal, who Time trots withal, who Time gallops withal, and who he stands still withal.

Orl. I pray thee, who doth he trot withal ?

Ros. Marry, he trots hard with a young maid, between the contract of her marriage and the day it is solemnised: if the interim be but a se'nnight, Time 's pace is so hard that it seems the length of seven years.

Orl. Who ambles Time withal ?

Ros. With a priest that lacks Latin, and a rich man that hath not the gout; for the one sleeps easily, because he cannot study; and the other lives merrily because he feels no pain; the one lacking the burden of lean and wasteful learning; the other knowing no burden of heavy tedious penury. These Time ambles withal.

Orl. Who doth he gallop withal ?

Ros. With a thief to the gallows; for though he go as softly as foot can fall, he thinks himself too soon there.

24

Orl. Who stays it still withal ?

Ros. With lawers in the vacation ; for they sleep between term and term, and then they perceive not how Time moves.

Act. iv. Sec. i.

I have neither the scholars's melancholy,which is emulation; nor the musician's, which is is fantastical ; nor the courtier's, which is proud ; nor the soldier's, which is ambitious, nor the layer's; which is politic ; nor the lady's, which is nice ; nor the lover's which is all these.

25

వ॥ కాలము విపరీతజనులతో నానాగతులఁబడుచు, నెవనితో నను
గుణ కంచెలుగొనునో, యెవనితో గుణగుణములఁ జెఱచునో, యెవని
తో నాల్గుకాళ్లనెగురవైచి పరుగిడునో, యెవనితోఁ బగఁబట్టు
నో తెల్పను. ప్రధానమైనవి మొదలుకొని చెప్పెద. తొల్లి
మునపటి స్థాలము చిన్ని కన్నియతో నడుగడుగున కంచెలు
గొను. నవధియైన యేడుదినములు లేదేండ్లయితోఁ జను. సం
స్కృత భాషాపరిచయము కొఱఁతవడు గురువుతో సంబంధము
బోటుతిమ్మరి నాలము లేని శ్రీమంతునితో పుత్ర నడిగునగున
నడుచు. నేమన. పరువలేఁడు కనుక మొదటివాఁడు హోంతగ
నిషురించును. బోధఁ దెలియఁడుగాన రెండవవాఁ డుల్లానముగాఁ
బ్రతికెడు. బనికిమాలిన వ్యర్థముగు చదువుబరువుతో లువాని
కి మిగులతగ్గును. మలువానికిఁ బ్రయాణకరముగు దారిద్ర్య భా
రము తెలియ. వద్ది. యురికొయ్యకు నడుపఁబడు దొంగతో నా
ల్గుకాళ్లెగురవైచి పర్వెను. నేమన. వాఁడెంత మెల్లగనడచిన. న
తివేగముగా నచ్చోటుఁ జేరితినని తలంచు. నద్ది. న్యాయవాదుల
తో విచారణ లేనిదినముల స్థలమండు. నేమన. వారలుగడువు
గడువునకు నడుమఁబడుకొందరు. కావున. గాలమెట్లు పోవునో
కనిపెట్టరు॥ 24

వ॥ విద్యార్థికి మాత్సర్యము. గాయకునకు విపరీతకల్పన. రా
జసభాసదునకు గర్వము. మోఘున కత్యాశ. న్యాయవాది
కి తుగడ. స్త్రీకిఁ గొఱగామితనము. కాముకునకి పన్నియు
స్వీకారము. లివెవ్వియు నాకు లేవు॥ 25

A woman's thought runs before her actions. 26

Make the doors upon a woman's wit, and it will out at the casement: shut that, and 't will out at the key-hole; stop that, and 't will fly with the smoke out of the chimney. 27

Act. v. Sec. i.

The fool doth think he is wise, but the wise man knows himself to be a fool. 28

COMEDY OF ERRORS— *Act. ii. Sec. i.*

Why should their liberty than ours be more?
Because their business still lie out o'door. 29

A wretched soul, bruised with adversity,
We did be quiet, when we hear it cry;
But were we burdened with like weight of pain,
As much or more we should ourselves complain; 30

The jewel best enamell'ed
Will lose his beauty: and though gold bides still
That others touch, yet often touching will
Wear gold; and so no man, that hath a name,
But falsehood and corruption doth it shame. 31

Act. iii. Sec. i.

Slander lives upon succession;
For ever housed where it gets possession. 32

వ॥ ఆడుదానితలంపాపె చేయుపనికన్న ముందెపర్విడును. 26

వ॥ ఆడుదానిచమత్కారమున్దలుపులమూయుఁ - డది - కిటికీమూరిపో
వు- నాకిటికీమూసినచో - నది- తాళముకన్నమునుండి బైలు వెడ
లు - నాకన్నమున్గప్పినయెడ - నద్ది - పొగతోఁ గలసి - పొగ
వెలుపుసందునుండి పైకివచ్చును. 27

వ॥ అవివేకి తావివేకి ననితలంచుఁగాని - వివేకితావవివేకి నని తెలిసికొ
నును. 28

ద్వి॥ మనకంటె మఱిస్వేచ్ఛమగలకు నేల ।
పనివారికుండు నిల్బైటసుగనుక ॥ 29

గీ॥ దిక్కుమాలినవారి డ్మ త్రొక్కుడువడి ।
యేడ్వవిని యూ అడిలుఁడని యెదముకాని ।
యట్టినొగులుబరుపు మనకబ్బినయెడ ।
మనముమఱియింత మొఱపెట్టుకొనవలయును ॥ 30

గీ॥ మిగులమెఱుఁగిడనగదాని సొగసుఁదఱుఁగు ।
కనకము పెరరా పోర్చెడుఁగాని తాపు ।
నకదిగూడఁదర్చర్గఁగాన మఱిలేఁడు ।
కల్లసిగ్గుసర్చనిపేరు గలమనుజుఁడు ॥ 31

ద్వి॥ అంచెలబ్రతికెడు నపనింద నెలవు ।
గాంచునెన్నఁటికినో క్కొటఁజొరుచోటు ॥ 32

Act. v. Sec. i.

The venom clamours of jealous woman
Poison more deadly than a mad dog's tooth. 33

CORIOLANUS— *Act. I. Sec. I.*

Your affections are
A sick man's appetite, who desires most that
Which would increase his evil, 34

Act. ii. Sec i.

All tongues speak of him and the bleared sights
Are spectacled to see him. Your parttling nurse
Into a rapture lets her baby cry
While she chats him : the kitchen malkin pins
Her richest lockram bout her reechy neck,
Clambering the walls to eye him:stalls, bulks, windows
Are smothered up, leads filled, and ridges horsed
With variable complexions, all agreeing
In earnestness to see him : seld-shown flamens
Do press among the popular throngs, and puff
To win a vulgar station ; our veiled dames
Commit the war of white and damask in
Their nicely-gawded cheeks to the wanton spoil
Of Phoebus, burning kisses : such a pother
As if that what so ever god who leads him
Were slily crept into his human powers,
And gave him graceful posture. 35

ద్వి॥ లలి వెఱ్ఱికుక్క పల్కన్నమచ్చరము।
గలచెలిచెడు మొఱ ల్కడువిషమించు॥ 33

గీ॥ అరయనీకుఁగల్గి, నట్టికోర్కెలు రోఁగ।
వంతునాఁకలివలెఁ బరఁగుచుండు।
వాఁడువానివ్యాధిఁ బ్రబలింపజేసెడు।
వస్తువునకుమిగుల వాంఛపడును॥ 34

సీసమాలిక :— వానిఁగూరిచి యొల్లభావలు పలికెడు—
మఱి వానిఁగనుటకు మందదృష్టు।
లుంబెట్టుకొనిరిసు లోచనంబుల వానిఁ
గనుచునీ ప్రేలుడు గాయదాచి।
యేడ్పించెబిడ్డని స్మృతిఁదప్పి యవ్వానిఁ
బరికించుటకువంట బానిసయును।
వడితోడగోడలఁ బ్రాఁకుచుఁదనదగు
ముతుకగుడ్డన ముఱికిమెడకు
బిగియించుకొనెడు నూపిరి వెల్వనీకయం
గళ్ళరుంగులు గవాక్షమ్ము లింటి
కొప్పులువానిఁగ న్గొనుటకు వేడ్కతోఁ
ులుతెఱంగులగు చూ రులువింత॥

Act. iii. Sec. i.

My soul aches
To know, when two authorities are up,
Neither supreme, how soon confusion
May enter 'twixt the gap of both, and take
The one by the other. 36

Act. iv. Sce. i.

extremity was the trier of spirits;
That common chances common men could bear;
That, when the sea was calm, all boats alike
Showed mastership in floating. 37

Sec. iv.

O world, thy slippery turns! Friends now fast sworn,
Whose double bosoms seem to wear one heart,
Whose hours, whose bed, whose meal, and exercise, 38

పడిక్రిక్కిఱిసి యుండ్రి కడునరుదుగఁ గనఁ
బడుఁ బురోహితులు బ్రముక్కిడిజనములు॥

గుంపులఁజొచ్చిరి తెంపున సర్వసా
ధారణమగు తావుఁ జేరుకొనఁగ।
మొగములఁ దెరలూడ్చి సొగసగు రంగుల
నల రెడుతమ చెక్కిళులఁ దగుపువు।
బోండ్లు మండుప్రొద్దు ముద్దుల కెంతయు।
నప్పగించి రట్టిడా గలిబిలి।
పొడమె నెట్టి నాలి ముచ్చు వేలుపు వాని।
యందుఁజూఱివాని కా పొలుపిడె॥ 35

గీ॥ నామదిపొగలెడు దొరతనములు రెండు।
సరిగలేచినయట్టింత త్వరగ రెంటి।
మధ్యభేదముపుట్టెడు మఱియునొక్క।
దానిఁబాడుసలుపునొక దానిచేత॥ 36

గీ॥ ధైర్యమిడుమశోధించు సాధారణాప।
దలఁదమంత సామాన్యజనులు భరింప।
గలరు సంద్రము నెమ్మది గాదనచు।
నెడసరిగఁ దేలఁజాలెడుం బడవలెల్ల 37

సీ॥ చాగు రేజగమనీ జాఱుసమయము తె
వ్వరిజోడుగుం డెలే హైలవహీరము।

Are still together, who twin; as 't were, in love
Unseparable, shall within this hour,
On a dessension of a doit, break out
To bitterest enemity : so, fellest foes,
Whose passions and whose plots have broke their sleep
To take the one the other, by some chance,
Some trick not worth an egg, shall grow dear friends
And interjoin their issues. 38

CYMBALINE— *Act. ii. Sec. iii.*

't is gold
Which makes the true man killed and saves the thief;
Nay, sometime, hangs both thief and true man. What
Can it not do, and undo ? 39

I do think
I saw 't this morning : confident I am,
Last night 't was on mine arm ; I kissed it.
I hope; it be not gone to tell my lord
That I kiss aught but he. 40

Sec. iv.

Let there be no honour
Where there 's beauty ; truth, where semblance ; love
Where there's another man : the vows of women
Of no more bondage be to where they are made
Than they are to their virtues, which is nothing. 41

.,నేకమానసము-నిం.కెవ్వరిగంట- లె
.వరిపాన్పు- లెవరి,సా.పాటు- లెవరి ।
.యలవాటు- ,లిందాఁకఁ.గలిసియున్నవో - మఱి -
.,కవలునానెవరు ,మ.క్కు-వనెడపఁగ ।
ఁబడఁజాలకుందురో- .వారలీగడియలోఁ
.గలహింతురల్పసం .గతిఁగుఱించి ।
.యటులఁబగతుఱొండొరుఁ గెల్వ ,. నదును వేచి ।
.పనికిమాలినతలఁపులఁ .బన్ని -కిన్క- ।
.గుట్టలఁ దమనిదురఁబోఁ .గొట్టుకొనిరి ।
.సలుపుదుర్చ్చిట్టరికము- వా.రలెచెలులయి ॥ 38

గీ॥ .మంచివాని-బంగారుచెం .పఁబడఁజేయు ।
ఁ.గాచెడున్దొంగ-వింతియొ.కాకొప్ప ।
.డిద్దఱున్గాడ నరిదీయు- .నెద్దిబాగు ।
.సేయఁజాలదదిమఱియుఁ .జెఱుపలేదు ॥ 39

గీ॥ .తలఁతునదిగంటినేసి , యు.దయమునందు ।
.నిన్నరాతిరినాచేత .నున్నదద్ది ।
.సమ్మెద- నదిముద్దిడి.నాను- నామగనికి ।.
.,నుదువనేగనో ,లాఁతిము. ద్దిడితినంచు 40

గీ॥ .పరువు లేకుండెడు .న్వన్నెపరఁగుచోట ।
.సత్యవేషముకలచో నిజంబులేదు ।
.వలపుబోనిమ్ము పెరమగఁ .డలరుపట్లు ।
.స్త్రీలయొట్లు విభులయెడ .,రిత్తపోవు ।
ఁ.దమకడన్దమ ,పతివ్రతా.త్వంబుకంటె ॥ 41

Act. iii. Sec iv.

't is slander,
Whose edge is sharper than the sword ; whose tongue
Outvenours all the worms of Nile : whose breath
Rides on the posting winds, and doth belie
All corners of the world : kings, queens, and states,
Maids, matrons, nay, the secrets of the grave
This viperous slander enters. 42

Sec. v.

I see, a man's life is a tedious one : 43

To lapse in fulness
Is sorer than to lie for need ; and falsehood
Is worse in kings than beggars. 44

weariness
Can snore upon the flint, when resty solth
Finds the down pillow hard. 45

Act. iv Sec. ii.

I have heard you say
Love's reasons without reason ; 46

త॥ పేరుచుకొండెపు ప్రేరణ సురియ కంటెను
వాఁడిమా నద్దానినాల్క।
మీఱువిషంబుల మేటిసర్పముల
వడిఁజోరఁబడుగాలిపై దానియూర్పు।
స్వారిసలుపు నెల్ల జగముమూలలను
మువ్వఁగల్ల ఁబుడమిఱేఁడుల రాణులఁజో ఱ।
ఁబొఱు సభలనది పడుచులఁ బెద్ద
మగువలఁ గుప్తసమాధులన్మఱియు॥ 42

ద్వి తగఁగనిపెట్టిన దానను నేను।
మగవాని బ్రతుకు ప్రేమకు నాటపట్టు 43

గీ॥ జరుగుఁబడినినీతిఁ దొఱగుట కడుఁజెట్టు।
యౌను లేమిఁగల్ల నవుటకన్న।
ఁబుడమిఱేఁడులయెడ బొంకుటెంతయుఁజెడ్డ।
యౌనుబిచ్చగాండ్ర యందుఁగన్న॥ 44

ద్వి॥ అలసట రాతిపై నైన గుఱ్ఱెట్టు।
బలుసోమరికి మాది పరుపగుగట్టి। 45

ద్వి॥ నేమఱివిన్నాఁడ నీవువాకొనఁగ।
ఁగామమూలమునకుఁ గతము లేదనుచు 46

Our courtiers say all 's savage but at court;
Experience, O, thou disprov'st report.
The imperious seas breed monsters ; for the dish,
Poor tributary rivers as sweet fish. 47

Being scarce made up,
I mean, to man, he had not apprehension
Of roaring terrors : for the effect of judgment
Is oft the cause of fear. 48

O thou goddess,
Thou divine nature, how thyself thou blazon'st
In these two princely boys ! They are as gentle
As zephyrs blowing below the violet,
Not wagging his sweet head; and yet as rough,
Their royal blood enchafed, as the rud'st wind,
That by the top doth take the mountain pine
And make him stoop to the vale. 'T is wonder,
That an invisible instinct should frame them
To royalty unlearned, honour untaught.
Civility not seen from other, valour
That wildly grows in them, but yields a crop
As if it had been sowed !. 49

Notes of sorrow, out of tune, are worse
Than priests and fanes that lie. 50

Our very eyes
Are sometimes like our judgments, blind, 51

చ॥ నగరునఁదప్పఁబైగలజనంబులు ముక్కుడుల్కొటలో ॥
నిగిడెడివారలానుడువు నిక్కముకాదను స్వానుభూతిగా ।
ప్పగు కడలీను రక్కసల నద్దిరతిండికిఁదీయనైన మా ।
లఁగనుచునుండు నెంతయుఁజెలంగి పోరింబోరిఁగొండకాలునల్ ॥ 47

ద్వి॥ అవివేకమున వెలి పొందుమనుజుఁ ।
డవుఁదర్చుబుద్ధిభయమునకుఁ గతము ॥ 48

సీ॥ భళిభళీదేవి దివ్యప్రకృతియెట్టులీరాచబిడ్డల సేవలకెను ।
తమ్మిక్రిందన్దాని తలసూఁపఁబోని తె మ్మెరవలె వారలు
మెత్తనయ్యె ।
వారిరాజస్వభావము కొండతుదినున్న వృక్షమున్దానఁబట్టి
క్రిందవిసరు ।
సుడిగాలిమాడ్కికేఁగెడు నద్దియాశ్చర్యమొకయుగపక
కుండు ప్రకృతిమప్ప ।
ఁబడని ప్రభుతయు నేరుపఁబడనిపరువా ।
రుకడఁజూడఁబోవని నాగరకత విత్త ।
ఁబడినతీరునఫలమిచ్చి వారియందు ।
నైజముగబెర్గు శౌర్యము నృపున్నచుంట । 49

ద్వి॥ ఎల్లెడన్ శ్రుతిఁదప్పనేడ్పు రాగములు ।
కల్లాడుగురువులకన్న హేయములు ॥ 50

ద్వి॥ లలిమనకనుఁగవల్మన యభిప్రాయ ।
ముల తెలుఁగుననొకప్పడు గుర్తివాను ॥ 51

Some falls are means the happier to arise. 52

Where in I am false, I am honest; not true, to be true. 53

Act .v. Sec. iv.

Poor wretches that depend
On greatness favour dream as I have done, —
Wake, and find nothing. 54

What an infinite mock is this, that a man should have the best use of eyes to see the way of blindness ! 55

Sce. v.

O most delicate fiend ;
Who is 't can read a woman ? 56

HAMLET *Act. I. Sec. I*

I have heard,
The cock, that is the trumpet to the morn,
Doth with his lofty and shrill sounding throat
Awake the god of day ; 57

ద్వి॥ కొన్ని పాట్లరయన గున్నా ధనమున్న
లెన్నికనెత్తిన దృష్టవంతులను॥ 52

ద్వి॥ దబ్బఱినో చోటఁ దగుమనుష్యుఁడను।
నబ్బద్దినంటకై నిజముఱిన్గాను॥ 53

గీ॥ తవిలి గొప్పతనము దయకు లోఁబడియున్న।
కనికరించఁదగిన యనద లెల్ల।
కలను నన్నుఁబోలి కనెదరు మేల్కాంచ్రను।
మఱియు నెద్దియైనఁ బొఅయకుంమ్రి॥ 54

వ॥ గుడ్డితనము తెరువుఁజూచుటకత్యంతోపయోగములగు।
చూపులన్మనుష్యుఁడుకలిగియుండుట దెంతమితిమీఱిననగుబాటు 55

ద్వి॥ ఔరచమత్కారమైన యయ్యంబ
యేరు తెలియగలరె [illegible]గమనసు॥ 56

ద్వి॥ నేఁడునిక్కంబుగ నేవినినాఁడ।
గోడినయ్యదియొ వేకువఁజాటువాఁడు।
ఖంగనితనగొప్ప కంఠంబుతోడ
బొంగుచు[illegible] వేలుపునకు॥ 57

But, look, the morn, in russent mantle clad,
Walks o'er the dew of yon high eastern hill, 58

Sce. ii.

Foul deeds will rise,
Though all the earth o'erwhelm them, to men's eyes. 59

Sce. iv.

The dram of eale
Doth all the noble substance often doubt
To his own scandal. 60

Sce. v.

There are more things in heaven and earth,—
Than are dreamt of in your philosophy. 61

Act. ii. Sce. i.

By heaven, it is as proper to our age
To cast beyond ourselves in our opinions
As it is common for the younger sort
To lack discretion. 62

Act. iii. Sce. i.

To the noble mind,
Rice gifts wax poor when givers prove unkind. 63

గీ॥ కాని-కనుమునీవు-.,కావిపచ్చడమును
ఁ.గప్పుకొని,ప్రభాత.మొప్పమీఱ ।
.నదిగో తూర్పుదిక్కు-.నందలిపొడవగు
.పర్వతంబు.మంచుపైఁ.దిరిగెడు ॥ 58

ద్వి॥ .మనుజులకనులకుం.బాపపుపనులు ।
.కనుపడు,మన్నెల్లఁ.గప్పినన్వాని ॥ 59

ద్వి॥ సుంతయయ్యుగ్ జెఱచు.న్గొప్పతనము
.నంతయునిందె,మైన.వగుణమెపుడు । 60

ద్వి .కలవు-శాస్త్రములనీ. కలఁగన్న వస్తు
.వులకన్న , నధికము,.పుడమిని, మింట ॥ 61

గీ॥ .దైవమానమాముదుసలి.తనము,నైజ
.ము-తలఁపులయెడ సంశయముఁగొనునట్టు ।
.తెల్లసాధారణంబుగా.నెల్ల,పిన్న
.వయసు,రకము,వివేకంబు.వడయకుండు ॥ 62

ద్వి ॥,ఇడువారుక్రూరులా.నెడగొప్పమదికి
ఁ.గడుమేటియీవులుం.,గరముఁ బేదలగు ॥ 63

Sec. i.

Madness in great ones must not unwached go. (1)

Sec. ii.

Where love is great, the little doubts are fear ;
Where little fears grow great, great love. grows
there. (2) 64

Sec. iii.

Words without thoughts never to heaven go. 65

Act iv. Sec. v.

When sorrows come, they come not single spies, 66
But in battalions.

Act. v. Sce. ii.

Our indiscretion sometimes serves us well,
When our dear plots do pall; and that should teach us,
There 's a divinity that shapes our ends,
Rough hew them how we will. 67

ద్వి॥ ఘనులైనవారలన్ గలిగినవెఱ్ఱి॥
ఁబెను శోధఁజేయకు పేక్షింపరాదు॥ 64 (1)

గీ॥ అక్కఱంపుప్రేమ యెక్కడనుండునో।
యచటఁగొద్ది శంక లగుభయంబు।
ఎచటఁజిన్న వెఱపు లెదుగుచునుండునో।
పెరుఁగుచుండుగొప్ప ప్రేమయచట॥ (2)

ద్వి॥ వంతలఁదొఱఁగిన పల్కులు వేల్పు।
చెంతకుఁబోలేవు చెలఁగి యెన్నఁటికి॥ 65

ద్వి ఇడుములు వేగుల ల్లే తెరవాఁటి।
నడతెంచుఁగాని క్రన్నన జెట్టుగట్టి॥ 66

చ॥ మనయవివేక మొక్కపుడు మంచియగున్మనవాఁడికుట్రలున్।
బనుపడనప్డె వెండియును బాగుగనేర్పుచునుండునద్దియున్
మనకొకదైవమేయెదియొ మానుగదిద్దుచునుండుమాటికిన్।
మనపనులెంత మొద్దుగనొనర్చఁగ నీమనమెంచునెంతయుఁ॥

'T is dangerous, when the baser nature comes
Between the pass, and fell-incensed points,
Of mighty opposites. 68

To know a man well, were to know himself. 69

JULIUS CAESAR— *Act. i. Sec. ii.*

He reads much;
He is a great obeserver, and he looks
Quite through the deeds of men; he loves no plays,
As thou dost, Antony ; he hears no music ;
Seldom he smiles, and smiles in such a sort,
As if he mocked himself, and scorned his spirit
That could be moved to smile at anything.
Such men as he be never at heart's ease
Whiles they behold a greater than themselves;
And therefore are they very dangerous. 70

Act. ii. Sce. i.

But 't is a common proof,
That lowliness is young ambition's ladder,
Whereto the climber-upward turns his face;
But when he once attains the upmost round,
He then unto the ladder turns his back,
Looks in the clouds, scorning the base degrees
By which he did ascend. 71

ద్వి॥ కడుబలవంతులు కలహింపనడుగ।
బడినసీరసులకు బాధలువచ్చె॥ 68

వ॥ తనుఁదానెఱుఁగుటయే యొరులఁదెలియుట. వానినే తెలిసికొన్నచో నొకమగవానిం బాగుగఁదెలిసికొనుటయగు. 69

సీ॥ చదువునాతఁడు విశేషమ్ముగ గొప్ప
పరీక్షకుఁడరయు నెందేనిజనుల।
కార్యములంబట్టి కాంక్షింపఁదాటలు
నీపోల్కి గానము న్వినఁడతండు।
నరుడుగనవ్వాఁడు మఱి తన్నుఁదాఁ జక్కఁ
రించుకొనునటు మఱియును వాఁడు।
దేనివైపైన నెంతేనినవ్వగఁబురి
కొలుపఁబడినతన యొడఁద నీస।
డించునటులనవ్వ నెంచగనటువంటి।
వారుతమ్ము మీఱు వారిఁగాంచి।
మనసునందుసుఖము నెనయరుకావున।
వాస్తవముగఁగడు నపాయకరులు॥ 70

తే॥ అదిసర్వసాధారణానుభవంబె।
యడఁకువలేఁ తానకగునిచ్చె నయట।
నెడు రెక్కు నాడుపై కెత్తు మొగంబు।
కానిచివర మెట్టు కడముట్టనతఁడు॥ 71

Between the acting of a dreadful thing
And the first motion, all the interim is
Like a phantasma or a hideous dream :
The genius and the mortal instruments
Are then in council ; and the state of a man,
Like to a little kingdom, suffers then
The nature of an insurrection. 72

Sce. ii.

When beggars die there are no comets seen;
The heavens themselves blaze forth death of princes. 73

.పిదప.నిశ్శ్రేణికిఁ..బృష్ఠము్రదిప్పఁ
..బోడఁగాంచుచుండు..సంబునముల
ఁదుట్టతుదకు.నారోహించి.తొలఁగినయట్టి
..నీచసోపానముల్..నిరసించుచుండు॥ 71

సీ॥ .కడుభీకరంబగు.కార్యముసేయుట
.కంతకుముందున్న.యట్టితలఁపు।
.నకు.నడిఁగల్గు.నం.తరమంతయున్మాయ
.పోల్కి.ఘోరస్వప్న.మువలెనుండు।
.దేహమందుడి.యొంతే.శక్తులన్నియుఁ
ఁ.బోలఫుగనకుపుజీవుండు_పదప।
.డియు.నింద్రియంబులా.పయుసభఁగూడి
.కార్యా.లోచనంబున.నమరియుండు।
.మఱియుమానవునకు.దరువాతఁగల్గిన।
.యట్టిస్థితియు మిగుల.ననుభవమున।
_.ఁదవిరితిరుగుఁబాటు.తెన్ననసేపారు।
.నొక్కచిన్నరా.ష్ట్ర.మోయనంగ। 72

క॥ కనుపడవుతోఁకచుక్కలు॥
..మినుచక్కన్విచ్చగాండ్రు..మృతులైనయెడన్।
.పనివడిరాజులచావున్।
.జనములకుఁదనంత.బయలు.చాటుచునుండున్ 73

Of all the wonders that I yet have heard,
It seems to me most strange that men should fear;
Seeing that death, a necessary end,
Will come when it will come. 74

Act. iii. Sce. i.

As fire drives out fire, so pity pity— 75

Act. iv. Sce. iii.

Ever note,
When love begins to sicken and decay
It useth an enforced ceremony.
There are no tricks in plain and simple faith ;
But hollow men, like horses hot at hand,
Make gallant show and promise of their mettle;
But when they should endure the bloody spur.
They fall their crests, and, like deceitful jades,
Sink in the trail. 76

There is a tide in the affairs of men,
Which, taken at the flood, leads on to fortune;
Omitted, all the voyage of their life
Is bound in shallows and in miseries.
On such a full sea are we now afloat;
And we must take the current when is serves ;
Or lose our ventures.

సీ॥ ఏనువిన్న యబ్బురము లింతవఱకు।
నాకుఁగనుపడుఁగొప్పవింత తతనయచ్చో ।
ఁగలుగుఁదప్పని గతిచావు కనియుఁదల్లి ।
వారలున్నదు వెఱపున నడఁకుచుంటొ॥ 74

ద్వి॥ మొనసి వేఁడిని వేఁడి పోఁద్రోలునట్లు।
కనికరమున్నని కరమెడఁబాపు 75

తే॥ అరయు మునీ వెన్నెఁ డైనను
ప్రేమ కృశియించి చెడిపోవు నెడనదివింత ।
మరియాదఁజూపుఁ జమత్కృతులుండఁ
బోవచ్చునమ్మకంబున గానవెల్తి ।
నరులు పనిపడసం తకుఁ జాలకైన
గుఱ్ఱములటు తను గోఁటుఁగన్పర్తు ।
రొరగెదరు పరీక్ష నోర్వకపోట్లు
తలలువాలిచి దొంగ తట్టువలవలె ॥ 76

తే॥ నరులకార్యంబుల నద్ద నరునొక్కయుల
పోటునదానిని బొందినడుపు ।
సిరికి నద్దానిని జేకొనలేని యవ్వారిదాక్షివ యాత్రంతలోఁతు ॥
తఱిగినయెడ నావ దలఁగట్టబడు
నిపుడు తెలుచుంటి మా పూర్ణ వార్నిధిని ।
మఱియు నా వెల్లువ న్మన మంతవలయుఁ
దప్పినచోనోడ దము పన్నవముల ॥ 77

Act. v. Sec. iii.

O hateful error, melancholy's child,
Why dost thou show to the apt thoughts of men
The things that are not ? O error, soon conceived,
Thou never com'st upto a happy birth,
But killst the mother that engendered thee. 78

HENRY IV - PART I *Act. I. Sce. II.*

If all the year were playing holidays,
To sport would be as tedious as to work ;
But when they seldom come, they wished-for come
And nothing pleaseth but rare accidents. 79

Act. iii. Sce. ii

When he had occasion to be seen,
He was but as the cuckoo is in June,
Heard, not regarded ; 80

PART II— *Induction.*

Open your ears : for which of you will stop
The vent of hearing when loud Rumour speaks ?
I, from the orient to the dropping west,
Making the wind my post-horse, still unfold
The acts commenced on this ball of earth ;
Upon my tongues continual slanders ride,
The which in every language I pronounce, 81

మ॥ .అకటామిక్కిలి హేయమైన పౌరపా.టా-
చింతదాపిల్ల-యెం॥
.దుకుఁగన్బర్చెదులేని వస్తువుల
నెం.తోయర్థామామానుషా।
.హాకీ-ఁదప్పా-సులభప్రసూత-
సుఖజ.న్మార్థణంబురాఁబోవు-మా
.నకనీవుంబరిమాచిణ పోయెమనిణ. గన్నట్టియా తల్లి నిణ॥ 78

గీ॥ .తలపనేడెల్ల యాటాడు,. సెలవుప్రొద్దు।
.లయిన- ఁ బని చేయఁనటులాడు ,.టయును విసుగు।
.సలుపు-నవియరుదైన-మి,క్కిలిహితమగు।
.,సంతసముఁగొల్ప దెద్దియఁన్ ,.వింతమాడ్కి॥ 79

ద్వి॥ .కనబడునపుడు , లక్ష్యము సేయఁబడఁడు।
వినఁబడియతఁడు ,కో. నెలటుజ్యేష్ఠమున॥ 80

సీ॥ .,ఈరువీనులవిప్వ .,డీ యేమన-,
వదంతి.,బిగ్గరమాట్లాడ.,విన్కిమూయు।
.నెవ్వఁడుమీలోన-. నేఁదూర్పునుండి
ప్రవే,.లాడెడు పడమర,.కనవరతము।

Stuffing the ears of men with false reports.
I speak of peace while covert enemity.
Under the smile of safety, wounds the world. 81

Act. i. Sce, i.

Contention, like a horse
Full of high feeding, madly hath broke loose,
And bears down all before him, 82

See, what a ready tongue suspicion hath !
He that but fears the thing he would not know
hath, by instinct, knowledge from others eyes
That what he feared is chanced. 83

Act. iv. Sce. iv.

She either gives a stomach and no food,—
Such are the poor, in health ; or else a feast,
And takes away the stomach, such are the rich
That have abundance, and enjoy it not. 84

నాటపాగుజ్జ్జము న్గాడుపుగాఁ జేసి
భూకొండుకొంబునం బుట్టుపనుల
దేశచుచుండెద నెడ దెగసట్టినిండలు
స్వారినానాల్కల న్నలుపుచుండు
కల్లవార్తలు జనముల కర్ణములకు।
జోనిపియెల్ల భాషల నవి యనుచునుండు।
గా వలిచిఋనగవు క్రింద గడునడంగి
జగమునొప్పించెడి పగసంధిగఁ బలికెద॥ 81

ద్వి॥ ముంగటివెల్ల ద్రోబ్బునక్ గ్రొవ్వివడిచె।
లంగఁబర్విడు తేజి లాగుమచ్చరము॥ 82

గీ॥ సంశయమునకెంత సన్నద్ధమానాల్క।
కలదొ చూడు తనకు దెలియనట్టి।
దానికడలు వాఁడి తరులచూపుల నెర్గు।
నదియు సంభవించె నని నిజముగ॥ 83

గీ॥ ఆఁకతెంతో గొలిపి దైవ మన్న మిడదు।
వెలయు నారోగ్యమునఁ గడుఁ బేదవాఁడు।
కదిసి బువ్వనొసంగి యం గదఁ జెఱిచెడు।
గుడువఁజాలఁడు భాగ్యవం తుడు కలిగియు॥ 84

HENRY V— *Act. i. Sce. ii.*

For government, though high, and low, and lower
Put into parts, doth keep in one concent,
Congreeing in a full and natural close,
Like music. 85

So work the honey-bees,
Creatures that by a rule in nature teach
The act of order to a peopled kingdom.
They have a king and officers of sorts;
Where some, like magistrates, correct at home,
Others, like merchants, venture trade abroad,
Others, like soldiers, armed in their stings,
Make boot upon the summer's velvet buds,
Which pillage they with merry march bring home
To the tent - royal of their emperor
Who, busied in his majesty, surveys
The singing masons building roofs of gold,
The civll citizens kneading up the honey,
The poor mechanic porters crowding in
Their heavy burdens at his narrow gate,
The sad-eyed justice, with his surely hum,
Delivering o'er to exectors pale
The lazy yawning drone. 86

గీ॥ కృత్రిమత నుత్తమ మధ్యమాధమవిభాగ ।
ములయెడన్దొరతనము సంపూర్ణ సహజ ।
కాలవ్యాసమున కను కణమునగను ।
గానమట్లోకమూర్ఛన నడలుకుంజు ॥ 85

సీ॥ పట్టునకై పాటుపడుచున్న తేనేటిc గలుసహజంబుగాc దెలు
పురాజ్య ।
పాలనపద్ధతి వానిలోరాజగు న్నొకటి తక్కినవియు ద్రోగి
జనము ।
లందుc దండనవిధి నాచరించునcగొన్ని వాణిజ్యమున గొ
న్ని పైకిcబోవు ।
మఱికొన్ని యోధుల నూడ్కి వసంతపు మొగ్గలదోcచి స
మ్మోద లీల ।
నరిగి రాజునకు సమర్పించు నాతcడు రాజవై భవమునc దే
జరిల్లి ।
కనుcగొను cబాటలc దనరిబంగరుకప్పు లల్లు తెల్పులను ర వంత
యైన ।
cగుడువcబోవక తేనెc బిడిచెడి పౌరుల బరువులతో వంగి ద్వార
మందు ।
గుంపులcగూడెడు కూలివాండ్రను cగొంచె మైనcబాటొనరించ
కావులించు ।
కొనుచుమై తెల్లcబడియున్నcపనికి రాని ।
నిండుపోమరిపోతుపై మండిపడుచు ।
వానినెంతయునురితీయు వాండ్రచేతి ।
కప్పగించెడు గొప్ప న్యాయాధిపతిని । 86

't is ever common
That men are merriest when they are from home. 87

Act. ii. Sce. i.

O England,—model to thy inward greatness,
Like little body with a mighty heart, — 88

Act. iv. Sce. i.

There is some soul of goodness in things evil,
Would men observingly distil it out;
For our bad neighbour makes us early stirrers,
Which is both healthful and good husbandry:
Besides, they are our outward conciences,
And preachers to us all; admonishing
That we should dress us fairly for our end. 89

Act. v. Sce. ii.

Haply a woman's voice may do some good,
When articles too nicely urged be stood on. 90

HENRY VI—PART I— *Act. i. Sce. ii.*

Glory is like a circle in the water,
Which never ceaseth to enlarge itself
Till by broad spreading it disperse to nought. 91

Act. v. Sce. ii.

Of all base passions, fear is most accursed. 92

ద్వి॥ తలఁగిజనంబులు తమయున్కిపట్లు।
మెలఁగుచునుందురు మిగులవేడుకను॥ 88

ద్వి॥ మేలితెల్విగలచి క్రైనయింగ్లాఁడు।
నీలోనిగొప్పకు నీవైతి వచ్చు॥ 88

చ॥ పరఁగెడుఁగొంతమంచిచెడు వస్తువులందునసారమెన్నఁగా।
ఁబొరుగుననున్న దుష్టు కడు పున్మనలగ్గడుఁ బెందలాడ-య
త్తెరువుశరీరసౌఖ్యముఁగడించుఁ గృషి-న్మనకౌర్కెల్లఁజే।
కురునటువాఁడుమేలితెఱఁగున్గరువై కనుపర్చు వెండియున్॥ 89

ద్వి॥ సరియానోడఁబడికల్ జతపడకున్న।
నెరపుమేళ్కొంతవనితపల్కొక్కప్పు॥ 90

ద్వి॥ నీటిలో గిజీవలె నెగడెడుగొప్ప।
సూటిగఁజివరకు సున్నయావఱకు॥ 91

ద్వి॥ అన్నిదుష్టగుణంబులందునభయము।
కన్నఁబాడైనది కన్గొనలేదు॥ 92

Sce. iii.

beauty's princely majesty is such,
Confounds the tongue and makes the senses rough. 93

Sce. v.

The chief perfections of that lovely dame,
Had I sufficient skill to utter them,
Would make a volume of enticing lines,
Able to ravish any dull conceit : 94

So worthless peasants bargain for their wives,
As market-men for oxen, sheep or horse.
Marriage is a matter of more worth
Than to be dealt in by attorneyship. 95

For what is wedlock forced but a hell,
An age of discord and continual strife ?
Whereas that the contr'ary bringeth bliss,
And is a pattern of celestial peace. 96

PART II— *Act. ii. Sce. iv.*

Thus, sometimes hath the brightest day a cloud ;
And after summer evermore succeeds
Barren winter, with his wrathful nipping cold :
So cares and joys abound, as seasons fleet. 97

ద్వి॥ . అందవుందొరతన. మట్టిది-నాల్క ।
c.గ్రిందికిలాగునిం.ద్రియములc.గలcచు॥ 93

గీ॥ .సోయగంబైనయూయమ్మ.సుగుణములను ।
c.దెలుపcగలనేర్పునాకునుc.గలిగనేని ।
.నెట్టిమొద్దుబుద్ధినినైన.,నీడ్వజాలు ।
సరసమగుపెక్కుగ్రంథము.లరచియింతు ॥ 94

గీ॥ .జేరమాడెదర్యాగ్మధులు.పెండ్లములకొ ।
.అకుcబసులకయినంతవ. ర్తకులమాడ్కి ।
మధ్యవర్తులతగవులం.బడుటకన్న ।
c.బెండ్లినిజముగనెక్కువు.విలువగలది ॥ 95

గీ॥ .బలిమినొనరింపcబడిన పెం.డి.లి.నరకము ।
.,కలcత్రబతుకును-మఱియు.,నిచ్చలు జగడము ।
.సలుపు-నిష్టానుసారము.జరిగిన-నది ।
.సంతసము-,దివ్యశాంతిని-,సంతరించు ॥ 96

గీ॥ .ఇట్టులనొకప్డువెల్లడి. నెసcగుపగలు ।
.మబ్బునcజెలంగు-వేసవి.మగుడ-cగఱచు ।
.చలిమెయి,న్గొడ్డు,పీతువు. కలుగు-నట్టు ।
.లేగువంతలు-జోకలు-బుతువులవలె ॥ 97

Act. iii Sce. i

Smooth runs the water where the brook is deep,
And in his simple show he harbours treason. 98

what 's more miserable than discontent. 99

Act iv. Sce. ii.

O miserble age ! Virtue is not regarded in handi - craftsmen. 100

PART III. *Act. I. Sce.IV.*

'T is beauty that doth oft make women proud ;
'T is virtue that doth make them most admired ;
'T is government that makes them seem devine ; 101

Act. ii. Sce. i.

To weep is to make less the depth of grief : 102

Act. iv. Sce. viii.

when the lion fawns upon the lamb,
The lamb will never cease to follow him. 103

ద్వి॥ మనుపుగాఁ బాటడు న్నోఁ త్రైనసిరు।
మునిరూపునఁ బ్రదోహ మున్నాఁ చూనాఁడు॥ [illegible]

ద్వి॥ ఒందిలి తనివి లేక కుంటుకన్న ।
నెందైన మఱియుండు నే యెంచిచూడ॥ [illegible]

వ॥ ఆహా దుష్కాలము కల్గి యాగ్రహత నరుల కేయ [illegible] 100

గీ॥ స్త్రీలఁ దఱచుగ గర్వింపఁ జేసెడునది ।
సొగసు వారల మిక్కిలి పొగడఁబడఁగ ।
నలుపునదిసద్గుణంబు నేల్పలుగువారు ।
తెలియఁబడఁ జేయునది జితేంద్రియతమఱియు॥ 101

ద్వి॥ వాతెఱచుచు దుఃఖపడుట శోకంబు ।
లోఁతుఁ తగ్గించుటా లోఁచించిచూడ॥ 102

ద్వి॥ సింగమిచ్చకము చేసిన గొఱ్ఱెపిల్ల ।
పంగఱదానివెం బడఁబోకపోదు॥ 103

Act. v. Sce. vi.

Suspicion always haunts the guilty mind :
The thief doth fear each bush an officer. 104

HENRY VIII— *Act. i. Sce. i.*

Anger is like
A full-hot horse, who being allowed his way,
Self-mettle tires him. 105

Sce. iii.

New customs
Though they be never so ridiculous,
Nay, let'em be unmanly, yet are followed. 106

Act. iii. Sce. i.

Orphens with his lute made trees,
And the mountain-taps that freeze,
Bow themselves, when he did sing :
To his music plants, and flowers
Ever sprung ; as sun and showers
There had made a lasting spring.
Everything that heard him play,
Even the billows of the sea,
Hung their heads, and then lay by.
In sweet music is such art,
Killing care and grief of heart
Fall asleep, or, hearing, die. 107

ద్వి॥ దురితంబుఁ గలమది నొడరు సందియము।
బరి- యెల్లపోద- రాజ భటునిగ వెలిచు ॥ 104

ద్వి॥ చెలరేఁగుగుఱ్ఱము చెలువగునల్క ।
యలయుఁ దనంతట నాఁపనియోడల ॥ 105

ద్వి॥ అనుసరింపఁబడు నూత్నాచారమహ ।
సనకరమయ్యె- సిచంబగు నేని ॥ 106

సీ॥ వీణవాయించుచా ర్ఫియసు పాటంబాడి
వృక్షంబులన్మంచు పేరుకొనిన ।
నగశిఖరంబుల నన్న భ్రమములుగఁజేసె-
నతనిపాటకు మొక్క- లలరు లోదవె ।
జగముకన్నన్ద్యాన జల్లులుగావించె
శాశ్వతంబై నవ సంతబు కున్ను।
వానివాద్యమువిన్న ప్రతివస్తువు
సముద్రపుతరంగములు సైతమ్ము వాని ।
తలలువాల్చె- మఱియు దాపునఁబండెడు ।
బరఁగునట్టి మహిమ పాటయందు ।
గెడపువంత- మఱియు నెడఁదదుఃఖమ్మును ।
గుసుకు-నదియుఁగాక- వినుచుసనయు ।

Sce. ii.

The hearts of princes kiss obedience,
So much they love it ; but to stubborn spirits
They swell and grow as terrible as storms. (1)

My lord, we have
Stood here observing him· Some strange commotion
Is in his brain : he bites his lip, and starts ;
Stops on a sudden, looks upon the ground,
Then lays his finger on his temple : straight,
Springs out into fast gait ; then stops again,
Strikes his breast heard ; and annon, he casts
His eye against the moon ; in most strange postures
We have seen him set himself. (2 108

Act. iv. Sce. ii.

Men's evil manners live in brass ; their virtues
We write in water. 109

Act. v. Sce. iii.

Men that make
Envy and crooked malice nourishment
Dare bite the best. 110

ద్వి॥ అరుసులయెదలు ముద్దాడునడకుఁవ।
మొరటులయెడఁగోపమునకేఁగునవిదు॥ 108 (1)

సీ॥ విభుఁడ-వానింగని పెట్టుచు మేమింట
నున్నార-మెద్దియో నొక్క-వింత।
తిరుగుఁబాటతనిబుద్ధి న్నెలకొనియె-
నాతం, డౌడుగఱచెడు- వెండి- యులికి।
పడెడు- దబ్బననాఁగు-ఁబలికించు నేలను-
ఁబిమ్మట-నాతని వ్రేలునతని।
కణంత పైఁజేర్చు-నొక్కటఁద్రుళ్ళిపాటున
వడినడచున్ దరునాతనిలుచు।
ఁదనదుగుం దెబ్బాఁదుకొనెడు గట్టిగ-మఱి।
యునొకతఱినిఁ జందురుని డెసఁదన।
కన్నువైచుచుండు-ఁగడువిచిత్రములగు।
గతులనాతఁడుంటఁ గంటిమేము॥ (2)

ద్వి॥ జనులచెడుగు శిలాక్షరమయి మనెడు।
మనముసీటన్వ్యారి మంచివ్రాసెదము॥ 109

ద్వి॥ సైఁపలేనట్టి దుర్జనములు మిగుల।
ఁగాపాడువారినే కఱవఁదెగింత్రు॥ 110

'tis a cruelty,
To load a falling man. 111

KING JOHN— *Act. i. Sce. i.*

For new-made honour doth forget men's names 112

Act. iii. Sce. iv.

Before the curing of a strong disease,
Even in the instant of repair and health,
The fit is strongest : evils that take leave,
On their departure most of all show evil 113

A sceptre, snatched with an unruly hand,
Must be as hoisterously maintained as gained;
And he that stands upon a slippery place
Makes nice of no vile hold to stay him up. 114

Act. iv. Sce. iii.

Trust not those cunning waters of his eyes,
For villainy is not without such rheum ;
And he, long-traded in it; makes it seem
Like rivers of remorse and innocency. 115

ద్వి॥ .పడిపోవుచుండెను .వానిమఱింత ।
.యడఁగఁద్రొక్కుచునుంట. యది,శూరతనము ॥ 111

ద్వి॥. క్రొత్తగానబ్బిన.గొప్పతనమ్ము ।
.,మత్తిల్లి మఱచు చెడు.మనుజుల పెల్లు॥ 112

గీ॥ కఠినమాసంకటంబు చే.క్కఁబడకమును॥
.ముందు-నారోగ్యమబ్బుని.మూసమునందు ।
c.గూడివడియగు-నెఁడఁబాయు.కీడు తెల్ల ।
.వానిమళ్ళుదలస్గీడె.,కానిపించు॥ 113

గీ॥. .న్యాయముఁ దొలంగు చేయిచే.,నపహరింప।
c.బడిన,నృపదండ మెటుపొందఁ.బడెనొయట్లు।
.,నిర్వహింపఁబడునది-వెం.డియును-జాఱు।
.నట్టిచోనున్నతఁడు దేని.నైనఁబట్టు॥ 114

గీ॥ .వానిమోసపుచ్చు..బాష్పముల్ నమ్మకు !
.దుడుకుకూడనఁట్టి.తడిఁజెలంగు ।
.అందుఁ,జిరపులవడు.నతఁడు నేరము లేమి ।
.నెనరు లేళ్ళుగనది.కనుపఱచెడు॥ 115

KING LEAR— *Act. I. Sec. I.*

Time shall unfold what pleated cunning hides;
Who cover faults, at last shame them derides. 116

Act. ii. Sce. iv.

All's not offence that indiscretion finds
And dotage terms so. 117

Sce. v.

O, sir, to wilful men,
The injuries that they themselves procure
Must be their school master. 118

Act. iii. Sce. iv.

Thou, 'dst shun a bear ;
But if thy flight lay toward the roaring sea,
Thou 'dst meet the bear I' the mouth. 119

Sce. vi.

He 's mad that trusts in the tameness of a wolf, a
horse's health, a boy's love, or a whore's oath. 120

ది॥ తఱివిప్ర మోసము దాఁచిన దగ్గు ।
మఱుఁగిడువారివే మఱుసిగ్గు తెగడు ॥ 116

ద్వి॥ అవివేక మరసిన దట్టులవృద్ధ ।
తవివరించిన దెల్లఁ దప్పగాఁ బోదు ॥ 117

ద్వి॥ నులుచెలకుఁ దమంతఁ బోరయు నిక్కట్లు ।
బడి మొజ్జలుగనుండ వలయునో యయ్య ॥ 118

గీ॥ భల్లూకమునుఁ జూచి పరుగిడుచుందువు ।
దానిఁ దప్పకొనఁగఁ గాని ఘోష ।
వినాఱు కడలినీదు పాఱిపోవుటకడ్డ ।
పడిన నెల్గునెదురఁ బాఱెదీవు । 119

వ॥ తోఁడేటి మచ్చికయు [illegible]జ్ఞప్రుటారోగ్యము -
ఁబెల్లకాయపలపును - లంజె మొట్టును
నమ్ముకొనువాఁడు వెంగలి ॥ 120

When we our betters see bearing our woes,
We scarcely think our miseries our foes.
Who alone suffers, suffers must i' the mind,
Leaving free things and happy shows behind;
But then the mind much sufferance doth o'erskip,
When grief hath mates, and bearing-fellowship
How light and portable my pain seems now,
When that which makes me bend makes the king bow.
121

Act. iv. Sce. i.

Our means secure us, and our mere defects
Prove our commodities. 122

As flies to wanton boys, are we to the gods,—
They kill us for their sport. 123

Sce. iii.

The stars above us, govern our conditions;
Else one self mate and mate could not beget
Such different issues. 124

సీ॥ మనకన్న నెక్కుడు మనుజులఁ జూచుచు
మనశోకములుఁ బుట్టఁ జూచు నవ్వుడు
మనకున్న యాపదల్మన శత్రులుగ
మనమెంచవలదు మఱుగ నెన్నఁడొంటి
మరణిల్లునాతఁ డెంతో సంతసమునుండె
కాని దుఃఖమున కట్టులోనయున్న
సమయమునన్ సైచు సహవాసమబ్బిన తఱి
నిడుమనమ్మది దాఁటు మఱియు
నెంతచులకన మఱి యెంతయల్పముగనా
బాధయిప్పుడు కనబడుచునుండె
నన్ను నెపుడు వంచుచున్న యయ్యాదితేని
ఁగూడ సరిగఁబట్టి త్రుంగఁదీయ 121

ద్వి॥ మనసాధనంబులే మఱపించు మనల
మనలోనె మనకు మేల్మఱి నిరూపించు 122

ద్వి॥ వెలుపులు మనలఁ బిల్లలీఁగలను
ఁగూలుచు నటులాట కొఱకుఁ జంపెదరు 123

గీ॥ మనస్వభావమేలు మనమెంతయు నెఱుంగ
రానిదైవమట్లు కాపి యొడల
మాఱకుండునాలి మగలంత క్షేమమున్
గలుగుపిల్లలనిటు కాంచుకొట్లు 124

Sce. vi.

Come on, sir, here's the place ; stand still.—
How fearful
And dizzy 't is to cast one's eyes so low !
The crows, and choughs, that wing the midway air.
Show scarce so gross as beetles : half way down
Hangs one that gathers samphire,— dreadful trade :
Methinks, he seems no bigger than his head.
The fishermen that walk upon the beach
Appear like mice, and yond tall anchoring bark
Diminished to her cock, — her cock, a buoy
Almost too small for sight. The murmuring surge,
That on the unnumbered idle pebbles chafes,
Cannot be heard so high.—I'll look no more;
Lest my brain turn, and the deficient sight
Topple down headlong.

సీసమాలిక॥ అయ్యారె యద్దిరా యచ్చోట కలక
నిలుచుండు మంత క్రింది కిన్నూర్పు!
బెల్ల చుట్టయెంత భీకరమెంత
తలత్రిప్పఁ గానుండు నడుమ నె గయాడుచున్న
కాకులు మఱిసిటి కాకులు ద్రాడ్డెంక యెట్లు
చిన్నవిగఁ గన్పట్టుచుండె!
నూరుఁ గాయలకట్టు లున్న తోఁగు మను
నొక విధము గు మొక్కలం బెలుకు వాఁడు!
కిర్రిందినకము త్రోవ వెర్రిలా కెరన్-
ఘోర వృత్తి - నేననుకోని యాకనతండు!
తనతల కంటెఁ బెద్దగఁ గానిపించెడు-
మున్నిటి నొడ్డునఁ బోవు కెరత్తె
చుంచు విధమునఁ దోఁచె తెంచెడు-
లంగరు వేయుచుండిన యల్ల పెద్దయోడ!
దాని దోనె వితానఁ దక్కువ కాబడె-
నదియు లంగరు గుఱు తట్టుకొంటి!
కందకకడుఁ జిన్న దయ్యె - నట్లాడెడు
గులకరాల నోరసి ఘోషఁ బెట్టు
కెరడమంత పెద్ద గా వినఁబడఁజాల!
కుండె - నింకఁ జూడఁ నోల్ల నేను!
మిగులనాకఁ దల తిరిగెడు - గొఱఁతనము !
దృష్టి ద్రోల్లఁ గల్ల క్రిందుఁ గాన॥

When we are born, we cry, that we are come
To this great stage of fools. 126

Act v. Sce. iii.

The gods are just, and of our pleasant vices
Make instruments to plague us. 127

Her voice was ever soft,
Gentle, and low, — an excellent thing in woman. 128

The weight of this sad time we must obey;
Speak what we feel, not what we ought to say.
The oldest hath borne most; we, that are young
Shall never see so much, nor live so long. 129

RICHARD II *Act. i. Sce. i.*

The purest treasure mortal times afford
Is spotless reputation; that away,
Men are but gilded loam or painted clay. 130

Sce. ii.

That which in mean men we entitle patience
Is pale cold cowardice in noble breasts: 131

ద్వి॥ .చేనుదెంచితిమిపిచ్చి.జనుల.రంగమున।
.కనియేడ్చెదముపుట్టి.నప్పుడుమనము॥ 126

ద్వి॥ .మనచెడుగులనుండి.మనలశిక్షించు।
.,ననువృవన్నెదరు.నా.యముగు.దేవతలు॥ 127

ద్వి॥ .మొత్తనచల్లన.మెల్లనయూపె।
.,కుత్తుక-(స్త్రీ)కది.గొప్పగుణంబు॥ 128

గీ॥ .మనము.కఠినావసర.భర.మునకులొంగి।
.పల్కు-నదితోఁచినది చెప్ప.వలయుదాని!
.నెడసి-పెద్దలుకడుభరి.యించినారు।
.మనముపిన్నలమంతగాఁ.,గనముమనము। 129

గీ॥ .,మర్త్యకాలంబులోసఁగుని.ర్మలధనంబు
.తనదుచుండెడుమచ్చపొం.దనియశంబు।
.జనములదిబొత్తిగాఁబోవు.సమయమందు।
.పసిఁడిపూసినబంకమ.న్నసరివారు॥ 130

ద్వి॥ .అధములలోమన.మనుకొనునోర్మి।
.యధికులయెడభయ.మునిపించుకొనెడు॥ 131

Sce. iii

Teach thy necessity to reason thus ;
There is no virtue like necessity. 132

Gnarling sorrow hath less power to bite
The man that mocks at it and sets it light. 133

O, who can hold a fire in his hand
By thinking on the frosty Caucasus ?
Or cloy the hungry edge of appetite
By bare imagination of a feast ?
Or wallow naked in December snow
By thinking on fantastic summers's heat ?
O, no : the apprehension of the good
Gives but the greater feeling to the worse :
Fell sorrow's tooth doth never rankle more
Than when it bites but launceth not the sore. 134

Act. ii. Sce. i.

the tongues of dying men
Enforce attention like deep harmony :
Where words are scarce they are seldom spent in vain,
For they breathe truth that breathe their words in pain
He that no more must say is listtend more. 135

ద్వి॥ చక్కనిసీయవసరముతలంచు।
..మక్కఅకంటెయో..గ్యతమఱిలేదు॥ 132

ద్వి॥ .కలవఁజాలదుగుఱ్ఱు.గావించు,వంత।
..సరకుసలుపకహో.స్యము సేయునరుని॥ 133

సీ॥ మంచుకొండకెవండు..మదిలోనఁ,దలపోసి.
.యాకారతనచేత.నగ్గిదాల్చు।
.నాఁకలి,యంగద.నటునంచునకు
,మొ.గంబుమొత్తించు--లే.క-బలువిందు।
ఁ.గూరిచియూహించు.కొనుమాత్రమున।
.లేక-మండువేసవివేడి.మనసుననిడి।
..మార్గశీర్షంబు,హి.మంబునదినమొలం
.బొర్లాడు-నటుకాదు.పొమ్ముమంచి।
.నెన్నుకొనుటచెడ్డ.నెంపించెడుమఱింత।
.క్రూరమైనవంత.కోఅబాధ।
ఁ.గఅచునప్పటివలెఁ.గావింపనేరదు।
.పుండుబల్లెముమెయిఁబొడుచునపుడు। 134

ఉ॥ చచ్చెడువారినాలుకలు..శ్రద్ధ,సుగానముపోల్కిలాగు-,వా।
.కుచ్చుట,శక్తితగ్గునెడ.ఁగొంచెము,రిత్తగఁజెల్లు-బాధ,ను
.ఛ్ఛ,చ్చరియించువారునిజ.మూ,ర్తరు-చెప్పుటకెద్దిలేనివాఁ।
.డెచ్చటనైన,మచ్చికసు.జంతవినంబడుచుండుఁగాపునన్॥ 135

The setting sun, and music at the close,
As the last taste of sweets, is sweetest last,
Writ in remembrance more than things long past. 136

Small showers last long, but sudden storms are short.
137

Should dying men flatter with those that live?
No, no, men living flatter those that die.

Act. iii. Sce. ii. 138

know'st thou not
That when the searching eye of Heaven is hid
Behind the globe, and lights the lower world,
Then thieves and robbers range abroad unseen,
In murders and in outrage bloody here;
But when from under this terrestial ball
He fires the proud tops of the eastern pines,
And darts his light through every guilty hole,
Then murders, treasons, and detested sins,
The cloak of night being plucked from off their backs,
Stand bare and naked, trembling at themselves? 139

గీ॥ క్రుంకుచున్న ప్రొద్దు కొసముట్టుపాటయు
వెనుకకుఁ జవిఁగొనెడు పిండివంట।
కరణిమిగుల నింపుగా మనుఁగడ నెదన్।
వ్రాయఁబడుఁ గడిచిన వానికన్న॥ 136

ద్వి॥ ఛిన్న మసూరు మస్సుఁ జిరము కాని వడి।
ఁబన్నినట్టి తుపాను త్వరఁ గడతేఱు॥ 137

ద్వి॥ ప్రణుతింత్రె బ్రతుకువారలఁ జచ్చువార
లు నహి బ్రతుకువార లునుతింత్రు మృతుల॥ 138

సీ॥ ఎఱుఁగవా దేవుఁ బరీక్షించుచూడికి
భూగోళము వెనుక డాఁగి మఱియు।
ఁగ్రిందిజగము వెలిఁగించుచున్నప్పుడు
దొంగలున్నెండియుం దోఁచువాండ్రు।
కన్పడక ఘోషముగాఁ జెప్పలాఁ వెనక్
హత్యలన్యారు రై హారములనిట
ఁగాని ఘోరాత్మకందు కనుక్రిందు
నుంచివాఁడెప్పుడు ప్రాచీన వృక్షదృష్ట।
శిఖరములన్ బ్రకాశింపించి ప్రతిదుష్ట
వివరము వన్దన వెల్గుఁబొడుచు।
ఁజంపుటల్ ద్రోహము లపుడ సహ్యపాత।
కంబులు ఱదమ పృష్ఠ భాగములనుండి।
మాపురుచ్ఛేదము తొలఁగింపఁబడనిలుచు।
వఢఁకుచుఁదమంత చోడిగ బట్టలేక

Act. v. Sce. i.

The love of wicked friends converts to fear;
That fear to hate; and hate turns one or both
To worthy danger and deserved death. 1 0

RICHARD III— *Act. i. Sce. iii.*

The world is grown so bad,
That wrens make prey where eagles dare not perch:
Since every Jack became a gentleman,
There's many a gentle person made a jack. 141

Sce. iv.

Sorrow breaks seasons and reposing hours,
Makes the night morning, and the noon-tide night. 142

Act. ii. Sce. ii.

That deceit should steal such gentle shapes,
And with a virtuous vizor hide foul guile! 143

Act. v. Sce. ii.

True hope is swift, and flies with swallow's wings,
Kings it makes gods, and meaner creatures kings. 144

గీ॥ చెనఁటి చెలికాండ్ర నెమ్మిమాఱును వెఱపున ।
కాభయమసహ్యమున కసహ్యంబొకనికి ।
ఁగాని తేకి ర్వ్యేరకుఁగాని కట్టకడకు ।
మఱియు హానికిఁదగునట్లు మరణమునకు॥ 140

గీ॥ జగముచెడె-డేగవాలగ సాహసింప।
నున్నచో జీనువయొరతి న్చెండె-నెల్ల।
నీచుఁడున్ ఘనుఁడొటచే నెరుపఁబడిరి।
తక్కు-వారుగఁబల్వురు తగుమనుసులు॥ 141

ద్వి। ఋతువులమార్చుని ద్రించుగంటలను।
వెతరేఁబవళ్ళుఁగా వించు నట్టిట్టు॥ 142

ద్వి॥ వంచనసాధురూపంబులనుండు।
మంచివేషమునదు ర్మార్గముందాఁచు॥ 143

ద్వి॥ పఱచునేంట్రింత జవముతోడనాస।
దొరలవేల్పాల నలంతులజేండ్లఁజేయు॥ 144

Conscience is but a word that cowards use,
Devised at first to keep the strong in awe : 145

LOVES LABOUR'S LOST— *Act. i. Sce. i.*

Why, all delights are vain, but that most vain,
Which, with pain purchased, doth inherit pain. 146

Study is like the heaven's glorious sun.
That will not be deep-searched with saucy looks :
Small have continual plodders ever won,
Save base authority from others' books.
These earthly godfathers of heaven's lights
That give a name to every fixed star,
Have no more profit of their shining nights
Than those that walk and wot not what they are.
Too much to know is to know nought but fame ;
And every godfather can give a name. 147

ద్వి॥ భీరులవాదుల పితమెధమర్మంబు।
ధీరులనాఁప విధింపఁబడెఁదొలి॥ 145

గీ॥ ఔరవితలు వేడ్క లన్నియు నొఁగాని।
యెద్దియిడుమతోఁ గ్రయింపబడుచు।
నెగులుకలుగఁజేయు నిచ్చలునద్దియొ।
మిగులవ్యర్థమగుఁబ యఁగుచునుండు॥ 146

సీ॥ మిగులవెల్గుచునుండు జగముకన్నుంబోలుఁ
జదువదిలోఁతుగ వెదుకఁబడదు।
దుడుకైనచూపుల తోడ నొరులపుస్తకముల
ఁదప్పునిదర్శనములఁదప్ప।
పడసిరియొంతయుం బాటుబడిన
యట్టివారలుస్వల్ప లాభంబుతాము।
కదలనియొల్లచుక్కకుఁ జేరొసంగు
జ్యోతిషికులుమెఱయు రాతిరులనుండి।
కాంచరెక్కుడు మేలునక్షత్రములను।
జూచుచవ్వి తెలియని యజ్ఞులకుమించి।
పెచ్చుఁబెట్టుట తెలియమి పేరుతప్ప।
మఱియునున్నామ కరణమెనసుచునెల్ల।
గురువునేదైనఁ జేర్జత పరచఁగలఁడు।

Fast paunches have lean pates ; and dainty bits
make rich the ribs, but bank rout quite the wits. (1)

Act. ii Sce. i.

Beauty is bought by judgement of the eye ,
Not uttered by base sale of chapmen's tongues (2)148

Act. iv. Sce. iii.

Never durst poet touch a pen to write,
Until his ink were tempered with Love's sighs ;
O, then his lines would ravish savage ears,
And plant in tyrants mild humility. 149

Act. v. Sce. ii.

The blood of youth burns not with such excess.
As gravity's revolt to wantonness. (1)

Folly in fools bears not so strong. a note
As foolery in the wise, when wit doth dote ;
Since all the power thereof it doth apply.
To prove by wit, worth in simplicity. (2) 150

కం॥ కడుపులు బలిసినవారికి!
గడుఁగొంచెపు మెదడులుండు-ఘనరుచ్యములౌ।
కటులుబలిపించుఁ బ్రక్కల।
వడి నైనన్- బుద్ధిపాటవముఁ జెడఁగొట్టున్॥ (1) 148

ద్వి॥ కనువిమర్శ సోయగముకొనఁబడెడు।
ననదవర్తకునాల్క ననఁబడబోదు॥ (2)

గీ॥ కలముముట్టఁ దెగించఁడు కయియెపుడును।
వ్రాయుటకు- వల్వనిట్టూర్పు లాయనతన।
మసిఁగలుప-కౌర- పిదప రక్కస చెవులను।
లాగువానిపద్దెములు- కూళగరఁగించు॥ 149

ద్వి॥ చిఱుతపాయముకన్న సింగారమునకు।
మరగుగభీరత న్మండించువలపు॥ (1) 150

గీ॥ తెల్విమితిమీఱి పిచ్చియౌ త్రి నటువంటి।
ప్రాజ్ఞులందలి యవివేక మజ్ఞులదగు।
చెట్టుకంటెను మఱియొక మెట్టుమీఱు!
వెంగలితనంబు నంగూట నెలకలదని।
జ్ఞానశక్తినిరూపించఁ గలదుకనుక॥ (2)

The tongues of mocking Wenches are as keen
As is the razor's edge invisible,
Cutting a smaller hair than may be seen;
Above the sense of sense; so sensible
Seemeth their conference ; their conceits have wings
Fleeter than arrows, bullets, wind, thought, swifter
[things. (3)

Your wit makes wise things foolish:
With eyes best seeing heaven's fiery eye,
By light we lose : light : your capacity
Is of that nature, that to your huge store
Wise things seem foolish, and rich things but poor. (4)

MACBETH *Act. ii. Sce. ii.*

The Innocent sleep:
Sleep, that knits up the ravelled sleave of care,
The death of each day's life, sore lobour's bath,
Balm of hurt minds, great nature's second course,
Chief nourisher in life's feast. 151 (1)

గీ॥ కంటికగపడనంత సూక్ష్మంబు వెండ్రు।
కయినుఁ దెగవేయు మంగలి కత్తి మొనకు॥
మించి వాఁడియగు న్వ్యక్తి రించుపడుచు।
చెలులు నాల్కలు వారల పలుకులునుఱి।
తెలిసికొనుటకు సాధ్యముల్ కలవు వారి।
తలఁపులకు అక్కలవిఘ్నము లుక్కలఁదు పాకి।
రవలగాలి మనసు మించు రయముచేత॥ (3)

గీ॥ అజ్ఞులం జేయుఁ బ్రాజ్ఞుల నైననీదు
తెల్వి బాగుగఁ గన్నులఁ దెఱచి మనము।
జగమునకు న్నఁగనుంగొన్న సమయమందు
వెల్తురుం గోలుపోదుము వెలుతురు మెయి।
నట్టి నైజము నీశక్తి కమరియుండె।
తెలివిమాలిన విగఁ దెల్వి గలయవిమతి।
కానిపించుఁ బేదవిగ శ్రీ గల్గునవియు
నెల్ల నీమహాజ్ఞాన సమృద్ధికిట్లు॥ (4)

గీ॥ నేగి నెఱుఁగని నిద్దుర చిక్కువడిన।
జాలి వడుకని మాలిని సరిగనల్లు।
ప్రతిదివసజీవి తంపుమరణము పెద్ద।
బడలుపాటు స్నానము గంటు వడునెదలకు।
మందు బ్రతుకు విందున మేటి మనుపుఁ గూడు।
ప్రకృతిగుణముల రెండవ పథము మఱియ॥ 151 (1)

Act. v. Sce. vi.

Life's but a walking shadow; a poor player,
That struts and frets his hour upon the stage,
And then is heard no more: it is a tale
Told by an idiot, full of sound and fury,
Signifying nothing. (2)

MEASURE FOR MEASURE— *Act. i. Sce. i.*

Heaven doth with us, as we with torches do,
Not light them for themselves; for if our virtues
Did not go forth of us, 't were an alike
As if we had them not. Spirits are not finely touched,
But to fine issues; nor Nature never lends
The smallest, scruple of her excellence
But, like a thrifty godess, the determines
Herself the glory of a creditor,
But thanks and use. 152

Sce. v.

Our doubts are traitors,
And make us lose the good we oft might win,
By fearing to attempt. 153

గీ॥ బ్రతుకు నడచు నీడ - రంగమునం గింజు ।
కొని తన గడువు మఱి వినఁబడని ।
పాడు పాత్రము - గడబడ మెందు కాన్పు త ।
క్కువగ వెడగు చేసిన దువఁబడు కత ॥ (2)

సీ॥ ఒనరుచు దైవము మన యొడఁ -
దవిటీల గుఱిచి మనము సేయు కరణి - వాని ।
కై వాని వెలిఁగింపఁగడగము -
మన సద్గుణములు బయల్వడక - మనలోన ।
నడఁగుటయును - మన కవియు లేకుంటయు -
నొక్కటే - బ్రతుకులు నొప్పమిఱ ।
జేయంగఁబడవు మంచి ప్రయోజనములకుఁ దక్క -
బ్రకృతియు నద్దాని మహిమ ।
వంతనంబు మఱియు లాభంబుఁ గొనుచు ।
బోదుపుఁగల దేవత వితాన నదియు నప్పు ।
లిడెడు - గొప్పందుటకు నిశ్చయించి యెరవు ।
పెట్టఁబోవదు తానొక్క - పీసమైన । 152

ద్వి॥ తెక్క కేండ్లు మనసం దియపులు మనకు ।
నెక్కొలుపవు మేలు నివ్వోలఁబన్ని ॥ 153

Act. ii. Sce. i.

Mercy is not itself, that oft looks so ;
Pardon is still the nurse of second woe. 154

Sce. ii.

Great men may jest with saints ; 't is wit in them,
But in the less foul profanation.
Lucio [to Isab]. Thou 'rt in the right, girl; more o'that
Isab. That in the captain's but a choleric word,
Which in the soldier is flat blasphemy. 155

Thieves for their robbery have authority
When judges steal themselves. 156

Sce. iv.

wisdom wishes to appear most bright
When it doth tax itself. 157

Act. iii. Sce. i.

The miserable have no other medicine
But only hope. 158

And the poor beetle that we tread upon,
In corporal sufferance finds a pang as great
As when a giant dies, 159

ద్వి॥ కూర్మిలాగున్నది కూర్మికాఁబోవ।
దోర్మి రెండవవంత నొందవించుచుండు॥ 154

మధ్యాక్కర :- పరిహాసమాడవచ్చు ముని-వరులనైనఁ బ్రభువులద్ది
సరసంబు వారిలో- గాని- స్వల్పాలనెంతయో తఘ్న।
పరుసంబు మాత్రమానెద్ది వాహినీనాథులపట్ల।
బరఁగున్మహాపవాదమయి భటులగు వారియందదియె॥ 155

ద్వి॥ న్యాయాధికార్లు చౌర్యముసల్పినప్డు।
నాయమాదొంగత నము తస్కరులకు॥ 156

ద్వి॥ ఎప్పుడు తెలివిగోరు నెంతయు వెలుఁగ।
నప్పుడు తనుందానె యది చూపుకొనును॥ 157

ద్వి॥ వనటు పొందినయట్టి వారలకెందు।
ననులేదుసుంతయు న్మందాసతప్ప॥ 158

ద్వి॥ త్రొక్కినఁజేఁడపురుపునొప్పిఁజెందు।
నక్కజముగఁ జచ్చు నప్పుడసురవతి॥ 159

Sce. ii.

No might nor greatness in mortality
Can censure scape ; back-wounding calumny
The whitest virtue strikes. What king so strong
Can tie the gall up in the slanderous tongue ? 160

MERCHANT OF VENICE *Act. i. Sce. i.*

You have too much respect upon the world :
They lose it that do buy it with much care. 161

Sce. ii.

If to do were as easy as to know what were good to do, chapels had been churches, and poor men's cottages princes' palaces. It is a good divine that follows his own instructions : I can easier teach twenty what were good to be done, than be one of the twenty to follow mine own teaching. The brain may devise laws for the blood ; but a hot temper leaps o'er a cold decree. 162

Sce. iii.

An evil soul, producing holy witness
Is like a villain with a smiling cheek,
A goodly apple rotten at the heart,
O, what a goodly outside falsehood hath ! 163

గీ॥ కడిమిగానిగొప్ప గానిమానవులందు।
దాఁటలేదునిందెఁ జాటుసుండి।
చాడికొట్టఁజూచు స్వచ్ఛమానసితని।
మాఱునాల్కఁగట్టు దొరకలండె॥ 160

ద్వి॥ రాగముసేసుగా రవమున మెండు।
జాగ్రత్తఁగొనునది జారవిద్యేదరు॥ 161

వ॥ చేయుటకు మంచియొద్దియో తెలిసికొనుటవలెఁ జేయుట సులభ మైనచో — గుళ్లుగోపురములగు — మఱి — పేదల గుడిసెలు రాజుల మేడలగును — చెప్పునట్లుచేయువాఁడే మంచిగురువు — చేయఁబడుటకు మంచియేదియో యిరువదుగురకైనే సులువుగాబోధించఁ గలనుగాని నాబోధననుసరించుపట్ల వారిలో నేనొక్కఁడగానైన నుండఁజాలను — మనుజునింద్రియ ప్రవృత్తివివేకముచే నడ్డఁబడుఁగాని — కామమువివేకమునోర్చును॥ 162

గీ॥ పరమపావనసాక్ష్యంబుఁ బల్కుదుష్టు।
చిఱునగవుమోముఁగల్గు టక్కరికిసాటి।
లోనఁగుళ్లియుఁ బైకండమైనపండు।
కల్లబయటికి నెంతసొగసుగనుండు॥ 163

Act ii. Sce. vi.

All things that are,
Are with more spirit chased than enjoyed.
How like a younker or a prodigal
The scarfed bark puts from her native bay,
Hugged and embraced by the strumpet wind !
How like the prodigal doth she return,
With over-weathered ribs and ragged sails,
Lean, rent, and beggared by the strumpet wind! 164

Sce. ix.

Who shall go about
To cozen fortune and be honourable
Without the stamp of merit? Let none presume
To wear an undeserved dignity:
O! that estates, degrees and offices,
Were not derived corruptly, and that clear honour
Were purchased by the merit of the wearer!
How many then should cover that stand bare ;
How many be commanded that command;
How much low peasantry would then be gleaned
From the true seed of honour; and how much honour
Picked from the chaff and ruin of the times,
To bo new-varnished ! 165

త॥ అనుభవింపఁగఁబడదా స్థితో నెట్లు
వస్తువుత్వోఁటాడఁ బడెడునోయట్లు।
తన తావునుండికే దలుచన్నమీఁదు నా వ-
సూఁబఱచెఁదిండి నాఁగో హెకాని ।
యనువున నెటుబిగి యన్ గాఁగిలింపఁ
బడెడునోల ంజెక ర్వలిచేత మఱ ।
ఁజను దెంచు నెటులెల్లచో యలపింగుల
ధ్వంసంబుగావింపఁ బడుచునయ్యాదియు ॥ 164

సీసమాలిక ॥ ఎవరుయత్నింతుర దృష్టము న్వంచింప-
నహ౯త లేకమ ర్యాదఁ బొంద ।
ఁదగనిగౌరవమునొం దఁగనెవ్వరైన
స్వతంత్రింపఁజనదో స్వాస్థ్యములు పర్వు।
లు మఱియు ద్యోగముల్ దుమార్గము
గనందఁ బడనిచో వెండియు స్వచ్ఛమైన।
వాసి యోగ్యతఁగల వానిచేఁ గొనబడె నేని-
దిగంబరులైన యెంక।
ఆచ్ఛాదితులవుదు రాజ్ఞకులోఁబడి
యుందు రెందఱో యాజ్ఞ నొసఁగువారు।
సత్ప్రతిష్ఠోద్భవ స్థానంబులోనుండి
యెందఱధములు లే కేఱఁబడుచు॥
సంద్రో కాపులు మఱి యనగొప్పతన మెంత।
తఱులొనచిఁనట్టి చెఱుపుచెత్త।
ప్రోవునందునుండి క్రొత్తగావన్నియు।
నింకఁ బెట్టఁబడుట కెన్నఁబడునొ॥ 165

The ancient saying is no heresy,
Hanging and wiving goes by destiny. 166

Act. iii, Sce. ii.

And yet a maiden hath no tongue but thought. (1)

Song

Tell me where is fancy bred,
Or in the heart, or in the head?
How begot, how nourished?
Reply, reply.
It is engendered in the eyes,
With gazing fed, and fancy dies
In the cradle where it lies. (2) 167

Act. v. Sce. i.

Soft stillness and the night
Become the touches of sweet harmony. 168

ద్వి॥ పొరపాటుకాఁబోదు పూర్వపుణ్యములు।
పరిణయంబురియునో భాగ్యమో తన॥ 166

ద్వి॥ ఇప్పటికిన్నన్నె కెందేఁటిఁబంపు
నప్పుఁజూపట్టెడెం తయునైన బాస॥ (1)

ఖరహరప్రియ రాగము - రూపక తాళము

పల్లవి॥ సస-గామపభని- రిసనిధాపమగరి॥ సస॥
అను-రాగమెచట-ఁబొడమెఁ దెల్పుమూనా॥ సస॥

అనుపల్లవి॥ సనిధనీస- గమపమగారి॥ సస॥
మనమునంద-మొగమునందా॥ యను॥ (2) 167

చరణము 1. పామపపప- నీసరిసనిధప- పధనిధాప మగారి మగారి
కాంచఁబడియొ-నెట్లు లెటుల-ఁబెంచఁబడియొఁ జెప్పఁ జెప్ప॥

2. గగగగామాపమా గమపదని దాపమగరిగరి।
కనులఁబుట్టింపఁగాఁబడియొ నదిమేపఁబడెఁజూపున।
సససీధనిసారిగమా- సానిధాపమగరిసా॥ సస॥
నను రాగము తానుండును యాలయందుఁబొలసెడున్॥ అ॥

ద్వి॥ తగుఁజేష్టలేమి- సడంపడి రేయు।
మిగులఁదీయని పాట మేలందముల॥ 168

do but note a wild and wanton herd,
Or race of youthful and unhandled colts,
Fetching mad bounds, bellowing and neighing loud,
Which is the hot condition of their blood ;
If they but hear perchance a trumpet sound,
Or any air of music touch their ears,
You shall perceive them make a mutual stand,
Their savage eyes turned to a modest gaze
By the sweet power of music : therefore the poet
Did feign that Orpheus drew trees, stones, and floods ;
Since nought so stockish, hard, and full of rage,
But music for the time doth change his nature.
The man that hath no music in himself ;
Nor is not moved with concord of sweet sounds,
Is fit for treasons strategems, and spoils ;
The motions of his spirit are dull as night,
And his affections dark as Erebus ;
Let no such man be trusted. 169

How far that little candle throws his beams !
So shines a good deed in a naughty world. 170

సీసమాలిక ॥ అరయుము చెరలాడు నడవిపసు లమందనైన-
వెఱ్ఱిగ దాటు చఱచుచున్న
పనికిమప్పనియట్టి పడుచుగుఱ్ఱపు
పిల్ల కడుపునఁగాని బాఁకారొదనవి ।
వినినలేక వ్వాని వీనులకేపాట యైన
దబ్బునఁదాఁకినఁతనీవు ।
పరికించెదా పాట వఱనయ్యావి
నిలఁబడుటయు నవ్వాని వాఁడిచూడ్కి ।
కడుమెత్తఁబడుటయుఁ గనుక నే-
కవి పన్నె మొల్లుచిగిర్చెడు రాళ్లుగరఁగు ।
నం చెటువంటి మొద్దైన నెంతటికఠాళ మైన-
మఱియు నెట్టి యలుకువఁగల ।
వాఁడైన బాటయప్పటికి మార్చకపోడు
వానిస్వభావంబు గానవిద్య ।
నెఱుఁగకుండినవాఁడు మఱిదానికీయని
యందంబులఁగరంగ నట్టివాఁడు ।
దోఁపుడులు గుట్రలును నృపద్రోహములును ।
సల్పఁదగువాని భావము ల్చావుమాడ్కి ।
ప్రాణగోడ్డంబులు మఱియు నతనిమనసు ।
నరకమటు ఘోరమాతని నమ్మరాదు ॥ 169

గీ॥ ఎంతదూరమూచిఱత మయినపువత్తి ।
పఱపుచుండెడుఁదనదగు కిరణములను ।
మంచిపనియట్టులన్ బ్రకాశించుచుండు ।
మిగులదుర్మార్గ మయినట్టి జగమునందు ॥ 170

The crow doth sing as sweetly as the lark
When neither is attended ; and, I think,
The nightingale, if she should sing by day,
When every goose is cackling, would be thought
No better musician than the wren.
How Many things by season seasoned are
To their right praise, and true perfection ! 171

This night, methinks, is but the daylight sick ;
It looks a little paler ; 't is a day,
Such as the day is when the sun is hid. 172

MERRY WIVES OF WINDSOR— *Act. II.Sce.II.*

Love like a shadow flies when substance love
pursues ; (1)

Act. iv Sce. ii.

Wives may be merry, and yet honest too : (2) 173

Sce. v.

Money buys lands, and wives are sold by fate. 174

త| .కడుఁదీయగాఁ బాడఁ .గాకిరొట్టింత
.,వెరవున-రెండును వినకున్న యపుడు |
తలఁతు, వెన్నెల ప్రల్లు .తా బాకులాన్ను
.పగలు పాడిన- ,జీను.వసుమించిపాక |
.ఁగలవానిలోపల .గణుతికెక్క-యగు
.,తరుణంబునకుఁదామ. తగియుండెనేని |
ఁదెలకింప నెన్నియో .,వినుసులు
వాని.నిండుపొగడ్తకు .నిజముగఁజెల్లు || 171

గీ|| .అనుకొని యెదసి రేయి-,జ.బ్బ యు.నపగలు|
.బొత్తిగా నద్దియుంగొంచె.ముమకి-పాలి|
నట్టుఁగ పడుచున్నది-.యదొకి హాద్దు|
.తనరుదినవుటుసూర్యుండు.దాఁగునప్పుడు|| 172

ద్వి|| .వలపుపర్విడుసీడ.వలెనెక్క-మయిన |
.వంపుతండఅమి వెం.బడినకొలంది|| (1)

ద్వి .,ఆండు్రి వేడుకకత్తె.లై యుండవచ్చు|
.వెండియుమంచిగ.వెలయగవచ్చు|| 173 (2)

ద్వి|| .సొమ్ముభూములఁగొను .జోద్యముగమత్తు|
.యమ్మఁబడి యెదరి.ల్లాంచు్రి,దైవమున|| 174

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM— *Act. I. Sce. I.*

Ay me ! for aught that ever I could read,
Could ever hear by tale or history,
The course of true love never did run smooth.
But, either it was different in blood,
O cross ! too high to be enthrall'd to low !—
Or else misgraffed in respect of years,
O spite ! too old to be engaged to young !—
Or else it stood upon the choice of friends,
O hell ! to choose love by another's eyes ! 175

Phoebe doth behold
Her silver visage in the watery glass,
Decking with liquid pearl the bladed grass. (1)

Things base and vile, holding no quantity
Love can transpose to form and dignity :
Love looks not with the eyes but with the mind (2) 176

త॥ . అయకొను నేఁజదివిన. యాత్రిబన్గాని
-. నావిస్నికతలలో. నంగాని-నిక్క- ।
.మయిన వలప్రత్రోవ. యాతెయు.ననుపు
..గానుండఁబో-వది.-కేడు నేఁఆజాతి।
..మయి.నొం డెఁజెలఁగెడు-..మాయు...
.గొప్పచిక్కొ-దవుట.కొద్దివారల-కి ।
.దయనుఁగాకీడుకు. దరికి లే-మకిట
..విపరీతము-ముసిలిఁ. బిన్నతోఁగూర్చు ।
.టయు-లేకమిత్రులో. డంబర్చుట
..-హాహా..నరక-మొదులమూపు. నవరించుకొనుట॥ 175

గీ॥ .పొద్దువేల్పుతనదు.. వెండిమొగంబుఁదా।
..నరయుచుం డెనీటి. యద్దమందు।
.. వెండియుఁ.గలు నేయు.చుండెము తెప్పునీటి।
తోడమిగులగడ్డి.కాఁడ లెల్ల॥ (1)

కం॥ కొఱమాలినట్టి.దినుసులఁ।
.గరమరుదుగవలపుమార్చఁ.గలిగెడు-సొగసున్।
.మఱిపరువుఁగలుగువానిగ।
..మరులుకొనులఁగనదు కాని..మదితోఁజూచున్॥ (2) 176

Act. iv. Sce. i.

that same dew, which sometime on the buds
Was wont to swell like round and orient pearls,
Stood now within the pretty flowerets' eyes,
Like tears that did their own disgrace bewail 177

Act. v. Sce. i.

The lunatic, the lover and the poet,
Are of imagination all compact :
One sees more devils than vast hell can hold ;
That is the mad man: the lover, all as frantic,
Sees Helen's beauty in a brow of Egypt :
The poet's eye, in a fine frenzy rolling
Doth glance from heaven to earth, from earth to heaven ;
And as imagination bodies forth
The forms of things unknown, the poet's pen
Turns them to shapes, and gives to airy nothing
A local habitation and a name. 178

Where I have come, great clerks have purposed
To greet me with premeditated welcomes;
Where I have seen them shiver and look pale,
Make periods in the midst of sentences,
Throttle their practised accent in their fears,
And, in conclusion, dumbly have broke off,

గీ॥ మొగ్గలందొక్కతఱి నానిముత్తియములు
తెన్ను నంబొంగనలవడి యున్న మంచు
నిలిచెనిప్పుడు సాగసగు నలరుకనుల
స్వావమానంబునకు నేడ్చు నశ్రులవలె ॥ 177

మ॥ వెడఁగు న్గాముకుఁడుం గవీంద్రుఁడు మనోవిభ్రాంతిమూర్తుల్గదా
వెడఁగెందుం గనరానిదయ్యములఁ గన్పెట్టున్ గుహూపిన్దగుల్
వడి రంభన్నిరసించుఁ గాముకుఁడహో స్వర్గంబునందుండియు
న్గడికిందుండి కవీంద్రుదృష్టి దివికి న్గాంచున్ యథేచ్ఛమ్మునా
తఁడు చింతించు నవీనవస్తువుల కంతన్గాని గంటమ్ముపై
ర్గిడి యాకారములున్కపట్లొసఁగు నెందేమైన లేకుండనీ ॥ 178

సీ॥ ఏనువచ్చినచోట నెంతయుఁ బండితుల్
నన్నెదురొ్కని స్తుతిన్సల్పటకయి
తలఁచియున్నారు సిద్ధపఱచుకొన్న
సత్కృతివాక్యములఁగాని యేనువారి ॥ 179

Not paying me a welcome. Trust me, sweet
Out of this silence yet I picked a welcome; 179

MUCH ADO ABOUT NOTHING – *Act. I. Sce. I.*

How much better is it to weep at joy than to joy at weeping! 180

Act. iii. Sce. i.

And bid her steal into the pleached bower,
Where honeysuckles, ripened by the sun,
Forbid the sun to enter, like favourites,
Made proud by princes, that advance their pride
Against that power that bred it— 181

Sce. ii.

Well, every one can master a grief, but he that has it. 182

.వణఁకుటయుఁ జెల్లఁ.బాఱుటయుఁ
.పద.ములమధ్యమున నాఁగి. పోవుట-తమ ।
.,యులుకుననలవడు.,నుచ్చారణమ్ముఁబి
.సుకుటయుందు దకునా.కొకటియైన ।
ఁ.బల్కఁబోవకమన్న న.పల్కు-. మూఁగ ।
.లట్టులూఅకొనుటఁగంటి-.నిట్టి.మాన ।
.మందుఁగూడ నేనొక మరి.యాద నేర్చ ।
.కొంటి- ననునమ్ముముద్దుల.గుమ్మనీవు ॥ 179

వ॥ ఏడ్పునసంతసించుటకన్న సంతోషమున నేడ్చుటెంత నయము ॥ 180

ద్వి॥ .,అదిదాఁగుకొనఁజేయు.మల్లి నతీఁగె ।
.పొదరింట-నట-నొక. పోలిక పూలు ।
.దొరలచేఁబొగరు పో.తులు చేయఁబడిన ।
.,నరవర ప్రియు.లాత్మ .నాథులమీఁద ।
ఁ.దిరుగుఁబాటొనరించు .తీరున-ఁదమ్ము !
ఁ.బెరిఁగించు నెండ నే.,వెలిపుచ్చుచుండు ॥ 181

వ॥ సరియే-తనకున్నది తప్పఁ బ్రతిమనుష్యుఁడు
నొకదుఃఖముంజయింపఁగలఁడు ॥ 18-

Act iv. Sce i.

That what we have we prize not to the worth
Whiles we enjoy it, but being lacked and lost,
Why, then we rack the value, then we find.
The virtue, that possession would not show us
Whiles it was ours. 183

OTHELLO *Act ii. Sce. III.*

Pleasure and action make the hours seem short. 184

Act iii Sce. iii.

Good name in man and woman, dear my lord,
Is the immediate jewel of their souls :
Who steals my purse steals trash ; 't is something, nothing :
'T was mine, 't is his, and has been slave to thousands;
But he that filches from me my good name
Robs me of that which not enriches him,
And makes me poor indeed. 185

క॥ .మనకుఁగలదానివిలువను।
.మనమున్గొనియాడ-మద్ది.మనచేయుజాలన్।
మనకదికావఁసినచో।
.ఁగనఁబడునద్దానికున్న.ఘనసుగుణంబుల్॥ 183

ద్వి॥ .కడువడి-వేడ్క- మి.క్కుటమగుపనియు।
.గడియలఁగుఱుచఁగఁ.గన్పట్టఁజేయు॥ 184

సీ॥ .మగవానియందున- .మఱియు స్త్రీయెడ-
.మంచిపేర్వారియా.త్మలకు వెలయు।
.భూషణం-బెవఁడునా.ముల్లెను దొంగిలు-
.ఁబనికిమాలినదాని.వాఁడు,మ్రుచ్చి।
.లించెడు-నదియేమొ.కొంచె-మేమియు
నుఁగా-.దదినాది-యదివాని.వంతెకాక।
.వెండియు-నదిపెక్కు-.వేలజనంబుల
.బానిసగానుండు-ఁ.గాని-నాదు।
.మంచిపేరుదొంగ.లించినయ్యాతఁడు।
.తానుదోఁచుకొన్న.దానిచేత।
.నుంతయైనభాగ్య.వంతుఁడుకాఁడు-ని।
.జముగ-నన్నుఁబేద.నల్పునింక 185

O, what damned minutes tells he o'er
Who dotes, yet doubts; suspects, yet soundly loves! 186

trifles, light as air
Are to the jealous confirmations strong
As proofs of holy writ. 187

Dangerous conceits are in their natures poisons
Which at the first are scarce found to distaste ;
But, with a little act upon the blood,
Burn like the mines of sulphur. 188

He that is robbed, not wanting what is stolen,
Let him not know 't and he 's not robbed at all. 189

Take note, take note, O world,
To be direct and honest is not safe. 190

Act. iv. Sce. i.

Hang her ! I do but say what she is — So delicate with her needle !—An admirable musician ! O,she will sing the savageness out of a bear — Of, so high and plenteous wit and invention ! 191

గీ॥ మరలుకొనియు నెవండు సంశయము చెందు।
మిగుల మోహించు ననుమానమునఁ గలిసియును।
పౌర యెటువంటి చెడ్డ వ్యాఖ్యానములను।
బన్నుచుండెడు నట్టులనున్నవాఁడు॥ 186

ద్వి॥ మచ్చరులకు నిగమప్రమాణముల।
మచ్చగాఁబట్టి సూక్ష్మపు సంగతులను॥ 187

గీ॥ హానికరమగు నూహలు వానిగుణము।
లందువిషములవి తొలుత నరుదుగాన।
సహ్యములు కాని ప్రకృతిపై జరపుకొద్ది।
పనిమెయిన్నందకెపుగన్న వలెనుమందు॥ 188

గీ॥ దోఁచబడినవాఁడు దొంగిలఁబడినట్టి।
దానికొఱఁతఁ దానుఁ గానకున్న।
మొనసియద్ది తెలియఁ బోకుండనీవాఁడు।
కొల్లఁబోవలేదు కొంచమైన॥ 189

ద్వి॥ అడుగడ్డునకెఱుఁగు మాయాజగంబ।
కడు యథార్థత నుంట కాదు సేమంబు॥ 190

వ॥ దానికేమిగాని యీపెయథార్థక స్థితిఁ జెప్పెద నాపెనూదితో నంతయద్భుతమ్రబమైన పాటకత్తె యీహో పాటచేనెలుఁగు బంటిన్గూడ మచ్చికనడఁ జేయు నంత ప్రశస్తామిత జ్ఞానమూహయును. 191

Act. v. Sce. ii.

But, O vain boast !
Who can control his fate ? 192

PERICLES— *Act. i Sce. i.*

Few Love to hear the sins they love to act. 193

One sin, I know, another doth provoke ;
Murder's as near to lust as flame to smoke :
Poison and treason are the hands of sin,
Ay, and the targets, to put off the shame. 194

Sce. ii.

They do abuse the king that flatter him,
For flattery is the bellows blows up sin ;
The thing the which is flattered, but a spark,
To which that blast gives heat and stronger glowing
Whereas reproof, obedient and in order,
Fits kings ; as they are men, for they may err. 195

'T is time to fear when tyrants seem to kiss. 196

ద్వి॥ కననేలనూరక గర్వమయ్యెడిన్యో ॥
తనవిధి నెవ్వఁడు తప్పఁగలేఁడు॥ 192

ద్వి॥ తమ రాచరింపఁగఁ దలఁచిన కిల్బి।
షమునాలకింప నా సఁగొనఁ నర్హుఁ। 193

గీ॥ ఒక్క పాతకమింకొక యోఘు రేఁచు।
బొగకుమంటట్లు హత్యావల్లునకుఁ జేర్చు।
ద్రోహమును మఱి విషమ్ము చేతులఘమునకు।
నేను వెండియు డాల్లు సిగ్గడగింప॥ 194

త॥ అరుసు నెదుటఁ గొని యాడెడువారలతని
నెగ్గించెదరది యేలననఁగ।
దురితమున్గొల్మితి తులమాడ్కి నూఁదఁ
బొగడిక మిణుఁగురు పొగడఁబడినది।
కరువలి దానికిఁ గాఁక నొసంగి
మఱి వెలిఁగించుము మ్మరముగఁ గాని।
మరియాద నడఁకువ మైమందలింపు
తగుదొరలకు దారి తప్పదలేని। 195

ద్వి॥ ముద్దిడునట్లు క్రూర భూపతితోఁప।
నద్దియే భయపడ నవసరమగును॥ 196

Sce. iv.

This Tarsus, o'er which I 've the government,
A city, on whom plenty held full hand,
For Riches strewed herself even in the street ;
Whose towers bore heads so high : they kissed the clouds,
And strangers ne'er beheld, but wondered at :
Whose men and dames so jetted and adorned,
Like one another's glass to trim them by :
Their tables were stored full to glad the sight,
And not so much to feed on as delight ;
All poverty was scorned, and pride so great,
The name of help grew odious to repeat. 197

Who makes the fairest show means most deceit. 198

Act. ii. Sce. ii.

Opinion 's but a fool, that makes us scan
The outward habit for the inward man. 199

who hates honour hates the gods above. 200

సీ॥ ..ఈపురివీథుల. నెల్లెడలన్ గల్మి
.వేలుపుతనయంత.విస్తరిల్లు।
.దానిగోపురముల.తలలంత యెత్తయి
..మొయిళులకుందాము.ముద్దువెట్టు
఼.గావునఁ,జూపఱు.గనుఁగొనలేదైనఁ
.బల్మఱునబ్బుర.పడుచునుంద్రు।
మగవారలచ్చట..న్మగువలొండొరులద్ద
.మైసరిగాఁ,గయి.జేసికొందు)।
.వారిభోజనశాలక.న్పండువగుచు।
఼.గాంచినంతనె యెంతయు.న్గడుపునిండు।
..లేమి,చీరికిఁగొనఁబడలే.దు_,పొగరు।
.సాయమనుమాట రెట్టింప.సైపకుందు॥　　197

ద్వి॥ .అతిమర్యాద పై.కగపర్చువాఁడ।
.మితవంచన న్సేయ,.మేకొనుచుండు॥　　198

ద్వి॥ . వెడఁగగు,నంచన_. వేసముంబట్టి।
..గడనఁ జేయించు,లోఁ.గలనరుమనల॥　　199

ద్వి॥ .ఏ వాఁడుమరియాద.,కీసడపడును।
఼.బై వేలుపులఁగూడ. వాఁడేవగించు॥　　200

Time's the king of men ;
He 's both their parent, and he is their grave,
And gives them what he will not what they crave. 201

Act. iii. Sce. i.

O you gods !
Why do you make us love your goodly gifts,
And snatch them straight away ? We here below
Recall not what we give, and therein may
Vie honour with you. 202

Act. v. Sce. i.

truth can never be confirmed enough,
Though doubts did ever sleep. 203

ROMEO AND JULIET *Act. i. Sce. iii.*

I was your mother much upon these years
That you are now a maid. 204

Sce. v.

O, she doth teach the torches to burn bright !
It seems she hangs upon the cheek of night
Like a rich jewel in an Ethiop's ear ;
Beauty too rich for use, for earth too dear !
So shows a snowy dove trooping with crows,
As yonder lady o'er her fellows shows. 205

గీ॥ .కాలదేవుఁడుమనుజుల. కేలి-కతఁడు ।
.వారలకుఁదల్లియుందండ్రి-. వారలకు,స ।
.మాధియున్-వారు.ప్రార్థించు.నద్దిగాక ।
.యిచ్చువారికాతఁడుతన,.యిచ్చకోలఁడి ॥ 201

గీ॥ .ఔరమీరలోదేవత.లారయేల ।
.మమ్ముమీమంచియీవుల ,మరగనిచ్చె ।
.దరు-మఁజేయవిలాగుకొంచియొ.ద-రిటఁగ్రింద ।
.వదులుకొన్నదిమేమురాఁ.బట్టఁబోము ।
.మిముఁదిరస్క-రింతుముగౌర.వమునసందు ॥ 202

ద్వి॥ .చాలినంతస్థిరప.ర్చఁబడదునిజము ।
.,తూలిననెపుడుని.ద్దురసంశయములు ॥ 203

ద్వి॥ .నీయీడునకునేను .నిన్గంటి-ఁగన్నె ।
.వైయుంటివింకనీ .,వారసిచూడ ॥ 204

గీ॥ .చిలుకలకొలికిదివిటీల. వెలుఁగ నేర్పు ।
ఁ.గలికివజ్రంబుపగిదిఁజేఁ.కటినిమెఱయు ।
.,నందమందనత్యధికంబు-.నవనికరుదు।
.కాకులం,దంచయదితోడి.,గరితలందు ॥ 205

Act. ii. Sce. ii.

Love goes toward love, as school boys from their books
But love from love, toward school with heavy looks; 206

Sce. iii.

Virtue itself turns vice, being misapplied,
And vice sometimes by action dignified. 207

Care keeps his watch in every old man's eye,
And where care lodges, sleep will never lie:
But where unbruised youth with unstuffed brain
Doth couch his limbs, there golden sleep doth reign. 208

Young men's love, then, lies
Not truly in their hearts, but in their eyes. 209

Sce. vi.

These violent delights have violent ends,
And in their triumph die, like fire and fowder,
Which, as they kiss, consume. 210

గీ॥ .వలపువంకఁబోవు.వలపు,పొత్తమ్ముల।
.విడిచియరిగెడుబడి.పిల్లలవలె।
ఁ.గాని-దానినుండి.కదిలెడునదిబడి।
.కేడ్పుతోడవార.లేగునట్లు॥ 206

గీ॥ .గుణమెదోషంబుగామాఱుఁ.గొన్నిచోట్ల
.కర,మప్రయుక్తంబగు.కారణమున।
.,విరచనాకౌశలంబున.మఱియు:నొక్క।
.కాలమందునదోష మే.గణుతికెక్కు॥ 207

ద్వి॥ .,చింతకాపుండుదృ.ష్టిన్మదుసలికి।
.వంతకిరవగుచోఁ.బట్టదునిద్ర।
.కాని-యెచ్చటనలుఁగనిజవ్వనంబు।
.తానిండుకొనని,మె.దమతోడఁదనరు।
.,నంగకంబులనెల్ల.నత్తమిల్లించు।
బంగరునినురటఁ,.బాలించుచుండు॥ 208

ద్వి॥ .పడచువారలదగు.వలపునిక్కముగ।
.నెదఁదలనుండదు.దృష్టులన్దప్ప॥ 209

గీ॥ .బలిమినోదవెడుభోగముల్.చెడుఫలముల।
ఁ.గలిగియుండెడు-నవ్వాని.గెలుపుగోటు।
.నందునశించుచు-మఱి-యగ్గి -.మందుమాడ్కి।
.నవియుముద్దిడునంతలో.నంతమందు:॥ 210

Act. iv. Sce. v.

All things that we ordained festival
Turn from their office to black funeral:
Our instruments to melancholy bells:
Our wedding cheer to a sad burial feast:
Our solemn hymns to sullen dirges change;
Our bridal flowers serve for a buried corse,
And all things change them to the contrary. 211

When griping grief the heart doth wound,
And doleful dumps the mind oppress,
Then music with her silver sound
With speedy help doth lend redress. (1)

TEMPEST *Act. ii. Sce. i.*

This is a strange repose, to be asleep
With eyes wide open; standing, speaking, moving,
And yet so fast asleep. (2) 212

Act. iii. Sce. i.

There be some sports are painful, and their labour
Delight in them sets off; some kinds of baseness
Are nobly undergone; add most poor matters
Point to rich ends. 213

త॥ మనముత్సవమునకుం. బన్నినయట్టి
.వస్తులుమాఱు,న.పరకర్మమునకు।
.మనవాద్యములువంత.మసఁగుగంటలకు-
.నగుఁ-బెండ్లివిందు,శ్రా.ద్ధాశనమునకు।
.మన,గభీరశుభసం.ప్రార్థనగీత
.ములుమూఁతిముప్పకే.ప్పలకుఁబాలకు।
మన,యుద్వాహసుమముం.బనిపడఁబీన్గ
..భూషింప-,విపరీత.మునకలమాను॥ 211

గీ॥ .ఎపుడు,కట్టువంత.యొకకుగాయముచేయు।
.మఱి,యుఘోరచింత.మదినొగుల్చు।
.తీయ,నులివృతోడ.దెబ్బన,గేయంబు।
,సాయపడుచుశాంతి.సల్పునపుడు। (1)

గీ॥ వింతయైనయొక్క-.,విశ్రాంతియియ్యది।
.పండుకొనుట తెఱవఁ.బడినకనుల।
.నిలువఁబడుచుమఱియుఁ.బలుకుచుందిరుగుచు।
.నైన,గాఢనిద్ర.నానియుంట॥ (2) 212

చ॥ .పరఁగెడుఁగొన్ని వేడుకలు
.బాధలుగా-మఱి-కాని-కష్టముల్।
.దఱిమెడువానిలోఁగలుగు
..తన్వినొకప్పుడు-కొన్నికొంచెపుల్।
..వెరవుల వెంబడింపఁబడు
ఁ..బెంపుమెయిన్-గడుపేదసంగతుల్।
.గుఱుతుగ-వెండియున్-దుదకు
.గొప్పఫలంబులఁ జూపుచుండెడుల్॥ 213

Act. iv. Sce. i.

These are actors,
As I foretold you, were all spirits, and
Are melted into air, into thin air :
And, like the baseless fabric of this vision,
The cloud-capped towers, the gorgeous palaces,
The solemn temples, the great globe itself,
Yea, all which it inherit, shall dissolve,
And like this unsubstantial pageant faded,
Leave not a rack behind. We are such stuff
As dıeams are made of, and our little life,
Is rounded with a sleep. 214

Act. v. Sec. i.

as the morning steals upon the night,
Melting the darkness, so their rising senses
Begin to chase the ignorant fumes that mantle
Their clearer reason. 215

Iheir understanding
Begins to swell, and the approaching tide
Will shortly fill the reasonable shores,
That now lie foul and muddy. 216

సీ॥ .ఈమనపాత్రము. లేను నీకన్నట్టు
.లన్నియుభూతము-.లవ్విగాలి।
.గానంతకన్న సూ.క్ష్మస్థితిగామాఱి
.పోయెనిరాధార .మాయసృష్టి।
.కిటిసీయంబుదా.వృతమైన కోటలు
.దివ్యసౌధంబులు. దేవళములు।
.నిమ్మహోభూగోళ .మిదినిశ్చయంబిందుఁ
.గలయంతయుఁగరంగ. వలయుమఱియు।
పొలసిపోయినయిమ్మాయ .బొమ్మపోల్కి
.నవలసుంతయుఁదనజాడ .నగపఱచదు।
.మనముకలలోని వస్తుల.మాడ్కినుంటి।
.మెల్లమనజీవితము నిద్ర.నిమిడియుండె॥ 214

గీ॥ .మఱి.ప్రభాతంబు చీఁకటి..న్వరియఁబుచ్చి।
.రేయిపైసన్నగావచ్చె .కిటిదోఁప।
.వారి.యుదితేంద్రియంబు ల.వ్వారిబుద్ధి।
..నలము.మోహధూమముల వే.టాడఁజొచ్చె॥ 215

గీ॥ .వారితెల్విపొంగఁ. బ్రారంభమొనరించె।
.మఱియువచ్చుచున్న .కరడమల్ప।
.వేళ.నించెడు.న్వి. వేకతీరము-లవి।
.బురదమీఱియుంపుఁ .దొఱఁగెనిప్పుడు॥ 216

TIMON OF ATHENS *Act. i. Sce. i.*

The painting is almost the natural man ;
For since dishonour traffics with man's nature,
He 's but outside : these pencilled figures are
Even such as they give out. 217

Sce. ii.

We make ourselves fools to disport ourselves ;
And spend our flatteries to drink those men
Upon whose age we void it up again
With poisonous spite and envy. 218

Happier is he that has no friend to feed
Than such as do even enemies exceed. 219

O, that men's ears should be
To counsel deaf, but not to flattery ! 220

Act. iv. Sce. ii.

As we do turn our backs
From our companion thrown into his grave,
So his familiars from his buried fortunes
Slink all away : leave their false vows with him,
Like empty purses picked ; and his poor self,
A dedicated beggar to the air,
With his disease of all-shunned poverty,
Walks, like contempt, alone. 221

గీ॥ ఎసగుఁజిత్రమునరుఁడు గానించుమించు ।
వ్యవహరించుమనుష్యుని ప్రకృతితోన ।
గౌరవము- కావునఁ బయిభాగం బెవాఁడు ।
పైకిఁగాన్పించునట్టులీ పటమునందు ॥ 217

గీ॥ వెల్లి పడిమనము మనంత వెంబడులను ।
సలుపుకొందుము- మఱిమన సంస్తవముల ।
ప్రియముచేయుచునెవరి నిర్భాగ్యవేళ ।
గినియుచుందుమొ వారిలోఁ గొనుటకొఱకు ॥ 218

ద్వి॥ ఎన్నఁబగఱమించు హితుఁడున్న వాని ।
కన్నమిత్రుఁడులేని యాతండె మేలు ॥ 219

ద్వి॥ స్తవమునవికసించు జనముల చెవులు ।
చెవిటివై యుండును చిరబోధములకు ॥ 220

తే॥ మనమేవిధమునన మాధిఁద్రోయఁబడు
మనసహచరునుండి మనతలల్ ద్రిప్పు ।
కొనెదమో- వానివెన్కనువారువాని
కూలినసిరినుండి గునికెదరట్లు ।
తనతోవిడిచెదరె త్రంబడువట్టి తప్పములెల్లవలెఁ
దమయొట్లు- మఱియు । 221

Sce, iii.

This yellow slave
Will knit and break religions; bless the accursed ;
Make the hoar leprosy adored : place thieves,
And give them title, knee, and approbation
With senators on the bench : this, this is it,
That makes the wappened widow wed again; 222

I am Misanthropos, and hate mankind,
For thy part I do wish thou wert a dog,
That I might love thee something. 223

సీ॥ .ఈమనపాత్రము.లేను నీకన్నట్టు
.లన్నియుభూతము-.లవ్విగాలి।
.గానంతకన్న సూ.క్ష్మస్థితిగామాఱి
.పోయెనిరాధార .మాయసృష్టి।
.కితినీయంబుదా.వృతమైన కోటలు
.దివ్యసౌధంబులు. దేవళములు।
.నిమ్మహాభూగోళ .మిదినిశ్చయంబింకఁ
.గలయంతయుఁగరంగ. వలయుమఱియు।
పొలసిపోయినయిమ్మాయ .బొమ్మపోల్కి
.నవలసుంతయుఁదనజాడ .నగపఱచదు।
.మనముకలలోని వస్తుల.మాడ్కినుంటి।
.మెల్లమనజీవితము నిద్ర.నిమిడియుండె॥ 214

గీ॥ .మఱి.ప్రభాతంబు చీఁకటి.,న్విరియఁబుచ్చి।
.రేయిపైసన్నగావచ్చు .కితిదోఁప।
.వారి,యుదితేంద్రియంబు ల.వ్వారిబుద్ధి।
.,నలము,మోహాధూమముల వే.టాడఁజొచ్చె॥ 215

గీ॥ .వారితెల్విపొంగఁ. బ్రారంభమొనరించు।
.మఱియువచ్చుచున్న .కరడ మల్ల।
. వేళ,నించెదు,న్ని. వేకతీరము-లవి।
.బురదమీాఱియింపుఁ .దొఱఁగెనిపుడు॥ 216

TIMON OF ATHENS *Act. i. Sce. i.*

The painting is almost the natural man ;
For since dishonour traffics with man's nature,
He 's but outside : these pencilled figures are
Even such as they give out. 217

Sce. ii.

We make ourselves fools to disport ourselves ;
And spend our flatteries to drink those men
Upon whose age we void it up again
With poisonous spite and envy. 218

Happier is he that has no friend to feed
Than such as do even enemies exceed. 219

O, that men's ears should be
To counsel deaf, but not to flattery ! 220

Act. iv. Sce. ii.

As we do turn our backs
From our companion thrown into his grave,
So his familiars from his buried fortunes
Slink all away : leave their false vows with him,
Like empty purses picked ; and his poor self,
A dedicated beggar to the air,
With his disease of all-shunned poverty,
Walks, like contempt, alone. 221

గీ॥ ఎసగుఁజిత్రమునరుఁడు గానించుమించు ।
వ్యవహరించుమనుష్యుని ప్రకృతితోన ।
గౌరవము- కావునఁ బయిభాగంబె వాఁడు ।
పైకిఁగాన్పించునట్టులే పటమునందు ॥ 217

గీ॥ వెల్తి పడిమనము మనంత వెంబఱులను ।
సలుపుకొందుము- మఱిమన సంస్తవముల ।
ప్రియముచేయుచు నెవరి నిర్భాగ్యవేళ ।
గినియుచుందుమొ వారి లోఁగొనుటకొఱకు ॥ 218

ద్వి॥ ఎన్నఁబగఱమించు హితుఁడున్న వాని ।
కన్నమిత్రుఁడులేని యాతండెమేలు ॥ 219

ద్వి॥ స్తవమునవికసించు జనముల చెవులు ।
చెవిటివై యుండును చితబోధములకు ॥ 220

త॥ మనమేవిధమునన మాధిఁద్రోయఁబడు
మనసహచరునుండి మనతలల్ ద్రిప్ప ।
కొనెదమో- వానివెన్కొనువారువాని
కూలినసిరినుండి గునికెదరట్లు ।
తనితో విడిచెదరె తంబడువట్టి తప్పముల్లెలవలెఁ
దమదొట్లు- మఱియు ॥ 221

Sce, iii.

This yellow slave
Will knit and break religions; bless the accursed ;
Make the hoar leprosy adored : place thieves,
And give them title, knee, and approbation
With senators on the bench : this, this is it,
That makes the wappened widow wed again; 222

I am Misanthropos, and hate mankind,
For thy part I do wish thou wert a dog,
That I might love thee something 223

జనునొంటిగాఁదిరస్కారరూపమున
సకలైహ్యదారిద్ర్య సంకటంబు మొయి ॥
బనివడియులవాఁటు పశుబెచ్చెఁగాని
వదువునఁగనికరిం పఁడగునాతండు ॥ 221

సీ॥ అయ్యయో వేల్పులారా యిదిమీప్రక్క
నుండిమీపూజార్ల నుమతిసేవ ।
కులదిగఁబేఁకును బలవంతులతలల
క్రిందున్నతలగడ లందిలాగు ।
నీవచ్చెబానిస యెంతయుముడివెట్టుఁ
జెఱచుమతముల శిక్షితులఁబ్రోచు ।
బోడలుతేలినకుష్ఠుఁ బూజింపఁబడఁజేయు
దొంగలకుచ్చస్థితింగుదుర్చు ।
వారలకువెండియుంబరి పాలనాధి ।
పతులతో పాటుసాష్టాంగ వందనములు ।
నిచ్చెబిరుదులు పత్రిక లిద్దియిదియె ।
ముమురు తెంపికి మార్మన్వ కుదురుర్చె ॥ 222

ద్వి॥ ఎంతయుద్వేషింతు నేమర్త్యజాతి ।
గొంతనిన్నేమింతుఁ గుక్కపిశైన ॥ 223

O thou sweet king-killer, and dear divorce
'Twixt natural son and sire ! thou bright defiler
Of Hymen's purest bed ! thou valiant Mars !
Thou ever young, fresh, loved, and delicate we
Whose blush doth thaw the consecrated snow
That lies on Dian' s lap ! thou visible god,
That solder'st close impossibilities,
And mak'st them kiss ! that speak'st with evtong.
To every purpose ! O thou touch of hearts !
Think, thy slave man rebels ; and by thy virtue
Set them into confounding odds, that beasts
May have the world in empire ! 224

I 'll example you with thievery :
The sun 's a thief, and with his great attention
Robs the vast sea ; the moon 's an arrant thief,
And her pale fire she snatches from the sun ;
The sea 's a thief, whose liquid surge resolves
The moon into salt tears ; the earth 's a thief,
That feeds and breeds by a composture stolen
From general excrement ; each thing 's a thief ;
The laws, your curb and whip, in their rough power
Have unchecked theft. 225

సీ॥ ఓరాజఘాతుఁ — యోపితాపుత్రపు
ద్వేషకారణ — కులస్త్రీలక్ష్మి
చెఱుపఁగలేదవీవు — దరికము వేల్పువు
నిత్య యౌవనబలశాలి — ...
సన్న సేయఁగరాని కన్నియ తేది —
ప్రత్యక్షదేవతవు — నీవంటఁగలుప
జాలెదవెట్టి యసంభవంబులైన —
ప్రతివాదులంబరస్వకముఁ గలియఁ
గూర్చి... — వో మనః కోశ...త్తి
యరయ సీదానమర్త్యుల తిరుగు పాటు
వారినొండొరుఁ బొందసి వదైవ్రుడ
నీదుశక్తి నిఁబసు లేల నీజగంబు॥ 224

సీ॥ అగపర్తుమీకు దృష్టాంతములనొంగ
తనమున — నాసూర్యుఁడు నొకదొంగ
కడలినీరతఁడుదోఁచెడు — చంద్రుఁడుం గూడఁ
గడుఁ జెడ్డదొంగ — యూతఁడునుఁదనదు
పాలిన వెల్గును బద్మబాంధవునుండి
గొబ్బునన్దాఁ దీసికొను — సముద్రుఁ
డును — మఱిదొంగ యతని ద్రవరూపమా
నలచంద్రునుప్పని యశ్రువులుగ
గరఁగఁగాఁ జేయు — నెంతయు ధరణిదొంగ
భూతసామాన్యమలముల న్మ్రింగి చలింప
బడిన యెరువునుఁ దిని కను — ప్రతిపదార్థ
మునొకదొంగ — మీకున్న క్షమానరుచు విధు
లాఁపలేకుండె చౌర్యంబు నవశేములయి॥ 225

there is no time so miserable
but a man may be true. 226

What vilder thing upon the earth than friends
Who can bring noblest minds to basest ends ? 227

Act. v. Sce. i.

Promising is the very air o' the time ; it opens the eyes of expectation: performance is ever the duller for his act; and, but in the plainer and simpler kind of people, the deed of saying is quite out of use. To promise is most courtly and fashionable: performance is a kind of will, or testament, which argues a great sickness in his judgment that makes it. 228

TROILUS AND CRESSIDA *Act. i. Sce. ii.*

there is no man hath a virtue that he hath not a glimpse of ; nor any man an attaint but he carries some stain of it. 229

Sce. iii.

Princes,
What grief hath set the jaundice on your cheeks ?
The ample proposition that hope makes
In all designs begun on earth below
Fails in the promised largeness, checks and disasters
Grow in the veins of actions highest reared ;
As knots, by the conflux of meeting sap,
Infect the sound pine and divert his grain
Tortive and errant from his course of growth. 230

జనునొంటిగాఁదిరస్కారరూపమున
సకలైహ్యదారిద్ర్య సంకటంబు మొఱఁ ॥
ఁబనివడియలవాఁటు పడుబిచ్చగాని
వడువునఁగనికరింపఁదగునాతండు ॥ 221

సీ॥ అయ్యయో వేల్పులా రా యిదిమీ ప్రక్క
నుండిమీపూజార్ల నుమతి సేవ ।
కులదిగఁబీఁకును బలవంతులతలల
క్రిందున్నతలగడ లందిలాగు ।
నీపచ్చబానిస యెంతయుముడివెట్టుఁ
జెఱచుమతముల శిక్షితులఁద్రోచు ।
ఁబొడలుతేలినకుష్ఠుఁ బూజింపఁబడఁజేయు
దొంగలకుఁ జ్ఛస్థితింగుదుర్చు ।
వారలకు వెండియుంబరి పాలనాధి ।
పతులతో పాటుసాష్టాంగ వందనములు ।
నిచ్చు బిరుదులు పత్రిక లిద్దియిదియె ।
ముదురు తెంపికి మార్మన్వు కుదురుర్చు ॥ 222

ద్వి॥ ఎంతయుద్వేషింతు నేమర్త్యజాతి ।
ఁగొంతనిర్వ్యేమింతుఁ గుక్కపీకైన ॥ 223

O thou sweet king-killer, and dear divorce
'Twixt natural son and sire ! thou bright defiler
Of Hymen's purest bed ! thou valiant Mars !
Thou ever young, fresh, loved, and delicate we
Whose blush doth thaw the consecrated snow
That lies on Dian' s lap ! thou visible god,
That solder'st close impossibilities,
And mak'st them kiss ! that speak'st with evtong.
To every purpose ! O thou touch of hearts !
Think, thy slave man rebels ; and by thy virtue
Set them into confounding odds, that beasts
May have the world in empire ! 224

I 'll example you with thievery :
The sun 's a thief, and with his great attention
Robs the vast sea ; the moon 's an arrant thief,
And her pale fire she snatches from the sun ;
The sea 's a thief, whose liquid surge resolves
The moon into salt tears ; the earth 's a thief,
That feeds and breeds by a composture stolen
From general excrement ; each thing 's a thief ;
The laws, your curb and whip, in their rough power
Have unchecked theft. 225

సీ॥ ఓ రాజఘాతుకా! యోపితాపుత్రపి
ద్వేషకారణ! కులస్త్రీలకైన!
జెఱుపఁగ నైతివి! మరణము వేళ్ళైవు
నిత్యయౌవనబలశాలి! ...!
సన్నసేయగరాని సిన్నియలేదు
ప్రత్యక్షదేవతవు నీవంటఁ గలుప!
జాలెడ వెట్టియు సంఘవంబులనైన
బ్రతివాదులఁ బరస్పరముఁ గలియఁ
గూర్చి యొప్పించెదు వో మనఃకోశసక్తి
యరయు నీదానమర్త్యుల తెరుగుపాటు!
వారినొండొరుఁ బొందనీ వద్దెవ్వడును!
నీదుశక్తి నెఱుఁగుచుఁ జేల నీజగంబు!! 224

సీ॥ అగపర్తుమీఁకు దృష్టాంతములఁ గొన్నిఁగ
తనమున నాసూర్యుఁడు నొకదొంగ!
కడలినీరతఁడు దొంగిలెడు చంద్రుఁడుం గూడఁ
గడుఁ జెడ్డదొంగ యాతఁడు నుదనదు!
పాలిన వెల్గునుఁ బద్మబాంధవునుండి
గొబ్బున ద్రుఁ దీసికొను సముద్రుఁ
డును మఱిదొంగ యతని ద్రవరూపమగు
నలచంద్రుఁడు నుప్పని యాశ్రువులుగ!
గరఁగఁగాఁ జేయు నెంతయు ధరణిదొంగ!
భూతసామాన్యమలముల నుర్వి చెలింప!
బడిన యెరువును దిని కను బ్రతిపదార్థ
మును దొంగ మీకున్ని క్షణమైనరుచు విధము!
లాఁపలేకుండ చౌర్యంబు నవశేములు!! 225

there is no time so miserable
but a man may be true. 226

What vilder thing upon the earth than friends
Who can bring noblest minds to basest ends ? 227

Act. v. Sce. i.

Promising is the very air o' the time ; it opens the eyes of expectation: performance is ever the duller for his act; and, but in the plainer and simpler kind of people, the deed of saying is quite out of use. To promise is most courtly and fashionable: performance is a kind of will, or testament, which argues a great sickness in his judgment that makes it. 228

TROILUS AND CRESSIDA *Act. i. Sce. ii.*

there is no man hath a virtue that he hath not a glimpse of ; nor any man an attaint but he carries some stain of it. 229

Sce. iii.

Princes,
What grief hath set the jaundice on your cheeks ?
The ample proposition that hope makes
In all designs begun on earth below
Fails in the promised largeness, checks and disasters
Grow in the veins of actions highest reared ;
As knots, by the conflux of meeting sap,
Infect the sound pine and divert his grain
Tortive and errant from his course of growth. 230

వ॥ ఎట్టియాపదలో నున్నప్పటికి మనుష్యుండు యథార్థముగా నుండవచ్చును॥ 226

ద్వి॥ ఎక్కువమనముల హీనమాస్థితికిఁ।
ద్రొక్కుసఖులకన్న దుష్టులింకేరి॥ 227

వ॥ మాటయిచ్చుట యవసరమునకు ముఖ్యప్రాణము - ప్రతిజ్ఞా నేత్రములనది తెఱచును - ఆచరణమెన్నఁటికిని వాని క్రియను మిగులమొద్దు - కాని - యమాయకుల యెడ మాట యిచ్చుట బొత్తిగా వాడుకలో లేదు - వాగ్దానముచేయుట మిగులసరసమును నాగరికమును - మాట చొప్పున నడచుట మాట యిచ్చినవాని కతనిమనోవిచారమున నొకసంకటము॥ 228

వ॥ ప్రతిమనుష్యున కున్న సుగుణములో నణుమాత్రమైన వీనికిఁగల - దెవనికెదుర్గుణమున్నదో దానిలో లేశమైన వీనికున్నది॥ 229

సీ॥ నృపులార వంతయెయ్యెపెమీఁదు చెక్కిళ్ళ
పై వెలవెలపాటుఁబాదుకొల్పె।
బూనుకొన్న ప్రయత్నములనన్నిఁటం గోర్కె
నెఱపునిర్ణయము వినిశ్చితముగ
గొప్పతనంబునం దప్పను - ఘనకార్య
ములయెడనడ్డుముల్లు పెరుఁగు।
గడుగట్టిదైన వృక్షంబునుఁ బెరుఁగుట
నుండితప్పించియెంతో మెలియుఁడి।

Take but degree away, untune that string,
And, bark, what discord follows, each thing meets
In mere oppugnancy : the bounded waters
Should lift their bosoms higher than the shores,
And make a sop of all this solid globe
Strength should be lord of imbecility,
And the rude son should strike his father dead :
Force should be right; or, rather, right and wrong—
Between whose endless jar justice resides—
Should lose their names, and so should justice too.
Then everything includes itself in power,
Power into will, will into appetite ;
And appetite, an universal wolf,
So doubly seconded with will and power,
Must make perforce an universal prey,
And last eat up himself. 231

మఱియు నద్దాని మేటి వంకరగ సల్పి ।
దాని నిజస్వభావముం దప్పత్రోవ ।
బోవఁగాఁ జేసి మిగుల తజ్జీవనంపు ।
మూలశక్తిఁ జెఱచు గుంపు బొజ్జలవె । 230

సీసమాలిక। తప్పించు క్రమము మాత్రము ప్రశంసించుమా
తంత్రికి మఱియిను మెంత వెలితి ।
వచ్చునో బొత్తిగాఁ బ్రతిబంధమున్గాఁడఁ
బ్రతివస్తువున్ హద్దు పఱఁగుసీలు ।
లొడ్డులకంటె నత్యున్నతముగ నెత్తవలయునఁ
దమ యుఱంబులను మఱియు ।
నిగట్టియైనట్టి భూగోళము న్నానఁ
బ్రాల్సయ వలయును బలము చెలఁగి ।
దుర్బలత్వమునకు దొరగనుండవలయు
గూళకొడుకు చావఁ గొట్టవలయు ।
దనతండ్రిని మఱియు ధర్మము కావల
యున్ బల్మి లేక తప్పొప్పఁగలిసి ॥
తమమితిలేనియు ద్ధమ్ము నఁజిక్కిన
న్యాయముతో నెడఁబాయవలయు ।
దమ పేర్లుగూడ బందపడఁగావున
బ్రతివస్తువుమగియు బలమునందు ।
బలముతలఁపునందు దలఁపాసయందున ।
దలఁపుబలముల మొయి బలపడాస ।
బలిమి జగముబ్రమింగ వలయును వెండియు ।
గొనకుఁదన్నుఁ జానె తినవలయును ॥ 231

Act ii. Sc. ii.

Pleasure and revenge
Have ears more deaf than adders to the voice
Of any true decision. 232

What nearer debt in all humanity
Than wife is to the husband? 233

Act iii. Sc. iii.

pride hath no other glass
To show itself, but pride: for supple knees
Feed arrogance and are the proud man's fees. 234

Nature, what things there are,
Most abject in regard, and dear in use!
What things, again, most dear in the esteem,
And poor in worth! 235

they passed by me
As misers do by beggars, neither gave to me
Good word nor look. 236

ద్వి॥ .అవుఁజెవిటివి,తుట్ట .కన్నవల్లాన।
.ము,.వగెట్టనిజముతీ.ర్వ .సడకనైన॥ 232

ద్వి॥ మానవులండెల్ల- .మగనికిఁజేరు।
.వైన,జుణంబెద్ది .యాలికిమించి॥ 233

గీ॥ .గర్వమునకులేదు .గర్వంబుతప్పవే।
.అదమెదియుఁదన్న .నగపఱచెఁగ।
ఁ.బోతరమును,వంగు .మోఁకాళ్లు,తనిపెడు।
.నవియుఁ,బ్రితిఫలముఁ ,ల.హాంయువునకు। 234

గీ॥ .,సహజ- మేపనులుమదిక .సహ్యములగు।
ఁ.జెలఁగునవివాడుకయెడమి.క్కలి,ప్రియముగ।
.ప్రక్రియలులక్ష్యమందున.నింపగుమఱి।
.పనికిరావవిసుంతయు,.నసుభవమున॥ 235

కం॥ చెనిరవ్వారలునాదా।
.ఫునన్దిరిపగాంఁడ్రపజ్జెఁ.బోవు,పిసినిగా।
ట్లన- మంచిమాటనాతో।
.ననలే- దొక్కింతచూడ.రైరి మఱినసున్॥ 236

time is like a fashionable nost,
That slightly shakes his parting guest by the hand,
And with his arms outstretched, as he would fly,
Grasps in the comer : Welcome ever smiles,
And Farewell goes out sighing. O, let not virtue seek
Remuneration for the thing it was;
For beauty, wit
High birth, vigour of bone, desert in service,
Love, friendship, charity, are subjects all
To envious and calumniating time. 237

O then beware;
Those wounds heal ill that men do give themselves :
Omission to do what is necessary
Seals a commission to a blank of danger;
And danger, like an aguel subtly tain's
Even then when we sit idly in the sun. 238

సీ॥ తిని రోవు వానిచే తిన్మన్న నకొకింత
తనకరమున నూఁపి తినఁగవచ్చు
వానికై పర్విడు వానిచందమునఁ జా
చిన చేతులం బట్టుకొనెడు నిపుణుఁ
డౌ పూఁటకూళ్ళవాఁ డనఁదగుఁ గాలంబు
పదపడిఁ గ్రొత్తగా వచ్చువాని
యొడఁ జేయు సత్కృతి యొలసవ్వ నవ్వెడు
నెన్నఁడు నెలవుఁ గైకొన్న యతని
పట్టనొనర్చెడు వందనంబరిగెడు
నూర్చుచు సద్దిరా యోగ్యతలను
యున్నటిస్థితికిఁ బ్రత్యుపకారము వెదుక
కుండనీ యేమన నొప్పు నేర్పు
గొప్పపుట్టుక కడిమియుఁ గొల్వునందు
నెరపు నర్హత ప్రేమమ్ము స్నేహ మిావి
యెంతయున్ లొంగియుండుని వెల్ల మచ్చ
రమున నపవాద మొనరించు సమయమునకు॥ 237

శా॥ ఔరా మిక్కిలి జాగరూకతగనీ వట్టైనచోనుండు చే
యారన్దాము తమంతఁ జేసికొను గాయంబుల్వాడిన్మాను నే
చేరంబిల్చుటకీడ వశ్యకృతిఁ దాఁ జేయంగఁ బోకుంట వే
సారులోమ్మసముచేసివచ్చుఁ జలియుష్ణంబట్టు లాకష్టమున్॥ 238

Act iv. Sc. iv.

sometimes we are devils to ourselves,
When we will tempt the frailty of our powers,
Presuming on their changeful potency. 239

Act v. Sc. iii.

The gods are deaf to hot and peevish vows :
They are polluted offerings, more abhorred
Than spotted livers in the sacrifice 240

TWELTH NIGHT *Act I. Sc. III.*

I am a great eater of beaf, and I believe that does harm to my wit. 241

Sc. v.

one draught above heat makes him a fool, the second mads him ; and third drowns him : 242

Act ii. Sc iv.

(1) For women are as roses, whose fair flower,
Being one displayed, doth fall that very hour. 243

గీ॥ మనయెడల మోసగాండ్రమై మనమొకప్పు।
చెలఁగెదము మన సామర్థ్యముల చపలత।
మనము శోధించుచున్నాని మాఱుచుండు।
బలముఁ గూరిచి నిశ్చయపఱచుకొనుచు॥ 239

గీ॥ వాఁడి వెఱ్ఱిమొక్క బడులకు వేల్పులు।
బధిరులౌదురవ్వి భ్రష్టమానిని।
వేదనములు యజ్ఞవేదికఁ బొడలకా।
ర్జములకన్నఁగడు నసహ్యములగు॥ 240

వ॥ మిగులగోమాంస భక్షకుఁడనోట నాబుద్ధినది చెఱుచు
చున్నదనినానమ్మకము॥ 241

ద్వి॥ మతివోవు వెఱ్ఱెత్తు మైకంబు గమ్ము।
మితిమీఱ మద్యము స్పిల్చినకొలఁది॥ 242

ద్వి॥ నెలఁత గులాబువంటిదిదాని కొమరు।
టలరొక్కమార్గోఁచి నంతనెపడెడు॥ (1)

TWO GENTLEMEN OF VERONA— *Act I.Sc. II.*

maids, in modesty, say, "No" to that
Which they would have the profferer construe, 'Ay'.
Fie, fie, how wayward is this foolish love,
That, like a testy babe, will scratch the nurse,
And presently, all humbled, kiss the rod 243 (2)

Sc. ii. i.

He cannot be perfect man.
Not being tried and tutored in the world :
Experience is by industry achieved.
And perfected by the swift course of time. 244

Act. iii. Sc. i.

Dumb jewels often, in their silent kind.
More than quick words do move a woman's mind. 245

Sc. ii.

falsehood, cowardice, and poor descent ;
Three things that women highly hold in hate. 246

Act. v. Sc. ii

Black men are pearls in beauteous ladies eyes.

Sc. iv.

In love
Who respects friend? 247

'Mongst all foes that a friend should be the worst. 248

గీ॥ కన్నియలు సిగ్గుపెంపునఁ గానరారు।
కాన నెవ్వరుఁ బొడగాంచఁ గాంచి
యా నెపంగు వలపిస్సినో యెంత పెంకె।
నేఁడిదాని చేఁబడుమున్ద నేఁడుబాఱుతమి॥ (2) 243

గీ॥ ప్రజలలోనఁ బరీక్షింపఁ బడకె నేర్పు।
బడకె కానేరఁ దరేఁకులో హరిహితుండు।
పాటు చేనసుభవ మొందఁబడెడుఁ బూర్ణ।
మగనలుపఁబడు శ్రీఘ్రకాలగతి చేత॥ 244

ద్వి॥ మూఁగనగలులాగుఁ బొలఁతులమనసు।
బాగుగ సరసపుం బలుకులకెన్న॥ 245

ద్వి॥ పిత్తికితనము పిల్లకే దప్పుట్టుకేయు।
గరితలీమూఁడిటి న్నడు నేవగింత్రు॥ 246

ద్వి॥ పొలఁతిమోపుల ముత్తెములు నల్ల వాండ్రు॥
వలపునలక్ష్యము నడ చేయుహితుని॥ 247

ద్వి॥ మీఁఉనదిమిగుల మేటియైమిత్రు।
డారయ శత్రువు లందఱిలోన॥ 248

were man
But constant, he were perfect, that one error
Fills him with faults; 249

Who by repentance is not satisfied
Is nor of Heaven, nor earth, 250

WINTERS TALE— *Act II. Sc. II.*

The silence often of pure innocence
Persuades, when speaking fails 251

Act. iii. Sc. ii.

innocence shall make
False accusation blush and tyranny
Tremble at patience. 252

Act iv. Sc. i.

Kings are no less unhappy, their issue not being gracious, than they are in losing them when they have approved their virtues. 253

Sc. iii.

Prosperity 's the very bond of love.
Whose fresh complexion and whose heart together.
Afflication alters. 254

VINUS AND ADONIS

Round-boof'd, short-jointed fetlocks shag and long,
Broad breast, full eye, small head, and nostrill wide
High crest, short ears, straight legs,and passing strong.

ద్వి॥ నరుఁడుస్థిరుఁడైయున్న సంపూర్ణుఁడగును ।
ఁబొరపాటదోకకు తప్పులనించునతని 249

ద్వి॥ అనుతాపమునఁదన్వి నందనియట్టి ।
జనుఁడిహపరములఁ జక్కనపడఁడు ॥ 250

ద్వి॥ తలుచు నిరపరాధి తనము మానంబు ।
నెఱవేఱుచున్నాట నెగ్గనియప్పుడు ॥ 251

ద్వి॥ నేరము లేమినిం దెన్నిగ్గుపర్చు ।
సైరణకుమిక్కి దార్ఢ్యమువడఁకు ॥ 252

వ॥ తమపిల్లలు గుణవంతులని తామెఱింగిన పిదప వారిందొఱంగుట
కన్న వారుగుణవంతులుకాకుంటకు రాజులుతక్కువకుందరు ॥
253

ద్వి॥ సంపదప్రేమ పాశంబగు దాని ।
సొంపుకెందముగూడఁ జూకురుమార్చు ॥ 254

సీ॥ కుంద్రదని డెక్కలు నుఱుచగణుపుటనుఁ బోడుగుమడి మెబోచ్చు-
వెడఁదఱోమ్ము ।

Thin mane, thick tail, broad buttock, tender hide :
Look what a horse should have. he did not lack,
Save a proud rider on so proud a back. 255

An oven that is stopp'd or river stay'd,
Burneth more hotly, swelleth with more rage :
So of concealed sorrow may be said ;
Free vent of words love's fire doth assuage ;
But when the heart's attorney once is mute,
The client breaks, as desperate in his suit. 256

Who wears a garment shapeless and unfinish'd ?
Who plucks the bud before one leaf put forth ?
If springing things be any jot diminish'd,
They wither in their prime, prove nothing worth :
The colt that's back'd and burden'd being young,
Loseth his pride, and never waxeth strong. 257

వలుదకేసులు చిన్న తాను వెడలు పుటుకాకు కన్నమానుసు నిక్కి
యున్నజుట్టు।
సన్న పొట్టి పెన్నులు తిన్న నికాళ్ళును మూలుచేసెగల మై మెడను
బలుచ।
నై ననె ఱులు నళి యుతోకి విజవి నాకా పిఱుదులు
మెత్తని మెఱుగుతోలు।
కనుముగు త్రమానసుగావించినసాగ సంతవానియుందె యమరి
యుండె।
కానరాదకో అంత దానికి బోగరున ప్రాంబుచెవు నెక్కి
కొత్తుతప్ప॥ 255

గీ॥ ఆవమునఱ్ఱాయబడి యేఱు నాచబడియు।
ముందుకంటెను మంతెడున్ బొంగువడిగ।
బలుకబడవమ్మనటు వాపబడిన యంత
గుణిచి కామాగ్ని యాఱు వాగ్గరిచెలంగ।
గాని తెందపువ్యవహార కర్త ముందు।
తానెమూగవాడైనచో వానిప్రాపు।
మిగులనమ్మకొనినవాడి తగవులోజ।
యంబుగోనజానంచు ప్రవయ్యబుచుండు॥ 256

గీ॥ పని కొలంతయా చోకాయి నెవండుదోషగు।
దుర్గించు మొగ్గనెవడు తేకు దోపకముసు।
బెటికెడునవిసుంతయు ముట్టుపఱచినవొడ।
నెదగుట నైడిపనికి రావెందుకైన॥ 257

ద్వి॥ పసిగుఱ్ఱముంబెద్ద బరువుంచినదుప
బసచెడి ప్రబల దెప్పటికైనగాని.

Lock, the world's comforter, with weary gait,
His day's hot task hath ended in the west:
The owl, night's herald, shrieks, 't is very late;
The sheep are gone to fold, birds to their nest,
And coal-black clouds, that shadow heaven's light
Do summon us to part, and bid goodnight 258

What was so frozen but dissolves with tempering,
And yields at last to every light impression ? [ing.
Things out of hope are compassed oft with ventur-
Chiefly in love, whose leave exceeds commission.
Affection faints not like a pale-fac'd coward
But then woos best, when most his choice is forward
259

But like a stormy day, now wind, now rain,
sighs dry her cheeks, tears make them wet again. 260

O thou clear god, and patron of all light,
From whom each lamp and shining star doth borrow
The beauteous influence that makes him bright,
There lives a son, that suck'd an earthly mother,
May lend thee light, as thou dost lend to other. 261

త॥ .కను.జగదానంద.కరుఁడలసిన
.నె.దండనపగటి వేం.డ్రుంబగుపదిని।
ఁ.గానకొనిపడమట.న్గొనముట్టఁజేసె-
.రాత్రివేగులవాఁడ అచ్చెగుట్టెగూబ।
.చనియెఁగొజ్జెలుదొడ్డి।చక్కి-మఱియు
.గూళ్ళలోపలఁజేరు.కొనియెఁపిట్టలును।
.,మిను వెల్గునీడఁగ్రి.మ్ముసపొగనల్పు
.మబ్బులొండొరుఁబాయ.మనకానతిచ్చు. 258

త॥ .,కరుడంతగట్టినఁగానిమైనంబు
.కరఁగదా,వెచ్చచేఁ.గడకులోఁబడక।
.చిఱునొక్కునకునైన-ఁ.జే.కూరుమఱియు
.నాసకుమించిన.యవిచా,రవమెయి।
.దఱచుగవలపున.దానిదాసెలవు
.హద్దునమీఱు-డ.య్యదువెల్లమోము ।
.పిఱికిపోలిక,నురు.ల్వొంటాడుఁగాని
.తానెఁచుకొన్నదెం.తయుమొండిదైన. 259

ద్వి॥ .అప్పుడెగాలిము.అప్పుడెవాన।
.రొప్పగాడుపువాన .ప్రొద్దుచందాన।
ఁ.బడతిచెక్కిళులెండుఁ.బదపడిఁదడియు।
ఁ.గడువెచ్చనూర్పుల.న్గన్నీళ్ళచేత. 260

గీ॥ .శౌరనిర్మలదైవత.మాసమస్త।
.తేజముల్గాంచునుద్యోగి-.దీపములును।
ఁ.దారలున్నీవలన,రమ్య.దశనుఁబొందు।
ఁ.గాని-కలఁడునిన్వెలిగించు.మానవుండు॥ 261

Fie, fie, fond love ! thou art so full of fear,
As one with treasure laden hemm'd with thieves:
Trifles, unwitnessed with eye or ear
Thy coward heart with false bethinking grieves 262

For oft the eye mistakes, the brain being troubled 263

They that love best, their loves shall not enjoy. 264

RAPE OF LUCRCEY

Now leaden slumber with life's strength doth fight,
And every one to rest, themselves betake,
Save thieves, and cares, and troubled minds, that
wake 265

The aim of all is but to nurse the life
With honour, wealth, and ease, in waning age;
And in this aim there is such thwarting strife,
That one for all, or all for one we gage:
As life for honour in fell battles rage;
Honour for wealth ; and oft that wealth doth cost
The death of all, and all together lost. 266

I see what crosses my attempt will bring ;
I know what thorns the growing rose defends
I think the honey guarded with a sting:

గీ॥ నీ తెలివిలేనిమక్కువ చెందకుండ
వెఱపుదొంగలకుంజిక్క సిరిఁగోలుని।
వలెను నీజంకునకెల్ల తలఁపురోఁత
వనరుఁగననివినని చిల్లరపాఁగుతించు। 262

ద్వి॥ తరుచుగాఁజూపులు తప్పనరెంపు।
నరులకుబుద్ధితిన్నఁగలేనియప్పుడు. 263

ద్వి॥ మేరమీఱిన బాళిమోఁగెడివారు
కోరినయట్లులఁ గుడువఁగలేరు. 264

గీ॥ ఇప్పుడుబలుపునిద్ర యెదిరించి బ్రతుకులు।
లంబు తెల్వితోఁజెలంగిపోరు।
పరగనెల్లవారుఁ బడుకొనసాగిరి।
దొంగలున్ వ్యసనయుతులునుఁదప్ప. 265

చ॥ జనులతలంపు గౌరవము
సంపదసౌఖ్యమువార్ధకంబునం।
బెనుచుట కిట్టియూహయొడ
మీఱెడునడ్లిడఁబోదు మొక్కటిన్।
గొనవొకదానిఁబందెముగ గొప్పకు
ప్రాణముఁబోరునం బలెన్।
ధనమునకంతపర్వాను ధనంబె విపత్తులకెల్లమూలమూ॥ 266

త॥ కనుచుంటినెట్టి యిక్కట్టులునాదు
కడఁక తెచ్చునో యెట్టికెఱకుముండ్లెదుగు॥

All this, before hand, counsel comprehends
But will is deaf, and hears no heedful friends
Only he hath an eye to gaze on beauty,
And dotes on what he looks, 'gainst law or duty. 267

I have debated, even in my soul,
What wrong, what shame, what sorrow I shall breed;
But nothing can affection's course control,
Or stop the headlong fury of his speed.
I know repentant tears ensue the deed,
Reproach, disdain, and deadly enemity;
Yet strive I to embrace mine infame 268

But if thou yield, I rest thy secret friend,
The fault unknown is as a thought unacted;
A little harm, done to a great good end,
For lawful policy remains enacted.
The poisonous simple some times is compacted
In a pure compound; being so applied,
His venom in effect is purified. 269

Then for thy husband thy children's sake,
Tender my suit: bequeath not to their lot
The shame that from them no device can take,
The blemish that will never be for got:
More than slavish wipe, or birth hour's blot.
For marks described in mens nativity
Are nature's faults, not their own infamy. 270

ననఁగాంచుచుంటినో నాకేర్ప
డ్టునందే నే గాంచుకో నంబఁ బలుకఁగలను।
మునుము దెందియంత బుద్ధి మెఱుఁగు
బొత్తిగాఁగోర్కె చె వృధా చేయఁగాని।
వినదద మంచి కన్యలయు దానికిని
విన్నాణముంగని వెఱ్ఱి పోనదియు॥ 267

త॥ తలపోసినాఁడ నెం తయు నెట్టి యొగ్గు
తగులునో సిగ్గు వం తయు నాకు నైన।
వలపుతో వసనమ్ము పఱఁజాలెదియు
ఁబరునడినద్దాని నడినాఁ పలేను।
సలిపిన చెట్టకె నాఁగు కిన్నటి
జాడ నాపని నాకు జరుగునం చెఱుక।
కెలుగు నిందెయఁడఁ కడుఁ జెడ్డ పగయు
ఁగాని నా చెడునే రే కౌఁగిలించెదను॥ 268

మంజరి॥ నీవొప్పకున్నచో నీకు నేఁ జాటు నె చ్చెలినయ్యెదన్
దెలియంగఁబడని। తప్పు పనికి రాని తలఁపట్టులుండు
గొప్ప మంచి ఫలము కొఱకుఁ జేయంగ। ఁబడుచిన్న నేరము
పరఁగు నీతిగను విషమూలికయె యొక్క వేళలో సరిగ।
ఁగొన్ని యావధములు కూడ నేరి శుద్ధి సేయఁగఁబడి
సుగుణంబునిచ్చు. 269

తం॥ కనుకనీ పెనిమిటి నన్న పిల్లలను. గనియైన నాకోరి కం
దీర్చుమీవు। కొనకొని పొలసిమి గుల్చకు
వారి కొఱకు బానిసవాఁత కుంబుట్టుమచ్చ।
కు సమించి తుడుచుట కున్ మర్వఁబడుట కున్నీలు
కాక, నె కొన్నట్టి మఱికె। మనకుఁ బుట్టుకతోన ము
రుజాడ తప్పు మన దికాదదిమన మన్కి దికాని. 270

And wilt thou be the school where Lust shall learn?
Must he in thee read lectures of such shame?
Wilt thou be glass, wherein it shall discern
Authority for sin, warrant for blame,
To privilege dishonour in thy name?
Thou back'st reproach against long living laud.
And mak'st fair reputation but a bawd 271

Think but how vile a spectacle it were.
To view they present trespass in another
Men's faults do seldom to themselves appear,
Their own transgressions partially they smother.
This guilt would seem death worthy in thy brother
O, how are they wrapped in with infamies,
That from their own misdeeds askance their eyes. 272

Alas, how many bear such shameful blows,
Which not themselves, but he that gives knows. 273

O Opportunity! thy guilt is great-
'T is thou that execut'st the traitors treason:
Thou sett'st the wolf where he the lamb may get:
Whoever plots the sin, thou point'st the season:
'T is thou that spurn'st at right, at law, at reason:
And in thy shady cell where none may spyhim,
Sits Sin to seize the souls that wander by him. 274

త॥ బడిగనుంచుమవనీవు ప్రజయుటుందుచ్ఛ కాము
చేష్టలు నేర్పఁ గదిసినీయందుఁ జెడు ప్రేమపాక
ముల్ చేద్వంజమువ వలయును నీవు దర్పణము
గనుండె. వడినచ్చటన్ బ్రభుత్వమాపాత్ర
కంబు గా శాసనమునిండె గాఁ గనిచేర।
గడఁగున మర్యాద కుధర్మముగను మొగి
జను ల్విపరీతముగఁ జూచుకొనఁగ. 271

చ॥ అరయుమునీదు నేర మొరు నందుననుండుట దెంత
చెట్టయో। తలచుగ నెల్లవారుతము తప్పులఁ
గానరు వానిమూ పెదర। పరువడిఁ బక్షపాత
మున ఁ బాతకమియ్యది చంపునీ సహో।
దరు జనుఁ డెంత మూలువసుఁ దాఁ దనయో
గ్గులు శిక్ష చేసినన్. 272

గీ॥ కలకటాయట్టి యవమాన కరములైన॥
తన్ను తెందరునైరించు చున్న వారో।
తెలియఁగాఁ జాల రెవ్వాని తీరు తాము।
వానినోసఁ గెడునట్టియ వ్యాజతప్ప. 273

త॥ ఓ వేళనీదగు నో గుదనంబు ద్రోహమునీవాన
ర్తువు గోత్రపిల్లి। ప్రేవకుఁ దోఁ డెలుం గె
డ పెదవివ్వు పాపముప న్నెడు వారల కిదును।
నీవు కన్పుర్తువు నిజమునాయంబు నీతివివేకంబు
నీటఁ గల్పెదవు। పోవు వారలఁ బట్టఁ బొంచికూ
ర్చ్చుండు దోడరినిచాటునం దురితభూతంబు. 274

When Truth and Virtue have to do with thee
A thou sand ornsses keep them from thy aid.
They buy thy help, but Sin ne'er gives a fee :
The gratis comes and thou art well appay'd.
As well to hear as grant what he hath said.
My Collatine would else have come to me.
When Tarquin did, but he was stay'd by thee. 275

The baser is he, coming from a king,
To shame his hope with deeds degenerate ·
The mightier man the mightier is the thing
That makes him honour'd or be gets him hate :
For greatest scandal waits on greatest state.
The moon being clouded presently is miss'd,
But little stars may hide them when they list 27(

సీ॥ .తివిరిస.త్యమును .బా.తి(వత్యమున్నీదు .సంబంధమున నెప్డుజ
రుగఁదలఁచు।
.నప్పుడునీదుసా.హాయ్యమునుండి వే.ర్సయును వానిని. వేయియడ్డు
.లవికొనునీదుసా.యము-కాని-పాపమె.య్యేదియును సేకుఁగూలీ..।
దుమఱియు।
.నదితనయిచ్చుగా .నరుదెంచు మఱిసీవు నెంతయు స్సంతుష్టి.నె
ననిసమ్మ।
.తింతువయ్యేదిచెప్పన.దివిన టకును।
.వెండియునదియడుగుదానిఁ.బెట్టుటకును।
ఁ.గానిచో-తేనితో నామ.గండువచ్చు।
.నైన-నాతఁడునీచేత.నాఁపఁబడియె. 275

సీ॥ .దొరగ నుండియుఁగడుఁ .దుచ్ఛకార్యంబులన్.దన కో ర్కె-సిగ్గు
మా.లినెఱవేర్చు।
.కొనుటచేవాఁడెంత .యునునీచుఁడగు-నెంత.గొప్పవాఁడోయంత
.గొప్పదగును।
.మనుజునకున్నాని .మర్యాదయైన లే.కవమాన మైన-నే.మ
నఁగమిగుల।
ఁ.బెద్దదొస్థితినిఁగ.న్పెట్టి యుండునుదాని.కిన్సరిపడునప.కీర్తి గూడ।
చంచుఁరుడుకప్పబడినపుడు.జనులకెల్ల।
ఁ.గడు.విశదముగఁదెలియగఁ.బడును-ఁగాని।
.మిక్కిలియుఁజిన్న వై మిన్కు-.మిన్కుమనెడు।
చుక్కలకుఁగల్గుమాలుపుం.జూడరెవరు, 276

The crow may bathe his coal black wings in mire
And unperceiv'd fly with the filth away,
But if the like the snow:whiteswan desire,
The stain upon his silver down will stay.
Poor grooms are sightless night. kings glorious day.
Gnats are unnoted wereso e'er they fly.
But eagles gaz'd up on with every eye. 277

Sad souls are slain in merry company ;
Grief best is pleas'd with grief's society. 278

T' is double death to drown in ken of shore ;
He ten times pines that pines beholding foed ;
To see the salve doth make the wound ache more ;
Great grief grieves most at that would do it good ;
Deep woes roll forward like a gentle flood ;
Who, being stopp'd, the bounding banks o'er flows ;
Grief dallied with nor law nor limit knows. 279

సీ॥ .బురదలోపలఁగాకిఁ బో.గ్గు నల్లనితన .ఱెక్కల మంచియూ.కెత్తి
తెలియ॥

ఁ.బడనీక యెగిరి పో.వచ్చునుఁగాని-యూ. తెన్ను గోరనునుంచు. కెల్లి
యాంచ॥

.మిగిలెదునా, వెండి. మెయిమీఁదనామచ్చ-. నెఱపేదలైనబా. నిస
లు.గ్రుడ్డి॥

.రాతిరి-మఱియును .రాజులు నన్నియుం .గడువెల్ల డిగ్యునర్ప
ఁ.గలుగుపగలు

.ఇచ్చకున్నచ్చినట్లు తా. మెచటనేని। ఁ.బరుగులిడుచున్న నలుసు
లే.పాటియైన।

ఁ.గానరాక చెలంగెడుఁ .గాని- డేగ.చూడఁ బడుఁ జెల్లముగ నెల్ల
.చూక్కి- చేత. 277

ద్వి॥ .వంతఁ జెందినవారు.బ్రతుకఁగలేరు।
.సంతసిల్లుజనుల,సహవాసమునను
.దుఃఖంబుమిగులసం.తోషించుచుండు।
.దుఃఖముపొందునఁ.దొడరినఁయపుడు. 278

సీ॥ .ఒడ్డుచెంతనెతోఁచు.చుండఁగముగ్గిపోవుట
.,యినుమడిచావు-.బువ్వఁగనుచు।
ఁ.బస్తుపడెడువాఁడు.పదిరెట్టులెండెడు-
.మఱియుఁదీపిడుబుండు.మందుఁగాంచి।
.వనటయుమిక్కిలి.వగచెడుఁదనకుమే
.ల్చెసెడునవ్వాని.చెంతమెల్ల।
.గాఁబాఱుసెలయేటి.కైవడిలోఁతగు
.వలనంత,లల్లనఁ.బరఁగుచుండు।

Though men can cover crimes with bold stern looks
Poor women's faces are their own faults books ; 280

Deep sounds make losser noice than shallow fords,
And sorrow ebbs, being blown with wind of words.281

they whose guilt within their bosoms lie
Imagine every eye beholds their blame ; 282

sorrow, like a heavy-hanging bell,
Once set on ringing, with his own weight goes ;
Then little strength rings out the doleful knell. 283

Thus ebbs and flows the current of her sorrow,
And time doth weary time with her complaining.
She looks for night and then she longs for morrow
And both she thinks too long with her remaining
Short time seems long in sorrow's sharp sustaining;
Though woe be heavy, yet it seldom sleeps ;
And they that watch see time how slow it creeps. 284

.నడుగట్టఁబడిన.యష్టాడాయేఁ ఱిరు।
ప్రక్కనున్నయొడ్ల.పైకివచ్చి,
.నదరి,తడపుమీాఱ.నాడింపఁబడునగ।
.హద్దుపద్దనెఱుఁగ.దద్దియైన॥ 279

గీ॥ .దిట్టకూళచూపు.నెట్టినేరములను।
.మఱుగుపచన్ఁగలరు.పురుషులైన।
.నకట-స్త్రీలమొగము.లవ్వారియెగ్గులు।
.తెలుపుపుస్తకములు.తెల్లముగను॥

గీ॥ .లోఁతుమడుఁగు నేయు,లోజగఁజూప్పడు।
ఁ.గడు వెలితిగఁబాఱు.కాల్వకన్న ।
.మాటగాలిచేతఁ.బైటఁద్రోయఁగఁబడి।
.వట్టిపోయెడువల.వంతమఱియు॥ 281

ద్వి॥ మనసునద్దమతప్పు.మాటినవార।
.లనుకొందురెల్లర.య్యాదిగాంతురంచు॥ 282

గీ॥ .మొనసియొక్కసారి.ప్రమోగింపఁబడిబరు।
.వుమెయినూఁగుగంట.పోల్కివంత ।
.తనదుబళువుతోడఁ.జనునప్డుకొంచెము।
.లావుప్రోయఁజేయుఁ,.జావుదరువు॥ 283

త॥ .పోటుపాటులనిట్లు.పొందెడునాపె
.వనటయేర్మఱియాకె.వలవంతతోడ।
.,గీఁటునఁదఱివిసి.గించెడుఁదడవు-
ఁ.గనునాపెఁరేయికైకనిపెట్టుఁబ్రొద్దు।
.తేఁటను-నారెండుఁ.,దెఱవతలంచు। 284

It easeth some, though none it ever curd,
To think their dolour others have endur'd. 285

Which when her sad-beholding husband saw,
Amazedly in her sad face he stares :
Her eyes, though sod in tears, look'd red ; and raw
Her lively colour kill'd with deadly cares.
He hath no power to ask her how she fares ;
Both stood like old aquaintance in a trance,
Met far from home, wondering each other's chance 286

SONNETS—

Who is it that says most ? which can say more
Than this rich praise, that you alone are you ?
In whose confine immured is the store,
Which should example where your equal grew. 287

.దనయున్కి తోనిడు. దలను చుమిగుల
.మాటికి గాండియు. డ్మన్నైచునపుడు
.కనుపట్టుచుం బొడవు. గాంగొద్దికేవు॥
.. మేటిబర్వున వంతంమించినం గాని
.కడునరుదుగనడి. కన్మొంత నెట్టు। 284

గీ॥ ..తమవలెన్దుఃఖ భారమి. తరులుగూడ
నెంతనిభరించినారని. యోంఱగికొనుట
యెవరినైనంగుదుర్చ లే. దెన్నంటికినిం
.గాని. కొండఱినో దార్చం. గలుగునదియు॥ 285

సీ॥ .విన్న నా చెలి మోము. వెఱంగునంగనుంగొనె
.నప్డుకలంతవడి. యూపెముగండు।
కన్నీటనుడికిన. కలికివాల్చూపులు. కడుం
బచ్చిపుండ్లుగాం. గానంబడియె।
ం.,బడంతుక మెఱుంగుమై. నన్నియయెంతయు
.జంపువంతలబోల. యింపంబడియె।
నాయతివను నేమ, మడుగుటకతనికి
.సత్తువబొత్తిగాం. జాలదయ్యె॥
.ఇరువురున్నిల్చియుండిరెం. తేనియున్కి।
.తావునకుదవ్వునందు, వి. తాకుమెయిని।
.దారసిలి పాఱితయెఱుకేసుం. దనరువార।
.లొండొరులంగనియచ్చెరు. వొంది నట్లు॥ 286

ద్వి॥ .పరికింతు్రి వేచెడు. వారలు మఱియు।
ం.దఱియెంత మెల్లగ. దాం్రబోంకునదియొ॥

గీ॥ .ఈపొగడ్తంకన్న. నెవ్వం డెక్కువం జెప్ప।
ం.దరము నీకునీవె.. పురుడునీదు।

They that have power to hurt and will do none;
That do not do the thing they most do show,
Who, moving others, are themselves as stone,
Unmoved, cold, and to temptation slow;
They rightly do inherit heaven's graces,
And husband nature's riches fron expence;
They are the lords ond owners of their faces.
Others but stewards of their excellence.
The summer's flower is to the summer sweet.
Though to itself it only live and die;
But if that flower with base infection meet,
The basest weed out braves his dignity
For sweetest things turn sourest by their deeds
Lillies that fester smell far worse than weeds. 288

As on the finger of a throned queen
They basest jewel will be well esteem'd,
So are those errors that in thee are seen
To truths translated, and for true things deem'd, 289

Fair. kind and true, have often liv'd alone,
Which three till now, never kept seat in one, 290

పోల్కఁ జూపఁ జాలు. పోఁడిమి నీయందె।
మిగులఁ బందియగుచు నెగడుచుండు॥ 287

సీసమాలిక—
చెల్లియుండియుఁ గీడు సేయని వారలు—
పనిసల్పు నట్టి కృష్ణుడె వారి।
లోరులనుఁ గనిపెట్టి మొక్కింతయుం జెక్కు—
చెదరక, ఆపోల్కిఁ జెలఁగు వారు।
చెడుగు మాటలను లోఁ బడకుండు వారలు
తగియుందు రెంతయు దైవకృపకు।
తమయంతవచ్చు భాగ్యములన వ్వారలు
ప్రియమందనీక కాపాడుచుంద్రు।
వారెదిట్టలు—తక్కు—వారు వారలఁ గొప్ప
తమకున్న తీరునఁ దారువారు।
కోయువారల కింపు గూర్చుమల్లియతన
పొలపెఱుంగక పుట్టి పోలయుఁ గాని॥
యదియుఁ దెవ్వులఁట్టు పట్లగా బైన లెస్స।
దానికంటెను—ఁ జేఁదగుఁ దమ, చెయువులఁ
దీయనివి—మ్రగ్గిపోయిన తెల్లకలువ
కన్న నేచెత్త పూవైన వన్నెకెక్కు—॥ 288

కం॥ దొరసాని చేతికుంచిన గరమరుదుగ గాజుమాని కంబనఁ జెల్లున్॥
మఱినీ యెడఁ గల తప్పులు। పరఁగెడు నొప్పులుగ నిన్ను వలచిన నాకున్.

ద్వి॥ నీటు—నెనరు మఱి నిజ మొక్కని యెడ।
నేటి వలకుఁ గూడి నిలుచుట లేదు॥ 290

O cunning Love ! with tears thou keep'st me blind
Lest eyes well-seeing thy foul faults should find 291

PASSIONATE PILIGRIM—

O ! love's best habit is a soothing tongue,
Add age, in love, loves not to have years told. 292

What fool is not wise.
To break an oath to win a paradise. 293

Crabbed age and youth cannot live together;
Youth is full of pleasance, age is full of care ;
Youth like summer morn, age like winter weather ;
Youth like summer brave, age like winter bare
Youth is full of sport, age's breath is short;
Youth is nimble, age is lime :
Youth is hot and bold, age is weak and cold;
Youth is wild, and age is tame.
Age, I do abhor thee, youth, I do adore thee : 294

ద్వి॥ కన్నిటనను గ్రుడ్డిఁ గావింతువలపు।
కన్నులునీతప్పఁ గననీక కొంకు। 291

ద్వి॥ అలవడుదబ్బఱ కబ్బబ్బవలపు॥
పలుకరేఁకు విరాళి పడి మదివారు॥ 292

ద్వి॥ ఎట్టివెంగలియైన నెటుతప్పకుండు।
నొట్టస్వర్గసుఖంబు నొందుటకొఱకు॥ 293

సీసమాలిక॥

మాతిముడుచుకొన్న ముదిమిజవ్వనమును
గూడిమనఁగలేవు కోడెయాడు।
నిండుసంతసమున నెగడు ముసలితన
మెంతయువంతతో నెవసియుండు।
వయసువేసవివేఁకువకుసాటి
పెద్దఱికముముదిరిన సీతుఁ గాలిపోల్కి।
యెలఁబ్రాయమామని వలెనింపు
వృద్ధత్వముంబట్టు చలికాలమున లెబోడ।
యౌవనమునువేడ్క నలరారు వార్ధకవ్యా
యామమున్గొంచె మానుమతియు।
దరుణత్వముచుఱుకు జరకుంటె
తారుణ్యమున్వాఁడియుం యుండుట్ట ముజరఠయు॥
జబ్బు వెండియు నతివిరసము తరుణతో
పెంకె వార్ధక్యమెంతేని పెంపుడు నిను
వృద్ధతాయెవగించెద నేను యౌవ।
నంబనిన్నార్మితోడుతం దలచుచుండు॥ 294

Inconstancy
More in women than in men remain. 295
The wiles ond guiles that women work,
Dissembled wit an outward show.
The tricks and toys that in them lurk.
The cock that threads them shall not know. 296
Every one that flatters thee
Is no friend in misery.
Words are easy, like the wind ;
Faithful friends are hard to find
Every man will be thy friend,
Whilst thou hast where with to spend :
But if store of crowns be scant,
No man will supply thy want.
If that one be prodigal,
Bountiful they will him call,
And with such like flattering,
" Pity but he were a king"
If he be addict to vice,
Quickly him they will entice
If to women he be bent,
They have him at commendment :
But if Fortune once do frown,
Then, farewell his great renown ;
They that fawn'd on him before,
Use his company no more
He that is thy friend indeed,
He will help thee in thy need :
If thou sorrow, he will weep ;
If thou wake, he cannot sleep :
Thus of every grief in heart
He with thee does bear a part.
These are certain signs to know
Faithful friend from flattering foe. 297

ద్వి॥ మగవారికన్నను .మగువలయందు।
.నెగడుమిక్కుటముగ.నిల్కడలేమి॥ 295

ద్వి॥ .మగువయొనర్చెడు.మాయమర్మములు।
.మగఁ.డైనసుంతయు.బరికింపలేఁడు॥ 296

కం॥ నినుఁగొనియాడెడువాఁడె। ల్లనీకు
మిత్రుండుకాఁడు.,లంపటయొడఁబ।
ల్కు నెగడుసుళువుగగాడ్పటు।
.కనుటయొకష్టంబునమ్మ .కన్గలహితుల్॥ 297

ఉ॥ .ఎంతయునీదుమిత్రులుగ .నెల్లరునుందురునీకడన్పసు।
.న్నంతకుఁగాని-యద్దిచన .నక్కఱగాఁడెవఁడైననీకునొ।
.క్కంతయు.నీవుదాతవను .చెంతురుదూఁబఱదిండివైనఁదూ।
.షింతురునిన్నుభూపతిగఁ .జేయనిదేవునిఁబెక్కు,భంగులన్॥

సీ॥ .చెడుగునకీవల.వడినచోనిన్వాలం.బడఁ
ద్రోయుదురువారు .భ్రమలుగొల్పి।
.,వాలుఁగంటలనీవు .వలచిననిద్దమ
.చెప్పచేఁతలలోనఁ.ద్రిప్పకొంద్రు।
.కాని-నీసిరిమల్లె. నేని నీకుండినవాసి
యొంతయుమచ్చ.మాసిపోవు।
.నీకడఁదొల్లి నెం.తే,నక్కఁనైచ్యము
.సేయువార్నిన్మఱి.చేరఁబోరు।.
.నీకునెవ్వఁడునిక్కఁపున్నే.హితుండొ
.వాఁడుతోడగునీకుఁగావలసినప్పు।
.డీవుదుఃఖించునపుడాతఁ.డేడ్చు

నీవు. తెలిసియుండినసతఁడు ని.ద్రింపఁబోఁడు॥

గీ॥ .ఇట్లునీయొవలోనున్న. యెల్ల.వంత।
.వాఁడుసీతోడుతన్వంతు .పంచుకొనును।
.మంచివిహితుని-మాయఁగా.వించుపగతు।
నెఱఁగికొనుటకునివికొన్ని .గుఱుతులగును॥ 279

WRATH

AS YOU LIKE IT *Act. I. Sec. I.*

Now will I stir this gamester. I hope I shall see. an end of him; for my soul, yet I know not why, hates nothing more than he; yet he's gentle; never schooled, and yet learned; full of noble device; of all sorts enchantingly beloved, and indeed, so. much in the heart of the world, and, especially of my own people, who best know him, that I am altogether misprised. But it shall not be so long; this wrestler shall clear all: nothing remains but that I kindle the boy thither, which now I'll go about. 1

CYMBELINE *Act. II. Sec. V*

Is there no way for men to be, but women
Must be half-workers ? We are all bastards;
And that most venerable man which I
Did call my father was I know not where
When I was stamped; some coiner with his tools
Made me a counterfeit : yet my mothor seemed
The Dain of that time; so doth my wife
The nonpareil of this.— O, vengeance, vengeance!
Me of my lawful pleasure she restrined,
And prayed me oft for bearance; did it with
A pudency so rosy, the sweet view on it
Might well have warmed old Saturn; that I thought her. 2

రౌద్రభీభత్సభయానక రసములు

రౌద్ర రసము

వ॥ నేనిప్పుడీ పోకిరిం బురికొల్పెదను-వాని యంతముంజూడఁగోరెద నేమన-నేమోకాని నామనసు వానికన్న నెక్కువదేనినైన నసహ్యించుకొనదు-కాని- వాఁడుమర్యాదకలవాఁడు మఱియు నెన్నఁడుం జనువుకొనలేదైనం బండితుఁడు- గొప్పతనమాసించువాఁడు- సహచరులకందఱికెంతయో యిష్టుఁడు- కావునలోకులందఱిలో ముఖ్యముగ వాని నెఱిఁగిననా వర్గముందుగూడ నిక్కముగా నేనలక్ష్యము సేయఁబడితిని-గాని- యదెంతో కాలముండ- దీజెట్టి యంతయుం జక్కపరుచు- నెద్దియున్మిగులదు-సరియే - యాపిల్ల కాయన్నెనిక్కడ నుసికొల్పెద- నిపుడాకుట్రపన్నెదను. 1

సీసమాలిక—

చానలతో నవసరమెద్దియున్లేక
పురుషులోఁదవ మఱి తెరువులేదె॥
చీఁకటితప్పున కేకల్గినారము-
నాతండ్రియనిపిల్చి నాఁడనెవని।
మిగులమర్యాదఁగ లిగినయమ్మనుజుఁడే
ముద్రింపఁబడిన యప్పుడెటనుండె।
నేనెర్గ-దప్పు నా కెముఁజేయువాఁడెవ్వఁడో
వానిపనిముట్ల నొనరిచెనను॥

As chaste as unsunned snow :—
Could I find out
The woman's part in me ! For there's no motion
That tends to vice in man but I affirm
It is the woman's part : be it lying, note it
The woman's; flattering, hers : deceiving, hers ;
Lust and rank thoughts, hers, hers, revenges, hers ;
Ambitions, covetings, change of prides, disdain,
Nice longing, slaaders; mutability,
All faults that may be named, nay, that hell knows,
Why hers, in part or all : but rather, all ;
For even to vice
They are not constant, but are changing still
One vice but of a minute old for one
Not half so old as that I'll write against them,
Detest them, curse them:—Yet 't is greater skill
In a true hate, to pray they have their will :
The very devils cannot plague them better.

ననుకృతిగాఁగాని యాకాలమందు
నాయమ్మపార్వతిగం బ ఖ్యాతినందె।
నెనలేనిగుణవతి యిపుడు నాయిల్లాలు
హాహాయెంతదుర్మార్గమై వెలంచె।
నన్నుఁదప్పించె నాన్యాయభోగమునుండి
నన్నుపైఁ జుకొనియుండు మనుచుఁగూడ మ।
ప్రార్థించె వెండియు నంతటియడఁకువ
నాసొంపుఁగని దయ్యమైనఁగరంగు।

మఱుఁగుపడినమంచు తెఱఁగున
మచ్చపొం దనిదా పెయంచునేఁ దలఁచినాఁడ।
నాలోనఁగల్గిన నాకీస్వభావమే
నొదవిన నెంతబాగుండునో క్కా।
మగవానియందు దుర్మార్గగుణము లేదు
నానిశ్చయం బాఁడు దానిదద్ది।
దబ్బరయేనచో దానిది చ్చకమును
దానిది మోసంబు దాని దెక్కు।
వైన కామంబును దాని దత్యాశయు
దానిది పగఁగొంట దానిది మఱి।
గొంతెమ్మకోర్కులు కుత్సితవాంఛలు
మిగులనిల్కడలేని పొగరసడ్డ।
కొసవెఱ్ఱి భ్రాంతియుఁ గొండెములు చపలత
పేర్కొనఁబడిన కిల్బిషములెల్ల।
మఱియునింతేకాక నకరమెఱుఁగునవి
దానివి కొంత యంతయును గాని।
కాకేమి యంతయుం గట్టడికీడగున్

HAMLET *Act. 1 Sc. II.*

O, that this too too solid flesh would melt,
Thaw, and resolve itself into a dew;
Or that the Everlasting had not fixed
His canon 'gainst self slaughter! O God! O God!
How weary, stale, flat, and unprofitable
Seem to me all the uses of this world !
Fie on 't ! Ah fie ! 't is an unweeded garden
That grows to seed! things rank and gross in nature
Possess it merely. That it should come to this !
But two months dead,—nay, not so much; not two !
So excellent a king; that was, to, this,
Hyperion to a satyr; so loving to my mother
That he might not between the winds of heaven
Visit her face too roughly. Heaven and earth !
Must I remember ? why, she would hang on him
As if increase of appetite had grown
By what it fed on; and yet, within a month,—
Let me not think on 't,— Frailty thy name is woman !—
A little month: or e'er those shoes were old
With which she followed my poor father's body,
Like Niobe, all tears;— why she, even she—
O God! a beast, that wants discourse of reason,
Would have mourn'd longer—married with my uncle.[3]

.జెడుగుసైతంబుమా.జెడు,ననయము
.ప్రతినిమిషము ప్రాఁత.వడుపాతకం-
బందు- .నగము ప్రాఁతగిలుదో.నంబుగాఁగ।
.వారికివిరోధముగ నేను .వ్రాతు-వారే।
.ఁదిట్టెదన్-గాని-వారినిం.దించునేర్పు।
.వారుస్వేచ్ఛగనుంటకై .కోరుకొనుట।
.వారి-,దయ్యంబులుంజేర్ప .నేరవింక 2

సీసమాలిక—
కటకటాయియాబొంది.కడముట్టదబ్బునఁ
.జెడిమంచుమాడ్కి-న.శించుటకయి।
మిక్కి-లిఁగోరెద.నక్కటతనశాస
.నంబాత్మహత్యక,.నశ్వరుండు।
.ప్రతికూ,లముగనున.ల్పకయున్న నెంతమేల్-
దేవుఁడా-యీాజిగ.తిన్గలిగిన।
.యెల్లనడతలునా.కెంత చీఁదఱిగఁ
,జ.ర్వితచర్వణముగ మ.ఱికడుఁజప్పఁ।
.గానివ్ఫలంబుగాఁ.Xనుపడెన్-సీ
యద.కట-యిసీరో-యది.కలుపుతీయ।
ఁ.బడవట్టితోఁటయ్యె.వ్యర్థముగాఁజెడున్
బనికిమాలిన చెడు.వస్తుసమితి।
.నయ్యదిసిండియు.న్నది కేవలమ్మెంత.
.కార్యముపుట్టెనుగట్టకడకు।
.,మడిసెను- రెండునె.లలుమాత్రమే-

My father's brother, but no more like my father
Than I to Hercules; within a month
Ere yet the salt of most unrighteous tears
Had left the flusihing in her galle'd eyes,
She married :—O most wicked speed. to post
With such dexterity to incestuous sheets !
It is not, nor it cannot come to, good :
But break, my heart, for I must hold my tongue !

యటు. కాదు- కాలేదంత. కావు రెండు।
నంతటి గొప్ప రా-జ. తఁడుండె దీనికి
గంధర్వుఁడొక్క-, రాక్షసికివలె।
నంత మోహించెనా. యమ్మ నతఁ-
డాపె. పై వాఁడిగాలి సుం. బాఱనీఁడు।
అక్కటా నే, జ్ఞప్తి. నందఁగవలయు నా-
మిక్కిలియాపెయు. నేకఁబడిన।
దానిచే నభివృద్ధిఁ. బనరు నాఁకలివలె
నాతనిఁబట్టి వే. లాడుచుండు।
సరిగాని- యొక్క-మా. సములోన-
నా కాతఁ. బంపువా-డు, చావ. బంబు-సిడు।
రూపంబు నెలఁత, ని. రూపిగ-నొక చిన్న
నెల- లేక మిగులఁగ. నీఁట మునిఁగి।
శోక దేవతవలె,. నాకె-నాతండ్రి దే. హ
ము వెంబడించెడు. నప్పుడోడఁగు।
కొనిన జోడొక్క-ంత. యునుఁ బ్రాఁతగిలక ముం-
దాపె యేమి మానిశ్చ. యముగ నాపె।
యో దైవమా-సుంత. యున్వివేకము లేని
పశువైన నమకొంత. వఱకు దుఃఖి।
మునఁ గ్రాఁగుచుండు-నా. పినతండ్రితో
వివా. హంబయ్యె-నాతండ్రి.. కనుజుఁడతఁడు।
కాని-నాతండ్రి, వై. ఖరిలేఁడు- నేను
భీ. మునిపోల్కి-గానట్లు-. మొనసి యొక్క- ।
నెలలో పెయుబ్బకే. నన్నులయందు దుష్ట
్రీకు. పుల కారమెఱుపును. సలుపకమును।

Act. ii. Sc. ii.

O, what a rogue and peasant slave am I !
Is it not monstrous, that this player here,
But in a fiction in a dream of passion.
Could force his soul so to his own conceit,
That, from her working, all his visage wanned ;
Tears in his eyes, distraction in is aspect.
A broken voice, and his whole function suiting
With foims to his conceit ? and all for nothing !
For Hecuba !
What 's Hecuba to him, or he to Hecuba.
That he should weep for her ? what would he do
Had he the motive and the cue for passion
That I have ? He would drown the stage with tears,
And cleave the general ear with horrid speech ;
Make mad the guilty and appal the free,
Confound the ignorant ; and amaze, indeed,
The very faculties of eyes and ears.
Yet I dull and muddy-mettled rascal, peak,
Like John-a-dreams, unpregnant of my cause,
And can say nothing : no, not for a king,
Upon whose property and most dear life
A damned defeat was made. Am I a coward ?
Who calls me villain ? Breaks my pate across ?
Plucks off my beard, and blows it in my face ?
Tweaks me by the nose ? gives me the lie i' the
throat,

.మున్నఁ బెండ్లాడెన.పొ్వలఁతి-యూహ-
కడుఁ.బాపవు వేగము-.,వావి కాని।

.,కూటములకంత నేర్పుతోఁ.జాటుటకయి।
.యయ్యాదియుఁ గాదు-కా నేర.దద్దిమేలు।
.కాని-పగులుమనాగుండె కాయనీవు।
.ముందునానోరు నేమూసి.కొందుఁగాన॥

సీసమాలిక॥
.,బాపురే నే నెట్టి.,వంచకుండనిఁ కెంత
.మోటయడి మెనటి.నాటకుండు।

.బొత్తిగఁగల్పనం.బొగలుకలనిచటఁ
.దనశక్తిఁదనయూహ.,కనుగుణముగ।
.బల్మిఁ,ప్రవర్తింపఁ.బడె-వానిమోమెల్ల
.కళతప్పె-జూపులఁ.గంటినీరు
.వాని యాకృతిఁ,గల.వరము-,డగ్గుత్తిక-
.మఱివానిదేహ,ధ,.ర్మంబదంత।
.యునువాని తలఁపున.,కనురూపముగనుంట
.,యబ్రముకాదె,స.మస్తమిద్ది।
.లేనిదానిఁగుఱించి-.,లేమకై-వానితో
.నాపెకునాపెతో.నతనికేమి।
.వాఁడా మెకొఱకేడ్వ.వలసినపని-వాఁడు
.నాదు,చింతాకార.ణంబుతనకు।
.నుండిననేమి సే.యునో-,రంగమున్నన
.కన్నీళ్ళఁదడుపు-భీ.కరవచనము।
.వలననెల్ల చెవింబ.గలఁగొట్టు-,దోషికిఁ

As deep as to the lungs ? Who does me this ?
Ha !
'swounds ! I should take it : for it cannot be
But I am pigeon-livered, and lack gall
To make oppression bitter, or, ere this,
I should have fatted all the region kites
With this slave's offal-Bloody, bawdy villain,
Remorseless, tracherous, lecherous kindless villain!
O, vengeance !
Why, what an ass am I ! This is most brave ;
That I, the son of a dear father murdered,
Prompted to my revenge by heaven and hell ;
Must, like a whore, unpack my heart with words,
And fall a-cursing, like a very drab.
A scullion !
Fie upon't ! foh ! About, my brain !—I have heard
That guilty creatures, sitting at a play,
Have by the very cunning of the scene
Been struck so to the soul, that presently
They have proclaimed their malefactions !
For murder, though it have no tongue, will speak
With most miraculous organ. I'll have these players
Play something like the murder of my father
Before mine uncle : I 'll observe his looks :
I'll tent him to the quick : if he but blench
I know my course. The spirit that I have seen
May be the devil : and the devil hath power
To assume a pleasing shape ; yea, and, perhaps,
Out of my weakness, and my melancholy,
As he is very potent with such spirits
Abuses me to damn me, I 'll have grounds
More relative than this :—the play's the thing,
Wherein I 'll catch the consience of the kings. 4

.బిచ్చిపుట్టించు..జడ్పించు,నిరప ।
.రాధుల.c దా ఉమా.ర్గులుపునజ్ఞానుల.
.నిజముగcజూ పువి.న్కి.cదొలగించు ।
.గలcగనుసోమరి. వలెను నేనొక పెద్ద
.,పంద ,తుంటరినినా.పనిని,సరకు ।
.గొనcబోకతడcబడి. యనcజాలనె దియు నె
.వ్వనియర్థ ప్రాణము.ల్వాడొనర్చు ।
c.బడియెనో యటువంటి.ప్రభునిగూరిచియైన
.లే. దేనుపిలికినా..,లెంకయనుచు ।
cబిలుచునన్నె వcడు.నా.తలcబగులంగొట్టి
..నాగడ్డముంబీcకి.నా మొగమున ।
.బాఱవై చెడు.ముక్కు.c.బట్టినులెడు
..నను.మిగులదబ్బుతియంచుc., దెగకcజొచ్చు ।
.విటునాకెవcడొనర్చుc.గటకటాయెందుకే
.నదిసై పవలసిన.దహహా నేను ।
లేశమైనన్ ధృతి.లేనట్టివాcడను.
c.గానియెడన్దీని.కంటుముందె ।
.యీనీచునీన్గచే. నేనెల్లనింగ్రగ.ద్ద
లనుc గ్రొవ్వింపcగ. వలసియుండు ।
.కూళ.స్గిడిదొంగ.గొడ్డు,కట్టడిపోకి.రి
.,కంటకితుంటరి.యకటచ,లము ।
.భళిభళీనే నెట్టి.పనికిమాలినగాడ్డె
.నిదిమేటిశూరత్వ.మేను జంప ।

WRATH

ఁబడుమంచితండ్రికిఁ గొడుకును–
బగఁదీర్చి కొన దయ్యమునఁబురి కొల్పఁబడితి।
మాటలనా యభిమానములంజె
మా దిరిఁ దెల్పవలయు నా– నుఱియుఁ దొత్తు
నటుతిట్టవలయు నా– యంట్లఁ దోమెడువాఁడు
–నీదానికయియునీ నాదుబుద్ధి।
లెమ్మరంగంబునం–గ్రుమ్మరుదోషులు
–విన్నాఁడ– నాట్యప్రవీణత మెయి।
ఁదమనేరములఁ బ్రచురము సేయునంత తాఁ
కంబడి రంతరంగమునననంచు।
ఁ గతమేమనఁగ–హాత్య కడునాల్క– లేకయు
బహులాద్భుతావయవమునఁబల్కు–।
నాపినతండ్రిముందఱ నేను నాడింతు
నీనాటకుల చేత నెద్దియైన।
నాతండ్రి వధ సూచనము సేయునట్లు।
నే నరయుదు వాని వైఖరులు–శోధ।
సేయుదునాతని చిత్త–మాతఁడుజంకు
నేని నామార్గము నేనెఱుఁగుదు।
నేనుఁజూచిన మూర్తి కానోపుదయ్యము–
దయ్యమింపగురూపుఁదాల్పఁగల్గు।
సరియె–వెండియు–నొక్క–తఱినాతఁడున్నడు
నటువంటిశక్తుల నలరియుంట।
నాయశక్తి మఱియు నావిచారముఁబట్టి।
నన్నుఁజెఱుపమాయ వన్నుచుండు।
వింతకన్నఁదగిన వేఁగాంతుఁ గతములీ।
యాటమిషను జేసి యఘముఁగందు॥ 4

HENRY V— *Act III. Sc I.*

In peace there 's nothing so becomes a man
As modest stillness and humility:
But when the blast of war blows in our years,
Then imitate the action of the tiger;
Stiffen the sinews, summon up the blood,
Disguise fair nature with hard-favoured rage;
Then lend the eye a terrible aspect;
Let it pry through the portage of the head
Like the brass cannon ; let the brow o'erwhelm it
As fearfully as doth galled rock
O'erhang and jutty his confounded base,
Swilled with the wild and wasteful ocean. 5

HENRY VI—PART III— *Act II Sc. II.*

To whom do lions cast their gentle looks?
Not to the beasts that would usurp their den.
Whose hand is that the forest bear doth lick ?
Not his that spoils her young before her face.
Who' scapes the lurking serpent's mortal sting ?
Not he that sets his foot upon her back.
The smallest worm will turn, being trodden on ;
And doves will peck in safeguard of their brood. 6

సీ॥ సంధియొడన్మంచి శాంతియు నడఁకువ
యటనరునకుఁదగు నద్దిలేదు ।
కాని యెప్పుడుమన వీనులఁగల
హాతూర్యరవము చొఱఁబడు నప్పుడుమన ।
మనుసరించవలయు వ్యాఘ్రచేష్టన్ -
నరములనెల్ల బిగియింప వలయుఁ గూర్చు ।
కొనునది యుత్సాహమును సాహసగు
మన ప్రకృతి వక్రముగమార్చుకొనవలయు ॥
ఁ గంటికి భీకరాకారమీవలయు
న యాదితలకిటికీల యందునుండి ।
యిత్తడిపిరంగివలెఁజూడ నిండు పొంచి ।
కన్బొమయు మష్టవిధ్వంసకరసముద్ర ।
ఘర్షణవినష్టనిజపీఠికన్ ప్రజీర్ణ ॥
శిలవలెఁ ఘోరముగదాని నలమనిండు ॥

సీ॥ వేనిపై సింగముల్ వ్రేఁజెల్లుఁజెల్లని
చూపులు దమలోనఁ జొచ్చు పసుల ।
పైఁగాడె వనిచేయి నట్టియడవి
యెల్లు నాకెడు దనదుకూనలఁ దనమొగ ।
మునకుఁగట్టెదురుగఁ బొలయించు
వానిని గాదె వండు డప్పఁ గలుగుఁ బొంచు ।
త్రాఁచుకాటడుగున దానివీఁపుం
ద్రొక్కనతఁడు కాదె తెమలి వలఁతి పురుగు ।

KING JOHN *Act. II. Sc. I.*

What cracker is this same that deafs our ears
With this abundance of superfluous breath ?— 7

THE MERCHANT OF VENICE *Act. III. Sc. I.*

If it will feed nothing else
it will feed my revenge. He hath disgraced me,
and hindered me half a million, laughed at my losses
mocked at my gains, scorned my nation, thwarted
my bargains, cooled my friends, heated mine enemies ; and what 's his reason ? I am a Jew. Hath
not a Jew eyes ? hath not a Jew hands, organs,
dimensions, senses, affections, passions ? fed with
the same food, hurt with the same weapons, subject
to the same dieseases, healed by the same means,
warmed and cooled by the same winter and summer
as a Christian is ? If you prick us, do we not bleed ?
if you tickle us, do we not laugh ? if you poison us,
do we not die ? and if you wrong us, shall we not
revenge ? If we are like you in the rest, we will
resemble you in that. If a Jew wrong a Christian,
what is his humility ? revenge. If a Christian
wrong a Jew, what should his sufferance be by Christian example ? why, revenge. The villainy you
teach me, I will execute ; and it shall go hard but
I will better the instruction. 8

.తిరుగం బాలొసరించునెం. తేనిమట్ట
ం.బడినయప్పుడు- వెండియుం. బావురాలు
.కడువడిగందమకిల్లలం. గాచుకొనంగ।
ం.బొడుచుముక్కులతోడద.బ్బునదిర్చి॥ 6

ద్వి॥ ఎవండే,వికత్థనో.ద్ధితుండుమాచెవుల।
ం.జెవుదువచ్చేడును,చ్ఛ్వ.సికనుమితముగ॥ 7

వ॥ అదిమఱి దీనిన్నేంపకున్న నాపగన్నేంపును- వాండునన్నవమానప
ర్చెను- నాకైదులక్షలడ్డెను- నానష్టములయెడనవ్వెను నాలాభ
ల వెక్కిరించెను- నాజాతిన్నిరస్కరించెను- నాబేరములు చెడంగొట్టె
ను- నామిత్రులనడంచెను- నాశత్రులరేంపెను- వానిప్రయోజన
మేమి- నేనుయూదియాదేశస్థుడను- యూహాదీయునకు నేత్ర
ములుండవా- యహూదీయునకు హస్తములవయవములు కొలత
లింద్రియములకోర్కులు కామక్రోధాములుండవా- క్రీస్తుమస్థు
నివలెనాయన్నమున మేపంబడియె- నాయాయుధములచేతనే హిం
సింపంబడియె- నారోగముల కేలోంబడియె- నామందులచేతనేకు
దుర్చబడియె- నాశీతావేసంగిచేతనే చల్లాకింపబడితపించంబ
డియె- నీవుమమురక్కినచో మాకునెత్తురుకాఱదా- నీవుమాకుంజ
క్కిలిగింతలిడినమేమునవ్వమా- నీవుమాకువిసమిడిన మేముచావ
మా- మఱియు నీవుమాకన్యాయముచేసిన మేముపగదీర్చుకొన
మా- నీవలెమిగిలినదానిలో మేమున్నయెడల నందులోనిన్నులో
లుదుము- యహూదీయుండు క్రీస్తుమతస్థునకు హానిచేసెనేని

TIMON OF ATHENS *Act. IV. Sc. III.*

Consumptions sow
In hollow bones of man ! strike their sharp shins.
And mar men's spurring. Crack the lawyer's voice.
That he may never more false title plead,
Nor sound his quillets-shrilly : hoar the flamen,
That scolds against the quality of flesh,
And not believes himself : down with the nose,
Down with it flat ; take the bridge quite away
Of him that, his particular to foresee.
Smells from the general weal : make curled-pate ruffians bald;
And let the unscarred braggarts of the war
Derive some pain from you. Plague all,
That your activity may defeat and quell
The source of all erection.— 9

Enscar thy fertile and conceptions womb,
Let it no more bring out ingrateful man ? 10

వాఁడగపర్చవలసిన దయయేమి క్రైస్తుమతస్థుఁడు జహాఁకీయు న.కపకార మొనర్చినయెడ క్రైస్తుమతస్థునినిదర్శనమున వాని కెట్టియోర్పుండవలయు- నేమి - పగ- సీవునాకు నేర్పుదుమార్గ మునెఱవేర్చెదను- మఱియది కీనముగానుండుఁగాని నేనామ ప్పుబడిన్మఱేఁత వృద్ధిచేసెదను. 8

సీ॥ .నరులయెముకలెల్ల .నుఱుము సేయుఁడు-
వారి. మోఁకాళ్లునఱుకుఁ- డి.ప్పుడేపుడే మెల
.నరముల్ద్రెంచుఁడు- ..న్యాయవాదికి
గొంతు.బ్రద్దలు సేయుఁడు. వాఁడఁబద్ధ।
.పత్రములంబట్టి .వాదించనీక
సూ.త్మ్రాంశములకెఁ కెన్నఁ.డఱువనీక।
.మతగురువుంబట్టి .మైచర్మ మొలచుఁడు
.వాఁడందఱికిఁదప్పు.వట్టుఁగాని।
తానుదిన్నఁగనుండఁడెం.తయును వాని।
.ముక్కుఁగోయుఁడు మఱి-వాని.డొక్కఁజీల్చు।
ఁ.డెవ్వఁడందఱిజనముల .కెగ్గుసలిపి।
యైనమిక్కిలితనలాభ.మరయుచుండు 9

ద్వి॥ .వంగినకురులున్న .వన్నెకాంద్రనుఁగ।
.డంగిబోడిగఁజేయు.టకుఁ. దలకొనుఁడు॥

కం॥ అనిలోనదెబ్బలకుఁద।
.ప్పిన.కతనఁబొగడుకొనెడు .బిరుదు.మగలఁజేఁ।
తనయినయిడుమలఁబెట్టుఁడు।
.జనములఁదుదముట్టఁ బాడు.సలుపుఁడుమీరల్॥

ద్వి॥ పుడమి-ఫలించు.నీజొన్నెండించు।
పా.డమనీకచటనె.వ్వఁ .గృతఘ్ను నరు। 10

Nor on the beasts themselves, the birds and fishes
You must eat men. Yet thanks I must you con,
That you are thieves professed, that you work not
In holier shape : for there boundless theft
in limited prefessions. Rascal thieves,
Here 's gold. Go, suck the subtle blood to forth,
And so scape hanging. Trust not the physician :
His antidotes are poison , and he slays
More than you rob. Take wealth and lives together
Do villainy, do, since you protest to do 't,
Like workmen 11

Act. v Sc. iv.

now breathless wrong
Shall sit and pant in your great chairs of ease ;
And pursy insolence shall break his wind
With fear and horrid flight. 12

సీ॥ మృగములఁబక్షుల మీాలనె కాక నరులను భక్షించఁగ వలయు మీార
లింతియె కాక మీారెన్ని వంచనములు సేయఁగ వలయు బ్రాహ్మణులైన
దొంగలు మీారు లెంతో పూజ్యవేషంబులంది చేయరుపని హద్దులేని
దొంగతనంబు చెలంగెడుఁ దగునట్లు తేర్పాటు కాఁబడు వృత్తులందు

బంగరి దెకొండుతుంటరి దొంగలార
పొందుబ్రాహ్మణవంబు మీాపొట్టలుబ్బ
దాఁపు దానము మీారక్తముడికి
నరుఁగ కానిండు తప్పకొండు రికిసటుల. 11

కం॥ నమ్మకుఁడీ వెజ్జున్ మీా
వెంబడివాఁడిచ్చునట్టి విరుగుడు విషమౌ
ముమ్మరముగఁ జంపునతఁడు
దొమ్మిగమాచినుల మీారు దోఁచుటకన్నన్.

గీ॥ ధనము ప్రాణంబులన్నూడఁ గొనుఁడుకలిపి
చేయుఁడీ కీడు చేయుఁడీ చేయుటకయి
బెట్టిదంబుగ మీారొట్టు బెట్టుకొన్న
వారు కావునఁ బని వాండ్రవ లెఁగడంగి..

గీ॥ మీా సుఖాసనములనిప్పుడా సరేఁగి
యూపిరందనితప్పగూర్చుండవలయు
రోఁత యగుపర్వమెయి మతి భీతితోడ
దినిబలసినట్టి గబ్బవెతలిపడవలయు.

TITUS ANDRONICUS *Act. V. Se. I*

As kill a man, or else devise his death ;
Ravish a maid, or plot the way to do it ;
Accuse some innocent. and forswear myself ;
Set deadly enmity between two friends :
Make poor men's cattle stray and break their necks :
Set fire on barns and hay-stacks in the night,
And bid the owners quench them with theirs tears.
Oft have I digged up dead men from their graves,
And set them upright at their dear friends' doors,
Even when their sorrows almost were forgot ;
And on their skins, as on the bark of trees,
Have with my knife carved in Roman letters,
Let not your sorrow die, though I am dead ?
Tut ! I have done a thousand dreadful things
As willingly as one would kill a fly :
Aud nothing grieves me heartly, indeed,
But that I cannot do ten thousand more. 13

సీసమాలిక.—

మనుజులఁ జంపుట లేక తనిఁ జంపుటకుఁ గుట్ర చేయుట

కన్నియం జెఱచుట యనఁ గా

దేనియట్టులఁగావించుటకునెత్తుపన్నుట కీడులేకున్న నొకని

నెగ్గించుటయు మఱి నేమాటఁ దప్పుట

ఘోరనై రంబిరు గుఱుహియైరు

గల్పించుటయు భేద కావులఁ పశువులఁద్రోవ

దప్పించి గోంతులువిఱచుట

యర్థరాత్రమున ధాన్యపుకొట్లకుం

గడ్డి కుప్పలకున్ మఱి నిప్పు వెట్టి

తమముకన్నీళ్ళ నెంతయు వానినార్పఁగ సొత్తు

దారులఁ బలచుటయుఁ దఱుచు

నేను సమాధుల లోనుండి మృతమానవులఁ

ద్రవ్వితీసి వారలవిహితుల

తలుపులపజ్జవారల శోకములు మఱవఁ

బడునంతనిట్టి నిల్వఁబడఁ జేసి

చచ్చినప్పటికేము చావనీవద్దుమీ

వనటలనని వారి తనువులందు

జెట్లపట్లలవలెఁ జెక్కినాఁడన్నాఁడు కత్తిచేఁ

బస్ఫుటాక్షరములాఁగు

మొక్కడిఁగనెట్టు లుక్కడంకించునో వేడ్క

నేను వేయిఘోర కృత్యములటు

జరిపినాఁడఁగాని మఱిపదివేలైన

లేమితప్పనన్నుఁ బ్రామదేదియు.

RAPE OF LUCRECY

"Lucrece, quoth he," this night I must enjoy thee;
If thou deny. then force must work my way.
For in thy bed I purpose to destroy thee :
That done. some worthless slave of thine I'll slay,
To kill thine honour with thy life's decay ;
And in thy dead arms do I mean to place him.
Swearing I slew him. seeing thee embrace him. 14

Let him have time to see his friends his foes
And merry fools to mock at him resort ,
Let him have time to mark how slow time goes
In time of sorrow, and how swift and short
His time of folly; and his time of sport :
And ever let his unrecalling crime
Have time to wail the abusing of his time. 15

Out, idle words ! servants to shallow fools.
Unprofitable sounds, weak arbitraters !
Busy yourselves in skill-contending schools;
Debate where leisure serves with dull debaters;
To trembling clients be you mediators :
For me, I force not argument a straw,
Since that my case is past the help of law. 16

త॥ .ననువిను-వాఁడిట్లు.నఁదొడఁగె-ని,న్నె.నసినేటి
మాపున.ంద,నియఁగవలయు।
.నినుబల్మిఁగూడెద-నీవొప్పకున్న-
.సన్దె,గటారిచి.సిబంబునొకని।
ఁదుని,మినీయు,సురుల .తోడసీపర్వ
.తొలఁగినటుల వాని.తోడనిజేరు।
.నొ.నరనేఁజాకెద. నొట్టిడిమీర.లున్న
తీర్థనిమిమ్ము.నొ, డిచితినంచు. 14

త॥ .తనచె,లులెల్లరుం.దనపగవారు.గాఁ
జూడనీవాఁడు.క,రము,కో,ణంగి।
వె.నుకొనితనుమ్త్రి .వెక్కిరించఁగను
.సిగ్గొందనీ.వంత.చెందెడుపట్ల।
.గనిపెట్టని ప్రొద్దు.గడచిపోకుంట-
,తనవేడ్క-వదివడి.న్దాఁటుచునుంట।
పనివడియిఁకదిద్దఁ.బడిని నేరంబు.గా,రింప నీ
రి,త్తగా. నెప్పు వాని. 15

సీ॥ .పోపొందు సోమరి.పోతు మాటలు-తెల్వి.లేనివారలకెల్ల. వాని
నీండ్లు। [లి.వినిగుఱించి।]
కొఱమాలిన రొదల.క్క-అఁ గానితగవరుల్ - ప.నిఁగొనఁడీ తె
పో.రాడుబడులకుఁ.బోయి-వాదాడుఁడు.బుసుపోని మొద్దుల.పొం
తఁజేరి। [.బారులుగను।

.జగడంబులాడి ర.చ్చకునెక్కి- వడఁకెడు.వారి కుంకుఁడురాయ
.సరకుసేయఁగనొల్ల,వి.చారణ-నిపు।.డరయఁగానేనునొకగడి.పరకపాటి
.యైననాదగుసంగతి.కవసరంబు।.పద్ధతులతోడుతోడఁ గ.న్పడదుగాన.

రౌద్రరసః

సరోషదష్టాధికలోహితోష్ఠై।
ర్వ్యక్తోర్ధ్వరేఖా భ్రుకుటీర్వహద్భిః।
తస్తారగాంభల్లనికృత్తకంఠై ।
ర్హుంకారగర్భైర్ద్విషతాంశిరోభిః॥ రఘువంశే- స7. శ్లో58. 1

ణత్థిపభవస్తస్స అపరాహోఅహంజేవ ఏత్థఅబ
రద్ధాజాపలి ఊలదంసణాభవిఅ అగ్గదోభవామి।
ణిఉణిపఇదోఏహి॥ విక్రమోర్వశీయే॥ 2

అణజ్జ-అత్తణోహిఅఅ ఆణుమాణేణపే
క్ఖసి-కోదాణిం అణ్ణోధమ్మకంచుఅప్పవేసి
ణోతిణచ్ఛణ్ణకూవోవమస్సతవ అణుకిదిం
పఢివదిస్సది॥ శాకుంతలే॥ 3

కినుక.

గీ॥ కినుక మైఁగప్పఁబడి కడుఁ గెంపుమిగులు।
పలుదెఱలు మీఁది రేకలఁ దెలుపుబొమము।
డులు ములుకులఁ దెగినకుత్తుకలును బొబ్బ।
లొప్ప పగఱతలల నేలఁ గప్పెనతఁడు॥ 1

వ॥ ఏలినవారితప్పుగాదు- మీకుఁగిట్టని నేనుమీయెదుటనుంటచే నాదే నేరమిటు రావేనిపుణికా. 2

వ॥ దోసకారి-నీతలంపుచొప్పునఁజూచెదవు-దమ్మపుందొడవుననుండి గడ్డిండాఁగిననూతినొబ్బలు నీవాలకమిపుడింకెవఁడు దెలుపఁగలఁడు. 3

AUSTERITY

KING HENRY IV PART I *Act III. Sc*

He is as tedious
As is a tired horse, a railing wife;
Worse than a smoky house. 1

HENRY VI PART II *Act III. Sc. I.*

Virtue is choked with foul ambition.
And charity chased hence by rancour's hand;
Foul subornation is predominant.
And equity exiled your highness land. 2

RICHARD III *Act V. Sc III.*

Give me another horse,—bind up my wounds,—
Have mercy, Jesu !—Soft I did but dream —
O coward conscience, how dost thou afflict me !—
The lights burn blue.—It is now dead midnight.
Cold fearful drops stand on my trembling flesh.
What do I fear ? Myself ? There 's none else by :
Richard loves Richard ; that is, I am I.
Is there a murderer here ? No ;—Yes ; I am,
Then fly. What, from myself ? Great reason why,—
Lest I revenge myself upon myself.
Alack. I love myself. Wherefore ? for any good
That I myself have done unto myself.
O, no ! alas, I rather hate myself.
For hateful deeds committed by myself !
I am a villain : yet I lie, I am not.
Fool. of thyself speak well :....food, do not flatter.
My conscience hath a thousand several tongues,
And every tongue brings in a several tale,

భీ బ త్స ర స ము

—o—

ద్వి॥ పొగఁజిమ్మునిల్లు నెఱ్ఱంటిట్టునాలి।
బెగడుగుజ్జమువలె విసిగించువాఁడు॥ 1

గీ॥ బీరమత్యాశచే గొంతు పిసుకఁబడియె।
దలుసుఁబడెఁ జలమున మంచితనము మఱియు।
దగిలి దురోభ్భధనంబు ప్రధానమయ్యె।
న్యాయమేలినవారి రాజ్యమును విడిచె॥ 2

సీసమాలిక —

ఇంకొక గుజ్జము నీవు నాకుం దెమ్ము
కట్టుము నాదగు గాయములను।
దయచూడుమా నన్ను దైవమా-
యాగుము - కలఁగంటి - నింకెద్ది కాదుగాని।
పిఱికిబుద్ధి యెట్లు పీడించితివి నన్ను-
వెలవెలఁబాఱుదివ్వె యిపుడు - నడి।
రేయి - వడంకు నా మైయెడ నిలిచెను.
జడుపు గ్గడించెడు చలువబొట్లు।
దేవికి వెఱచెద - నానిమిత్తము-
మఱి నాచెంత నెవ్వరు న్గానరారు।
నను నేనుఁ బ్రేమింతు - ననఁగ నే నే నేను-

And every tale condemns me for a villain.
Perjury, perjury, in the high'st degree ;
Murder, stern murder in the dir'st degree :
All several sins, all used in each degree,
Throng to the bar, crying all,—"Guilty ! guilty !"
I shall despair. There is no creature loves me ;
And if I die, no soul shall pity me :
Nay, wherefore should they, since that I myself
Find in myself no pity to myself ? 3

కలఁడయిక్కడనొక ఘాతుకుండు।
లేఁడౌను నేనైన లేలెమ్ము పరుగెత్తు
మేమి నన్నుండియే యేకతంబ।
నేనె నాపైఁబగందీరుచుకొందు
నే మోయని నన్నయ్యో యోవలచెద।
నేకారణంబున నాకు నే నేయొద్ది మో
మేలునొనరించి యుంటచేత।
నోహో యటుఁ గాద యో నన్ను
సహియించుకొనెదఁ గుత్సితములౌ పనులుసల్పి।
నాఁడఁగావున మోసగాఁడను నేనిప్డు
కల్లవల్కుచునుంటిఁ గాన నేను।
నవివేకినిన్నార్చ యనుకొను మంచిగ
వెడఁగనిన్నిఁ వెపొగడుకొనకుము।
నావివేకము వేయి నాల్కలుగలయది
యెల్లనాల్కయుఁ జెప్పు నెక్కటికత।
పాపాత్మునిగ నన్నుఁ బ్రతికథయుం
దప్పువట్టెదుర్ఞ మిగులన బద్ధమ్రప।
మాణముహత్యయుఁ గ్ర మఱిగణింపఁగ
రాని క్రూరఘాతుకతయుఁ జేఱియిట్టి।
వివిధపాపము లెల్ల వెల్లడిగాఁ దాము
న్యాయసభనుఁ జొగి నన్ను దోషి।
దోషియని ఘోష వెట్టనెంతో నిరాశ।
ఁగొనెద నన్నరుణించ రేరును సరిసరి।
వార లెందుకటులఁ జేయ వలయు నన్ను।
నేనె సుంతకనికరించఁ బూనఁగాన॥

PERICLES— *Act. i. Sc. iv.*

But see what heaven can do ! By this our change,
These mouths whom but of late, earth, sea, and air,
Were all too little to content and please
Although they gave their creatures in abundance,
As houses are defiled for want of use,
They are now starved for want of exercise :
Those palates, who, not yet two summers younger,
Must have inventions to delight the taste,
Would now be glad of bread and beg for it :
Those mothers. who, to nousle up their babes,
Thought nought too curious, are ready now
To eat those little darlings whom they loved
So sharp are hunger's s teeth. that man and wife
Draw lots. who first shall die to lengthen life.
Here stands a lord, and there a lady weeping ;
Here many sink, yet those which see them fall,
Have scarce strength left to give them burial.
Is not this true ? .

4

సీసమాలిక—

అయిననుఁ బరికించు మాదైవమేమి సేయఁగలఁడో మామాఱు పగులవలన
సనోళ్లు వీనినెం తేనిన్న మొన్నటి దాఁక భూమియు సముద్రంబు గాలి
వానిజంతువులను వాడుకలేమిచే నిండ్లముఱుగునంత హెచ్చ గనిడి
యైనఁదనుపఁ గొంచెమయ్యెనో యిప్పుడభ్యాసంబులే కివి పస్తుపడియె
గ్రోజపుల్లల్పింపఁ గోరిన నాల్కలిప్పుడు రొట్టెకేకడు ముదముపొందు
మఱిదాని యాచించుఁ జిఱుతలఁ బెంచుట కెంతయో శ్రద్ధవహించినట్టి
తల్లు లేతమకన్న పిల్లలందినసిద్ధపడెద రాఁకలిపలు వరుసయెంత
వాఁడిగనుండెను భార్యయుం బెనిమిటి తమలోననెవరు తోత్రఁ దెగటారి
బ్రతుకునుఁ బొడిగింప వలయునోయని చీట్లు తీయఁ దొడంగికి తెన్నసనొక
దొరయునుమఱియొక దొరసాని యచ్చోట నిలఁబడి రేఁచుచు నీరసిల్లి

కూలుచున్నారు పెక్కండ్రు సొలియచట
గాని వారలపాటునుఁ గాంచునట్టి
వారువారలఁ బూడ్చెదు బలములేక
నిలిచియుండిరిదంతయు నిజముకాదె.

WINTER'S TALE— *Act III. Sc. II.*

But, O thou tyrant !
Do not repent these things, for they are heavier
Than all thy woes can stir ; therefore, betake thee
To nothing but despair. A thousand' knees
Ten thousand years together, naked fasting
Upon a barren mountain, and still winter.
In storm perpetual. could not move the gods
To look that way thou wert. 5

RAPE OF LUCRECE

He, like a thievish dog, creeps sadly thence ;
She, like a wearied lamb' lies panting there ;
He scowls, and hates himself for his offence ;
She desperate with her nails her flesh doth tear ;
He faintly flies, sweating with guilty fear
She stays, exclaiming on the direful night;
He runs, and chides his vanish'd loath'd delight.
He thence departs a heavy convertite
She there remains a hopless cast—away.
He in his speed looks for the morning light :
She prays she never may behold the day ;
"For day," quoth she, "night's" scrapes doth open lay,
And my true eyes have never practis'd how
To cloak offences with a cunning brow. 6

సీ॥ సరియె యొక్కరూరకా జానివనీయక మఱలఁ
బశ్చాత్తాపము వడఁబోకు।
కతమేమనంగ నిన్గాంచెదు దుఃఖము లెన్నటి
కవిభారమగుచునుండు।

గానసీ వెద్దియున్నాపించుటకు నెట్టు కొనకు
మానందో ఱఁగుటకుఁ దప్ప।
భక్తితో నొకవేయి పర్యాయములు నీవు
సాష్టాంగ మెరఁగుట యైన లేక।
యొక్క పెట్టునఁ బదివేల యుగములీవు
దిస మొలన్గొడ్డుకొండపైఁ దెఱపి లేని
బలుతుపానున సీతువం బస్తుపడిన
గానినీకీడు వేల్పువలన్గరఁచలేదు. 5

సీ॥ ఆతడు దొంగకు క్కట్టులక్కడనుండి
యలజడింబ్రాకెడు నాపేయుచట।
గడు రోజుచుండెను బడలికం బడుగొత్త
పిల్లకై వడివాఁడు బిట్టునొచ్చ
కొన్నుఁ దన్నుం దెట్టు కొంచుండెఁ
దనతప్పుఁ గఱచి యాకెయుఁ దన గొల్లతోడ।
మైజీల్చుకొనుచుండె మఱియు నాసందో ఱంగి
నేరము జంకుల నైమటపట్టి।
యతఁడు పర్విడు మెల్లన నామె నాటి।

As the poor frighted deer, that stands at gaze,
Wildly determining which way to fly,
Or one encompass'd with a winding maze,
That cannot tread the way out readily ;
So with herself is she in mutiny
To live or die which of the twain were better,
When life is sham'd, and death reproach's debter. 7

బెడిదమౌకేయికై మొత్తఁ బెట్టుచుండె।
వాఁడుపరుగెత్తుచుం బ్రోతఁ బడుచునుండె।
నంతలోన ముగియ తన సుఖముఁగూర్చి॥

ఉ॥ చేసినదానికై వగవఁ జెందుచు నక్కడనుండి రాజువి।
చ్చేసె నిరాశఁ బొందియటఁ జేడియ యుండెను భ్రష్టురాలుగా।
వేసరి ప్రొద్దుజాడఁగని పెట్టునతండును వెల్లడించుకే।
దోసములన్నవల్ మఱియుఁ దుంటబొమ న్దొసగుల్మసుంగునన్
ద్రోసెడు నేర్పునాదుకనుఁ దోయికొకప్పుడునైన లేదటం।
చాసతి కోరుచుండు నన యంబు దినంబునుఁ జూడకుండుటన్॥ 6

సీ॥ తావేటకానికి దారసమైయెటు
పారిపోవుదునంచు వలను మిగుల।
జంకునఁ జూచెడు జింకకై వడిలేక
కడుఁజిక్కి తావునఁ బడిబిఱాన।
ద్రోవయెయ్యదియైనఁ ద్రొక్కలేకుండిన
దానిపోలిక దనలోనఁ దాని।
గుంజులాడుచుఁ దన్ను గొనుచుండె నచ్చెలి
బ్రతుకుసిగ్గునకులోఁ బడినయప్పు।
మఱియు నెంతయు నప్పువం బడినవాని।
దెల్లముగఁ జావు వేలుపు తెగడునపుడు।
బ్రతికియుంటయో యటుకాసి పట్లఁ జావ।
దివ్పురుటయొ లెస్సయిా రెండు తెఱఁగులనని॥ 7

భీ బ త్స ర స ః

తృషామహిత్యాహతవిక్రమోద్యమః।
శ్వసన్ముహుర్దూర విసారితాననః।
నహంత్యదూరేపిగ జాన్మృగేశ్వరో।
విలోల జిహ్వాశ్చలితాగ్ర కేసరః॥ ఋతుసంహారే స। 1. శ్లో 14

సముద్ధృతా శేషమృణాలజాలకం।
విసన్నమీనం ద్రుతభీతసారసమ్।
పరస్పరోత్పీడన సంహతైర్గజైః।
కృతంసరస్సాంద్ర విమర్దకర్దమమ్॥ 2 శ్లో॥19

సఫేనలోలాయతవక్త్రసంపుటం।
వినిస్సృతాలోహిత జిహ్వాముమ్ముఖమ్।
తృషాకులంనిః సృతమద్రిగహ్వరా।
దవేక్ష్యమాణంమహిషీకులంజలమ్॥ 3 శ్లో॥27

శా కుం త లే

రమ్యంద్వేష్టియథాపురం ప్రకృతిభిర్నప్రత్యహంసేవ్యతే।
శయ్యాప్రాంతవివర్తనైర్విగమయత్యున్నిద్ర ఏవక్షపాః।
దాక్షిణ్యేనదదాతివాచముచితా మంతఃపురేభ్యోయదా।
గోత్రేషుస్ఖలితస్తదాభవతి చ వ్రీడావిలక్షశ్చిరమ్॥ 4

ఏవ

క॥ కడిఁది దగఁ గన్నఁ గాంచు కేశిమై పొంచి
నారుచు మహాటికి న్నదు నోరు దెఱచి
నాల్కె యల్లాడించుచుండెఁ గ సజసేకస
సింగ మేర్పడఁ జంపను చేరునయ్య॥ 1

గీ॥ మెండు గాఁ బెరఁబడు తమ్మి తూండ్లనిడుచు
బకిసమీలు వెఱచి పాఱు తెలివులుఁగులు॥
కలిగి యొండొంటఁ దాఁకు చేగల మొకిముల
పోరు చేదట్టముగ రొంపి మీఱుచుండఁగ॥ 2

గీ॥ నురుఁగునఁ గదలు పొడవగు నోటిదొప్ప
లెంతయుం బైకిఁ జాపిన యెఱ్ఱనాల్కె
లెనసి కదుడప్పిఁ గుంది నీటిని వెదకుచు
గొండపల్లముఁ గార్దున్న పిండు వెడలె॥ 3

చ॥ సొగసుల సేవగించు చవొలి దొప్పున మంతురులన్ననందు రే
లుగడపుఁ గూర్కు లేక పోరలున్ నగరిల బోటతోడని॥
మ్మగ మొగమోటమిన్ బలుకఁ బోవు నెడన్నడఁ బాటుఁ జెందితో
ష్పగనని పేర్గుతెచ్చ్ వడి పొందుచునుం డెమసిగ్గు నెంతయుఁ॥ 4

TJMIDITY

AS YOU LIKE IT *Act. I. Sc. III.*

Alas, what danger will it be to us.
Maids as we are to travel forth so far,
Beauty provoketh thieves sooner than gold. 1

CORIOLANNS *Act. I. Sc. III.*

But had be died in the business,
madam, - how then ?

HENRY VI PART II *Act. III. Sc. II.*

Upon the eye-balls murderous tyranny
Sits in grim majesty to fright the world. 5

KING GOHN *Act. III. Sc. III.*

I had a thing to say,—but let it go :
The sun is in the heaven, and the proud day,
Attended with the pleasures of the world
Is all too wanton and too full of gawds
To give me audience : if the midnight bell
Did, with his iron tongue and braven month,
Sound on into the drowsy ear of night :
If this same were a churchyard where we stand.
And thou possessed with a thousand wrongs;—
Or if that surly spirit, melancholy.
Had backed thy blood, and made it heavy thick ;
Which, else, runs tickling up and down the veins
Making that idiot, laughter, keep men's eyes. 4

భయానకరసము

గీ॥ అకటమనకిఁ కేమి యాపత్కల్గెనో!
యింతవవ్యసనము మెన్నఁడు- వినము।
పడుచుకన్నియలము- బంగారుకన్నదోం।
గలనురేమ, సోయ, గంటవడిగ. 1

వ॥ కాని-యతఁడాపనిలో మునిసినచో నమ్మాయపునెట్టు॥ 2

ద్వి॥ నీకనుపాపల నెలకొనుమృత్యు!
భీకరక్రౌర్యము ర్వాం బెగడింప. 3

సీసమాలిక—

నేఁజెప్పవలయును. నీకొక్క-సంగతి-
యైనఁబోయిన్మది- యూకసమున।
ఁబ్రొద్దువెలయఁ జుండె- ఁగ్రొవ్వినట్టి
పగలుకూడుకొని జగము వేమకలను।
మిగులభోగంబున మిక్కిలిదాబున
మించెదునన్నాలకింపుల కాల।
యలవడిరేగడి యూరముతనయిన్న
నాలుకతోఁదుత వృత్తియుఁ దనను।

And strain their cheeks to idle merriment.
.A passion hateful, to my purposes—;
Or if that thou couldst see me without eyes;
.Hear me without thine ears, and make reply,
Without a tongue. using conceit alone,
Without eyes, ears, and harmful sound of words,—
.Then, in despite of brooded-watchful day,
.I would into thy bosom pour my thoughts.—
But ah, I will not :—

MEASURE FOR MEEASURE— *Act III. Sec. 1.*

Ay, but to die, and go we know not where !
To lie in cold obstruction, and to rot ;
This sensible warm motion to become

.విత్తడినోటితో .నెంతయుంగునం-
రా.తిరిచెవిలోపల. మొ.రసెనేని!

.మనమున్నచోటు. స.మాధియగా నేనియు
.నీకుందపస్వలు వేయు.నెగడెనేని!
.యటుగానియెడ.-నావు.రా[గహభూతము-
.పిత్తజ్వరమనీను. నెత్తురుకు!.

.బెట్టిచిక్కనంజేసి.నట్టిన.-లేనిచో-
.గి.లిగింత.నాళ్లకు .సలిపియద్ది!
.పర్విడునెగదిగం[బజల నే[తంబుల
.విప్పెడునట్టులా వెఱ్ఱి-నగవు!
.నొసరించుచున్-మఱి.యున-

వారిబుగ్గలన్. .సోమరి వేడ్క.ను.జొన్పనట్టి!
.గుణమునా.పూన్కల.తుంగిట్టి-
దదిగాక-.కన్నులులేకీవు .నన్నుంజూచె!
.దేని యాలించెద. వేని వీనులులేక-
.నాల్కలేక.బదులు.పల్కెదేని!

.యూహామా[తమె యుప.యోగపర్చుచుం
గనుల్ . సెవులుకీడ్నల్పు.ను.డువులసద్దు!
.నెదసియుండెద వేని నీ. యె.డందలోన!
.బోయుదున్నేను నాతలం.పుల-.సకలము!

.మిగులంగని పెట్టుచుండునీ.పగటియందు!
.నైన-గానియటులే్నయ .నహావా నేను.

సీ॥ .సరికానిచచ్చుట-.మఱియుంబోవుటయెట.కో-
తెలియంగ నేర-.ముంట-పేరు!

A kneaded cold; and the delighted spirit
To bathe in fiery floods, or to reside
In thrilling regions of thick ribbed ice ;
To be imprisoned in the viewless winds.
And blown with restless violence round about
The pendant world ; or to be worse than worst
Of those that lawless and incertain thoughts
Imagine howling ;— it is too horrible.
The weariest and most loathed worldly life,
That age, ache, penury and imprisonment
Can lay on nature is a paradise
To what we fear of death.

5

.కొనిన చలువ నెత్తుటను – ముంచేము ముగుట –
. మెఱుఁగువఁగల వెచ్చ. మెయిపిడిచిన।
.ముద్దయుఁగుట – మోద. ముంబొంపియుఁతము –
.,నసవఁటిలమునున్న . యట్టి, జీవు।
(.డగ్గియేళ్ళం, బాన. మూపులు, కోఱను
పా.ఱింపు దళసరి. ముంపు దెబ్బ।
. పై నెలకొనుటయున్ –. గానిపించని
గాడ్పు. బజెఱవోయి నిల్క – పఁగఁగఁ।
. వడితోఁ జెసూఁగులా. దెసజగమునకుఁ
జు.ట్టునెగురఁగొట్టఁబ. డుటయు – లేక।
.హద్దుమీఱు చుమఱె. యఱమరతిఱ,ని
.తలఁపులనుకొనెడు. దానికన్న।
. నెక్కువయిడుములఁ. బొక్కుట – యిదికదు
•.గోరము – ముదిమినొ. గులును లేమి।
.,బండిమఱేయుమనల .నందించిబడలిక।
.చీఁదఱలను మిగులఁ. జేయునట్టి।
.యీబ్రతు కెయరయఁగ . నెంతయు మేలగు।
(.జచ్చిపొందెడు .నగ, చాల్లకన్న। 5

భయానకరసః

గ్రీవాభంగాభిరామం ముహురనుపతతి స్యందనే బద్ధదృష్టిః
పశ్చార్ధేన ప్రవిష్టశ్శరపతనభియా భూయసా పూర్వకాయమ్।
దర్భైరర్ధావలీఢైః శ్రమవివృతముఖభ్రంశిభిః కీర్ణవర్త్మా।
పశ్యోదగ్రప్లుతత్వాద్వియతి బహుతరం స్తోకముర్వ్యాం ప్రయాతి॥ 1

అమ్మో-సళిళసేఅసింభముగ్గదోణోమాలిఅం ఉజ్ఝిఅ
వలణం మే మహులఅరో ఆహివట్టఇ-హాలాపరిత్తాఅ
హాసుం ఇమిణాదువ్విణీదేణ దుట్టమహులఅరేణ
పడిహాదిమణాం-ణపసోదుట్టోవిరమది-తాఅణ్ణ।
దోగమిస్సం-కహం ఇదోవిమం అణుసరది॥ 2

ముంచమం-అజూపసఆసంగచ్ఛమ్మి॥ 3

వె ఱ పు

ఉ॥ వెంబడి తేరు-వచ్చె మొఱ. నెట్టి [illegible] ... నమ్మ్రపై
నింబడునంచు వెద్దలకు నివ్వె [illegible] ... చు-బొం
తంబుఉప్పున్నకంబు తిను. న,బ్బను,డ [illegible] ... విప్ప-వో
గుంబరికించుమాదిను వం.గొద్దిగ మొంకగ [illegible] ... టుఁలన్. 1

వ॥ చెలీ-నీటిహోఁత్రగాలి- జాజిప్పడిచి-తెనమ్మ [illegible] ... నెనరొ
నుచున్నది- చెలులారా యీచెక్కతె మ్మ్రద [illegible] ... పెట్టుంబడున
గ్గాపాడుడీ- యీతుంబురియాఁగకున్నాఁడు [illegible] ... చోటికే
గెదను- ఇఁక నె-ట్లిచటికిఁగూడ నన్వొంబడించుచుండెదీ. 2

నన్ను విడువుమమ్మ [illegible] ... బోయెదను. 3

అద్భుతరసః

మందఃకవియశః ప్రార్థీ గమిష్యామ్యుపహాస్యతామ్।
ప్రాంసులభ్యేఫలే మోహాదుద్బాహురివవామనః। రఘువంశే_స.
శ్లో॥ 3. 1.

ఆకారసదృశః ప్రజ్ఞః ప్రజ్ఞయాసదృశాగమః।
ఆగమైస్సదృశారంభః ఆరంభసదృశోదయః॥ శ్లో॥ 15. 2.

శరీరసాదాదసమగ్రభూషణా।
ముఖేన సాలక్ష్యతలోధ్రపాండునా।
తనుప్రకాశేనవిచేయతారకా।
ప్రభాతకల్పాశశినేవశర్వరీ॥ స. 3. శ్లో॥ 2. 3

దినేషు గచ్ఛత్సునితాంతపీవరం।
తదీయమానీలముఖం స్తనద్వయమ్।
తిరశ్చకారభ్రమరాభినీలయోః।
సుజాతయోః పంకజకోశయోశ్శ్రియమ్॥ శ్లో॥ 8. 4

తమంక మారోప్య శరీరయోగజైః।
సుఖైర్నిషించన్తమివామృతంత్వచి।
ఉపాంతసమ్మీలితలోచనోనృప।
శ్చిరాత్సుతస్పర్శరసజ్ఞతాంయయుః॥ శ్లో॥ 26. 5.

అబ్బరము

కం॥ వెడగున్నయి పెంపున్నే । బడయంగా
గోరినవ్వఁబడియెదనాసన్ ।
బోడవగు నతనికిఁ బొందం। బడఁ షంకునకుఁ
గయి బాచుమును గుజ్జవలెన్ । 1

గీ॥ సొగసునకుఁదగునట్టి తెల్విఁగలవాఁడు।
తెలివికిందగు చదువుల వెలయువాఁడు
చదువులకుఁదగినపనిని సల్పువాఁడు।
పనికిఁదగినట్టి పెంపునఁ దనరువాఁడు. 2

గీ॥ ఒడలుచిక్కుటఁగొంచెము తోఁపవుల మెయి।
నామెలొద్దుగపూఁదెల్పు మోముతోడ।
వేకువన్వెల్గుతగ్గుజాబిలినఁబదగు।
చుక్కలుగలుగుమాపటు చూడఁబడియె. 3

గీ॥ ప్రొద్దులున్నిండబలిసిన బోటినల్ల।
ముక్కలచనుంగవయుఁ దేంట్లఁ బొదుగఁబడిన।
పొల్పుమీఱెడు తామర మొగ్గనోయి।
దగుసి రిన్మిఁదుమిక్కిలి దెగడుచుండె. 4

కం॥ కడునొడలు బెరయఁబొడమిని। గుడుహోయిం
బాలవానఁ గురియించెదునా।
బుడుతఁదొడవిడికొడుకుతా। కుడుచవిఁ
దడవొందెదొర మొగుడు కందోయిన్. 5

రఘుర్భృశంవక్షసితేనతాడితః
పపాతభూమౌసహసైనికాశ్రుభిః।
నిమేషమాత్రాదవధూయతద్వ్యథాం।
సహోత్థితస్సైనికహర్షనిస్వనైః॥ శ్లో॥ 61. 6

కులేనకాంత్యావయసానవేన।
గుణైశ్చతైస్తైర్వినయప్రధానైః।
త్వమాత్మనస్తుల్యమముంవృణీష్వ।
రత్నంసమాగచ్ఛతుకాంచనేన॥ స 6. శ్లో॥ 79. 7

ఆలోకమార్గం సహసావ్రజంత్యా॥
కయాచిదుద్వేష్టనవాంగమాల్యః॥
బద్ధుంవసంభావిత ఏవతావ।
త్కరేణరుద్ధోపిచకేశపాశః॥ స 7. శ్లో॥ 6. 8

విలోచనం దక్షిణమంజనేన।
సంభావ్యతద్వంచితవామనేత్రా।
తథైవవాతాయన సన్నికర్షం
యయౌశలాకామపరావహంతీ॥ శ్లో॥ 8. 9

తాంరాఘవందృష్టిభిరాపిబంత్యో।
నార్యోనజగ్ముర్విషయాంతరాణి।
తథాహి శేషేంద్రియవృత్తిరాసాం।
సర్వాత్మనాచక్షురివప్రవిష్టా॥ శ్లో॥ 12. 10

నృపతేఃప్రతిషిద్ధమేవతత్కృతవాన్పంక్తిరథోవిలంఘ్యయత్।
అపథేపదమర్పయన్తి హి శ్రుతవంతో పిరజోనిమీలితాః॥ 11

గీ॥ ఎడఁదనద్దానిచేఁ గొట్టఁబడిన [illegible]|
మొనకనులనీటితోడఁ త [illegible]|
సరకుఁగొనకా నోగులనిము సం[illegible]
హా శిఁగను దళముల రొదతోడ లేచె.

గీ॥ కొలముఁ చేవన్నె చేతనుఁ గ్రొ[illegible]|
న నడఁకువ మొదలగునాగొనములఁ చేత|
నీకుసరియగునాతనిన్ పెండ్లియాడు|
రతనము పసిండితోడుత జతపడున వి. 7

గీ॥ తురితముగఁ గిటికీదారి కరుగుచున్న|
యొకతె చేఁ జేయి చేతఁ బట్టుకొనఁబడియు|
ఁ జుట్టువిడిపూలు రాలెడు నట్టిజుట్టు|
సరకుఁగొనఁబడదంతలోఁ దుఃఖముఁబడఁగ॥ 8

గీ॥ కాటుకింకొకరిత కుడి కంటఁబెట్టి|
యెడమచూపునకద్దాని నిడుటమాని|
కడువడిగ జాలకణ్ణుచెం గటికిమిగుల
జోకమైనేగుదెంచె సలాకఁబట్టి. 9

గీ॥ రా గవుందముకన్ను లఁ ద్రావు చెలులు|
నలుప లేకుండి రొండు పను లెవియైన|
వినికి మొదలగు వారిత క్క్రన చెయిదము|
తెల్లఁజూపునఁ జొరఁబడి యొన్నిజముగ. 10

గీ॥ తేని కేదితగదొ దానినాయొ కిమీఁడు|
చెలఁగిహద్దుమీఱి సలిపినాఁడు| 11

శాపోప్యదృష్టతనయానన పద్మశోభే।
సానుగ్రహో భగవతా మయి పాతితోయమ్। [స 9 శ్లో॥ 74.

కృష్యాం దహన్నపి ఖలు క్షితిమింధనేద్ధో।
బీజప్రరోహజననీం జ్వలనః కరోతి॥ శ్లో॥ 80. 12

సమమాపన్నసత్వాస్తా రేజురాపాండురత్విషః।
అంతర్గతఫలారంభా స్సస్యానామివసంపదః॥ స 10. శ్లో॥ 59. 13

సుతౌ లక్ష్మణశత్రుఘ్నౌ సుమిత్రా సువేయమా।
సమ్యగారాధితా విద్యా ప్రబోధవినయావివ॥ శ్లో॥ 71. 14

తావుభావపి పరస్పరస్థితౌ।
వర్ధమానపరిహీనతేజసౌ॥
పశ్యతిస్మ జనతా దినాత్యయే।
పార్వణౌ శశిదివాకరావివ॥ స॥ శ్లో॥ 82. 15

సాపీతాసన్నిధావేవ తం ప్రవేకథితాన్వయా।
అత్యారూఢో హినారీణా మకాలజ్ఞో మనోభవః। స 12. శ్లో॥ 33. 16

.తప్పుదారినడుగుఁ.జొప్పింత్రుచ.దువరు।
.లయ్యు.రాయసమున.నడఁగువారు. 11

గీ॥ .కనుపడనికొడుకు మొ.గముఁ.దమ్మిసిరిగల।
.నాకు మేల్గఁ బెట్టి.నారుమీఱు।
.నెఱయునగ్గిమొక్క.నేలఁగాల్చుచుదాని।
.విత్తనంబుల మొల.పించునట్లు. 12

గీ॥ .ఒక్కమాటెఱుఁగాలు.నొందినయవ్వార।
.లించుకంత తెల్వి.మించులర।
ఁ.బొట్టః ఱత్తోడఁ.బొలుపారఁచుండెడు।
.పై.రుసిరులమాడ్కిఁ.బరగుచుంద్రు। 13

గీ॥ .కనియె.లచ్చనసతురుగ్గ.లనుకొడుకుల।
ఁ.గవలవారలసుమిత్ర.మిన్నులఁ.బోటు।
.తోడ నేర్చినవిద్దియ.దొడ్డ.యెఱుక।
.మేటియడఁకువఁగాంచిన.సాటిమీఱ. 14

గీ॥ .ఒంటొరువుల నెదిరి.యుండినవారల।
ఁ.గనుఁగొనియెనిరువుర..మనిసిగుంపు।
.హెచ్చుతగ్గు వెలుఁగు.లెనసి.సంజనల్గు।
.పున్నమ.కలువదొర.ప్రొద్దులవలె. 15

గీ॥ .ఆపెసీతదాపు.నందెయవ్వానిని।
.గోరుకొన యోఁదనదు ..కోలముఁజెప్పి।
.మిగులఁ.బెంపుఁజెంది ..మోఁతల.వలరాజు।
..లెఱుఁగమంచిచెడ్డ .లెఱుఁగకుండు. 16

ఇతస్తతశ్చన్వైదేహీ మన్వేష్టుంభర్తృచోదితాః।
కపయశ్చేరురార్తస్య రామస్యేవమనోరథాః॥ శ్లో॥ 59. 17

ప్రవృత్తావుపలబ్ధాయాం తస్యాఃసంపాతిదర్శనాత్।
మారుతిస్సాగరంతీర్ణ స్సంసారమివనిర్మమః॥ శ్లో॥ 60. 18

దృష్టావిచిన్వతా తేన లంకాయాం రాక్షసీవృతా।
జానకీవిషవల్లీభిః పరీతేవమహౌషధిః॥ శ్లో॥ 61. 19

ప్రత్యభిజ్ఞానరత్నంచ రామాయాదర్శయత్కృతీ।
హృదయంస్వయమాయాతం వైదేహ్యాఇవమూర్తిమత్॥ శ్లో॥ 64.

సైషాస్థలీయత్రవిచిన్వతా త్వాం।
భ్రష్టంమయానూపుర మేకముర్వ్యామ్।
అదృశ్యతత్వచ్చరణారవింద।
విశ్లేషదుఃఖాదివబద్ధమానమ్॥ స 13. శ్లో॥ 23. 21

ఏతద్గిరేర్మాల్యవతఃపురస్తా।
దావిర్భవత్యంబర లేఖిశృంగమ్।

గీ॥ ఒడయుచేతనుఁ బంపఁగాఁ బడినకోఁతు
లిచట నచటను నై దేయి నెనుకఁ బటుకొయి।
త్రిప్పటన్ప్రకుచుండి రెం తేపె మడుగుము।
గుందుచుండిన సీ రాము కోర్కెలనఁగ. 17

గీ॥ హనుమయూపెదయిన యునికియు సంపాతి।
దరిసెనంబువలన నెఱుఁగఁ బడఁగ।
దాఁటిపోయె నొకట మేటి మున్నీటిని।
దగులు జాఱువాఁడు తగులము వలె॥ 18

గీ॥ చూడఁబడియె రక్కసులఁ బొంచుపడుబడి
నట్టి జానకి తనునరయుచున్న।
వానిచేత విసముఁ బరఁగించుతీఁగెలఁ
గలసియున్న జీవ గఱ్ఱమాడ్కి. 19

గీ॥ మఱియుఁ దనదుపనిని నెఱవేర్చుకొనియాతఁ
డానవాలు రతన మప్పగించె।
దవిలి రామునకునుఁ దనయంతరూపును
బొందివచ్చు సీత డెందము వలె. 20

కం॥ ఇదియచ్చో చెచ్చటని। న్వెదకెదునాఁకటఁ
బడియె సీయడుగుంద।
మ్మిఁదోఁ ఱఁగుకతనస్వనటం। బోదపినటుల
నొక్కయండె మూఁగతనమునన్. 21

గీ॥ ముందుఁ దోఁచుచుండె మొయిలలో వసుచుసి।
మాలెమంతమనెడు మలఁగఁ గొన।

నవంపయోయత్రఘనైర్మయాచ।
త్వద్విప్రయోగాశ్రుసమంవిసృష్టమ్॥ శ్లో॥ 26. 22

త్వయాపురస్తాదుపయాచితోఽయః।
సోఽయంవటశ్శ్యామఇతిప్రతీతః।
రాశిర్మణీనామివగారుడానాం।
సపద్మరాగఃఫలితోఽవిభాతి॥ శ్లో॥ 53. 23

అనంతరత్నప్రభవస్యయస్య।
హిమంనసౌభాగ్యవిలోపిజాతమ్।
ఏకోహిదోషోగుణసన్నిపాతే।
నిమజ్జతీందోఃకిరణేష్వివాంకః॥ కుమారసంభవే స॥ శ్లో॥ 3. 24

తాంహంసమాలాశ్శరదీవగంగాం।
మహౌషధింనక్తమివాత్మభాసః।
స్థిరోపదేశాముపదేశకాలే।
ప్రపేదిరేప్రాక్తనజన్మవిద్యాః॥ శ్లో॥ 30. 25

పుష్పంప్రవాళోపహితంయదిస్యాత్।
ముక్తాఫలంవాస్ఫుటవిద్రుమస్థమ్।
తతోఽనుకుర్యాద్విశదస్యతస్యాః।
తామ్రోష్ఠపర్యస్తరుచేస్స్మితస్య॥ శ్లో॥ 44. 26

స్వరేణతస్యామమృతస్రుతేవ।
ప్రజల్పితాయామభిజాతవాచి।
అప్యన్యపుష్టాప్రతికూలశబ్దా।
శ్రోతుర్వితంత్రీరివతాడ్యమానా॥ శ్లో॥ 44. 27

.క్రొత్తనీరెచట,నొ.కొలమబ్బుల-న్నిన్న।
.నెడయునాదుకనుల.విడువఁబడియె. 22

గీ॥ .మునుపునీచేత వేడఁబ.డెనెదియదిది।
.చా,మయనునట్టి,వాడికి. జనెడుమఱ్ఱి।
.పండులన్నిండికెంపుల.మొ,ండుకొన్న
.గరుడపచ్చలప్రోవటు. మెఱయుచుండె. 23

గీ॥ .కొ,లఁదికిన్మిఱినరతన.ములగనియగు।
.దేనికిన్మించుసొగసు,గు.దింపలేదు।
.దోసమొకటైన,గొనముల.రాసిలోన।
.మునుఁగు-మచ్చ,వెన్నెలతేని.మినుకులవలె. 24

గీ॥ .వే,ల్పుకేటిఁగా,ర్తుదనంచ.చాల్పులవలె।
.రేయిఁబె,న్మిందునద్దానిచాయలట్లు।
.మిగులఁజఱుకైనబుద్ధింగ .లిగినయాపె।
ఁ.దెల్పుతఱిఁదొ,లిబామువి.ద్దియలుపొందె. 25

గీ॥ .ఇ,గురులోననునుపఁబడు.నేనిపువ్వు।
.పవడమునముత్తియముతాపఁ.బడినయెడల।
.నప్పుడాపెకెమ్మోవియం.దలరునచ్చు।
.చిఱునగవునకుఁబోలికఁ.జెందవచ్చు. 26

గీ॥ .తీయపల్కులుగల్గునా.తీఁగెఁబోడి।
.యెంతయుంబాటకై యె,లుఁ.గెత్తినపుడు।
.వినెడువారికిసుతిచెడు.వీణియవలె।
.మిపులఁగోయిలకూఁతగూ.డ వెగటగును. 27

ప్రవాతనీలోత్పలనిర్విశేష-
మధీరవిప్రేక్షితమాయతాక్ష్యాః।
తయాగృహీతంనుమృగాంగనాభ్య-
స్తతో గృహీతంనుమృగాంగనాభిః॥ శ్లో॥ 46. 28

సర్వోపమాద్రవ్యసముచ్చయేన।
యథాప్రదేశంవినివేశితేన।
సానిర్మితావిశ్వసృజాప్రయత్నా-
దేకస్థసౌందర్యదిదృక్షయేవ॥ శ్లో॥ 19. 29

శామ్యేత్ప్రత్యపకారేణ।
నోపకారేణదుర్జనః॥ స 2. శ్లో॥ 40. 30

తస్మిన్నుపాయాస్సర్వేనః క్రూరేప్రతిహతక్రియాః
వీర్యవంత్యౌషధానీవవికారే సాన్నిపాతకే॥ శ్లో॥ 48. 31

ప్రయోజనాపేక్షితయాప్రభూణాం।
ప్రాయశ్చలంగౌరవమాశ్రితేషు॥ స 3. శ్లో॥ 1 32

వర్ణప్రకర్షేసతికర్ణికారం
ధునోతినిర్గంధతయాస్మచేతః।
ప్రాయేణసామగ్ర్యవిధౌగుణానాం।
పరాఙ్ముఖీవిశ్వసృజఃప్రవృత్తిః॥ శ్లో॥ 28. 33

అలోకసామాన్యమచింత్యహేతుకం।

గీ॥ .బలుక,రువలియుందలినల్ల .కలువమాడ్కి!
.వెలయుచుండెడువాల్గంటి. బెదరుమాడ్కి!
.యూ(డుజింకలనుండియూ. చే,తగొనెనో!
.యూపెవలన నేర్చుకొనెనో. యూ(డుశేళ్లు. 28

గీ॥ .ఒప్పు(గా(దగుతావు(.నుంచు(బడిన!
.సా,టిదినుసుగమిక్బలు. జ,తనము తెరు.!
.నలుప(బడియెనా వెల(దుక. నలువచేత!
.నో,కట(గలసా,రు(జూచుకో. రికనంగ. 29

ద్వి॥ .కడుమండ(గీడుచ.క్క(బడ(డు నేలు!
.గ,డ(గూర్చుటన్మాఱు .కీడున(గాని. 30

గీ॥ .వీ,సరములయ్యామాచేయు. వె,రపు లెల్ల!
.వై,శమెంతయు(గూళసా. వానిదొడ!
.సారెసారెకు(జెలరేగు.జ,న్ని యందు!
.మంచిసత్తువు(-గలిగిన .మందు(వలె. 31

ద్వి॥ .పనికావలసినప్డు. ప,జలకుగా,ర!
.మ,ను(గులయెడ(గ,ద.లాడు(దఱుచుగ. 32

గీ॥ నిండువన్నియు(గలిగియు(.గొండగో(గు!
.తావిలేకున్కి చేతడెం.దమునొగిల్చు!
.తర్చుగగొ,నములన్నియు(.గూర్చుపట్లు!
.పెడమొగంబిడు వేలుపు. పెద్దనడత. 33

ద్వి॥ .క,తము తెలియ(బడ.కజగములో,స!

ద్వీపంతిమందాశ్చరితమ్మహాత్మనః స 5. శ్లో॥ 74. 34

అపమేఘోదయంవర్ష మదృష్టకుసుమంఫలమ్।
అతర్కితోపపన్నంవో దర్శనంప్రతిభాతిమే॥ స6. శ్లో 53 35

మూఢంబుద్ధమివాత్మానం హైమీభూతమివాయసమ్।
భూమేర్దివమివారూఢం మన్యేభవదనుగ్రహాత్॥ శ్లో॥ 54. 36

అంగులీభిరివకేశసంచయం।
సన్నిగృహ్యతిమరంమరీచిభిః।
కుడ్మలీకృతసరోజలోచనం।
చుంబతీవరజనీముఖంశశీ॥ స 8. శ్లో 63. 37

రక్తభావమపహాయచంద్రమా।
జాతఏషపరిశుద్ధమండలః।
విక్రియానఖలుకాలదోషజా।
నిర్మలప్రకృతిషుస్థిరోదయా॥ శ్లో॥ 65. 38

ఉన్నతేషుశశినఃప్రభాస్థితా॥
నిమ్నసంశ్రయపరంనిశాతమః।
నూనమాత్మసదృశీప్రకల్పితా।
వేధసాహిగుణదోషయోర్గతిః॥ శ్లో॥ 66. 39

.వతు లేని పెద్దన. స్వాడేఁ ,మాల్యా తెగను. 34

గీ॥ .కారుమబ్బు గప్పు.కయొ కురిసెడు వాన।
.పువ్వు కాన రాక. పొడముపండు।
.తలఁతుమీరలిట్లు. కరిసెనమిచ్చుట।
.యార-నాకుఁగోర.నట్టికోర్కె. 35

గీ॥ .వట్టిమొద్దు తెల్విఁ.బడసినచందాన।
.నౌర-యినుముబంగ. రైనకరణి।
.బువినివిడచి నేను. దివికెక్కనట్లింతు।
.ననుఁగురించిమీరు. నెనరువలను. 36

గీ॥ .కురుల,గుంపు వ్రేళ్ల. నె,రవున- మిన్కులు।
ఁ,జేలువుమీఅనిరులఁ .దొలఁగఁద్రోసి।
.మొ,గడు,తమ్మిచూడ్కి .నెగడు రేయి మొగంబు।
.క,డలివెన్నముద్దు. లిడెడుమాడ్కి. 37

గీ॥ .త,మ్మిపగతుఁ డెత్తుఁ.దనమును విడనాడి।
.క,రము,సుద్దరూపుఁ.గలిగెనుఁదతి।
.సేగినొదవుమార్పు.చెలఁగదుతిరముగ।
.నచ్చమా,గొనంబు.నందు,పజల. 38

గీ॥ .చందురు వెలుంగు,మిత్తుల.యందునుండె।
.మాపుచీఁకటిపల్లంబు.ప్రాపుఁదవిలె।
ఁ.దమకుఁదగినట్టిగొనముదో.నములనడత।
.నిక్కముగఁ,దమ్మిమాలిచే. న,రపఁబడియె. 39

సుకాంత కాంతామణితానుకారం।
కూజంతమాఘూర్ణితరక్తనేత్రమ్।
ప్రస్ఫారితోన్నమ్రవినమ్రకంఠ।
మ్ముహుర్ముహుర్న్యంచితచారుపుచ్ఛమ్।
విశృంఖలంపక్షతియుగ్మమీషః।
ద్దధానమానందగతిమ్మదేన।
శుభ్రాంశువర్ణంజటిలాగ్రపాద।
మితస్తతో మండలకైశ్చరంతమ్।
రతిద్వితీయేనమనోభవేన।
హ్రాదాత్సుధాయాః ప్రతిగాహ్యమానాత్।
తంవీక్ష్య ఫేనస్యచయంనవోత్థ।
మివాభ్యనందత్ క్షణమిందుమాళిః॥ స 9. శ్లో॥ 2-3-4 40

అహేతుహాసచ్ఛురితాననేందు।
గ్గృహాంగణక్రీడనధూళిధూమ్రైః।
ముహుర్వదన్ కించిదలక్షితార్థం।
ముదంతమోరంకగతస్తతాన॥ స శ్లో॥ 43. 41

భవన్తివాచోవసరే ప్రయుక్తా।
ధ్రువంఫలావిష్టమహోదయాయ॥ స 12. శ్లో॥ 43. 42

వీచీక్షోభస్తనితవిహగశ్రేణి కాంచీగుణాయా।
స్సంసర్పంత్యాఃస్ఖలితసుభగం దర్శితావర్తనాభేః।
నిర్వింధ్యాయాఃపథిభవరసాభ్యంతరస్సన్నిపత్య।
స్త్రీణామాద్యంప్రణయవచనం।
విభ్రమోహిప్రియేషు॥ మేఘసందేశే॥ స. 1 శ్లో॥ 29. 43

సీ॥ .కూ.టమి.న్మానిసి .కుత్తుకనొడ వెను
.ను.లివటుముద్దుగఁ.బలుకుదాని।
.నెంతయుఁదిరిగెడు.నెత్తుకన్నులదాని-
ఁ.బొలపుగఁగ్రిందుమీఁదులకుఁజూపు
ఁ.బడుగొంతుఁగలదాని- .మడిచెఱుత్రోఁచిఁ
గ.ల్గినదాని-సంకెల.లేనిదాని।
.సుంతజెక్క-మొదళ్ల .జోడు వేయుదాని-
.మత్తునహాయిగ .మలయుదాని।
.చందురుని.డాలలరుదాని-.జడలుగట్టు।
.కొనయుడుగుదాని-ఁబ.ల్లటీ.ల్గొనెడుదాని।
ఁ.ద్రచ్చఁబడుపాలనుర్గు.వి.తమగుదాని।
ఁ.గని.చిటికసంతసిలెబుడు.తనెలతాల్పు. 40

గీ॥ .క.తము లేనినగు మొ.గంబు.జాబిలి-నింటి।
.ముంగిటాటనంటు.బుగ్గిచాయ।
.మాటికించుకంత.మాటాడుచెద్దియో।
.వారి.హాళిఁబెంచెఁ.జేరితోడను. 41

ద్వి॥ .తగిన.యదును వే.చి.తగిలించుమాట।
.లగుని.క్కు-వముగమే.ళ్లమరుపెఁ.ఘనకు. 42

గీ॥ .తె.రలునల్రమోయుపిట్ట.బం.తి.మొలనూలు।
.నే.రుపడుసుడిబొడ్డుతో.జాతినడుము।
.వ.ంకచవిఁగొనుమాత్రోవ-ఁ.బ.డతులతోలి।
.వలుపుపలుకుమగలఁగద.వారిహాయిఁ. 43

జ్ఞాతాస్వాదో వివృతజఘనాం కోవిహాతుంసమర్థః శ్లో॥ 45. 44

కేవానస్యుఃపరిభవపదంనిష్ఫలారంభయత్నాః ॥ శ్లో॥ 58. 45

కాంతోదంతస్సుహృదుపనతః।
సంగమాత్కించిదూనః ౯ స 2. శ్లో॥ 39. 46

నన్వాత్మానంబహువిగణయన్నాత్మనైవావలంబే।
తత్కల్యాణిత్వమపినితరాంమాగమః కాతరత్వమ్।
కస్యాత్యంతంసుఖముపనతం దుఃఖమేకాంతతోవా।
నీచైర్గచ్ఛత్యుపరిచదశా చక్రనేమిక్రమేణ॥ శ్లో॥ 49. 47

ప్రత్యుక్తంహిప్రణయిషుసతామీప్సితార్థక్రియైవ॥ శ్లో॥ 54. 48

కేషాంనస్యాదభిమతఫలా ప్రార్థనాహ్యుత్తమేషు॥ శ్లో॥ 65. 49

పటుతరదవదాహోచ్ఛుష్కసస్యప్రరోహాః।
పరుషపవనవేగోత్క్షిప్తసంశుష్కపర్ణాః।
దినకరపరితాపక్షీణతోయస్సమన్తా।
ద్విదధతిభయముచ్చైర్వీక్ష్యమాణావనాన్తాః।
ఋతుసంహారే స॥ 1 శ్లో॥ 22. 50

జ్వలతిపవనవృద్ధఃపర్వతానాందరీషు। 51

ద్వి॥ .పసయొఱింగిన వాఁడె.వఁదుమి డ్వఁగలుగు।
.దిన మొుఁతోఁనన్న.తీఁగియఁబోడి. 44

ద్వి॥ .కొఱగానిపనిఁబూను.కొన్న ట్రివారె
.వరునిక్క ముఁగనవ్వు. పాలుగాకుంద్రు. 45

ద్వి॥ .చెలివలనఁ దెలియు. చెలువునిమాట।
.క,లయికికం టెనుఁగ,డమ మొక్కంత. 46

గీ॥ .బి,ట్టుతలపోసినాయంత.పెట్టనైతి।
ఁ.,బున్ని యముకలదానసీ.వు న్నెఅవను।
.న,తమ-,సుక-మొవనికయిన-. నె,త-డె,న-,కలు।
.కమ్మివ లెఁగ్రిందుమీఁదు నై .క,డమఁగాని. 47

ద్వి॥ .బలుమంచివారలు.బదులు వాకొనుట।
.యడుగు వారికిఁగోర్కె.యంతెంచుటకద. 48

ద్వి॥ .ఏవారికోరిక.లీడేఱకుండు।
.వా,విరిమేలైన. వారలయందు. 49

గీ॥ కాఁరుచిచ్చునఁగ్రాఁగిన.పైరు మొులక।
.లెక్కడ్గాలికెగరెడు.నెండుటాకు।
.లెండకింకినసీళు లె.ల్లెడలఁగల్గి।
.యడవు లెత్తునఁగన్నడి.జడువుగొలుపు. 50

గీ॥ .మెట్టపల్లంబులన్గాలి.మీఁజీమందు।

స్ఫుటతిపటునినాదైః శుష్కవంశస్థలీషు।
ప్రసరతితృణమధ్యేలబ్ధవృద్ధిఃక్షణేన।
గ్లపయతిమృగవర్గం ప్రాంతలగ్నోదవాగ్నిః శ్లో॥ 52. 51

నితాంతనీలోత్పల పత్రకాంతిభిః।
క్వచిత్ప్రభిన్నాంజనరాశిసన్నిభైః।
క్వచిత్సగర్భప్రమదాస్తనాభైః।
సమాచితంవ్యోమఘనైస్సమంతతః॥ స 2. శ్లో॥ 2. 52

ప్రభిన్నవైడూర్యనిభైస్తృణాంకురైః।
సమాచితాప్రోత్థితకందలీదలైః।
విభాతిశుక్లేతరరత్నభూషితా।
వరాంగనేవక్షితిరింద్రగోపకైః॥ శ్లో॥ 5. 53

పయోధరైర్భీమగభీరనిస్వనైః।
స్తడిద్భిరుద్వేజితచేతసోభృశమ్।
కృతాపరాధానపియోషితఃప్రియాన్।
పరిష్వజంతేశయనేనిరంతరమ్॥ శ్లో॥ 11. 54

వివత్రపుష్పాం నలినీ సముత్సుకా।
విహాయఃభృంగాఃశ్రుతిహారినిస్వనాః।
పతంతిమూఢాః శిఖినాంప్రనృత్యతాం।
కలాపచక్రేషునవోత్పలాశయా॥ శ్లో॥ 14. 55

కాశాంశుకావికచపద్మమనోజ్ఞవక్త్రా।
సోన్మాదహంసరవనూపురనాదరమ్యా।
ఆపక్వశాలిరుచిరాతనుగాత్రయష్టిః।

ఁ. బెనురోదలఁ, గ్రాలునిండిన. నెనురుపొదల।
ఁ.గడ్డిదిరుగునో, త్ర్మమ్మడి. స్గ, సినుపంగి।
.క, డఁదగిలి కాకుచిచ్చు, మె.గముఁఁ, గలఁచు. 51

గీ॥ .ఊ, రవు, కఱికల్వ యాకు. డా.లోలు.మిన్న।
.ముక్కలోమసికుప్పరం. గొక్కచో।
.నో, కోటనిండుచూలాలుచం.టకొనచూయ।
ఁ.గలుగునుబ్బులనిందందుఁ. గ్రమ్మఁబడియె. 52

గీ॥ .తునకలో, పిల్లి కన్నుర.తనమువంటె।
.గఱిక మొలకల వెలువడు.నరటెయాకు।
.ల, మయి నారు ద్రవురుగుల.నమరుఁనుడమి।
.తెలుపుకానితో, ద్దులనొప్ప.చెలువవలెను. 53

గీ॥ .అ, డలుఁగొల్పుచుబట్టుఱి. మెడుకొ, ములుల।
.మెఱుపుల, న్గొయ్యాలులుకడు. వెఱవుఁజెంది।
.నేర మొనరించినట్టిపె.న్పాటులనైన।
ఁ.కౌగిలింత్రుకొందురుబిగి.గాఁబఱపున. 54

గీ॥ .త, మి నలరు తేకుఁదొఱఁగిన.త, మ్మినెడసి
.చెవులకుఁ హాయిగారొదఁ. జేయు తేటు।
.లాడు నెమళులపురికన్న.లందుఁబడెడు।
ఁ గ్రొత్తకల్వానచేఁ దెల్వి., ఁగో, లుపోయి. 55

గీ॥ .తెల్లువలువ, నెరవి.రియుతమ్మి మోము మ।
.త్రిలు, తెలిపులఁ గుగొద.ను, లియునందె।
.పండినవరి బె, డఁగు.పల్చవిప్పుఁదెగె।

ప్రాప్తాశరన్నవవధూరివరూపరమ్యా॥ స 3. శ్లో॥ 1. 56

కాశైర్మహీంశిశిరదీధితినారజన్యో।
హంసైర్జలానిసరితాంకుముదైఃసరాంసి।
సప్తచ్ఛదైఃకుసుమభారనతైర్వనాంతాః।
శుక్లీకృతాన్యుపవనానిచమాలతీభిః॥ శ్లో॥ 2. 57

చంచన్మనోజ్ఞశఫరీరసనాకలాపాః।
పర్యంతసంస్థితసితాండజపంక్తిహారాః।
నద్యోవిశాలపులినాంతనితంబబింబా।
మందంప్రయాంతిసమదాః ప్రమదాఇవాద్య॥ శ్లో॥ 3. 58

వ్యోమక్వచిద్రజతశంఖమృణాలగౌరై।
స్త్యక్తాంబుభిర్లఘుతయాశతశఃప్రయాతైః।
సంలక్ష్యతేపవనవేగచలైః పయోదైః।
రాజేవచామరవరైరుపవీజ్యమానః॥ శ్లో॥ 4. 59

మందానిలాకులితచారుతరాగ్రశాఖః।
పుష్పోద్గమప్రచయకోమలపల్లవాగ్రః।
మత్తద్విరేఫపరిపీతమధుప్రసేక।
శ్చిత్తంవిదారయతికస్యనకోవిదారః॥ శ్లో॥ 6. 60

తారాగణప్రవరభూషణముద్వహంతీ।
మేఘావరోధపరిముక్తశశాంకవక్త్రా।
జ్యోత్స్నాదుకూలమమలంరజనీదధానా।
వృద్ధింప్రయాత్యనుదినంప్రమదా॥దేవబా 61

గూడెం గాడు క్రొత్త కోడలువలె. 56

గీ॥ నేలతెల్లు రేయి పెల యేళ్ళసిఖుల।
దెలిపులుం గులుకొలంకు వెలికి లువలు।
పిండిటితోట గములు విరజాజి లేదాకు।
పొన్నలడవులం దెలుపు గనొనక్క. 57

గీ॥ అందముగ నెగడు పరిగి యమొలనాల్లు।
దండనుండిన యంచము తాళ్ళల పెర్లు।
వెడలుపంపున యుసుకదిన్నె పిట్టుంచులుగల।
యేళ్ళు మత్తిల్లు చెలులట్లు మెల్లనంజను. 58

గీ॥ వెండిసంకుతూండు వెలిచాయతో నీరు।
దొఱంగి పిన్నలగుచు గుఱువలివడి
నూర్ల కొలందిం గదలి తల్లుబ్బుల మిన్ను
సురటులవిసరంబడు దొరయటుండె. 59

గీ॥ పిల్లగాలిం గదలు బెడంగు ముంగొమ్మలు।
పుప్పులం దోంచు లేంత చిగురుతుదలు।
తేంట్లం గ్రోలంబడిన తేనె యూటలుగల్గి।
కొట్టదేవని యొడందం గో విదారి. 60

గీ॥ మేలిరిక్కతో డవుం దాలిచిమబ్బులు।
దొలంగు జాబిలి మొగమలరుచుండ।
వలిపె వెన్నెలవలువ వన్నెట్టుకొని రేయి।
పూంటంబూంటంబడుచు పోల్కి నెరయు. 61

నచందనంచంద్ర మరీచిశీతలం।
నహార్మ్యపృష్ఠంశరదిందునిర్మలమ్॥
నవాయవఃసాంద్రతుషారశీతలా।
జనస్యచిత్తంరమయంతి సాంప్రతమ్॥ స 5. శ్లో 3. 62

ద్రుమాస్సపుష్పాః సలిలంసపద్మం।
స్త్రియస్సకామాఃపవనస్సుగన్ధిః।
సుఖాఃప్రదోషాదివసాశ్చరమ్యా।
సర్వంప్రియేచారు తరంవసన్తే॥ స 6. శ్లో॥ 63

ఆకంపయన్కుసుమితాఃసహకారశాఖా।
విస్తారయన్పరభృతస్యవచాంసిదిక్షు
వాయుర్వివాతిహృదయానిహరన్నరాణాం।
నీహారపాతవిగమాత్సుభగోవసంతే॥ శ్లో॥ 22. 64

ఇన్దీవరేణనయనం ముఖమంబుజేన।
కుందేనదంత మధరంనవపల్లవేన।
అంగానిచంపకదలైస్సవిధాయవేధాః।
కాంతేకథంఘటితవానుపలేనచేతః॥ శృంగారతిలకే. శ్లో॥ 3. 65

సమాయాతేకాంతేకథమపిచకాలేనబహునా।
కథాభిర్దేశానాంసఖిరజనిరర్ధంగతవతీ।
తతోయావల్లీలా కలహకుపితాస్మిప్రియతమే।
సపత్నీవప్రాచీదిగియమభవత్తావదరుణా॥ శ్లో॥ 9. 66

శ్లాఘ్యంనీరసకాష్ఠతాడనశతం శ్లాఘ్యఃప్రచండాతపః।
క్లేశఃశ్లాఘ్యతరంసుపంకనిచయైశ్శ్లాఘ్యోతిదాహోనలైః।

గీ॥ చందమామ మినుకు చల్వగందవుగాని
యచ్చ మేడపాల గచ్చుగాని
చలువ తుంపరు వెద చల్లుగాడ్పులుగాని
యిప్పుడు పడలెడలఁ గింపుగావు. 62

గీ॥ తనరుఁ బువులఁ జెట్లు తామరలన్నీరు
కంతుతోడ నువిద కమ్మతావి
గాలి సుకము సంజ కడు వోయియాడ
లందమంతయు నగు నామనిఁ జెలి. 63

గీ॥ మంచుపాటు మచ్చ మాయగ నామని
గోమరుగాలి మాని కొమ్మ లూఁపు
నలువుఁ గోయిలపలుకుల పెంపు దెసలందు
నీచు నెల్లరి మదులాఁచికొంచు. 64

గీ॥ నల్లఁ గలువఁ జూడ్కి నగుమోముఁ దమ్మిచే
మొల్లచేతఁ బల్లు మోవి గురున
గడమమేను సంపెఁగలఁ జేసియా బమ్మ
చెలువ జాతనెట్లు సలిపెనెడఁద. 65

గీ॥ ఎంతయుం బ్రొద్దునకు మగఁ డెట్లొ రాగ
గడిచె నరకేయి సకి నాళ్లఁ దలతోడ
బోలయలుకఁ జెల్వపై నేను దెలుపునంత
నీతొలి దెస సవతివలె నెఱ్ఱనయ్యె. 66

గీ॥ బడితె దెబ్బలు నూరు మేల్ వాసి యెండ
కస్తిన యముడు నుల నగ్గి కాల్పు లెస్స

యత్కాంతాకుచపార్శ్వబాహులతికా హిందోలలీలాసుఖం।
లబ్ధంకుంభవరత్వయానహిసుఖం దుఃఖైర్వినాలభ్యతే॥ శ్లో॥ 10. 67

క్షరత్తుషారశీకరాః ప్రబుద్ధకైరవాకరాః।
తతోఽజజృంభిరేకరాజగత్సుశార్వరీకరాః॥నలోదయే.స2.శ్లో॥53.68

మధుప్రపీయచాభవన్నతానతానతానతాః
రమారమారమారమా కులేజనేత్రహేలయా॥ శ్లో॥ 56. 69

స్వయోనిభక్షధ్వజసంభవానాం।
శ్రుత్వావినాథంగిరిగహ్వరస్థః।
తమోరిబింబప్రతిబింబధారీ।
విరాతికాంతేపవనాశనాశః॥ రాక్షసకావ్యే. శ్లో॥ 9. 70

విక్రమోర్వశీయే.

ఆవిర్భూతేశశినితమసారిచ్యమానేవరాత్రి।
నైశస్యార్చిర్హుతభుజ ఇవచ్ఛిన్నభూయిష్ఠధూమా।
మోహేనాంతర్వరతనురియం లక్ష్యతేముచ్యమానా।
గంగారోధఃపతనకలుషా గచ్ఛతీవప్రసాదమ్। 7।

ఏషామనోమేప్రసభంశరీరా।
త్పితుఃపదంమధ్యమముత్పతన్తీ।
సురాంగనాకర్షతిఖండితాగ్రా।
త్సూత్రంమృణాలాదివరాజహంసీ॥ 7॥

.నా,తిచనుకడబుజముతీఁ.గూఁతహాయు।
.వడయు దేనికడవ-లేదు-.పడక-,సుగము. 67

గీ॥ .తొఱఁగుచుండెడుమంచుతుం.పరఁ గల్గి।
.మిగులఁగల్వల,తొఁగలను. మేలుకొల్పి।
.తొ,గలరాయనిచేతులు జగములందు।
.నేపుమీఱుచునుండెను.నాపిదపను. 68

గీ॥ .వె,న్నెనీళులనాయూ,యు.విదలుద్రావి।
.వంగివంగక తార్మాఱు.వడకపోరు।
.కల్లుకతమునమిగులఁజీ.కాకువడిన।
.వారల-మరుకలిమి-వింత.వన్నెమించె. 69

గీ॥ .గా,లిమేపరిపగ-,తన.కతముఁదెంచి।
.పడగభూళ్ల యురుము-ఁగొండ.పరియనుండి
.యూలకించి-,చీఁకటిగొంగ.యచ్చుమచ్చు।
.దారియోముద్దుగుమ్మ-లో.వన్నలిపెను. 70

గీ॥ చ,ందో,డుమ-ని,రులెడయుకే.చం,దముగను।
.మాపునఁబొగఁదొఱఁగునగ్గి.మంటమాడ్కి-।
.నీచెలువసా,మ్మఁబాయుచుఁ.దో,ఁచెఁబడమె।
గట్టాఱుగుకలఁకన్దేఱు.గం,గవలెను॥ 71

గీ॥ .చ,దలనెగురుచునీవేల్పు.సానినాడు।
.డెందమున్లాగుబల్మ్రిమై.ఁబొందినుండి। 72

అధవాతణాలగ్గంవిఅజీసా అసలిలంణాతస్సింరా।
అరహాస్సంచిరంచిట్ఠిస్సది త్తితక్కేమి। 73

ఆదర్శనాత్ప్రవిష్టా సామేసురలోకసుందరీహృదయమ్।
బాణేనమకరకేతోః కృతమార్గమవంధ్యపాతేన। 74

ఆభరణస్యాభరణం ప్రసాధనవిధేః ప్రసాధనవిశేషః।
ఉపమానస్యాపిసఖే ప్రత్యుపమానంవపుస్తస్యాః। 75

ప్రియవచనకృతోఽపియోషితాం।
దయితజనానునయోరసాదృతే।
ప్రవిశతిహృదయంనతద్విధాం।
మణిరివకృత్రిమరాగయోజితః॥। 76

ఉష్ణాలుశ్శిశిరేనిషీదతితరోర్మూలాలవాలేశిఖీ।
నిర్భిద్యోపరికర్ణికారముకులాన్యాలీయతేషట్పదః।
తప్తంవారివిహాయతీరనలినీం కారండవస్సేవతే।
క్రీడావేశ్మనిచైషపంజరశుకః క్లాంతోజలంయాచతే. 77

అవధూతప్రణిపాతాః పశ్చాత్సంతప్యమానమనసోహి।

.తురించఁబడినట్టికోనఁగెల.తూఁడ[illegible]కి।
.యాఁడు రాయంచ దారము.న్దోఁడునట్లు 72

వ॥ అట్లుకాని చోగజ్జిపోఁచంజగఁలుకొన్న [illegible]
వానియందు రాచమంతనము[illegible]. 73

గీ॥ .పచ్చవిల్తునితప్పిపో.వక తగిలిన।
.తూపుచేఁజేయఁబడినట్టి.త్రోవఁగల్లు
.నాదు డెందంబులోపలన్సాభముకొనిము।
ఁ.గన్నయంత నెయావేల్పు-బ..న్నమిన్న. 74

కం॥ తోడవులకుఁదోడవు వేసం।
.బులచందంబునకు వేస.ములచందంబో।
చెలికాఁడ-దానియందం।
.బలరారెడురూపు-పోల్కి-.[illegible]ఁబోలికకుఁగా. 75

గీ॥ .మగలవేఁడుకోలు.మక్కువకలుగక।
.మంచినుడులనైన.మగువలమది।
.కెక్కఁబోవదు-గుఱు. తెలిఁగినవారికి।
ఁ.గల్లరంగుమాని.కంబుమాడ్కి. 76

చ॥ .ఉ.డుకున.కోడిజు.ట్టువులుఁ.గుండెడుఁజల్లని చెట్టుపాదునం।
.దెడఁబడఁజేసిగోఁగు మొ.గ. లెంతయు లోననణంగుఁదేఁటి-బి
.ట్టుడికిననీటఁజాసిచను.నొడ్డునఁగల్గినదన్మ్ముకించ-.న।
.కడి[illegible] 77

సీ॥ .మంచియెడఁదఁగల్గు.మ.గువలు-మొక్కల।

వివిధై రనుతప్యన్తే దయితానునయైర్మనస్విన్యః॥ 78

పాదాస్త ఏవ శశినస్సుఖయంతిగాత్రం।
బాణాస్త ఏవ మదనస్యమనోనుకూలాః।
సంరంభరూక్షమివ సుందరియద్యదాసీ।
త్త్వత్సంగమేన మమతత్తదివానునీతమ్॥ 79

యదేవోపనతందుఃఖం సుఖంతద్థిరసాంతరమ్।
నిర్వాణాయతరుచ్ఛాయా తప్తస్యహివిశేషతః॥ 80

ఆరక్తకోటభిరియం కుసుమైర్నవకందలీమలినగర్భైః
శోపాదంతర్బాష్పే స్మరయతిమాంలోచనేతస్యాః॥ 81

పద్భ్యాంస్పృశేద్వసుమతీం యదిసాసుగాత్రీ।
మేఘాభివృష్టసికతాసువనస్థలీషు।
పశ్చాన్నతాగురునితంబతయాతతోస్యాః।
దృశ్యేతచారుపదపంక్తిరలక్తకాంకా॥ 82

హృతోష్ఠరాగైర్నయనోదబిందుభి।
ర్నిమగ్ననాభేర్నిపతద్భిరంకితమ్।
చ్యుతంరుషాభిన్నగతేరసంశయం।

సరకుగొనరు. కాని, చాలనొచ్చు।
కొనుచుఁబలు తెఱఁగుల. గు పెనిమిటుల వేఁడు।
కొళ్లఁదలఁచిపిదపఁ. దల్లడింత్రు. 78

గీ॥ సలుపునొడలికిహాయినా. నెలమినుకులు।
యెదకునామరుతూపులే. యింపుఁగొలుపు।
బెడిదమైసైఁపరాకుండుఁ జెలువ. యెవ్వి।
మెత్తఁబడియెడునీ. కూట. మిసవినాకు. 79

గీ॥ కదియుచుండు నద్ది. కడువంతగా-నదే।
మాటెడున్నకముగ. మఱొకలాగు।
హాయిని డెడుమ్రాని. చాయ-మెండుగనెంచు।
తీవ్రమైన దెబ్బ. తిన్న తనికి. 80

గీ॥ కడుపు నెడనుసల్పుఁ. గడునంచులందున।
నెఱుపుఁగలుగుపువ్వుల. సీయనంటి।
యలుకచేతలోన. నప్పలనిండిన।
దానికన్న దోయిఁ. దలఁపఁజేయు. 81

గీ॥ ఆయతివ నేలనడుగుల. నంటునేని।
వానఁదడియునిసుక చోట్లఁ. గానతోవ।
బరువుపిఱుఁదుల వెన్కకు. వంగియూపె।
లత్తుకంబొల్చునద్దుజా. డకనఁబడును. 82

గీ॥ మోవి యెఱుపానుకన్నిటి. బొట్లుకలుగు।
నీచిలుకకెమ్ముపచ్చన. నెసఁగుచంటి।
వలువజాఱును-నిచ్చయుం. బలుకతోడ।

శుకోదరశ్యామమిదం స్తనాంశుకమ్॥ 83

ఆలోకయతిపయోదాన్ ప్రబలపురోవాతనర్తితశిఖండః।
కేకాగర్భేణశిఖీ దూరోన్నమితేనకంఠేన॥ 84

ప్రభుతారమణేషుయోషితాం।
నహిభావస్ఖలితాన్యపేక్షతే॥ 85
తద్వియోగభరేచండి మయాతమసిమజ్జతా।
దిష్ట్యాప్రత్యుపలబ్ధాసి చేతనేవగతాసునా। 86

అసౌముఖాలంబితహేమసూత్రం।
బిభ్రన్మణింమండల శీఘ్రచారః
అలాతచక్రప్రతిమంవిహంగః।
స్తదాగ్రలేఖావలయంతనోతి॥ 87

ఆభాతిమణివిశేషోద్రూరమిదానీం పతత్రిణానీతః।
నక్తమివలోహితాంగః। పరుషఘనచ్ఛేదసంపృక్తః॥ 88

ఇయంతేజననీప్రాప్తా। త్వదాలోకనతత్పరా।
స్నేహప్రస్రవనిర్భిన్న। ముద్వహన్తీస్తనాంశుకమ్॥ 89

ఁదడఁబడుచులోఁ తుపాక్కిలి గలచెలిజన. 83

గీ॥ ప్రబలు నెదురుగాలి వలననాడెడు పురి।
తనరఁ జేకినిండఁ గొనినగొంత్తు।
నెత్తి దవుగమీఁది కేంతయునట్టువ।
వులుఁగు మాచుచుండె మొఱుఁగెన. 84

ద్వి॥ మగలయందుఁగలయుగ్మలు వేలుబడి।
తగులఁబోకుండు డెందము తాళుమా. 85

గీ॥ మిగులనీయెడఁబాటున నెగడ విరుల।
ముంచఁబడినాఁడనో యల్క పోతనేను।
నుసుఱువోయినవానిచే నుసుఱుమాడ్కి।
బదపడియు పోయిగాఁ బొందఁబడితి పీవు. 86

గీ॥ నోట వ్రేలాడు బంగరు నూలుగల్లు।
మానికముఁబట్టి చుట్టు గ్రుమ్మరి బిత్తాన।
గోఱవిగిఱివలెనద్దాని వెఱుపు రేక।
కడియమీఁ పుల్లు మిక్కిలి గానొనర్చె- 87

గీ॥ వులుఁగు చేతను దవ్వఁ గొం పోవఁబడిన।
వింత మానికమిప్పుడు వెలయుచుండు।
రాతిరి క్రిదట్ట మామబ్బు వర్రియ్యాలోన।
గప్పఁబడియున్న యట్టికెంగాము వలెను. 88

గీ॥ ఏగుఁదెంచెను నీతల్లి యిదిగో యీమె।
కన్నులారంగ నిన్నుఁ దాఁ గాంచఁగోరి

శమయతిగజానన్యాన్గంధద్విపఃకలభోపిసన్।
ప్రభవతితరాం వేగోదగ్రం భుజంగశిశోర్విషమ్।
భువమధిపతిర్బాలావస్థోప్యసౌపరిరక్షితుం।
నఖలువయసాజాత్యైవాయం స్వకార్యసహోగుణః॥ 90

నద్యాఇవప్రవాహో।విషమశిలాసంకటస్ఖలితవేగః।
విఘ్నితసమాగమసుఖో।మనసిశయశ్శతగుణోభవతి॥ 91

శాకుంతలే.

సుభగసలిలావగాహాః।పాటలసంసర్గసురభివనవాతాః।
ప్రచ్ఛాయసులభనిద్రాదివసాః పరిణామరమణీయాః 92

ముక్తేషురశ్మిషునిరాయతపూర్వకాయా।
నిష్కంపచామరశిఖానిభృతోర్ధ్వకర్ణాః।
ఆత్మోద్ధతైరపిరజోభిరలంఘనీయా।
ధావంత్యమీమృగజవాక్షమయేవరథ్యాః॥ 93

కూర్మిమాటలచేనిండు.కొన్నయట్టి।
చన్నుఁగవపిరాఁదికొంగును.సర్దుకొంచు. 89

సీ॥ మఱలించుఁ బిల్లయ్యె.మకపుకేనుఁగు మిగిలిన
మొక్కడు. మొకములనెల్ల।
క.రువలిమేఁతరి. కం.దువిసంబు।
వడి వె.క్కసంబుగఁ.బబలుచునుండు।
నరు.సుపిన్నతనంబు.నందుండియైన।
ఁ.బ.ంటవలంతిఁగా. పాడగఁజాలు।
ఁ.గ.రముఁదనపనిఁజ.క్కం బెట్టు
ఁబుట్టు.కన్గానియీడునఁగా?ట్టిగొ.నము. 90

గీ॥ ఇఱుకురాతిచోటఁ.దొఱఁగినవడిఁగల।
వాఁగుపొ.ర్లి కవలె.నాఁగఁబడిన।
పొంకుహొయికలుగు పు.వ్వులుతుఁడునూఱు।
రెట్టులెంతయుఁజెల. రేఁగుచుండు. 91

కం॥ చల్లనినీ.రాటములఁ।
మెల్లగఁ.బాదిరులతావి. మెలఁగెడుగాలుల్।
మొల్లపునీడలపడకలు।
నెల్లడముగిసినకొలంది.నింపగుపవళుల్. 92

గీ॥ విడుపంబడఁబగ్గములు-కడు.నిడుదమొయిలు।
ని.చ్చలపు.సురఁటిసిగలు-నిక్కువీను।
లొనర-లేడివడికిసైఁప.కున్నకరణి।
ఁ.ద.త్తుడులుతమదు.మునకం.దక-పరువిడు, 93

యదాలోకేసూక్ష్మంవ్రజతిసహసాతద్విపులతాం।
యదర్థేవిచ్ఛిన్నంభవతికృతసంధానమివతత్।
ప్రకృత్యాయద్వక్రంతరపిసమరేఖంనయనయో।
ర్నమేదూరేకించిత్క్షణమపినపార్శ్వేరథజవాత్॥ 94

నీవారాశ్శుకగర్భకోటరముఖభ్రష్టాస్తరూణామవః।
ప్రస్నిగ్ధాఃక్వచదింగుదీఫలభిదఃసూచ్యంతఏవోపలాః।
విశ్వాసోపగమాదభిన్నగతయశ్శబ్దంసహంతేమృగా।
స్తోయాధారపథాశ్చవల్కలశిఖానిష్యందరేఖాంకితాః॥ 95

శాంతమిదమాశ్రమపదంస్ఫురతిచబాహుఃకుతఃఫలమిహాస్య।
అథవాభవితవ్యానాం।ద్వారాణిభవన్తిసర్వత్ర॥ 96

శుద్ధాంతదుర్లభమిదం వపురాశ్రమవాసినోయదిజనస్య।
దూరీకృతాఃఖలుగుణై।రుద్యానలతావనలతాభిః॥ 97

నరసిజమనువిద్ధంశైవలేనాపిరమ్యం।
మలినమపిహిమాంశోర్లక్ష్మలక్ష్మీంతనోతి।
ఇయమధికమనోజ్ఞావల్కలేనాపితన్వీ।
కిమవహిమధురాణామ్మండనంనాకృతీనామ్॥ 98

ఏసోవాదేరిదపల్లవంగులిహింతువరేదివి।
అమరకేసరరుక్ఖఓజావణంసంభావేమి॥ 99

కం॥ చిన్నది పెద్దదిగా-విడి
యున్నది కలసినటు-వంక నురువ విసరిగా
జెన్నారు-దవునఁ జెంగట
గన్నులఁబడ దెద్ది తేరు కడువడిఁ బోవన్. 94

ఉ॥ క్రిందికి రాలుచుండు వరిగింజలు చెట్టుఁ చిల్కతొఱ్ఱలన్
మందటగార పండ్లు చిదుమన్ గనుచున్న గనుండు రాలు-బల్
సందడి కోర్వ్వ మచ్చికల సాఁగుచు నిచ్చకొలందినిఱ్ఱులున్
బొందడు నీటిపట్టు తెరువుత్తడి కోఁకల చిమ్ము-జాడలన్. 95

గీ॥ ఈతపసిపల్లె నెమ్మది నెనయు-బుజము
నదురు-దీనికిచట నెట్టు లానో మేలు
అటులఁగాకున్న యెడల-నంతటను ముందు
గాఁదగిన వావి తెరువులు కలుగుచుండు. 96

గీ॥ అంతి పురమునకందని యందమిద్ది
తపసిపల్లి యమనిసికిఁ దనరు నేని
కానయందలి తీఁగల న్గడుగొనముల
నగరు పూఁదోటఁ దీవలు నగఁబడుఁగద. 97

గీ॥ తమ్మిపూలు పారునాచునఁ దగిలియైన
మెఱుఁగునిడున లుపయ్యెఁజం దురునిమచ్చ
నారచీరైననీమె చెన్నారు-నంద
మైనరూపులకుఁదోడవు కానిదెద్ది. 98

వ॥ గాలింగదుపఁబడు చివురుఁ వ్రేళ్ళనన్దొందర పెట్టుచున్నట్లున్న దీపా
న్నగున్న-కావున మన్నించెదను. 99

కదమోఅజ్జేణరాఏశివంసోఅళంకరిఅది-కదమోవా
విరహామజ్జాస అజణోకిదో దేసో-
హాళాసఉందళేఏత్థఏవ్వదావముహుత్తంచిట్ఠజావతు-
ఏణివగదాఏళదాసణాహోవిఅఅలంకేసరరుక్ఖఓర- 100

భగవాన్కాశ్యపశ్శాశ్వతేబ్రహ్మణిస్థితఇతిప్రకాశః-
ఇయంచవస్సఖీతదాత్మజేతికథమేతత్ ॥ 101

మానుషీషుకథంవాస్యాదస్యరూపస్యసంభవః।
నప్రభాతరళంజ్యోతి।రుదేతివసుధాతలాత్ ॥ 102

భవహృదయసాభిలాషం।సంప్రతిసందేహనిర్ణయోజాతః।
ఆశంకసేయదగ్నిం।తదిదంస్పర్శక్షమంరత్నమ్॥ 103

అనుయాస్యన్మునితనయాం।సహసావినయేనవారితప్రసరః।
స్థానాదసుచ్చలన్నపి।గత్వేవపునఃప్రతినివృత్తః॥ 104

గచ్ఛతిపురశ్శరీరం ధావతిపశ్చాదసంస్తుతంచేతః॥
చీనాంశుకమివకేతోఃప్రతివాతంనీయమానస్య। 105

స్నిగ్ధంవీక్షితమన్యతో పినయనేయత్ప్రేరయంత్యాతయా॥ 106

వ॥ తనచేనేరాచవంగడము నోడువఁబడియె - నే.సీమ. తమయె
డఁబాటునన గులుపజకెలసి గానొనర్చఁబడియె - యే మోసకుం
తల (.)యచ్చటనెయొక్కింత సేపంత వఱకుండు నంతలోఁ గూడి
కన్పొందనినీతోడఁదీఁగెనన్గాడునటులీపొన్న నొప్పనో ॥100

వ॥ కాన్పపుడమతపసి - పెండ్లిమాని మఱికైకడఁగుజోగికదా - యీ
మీఁచెలియాతనికూఁతురెట్లగును. 101

ద్వి॥ .అగునెట్లు.మానిసు.లండ్టిరూపు।
.నెగడఁబోవదు.జోతి.నేలలోనుండ. 102

గీ॥ .డెందమానీదుకోరికనందుకొను-మ.
.దేమనఁగ-సందియము వాసె-.నివుడు దేని।
.నీవునిప్పనియనుకొని.నావొయదియె।
.కైకొనంజాలురతనము.గాఁజెలంగు. 103

గీ॥ .వెంబడించితపసి.పిల్ల-నేవడితోడ।
నడఁకువమెయినాదు.నడకనడ్డి।
.యున్నచోటుకేదల.పండియైనన్వ్రాళ్ళి।
.మళ్ళివచ్చినట్టి.నూడ్కి-నైతి. 104

కం॥ .బొందమునునడుచుచున్నది।
.డెందమెుఱుకలేక పారె.డిన్యెను వెన్కన్
దొందరగ-నెదురుగాలిన్।
.జెంది.పడగమన్న పట్టు.చీర.వితమునన్ ॥ 105

తే॥ .కనుఁగొనె.సిద్దము.గా-నాపె-

యాతంయచ్చనితంబయోర్గురుతయా మందంవిలాసాదివ।
మాగాఇత్యుపరుద్ధయా యదపిసాసాసూయముక్తాసఖీ।
సర్వంతత్కిలమత్పరాయణమహో కామీస్వతాంపశ్యతి॥ 106

కృత్యయోర్భిన్నదేశత్వా ద్ద్వైధీభవతిమేమనః।
పురఃప్రతిహతంశైలే స్రోతఃస్రోతోవహంయథా॥ 107

తవకుసుమశరత్వం శీతరశ్మిత్వమిందో।
ర్ద్వయమిదమయథార్థం దృశ్యతేమద్విధేషు।
విసృజతిహిమగర్భైరగ్నిమిందుర్మయూఖై।
స్త్వమపికుసుమబాణాన్వజ్రసారీకరోషి। 108

స్మరఏవతాపహేతుర్నిర్వాపయితాసఏవమేజాతః।
దివసఇవాభ్రశ్యామస్తపాత్యయేజీవలోకస్య॥ 109

యాత్యేకతో స్తశిఖరం పతిరోషధీనా॥
మావిష్కృతో రుణపురస్సర ఏకతోర్కః।
తేజోద్వయస్యయుగపద్వ్యసనోదయాభ్యాం।
లోకోనియమ్యతఇవాత్మదశాంతరేషు॥ 110

తనదు. చూడికిఁగవ వేఱు. చోటఁబఱపియు।
ఁ. జనె, బటువుపిఱుందు. జంటబరువున।
. నోయన నెంతయు. నోయారమలర।
ఁ. దనుఁబోకుమనియడ్డు . తన చెలికత్తెఁ।
. గాంచె నలుకనిట్టి. కతెములఁబట్టె॥
. ననుఁగూర్చి యేయిదం. తయునితలంతు।
., ఁదగులమందినన వాఁడు. తనుఁజూచునహహా॥ 106

గీ॥ . పనుల వేఱు పాటు. వలన నా డెందంబు।
. రెండు తెఱఁగులగుచు. నుండెనిపుడు।
, తనకు నెదుటనడ్డు , తగిలినకొండచే।
ర్పున నెగడెడు నేటి . పొర్లువలెను॥ 107

ఉ॥ పూవులయమ్ములంగలుగు . ప్రోడవుసీవట-చల్లనైనవాఁ।
. డా, విరితమ్మిగొంగయట- . యచ్చెరువౌ-ననుఁబోలునట్టివా।
. రీవెడమాటనమ్మఁగల. రే-యలరే, దొరచల్లునిప్పులన్।
. నీవునుఁబూలములుక్కలును . వింతువుగానుదిమాసిపోవగన్॥ 108

కం॥ వలరాజెకాఁకతత-మా।
. తఁడెనాకున్దానిమాన్పఁ. దలచూపెక్-మ।
బ్బులఁగారుక్రమ్మినట్టిప।
. గలుచొప్పున వేసఁగితఱి. కడముట్టునెడన్॥ 109

గీ॥ . ఒక్కవైపు గ్రుంకు . చుండెను జాబిలి।
. నెగడునొక్కప్రక్క . , జగముకన్ను।
., మించు జంటకీడు. మేలుల చేఁబడ।
. తెలుపఁబడునటుతన., దెసలమార్పు॥ 110

అంతర్హితేశశినిసైవకుముద్వతీమే।
దృష్టింననందయతి సంస్మరణీయశోభా।
ఇష్టప్రవాసజనితాస్య బలాజనస్య।
దుఃఖానినూనమతిమాత్రసుదుస్సహాని॥ 111

ఏసావిపిఏణవిణాగమే ఇరఆణీరవిసాదదీహాఅరం।
గరుఅంవివిరహాదుక్ఖం ఆసాబంధోసహా వేది। 112

రమ్యాణివీక్ష్యమధురాంశ్చనిశమ్యశబ్దాన్।
పర్యుత్సుకోభవతియత్సుఖితోపిజంతుః।
తచ్చేతసాస్మరతినూన మబోధపూర్వం।
భావస్థిరాణిజననాంతరసౌహృదాని॥ 113

అభిజనవతోభర్తుఃశ్లాఘ్యస్థితాగృహిణీపదే।
విభవగురుభిఃకృత్యైస్తస్య ప్రతిక్షణమాకులా।
తనయమచిరాత్ప్రాచీనార్కం ప్రసూయచపావనం
మమవిరహజాంనర్వాంవత్సే శుచంగణయిష్యసి॥ 114

ఔత్సుక్యమాత్రమవసాదయితిప్రతిష్ఠా
క్లిశ్నాతిలబ్ధపరిపాలన వృత్తిరేవమ్।
నాతిశ్రమాపనయనాయనచశ్రమాయ।
రాజ్యంస్వహస్తధృతదండమివాతపత్రమ్॥ 115

కింకృతకార్యద్వేషో ధర్మంప్రతివిముఖతాకృతావజ్ఞా।
మూర్ఛంత్యమీవికారాఃప్రాయేణైశ్వర్యమత్తేషు॥ 116

గీ॥ కడలి వెన్నగుఱ్ఱికిఁగా నాకలువయైనా।
చూడ్కి కింపుగాదు సొంపుఁ దొఱఁగి।
వలచినట్టివారి యెడఁబాటునం బుట్టు
జాలిఁ దీఁగెఁ బోండ్లు సైఁపరాదు॥ 111

గీ॥ ఇదియుఁ గూడ మగని నెడఁబాసి వలవంత।
ఁ బొడవు సాఁగు రేయిఁ గడుపుచుండె।
నెంత పెద్దదైన నెడఁబాటు నెవ్వగ।
నడఁచిపుచ్చఁగాదె యాసవొడమి॥ 112

గీ॥ అందములఁ జూచి తీయసద్దాలకించి।
వనరుసుకమున్న పజ దేని వలన నాక।
తంబు చేఁదొలి పుట్టులందలి యితముల।
ఁ దెలియకెద నాటినవి మదిం దలఁచుచుండు॥ 113

గీ॥ మంచి కోలముఁ గల్గు మగని చే మెప్పొంది।
పలుమ ఱతని కలిమి పనులఁ దగిలి॥
దొడ్డ కొడుకుఁ బొఱ్ఱిద్దుఁ దూర్పు వలెం గని।
బుడుత నన్నుఁ బాయు సడలుకనవు॥ 114

గీ॥ కోర్కె నొకటియైన నెరవేర్చు గొప్పదనము।
కలిగినది కాచుకొను తెన్ను కలఁచు వీని।
కడు నిడుమఁ దూల్చుటకుఁ గాదు కాదు వెతకు।
నేలుబడి తన చేఁ గొని యెడుగొడుగటు. 115

గీ॥ ఏమి తీఱిన పని మీఁద నేవగింపు।
పెడమొగము దమ్మముఁ గురించి కడునసడ్డ। 116

స్త్రీణామశిక్షితపటుత్వమమానుషీషు।
సందృశ్యతేకిముతయాః ప్రతిబోధవత్యః।
ప్రాగంతరిక్షగమనాత్స్వమపత్యజాత।
మన్యైర్ద్విజైఃపరభృతాఃఖలుపోషయన్తి॥ 117

స్వప్నోనుమాయానుమతిభ్రమోను।
క్లిష్టంనుతావత్ఫలమేవపుణ్యమ్।
అసన్నివృత్త్యైతదతీతమేవ।
మనోరథానామతటాఃప్రవాహాః॥ 118

జ్వలతిచలితేంధనోఽగ్నిః।
విప్రకృతఃపన్నగః ఫణంకురుతే।
ప్రాయస్స్వంమహిమానం।
క్షోభాత్ప్రతిపద్యతేహిజనః॥ 119

శైలానామవరోహతీవ శిఖరాదున్మజ్జతాంమేదినీ।
పర్ణాభ్యంతరలీనతావిజహతిస్కంధోదయాత్పాదపాః।
సంతానైస్తనుభావనష్ట సలిలావ్యక్తింవ్రజంత్యాపగాః।
కేనాప్యుత్క్షిపతేవమర్త్యభువనం మత్పార్శ్వమానీయతే॥ 120

ఉదేతిపూర్వంకుసుమంతతఃఫలం।
ఘనోదయఃప్రాక్తదనంతరంపయః।
నిమిత్తనైమిత్తికయోరయంక్రమః।
స్తవప్రసాదస్యపురస్తుసంపదః॥ 121

.కలమికతమునమిగులము. త్రిలినవారి
.కిట్టిమార్పులుతఱుచుగాఁ.బుట్టుచుండు. 116

కం॥ చెలులకుమప్పనినేరుపు।
.వలనగుమానిసులుకాని.వానిన్-నెఱజా।
ణలఁజెప్ప నేల-తమపి।
.ల్లలఁగోయిల,లొండుపిట్ట.లంబెంపించున్. 117

గీ॥ .కలయొ-గారడీయో-యటు.గాక బమయొ।
.పున్నెమామేలుతోడనే.ముగిసినదియొ।
.మళ్లివచ్చుటకయ్యెది. వెళ్లెఁగాదె।
.యెల్లలుండవుకోర్కెల. వెల్లువలకు. 118

గీ॥ అగ్గిరగులుకొనెడుఁగట్టి.యలుకదల్పు।
ఁ.బొడుచునంతటవిసదారి.పడగనెత్తు।
.మనిసితనకుఁగల్గినగొప్పఁ.దనముతఱుచు।
.క,లఁత పెట్టఁబడినయప్డు.కనఁబఱచెడు. 119

గీ॥ .తే,లుకొండలతుదనుండి. నేలదిగెడు।
.నాకుసందులుతోఁచక.క్రమాఁకులుండు।
.నీళ్ల,కల్మితొలఁగునట్టు.తేళ్ల గపడు।
.జగమునా వెంటనెగిరెడు.జాడఁజూడు: 120

గీ॥ .పరఁగెడున్దొలిపుపుతరు. వాతఁబండు।
.మొ,యిలిపుట్టుకతొల్తనా.పయినినీరు।
.క,తము,కర్దంబులకునిట్లు.కలుగువరుస।
.నీదునెనరునకుమునుముం. దే,కలుములు. 221

మాలవికాగ్నిమిత్రే

పాత్రవిశేషేన్యస్తం గుణాంతరంవ్రజతిశిల్పమాధాతుః।
జలమివసముద్రశుక్తౌముక్తాఫలతాంపయోదస్య। 122

అచిరాధిష్ఠితరాజ్యః శత్రుఃప్రకృతిష్వరూఢమూలత్వాత్।
నవసంరోపణశిథిల స్తరురివసుకరస్సముద్ధర్తుమ్॥ 123

సప్రతిబంధంకార్యం ప్రభురధిగంతుంసహాయవానేవ।
దృశ్యంత మసినపశ్యతి దీపేనవినాసచక్షురపి॥ 124

ప్రయోగప్రధానంహినాట్యశాస్త్రం కిమత్రవాగ్వ్యవహారేణ॥125

మందోప్యమందతామేతి సంసర్గేణవిపశ్చితః।
పంకచ్ఛిదఃఫలస్యేవ నికషేణావిలంపయః॥ 126

అవ్యాజసుందరింతాం విజ్ఞానేనలలితేనయోజయితా।
ఉపకల్పితోవిధాత్రా బాణఃకామస్యవిషదిగ్ధః॥ 127

గీ॥ పాతరలఁబట్టి పనివాని పనితనంబు
తనరుచుం డెడునొకవింత గొనముపొంది
కడలిముత్తెఁపుఁజిప్పలోఁ బడినమబ్బు
నీరు సుప్రాణియౌచుఁదా మాఱునట్లు. 122

గీ॥ క్రొత్తగాదొరతనముచేఁ గొనిన సూడు
రాచఱికమున సరిగ వేర్నాటకునికి
నప్పుడే పాఁతుట న్గదలాడు చెట్టు
తెఱఁగునం బెకలించుట కొఱకు సులువు. 123

గీ॥ అడ్లుగలకర్జముఙ్బబు వైనఁగాని
సాయమున్నప్పుడే చక్కఁ జేయఁగలఁడు
కన్నులుండియుఁ జీఁకటి న్గలుగుదినుసు
చూడలేఁ డెవ్వఁడున్దివ్వె తోడులేక. 124

గీ॥ చదువుకొన్నవాని సావాసమువలన
నెఱుకఁ బొందుఁ దెల్విఁ దొఱఁగువాఁడు
కేజునూడ్చుచిల్లగింజ రాపిడిచేత
దేటమీఱును నూబి నీటివలెను. 125

వ॥ ఆటపాటవాయిదములకట్టుబాటు - పనిచేయుటచేతనే బయల్పడుఁగాని - వాదాడుటవలనఁ దెలియఁబడదు. 126

గీ॥ నెపములేనిసొగసు నెగడునాయింతిని
హాయియైనవిద్దె నలరఁజేసి

శరీరంత్వామాంప్యాదసతి దయితాలింగనసుఖే।
భవేత్సాస్రంచక్షుఃక్షణమపినసాదృశ్యతఇతి।
తయాసారంగాక్ష్యాత్వమపినకదాచిద్విరహితా।
ప్రసక్తేనిర్వాణేహృదయపరితాపంవ్రజసికిమ్॥ 128

అహోకుంభీలకైశ్చకాముకైః పరిహారణీయాచంద్రికా॥ 129

—o—

.నలువచేతవిసము.నంబాయఁబడునట్టు।
.లలరువిలుతుములికి.సలుపఁబడియె. 127

గీ॥ .చెలయకౌఁగిలిదొరక.క.చిక్కు మేను।
.నెలతఁగానకకన్నులు.నీరునించు।
ఁ.గానిసుంతయుఁ బాయవు.గదకలికిని।
.డెందమానీవువలవంతఁ.బొంద నేల. 128

వ॥ ఔరా దొంగలకున్నీటకాండ్రకున్వెన్నలకిట్టదు 129

షేక్స్పియరుని నాటకముల సంగ్రహము

---

(1) బాగుగముగియునదంతయు బాగనునాటకమునందలి వేషములు.

1 ఫ్రాన్సు దేశపు రాజు
2 ఫ్లారెన్సు ప్రభువు
3 బర్ట్రామను రౌసిల్లన్గ్రామాధిపతి
4 లాఫేయనుముదిసేనాని
5 పెరోలియస్సను బర్ట్రాము వెంటనుండువాడు
6 రౌసిల్లన్గ్రామ యజమానురాలి సేవకుడు. విదూషకుడు నుద్యోగియు
7 బర్ట్రామునితల్లి యగు రౌసిల్లన్గ్రామయజమానురాలు
8 బర్ట్రాముతల్లిచేఁ బెంచఁబడు హెలీనాయనునొకచిన్నది.
9 ఫ్లారెన్సు వితంతువు
10 డయానాయను ఫ్లారెన్సు వితంతువుపుత్రిక
11 వయోలెంటా మెరియానాసలను నిర్వురు ఫ్లారెన్సువితంతువు యొక్క స్నేహితురాండ్రు, ఫ్రాన్సుఫ్లారెన్సుల సేనాధిపతులుద్యోగులు, భటులు మొదలగువారు.

ఫ్రాన్సులోను మఱియుస్కానీలోను రంగస్థలమును — కథ.

ఫ్రాన్సుదేశపు రాజునొద్ద బర్ట్రామునభాసదుండౌటచే హెలీనా తావలచిన యాబర్ట్రాముని విదేశగమనముకై చింతించి తనయజమానురాలి సెలవుపై ఫ్రాన్సుదేశపురాజునొద్దకుం బోయి తాగొప్ప వైద్యుని కూఁతురగుటచే యతనికఠినరోగముఁగుదిర్చి యతని సభాసములలో నొకఁడాఁగోరిన వానిం దనకుఁ బెండ్లిఁగావింప ననుజ్ఞనందుట. బర్ట్రాము పెరోలియను లాఫేలుమువ్వురు హెలీనా రాజురోగముఁగుదిర్చి

నందున కాశ్చర్యపడుట- రాజు హెలీనాతో నారోగ్యమునంది సభకు వచ్చి పెండ్లికాని తన సభ్యులనెల్ల రావించి నీయిష్టమువచ్చిన వాని నెంచుకొమ్మనుట- హెలీనా బ్రట్రము నెంచుకొనఁగా నతండు తొల్త నెంతమాత్రము నంగీకరించక తుదకు రాజునాజ్ఞకు జడిసి యాపె నన్న భార్యఁగాఁగైకొని మతగురువుచే నాపెకుఁ బెండ్లి గావింపఁబడి యాపెతోఁ గాపురము సేయనొల్ల కాపెఁ గొలందిదినములలోఁ గలిసికొనెద నని చెప్పి తనతల్లి యొద్దకంపివేయుట - ఇఁకఁ దిరిగియింటికి నే రాఁ బోవ నాకు హెలీనా పెండ్లి గావింపఁబడెఁగాని యాపెపైన నాకెంత మాత్ర మిష్టములేదని తనయత్తకును మఱియు నాచేతియుంగరము న్సంపాదించుకొని నాకు నీవు కన్నకొడుకు నగపర్చినఁగాని నిన్ది రిగికూడ నొల్లనని తనకును జాబులంపిన తన భర్తందలంచి పొగలుచు నతఁడు ఫారిన్సు దొరయొద్ద సేనానిగాఁ బ్రవేశించి శత్రులతో యుద్ధమాడుటకుఁజింతించి హెలీనా తనయత్తకుఁ దాఁ దీర్ఘయాత్రకుఁ జనుచున్నానని యుత్తరము వ్రాసి యదృశ్యయౌట - యత్త యావృత్తాంతము తన కొడుకునకు వ్రాసిపంపుట - హెలీనాతీర్థవాసినీవేషముతో యుద్ధమునజయించివచ్చుచున్న బర్ట్రమునుం జూచుట కచ్చెరువున నిరీక్షించుచున్నడయానా వయోలెంటా మెరియానాలయొద్దకు వచ్చి బర్ట్రము న్జూచి వారిచే సత్కరింపఁబడుట- డయానాను బ్రర్ట్రము వలచి ప్రతిదినమా మెన్వలపించుటకై పాటలుపాడుచుఁ దారుచుంట యెఱిఁగి వితంతువునకుఁ గొంత సొమ్మిచ్చి యాపెకూఁతుచే నా రాత్రి బర్ట్రము వ్రేలియుంగరమునందుకొను నట్లొడఁబర్చి యాపెకు మాఱుగాఁ జీఁకటిగదిలోఁ దన్నుంబ్రవేశపెట్టుమని చెప్పి తానతని భార్యనని వెల్లడించెను. హెలీనా తనభర్తన్గవఁగూడి ఫ్రాన్సురాజుచే డయానాను విడిచిన తప్పునకై బందెకావింపఁబడిన తన భర్తన్విడిపించుటకు డయానాపేరితో రాజునరహస్యముగఁ దనకుఁదర్శనమిమ్మని కోరుట- బర్ట్రము తన తల్లివలన హెలీనామృతి చెందినట్టువిని హెలీనాకు

ఫాౖస్ను రాజిచ్చిన యుంగౖము తన చేతనుంట కాశ్చర్యపడుట - హెలీనాకుఁ దానిచ్చినయుంగౖ మెట్లువచ్చెనో చెప్పలేనందునకుబర్ట్ౖ మను మఱియు డయానాను రాజు కారాగృహమందుంచుట- హెలీనా తనభర్త యొక్క యుంగౖమతనికగపర్చి యతఁడు తనకు వ్రాసిన యుత్తరముజూపించి రాజసభలో మెప్పంది తన భర్తతో సుఖముండుట యును-

(2) ఆంటనీ-మఱి క్లియోపేట్రాయను నాటకమందలి భూమికలు.
మార్కాంటనీ-సీజారు-లెపిడస్సు-పాంపియన్నను రోమను రాజ్యమేలు నధికార్లు
ఎనాబరస్సు - వెంటిడియస్సు, ఈరస్సు - స్కారస్సు - డెర్సెటస్సు-డెమెట్రియస్సు-ఫైలోయను ఆంటనీకి మిత్రులు
మెసీనస్సు-అగ్రిప్ప - డోలాబెల్లా - ప్రొక్యూలియస్సు-థైరియస్సు గాల్లస్సును-సీజారుని - మిత్రులు
మీనస్సు - మెనిక్రేటిస్సు - వరియస్సు పాంపేయొక్క మిత్రులు.
టారస్సు - కనీడియస్సులు ఆంటనీచేత్రింది యధికార్లు
సిరియస్సు-వెంటీడియస్సుక్రింది యధికారి
యూఫ్రోనియస్సు - సీజారునొద్ద కాంటనీచే నంపబడినదూత
అలక్సస్సు-మర్డియను- శల్యూకస్సు-డయామిడస్సులు-క్లియోపేట్రాకు భృత్యులు
క్లియోపేట్రా యీజిప్టు దేశపురాణి
ఆక్టేవియా-సీజారునకు సోదరి ఆంటనీకిభార్యయు
చెర్మియను-ఈరస్సులు క్లియోపేట్రాకు భృత్యులు
అధికార్లు-భటులు-దూతలు-మఱియు దక్కినభృత్యులును రోమనురాజ్యములో

బలుచోట్లు రంగప్రదేశములు కథ

డెమిత్రీయస్సు ఫైలోలువార్ధక్యమున నాంటనీ వీరకర్మముల
మాని క్లియోపేట్రావలన్ జిక్కుటకై చింతించుట. ఆంటనీరోము
నుండి తన యొద్దకువచ్చిన రాయబారులవార్త నెద్దియువినక క్లియో
పేట్రాతో వేడ్కలంజొక్కుట-దూతలవల్ల నాంటనీ తనభార్యయా
ఫుల్వియామృతి చెందుటయు పాంపే సీజారునకు వ్యతిరేకముగా మఱి
కొంత రాజ్యమాక్రమించుకొనుటయు విని యీజిప్టు దేశమువ్విడచి
రోమునకరుగ నిశ్చయించి ప్రతిక్షణము ఫుల్వియాపై నహాయగన
పర్చుచుఁ దన్నువలపించుచున్న క్లియోపేట్రాతో సంతఃకలహములు
వారించుటకై తా రోమునకు వెళ్ళక తీఱదనియు ఫుల్వియా మృతి
చెందినదనియుం జెప్పి వెళ్ళిపోవుట-సీజారుతో నెడతెగని మైత్రినందు
టకై యాంటనీ సీజారునితోఁబుట్టవగు నాక్టేవియానుఁ బెండ్లియాడి
యుం దనవలపు క్లియోపేట్రాయందుంటచే నీజిప్టు దేశమునకుఁ దిరిగి
వెళ్ళనిశ్చయించుట- క్లియోపేట్రాయాంటనీ యాక్టోవియాను సీజారు
నకున్ననకుఁగల వైషమ్యములఁ జక్కబర్చుమని మిషపెట్టి యాతెన్సు
పురినుండితిరిగి రోమునకు బంపివైచి తా నీజిప్టున కేఁగి యథేష్టముగాఁ
క్లియోపేట్రానుఁ గవఁగూడియుంట-సీజారునితో నావికాయుద్ధమున
నెదిరిపోరి యాంట్రనీ క్లియోపేట్రాలోడిపోయి పారిపోవుట-అలెగ్జాం
డ్రియాయొద్దనాంటనీ సీజారుని సైన్యమున్బాఱదఱిమి క్లియోపేట్రా
తో సంతోషమునఁగూడుట-ఆంటనీనివిడిచి సీజారుఁజేరిని ఈనోబర్బ
స్సు తన కృతఘ్నతందలంచి శోకించుచుమృతుఁడౌట - సీజారునకు
లోనైన క్లియోపేట్రా నాంటనీగద్దించుట-క్లియోపేట్రా తానాత్మ
హత్యఁగావించుకొన్న ట్లాంటనీకి వర్తమానమంపుట - ఆంటనీ తన
పేరు మాటిమాటికుచ్చరించుచుఁ గ్లియోపేట్రా మృతిచెందినదని
వినుటకెంతయు స్గుందుచు నిరుసున్నసునొక్కన ఆకునఁ జంపుమని మిక్కలి

ప్రార్థించఁగా నతఁడాంటనీని మొగముఁ ద్రిప్పుకొన్న యెడల నఱికె
దనిచెప్పి యాంటనీ మొగముఁ ద్రిప్పుకొన్నప్పుడు తనుఁదాఁ బొడుచు
కొనిచచ్చుట-ఆంటనీ యీరాసాజుగుటఁ బరికించి తాఁ దనకత్తిపైఁ
బడిప్రాణావశిష్టుఁడై చెంగటనున్న భృత్యునిఁ దన్ను సంపూర్ణముగఁ
జంపుమని ప్రార్థించుట-క్లియోపేట్రాఁ భృత్యుఁడాంటనీయొద్దకువచ్చి
యామె బ్రతికియున్నదనియు నతనికోపము చల్లార్చుటకుఁ దామడిసి
నట్లు వర్తమానముఁ బంపినదనియు నిప్పటియతని స్థితిఁ దెలిసికొనఁ
దన్నంపినదనియుఁ జెప్పగా నాంటనీ క్లియోపేట్రానుఁ జూడనేగి
యామెతోఁ గొంతతడవు సంభాషించి యీల్గుట-సీజారు తన యిష్టాను
సారముజతిపెదనని బుజ్జగించినప్పటికిఁ గ్లియోపేట్రా రోమునకుఁ
బోనొల్లక కాలస్పరములకుఁ దనువప్పగించి మృతిచెందుట-సీజారామె
నాంటనీ చెంగటనెంతో గౌరవముగాఁ బూడ్చి తనసేనతోఁగూడ
రోమునకరుగుట.

(3) నీయిష్టానుసారమను నాటకమునవచ్చు వేసములు

రాజ్యభ్రష్టప్రభువు
ప్రెడరిక్కు-పై చెప్పబఁడిన ప్రభునిరాజ్యమాక్రమించుకొన్నతనిపోద
రుఁడు- అమియన్సు- జాక్వెస్సులు రాజ్యభ్రష్టుఁడౌ ప్రభునివెంబడి
నున్నవారు లిబోరాజ సభాసదుఁడు
ఛార్లెస్సు-మల్లుఁడు
ఆలీవరు-జాక్విస్సార్లాండోలు మువ్వురు సర్రోలెండుబో కొడుకులు
ఆదమ్ డెన్నిస్సు లాలివరునిభృత్యులు
టచ్ స్టోను విదూషకుఁడు
సరాలివర్మార్టెక్సు-మతగురువు
కారిన్ సిల్వియస్సులు-గొల్లలు
విలియము ఆడ్రేను వలచిన వాఁడు
వివాహాధిదేవత

రోసలిండు- రాజ్యభ్రష్టప్రభువుపుత్రి
సిలియా- ఫ్రెడరిక్కు కూఁతురు
ఫీబీ- గొల్లత
ఆడ్రే- పల్లెటూరిపడుచు

ప్రభులు- సేవకులు- అరణ్యవాసులు- మఱియుఁ దక్కిన భృత్యులు రంగము- ఆలివరునియిల్లు- ఫ్రెడరిక్కుసభ- ఆర్డెనను నడవి- కథ.

ఆర్లెండో తన్నల్లగతులఁ బాడుసేయుచున్న తనయన్నతో విరోధించుట- ఆలివ రార్లెండోనుఁ జంపుమని చార్లెస్సు నిబురికొల్పుట- తండ్రికై చింతించు రోజిలిండు స్సిలియా యోదార్చుట- మల్లయుద్ధమున చార్లెస్సుతోఁ బోరవద్దని రోజిలెండుస్సిలియాలెంతచెప్పినను విన కార్లెండో పోరి శత్రువునోడించుట- రోజీలెండార్లెండునకుఁదన మెడలోనిగొలుసుఁ బారితోషిక మిచ్చుట- సక్లియార్లెండునకు ఫ్రెడరిక్కు దురుద్దేశముఁ దెల్పి దేశమువిడిచిపొమ్మని యుపదేశించుట ఫ్రెడరిక్కు రోజెలెండుపైఁ గిట్టకయాపెం దనపురమువిడిచి పొమ్మనఁగా- నాపె న్వాడువజాలనిసిలియాతో మగవేసము వేసికొని టచ్‌స్టోనుని వెంటనిడుకొని తనతండ్రియున్న యడవికి బయలుదేఱుట- రాజ్యభ్రష్టప్రభు వారణ్యజీవనమే సుఖమని తనతోడివారితో నుపన్యసించుట- ఫ్రెడరిక్కు పారిపోయిన రోజిలిండ్సిలియాలన్వెదకించుట - ఆడము తనతో నాలివరు తన్ను జంపనుద్దేశించినాఁడని చెప్పఁగా నాడమతో నార్లెండడవికేగుట- రోజిలిండ్సిలియాటచ్‌స్టోను లార్డెనను నడవికిఁ జేరి కొరిన్నను గొల్లనికి సొమ్మిచ్చి పొలమునిల్లు గొఱ్ఱెలమందయున్గొనిపించి యందుంట- ఆర్లెండాడములు రాజ్యభ్రష్టప్రభునిఁగలిసికొనుట - ఫ్రెడరిక్కాలివరు నార్లెండు న్వెదకి తోడి తెచ్చినందప్పఁ దనపురమునకు రాఁదగదనియాజ్ఞాపించుట- ఆర్లెండో రోసలిండున్న యడవిచెట్లయందాపెపైఁ బద్యములు కాగితముల వ్రాసియంటించగా రోసలిండ్సిలియాలు చదువుకొనుట - మఱియు నార్లెండుజాక్విస్సులు తమనివాసమున కరుదేఱఁబూచుట -

రోస్లిండార్లెండుతో ముచ్చటించుట - రోస్లిండు తన తండ్రితోఁ దన సంగతిఁ దెల్పక మాట్లాడుట- ఫీబీ రోజ్లిండునూ మోహించి తన్వలచు సిల్వియస్సుచే వలపుజాబంపుట. రోజ్లిండార్లెండోనుఁ దన్ రోజ్లిండుగా భావించినచో వాని మోహజాడ్యమునుఁ గుదిర్చెదనని చెప్పి ప్రతిదినము న్వానిం దనయొద్దకు రావించుచు సల్లాపము సల్పుచుంట- ఆర్లెండో తన్వెనుకవచ్చిన యాలివరొక పొదలోఁ బడుకొన్నపుడు వానిఁబట్టఁ బోవుచున్న సింగముతోఁ బోరాడి దానిఁజంపి తనయన్నఁగాపాడి వానిచేఁదన బుజమునందు సింహముచేఁ జేయఁబడిన గాయపునెత్తుటఁ దడుపఁబడిన తనచేరుమాలు రోజ్లిండు నామముగల గొల్లనికిమ్మని యంపుట- రోజ్లిండాలివరుచే నార్లెండునకు రుమాలుగాంచినపుడు తానెట్లు మూర్ఛన్నటించెనో యాసంగతి మఱలఁబంపుట- టచ్ స్టోనాడ్రేనువలచి పెండ్లాడ నెంచుట - ఆలివర్సిలీనానువలచి వలపించుకొని యార్లెండుతో నాసంగతి చెప్పుట - రోజ్లిండార్లెండుతోఁ దన చెల్లెలాలివరును వలచి మఱునాఁడు పెండ్లాడ నెంచినదనియు నప్పుడే రానేర్చిన విద్యామహిమచే రోజ్లిండున్గూడఁ దెచ్చెదననియుఁ జెప్పి తన్వలచిన ఫీబీని పెండ్లికి సిద్ధపడుమని చెప్పుట-రోజ్లిండు తనతండ్రి తారోజ్లిండున్దెచ్చినచో నాపె నార్లెండోకుఁ బెండ్లియొనర్చుమనియు నార్లెండో నాపెంబెండ్లాడుమనియు నొప్పించినపిదప స్వవేషమునఁ దాబయల్వడుట- ఫ్రెడరిక్కు- పశ్చాత్తప్తుఁడై తనయన్నకు మఱల రాజ్యమప్పగించుట- ఆర్లెండో యాలివరు టచ్ స్టోను సిల్వియస్సులు క్రమముగా రోజ్లిండ్సెలియా యాడ్రేఫీబీలం బెండ్లాడుటయును.

(4) విభ్రాంతిప్రహసనమందలి వేషములు

ఈపెసస్సు దేశప్రభువగు- సోలినస్సు

ఈజియసు- సైరాకస్దేశవర్తకుడు

ఈఫెసస్సాంటిఫోలస్సు- సైరాకస్సాంటిఫోలస్సులు- కవలసోదరులు ఆమీలియా యీజియసులపుత్రులు- మఱియు నన్యాయ మెఱుఁగనివారు

ఈపెసస్ట్రోమియో సైలాకస్ట్రోమియో కవలసోదరులు- ఆంటిపోలస్సుల భృత్యులు

బాల్తజారు వర్తకుఁడు

ఆంజీలో కంసాలి

సైలాకస్సాంటిఫోలస్సుని మిత్రుఁడగువర్తకుఁడు

ఆంజీలాతో వ్యవహరించువర్తకుఁడు

పిన్చి మాయకాఁడగునొజ్జ

ఈమీలియా ఈజియనునిభార్య

ఆడ్రియానా ఈఫెసస్సాంటిఫోలస్సునిభార్య

లూసియానా ఆడ్రియానాసోదరి

లూసీ ఆడ్రియానాయొక్క దాసి

వేశ్య కారాధికారి అధికార్లు మఱియుఁదక్కినభృత్యులు రంగము యీఫెసస్సు-కథ

కారాధికారిచేఁ బట్టుబడిన యీజియను నీఫేసస్సుప్రభుఁడు వేయిరూప్యములు చెల్లించినఁదప్ప బ్రతుకరాదనియుఁ దన దేశమునకు శత్రుదేశమునుండి వచ్చిన వర్తకులు కిట్టిశిక్షవిధింపఁబడునని యుంజెప్పి వర్తకునివల్ల నతఁడు తానుఁ దనభార్యయుఁ దన కవల పుత్రులున్నవలైన శిశుదాసులున్గూడ సముద్రములోఁ దుపానున నెడ బడిరనియుఁ దనయన్న న్మఱియుఁ దల్లి న్మఱియుఁ దనయన్నతోనున్న కవలదాసులలో నొకనిని వెదకుటకై తన కనిష్ఠపుత్రుఁడు బయలుదేఱె ననియు వానిన్వెదకుటకై తాబయలుదేఱెననియుఁజెప్పి యూరనెచట నైన వేయిరూప్యములు తెచ్చెదననుట - సైరాకస్సాంటిఫోలస్సు సైరాకస్ట్రోమియోనుఁ దనక్రయ్యమునకొకచోఁ గావుండుమనిచెప్పి యీఫెసస్సునగల వింతలుచూచుచు యీఫెసస్ట్రోమియోనుఁగాంచి తన భృత్యుఁడని భ్రమసి ధనము విడిచివచ్చితేమిరాయని యడిగి వాఁడ సందర్భములు పల్కఁగాఁ దాధనముంచినచోటికిఁబోవుట-ఆడ్రియా

నాలూసియానాతోఁ దనభర్త యింకను రాలేదేల తడసెనోయనిచిం
తించుచు యీ ఫెసస్ట్రొమియోనుఁజూచి తననాథుఁడేల రాలేదెందు
న్నాఁడని యడుగఁగా నతఁడు వెర్రెత్తి యసందర్భములు పలుకు
చున్నాఁడని చెప్పగాఁనమ్మక వానికడకుఁ బోయిరమ్మని చెప్పుమని
మఱలఁబంపి చింతించుచుంట సైరాకస్సాంటి ఫోలిస్సు తనధనము
సురక్షితముగానుంటచూచి తన్ను వెనుక నేగిన తనభృత్యునికెదు
ర్చూచుచు వాఁడు వచ్చితనతో నసందర్భములు పల్కుచుండఁగా
నాడ్రియానా లూసియానాలు వచ్చి తన్ను భర్తయని పిల్చి
నసందర్భముగఁ బల్కుచు భోజనశాలకుఁగొంపోవుట సైరాకస్ట్రొ
మియో భోజనశాలగుమ్మమున నెవ్వరినానీక కావుండఁగా నీఫెన
స్సాంటో ఫోలస్సీ ఫెసస్ట్రొమియో యాంజీలో బల్తజార్లువచ్చి తలు
పెంతపిల్చినను లోనివారలుహాస్యములాడి పొమ్మనని రాశఁజెంది
యద్భుతాగ్రహములతోఁదిరిగి వచ్చెదమనిపోవుట లూసియానాసైక
స్సాంటి ఫోలస్సుతో నాపెయప్పనతఁడట్లు లక్ష్యముసేయరాదనిచెప్ప
గాఁనతఁడాపెయెవతోయెఱుఁగ ననియు నిన్నువలచినాను నన్నెండా
డుమనవేడుచుఁదన సేవకునితోనా యూరువిడిచిపోవ నిల్లువెడలుచు
నాంజీలోవచ్చి తనచేతికిఁబంగారు గొలుసిచ్చి రాతిరిసొమ్ము తీసికొని
పోయెదనని చెప్పిపోవుట బరికించియచ్చెరువంది తనసేవకునితో నోడ
సిద్ధపర్చుము త్వరఁగఁబోవుదమనుట అధికారిన్వెంటనిడుకొని యొక
వర్తకుఁడాంజీలోనుఁ దనఋణముతీర్చుమని నిర్బంధింపగా నతఁడోర్చు
కొను మాంటిఫోలస్సునుండి గొలుసువిలువపుచ్చుకొని సాయంత్రమి
చ్చెదననుచుండగా నీఫెనస్సాంటిఫోలస్సీ ఫెసస్ట్రొమియోలు ప్రవేశిం
చుట యీఫెనస్సాంటి ఫోలసాంజీలోనుజూఁచి యిదిగో పనివాఁడు
గొలుసు నాభార్యకుసరిపోవునట్లు కొలువవలయు నొక త్రాడుతీసికొని
రమ్మని యంగడికిఁ దనసేవకునంపుట ఆంజీలోయీ ఫెనస్సాంటి
ఫోలస్సున్గొలుసు తనకుముట్టలేదని తన్నోసపుచ్చినందు కధికారికప్ప

గించుట సైరాకస్ట్రోమియో యీ ఫెసస్సాంటు ఫోలస్సుచెంతకువచ్చి
యోడసిద్ధపర్చినానని చెప్పఁగా నతఁడు కొలత్రాడు తెమ్మనఁగాఁ
బిచ్చిమాటలుపల్కెదవా నీ పనిపట్టెదనిప్పుడు కాదిదిగో యీత్రాళ
మడ్రియానాచేతికిచ్చి పెట్టెనున్న ధనముమూటపట్టుకొని రాయని
పంపించుట లూసియానా యడ్రియానాతో నాపెభర్తతన్వాలచియు
న్నాఁడని చెప్పుట సైరాకస్ట్రోమియో యడ్రియా నాతో నాపెభర్త
కారాధికారి వశమునమన్నాఁడనియు బెట్టెలోనిసొమ్ము తెమ్మని తనుఁ
బంపినాఁడనియుఁజెప్పి మూటఁదీసికొనిపోవుట సైరాకస్సాంటి ఫోల
స్సుతన్ను నెల్లరు పల్కరించుచు వివిధగౌరవములు సల్పుట కాశ్చర్య
పడుచుండఁగా సైరాస్ట్రోమియోవచ్చి నిభార్యనీకంపిన ధనమిదిగో య
నఁగా నబ్బురపడియన్యోన్యము తార్మారుపడుచుండఁగా నొకవేశ్య
వచ్చియయ్యానీవు నాకిచ్చెదనన్న గొలుసిదేగదాయన నాప్పై మండి
పడి తనసేవకునితోఁబరుగెత్తిపోవుట వేశ్యయతనికి రూఢిగఁబిచ్చెత్తి
నదని యడ్రియానాతోఁజెప్ప నేగుట ఈఫెసస్సాంటిఫోలస్సధికారితోఁ
దనభార్యతనపైఁ గోపముతోనున్నదనియు సొమ్ముమఱునాఁడిచ్చెద
ననియు బతిమాలుచు నీఫెసస్ట్రోమియో కొలత్రాడుతో రాగా
సొమ్మేదనియడిగి వాఁడసందర్భములుపలుక వానిందన్నుచు నడ్రియానా
లూసియానాలును వేశ్యయు మాయదారివొజ్జయును రాగావారితో
నసందర్భములు పల్కుట వారందఱునిశ్చయముగా వెఱ్ఱెత్తినదని
యీ ఫెస్సాంటిఫోలిస్సును మఱియు నతని సేవకునిఁగూడఁగట్టి చీఁకటి
గదిలోనుంచఁబోవుట మాయకాఁడగు గురువునతని సహాకారి యిర్వు
రుపిచ్చివాండ్రిం గొంపోవుట సైరాకస్సాంటిఫోలస్సును సైరాకస్ట్రో
మియోయునుఁ దమకత్తులజళిపించుచు బ్రివేసించుట తనభర్తయు
సేవకుఁడున్నట్లు తెంచుకొనితమ్మనలుక వచ్చుచున్నారని యడ్రియా
నాజడిసి లూసియానా కారాధికారులతోఁబర్విడుట— ఆంజీలో మఱి
యువర్తకుఁడు సైరాకస్సాంటిఫోలిస్సు నతనిసేవకుంజూచిఁవిపరీత

ముగా మాట్లాడుచుండఁగా నాడ్రియానాలూసియానాలు వేశ్యయు వచ్చి కట్లు తెంచుకొనివచ్చి నారీ వెఱ్ఱివాండ్రుపట్టుఁడు కట్టుఁడని కేకలు వేయుచుండఁగా సైరాకస్సాంటి ఫోలియస్సతని సేవకునితో నొక మఠములోఁ దాఁగఁజొచ్చుట మఠములోనున్న యోగిని వెఱ్ఱివాండ్రి న్దానసంరక్షించెదనని వారినప్పగించుమన్న యాడ్రియానుఁ దిరస్క-రించుట మఠమునకు సమీపముగా నీజియను నుఱిదీయంచుటకై వచ్చు చున్న నగరీశ్వరునితో నడ్రియానా తనభర్తం దాఁచిన యోగినిపై నేరముచెప్పుచుండఁగా నీఫెసస్సాంటి ఫోలస్సతని సేవకునితోవచ్చి ప్రభునితో న్యాయమిమ్మని ప్రార్థించుచుండఁగా నీజియనువారినిరువుర న్దనకొడుకు వానిఁ సేవకునిగాఁబోల్చుట ఈ ఫెసస్సాంటిఫోలస్సు న్వాని సేవకుఁడు మఱియునడ్రియానా లూసియానాలు నాంజీలోవర్తకులు ప్రభువుమఱియు నీజియనుఁగూడ నొకరితోనొకరికి సరిపడకన్యోన్య విరుద్ధభాషణము లాడుకొనుచుండఁగా యోగిని సైరాకస్సాంటిఫోల స్సు నతని సేవకునితోఁజెచ్చి ప్రభునియెదుటఁ బెట్టగాఁనందరు నన్యో న్యవిలోకనముల నచ్చెరువందుట యోగినిగానున్న యెమిలా యీజి యనునిఁబోల్చి యతనిసంగతియంతయుఁ దెలిసికొనియ తనకేదన్నుఁ దెలుపు కొనినపిదపఁ బ్రభువున కందఱికియథార్థస్థితి తెలియుటయును.

(5) కొరియోలేనస్సను నాటకమునవచ్చు వేషములు

కేయస్మార్షన్ స్కారియోలేనస్సు రోమనుఘనుఁడు

లార్టియస్సుకమీనుయస్సులు వర్షియనులశత్రుసేనానాయకులు

అగ్రిప్పా కొరియోలేనసునిహితుఁడు

వెలూటసు బ్రూటస్సులధికారులు

మార్షియస్సు కొరియోలేనస్సునికొడుకు

కోమన్వార్తావహుఁడు

అఫిడియస్సు వరిషియనుల సేనాధిపతి

అఫిడియస్సుని క్రింద యధికారి

అఫిడియసునితోఁ జేరి కుట్రపన్ను వారు
ఆంటియంపౌరుఁడు
ఇద్దరువల్షియను కూలిపనివాండ్రు.
వలమ్నియా కొరియోలేనస్సుని తల్లి
వర్జీలియ్యా కొరియోలేనస్సుని భార్య
వలేరియా వర్జీలియాకు హితురాలు

వజీన్‌లియా చెలికత్తెలు రోమను వలీషీయన్నభ్యులు కులీనులు కింకరులు భటులు పౌరులు దూతలు అఫీడియసుని సేవకులు తక్కిన భృత్యులు రంగము రోములోను మఱియు దాని సమీపమునందు గొన్ని స్థలములు కొరియోలియందు మఱి దాని సమీపమునఁ గొన్ని స్థలములు ఆంటియమున గొన్ని స్థలములు— కథ.

పౌరులందఱొక్కసారి తమకు ధాన్యము చౌకగా నమ్మించ నందునకై కొరియోలేనస్సునుఁ జంపుట కొఱకాయుధపాణులై వచ్చుట వారినగ్రిప్పా కొరియోలేనస్సులు సమాధానపర్చి పంపివేయుట. కొరియోలేనస్సుతో దూతలు వలీషియనులు దండెత్తుచున్నారనుట కమీనియస్సు- లారిటియస్సు- తక్కిన సభ్యులు బ్రూటస్సు వెలూటస్సులు ప్రవేశించుటయు బ్రూటస్సు వెలూటియస్సులు తప్పఁ దక్కినవారందఱు న్వొలీషీయనుల నెదిరించుటకేగుటయు బ్రూటస్సు వెలూటస్సులు కొరియోలేనస్సునిపై నోర్వలేమిఁగన్పర్చుట అఫీడియస్సు మఱియు సభ్యులు ప్రోమనులతోఁబోరసిద్ధపడుట వలమ్నియా వర్జీలియా వలీరియాలు యుద్ధవార్తలన్గూర్చి ముచ్చటించుకొనుట కొరియోలేనస్సొంటిగ వేలకొలది శత్రువుల నెదిర్చి పాఱఁదఱిమి వచ్చినందునకై తనతోడి సైన్యాధిపతులవలనఁ గొరియోలేనస్సును బిరుదులందుట కొరియోలేనస్సునుఁ బౌరులందరు మిక్కిలి యద్భుతామోదములఁ గొనియాడి సత్కరించుట బ్రూటస్సు వెలూటస్సులు

కడుపుమంటనందుట సభలోఁ బ్రజాధి నాయకులందఱు కొరియో
లేనసుని పరాక్రమమును మిగులఁ గొనియాడి యతని రోమునందు
ముఖ్యాధికారిగా నొనర్చుట బ్రూటస్వెలూటసులు కొరియోలేనసున
కబ్బిన గొప్పకోర్వక ప్రజలకతనిపై ద్వేషము కలుగఁజేయుట ముఖ
స్తుతి యిచ్చకము నక్క-వినయములు నెఱుఁగక నిష్కపటుఁడు మాట
పడనొల్లనివాఁడగు కొరియోలేనస్సు దుష్టులగు బ్రూటస్వెలూటసుల
కుట్రచేఁ బ్రజావిద్వేషితుఁడై దేశమునుండి వెడలగొట్టఁబడుట కొరి
యోలేనస్సు తనతల్లికి భార్యకు విహితులకునోర్పు బోధించి తనదేశ
మును విడచి యాఫీడియస్సుతోఁ జేరి తనదేశముపై దండెత్తివచ్చుట
తనతల్లి భార్య కొడుకు మిత్రుడున్నవకు సాష్టాంగపడి యనేకవిధములఁ
బ్రార్థించి వలీషియనులకు రోమనులకు సంధిజేయుమని బతిమాలగా
విని కొరియోలేనస్సాఫీడియస్సు స్సంధిచేయుట కొప్పించుట ఆఫీడి
యస్సు కొరియోలేనస్సుని గొప్పకోర్వక కొందరి దుర్బోధనలచే
నతనిపైఁబడి వధించుటయును.

(6) సింబలైనను నాటకమున వచ్చు వేషములు

సింబలైనను బ్రిటన్ దేశపురాజు
క్లోటెను రాణికిఁ దొలిభర్తవలనఁ గలిగిన కొడుకు
లియోనాటస్సు ఇమోజనుమగఁడు
సాలేరియస్సు మార్గను పేరుతోనున్న దేశభ్రష్టనాయకుడు
గైడేరియసుఆర్విరాగస్సులు పాలిడోరు కాడ్వలను పేర్లతో బెలేరియసు
కొడుకులనఁబడువారు సింబెలైనుని ప్రథమ భార్యాపుత్రులు
ఫిలారియో ఇయాంచిమో ఇటాలియనులు మొదటివాఁడు లియోనాట
సుని మిత్రుఁడు. రెండవవాఁడు ఫిలారియోమిత్రుఁడు,
ఫిలారియోమిత్రుఁడగు నొక ఫ్రెంచితెగుమనుష్యుడు
లూసియస్సు రోమసేనానాయకుఁడు
ఒకరోమసేనాపతి

ఇద్దరుబ్రిటిష్ సేనాపతులు
పైసానియో లియోనాటసుని సేవకుఁడు
కార్నేలియసు వైద్యుఁడు
ఇర్వురుసింబెలైనుని సభాసదులు
ఇద్దరుపెద్దమనుష్యులు
ఇర్వురుకారాధికారులు
రాణి సింబెలైనునిభార్య
ఇమోర్జ సింబెలైనుని ప్రథమభార్యపుత్రి
హెలెన్ ఇమోర్జ చెలికత్తె

అధిపతులు మాన్యస్త్రీలు రోమనుద్యోగులు ప్రజాప్రతినిధులు పోదె చెప్పువారు ఓకడచ్చిమనుఁడు ఒక స్పెనిష్‌మనుఁడు గాయకులు అధికార్లు సేనాపతులు సైనికులు దూతలు భృత్యులు పిశాచములు రంగము ఒకప్పుడుబ్రిటన్‌లో మఱొకప్పుడిటలీలోను— కథ.

రాణియొక్క కుట్రచే లియోనాటస్సు స్వదేశమునుండి వెడలఁ గొట్టఁబడుట లియోనాటస్సు తనభార్యసాధ్వియని ప్రసంగవశమునఁ గొనియాడి నపుడియాచిమో యతనితో నీవజ్రపుటుంగరమునకు వేయి మొహరీలొడ్డెదను నీయుంగ్రమునాకిమ్ము నేనీభార్యంజెఱచినట్లు నీకు నమ్మకముపుట్టింపనియెడ నీయుంగ్రముతో నావేయిమొహరీలునీవి లేనిచో నీయుంగ్రము నాది యనియనంగాలియోనాటస్సియాచ్మో తో నీవుతప్పినయెడనాకత్తితోనిన్నునఱికెదననెను. రాణికార్నీలియసు నినుండి విషము సంగ్రహించుట కార్నీలియస్సుప్రాణాపాయము చేయనివిషమమాత్రమే రాణికొసఁగుట రాణిపైసానియోకు విషదాని వకముగలచిన్న పెట్టెను వాఁడుదానివిప్పి యాసువాసనంబట్టి తాగిన చోఁజచ్చుటకై మోసమునచ్చుట ఇయాచ్మోయుమోజన్ చెంతకు వచ్చిలియోనాటస్సు తన్నాపె పత్కరించవలయునని యిచ్చినయుత్త

రముచూపించి యాపెభర్తపై మొదటఁగొన్ని కొండెములు చెప్పియా
పెపైఁదనమోహము న్దన్పర్చి యాపెచేఁదిరస్కరింపంబడియాపెన్పరీ
క్షింపనిట్లు చేసితినని యాపెనుక్షమాపణమడిగికొని యాపె పడక గదిలో
నాపెభర్తయిటలీప్రభునికై కొన్నవస్తువులుగలపెట్టె నొకరేయివఱకు
మాత్రముదాఁచుటకు సమ్మతింపఁజేసి యాపెగదిలోఁదానుపంపించిన
పెట్టెలోదూఱి యాపె నిదురించినతరువాతలేచివచ్చి యాగదిమూలల
గుర్తులువ్రాసుకొని యాపెపోఁచీదొంగలించి యాపెగుబ్బపైనున్నమ
చ్చ గుర్తుంచుకొని తిరిగి పెట్టెలోఁ దూఱె[illegible]ంటక్లోటెనుతన తలిదం
డ్రుల యుపదేశముపై నిమోజినుతో మాట్లాడి యాపెన్వలచి యా
పెచేఁ దుత్రిణీకరింపబడుట ఇయాచ్మోలియోనాటస్సున కతని భార్య
పోఁచీచూపించి మఱియున్గుబ్బ మచ్చ యానవాలుజెప్పి తానాపెన్గూ
డఁగల్గితినని నమ్మకము పుట్టించి పందెమిడిన యుంగ్రమున్గెల్చు
కొనుట లియోనాటసు తనభార్యపైఁ బగదీర్చుకొన నిశ్చయించుటపై
సానియోయిమోజనుని వధించుమని తనయజమానుఁడు తనకువ్రాసిన
యుత్తరముఁజూచి మిగుల దుఃఖించుట యిమోజిను తనభర్త తనకు
వ్రాసిన యుత్తరమున్గాంచి పైసానియోను వెంటఁబెట్టుకొనిభర్తయుండె
ధనన్న మిల్ఫర్డునకుఁబోవుచుంటపై సానియో[illegible]ద్ధతనై పైసానియోచంప
వలయునని తనభర్త యాజ్ఞాపించిన యుత్తరము నిమోజను చదువు
కొని తన్జంపుమని ప్రార్థించు నిమోజనుని మగ వేషముతో లూసి
యసు కొల్వుచేరుమని యుపదేశించిపైసానియోసింబెలైనియొద్దకేగుట
క్లోటను ఇమోజనునిఁ గలిసికొనుటకై లియోనాటసుని యుడుపు ధరిం
చుకొని మిల్ఫర్డునకుఁబోవుట మగవేసమూనినయిమోజన్కు బెలేరి
యసుకొండగుహాలోసత్కరించుట లియోనాటిసునిఁ జంపుటకు మిల్ఫర్డు
కొండగుహన్స మిాపించితన్గాలులుపల్కిన క్లోటెసుని గైడీరియస్సు
చంపుట పైసానియోతనకు రాణియొసంగిన విషమూలికన్బడలికఁ
గొన్నప్పుడు భుజించిననారోగ్యమిడునని చెప్పికదాయిమోజినుకర్పించె

నాపెదానిన్గొండగుహాలో నుఖయోగించి మూర్ఛిల్లినపుడదిచావుగా
భావించి గైడిరియస్సార్విరాగస్సులు మిగులశోకముతో నాపెను
క్లోటెనుశరీరమున్న చోబూలుకప్పివిడుచుట ఇమోజినుమూర్ఛఁదేఱి
తననాథునియుడుపుగలక్లోటనుని దేహముఁగాంచి తననాథునిశరీరముగా
భ్రమసియందుపై బోలుట లూసియస్సుబ్రిటన్దేశముపై దండెత్తి
వచ్చుచు నిమోజనున్దన సేవకునిగాఁదీసికొనుట లియోనాటస్సిమోజి
నుంజంపి యారక్తమునముంచితనకంపించిన చిఱురుమాలుంజూచి పొగ
లుచు నిటలీసైనికులతోఁ డాఁజేరిదుస్తులుమార్చుకొని సామాన్యుని
వలె బ్రిటన్సేనతోఁ గలసి యిటాలియన్సేనతో బోరనిశ్చయించు
కొనుట గైడీరియస్సార్విరాగస్సులు బ్రిటన్సైనికులతోఁజేరి యిటాలి
న్సేనతోఁబోరుట ఇటాలియన్సేనతోవచ్చిన ఇయాచ్మో తోలియోనా
టిస్సుపోరి యోడించుట బ్రిటన్సైనికులు పలాయితులగుచుంటయు
సింబెలైనుని విడిపించుటకై శత్రులనెదిరించి సింబెలైనుని విడిపించి
లూసియస్సుంబందెగాఁజేకొనుట లియోనాటస్సు రోమన్సైనికవేష
ముతో బ్రిటన్సైనికులలోఁబడుట న్యాయస్సింబెలైనుకారాగృహమున
నరిదీయించుటకాజ్ఞాపించుట కార్నీలియస్సు సింబెలైనుతో రాణి విష
ముఁగ్రోలిమృతిచెందెననియుఁ జచ్చిపోవుచున్నప్పుడు తనతప్పులొప్పు
కొనుటలో రాజుపై దనకుగసింతయు నిష్టములేకతనకీ విషమిడి చంపఁ
దలఁచెననియు నిమోజనుకువిషమిడిచంపించెననియు క్లోటనుకాన్పింపమి
నిరాశచెంది చావడిసెననియు నాపెచెలికత్తెలసాక్ష్యముపెట్టివిన్న
వించుట రాజాజ్ఞచేమఱలఁబిలింపఁబడిన లియోనాటిస్సులూసియస్సి
యాచ్మో సోదెగాఁడిమోజిన్మొదలగు రోమనుబందెలతో రాజసన్ని
ధింజేరుట సింబెలైనులూసియస్సు మొదలగు రోమనుబందెలన్నతి
కించఁబూనినపుడు లూసియస్సు తన సేవకుఁడు ఫైడెలును మాత్రము
కాపాడఁ బ్రార్థించుట సింబెలైను పైడెలును బ్రతుకనిచ్చి కోరినవర
మిచ్చెదఁగోరుమనుట ఇమోజన్లియోనాటిస్సు బెలేరియస్సు గైడీరి

యస్సార్విరాగస్సుపై సాసిరో ఇయాచ్మోలసంగతి బయల్పడుట లూసియస్సుతో సింబెలైను సంధిచేసికొనుటయును.

(7) హేమ్లెట్టు ఈనాటకము పీఠికయందు వివరింపబడెను గాన నిచట వ్రాయబడలేదు.

(8) జూలియస్సీజారను నాటకమున వచ్చువేషములు :-

జూలియస్సీజారు-ఆక్టేవియస్సీజారు-ఆంటోనీ-లెపీడియస్సులు- రాజ్యాధికారులు
సిసరో-పూబ్లియస్సు-పోపిలియస్సు-రేనాలుసభ్యులు
బ్రూటస్సు- కేషియస్సు- కాస్కా-ట్రిబోనియస్సు-లిగారియస్సు-డేసియ స్బ్రూటస్సు-సింబరు
సిన్నాలు జూలియస్సీజారుని ద్వేషులు
ఫ్లేవియస్సు-మరుల్లస్సులు-ప్రజాప్రతినిధులు
అంతర్మిడోరస్సు-తాంత్రికుడు
సోదెచెప్పువాఁడు
సిన్నా-కవి-మఱొకకవియు
లూసీలియస్సు-టైటీనియస్సు-మెస్సాలా-చిన్న కేటో-వలమ్నియస్సులు
బ్రూటసు కేసియస్సులకు విహితులు
వర్రో-క్లీటస్సు- క్లాడియస్సు- స్ట్రాటో- లూసియస్సు - డర్డానియస్సులు
బ్రూటసుని సేవకులు
పిండారస్సు - కేసియస్సుని భృత్యుఁడు
కాల్పూర్నియా-సీజారునిభార్య
పోర్టియా- బ్రూటసునిభార్య
ప్రజాప్రతినిధులు, పౌరులు, దౌవారికులు, భృత్యులు మొదలగు వారు రంగస్థలము నాటకమందుచాలవఱకు రోమునందును, దరువాత సార్డిస్సుచెంత మఱియు ఫిలిప్పీయొద్దను—. కథ .

ఫ్లేమియస్మెరులియస్సులు సీజారుజయమున కలరుప్రజల నిరుత్సాహ పర్చుట-సీజారు అండోని, కాలిపూర్నియా, పోర్టియా దేశీయస్సు, సిపరోబ్రూటస్సు, కేసియస్సు, కాస్కాలు కొందఱిపౌరులతో నూరే గుచుండ నొకసోదెగాఁడు సీజారునకు రాఁబోవుముప్పు న్గాచుకొమ్మనిచె ప్పుట-కాస్కా బ్రూటస్సులు సీజారునకు జఱుగుగౌరవమునకోర్వలేక పలువిధముల నొగులుట-కాస్కా కేసియసుసిన్నాలు సీజారుని గొప్పకో ర్వక బ్రూటసున కతనిపై మఱింతద్వేషము కలిగింపయత్నించుట-బ్రూ టస్సుసీజారు రాజుకాఁబోవుట కోర్వకుంట కేసియస్సు కాస్కా డేసి యస్సుసిన్నా మెటల్లసు స్సుసింబరు ట్రెబోనియస్సులు రాత్రిబ్రూటసు నితోఁ జేఱుకొని మఱునాడు సీజరుని బొడుచుటకు నిర్ణయించుకొని, కాలిపూర్నియా దుస్స్వప్నములు వచ్చెగాన నీవుసభకుఁబోరాదని వారించుచుండఁగా వినకున్న సీజారుని బెల్లించి సభకుఁ బిలిచికొనిపో వుట-ఆర్టిమిడోరస్సు సీజారునకు బ్రూటస్సుకేస్సస్సు కాస్కా-సిన్నా ట్రెబోనియస్సు సింబరుడేసియస్సు లైగారియస్సులను దుష్టాత్మకము వెంటఁబోఁజనదనిపత్రముప్రాసి దారిలోనిచ్చుటకు-సిద్ధముగానుండెనుఁ గాని, సీజారు నది శత్రులుచూడనీక తొందరతో సభకుఁగొంపోయి పొడిచి చంపుట - బ్రూటస్సుజనసంఘముతోఁ బ్రజాక్షేమముకై తా సీజారుం జంపవలసి వచ్చెనని యుపన్యసించుట ఆంటనిత యుపన్యా సముచేబ్రజల స్సీజారుని శత్రులపైఁబుఱికొల్పుట-రణరంగమున శత్రు లు జయమందుచున్నారనుకొని; కేసియస్సు తనకత్తితోఁ దన్నొడుచు కొని మడియుట - కేసియస్సు టిటీనియస్సు బ్రూటస్సులు శత్రులు తమపైఁ దఱిమివచ్చినపుడు నిరాశ చెంది, తమకత్తులతోఁదమ్ముఁ బొడుచుకొని చచ్చుట -ఆంటనీ బ్రూటసుని యోగ్యత న్గొనియాడుట.

(9) నాల్గవ హెన్రీమహారాజు మొదటిభాగమను నాటకమున వచ్చు వేసములు

నాల్గవ హెన్రీమహారాజు

వేల్సుయువరాజగు హెన్రీ- లంకాస్టరుయువరాజగు జాను - వీరిద్దఱు
నాల్గవ హెన్రీకొడుకులు
వెస్టుమోర్లెండు
బ్లెంటు
వర్సెష్టరు ప్రభువగువర్సీ
నార్తాంబర్లెండు ప్రభువగువర్సీ
హాట్స్పురను - పేరందిన హెన్రీవర్సీ నార్తాంబర్లెండు ప్రభునికొడుకు
మార్చిప్రభుండగు ఎడ్మండ్మార్టిమరు
యార్కు-గురువగుస్క్రూపు
డౌలాస్ప్రభువగు నార్చిబాల్డు
ఓవెనండోవరు
సర్ రిచార్డు వరను
సర్జాన్ఫాల్స్టాఫు
సర్మిచేలు యార్కు-గురుని హితుండు
పోయిన్సు
గేడ్షిల్లు
పేటో
బర్డల్ఫు
హాట్స్పురునిభార్యయు- మార్టిమరుని సోదరియునగు పర్సీదేవి,
మార్టిమరునిభార్యయు, గ్లెండోవరుని కూఁతురునగు మార్టిమర్దేవి-
క్విక్లీయను పూఁటకూళ్ళమ్మ

ప్రభువులు, ద్యోగుల, ధికారి, కల్లమ్మువాఁడు, రాజగృహాధ్యక్షుఁడు, చిల్లరపనివాండ్రు, మోఁతకూలివాండ్రు బాటసార్లు మఱియు భృత్యులు రంగమింగ్లాండు ___ కథ .

నాల్గవహెన్రీమహారాజు యుద్ధములన్నియు న్సమాప్తములైనవి- తీర్థయాత్రకు వెడలుదమని ప్రధానులతోఁజెప్పి యాకస్మిక

ముగవచ్చిన కొన్ని యాతంకములవలన నాఁగిపోవుట - వేల్సుయువ రాజు ఫాల్స్టాఫు బార్డోల్ఫు పెటోగాడ్స్సాలు పోయిన్సులతోఁగలసి త్రాగుడు, దొంగతనము మొదలగు దుశ్చేష్టలు చేయుచుంట-నాల్గవ హెన్రీ వర్సెస్టరుని తనసన్నిధికి రావద్దనుట- వర్సెస్టనార్తాంబర్లెండు ప్రభువులు హాట్స్పరుకలిసి, నాల్గవహెన్రీరాజుపై దండెత్తుట కాలో చించుట-బాటసార్లం దోఁచుకొన్న ఫాల్స్టాఫు మొదలగు తమమిత్రుల న్జీఁకటిలో మాఱువేషములతో వేల్సుయువరాజు పోయిన్సులు దోఁచు కొనిపోవుట హాట్స్పరు మార్టిమరునితోఁ గలియఁబోవుట-వేల్సుయువ రాజు తండ్రియాజ్ఞపై యుద్ధసన్నద్ధుఁడౌట-వేల్సుయువరాజు హాట్స్ప రును యుద్ధములోఁజంపుట-ఫాల్స్టాఫు దురమున డౌలాసెదిరించినపుడు చచ్చినట్లు పడుకొని, తిరిగిలేచి వేల్సుయువరాజు మొదలగు తనవారి న్నవ్వించుట నాల్గవహెన్రీ యుద్ధమునజయమంది బందెలు గాఁబట్టు వడిన పర్సీవర్నానులఁ జంప నాజ్ఞాపించుట-డౌలాసు పరాజితుఁడై కొండపైనుండి పడి, మృతిచెందుటకు యత్నించుచుఁ బట్టువడుట- నాల్గవహెన్రీ జాను వెస్టమోర్లెండ్లను నాచెంతనున్న నార్తాంబర్లెండు తోఁ బోరుటకు గ్లండవర్మార్చి ప్రభువులతో వేల్సుతోఁబోరుటకు దానును వేల్సుయువరా జేగుటకు నిర్ణయించుటయును

(10) నాల్గవహెన్రీమహారాజు రెండవభాగమను నాటకమునవచ్చు వేషములు.

నాల్గవహెన్రీ మహారాజు

అయిదవహెన్రీ మహారాజు- కాఁబోవువేల్సుయువరాజు క్లారెన్సు ప్రభువు లాంకాస్టర్జాన్యువరాజు గ్లోస్టరుహంఫ్రీయువరాజు నాల్గవ హెన్రీమహారాజు కొడుకులు

వార్విక్కుప్రభువు - వెస్టమోర్లెండుప్రభువు - సర్రేప్రభువు - గావరు హార్కార్టు బ్లంటు

నాల్గవ హెన్రీమహారాజు పక్షమువారు
రాజసభలోని ముఖ్యన్యాయాధికారి
న్యాయాధికారి వెంబడినున్న తగుమనుష్యుడు
నార్తాంబర్లెండుప్రభువు ముఖ్యగురువగుస్క్రూపు మాబ్రేప్రభువు
బర్డాల్ఫుప్రభువు
హేస్టింగ్సుప్రభువు-సర్జాన్‌కాలెవిల్లీలు నాల్గవ హెన్రీ మహారాజు
ప్రతిపక్షులు
ట్రెవర్సుమోర్టన్లు నార్తాంబర్లెండ్ప్రభుని ఆశ్రితులు
సర్జాన్‌ఫాల్‌స్టాఫు- వాని సేవకుడును
బార్డాల్ఫు
పిస్టలు
పోయిన్సు
పేటో
షాలోసైలెన్సులు-పల్లెటూరి న్యాయాధికారులు
డేవీ షాలో సేవకుడు
మౌల్డీ షాడో వార్టు ఫీబ్లీ బుల్కాపులు కొత్తగాచేరిన కాల్బంట్లు
ఫేంగ్స్నేరీలధికారి యుద్యోగులు
పరివాద
నార్తాంబర్లెండునిభార్య
పర్సీభార్య
క్విక్లీ-పూటకూళ్ళమ్మ
డాల్‌టేర్షీటు
ప్రభువులు- పరిచారకులు - దౌవారికుడు - అధికార్లు, సైనికులు, దూతలు, పనివాండ్రు, బంట్రౌతులు, సేవకులు మొదలగువారు
నటుడు, కథాసమాపకుడు—రంగము ఇంగ్లాండు—— కథ-

నార్తాంబర్లెండుప్రభువు తనకొడుకగు హాట్స్పురు యుద్ధమునఁ జచ్చెననియు, వర్సెస్టరు డౌలాసులు పట్టుపడిరనియు, నాల్గవ హెన్రీ మహారాజు జయమందెననియు విని తల్లడిల్లుట-యార్కుగురువు సేనఁగూర్చుకొని నాల్గవహెన్రీమహారాజు నెదిరింపఁబోవుట - మౌబ్రేయార్కుగురువు హేస్టింగ్సులను లంకాస్టర్యువరాజగుజాను సంధికై బాసయొసఁగి వారిసైన్యము మళ్ళిపోయినపిమ్మట మోసమున వారింజంపుట కాడ్జయిడుట-హార్కోర్టు నాల్గవ హెన్రీమహారాజునకు నార్తాంబర్లెండుప్రభువు, బార్డల్ఫుప్రభువు సైన్యముతోఁ గూడ నోడింపఁబడిరని తెల్పుట మిక్కిలి జబ్బుననున్న తండ్రియొద్దనుండు వేల్సు యువరాజు కిరీటమున్గొనిపోవఁగా మూర్ఛ నిద్దుర మేల్కని నాల్గవహెన్రీ మహారాజు తనతక్కినకొడుకులతో ధనాశం గూర్చి యుపన్యసించుట-మఱికొంచెము సేపోర్చలేకపోతివా యింత తొందఱపడినావే మింకొకఱగంటలో నిరాతంకముగా మిక్కిలియుల్లాసముతో నీవు నామృతింగాంచి, మకుటము ధరింపఁగలవుకదాయనుతండ్రితో వేల్సుయువరాజు క్షమాపణము చెప్పుకొనుట-వేల్సుయువరాజు నాల్గవహెన్రీ మహారాజు గతించినపిదప నైదవహెన్రీ మహారాజగుట-ఫాల్స్టాఫు మొదలగు తనదుష్టస్నేహితుల నైదవహెన్రీమహారాజు దనపురమునుండి వెడలగొట్టించుట- ఎలిజిబెత్తురాణికి క్షేమముగోరుచు నర్తకుఁడు నాటకము ముగింపుఁ దెల్పుటయును

(11) అదయివహెన్రీమహారాజను నాటకమునందలి వేసములు

అయిదవ హెన్రీమహారాజు

గ్లౌసెస్టర్ప్రభువు-బెడ్ఫర్డుప్రభువును అయిదవహెన్రీమహారాజునకు సోదరులు

ఎక్సెటర్ప్రభువు అయిదవహెన్రీమహారాజునకుఁ బినతండ్రి

యార్కుప్రభువు నైదవహెన్రీమహారాజునకు సన్నిహితజ్ఞాతి

సాలిస్బరీ వెస్ట మోరు ఆర్విక్కు ప్రభువులు
కాంటర్బరీగురువు
ఎలై గురువు
కేంబ్రిడ్జిప్రభువు
స్క్రూపుప్రభువు
సర్తామస్గ్రే
సర్తామస్సెర్పింఘము- గోవరుఫ్లూయెల్లెను- మెక్మోరిసు జామా
అయిదవహెన్రీమహారాజుసేనాపతులు
బేట్సు కోర్టు విలియమ్సులా సేనాపతులక్రిందిభటులు
పిస్టలు నీము బార్డల్పు
బోయి
వార్తచాటువాఁడు
ఫ్రాన్సురాజు
ఫ్రెంచియువరాజు
బర్గండీయార్లియన్సు బూర్బనుప్రభువులు
ఫ్రెంచిభటుడు
దాంబూరీసుగ్రాండ్ప్రేలు ఫ్రెంచిప్రభులు
మాంటిజో ఫ్రెంచివార్తావహుఁడు
హార్ఫ్లూవయెరు రాజప్రతినిధి
ఇంగ్లాండ్మహారాజు నొద్దకు వెళ్ళినదూతలు
ఇస్బెల్లా ఫ్రాన్సురాజుభార్య
కేతరైను ఇస్బెల్లా ఫ్రాన్సూ రాజులకూతురు
అలీసి కేతరైనుచెలికత్తె
పూర్వము క్విక్లీకి నిప్పుడు పిస్టలునకు భార్యయైన ఈష్టుఛీపు పూఁట
కూళ్ళమ్మ ప్రభువులు ఘనురాండ్రు నధికార్లు సైనికులు పౌరులు

దూతలు భృత్యులు సూత్రధారుఁడు రంగస్థలము లింగ్లాండు ఫ్రాన్సులు —కథ.

కాంటర్బరీగురువు నెలీగురుఁడు ఫ్రాన్సుదూత లయిదవహెన్రీ మహారాజుకడకు వచ్చినారని సంభాషించుకొనుట- అయిదవహెన్రీ మహారాజు మంత్రులతోనాలోచించి ఫ్రాన్సునుండి వచ్చినదూతలతో ఫ్రెంచిరాజునకుఁ దా ఫ్రాన్సుపై దండెత్తఁబోవుట తెల్పుమనుట- కేంబ్రిడ్జి స్క్రూప్రుగ్రేప్రభుల రాజద్రోహులైనందు కైదవహెన్రీ మహారాజు చంపించుట కాజ్ఞయిచ్చుట - అయిదవహెన్రీమహారాజు తనసైన్యము ఫ్రాన్సుదేశములో దిగి, హార్ఫ్లూయా పట్టణాధికారి న్లోఁబర్చుకొనుట- కేతరైనెలీసులు ఫ్రెంచిభాషతో నేమో మాట్లాడుకొనుట- అయిదవహెన్రీ కలేసను పట్టణముచెంత ఫ్రెంచిసైన్యము నోడించుట- ఫ్రెంచిరా జైదవహెన్రీమహారాజునకు దనకూతురగు కేతరైనుం భార్యగా సమర్పించి సంధిచేసికొనుటయును

(12) ఆఱవహెన్రీమహారాజు నాటకము మొదటిభాగమునవచ్చు వేషములు

ఆఱవహెన్రీ మహారాజు
గ్లాస్టరుప్రభువు రాజపినతండ్రియుం బోషకుఁడు
బెన్బర్డ్డుప్రభువు రాజుపినతండ్రియు ఫ్రాన్సుదేశపరిపాలకుఁడు
ఎక్ట్సు రాజుమేనమామ కాఁబోవుప్రధానగురువు
జానోప్బఫర్టు కాఁబోవుసోమర్సెట్టుప్రభువు
రిచార్డుప్లాంటేజినెట్టు కాఁబోవు యార్కుప్రభువు
వార్విక్కుప్రభువు
సాలిస్బరీప్రభువు
నఫల్కుప్రభువు
టాల్బట్టు కాఁబోవు ష్రూస్బరీప్రభువు నతని కొడుకు టాల్బట్టును
ఎడ్మండ్మార్టిమరు మార్చిప్రభువు

సర్జాన్ఫాష్టోల్ఫు
సర్విలిమ్లూసీ
సర్విలియంగ్లాన్సుడేలు
సర్తామస్గ్రేవు
పెత్తనగాఁడు
వుడ్విల్లీ కోటకధికారి
వర్నను యార్కుపక్షమువాఁడు
బేసెట్టు లాంకస్టరుపక్షమువాఁడు
న్యాయవాది మార్టిమరునిగాచువాఁడు
చార్లెసు కాఁబోవు ఫ్రాన్సురాజు
రేగ్నీరు ఆంజూప్రభువు మఱియుఁ బేరునకుమాత్రముపిల్సు రాజు
బర్గెడీప్రభువు
అలింకన్ప్రభువు
ఆర్లియన్సు జారపుత్రుఁడు
పేరిస్సు రాజప్రతినిధి
ఫిరంగులు కాల్చువాండ్రపై నధికారియు, నతనికొడుకును
బోర్డోలోని సేనానాయకుఁడు
ఫ్రిరిచితలారి-ద్వారపాలకుఁడును
ముసలిగొల్లఁడు పుసల్లీ తండ్రి
మార్గేరట్టు లేగ్నీసరుకూఁతురు హెన్రీరాజునకుఁ గాఁబోవుభార్య
అవర్ను యజమానురాలు
పుసెల్లీ
ప్రభువులు-కోటకాఁపులు - వార్తావహులు - అధికార్లు - సైనికులు-
దూతలు-భృత్యులు-పుసెల్లీకగపడుదయ్యములు-రంగము కొంతయిం
గ్లాండులో మఱికొంత ఫ్రాంసులో — కథ.
బెడ్ఫర్డు గోస్టరు ఎక్స్టరుప్రభుఁడు వార్విక్కు ప్రభువు వించెస్టరు
గురువు వార్తావహుఁడు మొదలగువా రైదవహెన్రీ మహారాజు

చావునకు విచారించుట-ఫ్రాన్సు దేశములో ఫ్రెంచియువరాజు రాజు కాఁబడి యింగ్లీషువారి ప్రదేశము లాక్రమించుకొని యింగ్లీషు సైన్యమును ధ్వంసమొనర్చెనని దూతలు చెప్పఁగా బెడ్ఫర్డు పదివేల సైనికుల వెంటఁబెట్టుకొని ఫ్రాంసున కేగుట-గ్లోస్ట రయిదవహెన్రీ మహారాజు కొడుకు నాఱవహెన్రీ మహారాజుగా నొనర్చుటకుఁ గోటకేగుట-ఎక్సెటరు పసిబిడ్డఁడగు నాఱవహెన్రీ మహారాజు రక్షణమునకై యెల్తామునకుఁబోవుట-ఎల్తామునుండి బాలుఁడగు నాఱవహెన్రీ మహారాజు న్దొంగిలించుటకై విన్చెస్ట రేగుట-ఫ్రాంసులో చార్లెస్సు అలెంకను రేన్నీరు లింగ్లీషు సైనికులచే నోడింపఁబడి యార్లియస్సు జారపుత్రునిచేఁ బిల్వఁబడినపుడు పుసిల్లీ సాయమునఁదిగి యుద్ధమున కారంభించుట- గ్లోస్టరు వించెస్టర్లు శిశువగు నాఱవహెన్రీ మహారాజు న్స్వాధీనపర్చుకొనుట కన్యోన్యము వాదాడుకొనుట - ఫ్రాంస్సులో సేలీస్బరీ గార్గ్రేవులు యుద్ధమున మడియుట - పుసెల్లి ఘోరయుద్ధముచేసి యింగ్లీషుసైనికు లాక్రమించిన యార్లియస్సును పట్టణము దిరిగి ఫ్రెంచిరాజున కధీనముచేయుట-లండన్పట్టణమందలి ప్రభువులు రెండుతెగలై పరస్పర విరోధులగుట - ఆఱవహెన్రీ మహారాజు గ్లోస్టరు, విన్చెస్టరుగురువు, యార్కు, సఫల్కు, సోమర్సెట్టు, మర్విక్కు, ఎక్సటరు, వర్నను, బేసెట్టు, మఱియుఁ దక్కినవారు ఫ్రాంసుదేశములోని యుద్ధమునకేగుట-టెల్బట్టు తన సైనికులతో వారింజేయుటయు హెన్రీమహారాజు టేల్బర్టును ష్రూస్బరి ప్రభువుగాఁజేయుట-హెన్రీమహారాజు ఫ్రాంస్సులోఁగూడ నభిషిక్తుఁడై పాస్టోల్ఫుని యుద్ధమునఁ బిఱికియై పారిపోయినందుకై దేశమునుండి వెడలఁగొట్టు హెన్రీమహారా జెఱ్ఱగులాబు న్దాల్చుకొనుట- టెల్బట్టు తనకొడుకతోఁగూడ రణరంగమున మడియుట - సఫల్కు - మార్గేరట్టను కన్యక స్పందెగా రణరంగమునఁబట్టుకొని యాపెను హెన్రీ మహారాజునకుఁ బెండ్లి చేయుట కాపెతండ్రి నొప్పించుట - చార్లస్సు

హెన్రీమహారాజునకులోనై ఫ్రాన్సుదేశమును హెన్రీమహారాజునకుఁ బ్రతినిధిగాఁ బరిపాలించుట కంగీకరించి సంధిచేసికొనుట - మార్గరేటను దీసికొనివచ్చి తనకుఁబెండ్లి సేయుటకై హెన్రీమహారాజు సఫల్కును ఫ్రాన్సుదేశమున కంపుటయు.

13. రెండవభాగమను నాటకమునదుం వచ్చు వేషములు

ఆఱవ హెన్రీమహారాజు

గోస్టరు రాజుపినతండ్రి

విన్చెస్టరు గురుఁడు రాజుపెదతండ్రి

యార్కుప్రభువు ఎడ్వర్డు రిచార్డు లతనికొడుకులు

సోమర్సెట్టు సఫోల్కు బకింగాము క్లిఫర్డు ప్రభువులు రాజుపక్షము వారు

సేలిస్బరీ వార్విక్కుప్రభులు యార్కుపక్షమువారు

స్కేల్సుప్రభువు దుర్గాధ్యక్షుఁడు

సేప్రభువు

స్టాఫర్డుహంఫ్రీ అతనితమ్ముఁడువిల్యముస్టాఫర్డు

సజాన్ స్టేన్లీ

వాల్టరుహ్విట్మోరు

సముద్రనౌకాధికారి కర్ణధారుఁడు సేవకుఁడు

సఫాల్కు బందెలుగాఁబట్టుకొన్న ఇద్దఱుతగుమనుష్యులు

వాక్సు

హ్యూమ్ సౌత్వెల్లులు గురువులు

రోగర్బోలింగుబ్రూకు-గారడీవాఁడు-వానిచేరావింపఁబడుదయ్యము -

హార్నరు శస్త్రకారుఁడు-పీటరు వానిసేవకుఁడు

చాతాము లేఖరి

సెంటాల్బను గ్రామాధికారి

సింపీకాక్సు మోసగాఁడు

కేడు- వానివెంబడినున్నవారు- జాన్బీలిస్సు జాన్హాలెండు- డిక్కునకటికి స్మిత్తుసాలెవాఁడు- మెఘేలు మొదలగువారు
ఐడెను కెంటిషు తగుమనుష్యుఁడు
ఇర్వురు ఘాతుకులు
మార్గరెట్టు ఆఱవ హెన్రీ మహారాజుభార్య
ఎలీనరు గ్లోస్టరుప్రభ్వి
జోర్డేను మంత్రకత్తె
సింపోక్సు వానిభార్యయు
ప్రభువులు- దేవులు- పరిచారకులు - వార్తావహులు - మనవిచేసికొను వారు - ఆల్డర్మెన్ను- బిళ్ళబంట్రోతు- అధికారి- ఉద్యోగులు - పౌరులు- పనినేర్చుకొనువాండ్రు- డేగవేటఁకాండ్రు- రక్షకభటులు - సైనికులు- దూతలు మొదలగువారు- రంగము ఇంగ్లాండుయొక్క నానాప్రదేశములు — కథ.

మార్గరెట్టును హెన్రీమహారాజు పెండ్లాడుట - గ్లోస్టరు మొదలగు కొందఱి కనిష్టమౌట- మార్గరెట్టు సఫాల్కును గ్లోస్టరు మొదలగు కొందఱి ప్రభులను ధ్వంసముకావించుటకు నిర్ణయించుకొనుట - రాజు గ్లోస్టరుభార్య న్దేశమునుండి వెడలగొట్టుట - మఱి గ్లోస్టరుని యధికారమును లాగుకొనుటయు, యార్కు వించెస్టరు గురువు - సఫాల్కు రాణియు గ్లోస్టరుపై రాజద్రోహము నేరముమోపి, యతనిం జెఱసాలనుంచుట- రాజు గ్లోస్టరు చెఱనుంట విధిలేకొప్పుకొని దుఃఖించుట- వించెస్టరు గురువు సఫాల్కు యార్కు రాణియు గ్లోస్టరుని జంపుటకు నిశ్చయించుకొనుట- ఐర్లెండు దేశవుజను లింగ్లీషువారిపైఁ దిరుగుపాటొనర్చి రనుమాటవిని యార్కును సేననుగూర్చికొని, యైర్లెండుపై వెళ్ళుమని తక్కినప్రభువులు పంప నుద్దేశించినపు డదేసమయమని యార్కు తా రాజగుటకు నిర్ణయించుకొనుట - సఫాల్కు గ్లోస్టరుని నిఱుగించుచుండగాఁ జెఱసాలలోఁ జంపించుట- ఆసంగతి బయల్పడఁగాఁ

ప్రజల కోరికపై రాజు సఫాల్కును దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుట
కాజ్ఞ యిడుట - రాణి సఫాల్కుని శిక్షింపవద్దని రాజును బతిమాలు
కొనుట-వించెస్టరు గురువు కెత్త్రి చచ్చుట-కెంటు యొద్ద నౌకాధికారి
సఫాల్కుం బట్టుకొని యతని దౌర్జన్యము నెత్తిపొడుచుచు జంపుట-
రాజ్యముపైఁ దిరుగుబా టొనర్చిన కేడు మొదలగువారిచే స్టాఫ
ర్డతని తమ్మునితోఁ జంపఁబడుట - కేడు మార్టిమర్ప్రభునామము
వహించి రాజగుటకు నిశ్చయించుకొనుట - రాజు ప్రతికక్షులకుజడిసి
రాణితో కిల్లింగ్వర్తునకుఁ బారిబోవుట- కేడియాజ్ఞచే సేప్రభు వల్లు
నితోఁగూడఁ జంపఁబడుట - బకింగాము, ముసలి క్లిఫర్డుసైన్యముతో
వచ్చి కేడు సైనికులను మంచిమాటలతో లోబర్చుకొనుట- కేడు పారి
పోవుట - యార్కైర్లెండునుండి సైన్యముతోవచ్చి సోమర్సెట్టును
రాజునుండి తొలగింపఁ బూనుచున్నాఁడని దూతలు రాజున కెఱింగిం
చుట - సోమర్సెట్టునెడ్మండును రాజు జెఱసాలకనుపుట - ఐడెను తన
తోటలో డాగిన కేడీని జంపుట-యార్కు తనకొడుకులగు నెడ్వర్డు
రిచార్డుల వార్విక్కు సేలిసబరీలను సహాయులుగాఁ గైకొని రాజ్య
మాక్రమించుకొనుటకు యుద్ధసన్నద్ధుఁడౌట - యార్కు రణరంగమున
క్లిఫర్డుంజంపుట - క్లిఫర్డుకొడుకు తన తండ్రిదేహముం గొని
పోవుట - రిచార్డు సోమర్సెట్టుం జంపుట - లండనుపురికిఁ బారి
పోయినరాజు నబట్టుకొనుటకు యార్కు నతనికొడుకులను వార్విక్కు
సేలిస్బరీలు వెంటదఱుముటయును

ఆఱవ హెన్రీమహారాజు

(14) మూడవభాగమను నాటకము వచ్చువేసములు

ఆఱవహెన్రీమహారాజు అతనికొడుకు యువరాజగు నెడ్వర్డు
పదునొకండవలూయి ఫ్రాన్సురాజు
సోమర్సెట్టు ఎక్సెటరు ఆక్సుఫర్డు నార్తాంబర్లెండు వెస్టమోర్లెండు
క్లిఫర్డు ప్రభువులు రాజపక్షమువారు

యార్కు నాల్గవయెడ్వర్డురాజు కాఁబోవునెడ్వర్డురఙ్గ్లండు ప్రభువగు నెడ్మండుఁ కాఁబోవుక్లారెన్సు ప్రభువగుజార్జి కాఁబోవుగ్లోస్టరు ప్రభువగురిచార్డు యార్కుకొడుకులు నార్ఫొల్కు మాంటేగు వార్విక్కు హేస్టింగ్సుప్రభువులు యార్కుపక్షమువారు

స్టాఫర్టును సర్జాన్మార్టిమరు సర్హ్యూగ్మార్టిమరు యార్కుపినతండ్రులు

రిచ్మండుప్రభుఁడగు హెన్రీ బాలకయావనుఁడు

రివర్సుప్రభువు గ్రేదేవిసోదరుఁడు

స్టేన్లీ

మాంటి గోమరి

సామర్విల్లీ

రట్లండు గురువు

యార్కునందలి యధికారి

దుర్గాధ్యక్షుఁడు

ఒకఘనుఁడు

ఇద్దరుకావలివాండ్రు

ఒకవేఁటకాఁడు

తండ్రిం జంపిన కొడుకు

కొడుకుం జంపినతండ్రి

మార్గరెట్టురాణి

కాఁబోవునాల్గవయెడ్వర్డు రాణియగుగ్రేదొరసాని

జోనా ఫ్రెంచిరాణికి సోదరి

భటులు హెన్రీమహారాజునకు నెడ్వర్డుమహారాజునకుం బరిచారకులు దూతలు కావలివాండ్రు మొదలగువారును రంగము ఇంగ్లాండు మఱియు ఫ్రాన్సును — కథ.

యార్కు ఎడ్వర్డు రిచార్డు నార్ఫల్కు మాంటేగు వార్విక్కు మఱియుఁ దక్కినవారు తెల్లగులాబీపూలు తమచేతులఁ బట్టుకొని రాజసభకువచ్చుట-యార్కుసింహాసనముపైఁ గూర్చుండుట-హెన్రీ మహారాజు క్లిప్ఫర్డు నార్తాంబర్లెండు వెస్టుమోర్లెండు ఎక్సెటరు మఱియుఁ దక్కువారు నెఱ్ఱ గులాబీపూలు పట్టి రాజసభకువచ్చుట-ఉభయ పక్షములవారికి వాక్కలహము జరుగుట - హెన్రీమహారాజు తా బ్రతికినంతవఱకు మాత్రము రాజమకుటము ధరించుటకు నప్పిదప యార్కు నతని పుత్రులు రాజులగుట కొప్పుకొనుట-ఉభయపక్షముల వారలు మైత్రిఁగొన నంగీకరించుట-మార్గరెట్టురాణి రాజు నిందించి తన కొడుకుతో సైన్యముఁ గూర్చుకొని యార్కుతో యుద్ధము చేయుట-క్లిఫర్డు రట్లెండుం జంపుట-యార్కుపక్షమువా రోడిపోవు చుంటయుఁ దనపినతండ్రు లిరువురుం జంపఁబడుటయుఁ గని యలసి నీరసిలి శత్రులచేఁజిక్కుట-మార్గరెట్టు యార్కును దెప్పి దెప్పి పొడిచి చంపుట-క్లిఫర్డు రణరంగమున పడియుట-యుద్ధమునఁ బరాజితుఁడైన యాఱవ హెన్రీ మహారాజు మాఱువేషముతోనుండి కాఁపుచేఁ బట్టువడుట-నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు ముగ్గురు పిల్లలుగల యొక వితంతువును వలచి, యామె న్దరాణిగాఁ జేయఁగోరుట-గ్లోస్టరుప్రభువు తా రాజు గాఁగోరుట - వార్విక్కు ఫ్రెంచిరాజుతో నాల్గవ ఎడ్వర్డు మహారాజున కతని చెల్లెలను బెండ్లిచేయుమని యడుగుట-మార్గరెట్టు తనకుమారుని శాక్సుఫర్డును వెంటనిడుకొని ఫ్రెంచిరాజునుఁ దనకు సాయపడుమని యడుగుట - నాల్గవయెడ్వర్డుమహారా జాఱవ హెన్రీ మహారాజు న్గారాగృహమున నుంచుట-నాల్గవయెడ్వర్డు గ్రేదొర సానిం బెండ్లాడిన వార్త తెలిసినపిదప వార్విక్కు మార్గరెట్టలు మైత్రింబొంది ఫ్రెంచిరాజు సాయమున సైన్యము కూర్చుకొని నాల్గవయెడ్వర్డుపైకి వచ్చుట - వితంతువుం బెండ్లాడి యామె సోదరునకు మఱి యామెకుమారునకుం దాము వలచిన కన్నియలం బెండ్లిచేసినందుకు రాజుపై క్లారెన్సు గ్లోస్టరు ప్రభువు లసహ్యా పడుట-ఫ్రెంచిరాజు కోపమున తనపై సేనలు పంపుచున్నాఁడనియు,

ఫ్రెంచిరాజు చెలియలు తనకై పెండ్లిమానెదనని యొట్టు వైచు
కొనెననియు, వార్విక్కు మార్గరేట్టులు మైత్రిం బొందిరనియు,
వార్విక్కు తన్ను రాజపదవినుండి తప్పింపఁ జూచెననియు, వార్విక్కు
కూఁతు నెడ్వర్డుయువరాజు పెండ్లి యాడుచనియు నాల్గవయెడ్వర్డు
మహారాజు దూతలవలనవిని యుద్ధసన్నద్ధుఁడగుట - వార్విక్కు
రెండవకూఁతుం బెండ్లాడెదనని క్లారెన్సు తనయన్నయగు రాజుతో
విడఁబడి సోమర్సెట్టుతోఁ గలసిపోవుట - గ్లోస్టరు తనయుద్దేశము నెఱ
వేర్చుకొనుటకై రాజుపక్షముననుండుట-వార్విక్కు క్లారెన్సుసోమర్సె
ట్టుఆక్సుఫర్డులు శిబిరమున నిదురించుచున్న రాజు సన్నసన్నగ వచ్చి
పట్టుకొనుట-చెంతనున్న గ్లోస్టరు హేస్టింగ్సులు పరుగెత్తిపోవుట-
ఎలిజబెత్తురాణి యను పేరొందిన నాల్గయెడ్వర్డుమహారాజుభార్య తన
గర్భము రక్షించుకొనుటకై సోదరునితో మఠములోఁదాగుండుట-
గ్లోస్టరు హేస్టింగ్సులు నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజుఁ జెఱవిడిపించి తీసి
కొనిపోవుట-ఆఱవ హెన్రీ మహారాజు వార్విక్కు-క్లారెన్సు మాం
టేంగు నెక్స్టరు మఱియు నాక్సుఫర్డులు ఫ్రాన్సునుండి సైన్యము
కూర్చుకొని వచ్చెడు నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు జయింప యుద్ధ
సన్నద్ధులగుచుండగా నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజుంగ్లోస్టరు నాఱవ
హెన్రీమహారాజు బట్టుకొని చెఱసాలకంపుట-క్లారెన్సు తనయన్నలగు
నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు గ్లోస్టర్లతోఁగలసి వార్విక్కు నెదిరించుట-
వార్విక్కు నాల్గవ యెడ్వర్డు మహారాజుచే యుద్ధమునఁ బొడవబడి
మరణవేదనలోఁ దన స్థితిఁ దలఁచుకొని తలడిల్లుట-నాల్గవ యెడ్వర్డు
మహారాజు మార్గరెట్టురాణిని సోమర్సెట్టాక్సుఫర్డులను రణరంగమున
బందెలుగాఁ బట్టుకొని యాక్సుఫర్డు సోమర్సెట్టుల నత్క్షణము చంపుట
కాజ్ఞయిడుట - నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు ఎడ్వర్డు యువరాజుం
బొడిచిచంపి, మార్గరెట్టు నటనుండి తొలఁగింపఁబడ నాజ్ఞయిడుట-
గ్లోస్టరు చెఱసాలకుఁ బరువిడి ఆఱవహెన్రీ మహారాజుం బొడిచి

చంపుట-నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు సింహాసనముపైఁ గూర్చుండి తన తమ్ములతో ముచ్చటించుచుఁ దన రాణియగు నెలిజబెత్తుతో మఱియు నాపెయందుఁ దనకు బుట్టిన పుత్రునితోడ నానందించుచు మార్గరెట్టురాణి ఫ్రాన్సునకుఁ బంప నాజ్ఞయిచ్చుటయును.

(15 ఎన్మిదవ హెన్రీ మహారాజు జీవనచరిత్రమను నాటకమున వచ్చు వేషములు

ఎన్మిదవ హెన్రిమహారాజు
వుల్సీగురువు
కాంపియస్గురువు
కాపూసియస్సు అయిదవచార్లెస్సునుండి వచ్చినదూత
క్రాన్మరుకాంటర్బరీగురువు
నార్ఫోల్కు ప్రభువు
సఫల్కు ప్రభువు
బకింగాము ప్రభువు
సరే ప్రభువు
రాజగృహాధ్యక్షుఁడు
గార్డినరు వించెస్టరుగురువు
లింకోలు గురుఁడు
అబర్గేవెన్నీ ప్రభువు
సేండ్సు ప్రభుఁడు
సర్హెన్రీ గిల్ఫర్డు
సర్థామస్లవెల్లు
సరాంథనీ డెన్నీ
సర్నికోలాస్వాక్సు
వుల్సీచేతిక్రింద యుద్యోగులు
క్రామ్వెల్లు వుల్సీ సేవకుఁడు

గ్రిఫ్ఫితు కేతరైనురాణికి ద్వారపాలకుఁడు
ముగ్గురు తగుమనుష్యులు
గార్టరు ఆయుధరక్షకుఁడు
బూటసు రాజవైద్యుఁడు
బకింగాము చేతిక్రిందిపనివాఁడు
బ్రాండను మఱియొక యాయుధరక్షకుఁడు
సభా ద్వారపాలకుఁడు
శౌవారికుఁడు వానిసేవకుఁడు
గార్డినరునిసేవకుఁడు వార్తావహుఁడు
కేతరైనురాణి ఎన్మిదవ హెన్రీమహారాజుభార్య అనీబుల్లీనురాణి చెలికత్తె-బుల్లీనుమిత్రురాలగు నొకముసలి యిల్లాలు పేషన్సు కేతరైనుదాసి

మూఁగచేష్టలనుండు ననేకప్రభువులు దొరసానులు రాణివెంబడి నుండు స్త్రీలు రాణికగపడుదయ్యములు లేఖరు లుద్యోగులు రక్షకభటులు తక్కిన భృత్యులు రంగము లండను వెస్టుమిన్స్టరులలో ముఖ్యముగా నొకప్పుడు కింబాల్టనులోను — కథ

బకింగాముప్రభువును బర్గెవిన్నీ ప్రభువును కార్డినల్వుల్సీ దౌర్జన్యము న్దలపోయుచు నాకస్మికముగా రాజాజ్ఞచేఁ జెఱసాల నుంపింపఁబడుట-రాజు రాణుల సముఖమున వుల్సీప్రోత్సాహముచే బంకింగాము చేతిక్రింది యుద్యోగి బకింగామునకు రాజద్రోహప్రయత్న మున్నదని ప్రమాణము చేసి చెప్పుట-బంకింగామునకు మరణశిక్ష విధించుట-వుల్సీయింట విందైనపుడు రాజు బుల్లీనుంగాంచి మోహించుట-వుల్సీ పన్నిన కుట్రవలన రాజునకిరువదేండ్లనుండి తనతోఁగాపురముచేయు చున్న కేతరైనకు విడాకులీబుద్ధిపుట్టుట-కేతరైను రాజుతోడ స్వాడ నాడఁదగదనియు, వుల్సీదౌర్జన్యముచే నంతవచ్చెననియు విలపించుట-

మిక్కిలి యన్యాయముగ సంపదం బోగుచేసికొని, రోమునందలి తన హితులకై వ్రయపర్చుచు మతాధ్యక్షునకు రాజద్రోహము న్వెల్లడించుచున్న వుల్సీగుట్టు రాజెఱింగి యతనికి దానిచ్చిన యధికారముద్ర లాగుకొనుట-వుల్సీ తా మతగురువయ్యు దైవచింతన మందుండక రాజ్యకార్యములం దగిలి మోసపోయినందునకు మిక్కిలి చింతించుట-కేతరైను వయసుమళ్ళుటచేత నాపె పలువురఁ బిల్లలఁగన్నప్పటికొక కూఁతురుమాత్రమే మిగులుటచేత మఱియు వుల్సీ యాపెపైఁ జెప్పిన కొండెములఁబట్టియు రాజు రూపయౌవనశాలియగు బుల్లీనుం దా వలచుటచేత నాపె మిక్కిలి యోగ్యురాలని తనకు నమ్మకమున్నప్పటికి నాపె న్విడనాడుట-బిల్లీను యథావిధిగ రాజుం బెండ్లాడి రాణి యగుట-గ్రిఫ్ఫితు సంకటపడియున్న, కేరైనుతో వుల్సీ తనయధికారము దొఱఁగి యాకస్మికముగా జబ్బుపడి, మృతిచెందెనని చెప్పుట - కేతరైను మృతిచెందుట-క్రామవెల్లును రాజు శత్రులనుండి కాపాడి యతనికి నతనిపై నేరములు మోపినవారికి న్సఖ్యము సేయుట-రాజునకు బుల్లీనురాణివలనఁగలిగిన కూఁతునకు క్రామెల్లెజెబెత్తని పేరిడు యాపిల్ల జగత్ప్రసిద్ధివడసి, చిరము రాజ్యమేలి, కన్నయై స్వర్గమున కేగునని పల్కుటయును.

(18) జాన్మహారాజుచరిత్రమను నాటకమున వచ్చు వేసములు

జాన్మహారాజు నతనికొడుకు హెన్రీయువరాజు
ఆర్తరు బ్రిటన్ని ప్రభువు
పెంబ్రోకు ప్రభువు
ఎస్సెక్సు ప్రభువు
సేలిస్బరీ ప్రభువు
నార్ఫొల్కు ప్రభువు
హ్యూబర్టున్ రాజగృహాధ్యక్షుఁడు
రాబర్టు ఫాల్కన్బ్రిడ్జి

ఫిలిప్ఫాల్కన్బ్రిడ్జి
జేమ్సుగర్నీ ఫాల్కన్బ్రిడ్జిదొరసాని సేవకుఁడు
పాంఫ్రెట్టు పీటరు
ఫిలిప్పు ఫ్రాన్సురాజు
లూయీ ఫ్రెంచియువరాజు
ఆస్ట్రియారాజు
పండూల్ఫు పోపుగురుఁడంపినగురువు
మెలూను ఒక ఫ్రెంచిప్రభువు
చాటిల్లను ఫ్రాన్సునుండివచ్చినదూత
ఎలీనరురాణి రెండవహెన్రీమహారాజుభార్య
కాన్స్టెన్సు ఆర్థర్ తల్లి
బ్లాంచి కాస్టైలారాజుకూఁతురు
ఫాల్కన్బ్రిడ్జి దొరసాని

ప్రభువులు దొరసానులు ఆంగీర్సుపౌరులు అధికారి వార్తావహులు ఉద్యోగులు సైనికులు దూతలు మఱియుఁ బరిచారకులు రంగము ఒకప్పు డింగ్లాండులో మఱొకప్పుడు ఫ్రాన్సులోన— కథ.

చాటిల్లనురాజుతో రాజుయొక్క యన్నకొడుకగు నార్థరునకు రాజ్యమీనిచో నతని ఫ్రెంచిరాజు యుద్ధమున నోడించెద నన్నాఁడని చెప్పుట-జాన్మరాజు పిలిప్ఫాల్కన్బ్రిడ్జికి సర్ రిచార్డను పేరొసఁగి, తన యొద్దనుంచుకొనుట - జాన్మహారాజు ఫ్రెంచిరాజును ఫ్రాన్సుప్రభులు యుద్ధసన్నద్ధులై బ్లాంచిమ్మాయికి పెండ్లి చేసి, ఫ్రాన్సులోనియైదింగ్లీషు పరగణాలు వారికిచ్చుటకు నార్థరుని బ్రిటన్నీ ప్రభువుగాఁజేసి యతని యాన్జీరుపట్టణ మతనికిచ్చుటకుఁ దామిరువురు మైత్రినొందుటకు సంధి చేసికొనుట - తనకొడుకును ద్రోసిరాజుచెప్పి, ఇంగ్లాండు ఫ్రాన్సు రాజులు సంధిచేసికొనుటకు మిక్కిలి కాన్స్టెన్సు పొగిలి తనతండ్రితో

నట్లుచేయుట - ధర్మముకాదని వాదించుట - పాండలు పోపునకు విరు
ద్ధముగా జాన్మహారాజును గద్దింపఁగా జాన్మహారాజు పోపుసంబంధము
తనకెంతమాత్రమును లేదనుట - పాండల్ఫు ఫిలిప్పును జాన్మహా
రాజుపైఁ గత్తి కట్టుమని పురికొల్పుట - పోపుపైఁ దనకుఁగలగౌర
వముఁబట్టి ఫిలిప్పు జాన్మహారాజుతో యుద్ధముసేయుట - జాన్మహారా
జార్థరు రణరంగమునఁ బట్టుకొని యతనిఁ గడతేర్చుమని హ్యూబ
ర్టున కప్పగించి, యెలీనరు రిచ్చార్డు హ్యూబర్టార్థర్ల నింగ్లాండు
నకు ముందుగాఁబంపివైచి తాఁగూడ సైన్యముతో విజయమంది యేగు
ట - హ్యూబర్టు కాలినయినుముతో నార్థరు కనులుగాల్చి, యతనిఁ
జంపపోయి కనికరమునఁ నట్లుజేయకుంట - జాన్మహారాజు సింహాసనమందు
గూర్చున్నపుడు హ్యూబర్టుచెవిలో నార్థరు చంపబడెననిచెప్పుట-
ఆసంగతి బయల్పడగా సేలుసు పెంబ్రోకులు మిగులఁగోపముతో లేచి
పోవుట - ఫ్రాన్సునుండి దూతవచ్చి, కాన్స్టెన్సు పుత్రవిహార
మునఁ జచ్చెననియు, లూయీ గొప్పసైన్యముతో వచ్చుచుండె
ననియునుఁ దెలియఁజెప్పగా, జాన్మరాజు భయపడుట - ఆర్థరు
చెఱసాలగోడ దుమికి క్రిందపడి మృతిజెందుట - పాండో
ల్ఫునకు జాన్మహారాజు తనకిరీటమునొసఁగి మరల నతని యాశీర్వా
దముతో దానిం గైకొనిపోవునకుఁ దా నమ్రుడనని వాకొని లూయీ
సైన్యము న్మరలించుమని బతిమాలుట - రిచ్చార్డు వలనఁ దిరిగి ప్రేరే
పింపబఁడి జాన్మహారాజ యుద్ధసన్నద్ధుఁడౌట - పాండోల్ఫు మాటవినక
లూయీ యుద్ధభేరి మ్రోయింపంజేయుట - జాన్మహారాజు రణరంగము
నుండి జ్వరమునఁ గ్రాగుచు నొకమఠమునందు పడియుంట - రిచ్చార్డు
లోకైక వీరత్వముజూపి, శత్రులనుఱుముసేయుచుంట - మెలూను మడి
సెననియు, సేలిస్బరి పెంబ్రోకు ప్రభులు తిరిగి జాన్మహారాజు పక్ష
మవలంబించిరనియు, సాయమువచ్చుచున్న ఫ్రెంచియోడలు మునింగి

పోయినవనియు దూత లూయీతో చెప్పుట-జాన్మహారాజొక సన్యాసి తనకుఁ బెట్టినవిషముచే మృతిజెందుటయును

(17) లియర్మహారాజు దుఃఖాంతనాటకమున వచ్చువేషములు

లియరు బ్రిటెనురాజు

ఫ్రాన్సురాజు

బర్గండీప్రభువు

కారన్వాలుప్రభుండు

ఆల్బనీప్రభువు

కేంటుప్రభువు

గ్లోస్టరుప్రభువు

ఎడ్గారుగ్లోస్టరుప్రభునికొడుకు

ఎండ్మండు గ్లోస్టరుప్రభుఁడు జారత్వమునఁగన్నకొడుకు

క్యూరను రాజసభాసదుఁడు

ఆస్వాల్డు గనేరిల్లుకార్యకర్తుఁడు

వృద్ధుఁడు గ్లోస్టరుని రైతు

వైద్యుఁడు

విదూషకుడు

ఎడ్మండుచే నుపయోగింపఁబడిన యధికారి

కార్డిలియాకు భృత్యుఁడగు నొకతగుమనుష్యుఁడు

వార్తావహుండు

కారన్వాలుని సేవకులు

గనేరీలురీగను కార్డిలియాలు లియరునికూఁతుళ్లు

లియరుతోఁ జేరినశూరులు అధికార్లు దూతలు సైనికులు మఱియుఁ బరిచారకులు రంగము బ్రిటెను—కథ.

కారన్వాలాల్బనీల స్వెండ్లాడిన గనేరిరీగనుల తన పెద్దకుమా ర్తెలు తన్ను మిక్కిలి ప్రేమించితిమని ముఖస్తుతిచేయంగా లియర్మహా రాజు యథార్థమాడిన కార్డిలియాపైఁ గోపించి తన రాజ్యమంత యుం దన పెద్దకుమార్తెలకే పంచియిచ్చుట - కార్డిలియా మిగుల యోగ్యురాలు-యథార్థము పల్కె నాపై నల్కవలదను కెంటును రాజు దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుట-ఫ్రాన్సు రాజు కార్డిలియా యథా ర్థతకుమెచ్చి యామె న్దనరాణిగాఁగైకొని తనదేశమున కరుగుట- ఎడ్మండెడ్గారు వ్రాసిన ట్లొక పత్రమును వ్రాసి గ్లోస్టరున కగపర్చుట- నీవు వృద్ధుడవైతి వింటి వ్యవహారము నేఁ జక్కఁబెట్టెద నను నర్థ మందుఁ గాన్పింపగా గ్లోస్టరెడ్గారుపై నల్కఁబూనుట- కెంటు మారు వేసమున లియరునొద్ద సేవకుఁడై యుంట-లియరు గనేరిలచేఁ దిర స్కరింపఁబడి రీగను యొద్దకుఁ బోవుట-రీగను గనేరిలు కలిసి తన్ది రస్క రించుట కోర్వక లియర్మహారా జెద్దియుఁదోఁచక, వెర్రెత్తినట్లు కెంటు గ్లోస్టరు విదూషకులతోఁ బైకిఁబోవుట - రాజు కెంటువిదూషకులు గ్లోస్టరుచూపిన సౌధమున గాలివానలోనుంట- ఎడ్మండుకారన్వాలులు గ్లోస్టరుని రాజద్రోహిగా భావించి చెఱుపఁబూనుట - కూఁతుళ్ళ కుట్రచేఁ జంపఁబడుట కుద్దేశింపఁబడిన లియర్మహారాజును గ్లోస్టరు కెంటు విదూషకులు డోలితో డోవరను స్థలమునకు మోసికొనిపోవుట- కారన్వాలీగనెడ్మండుల దౌర్జన్యముచే గ్లోస్టరు గ్రుడ్డిగావింపఁబడి డోవరునకు నెట్టింపఁబడుట - కార్డిలియా తన మగండగు ఫ్రెంచి రాజుతో సైన్యము కూర్చుకొని, తనసోదరులపై దండెత్తివచ్చి తన తండ్రిదన్న యొద్ద నుంచుకొంట - రీగను తనభర్త కెంటు సేవకునిచేఁ జంపఁబడినపిదప గ్రనేలు వలచియున్న యెడ్మండు న్దాఁబెండ్లాడఁగోరి యతనికి వర్తమానమంపుట-గ్లోస్టరాత్మహత్య చేసికొనుటకు మారు వేషమునన్నున్న యెడ్గారు సముద్రము నొరయు కొండశిఖరమున కెక్కిం చుమని బతిమాలి యతని చేసడును నేలపై నడుపఁబడుచు వెర్రెత్తి

పోవుచున్న లియర్మహారాజు న్గాంచికొని పోగలుట - గ్లోస్టరుం జంప వచ్చిన యాస్వాల్డుని యెడ్మండు చంపి వానిజేబులోఁ దనభర్తం జంపి తన్నేలుకొమ్మని యెడ్మండునకు గనేరిలు వ్రాసిన జాబు చదివికొని యబ్బురపడి గ్లోస్టరుని యుద్ధభూమినుండి తొలగించి కాపాడుచుంట - కార్డీలియా వైద్యునిచే సాధనము చేయించి కొంత స్వస్థచిత్తుఁడైన తనతండ్రితో సంభాషించుట - రీగను గనేరిలుపై మరులుకొనరాదని యెడ్మండుని బతిమాలుట - ఎడ్గారు మారువేషమున నాస్వాల్డు జేబులోని యుత్తరము నాల్బనునకిచ్చి పోవుట - లియర్మహారాజు కార్డీలియాతో రణరంగమునఁ బట్టుపడి యెడ్మండుచేఁ జెఱసాల నుంచఁబడుట - తన్ను వంచించిన తనభార్యయగు గనేరిలుపై నాల్బను మండిపడుచు నెడ్మండుపై రాజద్రోహమును స్థాపించి, యుద్ధమున కాహ్వానముచేయుట - ఎడ్గారు డెడ్మండు దూషించుచు నేలఁగూల్చుట - ఎడ్గారుఁడాల్బనెడ్మండులలోఁ దనగుప్తచరిత్రము నొడివి, తనతండ్రి న్దాఁ బలువిధములఁ గాపాడుటయు, నొకయఱగంట క్రిందట నతనికిఁ దా దయబల్పడుటయు, గెంటు ప్రచ్ఛన్నరూపమున లియర్మహారాజునకు సేవయొనర్చుచుండుటయును దెల్పుట - రీగను గనేరిలు ద్వేషమునం జచ్చినట్లు లాల్బను డెడ్మండెడ్గారులతో నుండి సమాచారమువినుట - ఎడ్మండు తనకుట్రచే లియర్కార్డీలియాలు చెఱసాలలోఁ జంపబడకుండిరేని తక్షణము కాపాడవలసినదని రాల్బనుతోఁ జెప్పుట - తన కౌఁగిట న్జచ్చిన కార్డీలియాకై దుఃఖించుచు లియర్మహారా జాల్బను నొద్దం దనుసేవించుచు వచ్చిన కెంటు నోబల్చి మాట్లాడి దుఃఖవశమున ఆల్బనుఁడు కెంటెడ్గారుల రాజ్యమేలుకొమ్మని చెప్పుటయును.

18) రెండవరిచార్డ్మహారాజు దుఃఖాంతనాటకమున వచ్చు భూమికలు రెండవరిచార్డ్మహారాజు

లంకాస్టర్ప్రభుఁడగుజాన్గాంటు
యార్కుప్రభువగు లాంగ్లియెడ్మండులు రాజపితృసోదరులు
హెర్ఫార్డుప్రభువు జాన్గాంటునకుఁగొడుకును భవిష్యచ్చతుర్థహెన్రీ
మహారాజునగు హెన్రీబాలింగ్బ్రూకు
యార్కుప్రభుపుత్రుఁడగునామర్లీన్ప్రభువు
నార్ఫాక్ప్రభువగుతామస్మౌబ్రే
సర్రేప్రభువు
సేలిస్బరీప్రభువు
బర్కులేప్రభువు
రిచార్డ్రాజు సేవకులు బూషీ బాగట్టు గ్రీను
నార్తాంబర్లేండుప్రభువు వానికొడుకు హెన్రీపర్సీ
రాస్ప్రభువు
విల్లోబీప్రభువు
ఫిట్జువాటరుప్రభువు
కార్లిస్లీ గురువు
వెస్టుమినిస్టరుమతాధిపతి
మార్షల్ప్రభువు మఱొకప్రభువు
ఎక్స్టనుసర్పియర్సీ
సర్స్టిఫెన్స్క్రూపు
వెలిషీ సేనాధిపతి
రిచార్డుమహారాజుదేవి
గ్లోసరుదొరసాని
యార్కుదొరసాని

దేవిచెలికత్తె ప్రభువులు చాటువాండ్రు అధికార్లు సైనికులు ఇద్దరుతోటవాండ్రు ద్వారికుఁడు దూత కింకరుఁడు మఱియుఁ దక్కిన సేవకులు రంగ మింగ్లాండునందు వేల్సునందును — కథ .

బాలింగ్బ్రూకు నార్ఫోల్కులు రాజునొద్ద స్పర్ధఁబూనుట గ్లోసరుదొరసాని గాటుకుఁబగ దీర్చుకొమ్మని పురికొల్పుట రాజు-బాలింగ్బ్రూకున కాఱేండ్లవఱకును నార్ఫోల్కునకు యావజ్జీవమును విదేశవాసమును రాజద్రోహమునకై విధించుట-రాజుదౌర్జన్యమును దలఁచుకొని పలువురు ప్రభువులు రాజుపైఁ దిరుగుబాటు సేయ నిశ్చయించుకొనుట - బాలింగ్బ్రూకు నార్తాంబర్లేండులు సైన్యముఁ గూర్చుకొని రాజసైన్యము నెదురుకొనుటకు సన్నద్ధులైయుంట-బాలింగ్బ్రూకు నార్తాంబర్లేండు యార్కులతోఁ బ్రజలందఱేకీభవించి తనసైన్యమును ధ్వంసముగావించుచున్నారని రాజు ఐర్లేండు నుండి వచ్చి విని పరితపించుట-రాజును బాలింగ్బ్రూకును సంధిగావించుకొనుట - రెండవరిచార్డ్సుమహారాజుభార్య తోఁటమాలిచే బాలింగ్బ్రూకుయొక్క యౌన్నత్యమును, రాజ్యభ్రష్టుఁడౌటకు దటస్థించిన తనభర్తదౌ దురవస్థను విని పొగలుట - బాలింగ్బ్రూకుని సైనికు లన్యోన్యముఁ గలహించుట - బాలింగ్బ్రూకు రిచార్డుమహారాజు నతనియొద్దకు రప్పించి, కిరీటములాగుకొని, చెఱసాల కంపించుట-చెఱసాలకరుగుచున్న రిచార్డుమహారాజు నతనిరాణి గలిసికొని మాట్లాడి యామెనుండి తిర్గిబోవుట - ఆమర్లేయుంబలి రాజద్రోహము గనిపెట్టి యతనితండ్రి యార్కురాజుతోఁ జెప్పనేగుట - ఆమర్లే రాజునొద్దకుఁ దనతండ్రికంటెఁ దా ముందేగి తన్ను క్షమించుమని రాజు ప్రసన్నముగా వేఁడుచుండఁగా వలదని యార్కనుచుండఁగా నామర్లేతల్లి వచ్చి రక్షించుమని ప్రార్థించి రాజక్షమాపణ నందుట క్స్టను చెఱసాలనున్న రిచార్డ్సుమహారాజు న్దాఁ జంపించినందుకుఁ బశ్చాత్తాప పడుటయును

(19) మూఁడవరిచార్డ్సుమహారాజు దుఃఖాంత నాటకమునందు వచ్చు భూమికలు

నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజు

వేల్సుప్రభువగు నెడ్వర్డు కాబోవు నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజు యార్కుప్రభుఁడగు రిచార్డు వీరుభయులు రెండవరిచార్డుమహారాజునకుఁ గొడుకులు క్లారెన్సుప్రభువగుజార్జి మూఁడవరిచార్డుమహారాజు కాబోవుగ్లోస్టరుప్రభువగురిచార్డును వీరుభయులు రెండవరిచార్డుమహారాజునకు సోదరులు క్లారెన్సుకొడుకగు నొకబాలుఁడు

రిచ్మండుప్రభువునుఁ గాఁబోవు నేడవ హెన్రీమహారాజునగు హెన్రీ

కాంటర్బరిగురువగు బౌర్చియరు

యార్కుగురువు

ఈలీగురువగు మోర్టను

బకింగీహామ్ప్రభుఁడు

నార్ఫొల్కుప్రభువు వాని కొడుకగుసర్రేప్రభువును

ఎలిజబెత్తుసోదరుండగు రీవర్సుప్రభువు

ఎలిజబెత్తమ్మ కొడుకులగు డోర్సెట్టుయజమానుఁడు గ్రేప్రభుఁడును

అక్సుఫర్డుప్రభువు

హేస్టింగ్సుప్రభువు

స్టేన్లీప్రభువు

లోవెల్ప్రభువు

సర్రిచార్డురేట్క్లిఫ్

సర్జేమ్సుటైరెలు

సర్త్రామస్వాగను

సర్విలియాంకాట్స్బి

సర్జేమ్సుబ్లౌంటు

సర్వాల్టరుహర్బర్టు

చెఱసాలయధికారియగు రాబర్టుబ్రాకెన్బరీ

ఒకగురువగుసర్స్విక్కు మఱియొకగురువును

ఆనీదేవీపరిచారకులగు కుస్టెన్సీలు బర్కేలీ
లండనుపుర్యధ్యక్షుఁడు
విల్లుషైరుయజమాని
నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజుభార్య యెలిజెబెత్తు
ఆఱవహెన్రీమహారాజుభార్య మార్గేరట్టు వితంతువు
నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజుతల్లి యార్కుప్రభ్వి
ఆనీదొరసాని హెన్రీమహారాజు కొడుకగు వేల్సుప్రభునకు భార్యయై ముండమోసి మూడవరిచార్డ్మహారాజుఁ బెండ్లాడెను.

మార్గేరట్టు ప్లంటాజెనట్టను క్లారెన్సు పసికూఁతురు— మూడవరిచార్డు వలనఁ జంపఁబడిన రాజపుత్రుల దయ్యములు- ప్రభులు సేవకులు దూత ఋణదాత పౌరులు హంతకులు వార్తావహులు సైనికులు మొదలగువారు. రంగ మింగ్లాండు — కథ.

గ్లోస్టరు తనకురూపము దలఁచుకొని తన్నెవతెయు న్వలవదు గావున దనకు లోకములోఁ బ్రేమించఁ దగిన వస్తువులేదని నిశ్చయించి యెట్లైనఁ గుట్రచేఁ దా రాజ్య మాక్రమింపఁగోరుచు క్లారెన్సుచెఱసాల కంపఁబడుట చూచి యాతనిఁ బైకిమాత్ర మోదార్చి లోన నాతనిఁ బొలయింప నిశ్చయించుకొని యప్పుడేఁ క్రొత్తగాఁ జెఱసాలనుండి విడిపింపఁబడి వచ్చుచున్న హేస్టింగ్సు వలన రాజు మిక్కిలిరోగపీడితుఁడై మంచముపట్టియున్నాఁడని విని క్లారెన్సునిఁ దప్పక చంపించుమని రాజుం బురికొల్పెదననియు, వార్విక్కు చిన్నకొమార్తె నాపెపెనిమిటి న్మటియు నాపెతండ్రినిం దాఁ జంపినప్పటికిఁ బెండ్లాడెదననియు, రాజుతప్పకచచ్చుననియు, నెడ్వర్డుక్లారెన్సులు మడిసిన పిదపఁ దా లాభ మందవచ్చుననియు, నాలోచించుచు రాజుచెంగటి కేగుచు నడిదారిలో రాజశవము మోచు కొనుచువచ్చిన వారివెంబడి నేడ్చుచుండిన యానీతో సంభాషించి

యూపిభర్త స్మృతియు నాపితండ్రి న్నాడఁదాఁ జంపుట- మఱపించి తనవాక్చమత్కృతిచే నాపె న్దన్ను మోహింపఁజేసి యూపెయొద్దనుండి వెడలి క్లారెన్సును హంతకులచేఁ జంపించుట-ఎడ్వర్డ్మహారాజు ప్రియులగు రివర్సుప్రభుని గ్రేప్రభుని సర్టామస్వాగనుని గ్లోస్టరు చెఱసాల నుంపించుట - గ్లోస్టరుబకింగాములు యువరాజు నతనితమ్మునితోఁ గూడఁ జెఱసాలనుంచుట - గ్లోస్టరు తాను రాజౌట కొప్పని హేస్టింగ్సును జంపించుట-యువరాజు నతనితమ్మునితోఁ బొలయించుట -ఆనీనిఁ జంపించుట - క్లారెన్సుకొడుకులఁ జంపించుట - బకింగామును జంపింప నుద్దేశించుట - ఎడ్వర్డ్మహారాజుపుత్రికయా నెలిజబెత్తం బెండ్లాడం దలఁచుట - బకింగాము రాజభటులకుఁ బట్టువడిఁ చంపఁబడుట—మూఁడవరిచార్డ్మహారాజు యుద్ధములో రిచ్మండుచేఁ జంపింపఁబడుట-రిచ్మండు రాజై మూఁడవరిచార్డుం బెండ్లాడనెంచిన యెలిజబెత్తుం బెండ్లాడుటయును

(20) వృథాప్రణయోద్యమము నందలి భూమికలు

నవ్రేరాజగు ఫర్డినుండు

బైరాను లాంగవిల్లి దూమను రాజసచివులు

ఫ్రెంచిరాజు కూఁతుగనిపెట్టుకొను బోయెట్టు మర్కేడట్టు

ఆర్మ్డో పిచ్చిస్పెనియార్డు

నాథనీలు పురోహితుఁడు

హోలోఫర్నీసు ఒజ్జ

డల్లు రాజభటుఁడు

కాస్టార్డు విదూషకుఁడు

మోతు ఆర్మడో భృత్యుఁడు

ఒక యుడవివాఁడు

ఫ్రెంచిరాజపుత్రి

రోసిలైను మేరియా కేతరైను ఫ్రెంచి రాజపుత్రిక చెలికత్తెలు

జాక్వినెట్టా పల్లెటూరిపడుచు అధికార్లు రాజపుత్రికల పరిచారకులు రంగము నావెర్రిలో — కథ.

రాజులాంగవిల్లీ డూమనులు మూడేండ్లవఱకు స్త్రీల మొగములు చూడక బ్రహ్మచర్యముచేయుచు విద్యాభ్యాసముచేయుట - కొట్లెడుకొని యుండుటకొప్పని బైరనుకకి శిక్షవిధించుట - ఫ్రెంచి రాజపుత్రి రోసలైను మేరియా కేతరైను బోయెట్టు రాజులాంగ విల్లి డ్యూమను బైరనులు కలసి ప్రేమ సంభాషణము లాచరించుట - రాజు పతని సవయస్కులను ఫ్రెంచి రాజపుత్రి యాపెచెలికత్తెలపైఁ దమ వలపుదెలుపు జాబులు వ్రాసుకొనుచు మన్మథబాణ పీడితు లౌట - ఫ్రెంచి రాజపుత్రియు నాపెచెలికత్తెలు దమప్రియులు తమకువ్రాసిన జాబులఁగూర్చి మెచ్చుకొనుట - రాజు రాజ వయస్యులును ఫ్రెంచిరాజపుత్రియు నాపెచెలికత్తెలును మాఱు వేషములు వేసికొని యొండొరుల మోసపుచ్చుకొనుచు నాటాడి పిదప యథార్థరూపంబుల నన్యోన్య ప్రేమలఁ దెల్పుకొనుట - ఫ్రెంచిరాజ పుత్రి తనతండ్రి మరణవార్తవిని తన దేశమున కేగుచు నొకవత్సరము తరువాత రాజు న్పెండ్లాడెదనని రాజునుండి సెలవుపుచ్చుకొనుట - రాజ వయస్కులును రాజపుత్రి చెలికత్తెలుంగూడ నట్లే యొకసంవత్సరము తరువాత నన్యోన్యము కలసికొన బాసయొనర్చుకొని యొండొరుల నెడఁబాయుటయును.

(21) మేక్బెత్తను నాటకమందలి వేషములు

స్కాట్లెండు రాజగు డంకను

మల్కోము డోనల్బైనులు డంకను కొడుకులు

మేక్బెత్తు బేంకోలు రాజసేనానాయకులు

మేసిడల్ఫు లెన్నాక్సు రాస్సు మెన్టీత్తు అంగస్సు కేత్నెస్సులు స్కాట్లెండు లోని ఘనులు

ఫియన్సు బేంకోకొడుకు

సివార్డు ఆంగ్లేయసేనానాయకుఁడు

చిన్నసివార్డు సివార్డుకొడుకు

సేటను మేక్బెత్తునకు గనిపెట్టుకొనియున్న యుద్యోగి

బోయి మేక్బెత్తుకొడుకు

ఒక యాంగ్లేయ వైద్యుఁడు

ఒకస్కాచివైద్యుఁడు

ఒకసైనికుఁడు

ఒకద్వారపాలకుఁడు

ఒకవృద్ధుఁడు

మేక్బెత్తుదొరసాని

మాక్డఫ్ఫుదొరసాని

మేక్బెత్తుదొరసాని గనిపెట్టుకున్న తగుమనుష్యులు

హెకేటియు మఱిముగ్గురు చిల్లంగి పెట్టుస్త్రీలు ప్రభువులు ఘనులు అధికార్లు సైనికులు హంతకులు సేవకులు దూతలు బేంకోదయ్యము తక్కినపీడలు రంగము కొంతఇంగ్లాండు కొంతస్కాట్లెండు — కథ.

డంకను నార్వేయుద్ధములోఁ దనకు జయము కలిగించిన మేక్బెత్తునకు గొప్పబిరుదిచ్చి యతనియింట విందారగింప నెంచుట- మేక్బెత్తు మంత్రకత్తెలచేఁ దా రాజుకాఁబోవు టెఱిఁగి తనభార్యతోఁ దన యింటికే విందుకు రాఁబోవుడంకనునిం జంపి తా రాజగుట కాలోచించుట- మేక్బెత్తు నతనిభార్యయు డంకనుతో నున్నవారికి సురపట్టి నిద్ర పట్టించి ద్వారపాలకునకు సేవకులకుఁ గూడ మత్తెక్కించి నిదురించుచున్న డంకనునిఁ జంపి యానెత్తుటి నతనిభటుల పైఁజిమ్మి తామెద్దియు నెఱుంగనట్లు తమగదిలోనుంట- మేక్డఫ్ఫు లెన్నాక్సులు డంకనుచంపఁబడుటకుఁ జింతించుట- మేక్బెత్తు నతనిభార్యయుఁ దమ

కెద్దియుఁ దెలియనట్లునటించుట-మాల్కముడోనల్బేనులు తమకుఁ గూడ చేటుమూడునేమోయని ఇంగ్లాండునకొకఁడు నైర్లేండునకొకఁడు పాఱిపోగా వారలపై నానింద మోఁపి మేక్బెత్తు రాజగుట-మంత్రికత్తెల వలన బాంకో మఱియు నతనిసంతతియు రాజపదవి నందుననుమాటవిని మేక్బెత్తు బేంకోఫ్లీయన్సుల న్దనయింటికి విందుకై రమ్మని నడుదారిలో రాత్రివేళ వారిరువుర న్జంపుటకై హంతకుల నేర్పర్చుట-హంతకులు బేంకోనుజంపుట-ఫ్లీయొన్సుతప్పించుకొని పారిపోవుట-మేక్బెత్తు బేంకోదయ్యముభోజనశాలయందు దనకగపడఁగా నసందర్భ ప్రలాపము లాడుట-మఱియు నచట భుజించువారు వెఱగందపోవుట - మేక్బెత్తు తనకు జడిసి ఇంగ్లాండునకుఁ బాఱిపోయినమేక్డఫ్ఫుకుటుంబము నాబాలవృద్ధులం జంపించుట-మాల్కొల్ము మేక్డఫ్ఫు లింగ్లీషురాజిచ్చినసేనతో మేక్బెత్తుపైకి యుద్ధమునకువచ్చుట-స్కాచ్చిప్రజలనేకులు వారితోఁగలియుట-మేక్బెత్తుభార్యరోగముచేఁ జచ్చుట-మేక్బెత్తు మేక్డఫ్ఫుచే యుద్ధమునఁ జంపబడుట-మాల్కొల్ము స్కాట్లేండునకు రాజగుటయును,

(22) దెబ్బకుదెబ్బయను నాటకమున వచ్చువేసములు

విన్సెంటియోరాజు
ఆంజిలో రాజుపరోక్షమున రాజప్రతినిధి
ఎస్కాలసు ఆంజిలోసహకారి
క్లాడియో ఒక యావనుఁడు
లూసియో మతముపిచ్చికలవాఁడు
ఇద్దరు తగుమనుష్యులు
ప్రోవోస్టు తోమను పీటర్లు సన్యాసులు
న్యాయాధికారి
వ్రియసు
ఎల్బో రాజభటుఁడు

ఫ్రాత్తు అవివేకి
పాంపి ఓవడోనుదొరసానిబానిస
అభోర్సను హంతకుఁడు
బార్నార్డీను బందె
ఇస్బెల్లా క్లాడియోకుసోదరి
మేరియానా క్లాడియోకుఁ బ్రధానముకాఁబడినస్త్రీ
జూలియటు క్లాడియోవలపుకత్తె
ఫ్రాన్సిస్కా యోగిని
ఓవర్డోనీ తార్పుగుల్ల

ప్రభువులు అధికార్లు పౌరులు సేవకుఁడు భృత్యులు పరిచారకులు
రంగము వియన్నా యొద్ద రాజు ప్రచ్ఛన్నవేషమునఁ దనప్రజలవర్తన మరయుఁగోరి యాంజెలోనుఁ దనకుఁ బ్రతినిధిగాఁ జేసిపోవుట-క్లాడియో జూలియట్టను కన్యకకు గర్భముచేసినందుకు చెఱసాలకుఁ గొంపోఁబడుట-క్లాడియో లూసియోతోఁ దనసోదరి న్రాజప్రతినిధిం గలిసికొని తన్నురక్షించునట్లు చెప్పుమనుట-ఇస్బెల్లా ఫ్రాన్సిస్కా యొద్ద యోగిని యాటకుఁ బరిచర్యసేయుచు లూసియోవల్లఁ దనసోదరిని వర్తమానమును విని యాతనిరక్షింపఁ బూనుట ఆంజెలో క్లాడియోకు మఱునాఁడు శిరచ్ఛేదముచేయుట కాజ్ఞాపించుట ఆంజెలో యిస్బెల్లాను మోహించి యాపె తనకోర్కె దీర్చినయెడ నాపెసోదరుని రక్షించెదనని యాపెతోననుట-రాజు సన్యాసివేషముతోఁ దనమానము చెఱుచుకొనియైనఁ దన్ను రక్షించుమని ప్రార్థించు సహోదరుని రక్షించుటకై యమర్యాద పొందనొల్లనియిస్బెల్లాతో పెండ్లికై మాట్లాడి మోసమున మేరియాను విడనాడిన యాంజెలోను కొడంబడి యాతనికోర్కె నొంటిగ నడురేయిం దీర్చెదనని నమ్మించుమనియుఁ బ్రమాదము రానీక తానుఁగాపాడెదననియు జెప్పుట-రాజు మేరియానాతో నిస్బెల్లానుసమకూర్చి యిస్బెల్లాకు మాఱుగా మేరియానా ఆంజెలోతో

నడురేయి చీఁకటిలో నాతఁడేర్పర్చిన పూఁదోటలోఁ మానమున
సంభోగించుట కొప్పించుట - చెఱశాలలో నాటిరాత్రి నాల్గు
గంటలకుఁ దప్పక క్లాడియోశిరస్సును నరికించవలయునని ప్రొవోస్టున
కాంజీలోయంపిన యాజ్ఞను రాజెవిని ప్రొవోస్టుతో నదివఱకుఁ దనకుఁ
గల పరిచయమునుఁబట్టి క్లాడియోతలకుమాఱుగా నదివరకే జ్వర
ముచేఁ జెఱసాల మృతుండగు నొకనితల నఱికి యాంజీలోనికిఁ
జూపించుమని రాజు తనకిచ్చిన యాజ్ఞచూపించి రాజు రెండుదినము
లలో నచటికివచ్చు నీసంగతి యంతవఱకు మఱుగుపర్చుమనియుఁ దా
నెల్లవిథముల నతనిఁ గాచెదనని యొప్పించి తనసోదరునకు క్షమాపణ
పత్రిక వచ్చెనేమోయని కనుఁగొనవచ్చిన యిస్బెల్లాతో క్లాడి
యోతల నఱుకఁబడి యాంజీలోనొద్ద కంపఁబడెననియు, మఱి విలపిం
చిన సార్థకములేదనియు, రాజు మఱునాడు రానున్నాఁడనియు,
నీవపుడు తా నిడిన యుత్తరమును బీటరునకు జూపుమనియుఁ, జెప్పి
పంపుట లూసియో ప్రచ్ఛన్నవేషముననున్న రాజుతో రాజవివేకి
యనియుఁ, దామోసకాఁడనియుఁ దెల్పుట-ఆంజీలో మఱునాడు
తన్నూరి వెలుపలఁ గలసికొమ్మను రాజాజ్ఞనుఁ జదివికొని క్లాడియోను
బ్రతుకనిచ్చినచో నతఁ డాపెసోదరిం జెఱచినందుకుఁ దనపైఁ బగఁ
బట్టునేమోయని శంకించి యతనిం జంపించినందుకు నొచ్చుకొనుట-
రాజు తనయథార్థరూపముతోఁ బీటరునిం గలిసికొని యతనికిఁ గొన్ని
యుత్తరము లిచ్చి యవి వలసినవుడు తనకిమ్మని చెప్పి వెలింటినస్ను
రోలెనడు క్రాసను వెరిసియస్నుఁ దనయొద్దకు రప్పించుమని యుత్తర
మిడుట రాజుసభచేసి యాంజీలోనికి మేరియాను క్లాడియోకుజూలి
యట్టును దనకి స్బెల్లాను భార్యలంగా జేయుటయును

(23) వెన్నిసువర్తకుఁడను నాటకమునందలి భూమికలు

వెనిస్ప్రభువు

మొరాకోయారగాను రాజులు పోర్షియాను వలచినవారు

ఆంటానియో వెన్నిస్వర్తకుఁడు బెసానియో యతనిచెలికాఁడు పోర్షియా వలచినవాడు

గ్రాటియానో సలానియో సలారినో సలేరియా ఆంటియానో బెసేనియో లకుమిత్రులు

లోరెంజో జస్సీకాను వలచినవాఁడు

షైలాకు వకయూధుఁడు

టూబలు షైలాకుని హితుఁడు

గొబ్బో మొదట షైలాకునకు సేవకుఁడై పిదప బెసానియోకు సేవకుఁడైన విదూషకుఁడు

ముసలిగొబ్బో లాన్సిలట్టునకుఁదండ్రి

బల్తజరు స్టీఫానో పోర్షియాకు సేవకులు

పోర్షియా యొకభాగ్యవంతునికూఁతురు నెరిస్సా యాపె చెలికత్తె

జస్సీకా షైలాకు కూతురు

వెన్నిస్భాగ్యవంతులు న్యాయాధికారియుద్యోగులు కారాగృహాధికారి పోర్షియా సేవకులు మఱియుఁ దక్కుబరిచారకులు రంగము కొంత వెన్నిసులో మరికొంత బెల్మంటులోను—కథ.

షైలాకునకాంటియో తనమిత్రుఁడగు బెసానియో దూరదేశమున నున్న పోర్షియాను జూచివచ్చునిమిత్తము కోరినచోఁ దనయొడలి మాంస మఱసేరిచ్చుట కొడంబడిక వ్రాసి మూఁడువేలవరహా లప్పు తీసికొనుట జస్సీకాలోరెంజోను వలచి యతనితోఁ దనతండ్రి ధనము నుఁ గొంతహరించి పారిపోవుట షైలాకు తనకొమార్తె పోకకు వగచుట– మఱియు నాంటానియో యోడలు నష్టమైనందుకు సంతసించుట బెసానియో పోర్షియానుఁ జేఁబట్టి యాపెవలన నెవ్వరికైన నీఁబోనని మాట యిచ్చి యొకయుంగ్రముం బుచ్చుకొని యాంటనియో తన్నుఁ దక్షణము రమ్మని వ్రాసినజాబు చదువుకొని యతనికిఁ దటస్థించినయాపద పోర్షియాకుఁ జెప్పి స్వదేశమునకు నెరిస్సాను వరించిన గ్రాంటియా

నోతో వరుగుట-పోర్షియా నెరిస్సాలు పురుషవేషములతో వెన్నిస్సు పురమునకేగి న్యాయస్థానమున మాంసముకోయ నెత్తురుఁ గాఁగూడ దనియు, నొకమనుష్య జీవముం దుర్మార్గముగాఁ దీయనెంచినవాని యాస్తిలో సగము రాజునకుం దక్కు- సగ మామనుష్యునకు స్రావల లయునని పద్ధతిచూపించి యాంటియోనుఁ గాపాడి రాజుచేఁ మెప్పొంది బెసానియోకుఁ దానిచ్చిన యుంగ్రము న్బహుమతిగాఁబొంది యింటికి వచ్చి వెంటనే వచ్చినబెసానియోతో ముచ్చటలాడుచు నచట బెసానియోతో వచ్చినయాంటియోనోతో నతని యోడలు సేమముగా రేవు చేరినవని సంతోషవార్త చెప్పుట నెరిస్సాకూడ తన నాథునిఁ గలసికొని సుఖించుట-లోరెంజో జస్సీకాలు పోర్షియోచేసిన యేర్పాటుచే షైలాకునియాస్తికి యజమానులగుటయును.

(24) విండ్సర్వేడుకకత్తెలను నాటకమునందలి వేషములు

ఫాల్స్టాపు
పెన్టను ఒకపడుచువాఁడు
షాలో పల్లెటూరిన్యాయాధికారి
స్లెండరు షాలోకు దాయాది
ఫార్డు పేజీలు విండర్సులోని తగు మనుష్యులు
విలియంపేజీ పేజీకొడుకులు
ఈవన్సు వెల్షుపురోహితుఁడు
కేయసు ఫ్రెంచివైద్యుఁడు
సత్రాధికారి
బార్డల్ఫు నిమ్మలు పిస్టోలు ఫాల్స్టాపునివెంటనుండువారు
రోబిను ఫాల్స్టాపుని సేవకుఁడు
సింపిలు స్లెండరునిభృత్యుఁడు
రగ్బి కేయసుని సేవకుఁడు
ఫార్డుదొరసాని

పేజీదొరసాని ఆపెకొమార్త్రియగు పెనీ
క్విక్లీదొరసాని కెయసునకు సేవకురాలు
పేజీఫార్డులసేవకులు రంగము విండ్సరు మఱియు దానిచుట్టుపట్లు-కథ.

ఫార్డుదొరసానిని ఫాల్‌స్టాపువలచి సందేశమంపుట-ఫార్డుదొర తనభార్య ననుమానించి బ్రూకను పేరుపెట్టుకొని ఫాల్‌స్టాపుతోఁ బరిచయముచేసి తనభార్యస్థితిఁ గనిపెట్టుచుంట - ఫార్డుదొరసానియు క్విక్లీదొరసానియు ఫాల్‌స్టాపుదౌర్జన్యమునకుఁ దగు శాస్తిఁజేయఁ గుట్రవన్నుట-క్విక్లీదొరసాని ఫాల్‌స్టాపు చెంతకేగి ఫార్డుదొరసానియు, పేజీదొరసానియు నతనియుత్తరములు చూచుకొని యతని వలచి యున్నారనియుం, దరుచు నాయిద్దరియొద్దకు నతనిసేవకు నంపుచుండు మనియు సపరిహాస్యముగాఁజెప్పుట-బ్రూకను పేరుపెట్టుకొని తనయొద్దకు వచ్చిన ఫార్డుమాటలనమ్మి ఫాల్‌స్టాపు తన్ను ఫార్డుదొరసాని పదివదు నొకండు గంటల మధ్యరమ్మన్నదని చెప్పగా ఫార్డుదొర తనభార్యపై మఱింత యనుమానపడి యాసంగతి కనిపెట్టుటకుఁ ద్వరపడుట-ఫాల్‌స్టాపు ఫార్డుదొరసానితో మాట్లాడుచుండగా నాపె తనపై నను మానపడి, తనసంగతి శోధించుటకై కొందఱు తగుమనుష్యులతో వచ్చుచున్నాఁడని పేజీదొరసాని చెప్పఁగా విని దిగులుపడుచున్న ఫాల్‌స్టాపు నొకగంపలో నిఱికించి వానిపై మైలగుడ్డలుకప్పి యేటిలో నాగంప పడవైచిరండని తనసేవకుల కాజ్ఞాపించుట-ఫార్డు తనయింట నెవరు లేకుంటఁ జూచి సిగ్గుపడి భార్యను-క్షమాపణము వేడుకొనుట పేజీదొరసానియు ఫార్డుదొరసానియు ఫాల్‌స్టాపునకు క్షమాపణ వ్రాసి కొని యింకొకసారి యెనిమిదిగంటలకు రమ్మనిక్విక్లీదొరసానిచే వర్తమానమంపుట-ఫాల్‌స్టాపుఫార్డుదొరసానియొద్దకు వెళ్లెదనని బ్రూకుతోఁ జెప్పి యాపెతో మాట్లాడుచు ఫార్డుదొర వచ్చుచున్నాఁడని పేజీదొర సాని చెప్పఁగా జడసి యాస్త్రీలు తనకు ముసలియాఁడు వేసము వేయగా నిలువదలిపోవుచు ఫార్డుదొరచేఁ దావులుతినియు బయల్పడక

తప్పించుకొనుట-ఒకవిధమైన యాటలో ఫాల్సా నందటిచేఁబట్టుపడి వవ్వఁబడుట-ఫెంటనుతనయుపాయముచే నేసీఁ బెండ్లాడుటయును.

(25) నడివేసవిరేయి కలయనునాటకమందలి వేసములు

ఎథెన్సుప్రభువగుథీసను

ఈగసు హెర్మియాతండ్రి

లైసాండరు డెమిట్రియసులు హెర్మియానువలచినవారు

ఫైలాస్ట్రేటు థీసనునివేడుకలకధిపతి

క్విన్సు వడ్రంగి

స్నగ్గు కొయ్యపనిచేయువాఁడు

బొట్టమ్ము సాలెవాఁడు

ఫ్లూటీ కొల్మితిత్తులుబాగుచేయువాఁడు

స్నౌటు కంచరి

స్టార్వెలింగు కుట్టుపనివాఁడు

హిప్పోలీటా థీసనువ్వరించుకన్య

హెర్మియా లైజాండరువ్వలచుకన్య ఈగసువుత్రి

హెలీనా డెమెట్రియసునివలపుకత్తె

ఒబీరసు గంధర్వరాజు

టీటేనియా గంధర్వరాజ్ఞి

పక్కు

పీసు కాబ్వెబు మోతుమస్టర్డులు గంధర్వస్త్రీలు - గంధర్వరాజ రాజ్ఞుల సేవకులగు గంధర్వులు థీసనుహిప్పోలీటాలభృత్యులు రంగము ఆథెన్సు మఱి యాచెంగటియడవియు— కథ.

హెర్మియాతండ్రి డెమిట్రియసుని బెండ్లాడుమనగాఁ నాపె యొప్పక లైజాండరునిఁ బెండ్లాడఁగోరినపుడు తండుసకంగీకరింప కాతండ్రి రాజుఁజెప్పఁగా, రాజు తండ్రియిష్టానుసారము నడువని కన్యకకు మరణముగాని సన్యాసినీత్వముగాని శిక్షయని నుడువఁగా నాపె డెమిట్రి

నిను మోహించిన తనస్నేహితురాలగు హెలీనాతోఁ దనవర్తమానము
చెప్పి లైజాండరుతోఁగూడ నాథెన్సుపురమునుండి పారిపోదలంచుట-
కిన్సున్నగ్గు బొట్టమ్ము ఫ్లూటీ స్నౌటు స్టార్వెలింగులు రాజునెదుట నొక
నాటక మాడఁదలంచుట-హెర్మియాకై యడవికేగెడు డెమిత్రియసు
వలదనుచుండ, హెలీనా వెంబడించి యొక యడవిలోఁ దను దప్పించు
కొనిపోయిన డెమిత్రియసుని వెదకుచు హెర్మియా చెంత నిదురించు
లైజాండరునిఁగాంచుట-లైజాండరు గంధర్వులు తన కనులకు రాసిన
పుష్పరసమహిమచే నిద్దురమేల్కాంచి తొల్తఁ దనకుఁగన్పడు హెలీ
నాయందు మోహావడి యామె న్వెంబడించుట - హెర్మియా తన్నెడ
బాసినలైజాండరుని వెదకుకొంచుఁదలడిల్లుట లైజాండరున్న యడవి
లోఁ గంధర్వరాజ్ఞి తనకనుల రాయఁబడిన పుష్పరసమహిమచే నిద్దుర
లేచి యెదుట నాటకమును వల్లించుచున్న బొట్టమ్మున్వలచి తనవశమున
నుంచుకొనుట-డెమిత్రియసు హెర్మియానుంజూచి బతిమాలి యామెచే
దిరస్కరింపబడి నిదురించు పుష్పరసమహిమచే మేల్కొని తనయెదుట
నున్న హెలీనాను మోహించుట-డెమిత్రియసు లైజాండర్లు హెలీనా
కై పరస్పర ద్వేషమూనుట - హెర్మియా హెలీనాలు కలహించుట-
డెమిత్రియసు లైజాండర్లు ద్వంద్వ యుద్ధముకై పూనుట-హెర్మియా
హెలీనా లన్యోన్యద్వేషముతో నొండొరు నెడయుట-గంధర్వ మా
యచే నానల్వురు నిదిరించుచు వేటకువచ్చిన థీసనుచే మేల్కొల్పఁబడి
గంధర్వమాయఁ దొలఁగి తొల్లింటి ప్రేమలంబొంది పెండ్లిచేసికొని
సుఖముంటయును.

(26) ఉత్తగడబడయను నాటకమందలి వేసములు

పెడ్రో ఆరగన్ప్రభువు

జాను వానిసోదరుఁడు జారజుఁడు

క్లాడియో ఫ్లారెన్సుపడుచువాఁడు

బెనిడిక్కు పాదువా పడుచువాఁడు

లియోనెటో మెస్సీనాపాలకుఁడు ఆంటోనియో వానిసోదరుడు
బల్తజరు పెడ్రోసేవకుఁడు
బొరాచియో కన్రేడులిర్వురుజాను వెంబడివారు
డాగ్బెర్రి వర్జిసులిద్దరధికార్లు
ఫ్రాన్సిసు సన్యాసి
ఒకయధికారి
ఒక సేవకుఁడు
హీరో లియోనెటో కూతుఁరు
బీట్రిసీ లియోనెటో మేనఁగోడలు
మార్గేరటు ఉర్సులాలిద్దరు హీరోచెలికత్తెలు దూతలు కావలివాం
డ్రు భృత్యులును రంగము మెస్సీనా — కథ.

యుద్ధమందు విజయమందిన క్లాడియో బెనిడిక్కులు లియోనెటో యొద్ద నున్న హీరోబీట్రిసీలతో మాట్లాడుట క్లాడియో హీరోను మోహించుట-బెనిడిక్కు బీట్రిసీలు విరసములాడుకొనుట - లియోనెటోయింటి విందారగించి, యీనాటకమునఁ బేరొక్కన్న (స్త్రీ) పురుషులొకరి వేస మొకరూని యాటపాటల న్వినోదించి సంభాషించుకొనుట-హీరోను క్లాడియోకుఁ బెండ్లి సేయుటకు పేడ్రోలియోనెటోలు నిశ్చయించుట-బెనిడిక్కు బీట్రిసీ లన్యోన్యగూఢ మోహములఁ దలడిల్లుట జానుబొరాచియోకన్రేడులచేఁ గుట్రపన్నించి గుడిలో హీరోనుఁ బెండ్లాడ సిద్ధపడిన క్లాడియోతో హీరో గతరాత్రి యొంటిగంట సందున నొకపురుషునితో కిటికీలోనుండి మాట్లాడుచుండెననియు, నాపె కులటయనియుం జెప్పి యొప్పించి, నల్వురలో నతనిచే హీరోనుఁ దూలనాడించుట-హీరో క్లాడియో తన్నుఁ దిరస్కరించుటకు సైఁపక బిట్టు మూర్ఛిల్లుట-అంద తేగినదిదప లియోనెటో సన్యాసి బీట్రిసీ బెనిడిక్కులు హీరో మృతిచెందినట్లు ప్రచురింపనిశ్చయించుట-బీట్రిసీ బెనిడిక్కును క్లాడియోనుఁ జంపుటకుఁ బురికొల్పుట-క్లాడియో హీరో

యవరాధరహిత యని తెల్పఁబడి దుఃఖించుట-లియోనటో హీరోను నరిగాలోఁచిన తనసోదరుని కుమారిని క్లాడియో పెండ్లిచేసికొనుట-కతనినొప్పించి హీరో నతనికగపర్చి యథాస్థితియంతయు వెల్లడించి నల్వురిలో నతని కాపె న్పెండ్లి యొనర్చుట - బెనిడిక్కు బీట్రిసీలు పెండ్లాడుట-పెడ్రో జార సోదరుడు తగినట్లు శిక్షింపఁబడుటయును

(27) ఒథెల్లోయను నాటకమునవచ్చు వేసములు

వెన్నిసు రాజు

బ్రాబంటియో రాజ్యాధికారి తక్కునధికారులు

గ్రాంటియానో బ్రాబంటియోసోదరుఁడు

లోడోవికో బ్రాబంటియోజ్ఞాతి

ఒథెల్లో వెన్నిసు రాజకీయోద్యోగియగు సిద్దీ కేషియో అతనిక్రింది యుద్యోగి అయాగో అతనిజండామోయువాఁడు

రోడిరిగో వెన్నిసుథనుఁడు

మొంటానో సైప్రసురాజ్యమున నొథెల్లోకంటె పూర్వోద్యోగి

విదూషకుఁడు ఒథెల్లో సేవకుఁడు

డిస్డెమోనా బ్రాబంటియోకూఁతురు నొథెల్లోభార్యయు

ఎమిల్లా అయాగోభార్య

బయంకా కేషియో యుంపుడుకత్తె

నావికుఁడు దూత వార్తావహుఁడు అధికార్లు ఘనులు గాయకులు సేవకులు రంగము మొదటియంకము వెన్నిసు తక్కిన నాటకమంతయు సైప్రసుదండలి రేవు — కథ .

యాగోరోడరిగోలు ఒథెల్లోను ద్వేషించి యతఁడు డిస్డెమోనా నెత్తుకొనిపోయి పెండ్లిచేసికొన్నాఁడని బ్రాబంటియోకుఁ దెల్పుట - బ్రాబంటియో రాత్రియొంటిగాఁ దనతోఁజెప్పక యొథెల్లోనుఁ దగులుకొనిపోయిన తనకూఁతు న్వెదకి యొథెల్లోను నిష్ఠురములాడుచు నతనిఁ బిల్వవచ్చిన రాజభటులతోఁగూడ రాజసభకుఁబోయి

యొథెల్లో యొవర్చిన దార్జన్యము రాజుతోఁ జెప్పుట - రాజు
డిస్డెమోనా యంగీకారముం దెలిసికొని యొథెల్లో కామె నప్పగించి
యాతని సైన్యకర్సుయుద్ధమున కంపుట - అయాగోరోడరిగోలుకేషీ
యోనుఁ ద్రాగించి సైప్రసుప్రజ కతనిపై ద్వేషముపుట్టించుట-కేషీ
యోను ఒథెల్లోయుద్యోగమునుండి తప్పించుట-ఆయాగోడిస్డెమోనాను
కేషియో వేడుకొని తిరిగి యుద్యోగమును సంపాదించుకొను నుపా
యము కన్ని యాతనికి దనభార్యను సాయపడఁ బ్రేరేపించుట-డిస్డె
మోనా తనభర్తతో కేషియోపై నల్కమానుమని పలువిధములఁ
బ్రార్థించుట - అయాగోయొథెల్లోకు డిస్డెమోనా కేషియో ల
న్యోన్యమోహముల నున్న ట్లనుమానము పుట్టించుట-డిస్డెమోనా
కొథెల్లో పెండ్లియాడిచ్చిన చిఱుఱుమాలుం దనభార్యచే నయాగో
తెప్పించుకొని కేషియో యింట జాఱవిడిచి డిస్డెమోనా కేషియోను
వలచి యతని కారుమా లిచ్చినదని చెప్పుట - ఒథెల్లో డిస్డెమోనా
నారుమాలడిగి యాపె యదెట్లోపోయెనని చెప్పుటకు మఱింత
యాపెపై ననుమానించుచు నయాగో దార్జన్యముచే నిశ్చయముగా
డిస్డెమోనాకేషియోలకు దుస్సంబంధమున్నదని నిర్ణయించుకొని
వారలం బొలయింప నిశ్చయించుట-ఒథెల్లో రాజునొద్దనుండి
సైప్రసునందలి తనయధికారము కేషియో కొసఁగి తన్ను వెన్ని
సునకు రమ్మను నాజ్ఞ లోడోవికోనుండి పుచ్చుకొని చదువుకొనుచు
చెంతనున్న తనభార్యపై మండిపడి యాపెకుఁ జెంపకాయకొట్టుట-
అయాగో డిస్డెమోనాతో సంభోగింపఁజేసెదనని రోడరిగోను భ్రమ
పెట్టి యాతనినుండి డిస్డెమోనాకొఱకని సొమ్ములు పుచ్చుకొనుచుఁ
దుద కాతనినిఁ గేషియోనుఁ జీఁకటిరాత్రియందు నటుకుటకుఁ బురి
కొల్పఁగాఁ గేషియోరోడరిగో లన్యోన్య శస్త్రక్షతులు కాఁగా దా
కేషియోకాలు నఱికివైచి రోడరిగోనుఁ జంపి యెవరో దుర్మార్గులీపని
చేసినారని నల్వురిలోఁ జాటుట-ఒథెల్లో సగముసిద్దురనున్న తనభార్య

న్లేపి కేషియోతో వ్యభిచరించితివా యని నిష్ఠురములాడి యాపె యెంత బతిమాలి తన నేరములేమి తెల్పినను వినక తుద కాపెమెడ పిసికి చంపుట-ఎమిల్లా యీహాత్యం గాంచి డిస్డెమోనా నిష్కల్మషయనియు, నయాగో యన్యాయముగా నాపెయందుఁ బాపము పన్నెననియు స్పష్టముగా నందఱిలో వెల్లడించుట - అయాగో తనభార్యను సహింపక పొడిచిచంపి పరుగిడుట - ఒథెల్లో తా నన్యాయముగఁ దన భార్యం జంపుటకువగచి పొడిచికొని చచ్చిపోవుట - లోడోవికో యయాగోసునకుఁ జిత్రవధ విధించి కేషియోను సైప్రసున కధికారిఁ గావించుటయును.

(28) పెరిక్లినను నాటకమందలి వేసములు

ఆంటియోకసు ఆంటియోకసురాజు
పెరిక్లీను టైరుయువరాజు
హెలికానసు ఎస్కానీలు టైరుయొక్క యిద్దరుఘనులు
సైమోనుడీసు పెంటాపొలిసురాజు
క్లియోను టార్ససుపాలకుఁడు
లైసిమేకసు మిటిలెనీ పాలకుఁడు
సీరిమను ఇఫీసస్ప్రభువు
తలియార్డ్లు ఆంటియోకు సందలి యొకప్రభువు ఇతని సేవకుఁడు ఫిలీమను
లియోనైను డయోనిజా సేవకుఁడు
సేనాధిపతి
బౌక్ బడవా వాని సేవకుఁడు
ఆంటియోకసు కూఁతురు
డయోనిజాక్లీను భార్య
తైసా సైమోనుడీసు కూఁతురు
మెరినా పెరిక్లీను తైసాల కూఁతురు
లైకొరిడా మెరీనాదాది

ఒకకుంటెనకత్తె
ఒకపాతివ్రత్యదేవత
పల్లవి పాటకుఁడు

ప్రభువులు దొరసానులు శూరులు ఘనులు నావికులు నౌకా తస్కరులు బెస్తలుదూతలు రంగము నానా దేశములందు—కథ.

తనకుమార్తెతో గూఢముగా సంభోగించు నాంటియోకసుఁ డామెను వరింపవచ్చువారల కొక విడికత పొడిచి యందు కుత్తరమీ జాలని వానినెల్ల జంపించుట - పెరిక్లి సావిడికథకు సమాధానము సూచించి తన్నాంటియోకసు చంపించునేమోయని జడిసి పారిపోవుట- ఆంటియోకసు పెరిక్లిసుం జంప థాలియార్డునంపుట - పెరిక్లి సాంటి యోకసు తనరాజధానిపై దండెత్తి ప్రజాపీడన మొనరించి తను జ్జంపునని శంకించి తారస్సునకుఁ బారిపోవుట- థాలియార్డు టైరులో పెరిక్లిసు లేకుంటఁజూచి తిర్గి తనదేశమున కేగుట- క్లియోనుడయోని జాలు తమదేశమునఁ బెట్టిన కరువునకై తిండిలేక వగచుచుండఁగా పెరిక్లిసు వారలకు సమృద్ధిగాఁ దనయోడలోని భోజనసామాగ్రి యిచ్చుట - పెరిక్లిసు పెంటాపోలీసునకు గాలివానతాఁకునఁ దన యోడలు చెడఁగా సముద్రమునఁ గొట్టుకొని వచ్చి యచటిరాజగు సైమోనుడీసుని యనుగ్రహము వడయుట - టైరునందలి ఘనులు పెరిక్లిసుని వెదకుటకై సముద్ర యానముచేయుట - పెరిక్లిసు థైసాను నాపె తండ్రి యిష్టానుసారమునఁ బెండ్లాడుట - పెరిక్లిసు థైసాతో మఱియు నాపెయందుఁదాఁగన్న కొమార్తెతో టైరున కాంటియో కసు కూఁతుతోఁ జచ్చుటవిని యోడపై వచ్చుచుఁ దుపానునఁ యోడ చెడఁగా నాలుబిడ్డలనుండి విడఁబడుట- పెరిక్లిసు మృతిచెందినదని తనభార్య నొకపెట్టెనుంచి యందుపై నాపెస్థితివ్రాసి సముద్రమున విడువఁగా దానిని సెరిమనుపట్టుకొని యందు సజీవురాలైన థైసాను గాపాడుట - పెరిక్లిసు మెరినాపై కొరీడాలను క్లిను చెంతనుంచుట -

మెరీనా తెల్విత్తేటలకు దయోనిజాయోర్వక లైకోరిడా మృతికి వగచు నాపె జంపుటకై లియోలైనున కప్పగించుట - నౌకా తస్కరులు లియోనైనునిఁ బాఱఁదఱిమి మెరీనానుఁదమవశమున నుంచుకొని మిటీలేనియనుపురమున నాపె నొకబడవాకమ్ముట - మెరీనా వేశ్యా వృత్తి కొప్పకచటిపాలకుని సంరక్షణమున నాటపాటలచే గౌరవముగా జీవించుట - పెరిక్లిసచటికివచ్చి తనయోడలోని కచటి పాలకునిఁ చేఁ దనతో మాట్లాడుటకు రప్పింపఁబడిన మెరీనాసమాచారము నెఱిఁగి కొని యాపెను బోల్చి సంతసించుట - పెరిక్లిసుతనకుఁబా త్రివత్య దేవత కలలోఁజెప్పి నట్లీ పెససు నందున్న యాపెగుడికేగి యచటఁ దనభార్యన్గాంచి యాపెచరిత్రము న్విని తనకూతుఁ లెసిమేకసునకుఁ బెండ్లి చేసి తనరాజ్యమున భార్యతో సుఖముండుటయును.

(29) రోమియోజూలియట్టులను నాటకమందలి వేసములు

ఎస్కాలసు పెరోనారాజు పేరిసు రాజబంధువుఁడు

మాంటేంగు కేపులట్టులనొన్యన్యద్వేషమూను నిద్దఱుఘనులు

కేపులెట్టు పినతండ్రి

రోమియో మాంటేంగుకొడుకు

మర్క్యూషియో రోమియోమిత్రుఁడగురాజబంధువు

బెన్వోలియో రోమియోమిత్రుఁడగు మాంటేంగుభాతృవ్యుఁడు

టైబల్టు కేపులెట్ట దొరసానిమేనల్లుడు

లారెనస్సు జానులుసన్యాసులు

బల్తసరు రోమియోసేవకుఁడు

పీటరు సెప్సన్గ్రికరీలు కేపులెట్టుసేవకులు

అబ్రహాము మాంటేంగుసేవకుఁడు

వైద్యుఁడు

ముగ్వురుగాయకులు

ఇర్వురు భృత్యులు ఒకయధికారియు

మాంటేంగుదొరసాని

కేపులెటు దొరసాని

జూలియట్టు కేపులెట్టుకూఁతురు

జూలియట్టుదాది వెరోనాపౌరులు మాంటేంగుకేపులెట్టుల జ్ఞాతులు వేషధారులు భటులు దౌవారికులు భృత్యులు పల్లవి-తంగము నామంటువాలు—— కథ .

మాంటేంగు కేపులెట్టుల జనులు కలహామాడుచుండగా రాజు వారలఁ వార్యించుట-రోమియో కేపులెట్టింట జరుగు విందునకుఁ బోయి ప్రచ్ఛన్న వేషముతోనుండి జూలియట్టుతో మాట్లాడుట-జూలియట్టురోమియోను వలచి యతఁడు తనతండ్రికి విరోధి యౌటకుఁ జింతించుట-రోమియోజూలియట్టున్న మేడ చెంతకు గోడదాఁటి దిగి చెట్టుచాటునఁ బొంచియుండ నామె మేడకిటికీ యొద్దఁ గూర్చుండి రోమియోనుఁ జేర్కొని తలడిల్లుచుండ నతఁడు తన్ను బైలుపర్చుకొన నామె యతనితో మాట్లాడి మఱునాఁడు తొమ్మిదిగంటలకు వర్తమాన మంపెదనని చెప్పిపోవుట-రోమియో గుడియొద్దనున్న సన్యాసి యొద్దకుఁ బోయి జూలియట్టుం దనకుఁ బెండ్లి సేయుమని చెప్పి యదివఱకుఁ దావలచిన రోసెలినుపై వలపుఁ దాఁదొలఁగినందున కతనిచే చీవాట్లుతినుట-జూలియట్టు తనదాది ద్రోమియోచెంత కంపియు నతని వర్తమాన మెఱిఁగి రహస్యముగా గుడిలో లారెన్సుచెంత నతనిఁ బాణిగ్రహణము చేసికొనుట-తనహితుఁడగు మార్క్యుపియోచంపి రాజునకు జడిసి పలాయితుఁ డౌట రాజు రోమియోకు విదేశవాసము విధించుట-రోమియోతో జూలియట్టు తెలవాఱువఱకు సల్లాపసుఖ మనుభవించి, సెలవుతీసికొనిపోవుట-జూలియట్టు తలదండ్రు లామెకు పేరిస్సుతో రెండుదినముల గడువులోఁ బెండ్లిచేయ నిశ్చయించుట-జూలియట్టులారెన్సు నొద్దకేగి యటనున్న పేరిసు వ్యథోచిత ముగ

మాట్లాడి పంపి రహస్యముగా లారెన్సు సన్యాసి వ్రతమడిగి యతఁడు తన కొసఁగిన యొకవిధమగు సమ్మోహనౌషధమును దీసికొనిపోవుట- జూలియట్టు బంధువులచేఁ బాధ్యబడుట-తనసేవకుడువచ్చి జూలి యట్టు మృతి చెంది సమాధినుంచఁబడినదని విని రోమియో యొక వైద్యునకు ధనమొసఁగి విషముకొని జూలియట్టున్న సమాధి కడ కేగుట-లారెన్సురోమియోయొద్దకు వర్తమాన మంపుటకు మనుష్యుఁడు దొరకకుంటకుఁ కించునుపాయ మరయుచుంట - రోమియోజూలియట్టు సమాధిచెంత పూలుచల్లుచున్న పేరిస్సుం జంపి జూలియట్టున్న పెట్టెం దెఱచి యాపె స్మృతుగొని యాపె మృతిచెందుట కోర్వక విషము గ్రోలి చచ్చుట-జూలియట్టు మత్తువిడిగినపిదప లేఁచి తనకొయి విషముఁగ్రోలి మృతిచెందిన తననాథునిఁజూచి యతనిచేతిలోనున్న కైజారుపుచ్చుకొని చచ్చుట-రాజు జరిగిన సమాచార మంతయును లారెన్సువలన విని మాంటేగు కేపులెట్టుఁతో విచారించుట-యును

(30) పంకెన్మచ్చిక చేయుట యును నాటకమున వచ్చు వేసములు

ఒక ప్రభువు స్లై (కంచరి) పూఁటకూళ్ళమ్మ సేవకుఁడు నాటకులు

వేటకాండ్రు భృత్యులు

బేప్టిస్టా పాడువాలోని శ్రీమంతుఁడు

విన్సెంటియో పైజాలోనిముసలివాఁడు

లూసెంటియో యతనికొడుకు

పెట్రూషియోఁ కేరీనానువరించు వెరోనాఘనుఁడు

గ్రీమియో హార్టెన్సియోలుఁ బయాన్కాను వలచువారు

ట్రానియో బయండెల్లోలు లూసెంటియో సేవకులు

గ్రూమియోకర్టిస్సులు పెట్రూషియో సేవకులు

ఒకపండితమ్మన్యుఁడు

కేతరీనా బయాన్కా వితంతువులు బేప్టిస్టాకూఁతులు

కుట్టుపనివాఁడు దుస్తులమ్ముకొనువాఁడు బేప్టిస్టా పెట్రూషియోల సేవకులు

రంగముపాడువా పెట్రూషియో యిల్లు ప్రభువు త్రాగి పడి యున్న స్లైనునకుఁ బ్రభువేషము వేసి వానికిఁ బ్రభుఁడను భ్రమగల్పించి వానియెదుటఁ బెంకెమ్మచ్చిక సేయుట యను నాటకమాడించుట— కథ.

పాడువా యనుపట్టణమున బేప్టిస్టాయను నొక ధనవంతుఁడు కలఁడు-వానికి ముగ్గురుకూఁతులందు కేతరీనా బయాంకాలు కన్యకలు-దక్కినదివితంతువు - కేతరీనా మిగులగయ్యాళి యాపెకుఁ బెండ్లియైన పిమ్మటఁగాని బయంకాకు పెండ్లి సేయవని యాపెతండ్రి నిశ్చయించెను - పెట్రూషియో యనువాఁడు తననేర్పుచే కేతరీనాను మచ్చిక చేసి పెండ్లిచేసుకొని సాదుగావించెను - బయంకాను లూసెన్షియో వితంతువును హార్టెన్షియో పెండ్లాడిరి.

(31) గాలివానయను నాటకమందలి వేసములు

అలనోసో (నేపిల్సు రాజు) ఆతని సోదరుఁడు సెబాస్టియను

ప్రోస్పెరో మిలనుకునిజమైనప్రభుఁడు అతనిసోదరుఁడాంటోనియో మిలను కన్యాయప్రభుఁడు

ఫర్డినందు నేపిల్సురాజుకొడుకు

గొంజాలో వృద్ధుఁడగున్యాయోపదేష్ట

అడ్రియను ఫ్రాన్సిస్కోలుఁ ప్రభువులు

కాలిబను అడవిమనుష్యుఁడును మఱుగుజ్జునగు నొక బానిసీఁడు

ట్రింకూలూ హాస్యగాఁడు

స్టీఫానో త్రాగిన యుగ్రాణపువాఁడు

నౌకాధిపతి

తండేలు

ఓడంగులు

మిరాందా ప్రోస్పెరోకూఁతురు
అరియలు గాలిపీడ

ఇరిసు సెరీసు జూనో మొదలగుదయ్యాములును ప్రోస్పెరోను సేవించు తక్కిన దయ్యములును రంగము ఓడతోడిసంద్రము ఒక దీవియును — కథ.

అలనోన్సె సెబాస్టియను ఆంటోనియో ఫర్డినందు గొంజాలో లున్నయోడ ప్రోస్పెరో మంత్రమహిమ న్గలుగుతుపానున మున్గుట ప్రోస్పెరో మిరాందాతో నోడలోనివారలు తనశత్రువులని తెల్పుట - ఫర్డినందు ప్రోస్పెరో ప్రేరేపించిన యరియలు మాయచే ప్రోస్పెరోమిరాందాల యొద్దకువచ్చి మిరాందాను మోహించుట - మిరాందా కూడా ఫర్డినందు న్వలచుట - అలనోన్సె సెబాస్టియను ఆంటోనియో గొంజాలో ఆడ్రియను ఫ్రాన్సిస్కో మొదలగువారు భూమికెక్కి యత్యాశ్చర్యముగా మాట్లాడుకొనుచు ఫర్డినందుని వెదుకుచుండగా నాంటోనియోసెబాస్టియను ఆంటోనియోసెబాస్టినులు తప్ప దక్కు వారలు ఆరియలుమాయచే నిదురింపఁగా లాలనోన్సె గొంజాలోలను జంపి నేపిల్సురాజ్య మాక్రమింప సన్నద్ధులుకాఁగా వారు భయులు లేచి శస్త్రధారణమునకుఁ గడమడుగఁగా వీరలు సింగము లగపడినవని బొంకుట - కాలిబను కట్టలుమోసికొని వచ్చుచు ట్రింకోలూను జూఁచి జడిసి నేలపై బోరగిలఁ బడుకొనఁగా ట్రింకోలా గాలివాన వచ్చునేమోయని కార్మోయిలుం గాంచి భయపడి కాలిబను చొక్కాయిలో నొదిగినపుడు కాలిబ న్నతని దయ్యమనుకొని వడఁకుచుండగా స్టీనో త్రాగి జంటగాఁ బ్రాఁకుచున్న కాలిబను స్టీఫానోల నోళ్ళలో సారాయిపోయఁగా వారలు తమస్థితి తెల్పఁగా స్టీఫానో ట్రింకోలా ఆలనోన్సె మొదలగు తమవారందఱు సముద్రగాములయినందుకు వగచుట - ఫర్డినందు మిరాందా లన్యోన్యముం బ్రేమించి పెండ్లాడ నిశ్చయించుకొనుట - కాలిబను స్టీఫానో ట్రింకోలాలకు ప్రోస్పెరోస్థితి చెప్పి

యతనిం జంప నుపాయము చెప్పుట-ఆలన్సోసెబాస్టియను ఆంటోనియో గొంజాలో ఆడ్రియను ఫ్రాన్సిస్కోలు వివిధగతుల నరియులు యొక్క మాయలకుఁజిక్కి యాశ్చర్యపడుట - ప్రోస్పెరో మిరాండా ఫర్డినం డుల పెండ్లి కొర్పుకొనుట-కాలిబను స్టీఫెనో ట్రింకోలాలు ప్రోస్పెరో గుహకు సమీపించి పలువిధముల దయ్యముల బాధనందుట- ప్రోస్పెరో వారలపైఁ గరుణించి వారలకుఁదా బయల్పడి తనస్థితిదెల్పి ఫర్డినందును, మిరాండాను న్వారల కగపర్చి యోడలోని మిగిలిన వారలఁగూడ రప్పించి యోడ భద్రముగ నున్నదనియు నిదంత తన మాయాశక్తి యనియు వారలతోఁజెప్పి మఱునాఁడు వారలతోఁ గూడ నేపిల్సు దేశమున కేగ నిర్ణయించుటయును.

(32) ఆతెన్సు టైమనను నాటకమందలి వేషములు

టైమను (ఆతెన్సుపురమందలి యొకధనుఁడు)
లూసియను లుగూలోసు సెంప్రోనియసులు (ముకస్తుతిచేయు ప్రభులు)
వెంటీడియసు (టైమనునిదొంగమిత్రులలోనొకండు)
ఎసిమెంటసు (ఒకమొరటువేదాంతి)
ఆల్సిబయాడిసు (ఆతెన్సులోనియధికారి)
ప్లేవియసు లుసీలియసు నర్విలియసులు (టైమనుని సేవకులు)
కాపిసు పైలోటసు టీటసు లూసియసు హార్టెన్సియసు మఱికొందరు (టైమనుని కప్పిచ్చిన వారి సేవకులు)
ముగ్గురుకొత్తవాండ్రు ఒక సేవకుఁడు ఒకవిదూషకుఁడు
కవి చిత్రకారుఁడు నగలమ్మువాఁడు వర్తకుఁడు
ఒకముదునలి
పిర్నియా టైమెండ్రా (ఆల్సిబయాడిసుని యుంపుడుకత్తెలు)
మన్మథుఁడు వేసకాండ్రు
ప్రభులు రాజ్యాధికారులు ఉద్యోగులు సైనికులు దొంగలు భృత్యులు రంగము ఆతెన్సు మఱియు నాచెంగటి యడవులును— కథ.

కవి చిత్రకారుఁడు నగలమ్మువాఁడు - వర్తకుఁడు పట్టులమ్ము వాఁడు మొదలగువారలన్యోన్యము సంభాషించుకొని, టైమనునిచెంత కేగుట-టైమను వెంటోడియసునకు డబ్బిచ్చి వాని చెఱవిడిపించుట-టైమనులుసీలియసునకు ధనమొసంగి పెండ్లి చేయించుట-టైమనుకవి చిత్రకారుఁడు మొదలగువారి సన్మానించుట-ఎపిమాంటసు టైమనుని యవివేకము న్దూఱుచుంట-ఆల్సిబయాడిసు ప్రభులు దొరసాను లుద్యోగులు గాయకులు మొదలగు నానాజనుల కెంతో వేడుకలో టైమను విందుచేయించి బహుమతు లిచ్చుట-టైమను కప్పిచ్చినవాండ్రతని యొద్దకుఁ గాలదోషము పట్టుచున్న పత్రము ఫ్లేవియసు టైమనునితో నతనియాస్తికి మించి యప్పతని కున్నదని స్పష్టపరచుట-టైమను తన యొద్ద మిత్రులమని భోజన భాజనము లందుచుఁ దనుఁ బొగడు చుండు ప్రభుల యొద్దకు సాహాయ్యార్థము సేవకుల నంపెనుఁగాని యొకఁ డింట లేననిపించుకొనియొ-నొకఁ డిప్పుడు వీలులేదనియొ-నింకొకఁ డంత కన్నఁగాన కప్పులపాలు కానేలయని చీవాట్లు పెట్టఁ దొణఁగె-నిట్లెల్లవారు తప్పించుకొనిరి-కాని యొక్కఁడైనఁ దనకు సాయపడకుంటకు నప్పులవాండ్రంపిన సేవకులకు జడిసి తా నిల్లువెలువడ లేకుంటకు వట్టికోపమున మండిపడుచుంట - ఆల్సిబయాడిసు రాజ్యాధికారులచే విదేశవాసశిక్ష విధింపఁబడి స్వశత్రువులతోఁ గలసి తన దేశముపై దండెత్తి రాఁదలఁచుట-టైమను పూర్వము తనవిందుల నారగించి తనుఁ బొగడుచుఁ దనకొకింతయుఁ బనికిరాని తనకపట మిత్రుల నందఱ విందుచేసెదనని మిషపెట్టి రావించి యందఱిపై వేఁడినీళ్ళుచల్లి వడఁదిట్టఁగా వారెల్లరతనికిఁ బిచ్చెత్తినదని నొచ్చుకొనుచుఁ బోవుట-టైమను మనుష్యుల దౌర్జన్యముఁ దలంచి మానవ సంఘము ద్రోసి యడవి కేగుట-ఆల్సిబయాడిసుఫిర్నియా టైమెండ్రాలతో నాతెన్సుపై దండెత్తి పోవుచు నడుదారిలో టైమనుఁ జూచి మనుజుల నసహ్యించుకొను నతనిచే చీవాట్లుతిని యతనివలన బంగరు

బొందిపోవుట-దొంగలు శైమనువలన నీతినేర్చుకొని యతఁడిచ్చిన బంగారుం గొంపోవుట-ఫ్లేవియసును శైమను ప్రియముగా సంభాషించిః బంగరిచ్చి పంపుట-బంగరుబొంద నాసించి మిత్రులవలె వచ్చిన కవి చిత్రకారుల నిర్వుర శైమను కొంతబంగ రిచ్చి తిట్టి తన్ని పొలఁదఱు ముట-శైమను .రాజ్యాధికారులతో నసందర్భముగా మాట్లాడి తన గుహలోని కరిగి మృతిచెందుట-

(33) టీటసు ఎంట్రొనికసను నాటక మండలి వేషములు

సాటర్నినసు రోముచక్రవర్తి

బెసియానసు సాటర్నినసుని సోదరుఁడును లెవీనియాను వలచిన వాఁడును టీటసేంట్రొనికసు గాతులనెదిరించిన సేనాధిపతియగు నొక రోమమహాఘనుఁడు

మార్కసాంట్రొనికసు ప్రజాప్రతినిధియు టీటసునిసోదరుఁడును

లూసియసు క్వింటసు మార్టియసులు టీటసునికొడుకులు

చిన్నలూసియసు లూసియసునిపసిబిడ్డఁడు

పబ్లియసు మార్కసునికొడుకు

ఈమిలాటసు ఒకరోమనుఘనుఁడు

అలార్బసు డెమిట్రియసు చీరనులు తామోరాకొడుకులు

ఆరాను తామోరాజారుఁడు

ఒకయధికారి ప్రజాప్రతినిధి దూతపరిహాసకుఁడు గాతులు రోమనులు

తామోరా గాతులరాణి

లెవీనా టీటసునికూఁతురు

ఒకదాది యొకనల్లనిశిశువును

టీటసుని బంధువులు రాజ్యాధికారులు ప్రజాప్రతినిధులు ఉద్యోగులు సైనికులు భృత్యులును రంగము రోమను మఱి పచ్చెంగటి ప్రదేశమును— కథ .

సాటర్నినసు బెసియానసులు రాజపదవికై కలహించి ప్రజా భిప్రాయ మడుగుట-టీటసు గాతులను జయించి యుద్ధమందు మృతులైన తన యిరువది యొక్కండ్రు కొడుకుల పీనుంగుపెట్టెలతోను బందెలుగాఁ దేఁబడిన తామోరా ఆలార్బసు చీరను డెమిట్రియసు ఆరాను మొదలగువారితోడను జయభేరీలు మ్రోయ నేతెంచుట-టీటసునకుఁ బ్రజాప్రతినిధులు రాజమకుటము పెట్టెదమన నతఁ డంగీకరింపకుంట-తామోరా పెద్దకొడుకును రోమనులు తమదేవతులకు బలి యిచ్చుట-టీటసు సాటర్నినసునకు రాజమకుట మిడుట-సాటర్నినసు తామోరానుఁ దన రాణిగాఁ గైకొంట- బెసియానస్సు లెవీనియా నెత్తికొనిపోవుచుండగాఁ నతనికి మార్కసు లూసియసు మ్యూటియసులు తోడ్పడుట-టీటసనందు కొప్పక వారి వెంబడింపుచుఁ దన్నడ్డిన మ్యూటియసునిం జంపుట టీటసుని సాటర్నినసు తూలనాడి తనకు లెవీనియా యక్కర లేదని తామోరా రాణితోఁ దనగరున కేగుట టీటసు తన కొడుకులచేతను మఱియుఁ జక్రవర్తిచేత నవమానింపబడి యొంటినేగుటకు దుఃఖించుట - మార్కసు లూసియసు క్వింటసు మార్షియసులు టీటసుని వేడి యతని యంగీకారముపై మ్యూటియసున కుత్తరక్రియలు యథావిధిగఁ జేయుట సాటర్నినసు తామోరా డెమిట్రియసు చీరనారాన్లతోఁగూడి బెసియానస్సు లెవీనియా మొదలగువారిం గలిసికొని లెవీనియాను బలాత్కారముగాఁ గొంపోయినందుకు బెసియానసును మఱియుఁ దనకనిష్టులౌ టీటసును వానికొడుకులను గద్దింపఁగా తామోరా చక్రవర్తితో రహస్యముగా వారలపని పట్టించెదనని చెప్పి పైకి వారలతో నతనినైక్యపరచుట-డెమిట్రియసు చీరనులు లెవీనియా నాక్రమించుకొనుటకై పోరాడుచుండ నారను వారలతో రేపుద్యానవనములో జక్రవర్తి వేటాడునపుడు చక్రవర్తినిం గలిసికొన లెవీనియా మొదలగు నాడంగులు వచ్చెదరపుడు మీ తల్లితో నాలోచించి లెవీనియాతో మీయిష్టము తీర్చుకొనవచ్చు నని చెప్పి వారల [illegible]

చెప్పుట - ఒక లోయలో తామోరా యారనులు క్రీడించు
చుండఁగా బెసీయానస్లెవీనియా లచటికి వచ్చి వారల న్వేఁటఁ జూడ
రమ్మన తామోరా కుట్రవలన డెమిట్రియసు చీరనులు వచ్చి బెసి
యానసుం బొడిచి చంపి యొక గోతం బడవైచి లెవీనియాను బల్మి
చెఱఁబట్టుటకుఁ గొంపోవుట-ఆరను కుట్ర వలన మార్టియసు క్వింట
సులు బెసియానసు త్రోయంబడిన గోతఁ గూలుట-తామోరా
సాటిర్నిన నేడ్రోనికసుల నచటికి రావించి మార్టియసు క్వింటసులు
బెసియానసుం జంపినారని చెప్పుట- ఆండ్రోనిక సెద్దియుఁ దోఁచక
లూసియసు న్వెంటనిడికొనిపోవుట-ఒకలోయలో డెమిట్రియసు చీర
నులు లెవీనియాను చెఱబట్టి యాపె చేతులను నాల్కను ఖండించి
యేగుట-మార్కసు లెవీనియాను వెదకుచు నొక లోయలోనున్న
యాపెం జూచి వగచి యాపె నింటికిఁ గొంపోవుట-లూసియసు విదేశ
వాసశిక్ష న్విధింపఁ బడుట-లూసియసు టీటసు మార్కసు లెవీని
యాలుకూడి విలపించుచుండ నారెనువచ్చి యందెవరి చేయికోసి
పంపినను రాజుటీటసు కొడుకులం గాచెద నన్నాఁడని చెప్పగాఁ
దక్కినవారు తమతమ చేతుల నిచ్చెద మనుచుండఁగా టీటసు తన
చేయిగోసి యారనుకిచ్చుట-ఒకదూత టీటసు కొడుకుల శిరస్సును
మఱియతని నరకఁబడిన హస్తము నతని యెదుటనిడిపోవుట- లూసి
యసు గాతులం బురికొల్పి రోముపై దండెత్తి వచ్చెదనని తనతండ్రి
నోదార్చి యేగుట- లెవీనియా యిసుకపై నోట నొక పుల్ల పెట్టు
కొని తన మొండిచేతుల సాయమున డెమిట్రియసు చీరనులు తన
భర్తంజంపి తనుఁ జెఱచి తన చేతులు నఱికి నాల్కఖండించి నారని
తెల్పుట- చక్రవర్తిని యారను పోల్కిగా నొక నల్లనికొడుకు న్గని
యాబుడుతని చంపుమని దాదిచేత నతనియొద్ద కంపఁగా డెమిట్రి
యసు చీరనులతో నున్నయారను నాబిడ్డని గాతుల దేశమునఁ గాపాడ
నెంచి దాదినిం బొడిచి చంపి యొక తెల్లని శిశువుఁ జక్రవర్తిని

కప్పుజెప్పుడని డెమిట్రియసు చీరసుల కుపదేశించు టీటియసు విదూష
కుని చేతికి విజ్ఞాపనపత్రిక నిచ్చి చక్రవర్తి కదిచూపి యతఁడేమనునో
తిరిగి తనకుఁ జెప్పుమనుట-చక్రవర్తి విదూషకుఁడిచ్చిన యుత్తరమునుఁ
జదివికొనివిదూషకున కుఱిశిక్ష విధించి టీటసునిఁ దనచేత నఱుకుటకై
యతనిఁ బట్టితెమ్మనుట- ఈమీలియస్సు గాతులసే నన్గూర్చికొని
లూసియసు రోముపై దండెత్తి వచ్చినాఁడనఁ జక్రవర్తి జడిసి లూసి
యసుని టీటసు నింటద గ్గలిసికొమ్మని యిమీలియసు నంపుట గాతుల
సైనికులచే నారను పిల్లనితోఁ గూడఁ బట్టువఘుట- తామోరా టీటసు
నికి వత్రత్తినదని నిశ్చయించి డెమిట్రియసు చీరసులతో నడురేయి
బయలుదేరి టీటసుని యింటికి వెళ్ళి యతనితోఁ దాఁ బగ దయ్య
మనియుఁ, దనకొడుకు లిరువురు నొకఁడు చెఱదయ్యమనియుఁ
దమ్మును యథేచ్ఛగా నియోగించినచో నభీష్టము తీర్చెద మనియుఁ
జెప్పుట-టీటసా పెమాటలు నమ్మినట్లు నటించుచు నాపెను మఱి
యాపెకొడుకులనుఁ బోల్చి చక్రవర్తిని దన యెదుటఁ బెట్టుమని
కోరుట-సరియె లూసియసుని మఱి ముఖ్యగాతుల సేనాధిపతులను
నీ యింటికి విందుకై రప్పించుము; చక్రవర్తిం జక్రవర్తినిని మఱి
యాపెకొడుకులను నీయింటి విందునకు వచ్చునట్లు చేసెదనని
తామోరా చెప్పిపోవుట- టీటసుమార్కసునితో గాతుసేనాధిపతు
లను వెంటనిడుకొని లూసియసుని వెంటనే రమ్మనుమని చెప్పిపంపి
పబ్లియసుని బిలిచి డెమిట్రియసు చీరసులను పిఱిచికట్టి వారలకు
నోళ్లుమూసి లెవీనియాచేత నొకగిన్నె నిడి వారలుచేసిన నేరముల
వారలతోఁ జెప్పి వారిగొంతుకలఁ గోసి యానెత్తు రాగిన్నెలోఁబట్టి
వారితలకాయలు మెత్తగాదంచి యానెత్తుట నుడికించి వండుట- చక్ర
వర్తిని తనయింటికిరాగా టీటసు మార్కసు లూసియసు లెవీనియా
గాతుసేనాధిపతులతో వారలఁ గూర్చుండబెట్టి తా వంటవాని వేస
మూని తా వండిన పదార్థము నెదుటనుంచి లెవీనియాను బొడిచి

చంపుట- చక్రవర్తి కారణమేమని యడుగ, డెమిట్రియసు చీరనులు బెసియానసుని చంపి లెవీనియాను జెఱబట్టి యాచేతుల నఱికి నాల్కను ఖండించిరనియు, నదియేఁగాక నీవు నాకొడుకులఁ జంపించి నావనియు, నారను తనచేయికూడా నఱకుకొనునట్లు కుట్రపన్నినాఁ డనియుఁ జెప్పుట - చక్రవర్తి డెమిట్రియసు చీరనులను బిలిపించుఁడని చెప్పినపుడు టీట సిదిగో వారలనీ తామోరాతివ నుంకించుచున్నదని యాపె దౌర్జన్యము న్వెల్లడించి యాపెనొప్పొడిచి చంపుట - అందు కోర్వక చక్రవర్తి టీటసుంబొడిచికూల్చుట - లూసియసు చక్రవర్తిం బొడిచి చంపుట - ఆరనునికిఁ దగుశిక్ష విధించి రోమనులు లూసియసు నిఁ దమకు రాజుగాఁ జేసికొనుటయును.

(34) ట్రోయిలసు క్రెసీడాలను నాటకమునందలి వచ్చు వేసములు
ప్రియాము ట్రోయిరాజు వానికొడుకులు హెక్టరు ట్రోయిలను పేరిసు డీఫోబసు హెలీనసులు
ఈనీసు ఆంటీనరు ట్రోజను సేనాధిపతులు
కల్చసు గ్రీకులతోఁ జేరినట్రోజనుగురువు
పండారసు క్రెసీడా పినతండ్రి
మార్గరిలను ప్రియామునిజారపుత్రుఁడు
ఆగమెమ్నను గ్రీకుసేనాధిపతి మెనిలాసు వానిసోదరుఁడు
అచిల్లేసు అజాక్సు ఉలిసిసు నెస్టరు డయామెడిసు పెట్రోక్లసులు గ్రీకు సైనికులు
తర్సిటిసా మఱుగుజ్జుబండఁడు
ట్రోయిలసు పేరిసుడయొమిడీసుల సేవకులు
హెలెను మెనిలాసునిభార్య
ఆండ్రోమేకీ హెక్టరునిభార్య
కసాండ్రా ప్రియామునికూఁతురగు మాంత్రికురాలు
క్రెసిడాకల్కసునికూఁతురు

ట్రోజనుసైనికులు గ్రీకు సైనికులు రంగము ట్రోయి గ్రీకు శిబిరమును — కథ.

ట్రోయిలసు క్రెసీడాపైఁ దనవలపును పండారసుతోఁ దెల్పుట - క్రెసిడా తనచెంగటి నుండి యుద్ధమునుండి పోయెడు వీరుల పండారసుతోడనుండి పరికించుట - గ్రీకువీరులు ట్రోయిను జయింపఁ బోక రిత్తగా నేడేండ్లనుండి యుంటకై విచారించుట - హెక్టరు గ్రీకులలోఁ దనతో ద్వంద్వయుద్ధముచేయఁగల వాఁడున్నాఁడాయని గ్రీకు సైన్యములోఁ జాటించుట - గ్రీకుసైనికులు కోరినట్లు హెలెను గ్రీకులకుఁ దిరిగి యప్పగించఁ దగునా లేదా యని ప్రియాము కొడుకులతో నాలోచించుట - గ్రీకులు మామేనత్తను గొంపోయిరట్లే పేరిసు గ్రీకుసేనాధిపతి భార్యయగు హెలెనుం దెచ్చెఁ దెచ్చుకొన్నదాని విడువనేల యని కొందఱు విడువకున్నచో గ్రీకులవలనఁ దమదేశమునకుఁ జేటువాటిల్లు నేమోయని మఱికొందఱు నభిప్రాయ మిచ్చుట - కెసాండ్రా హెలెనుం గ్రీకుల కప్పగించనిచో ట్రోయికి ముప్పుకలుగునని చెప్పిపోవుట ట్రోయిలసు క్రెసీడాల నొయ్యన్యము వలచి కవగూడుట - గ్రీకులచేబట్టువడిన యాంటీనరునిఁ దిరిగి ట్రోయిసైనికుల కిచ్చి వానికి మాఱుగ క్రెసీడాను గ్రీకుల కిచ్చుటకు పేరిసు మొదలగు ట్రోయిసైనికు లొప్పుకొని ట్రోయిరసునిఁ దమయొద్దకుఁ బిలిపించుట - పేరిసు ట్రోయిలసునితో క్రెసీడాను గ్రీకుల కర్పించుమన నాతఁ డాలాగా యని యలుకంబోయి క్రెసీడాకుఁ దా గహస్యముగా గ్రీకుసైన్యములోఁ గలసి కొంచుందుననిచెప్పి యాపెను గ్రీకుల కప్పజెప్పుట - గ్రీసు ట్రోయిసైనికు లొకచోట నొకరేయి కలసి భోజనముసేయ నిచ్చగించుట - ట్రోయిలసు క్రెసీడా డయోమెడుతో రహస్యసల్లాపము లాడి వానికి తానిచ్చిన చౌకట్టాయి చేతినిచ్చి పంపుట - కనులారఁ జూచి మండిపడుట - శకునములు బాగుగలేవు, నేఁడుయుద్ధమునకుఁబోవలదని తల్లిదండ్రులు సోదరియుం భార్యయును వారించు

చుండగా హెక్టరు వినక ట్రోయిలసుతోఁగూడ రణరంగమున కేగుట- అచిల్లెసు లసిశస్త్రములు విడిచి కూర్చున్న హెక్టరుం జంపుట- ఉభయసేనలు హెక్టరు చచ్చుట తెలిసి యుద్ధము నాటికిఁ జాలించి తమతమ విడుదుల కేగుటయును.

(౨౫) పన్నెండవరాత్రి లేక నీయిచ్ఛగించునదను నాటకమందలి వేషములు

ఆర్సీనియో ఇల్లీరియా ప్రభువు
సెబాస్టియను వయోలాసోదరుఁడు
అంటోనియో నౌకాధికారి సెబాస్టియను మిత్రుఁడు
నౌకాధికారి వయోలామిత్రుఁడు
వెలెంటైను కూరియోలు ప్రభుసచివులు
బ్లెంచి ఒలివియాపినతండ్రి
అగ్చీకు
మాల్వోలియో ఒలివియాకుబండారు ఫేబియను విదూషకుఁడగుఫెస్టీ
ఒలివియా సేవకులు
ఒలివియా భాగ్యవంతురాలగుదొరసాని
వయోలా సెబాస్టియనుసోదరి
మెరియా ఒలివియాదాసి

ప్రభులు గురులు నావికులు అధికార్లు గాయకులు భృత్యులు రంగము ఇల్లీరియాలోని పట్టణము దానిచెంగట సముద్రతీరము—కథ. ఆర్సీను తన చెలికానితో నొలివియా యాపెసోదరుని గూర్చి చింతించుచు బురుషుఁం జూడకుంట వినుట-వయోలా సముద్రమునఁ గొట్టుకొనిపోయిన తన సోదరునికై చింతించుచు నార్సీనుని మంద వేషమున సేవించుట-సెబాస్టియను నాంటోనియోతోఁ దనతో నొకసారిఁబుట్టి తన్నుసరిగాఁబోలిన తన సోదరి సముద్రమునఁ గొట్టుకొని పోయిన

దనియు, నాపె న్వదకుటకై రోదరిగో పేరు పెట్టుకొని యార్సిను
చెంతకుఁ దా నేగెద ననియు, నందుకు నీసాయము కావలయుననియుఁ
గోరుట-చీలివియాయొద్దకు వయోలా ప్రభునిచేఁ బంపఁబడి యాపెచేఁ
ప్రేమింపఁబడి యాపె చెలికత్తెచే నంపిన యుంగరమందుకొని యాపె
తెల్వితేమికిఁ జింతించుట-ఆర్సిను వయోలాచేతి కోకనగ యిచ్చి
యొలివియా కిమ్మని చెప్పుట-ఆర్సినుని వయోలా వలచి పరితపించుట-
ఒలివియా వయోలాతోఁ దనవలపు తెల్పఁగా నాపె తప్పించుకొనుట-
మరియా యొలివియా వ్రాసిన ట్లొకయుత్తరము కల్పించి మాల్వోలి
యో చెంత నవ్వులాట కిడఁగా నతఁ డొలివియాను వలచిన దనుకొని
వికారపడుట-తాగుబోతగు బ్లెంచి తన తాగుడు చెలికాఁడగు నాగు
చీకుతో నొలివియా నిన్వలచినది కాని నీశౌర్యగుణ మాపెకుఁ గన
ర్చుటకై యాపె యొద్దకు రాజాజ్ఞచే రాకపోకలు సేయుపడుచు
వానితో నీ వెదిర్చి పోరాడి గెల్చితి వేని నీయెడల నాపె యనురాగ
మధిక మగునని పురికొల్పఁగా నతఁడు వయోలాను దనుమార్గమున
నాహ్వానము చేయుటకోర్వ కతఁడు సెబాస్టియ ననుకొని యాత్రోవ
నేగెడు నాంటోనియో యాగుచీకు నెదురించు నపు డతఁడు రాజ
శత్రువుఁడుగాన రాజభటులతనిం జెఱకుఁ గొంపోవుచున్నప్పుడ
తఁడో సెబాస్టియనుఁ డానీయొద్ద నాదాఁచిన ధనముగాని నన్నుఁగాని
యెఱుంగ ననెద-వింత యన్యాయము తగదు నిను సంద్రమునుండి
రక్షించి యిటకు సురక్షితముగాఁ దీసికొని వచ్చినందుకా యిట్లాడు
చుంటివని వాపోవుచు బోవుట-కనిపెట్టి వయోలా యాహా నన్నా నా
సోదరుఁ డనుకొన్నాఁడు సెబాస్టియను మున్నీటి ముప్పునుండి బ్రతికి
యిచటనుంట యాధియని సంతసించుట-సెబాస్టియనుని ఫెస్టరు నాదొర
సాని నిన్ను శీఘ్రముగ రమ్మన్నదనఁగా నాపెను నేనెఱుంగ నీవెవఁ
డవో కాని నీత్రోవను నీవు పొ యని యాతఁడ యాగుచీ కిడిగో దొరికి
నావా యని యొక కెంపుకాయ కొట్టగాఁ నసెబాచ్యో యిచట

వారలెల్ల పిచ్చివారే యని యతనిఁ బట్టి మర్దించుచుంట-యాండి
కనిపెట్టి యతని పైకెత్తుకొఁగా పెస్టకువలన నానమాచారము విని
యొలివియా యక్షుకుడి బ్లెంచి యాగ్ఛికులం దగిలి పైచి యయ్యా నా
యింటికి రమ్మా యని పిలువ నతఁడు నిస్సంశయముగా నిదంతయు
మాయగాని కలగాని యగు ననుకొనుచు నామె న్వెంబడించుట-
చీఁకటి గదిలోఁ బిచ్చివాఁడని తలంపఁబడి యొలివియాచే నుంపించఁ
బడిన మాల్వోలియోతో ఫేభియను బ్లెంచియున్నాగు చీకు పెస్టేమొరి
యాలు హాస్యమాడుట-ఒలివియా యొకగుడుపు చెంతఁ దన్నుఁ
బెండ్లాడవలయునని సెబాస్టియనుని గుడికిఁ గొంపోవుచుండ నతఁ
డెద్దియుఁ దోఁచక విస్మితుఁడై యరుగుట-ప్రభువు వయోలాయొలివి
యా సెబాస్టియను బ్లెంచియాగ్ఛికు ఫేభియను పెస్టనుమాల్వోలియో
మొరియా లోకచోఁ గూడుటచే యాథార్థస్థితి బైలుపడుట-రాజు
వయోలాను సెబాస్టియ నొలివియాను యథావిధిం బెండ్లాడుటయును

౩౭ వెరోనాయందలి యిద్దరు తగు మనుష్యులను నాటకమందలి
వేసములు

సిల్వియా తండ్రియగు మిలెనాప్రభు
వెలంటైను ప్రోటియసులిద్దరు తగుమనుష్యులు
ప్రోటియసుని తండ్రియాంటోనియో
తూరియో వెలంటైనుని ప్రతికక్షి
ఎగ్లమూరు సిల్వియా సహకారి
స్పీడు వెలంటైనుని సేవకుఁడు
లాన్సుఁ ప్రోటియసుని సేవకుఁడు
ఆంటోనియో భృత్యుఁడౌ పాంతినో
జూలియా శరణుగొన్న పూఁటకూళ్ళమ్మ
వెలంటైను శత్రులు

ప్రోటియసు న్వలచిన జూలియా
వెలంటైనుని వలచిన సిల్వియా
లూసెట్టా జూలియా చెలికత్తె

సేవకులు గాయకులును రంగము వెరోనామిలను మఱి యాచెంగటి యడవియును — కథ.

వెలంటైను తనచెలికాఁడగు ప్రోటియసుతో మాట్లాడి స్పీడు న్వెంటనిడుకొని మిలెన్రాజసభాసదుఁ డౌట-ప్రోటియసు జూలియాను వలచి జాబంపి ప్రత్యుత్తర మంది, చదువుకొనుచుండ నతనితండ్రి యాతని న్మిలెన్రాజ సభాసదుఁడవు కమ్మని పంపుట-వెలంటైను సిల్వియాను వలచి యాశ్రయించుట-ప్రోటియసు జూలియాకుఁ దనయుంగర మిచ్చి యామె యుంగరము న్దాఁ గైకొని కారెన్సు న్వెంటనిడికొని మిలెన్రాజు నొద్ద కరుగుట-ప్రోటియసు రాజ్యాక్షచే వెలంటైను దరిఁ జేరి యతఁడు వలచిన సిల్వియానుఁ దా వలచి జూలియాను మఱచి యతనిపైఁ గిట్టకాతని గుట్టుచెప్పి రాజుచే నతనిదేశమునుండి వెడలగొట్టించుట- వెలంటైను నొకయడవిలో బలాత్కారముగా లొన్నలోఁ గూడ దొంగల గురువగుట సిల్వియాను రాజాజ్ఞపై తూరియోకు జతపర్చెద వని మిషపెట్టి తా నామె ప్రేమను సంపాదింపఁగోరి యామె మేడచెంత యామె స్తోత్రముం బాడుచున్న ప్రోటియసు వైఖరిం జూచి కూళ్ళ వానివెంబడి మగ వేషమునున్న జూలియా కనిపెట్టి దుఃఖించుట-సిల్వియా యెగ్లమూరు సాయమున వెలంటైను యొద్దకుఁ బోవ నుద్దేశించుట-ప్రోటియసు జూలియానుఁ దన సేవకునిగాఁ గుదుర్చుకొని యామె తనకుఁ దల్లియిచ్చిన యుంగరము న్సిలియా కిచ్చి యామె చిత్రముం దనకుఁ దీసికొని రమ్మని పంపుట-రాజు తూరియా ప్రోటియసు జూలియా యెగ్లమూరుతోఁ బారిపోయిన సిల్వియాను వెదకఁ బోవుట-దొంగలు సిల్వియాను వెలంటైను చెంతకుఁ గొంపోవుట-రాజు తూరియా ప్రోటియసు జూలియా వెలంటైను [illegible] కలసి

కొనుట-సిల్వియాను వెలంటైనునకు జూలియాను ప్రోటియసునకు రాజు పెండ్లి సేయుటయును

(37) సీతుకతయను నాటకమందలి వేసములు

లియోంటీసు సిసిలియారాజు
మేమిల్లియసు సిసిలియాయువరాజు
కేమిల్లో యాంటిగోనసు క్లియోమినీసు డయానులు సిసిలియాలోని ప్రభువులు
రోగిరో సిసిలియాలోని తగుమనుష్యుఁడు
పోలిక్సేనసు బొహీమియారాజు
ఫ్లోరిజల్లు బొహీమియాయువరాజు
ఆర్చిడేమసు బొహీమియాలోనిప్రభువు
ఒకనావికుఁడు
కారాగృహాధిపతి
పెరిడిట్టాతండ్రియగు ముదుసలిగొల్లఁడు వానికొడుకువిదూషకుఁడు
ఆటోలికసు మోసగాఁడు
హెర్మియోనీ లియోంటిసురాణి
పెరిడిట్టా హెర్మియోనీకూఁతురు
పౌలీనా ఆంటిగోనసునిభార్య
ఎమిల్లా రాణిచెలికత్తె
మొప్సాదొరకసులు గోపికలు

ప్రభులు దొరసానులు దొరలు ఉద్యోగులు సేవకులు గోపకులు గోపికలు ద్వారపాలకులు మొదలగువారు రంగము సిసిలియా యొకపుడు బొహీమియా యింకొకపుడును — కథ.

లియోంటీసు తన భార్యతో పొలిక్సేనసునకు సంబంధ మున్న దని క[illegible]ంచి వాని విసమిడుమని కేమిల్లోతోఁ [illegible] నతఁడు పోలి

క్సెనసున కది తెలియఁజేసి యతని నాతని దేశమున కంపుట - రాజు తన రాణిపై ననుమానపడి యామెం జెఱసాల నుంచుట - యామె కొకయాడుపిల్ల పుట్టఁగా నాపిల్లను పౌలీనా రాజునకుఁ జూపించి నపు డతఁడాపిల్ల నడవిలో విడిచి రమ్మని యాంటిగోనసున కాజ్ఞయిడుట - రాజు న్యాయసభలో బాహాటముగా రాణియందు వ్యభిచారదోష మారోపించి మరణశిక్ష విధించునంతలో క్లియోమినీసు డయానుల పొల్లో యను దేవతా సన్నిధినుండి రాణి నిష్కల్మషురా లనియు పొలిక్సెనసు నిర్దోషియనియు కేమిల్లో రాజద్రోహి కాఁడనియు లియో టీసు లేనిపోని యనుమానములుఁగల క్రూరుండనియు నతఁడు విడిచిన యాడుపిల్ల దక్క వేఱే సంతాన ముండదనియు నభిప్రాయముం దెచ్చి చదువునపు డది రాజు నమ్మకుండు నంతలో నాకస్మికముగా రాజ కుమారుఁడు మృతుఁడైనట్లు తెలియఁగా రాణి మూర్ఛిల్లుటఁ గని రాజు తనపై దేవత లాగ్రహించినారని తెలిసికొని పశ్చాత్తప్తుఁడై రాణియు పొలిక్సెనసు కేమిల్లోలు నిర్దుష్టులని నిశ్చయించికొని వెంటనే మూర్ఛఁ దేఱించుటకై కొంపోఁబడిన రాణి మృతిచెందినదని పౌలీనా తెల్పఁగాఁ వగచుట - ఆంటిగోనసు రాజాజ్ఞచొప్పున రాజపుత్రిని బొహీమియా రాజ్యమున నొకయడవిలో నుంచి పోవుచుండఁగా నతనిపై నొకయెలుగుబంటి పడుట - ఆంటిగోనసుని యోడ గాలివాన కాఁకునఁ జెడుట - ఒక గొల్లఁడు రాజపుత్రి న్గాపాడి యాంటిగో నసుని స్థితినిఁ దన కొడుకువలనఁ దెలిసి యతనిఁ గావనేగుట. దార సంతాన వియోగమునఁ దలడిల్లు నాప్రభుఁడు నన్ను రమ్మని వర్తమా నము చేసె నిప్పటికిఁ బదేనేండ్లు కావచ్చినవి - స్వదేశముఁ జూడనేగద సెలవిండని కేమిల్లో మనవిసేయఁగా పొలిక్సెనసు సరియే వెళ్లెదవుగాని కొంచెము మాగుము యొక గొల్లని యింటికిఁ దఱచు చేగెడు తనకొడుకు స్థితి తెలిసికొనుటకు కేమిల్లోను వెంటఁబెట్టుకొని మాఱు వేసమునఁ బోవుట - ఆటోలికసు తాను జేబుకత్తిరించి మోసమున దబ్బుపహరిం

చుట-ఫ్లోరిజల్లు పెరిడిట్టాతో ముతకయుడుపు వేసికొని సల్లాపించుచు నా పెద్దప్ప కండాఁ బెండ్లి చేసికొనియెదనని వాగ్దానమిచ్చి యానాటి రాత్రి కవఁగూడ నెంచి యప్పటి వేడ్కఁ జూడవచ్చిన గొల్లఁడు మాఱువేసములనున్న పోలిక్సేనసు కేమిల్లో కౌను మొప్సా డొరకను మొదలగువారిం బరికించుట-పోలిక్సేనసు పెరిడిట్టా చేయిపట్టుకొని యాపెం బెండ్లాడెదనని ప్రమాణ మొనర్చుచున్న తనకొడుకు న్నింక్షించెదనని చెప్పిపోవుట-కేమిల్లో యుపదేశముపై ఫ్లోరిజల్లు పెరిడిట్టాతో సిసిలియా రాజసందర్శనమున కేగుట- ఆటోలికసు మోసమున గొల్లని వానికొడుకును ఫ్లోరిజల్లు పెరిడిట్టాల వెంటఁ దీసికొనివచ్చుట- పోలిక్సేనసు తనకొడుకును వెదకుటకై లియొంటీసు చెంతకువచ్చుట-ఆటోలికసాంటి గోనసునుండి సంపాదించిన గుర్తులం జెప్పుటచేతను గొల్లల సాక్ష్యముచేతను పెరిడిట్టాతన కూఁతురని లియొంటీసు సంతసించుట- ఆనందమగ్నుఁడగు లియొంటీసునకు పౌలీనాతాఁ దాచిన హెర్మియొనీ నగపఱచఁగా నతడు న్మిగిలినవారు నాశ్చర్యానందాబ్ధి నోలలాడుటయును.

షేక్స్పియరుని కావ్యములలో

1 వీనసుమఱియెడోనిసను కావ్యమునందలి— కథ.

ఎడోనిసను దేవత వీనసను దివ్యకుమారుని మోహించుట వాఁడు కామకేళి యెట్లుండునో తెలియ కాపె న్దప్పించుకొని పందిన్వేఁటాడుచు దానికొమ్ము పోటున మడియఁగా నెడోసు విలపించుచు దివమున కేగుటయును.

2 ల్యూక్రసీ చెఱయను కావ్యమందలి— కథ.

టార్క్వినియసను రోమురాజు కొల్లేటిసను తనసేనానాయకుని భార్య పతిని పరోక్షమునఁ జెఱపట్టఁగా నాపె తనభర్తతో నారాజు దార్జ

క్యముం జెప్పి పొనుచుకొని చావఁగా నాపె భర్త యా రాజాందేశము నుండి వెడలఁగొట్టుట.

3 విరహావేదనఁగూర్చి పద్యములు

4 శృంగారనాయకుని విజ్ఞాపనమునందు విప్రలంభ శృంగారము వర్ణింపఁబడినది.

4 విరహాతీవ్ర తీర్థవాసియందు విరహావర్ణనము

5 ఘోనిక్కనుకొరకపక్షి మఱియొకజాతిపక్షియును కావ్యమున నాయకులవర్ణనము

కాళిదాసు నాటకములో

1 శాకుంతలమున దుష్యంతుఁడు శకుంతలయందు భరతుఁడను వానింగనుట

2 విక్రమోర్వశీయమను నాటకమునఁ బురూరవుఁడను రాజూర్వశియను దేవదాసి స్గవఁగూడుట.

3 మాలవికాగ్నిమిత్రమను నాటకమున నగ్నిమిత్రుఁడను రాజా మాలవికయను రాచకుమారిఁ బెండ్లాడుట.

4 కాళిదాసశ్రవాసనమునందు బండబూతు పంచాంగ మున్నది

కావ్యములందు

1 రఘువంశమునందు సూర్యవంశరాజుల చరిత్రము కలదు.

2 కుమారసంభవమునఁ బార్వతీపరమేశ్వరులు కవఁగూడి కుమారస్వామిం గని, యతనిచేఁ దారకాసురుం బొలియించుట

3 మేఘసందేశమున నొకయక్షుఁడు మేఘముం దనభార్యం గని తనస్థితి యాఁపెతోఁ జెప్పి రమ్మని బతిమాలుట.

4 ఋతుసంహారమున ఋతువుల వర్ణనము.

5 శృంగారతిలకమున శృంగారరస వర్ణనము.

6 నలోదయమను కావ్యమున నలమహారాజు చరిత్ర మున్నది.

7 రాక్షసకావ్యమున శృంగార మున్నది.

8 పుష్పబాణవిలాసమున శ్రీకృష్ణగోపికా శృంగార వర్ణన మున్నది.

— * —

షేక్స్పియరుని కవిత్వమందలి సొగసుల వివరము

—o—

వీరరసమున

1 1 నాటకములో మెకీనాడయూనా కుపదేశించుట
2 బర్ట్రాము తన నేరములకు పశ్చాత్తప్తుఁడై తను క్షమించు మన రాజనుట
3 2 నాటకములో ఈనోబర్బసు ఆంటనీశౌర్యముం దలంచుకొని యనుకొనుట
4 ఆంటనీ మృతుండైన పిదప క్లియోపేట్రా సీజారునకు లోఁబడ నొల్లకనుకొంట
5 క్లియోపేట్రా డోలబెల్లాతో ఆంటనీ వీరత్వముం బొగడి చెప్పుట
6 సీజారునకు లోఁబడనొల్లక క్లియోపేట్రా ఈరాసుతో ననుట
7 3 లో। ఆర్లెండు మల్లయుద్ధమునకుఁ బోవఁదగదను రోజ్లిండు సిలియాల కనుట
8 5 లో। కొరియొలేనస్సు ఆఫీడియస్సుం గూర్చి ప్రజాప్రతినిధులతో ననుట
9 వలమ్నియ యువజీలియా నోదార్చుట
10 అగ్రిప్పా కొరియొలేనస్సుని స్వభావ మొకనికిఁ జెల్పుట
11 వలమ్నియ యాకొరియొలేనస్సునిఁ బ్రజలతో క్షమాపణము చెప్పుకొమ్మని బోధించుట
12 ఆఫీడియసుని సేవకుఁ డింకొక సేవకునితో ననుట
13 అగ్రిప్పా మీనినియసు మొదలగు ప్రజాప్రతినిధులతో కొరియొలెనస్సు భోజనము చేసినపిమ్మటఁ దా నలెసిఁ గలిసికొందునని చెప్పుట

14 అగ్నిప్వాఒఫీలియయనునితో గోరియులెనన్న తేనెమాట వినక పోయినప్పుడనుట

15 6 లో॥ అయాంటిమాంశమాజనితో నావధర్మం గూర్చి చెప్పుట

16 7 లో॥ హేమ్లెట్టు హొరేషియోతో దనతండ్రి వర్ణించుట

17 తనతండ్రి రూపమునం దన కగపడిన దయ్యము తన్ను రమ్మని చేసన్న చేసినప్పుడు తన్ను వారించెను హొరేషియోకు హేమ్లెట్టు పలుకుట

18 పోలోనియసు రాణి యొద్ద ఒఫీలియాకు హేమ్లెట్టు వ్రాసిన వలపు జాబునందలి జదివినవ్యాము

19 కొత్తవారివలె దనతో మాట్లాడిన హేమ్లెట్టు గూర్చి ఒఫీలియా తలంచుట

20 నాటకమ్మండలి రాణి తనభర్తతోడ మూర్ఖుడు వాదపడి యొట్టు పెట్టుకొనుట

21 8 లో॥ సీజారుని గొప్పకోర్కెక తనపై ద్వైరము బోధింపనెం చిన కేషియసునితో బ్రూటస్సనుట

22 కాల్ఫూర్నియా శకునములు బాగు లేవిల్లు బయలుదేరి వద్దన సీజారనుట

23 సీజారుని జంపిన పిమ్మట బ్రూటస్సు పురజనులతోడ జేసిన పనిన్యాయమని పల్కుట

24 యుద్ధరంగమున బ్రూటస్సు తన్నుదానె పొడుచుకొని చచ్చి పడియుండగా వలెటిగూర్చి యాంటనీ పల్కుట

25 11 లో॥ ఆయుఃనవ హెన్రిమహారాజు రణరంగమున వెస్టుమార్లెండు ప్రభునితోడ బల్కుట

26 12 లో॥ రణరంగమున టాల్బట్టునకు మట్టియుతని కొడుకు కయుమాడ నగ్గానము

27 13 లో॥ హెన్రీమహారాజు నఫలుక్కువార్విక్కు ప్రభుని వైరముఁ దెలిపోయుట

28 నఫలుక్కుప్రభువు మార్గరెట్టు రాణితోఁ దా విడిగనుండ శిక్ష విధింపఁబడి వచ్చుటనుట

29 హెన్రీమహారాజు బొట్టు తప్పించి మృత్యువువ్రాదు సెలిస్బరీ ప్రభుఁ డనుట

30 రణరంగమునఁ జిన్నక్లిఫ్ఫర్డు కనుగొనుట

31 14 లో॥ మార్గరెట్టు రాణి యుద్ధమందోడిన తనవారులతోఁ బల్కుట

32 16 లో॥ అర్థరు చెఱసాలగోడపైనుంచి క్రిందికి దుముకఁబోవు చను కొంట

33 18 లో॥ రెండవరిచార్డు మహారాజు శత్రువులకుఁ జిక్కి దుఃఖంచునప్పుడు గురు వోదార్చుట

34 ఒకతోటమాలి తనసేవకులతోఁ బల్కుట

35 20 లో॥ రాజు విచార్యక్రీశంసన చేయుచుండఁ దమకలిగాంగ్రిన కనుట

36 21 లో॥ రాజును జంపి రాజ్యమును వేగ నాక్రమించుకొమ్మని తన భార్య తన్నుఁ దొంగరపెట్టునప్పుడు మేక్బెత్తు పలుకుట

37 22 లో॥ ఇసబెల్లా తనసోదరుని రక్షించుమనుచు అంజెలోనుని కనుట

38 అంజెలో యిసబెల్లాతో ననుట

39 ఇసబెల్లా యాంజెలోతోఁ దాని పొందున కొన్నికవల్కుట

40 ఇసబెల్లా యాంజెలోతో ననుట

41 25 లో॥ నాటకముఁ జూచుచున్న ధీనస్సా తనయుద్యోగికి కనుట

42 26 లో॥ క్లాడియో యిసబెల్లాతో ననుట

43 చనిపోక్కనుకొంట

44 ప్రాణముకొఱకు ఆరాటపడు క్లాడియోను

45 27లో డెస్డిమోనియా తనభర్త్రం దన్నుఁ గలువుమని యామిలియా చోక్యనఁ బ్రార్థించి చనుట

43 28లో సైమనిడీసు రాజు చెంగట సౌకశూయఁడు పెరిక్లీసుతో ననుట

47 29లో జూలియట్టు మృతుఁడైన రోమియోయొద్దఁ బొడుచుకొని మృతిచెందుచుఁ బలుకుట

48 31లో పర్డినందు ప్రోస్పెరోతో నతనికూఁతు న్నియమిత దినంబునం దప్పఁ గవఁగూడదని ప్రమాణ మొనర్చుట

49 32లో కవియనుకొంట

50 ఫ్లేవియస్సు తనయజమానుని యమిత దాతృత్వముం దలఁచి యనుకొంట

51 ఆల్సిబయాడీసుతో ఁదొలి సభ్యుఁడనుట

52 33లో తామోరాటీట సాండ్రోనికస్సుతోఁ దన పుత్రుని రక్షింపుమని పల్కుట

53 జెస్సిరయానస్సు టీటసాండ్రోనికస్సులో నతఁడు తనకు లెవీనాను బెండ్లి చేసెదనని యన్నప్పు డనుట

54 లూసియస్సు మొండిచేయఁబడిన లెవీనాను జూచి యనుకొంట

55 లూసియస్సుమాట

56 34లో పండారస్సు క్రెస్సిడాతో ననుట

57 హెక్టరు ప్రియామునితో ననుట

58 హెక్టరు కసాండ్రతో ననుట

59 ట్రోయిలస్సు హెక్టరుతో ననుట

60 36లో లూసెట్టాతో జూలియా ప్రోటియస్సుం గూర్చి యనుట

61 37లో పొలిక్సినీసుతో కేమిల్లో యనుట

62 గొల్లఁడు పెరిడిట్టానుఁ జూచి యామె రాచకొడుకు వలసినవం గమఁ దిట్టుచుఁ బలుక్కుట

వీనస్సు మఱియొడోనిస్సను కావ్యములో

ల్యూక్రీసీ చెఱుపను కావ్యములో

శాంతరసమందు

---

9 రణరంగమున నివోడినదోష మెఱుఁగదని రాజుతో నయూచార్యు చెప్పుచుండఁగా పోస్తుమస్సు బయల్వెడి తాని మోకిసు జంపించినట్లు బాహాటముగా నొప్పుకొని చనుట

10 7లో హేమ్లెట్టు వలసితల్లి యుత్తమితండ్రి చావునకు దుఃఖింప వలసినకో దార్ఢ్యముం బలుకుట

11 హేమ్లెట్టురోజెన్క్రాంట్జుతో నీలోక మంతయు చెఱసాలయే యని చెప్పుచుం బల్కుట

12 గిల్డెన్స్టెర్నుతోఁ హేమ్లెట్టు తనకు లోకముం దభిరుచిపోయె నని పల్కుట

13 హేమ్లెట్టు పిలువఁబడి తనపినతండ్రి యొద్దకేగుచునుండుట

14 హేమ్లెట్టు పినతండ్రి పశ్చాత్తప్తుఁ డగుట

15 8లో కేషియస్సు సీజారుం బొడువ నిశ్చయించుకొని తల పోయుట

16 9లో హాట్స్సురు రణమున దెబ్బతిని యొరగుచునుండుట

17 10లో ముఖ్యగురువు హేస్టింగ్సు మొదలగు ప్రభువులతో ననుట

18 నాల్గవ హెన్రీమహారాజు తనవ్యాధిలోఁ దా మూర్ఛిలి నపుడు తన పెద్దకొడుకు తొందరపడి తనకిరీటముం దీసి కొనఁగాఁ దనకొడుకులతో ననుట

19 11లో రణరంగమున శత్రులచేతిలో మనమున్నామను గ్లాసెస్టరుతో నైదవహెన్రీమహారాజనుట

20 అయిదవహెన్రీమహారాజు రణరంగమున కేథరీనుతో సంభాషించుట

21 12లో జాత్యంధుఁడనైనా దైవశక్తివలన దృష్టినంపాదించితి నని కల్లాడువాని నమ్మి వానితో నాఱవహెన్రీమహారాజనుట

22 చంపబడుటకుఁ గొంపోఁబడుచున్న సే ప్రభువు కేడుతో ననుట

23 13 లో మార్గరెట్టు రాణిచే రణరంగమునఁ బొడువబడి యీల్గుచు యార్కుప్రభుఁ డనుట

24 యార్కు చావునకుఁ జింతించుచు నాఱవ హెన్రీ మహారాజు తనరాణి మొదలగువారితో ననుట

25 14 లో ఆఱవ హెన్రీ మహారాజొక గుట్టపైఁ గూర్చుండి యుద్ధముం బరికించుచుఁ దలపోయుట

26 ఆఱవ హెన్రీ మహారాజు చెఱసాలలోనుండి యచట కావలివాడుఁ నీ కిరీట మేదని యడుగఁగాఁ బల్కుట

27 వార్విక్కుప్రభువు యుద్ధరంగమున ఎడ్వర్డు రాజుచే బొడువఁబడి మడియుచనుట

28 15 లో యేని యెన్మిదవ హెన్రీ మహారాజుచే విడనాడఁబడిన కేతరైన్ మహారాణిం దలఁచి యొకముదుసలిదానితోఁ బల్కుట

29 వుల్సీగురువు చెరసాలకుఁ బోవు చనుకొంట

30 గార్డినరు తన్దూషించునపుడు క్రాన్మరనుట

31 16 లో ఆర్తరు రణరంగమున జాన్ మహారాజుచేఁ జిక్కుట కేడ్చు కాన్స్టన్సున్ నోదార్పఁ జాలక రణమం దోడిన లూయియా పరితపించుట

32 17 లో తనకూఁతులైన గనీరీగన్లు తనకు భృత్యులు జరుగుత లేదన్నప్పుడు లియర్మహారాజు పల్కుట

33 లియర్మహారాజు గాలివానదెబ్బతిని కొంటుగృహమునఁ జేరుచుఁ దలపోయుట

34 గ్లోస్టరు ప్రభువు వెడ్గారునకుఁ బల్కుట

35 లియర్మహారాజు వెఱ్ఱితో గ్లోస్టరెడ్గార్లచెంత వాపోవుట

36 18లో రాజాయుద్ధమునకై ఫ్రాన్సు కేగఁగా నంతఃకలహములు రేఁగఁగా రాణిక్షేమవార్తల నడుపుమా యన్నప్పుడు యార్కుప్రభువనుట

37 నీయాజ్ఞానుసారము జోర్డోరిచార్డుం బంపినాఁనని యెక్స్టన రనఁగా బొలింగ్బ్రూకు పల్కుట

38 19లో గ్లోస్టరుని యాజ్ఞానుసారము తన్ను జంపుటకుఁ గొంపోవు కేట్స్బితో హేస్టింగ్సనుట

39 రిచ్మండు నిద్రింపఁబోవుచు శిబిరమున దైవప్రార్థనము చేయుట.

40 22లో ఆంజిలో తన్గవ కూడు మను నర్థమిచ్చునట్లు పల్కుచున్నపుడు ఇసబెల్లా యనుట

41 ప్రచ్ఛన్నవేషముననున్న రాజు క్లాడియో కుపదేశించుట

42 23లో నెరిస్సాపోర్షియాతోఁ బల్కుట

43 ఎద్దియుం జేయలేక తనకై వగచు బెస్సానియోతో ఆంటోనియో న్యాయస్థానమునఁ బల్కుట

44 25లో హెర్మియా తనమాట వినక లైజాండరుని వలచుట కొప్పక థీసస్సుతో ఈజస్సు చెప్పుకొనఁగా థీసస్సు హెర్మియాతోఁ బల్కుట

45 27లో రాజుతో బ్రాబన్షియో తన కూఁతు నొథెల్లో కిచ్చి నానని యంగీకరించినపుడు రాజనుట

46 సైప్రసుద్వీపమునకుఁ దనకంటె ముందుగా వచ్చియున్న డిస్డెమోనాను జూచిన సంతోషముచే ఓథెల్లో యాగోతోఁ బల్కుట

47 డిస్డెమోనాను వలచి యాపెకడ కేగుచు నియాగో కుట్ర వలన కేషియోచేతఁ దాపులుతిని వగచు రోడ్రిగోతో నియాగో యనుట

48 ఎమిలియా తనకు వ్యభిచారము తప్పుకాదని దుర్బోధ చేయఁగా డిస్డెమోనా యనుట

49 28లో పెరిక్లీసు ఆంటియోక స్విచ్చిన ప్రశ్నమున కర్థము చెప్పుటకు సిద్ధపడి యనుకొంట

50 పెరిక్లీసు క్లియోనునితో ననుట

51 (1) 30లో పెట్రూషియో కేథరీనాతోఁ బల్కుట
(2) కేథరీనా పాతివ్రత్యముంగూర్చి తనసోదరిలతో నుపన్యసించుట

52 31లో భూతముచేఁ దఱుమఁబడు స్త్రీపేసో యనుకొంట

53 32లో స్లైవియస్సు తన యజమానుఁ డడవికేగఁగా సేవకులకుఁ దన ధనము కొంత పంచి యిచ్చియనుట

54 ఆతెన్సుటైమనుఁ డడవిలోఁ దనగుహచెంతనుండి యనుకొనుట

55 టైమను దొంగలకనుట

56 35లో మగవేసమున రాజంపిన రాయబారముం దనకుఁ దెల్పిన వయోలాను ఒలివియా వలచి యనుకొంట

57 37 ఫ్లోరిజల్లు తనభార్యతోఁ దన్ను తనతండ్రి కంటక దూర దేశమునకుఁ బొమ్మని యుపదేశించు కేమిల్లో కనుట

ల్యూక్రెసీ చెరలో

58 టార్క్విను ల్యూక్రెసీని చెఱుపట్టుట కుద్దేశించి తనలో ననుకొంట

59 చాటుపద్యములు

కరుణారసము

---

1 1లో తండ్రిమృతికొఱకు వగచు నట్టుగరుడు హెలీనాతో లాఫీ పల్కుట

2 …లో ఈనొబార్బస్సు ఆంటనీపక్షము మాని శత్రుసైన్యము లలో జేరినందుకై పశ్చాత్తప్తుఁడై పొడుచుకొని మడియుచుఁ బల్కుట

3 చచ్చిపోవుచున్న ఆంటనీఁజూచి క్లియోపేట్ర యేడ్చుట

4 3లో తనతండ్రి రాజ్యపదవినుండి తొలఁగింపఁబడి దేశము నుండి వెడలఁగొట్టబడి నందుకై దుఃఖించు రోజ్లిండున్ సిలియా ఓదార్చుట

5 ఆర్లెండో మల్లయుద్ధమున కరుగుచున్నపు డతనితో రోజ్లిండనుట

6 ఆర్లెండో రోలెండు కొడుకని తెలిసినపిదప రోజ్లిండు సిలియాతోఁ బల్కుట

7 ఆర్లెండో మల్లయుద్ధమున జయమందిన తరువాత నతనితో రోజ్లిండు తనమెడలోని బంగరుగొలుసిచ్చుచుఁ బల్కుట

8 రాజ్యభ్రష్టుఁడౌ రాజడవిలో ఆర్లెండోనుఁ గలిసికొన్న పిమ్మట జాక్విస్సుతోఁ బల్కుట

9 ఆలివరుసిలియాల పెండ్లి రేపగునని చెప్పిన రోజ్లిండుతో ఆర్లెండోయనుట

10 …లో ఇమోజనులియోనాటస్సు దేశమునుండి వెడలిపోవు చిం కేమి చేసెనని పైసానియో నడుగుటయు నతఁడు చెప్పుట యును

11 ఇమోజను పైసానియోతోఁ దననాథుని పోక తానెట్లు చూచునో యాసంగతి చెప్పుట

12 ఇమోజను తనభర్త దేశమునుండి వెడలఁగొట్టబడినపుడు చింతించుట

13 తా జారయస్త్రీయుఁ దన్నుఁజంపుమనియుఁ దనభర్త పైసాని యోకు వ్రాసిన యుత్తరము ఇమోజను చదువుకొని వగచుట

14 ఇమోజెను తనభర్త వ్రాసిన యుత్తరము చదివికొని పరితపించుట

15 పైసానియో తనకిచ్చిన విషము గ్రోలి మూర్ఛిల్లిన మగవేషమునను్న ఇమోజనుని బాలసమాధినుంచి గైడేరియస్సార్విరాగస్సులు పాడుట

16 హామ్లెట్టు తనతండ్రి మృతుఁడైన పిదపఁ దనతల్లి తన్ను నీయందంత దుఃఖము కల్గుట నేలనని యడిగినప్పు డుత్తరమిచ్చుట

17 లార్టీసు ఒఫీలా కొనర్చు నుపదేశము

13 విదేశ మేగెడు లార్టీసుతో పొలోనియ స్సుపదేశించుట

19 తనపినతండ్రి పగదీర్చుకొనక తా వ్యర్థకాలక్షేపము సేయుచుంటకై హామ్లెట్టు తఃపోయుట

20 8లో సీజారుని గొప్ప కోర్కెకె కేసియస్సు కాస్కా ననుటతో

21 కాల్ఫూర్నియ యాకస్మికమువలను జడియుచున్నా నన్నప్పుడు సీజారనుట

22 ఆర్టుమిడోరస్సు సీజారునితోఁ గుట్రసంగతి చెప్పుటకై యతడువచ్చు దారిలో నిలువఁబడి యనుకొనుట

23 ఆంటనీ సీజారుఁడు చంపబడిన పిమ్మటఁ బ్రజలను సీజారుని శత్రువులపైఁ బురికొల్పుటకిచ్చిన యుపన్యాసము

24 10లో నాల్గవ హెన్రీమహారాజు నడిరేయి లేచి యనుకొనుట

25 11లో హెన్రీమహారాజు మారువేషముతో బేట్సు-కోర్టు-విలియమ్సులను తనసైనికులతో వారలు రాజెట్లున్నాఁడనఁ బల్కుట

26 13లో గ్లోస్టరు ప్రభువు చెఱసాల కంపఁబడినపు డాఱవ హెన్రీ మహారాజు వగచుట

27 14లో నాల్గవ యెడ్వర్డు రాజు కాఁబోవు ఎడ్వర్డు యార్కురాణి ముసఁ కూలిన పిదప దుఃఖించుట

41 సమాధిలో విషము ద్రావి మూర్ఛిల్లి యుంచఁబడిన జూలి యట్టుగా మృతిచెందినదానిఁగా దలంచి రోమియో యను కొంట

42 జూలియట్టు మూర్ఛ దేఱిన పిదప విషము గ్రోలి మృతి చెందిన రోమియోనుఁ జూచియనుట

43 31 లో ఆరియలు పోస్పెరొతో నాలని మంత్ర మహిమచే గోంజేలోను నిస్థితి వర్ణించుట

44 37 లో పౌలీనా తనభర్త మృతుఁడౌటకు వగచుట

వీనస్సు మఱి ఎడోనిస్సను కావ్యములో

45 అడవిపందిచేఁ జంపబడిన ఎడోనిసుని వెదకుచు నడవిలో వీనస్సు మృత్యు దేవత న్నిందించుట

46 ఆపె పందిచేఁ జంపఁబడిన ఎడోనిస్సుఁ జూచి యనుకొంట

47 ఆపె ఎడోనిస్సుం దలంచుకొని దుఃఖించుట

ల్యూక్రెసీ చెఱలో

48 ల్యూక్రెసీకిఁ గాఁబోవు దశం దలఁచి కవియనుట

49 ల్యూక్రెసీ తనుబల్మిఁబట్టిన టార్క్విసుతో ననుట

50 ల్యూక్రసీరాజాచేఁ జెఱుపఁబడిన పిదపఁ బలవించుట

51 ల్యూక్రసీ దుఃఖించుట

52 ల్యూక్రసీ దుఃఖించుట

53 ల్యూక్రసీ పొడుచుకొనుటకు కైజారుపట్టుకొని తవచేతితోఁ బల్కుట

54 ల్యూక్రిసీభర్త యాపె వర్తమానముపై వచ్చి యాపెతోఁ బల్కుట

55 ల్యూక్రసీ రాజాచేఁ దాఁ జెఱపట్టబడితినని చెప్పినవు డాపె భర్తయున్నతీరు

శృంగార రసము

14　30 లో ట్రానియో తో లుసెంటియో తన ప్రియురాలిం గూర్చి యనుట

15　31 లో ఫర్డినందు మిరేండాను వర్ణించుట

16　31లో ట్రోయిలస్సు క్రెస్సీడాను వర్ణించుట

17　35లో రాజు ఒలివియాను దలంచి వలెంటైనుతో ననుట

18　36లో జూలియాలూసెట్టాలు ప్రోటీయసుంగూర్చి మాటలాడుకొనుట

19　జూలియా ప్రోటియసు వ్రాసిన యుత్తరముం దాసియెదుటఁ జించివైచినందుకు వగచుట

20　రాజుతో వలెంటైను స్త్రీని స్వాధీనము చేసికొను మార్గము నుపదేశించుట

వీనస్సు మఱి ఎడోనిస్సను కావ్యములో.

21　వీనస్సు ఎడోనిస్సు న్ముద్దుగొనుట

22　ఆపె వానితోఁ బల్కుట

23　ఆపె వానితోఁ బల్కుట

24　ఆపెత న్గలియుటకు వాఁడొప్ప డనుట

25　ఆపె వానిం బతిమాలుట

26　పెంటిన్గవయఁబోవు గుఱ్ఱము న్వర్ణించుట

27　వాఁడాపెకు లొంగుట

28　ఆపె వాని స్వేచ్ఛ ననుభవించుట

29　వానిసొగసు నాపె వర్ణించుట

ల్యూక్రెసీ చెఱలో

30　టార్క్విను ల్యూక్రెసీఁ జెఱపట్ట నెంచి యనుకొనుట

31_32 ల్యూక్రెసీ నిదురించు విధము

33　ల్యూక్రెసీని టార్క్విను చెఱపట్టుట

34 ఏమిాతప్పెంచు కొనవచ్చెదనని ల్యూక్రెసీ యడిగినప్పుడు టార్క్విననుట

హాస్యరసమునందు

— * —

1 1 లో బర్ట్రము ఫ్రాన్సున కేగిన పిదప హెలీనా చింతించుచు పెరోలిసుం జూచి యనుకొనుట

2 బర్ట్రముని తల్లితో విదూషకుం డనుట

3 విదూషకుఁడు బర్ట్రముని తల్లితోఁ బల్కుట

4 ౪ లో టచ్‌స్టోను రోజ్లిండుతో ననుట

5 జాక్విసు అవివేకియగు టచ్‌స్టోనునిఁ బిలుచునపు డతఁ డిచ్చిన ప్రత్యుత్తరము

6 ఆర్లెండోతో నడవిలో మగ వేసమునన్న రోజ్లిండనుట

7 నేనే నీరోజ్లిండైనచో నీవేమి సేయుదువని మగ వేసమునన్న రోజ్లిండు అడవిలో ఆర్లెండో నడిగినప్పు డతండు మాటాడక మునుపె ముద్దిడుకొనెదనని మాటవినగా నాపెయనుట

8-9 రోజ్లిండుస్వామిక్కాలి వలచి యున్నానను ఆర్లెండుతో మగ వేసమున నున్న రోజ్లిండార్లెండుతోఁ బల్కుట

10 ఒక సేవకుఁడు టచ్‌స్టోనుతో ననుట

11 5 లో ఒక రోమను దేశీయుఁడు వాలీసుదేశీయునితో ననుట

12 6 లో రాణిమృతి చెందెనని కార్నీలియస్సు చెప్పగా సింబెలై ననుట

13 7 లో హేమ్లెట్టునకుని తండ్రిరూపున నగపడిన దయ్యమనుట

14 హేమ్లెట్టు పోలోనియసుల సంవాదము

15 కత్తిపాసివలె నటించుచున్న హేమ్లెట్టు ఓఫీలాతో ననుట

16-17 నాటకములోని రాణి నాటకము లోని రాజున కనుట

18 నాటకములోని రాజు నాటకములోని రాణితో ననుట

19 భోజనము సేయుచున్న రాజుతో హేమ్లెట్టనుట [ననుట

20 9 లో గ్లెండోవరు తాకవిత్వము చెప్పఁగల నన్నప్పుడు హాట్స్పరు

21 10 లో తానింకఁ బడుచువాఁడనను ఫాల్స్టాఫుతో ముఖ్య న్యాయాధికారి యనుట

22 ఫాల్స్టాఫు ముఖ్యన్యాయాధికారితో ననుట

23 యార్కు గురువు మౌబ్రేతో ఇంగ్లాండుంగూర్చి యనుట

24 ఫాల్స్టాఫు పలుకుట

25 12 లో బెడ్ఫర్డుడ్యూక్ టాల్బట్టుతో ననుట

26 13 లో సఫల్కుని మృతికై యేడ్చు తనభార్యతో నాఱవ హెన్రిమహారాజనుట

27 14లో ఆఱవ హెన్రిమహారాజు లోకుల యభిప్రాయముఁ గూర్చి యనుట

28 గ్లోస్టరురాజు కాఁ గోరి యనుకొనుట

29 గ్లోస్టరుఎడ్వర్డు మహారాజు చేసికొన్న పెండ్లివలన ఫ్రేంచి రాదలసినపై దండెత్తుచున్నాఁడను సందర్భమున వలెసతో ననుట

30 ఎడ్వర్డు తనకు మహారాజు కాకున్నపు డున్న యధికారము చాలునన్నప్పుడు గ్లోస్టరనుట

31 ఆఱవ హెన్రీమహారాజు తనకొడుకుం జంపిన గ్లోస్టరుతో ననుట

32 1లో జాన్మహారాజు ఫ్రాన్సుతో యుద్ధమున జయమంది యింగ్లాండునకు వచ్చి సింహాసనారూఢుఁడై తిరిగి సింహాసనముం గూర్చున్నాఁడ—దిగి మకుటముం ధరించినాఁ డనఁగా సేలిస్బరీ యనుట

33 17 లో మారువేసములోనున్న కెంటులివయుతో ననుట

34 19లో గ్లోస్ట రనుకొనుట

35 మొదటివాంతకునితో రెండవవాంతకుడు సత్యమునుఁ గుఱించి చెప్పుట

36 22లో ఆంజీలో తనయొద్దకు ఇస్బెల్లా వచ్చెనని సేవకుఁడు చెప్పినవు డనుకొంట

37 రాజు ఆంజెలోతో ననుట

38 రాజురాత్రి మెరియానాను ఆంజిలోను గవఁగూడుట కంపించు చుం దనలో ననుకొనుట

39 23లో బెన్వొలియో ఆంటోనియోతో ననుట

40 కాన్స్టలట్టుజన్నికాతో ననుట

41 26లో ఉలిసూలాతో హీరో యనుట

42-43 లియొనాటో ఆంటోనియోతో ననుట

44 27లో రాడ్రిగోతో అయాగో యనుట

45-46 కెషియో త్రాఁ ద్రాగినంపులకుఁ దన్ను నిందించుకొనుట

47 బయాంకోనుఁ గుఱించి కేషియో నడిగి యాసంభాషణమున సిద్ధిల్లోను మోసపుచ్చెనని అయాగో యనుకొనుట

48 ఎమిలా డిస్డెమోనాతో ననుట

49 28లో మాలవాడు వలలో వచ్చిన కవచమునుఁ జూచి యనుకొంట

50 ఔట్లతవృత్తి స్నేఁదించు మెరీతో ననుట

51 29లో రోమియోతో సన్న్యాసి యనుట

52 3 లో పెట్రూషియో కేతరీ నానుఁగూర్చి యనుకొనుట

53 3 లో ట్రింకులో కట్టెల మోపుతో బడుకొన్న కాలిబన్నుం జూచి యనుకొంట

54 31లో ఒక సేవకుఁ డింకొక సేవకుని కనుట

55 3 లో హెక్టరు ట్రాయిలస్సుతో ననుట

అద్భుతరసప్రబంధము.

—:o:—

18 రోజ్లిండు తనకు గొలుసిచ్చిన పిమ్మట ఆర్లెండో యనుకొనుట
19 రోజ్లిండో ఆర్లెండోతో ననుట
20 రోజ్లిండు తనకు గొలుసిచ్చి వెళ్ళిపోయిన తరువాత ఆర్లెండో యనుకొనుట
21 రాజు చేయు కుట్రను జడిసి యూరువిడిచి పోదలంచిన ఆర్లెండోతో ఆడమను ముసలి సేవకుఁ డనుట
22 అడవిలో రాజ్యభ్రష్ట ప్రభువుతో జాక్విస్సనుట
23 రాజ్యభ్రష్ట రాజునొద్ద ఆమియన్సు పాడుట
24 మగవేసమూనినున్న రోజ్లిండు ఆర్లెండోతోఁ జెప్పుట
25 మగవేసమూనినున్న రోజ్లిండుతో జాక్విస్సనుట
26-27 మగవేసమూనినున్న రోజ్లిండు ఆర్లెండోతో ననుట
28 టచ్‌స్టోను విలియముతో ననుట
29 4లో ఎడ్రియానా లూసి యానాల సంభాషణము
30 ఎడ్రియానా లూసియానాతో ననుట
31 ఎడ్రియానా లూసియానా కనుట
32 బట్లరు ఆంటిఫోలస్సు ఫెసస్సుతోఁ ననుట
33 అడ్రియానా తనభర్తకుఁ బిచ్చెత్తెనని యోగిని యనుట
34 1లో ధాన్యము చవకగా నమ్మించుమని యల్లరిచేయు తొలి పౌరునితో కొరియొలేనస్సనుట
35 యుద్ధమునుండి వచ్చిన కొరియొలేనస్సునకుఁ బౌరులు చేసిన గొప్ప కొర్వాక బ్రూటస్సు సిసీనియస్సుతోఁ బల్కుట
36 కొరియోలేనస్సు తన్ను ద్వేషించు ప్రజాప్రతినిధులతో ననుట
37 విదేశగమనము విధింపఁబడిన కొరియోలేనస్సు తన్నేడనాడ లేక యేడ్చు తనతల్లితో ననుట
38 ఆఫీడియస్సుతో మైత్రిచేయుట కేగుచు కొరియోలేనస్సనుకొనుట

39 6లో క్లోటెను ఇమోజెనున్న యింటికిఁబోవుచు నామె దాసీల స్వాధీనము చేసికొనెదనని యనుకొనుట

40 ఇమోజెను తనపోఁచీపోయినపుడనుట

41 పోస్తుమసు ఇమోజెనుం దాఁగూడితి నని యాకి పోఁచీచూపి అయాకిమో జెప్పఁగా ననుట

42 పైసానియో ఇమోజెనుం జంపుమని తనకు పోస్తుమస్సు వ్రాసిన యుత్తరము నామెకుఁ జూపి యనుకొనుట

43-44-45 పిల్లవాని వేషముతో మిల్ఫర్డునకుఁ బోవుచున్న ఇమోజెను తలపోయుట

46 అర్వీరాగసు తనకు మగవేషమునున్న ఇమోజెనుపై మిక్కిలి ప్రేమపుట్టుటంగూర్చి యనుకొనుట

47 ఇమోజెను అర్వీరాగస్సు గైడేరియస్సులు తనకుఁ జేసిన యాదరణముఁ దలచి యనుకొనుట

48 అర్వీరాగసుతో బెలేరియస్సు వేఁటకేగి రా నాలస్యము చేయుటకుఁ జింతించి యనుట

49 క్లోటెనునితల నరికి తెచ్చిన గైడేరియసు జాతియు నందుకు సంతసించు అర్వీరాగసునిఁ దలంచి బెలేరియస్సనుకొనుట

50 విషమూర్ఛనందిన ఫైడెలీ మృతిచెందె ననుకొని వానిఁ బూడ్చుసమయమున అర్వీరాగస్సుతో గైడేరియస్సనుట

51 ఇమోజెను మూర్ఛఁదేఱి యనుకొనుట

52 పిల్లవాని వేషమునున్న ఇమోజెనుం దన సేవకునిఁగా దీసికొన్న లూసియస్సు తనయజమానునికై పొగలు నతని నోదార్చుట

53 పైసానియో తనయజమానునినుండియు ఇమోజెనునుండియు వర్తమాన మేదియులేకుండుటకు క్లోటెను గతియేమయ్యెనో తెలియకుంటకు శంకించుచు దనలో ననుకొనుట

54 పోస్తుమస్సు చెరసాలలో నిద్దుర మేల్కొని యనుకొనుట

55 కారాగృహాధికారి పోస్తుమసుతో ననుట

56 తనభార్య విసమిడి ఇమోజినుం జంపించిన ట్లొప్పుకొనెనని కార్నీలియస్సు చెప్పగా సింబెలై ననుకొంట

57-58 7లో హొరేషియో దయ్యముంజూచిన వేకువను బర్నార్డోతో ననుట

59 హొరేషియో బర్నార్డో మార్సెల్లస్సులు తనతండ్రి దయ్యము తమ కగపడెనని నమ్మించి చెప్పినపుడు హేమ్లెట్టు అనుకొంట

60 హొరేషియో మార్సెల్లస్సులతోఁ దనతండ్రి దయ్యమునకై రాత్రి నిరీక్షించుచున్న హేమ్లెటు తనపినతండ్రి బయలు దేఱుచున్నాడు విని యతని దుర్మార్గముం గూర్చి యనుట

61 తన తండ్రి దయ్యము కాన్పించి తనతో మాట్లాడుచున్నపుడు హొరేషియోతోఁ బల్కుట

62 పోలోనియస్సు ఒఫీలాతో హేమ్లెట్టుం గూర్చి తెలుపుచుం బల్కుట

63 రాజు హేమ్లెట్టు వెఱ్ఱిం గూర్చి పోలోనియస్సుతో ననుట

64 నాటకములోని రాణి తన భర్తతో ననుట

65 రాజు దైవప్రార్థనము చేసి లేచిపోవుచు ననుకొంట

66 పోలోనియస్సు హేమ్లెట్టుచే జంపఁబడగా ఒఫీలాకు వెఱ్ఱియెత్తుట గనిపెట్టి రాజు జర్ట్రూడుతో ననుట

67 హేమ్లెట్టు ఒఫీలా సమాధిచెంత లార్టిసుతోఁ బోరాడినపిదప హొరేషియో రాజు తనపైఁ జేసినకుట్రఁ జెప్పబోవుచు ననుట

68 గిల్డెన్‌స్టర్న్ రోసెన్‌క్రాంట్సులనుఁ జంపించుటకుఁ దాఁ బన్నిన కుట్ర హొరేషియోతో హేమ్లెట్టు తెల్పుచు వారిం గూర్చి యనుట

69 లార్టీసెట్టివాడో నీకు బాగుగఁ దెలిసినట్టు కాన్పించదని ఆస్రిక్కుతో హేమ్లెట్టు అనుట

70 8లో కేషియస్సుంగూర్చి సీజరు ఆంటనీతో ననుట

71 సీజారు మకుటము ధరించినయెడల నట్లుండవచ్చునో యని బ్రూటసు తలపోయుట

72 బ్రూటసు కేషియస్సుచే సీజరుం జంపుటకుఁ బ్రేరేపింపఁబడి నదురేయి నెవ్వరో తనతలుపు పిలువఁగా ననుకొంట

73 కల్ఫూర్నియా శకునములు బాగున్నవికావు కాఁబట్టి సభకుఁ బోవద్దని సీజారునితోఁ బల్కుట

74 చావునకు జంకరాదని కల్ఫూర్నియాతో సీజారనుట

75 సీజారుం జంపినపిమ్మటఁ బ్రజలయందలి కనికరమున సీజారునెడఁ గనికరము మానితివని బ్రూటసుఁడు ఆంటనీతోఁ బల్కుట

76 లుసీయలియసుతో శిబిరముచెంత బ్రూటసు కేషియస్సుం గూర్చి పల్కుట

77 రణరంగమున నవకాశమున్నప్పుడే శత్రువుల జయింపవలెనని కేషియస్సుతో బ్రూటసుఁడనుట

78 ఒక ఘనుఁడనుట [యనుకొంట

79 9లో యువరాజగు హెన్రీ తనదుష్ట సహవాసముఁ గూర్చి

80 నాల్గవ హెన్రీమహారాజు యువరాజుంగూర్చి పలుకుట

81 10లో ప్రవాదయనుట

82 నార్తాంబర్లేండు బార్డుల్ఫుతో ననుట

83 నార్తాంబర్లేండు మోర్టనుతోఁ బల్కుట

84 నాల్గవహెన్రీమహారాజు తనశత్రువులు జయింపఁబడిరని విని తనకువచ్చిన జబ్బుం దలఁచుకొని యనుకొనుట

85 11లో అయిదవ హెన్రీమహారాజుతో ఫ్రాన్సులోఁ గొందఱి సైనికుల న్యుద్ధమునకంపి స్కాట్లేండు భయమునుండి రక్షించుకొనుటకుఁ గొందఱితో మనయిచట నుండవలయునని యుపదేశించుట

బాగుఁగ జేయుఁ డని వారలు నీదారి నీవుపొమ్ము మేమెరుఁగ
మా యని ప్రత్యుత్తరమీఁగా వారితో ననుట

117 తను దిరస్కరించిన గ్రన్నెలు చేయిపట్టుకొని నీవు నెమ్మి నగ
పర్ర దాదను లియరుతో రీగననుట

118 నన్నుఁ దిరస్కరించి కూఁతులపై మండిపడి వెఱ్ఱితో గాలి
వానలో బోవు లియరునిఁ దిరిగి పిలువమని గ్లోస్టరనఁగా
రీగననుట

119 తనయింటఁజొచ్చి గాలివానబాధఁదప్పించుకొమ్మను కెంటుతో
గాలివాన బాధకన్న నెక్కువబాధ పొందు నేను గాలివానకు
జడియ ననాయ నిలియరనుట

120 దయ్యము పట్టినట్లు నటించు ఎడ్గారుతో విదూషకు డనుట

121 లియరుని కెంటు శత్రులనుండి తప్పించుకొంపోయినపుడు
ఎడ్గారనుకొనుట

122_123 గ్రుడ్డిగావింపఁబడిన గ్లోస్టరొక ముదుసలివానితో ననుట

124_125 ఎడ్గారు గ్లోస్టరుతో నలసి కోరిక తొక్కని నలేని డోవరు మెట్ట
నెక్కించితినని చెప్పుట

126 వెఱ్ఱితోన లియరు గ్లోస్టరుతో ననుట

127 రణమునఁ దనచే గూలిన ఎడ్మండు తనపే రడిగినపుడు ఎడ్గా
రనుట

128 తనకౌగిట మృతి చెందిన కార్డిలియాను గురించి లియరనుట

129 ఎడ్గారు ఆల్బని కెంటులతో ననుట.

130 రలో బొలింగు బ్రూకుతో స్పర్ధ బూనిన నార్తంబర్లెండు
ప్రభువు రెండవరిచార్డు మహారాజుతో ననుట

131 గ్లోస్టరు ప్రభ్వి గాంటు నతని సోదరుం జంపిన వారిపైఁ బగఁదీర్చు
కొమ్మని చెప్పుట

132_133 గాంటు విదేశవాసశిక్షనందు బొలింగు బ్రూకుతో ననుట

134 విదేశవాసశిక్ష నందిన బొలింగు బ్రూకు గాంటుతో ననుట

135_126_137 వ్యాధిగ్రస్తుడైన గాంటు యార్కుతో ననుట

138 రెండవరిచర్డు మహారాజును గాంటును సంవాదమాడుట

139 ఆమర్లితో రెండవరిచర్డు మహారాజు బాలింగు బ్రూకుం గూర్చి యనుట

140 సింహాసనమునుండి తొలగింపబడిన రెండవరిచర్డు మహారా జందునకుఁ గారణమగు నార్థాంబర్లెండుతో ననుట

141_142 19లో ఎలిజబెత్తురాణి గ్లోస్టరుతో నీవు నన్ను నానాటికిన్ ద్వేషించుట_రాజునకుఁ గిట్టదని చెప్పగా నతఁడామెతో ననుట

143 గ్లోస్టరుం దలఁచుకొని యతని తల్లి యనుకొంట

144 రిచ్మండు తనసైనికులతో ననుట

145 మూఁడవరిచర్డు మహారాజు రణరంగమునఁ దనసైనికుల కనుట

146_147 20లో రాజుతో బైరను పల్కుట

148 తనసౌందర్యముం గొనియాడు బోయెట్టుతో రాణియనుట

149 స్త్రీలతో పొందుచేయుట చదువుకంటె మేలని బైరను రాజునకుఁ దెల్పుట

150 21లో మేక్బెత్తు తనభార్యతో దానిమరంగూడఁ జంపునపి యొక ధ్వని తనకు వినబడినట్లు చెప్పుట

151 మేక్బెత్తు తనభార్య వ్యాధిచేఁ జచ్చెనని విని యనుట

152 22లో రాజు తా విదేశ మేగెదనని తనస్థానమున నియోగించఁ దలంచిన ఆంజెలోతో ననుట

153 నాసోదరుని రక్షించు శక్తి నాకెద్దియైనఁ గలదాయని కలంచు ఇస్సబెల్లాతో లూసియో యనుట

154 ఎస్కాలిసు న్యాయాధికారితో ననుట

155 నీసోదరునకు శిక్ష విధింపబడినదో మఱి యదితిరిగిరాదను ఆంజెలోతో ఇస్సబెల్లా యనుట

156 ఆంజెలో ఇస్సబెల్లానుఁ గవియఁగోరి యనుకొంట

157 తనభావము తెలియజాలకుంటివని ఇంటిలో ఇస్బెల్లాతో ననఁగా నాపె యుత్తరితో బల్కుట

158 మారువేసమునవున్న రాజుతో క్లాడియో పల్కుట

159 ఇస్బెల్లాక్లాడియోతో ననుట [రాజనుట

160 రాజును నిందించు లూసీయోతో ప్రచ్ఛన్న వేషమున నున్న

161 2లో గ్రాటియానో యోమో చింతించెదు అంటోనియోతో ననుట

162 పోర్షియా నెరిస్సాతో ననుట

163 షైలాకుతో అంటునియో పల్కుట [ననుట

164 మారువేసముల యాటకు సిద్ధపడిన గ్రాటియానో సెలారితో

165 పోర్షియా తా నేర్పర్చిన బంగారు వెండి సీసములబరణిలలో నాపెం బెండ్లాడనెంచి యార్గను రాజు వెండిబరణిం గైకొని యనుకొంట

166 యీ అవివేకులు తప్పుబరిణిల నెంచుకొను చున్నారను పోర్షియాతో నెరిస్సా యనుట

167 పోర్షియా రెండవపూట లాఁగి మరియు బరిణ నెంచుకొమ్మని బెసానియోతో ననుచు నతనిఁ బైఁ దనవలపు దెల్పుట

168_169 లోరెజో జెస్సికాతో ననుట [స్సాతో ననుట

170_171 పోర్షియా తింటోనియోను గాపాడి తనయింటికివచ్చి నెరి

172 నీ పెనిమిటి యింకొకక్షణములో వచ్చునని లోరెంజో చెప్పఁగా పోర్షియా యనుట [దొరసానికిఁజెప్పిన నీతి

173 21లో పోల్సానువున కాఁను వేషమువేసి కేజవొంపాని పార్థు

174 పార్థు వరుపుతియఁబడిన పాల్స్వాపుతో నల్వూరిలో ననుట

175 25లో కైజాంచురు హెర్మియాలు వివాహముంగూర్చి పల్కుట

176 హెలీనా యనుకొంట

177 ఓబిరను రాబినుతో ననుట

173-179 తిసియస్సు హిప్పోలీటాతో వలపుగలవారింగూర్చి యనుట

180 20లో విదియోంటో సంతోషవార్త విని యానందబాష్పము
లొల్కించుట గూర్చి యనుట

181 హీరో మార్గరేట్టతో ననుట

182 బెనడిక్కు లియోనటోతో ననుట

183 సన్యాసి లియోనటోతో హీరో మృతిజెందినట్లు చాటుమని
తెల్పుచనుట దార్చి యనుట

184 27లో కేషియోచే దెబ్బలుతిన్న రోడరిగోను అయాగోయో

185 అయాగో ఒతెల్లోకుడిస్డెమోనాపై ననుమానము పుట్టించుచనుట

187 88 అయాగో యనుకొంట

189 ఒథెల్లో అయాగోతో ననుట

190 అయాగో తా న్యాయవంతుండనని ఒతెల్లోతోఁ జెప్పుట

191 ఒతెల్లో తనభార్యయొక్క తెల్వితేట తెప్పుట

192 తనభార్యం జంపి యాపె యోగ్యురాలని ఎమీలా చెప్పినపిదప
ఒతెల్లో తాఁ జావనిశ్చయించుకొని యనుకొంట

193 28లో ఆంటియోకస్సుతో పెరిక్లిస్సనుట

194 ఆంటియోకస్సునుండి పాటిపోఁగలంచి పెరిక్లిస్సు అనుకొంట

195 హెలికానసు పెరిక్లిసుతోఁ బల్కుట

196 పెరిక్లిసు హెలికానసుతో ఆంటియోకస్సుంగూర్చి చెప్పుట

197 క్లియోనుడ యోనిజాతో ననుట

198 వెల్లజెండాలయోడలువచ్చినవని యొకప్రభు వనఁగా క్లియో
ననుట

199 సైమానిడీసు మూఁడవప్రభునితోఁ బల్కుట

200 సైమానిడీసు శూరులకనుట

201 థైసా వలపుంది పెరిక్లిసనుకొంట

202 తనభార్యమృతి చెందెననుకొని యాపె నొకపెట్టెలోనిడి, సముద్రమున విడిచిపెట్టి యాపె కన్నెపిల్ల నెత్తుకొని పెరిక్లీసు సముద్రమున పగిలినయోడలోనుండి పనుకొనుట

203 పెరిక్లీసు మెరినానుఁబోల్చి హెలికేనస్సుతో ననుట

204 29లో జూలియట్టుతో నాపెతల్లియనుట

205 రోమియో మారువేసపు టాటలో మొట్టమొదట జూలియట్టుం జూచి వరించుట

206 జూలియసుతో మాట్లాడపోవుచు రోమియో యనుకొంట

207 సన్యాసిప్రభాతవర్ణనము సేయుచుం బల్కుట

208 తెల్లవారకమునుపే తనయొద్దకువచ్చిన రోమియోతో సన్యాసి యనుట [పల్కుట

209 రోజులైనునందు వలపుమానినావాయని రోమియోతో సన్యాసి

210 జూలియట్టు నాభార్య యనిపించుకొనుట చాలును నాకాపె న్వెంటనే పెండ్లిచేయుమను రోమియోతో సన్యాసియనుట

211 సమ్మోహనౌషధము తినిమూర్ఛిల్లినజూలియట్టునుమృతిచెందినదానిఁగాభావించియాపెన్సమాధినిడుచునాపెతండ్రిదుఃఖించుట

212 31లో ఆంటోనియోతో సెబాస్టియను పల్కుట

313 ఫర్డినందు ప్రోస్పెరో యాజ్ఞానుసారము కట్టెలు పోగుచేయుచనుకొంట

214 ఫర్డినందుతో ప్రోస్పెరోయనుట

215 ప్రోస్పెరో మూర్ఛ దేవతుగొంటలో మొదలగువారిం గని యనుకొంట

217 32లో టైమనుచిత్రపటముం జూచి యనుకొంట

218 టైమనుచెంతనృత్యము చేయవచ్చిన స్త్రీలఁజూచి ఏపిమాంటస యనుకొనుట

219 ఫ్లేవియస్సు టైమనుని యవివేకస్థితి జూచి యనుకొంట

220 తనవమువదేశముం బెడచెవినిడిన టైమనుం దలంచి ఎపిమాంట
సనుకొంట

221 ప్లేవియసుని రెండవ సేవకుఁడు చెడిపోయిన టైమను దలంచి యనుట

222 అడవిలో బంగారుఁ జూచి టైమను పల్కుట

223 టైమనడవిలోఁ దన్నూడవచ్చిన ఆల్సిబయాడీసుతో ననుట

224 టైమను బంగరుం జూచి యనుట

225 టైమను బంగరు రాసించివచ్చిన దొంగల కనుట

226 ఒక దొంగ యింకొక దొంగతో ననుట

227_28 ప్లేవి మనడవిలోనున్న టైమనుం జూడ నేగు చనుకొంట

229 34లో అలగ్జాండరు క్రస్సీతో అజాక్సుంగూర్చి చెప్పుట

230 అగమెమ్న మనెస్టరు మొదలయిన వారితోఁ బల్కుట

231 ఉలిసిస్సు అగమెమ్న మనెస్టరు మొదలగువారితో ననుట

232_233 పేరిస్సు యుద్ధమే చేయవలయుగాని హెలను మరలనప్పగించ
రాదనఁగా హెక్టరనుట

234 ఉలిస్సు పెట్రోక్లసుతో ననుట

225 అచీలస్సుతో ఉలిస న్ననుట

236 అచీలస్సు ఉలిసిస్సుతో తన్ను గ్రీకుసైనికులు చుల్కన
జర్చిరనుట

237 అచీలస్సుతో ఉలిసిస్సనుట

238 అజాక్సు హెక్టరుతోఁ లోబడుటచేఁ దనకుఁ జిన్నతనము
వవచ్చునని కుందు అచీలస్సుతో పెట్రోక్లస్సనుట

239 ట్రోయిలస్సు క్రస్సీడాతోఁ బరులవల లోఁజిక్కకుమని
బోధించుట

240 హెక్టరు తాను యుద్ధమున కేగక తీరను దైవము
ప్రమాణము చేసితి ననఁగా కెసాండ్రా యనుట

241 35 ఆండ్రూ బెల్చితో ననుట

242 విదూషకుఁ డనుట

243 36లో జూలియా ప్రోటియసున్కు వ్రాసిన యుత్తరముం దెచ్చిన యీసెట్టాకుఁ దిరిగి యాయుత్తరమతని కిచ్చివేయుమని యాపె న్గసిరి పొమ్మని పిదపఁ దనలో వగచుట

244 ఆంటోనియో పెంథినోతోఁ దనకొడుకగు ప్రోటియసుం గూర్చి యనుట

245 రాజునకు వెలంటైనునకు స్త్రీని వశపర్చుకొను నుపాయము చెప్పుట

246 ప్రోటియస్సు రాజుతో నతని పుత్రికతో వెలంటైనుపైఁ గొండెము చెప్పుట

247 ప్రోటియస్సు తనముఖము నల్లని దనుతూరియోతో ననుటయు మఱియు సిల్వియాను దా సంపాదించుకొనుట- వెలంటైనుని మైత్రిఁ దూలఁ గొట్టెదనని యనుకొనుటయును

248 అడవిలో సిల్వియాను బల్మి న్గూడనుంకించు ప్రోటియస్సుతో వెలంటైననుట

249 ప్రోటియ స్సడవిలోఁ దనకు జైలుపడి జూలియట్టుతో సిగ్గుపడి యనుట

250 తననేరమునకై పశ్చాత్తప్తుఁడగు ప్రోటియస్సుతో వెలంటై ననుట

251 37లో పౌలీనా హెర్మియో నికూఁతు జూచి రాజేమనుకొనునో యని ఎమిల్లాతో ననుట

252 హెర్మియోనీ తనపై వ్యభిచార దోషము మోపిన తనభర్తతో ననుట

253 పొలిక్సినీసు కెమిల్లాతో ఫ్లోరిజేలు గూర్చి యనుట

254 కేమిలో ఫ్లోరిజేలు పెరిడిట్టాలతో సిసిలియాకుఁ బొమ్మని యుపదేశించు ననుట

కావ్యములందు,

వీనస్సు మఱి ఎడోనిస్సను కావ్యంలో 1౹ము

చాటు పద్యములలో

దీ విరహాతీర్థన్ వాసి యను కావ్యమునందు.

రౌద్రరసము షేక్స్పియరు నాటకములందు

3 7లో హేమ్లెట్టు తనపినతండ్రి తనతండ్రిం జంపించి తనతల్లిని వెంటనే పెండ్లాడు టందలంచుకొని యనుకొనుట.

4 నాటకుని యభినయ వివేకముంగని పెట్టి హేమ్లెట్టు పలుకొంట

5 11లో అయిదవహెన్రీమహారాజు ఫ్రాన్సుదేశములోని యొక కోటకు దగ్గఱకేగుచుం దన సేనానాయకులతోఁ బల్కుట.

6 14లో యుద్ధమందు నిరుత్సాహుఁడగు నాఱవహెన్రీ మహారాజుతో క్లిఫ్ఫర్డనుట.

7 16లో రణరంగమున వదరు జారపుత్రుం గాంచి ఆస్ట్రియా యనుట.

8 22లో షైలాకు ఆంటోనియో గుండె నెత్తురి తీయించి వానిం జంపించెద ననుకొంట.

9 2లో పిర్శియా షైమాంద్రాతో షైలును పల్కుట

10 బంగరుకై వచ్చిన దొంగతో షైమననుట.

11 షైమను దుంపలు త్రవ్వికొని తినుచు భూమింగూర్చి పలుకుట.

12 ఆల్సిబయాడీసు ఆథెన్సుపురముపై దండెత్తివచ్చి చాటించుట

13 33లో ఆరసుతవ్రక్షలం దెలుపుట.

కావ్యములందు లూక్రెసీ జెఱయను కావ్యములో.

14 టార్క్విను లూక్రెసీతో ననుట

15 చెఱపఁబడిన పిమ్మట లూక్రెసీ యనుకొనుట.

బీభత్సము

షేక్స్పియరుని నాటకములయందు

1 2లో పాట్స్పురు మ్యొర్టిమరుని తండ్రిం గూర్చి మార్టిమరుతో ననుట.

2 18లో గ్లోస్టరు ఆఱవహెన్రీమహారాజుతో ననుట

3 19లో మూడవరిచార్డు మహారాజు కలఁగని కలవరించుచు లేచి యనుకొనుట

4 28లో కిరోమాను డరోమానిజా తెల్పుట

5 37లో పాలీనాభార్య మృతికై వగచు లియోనిటీసుతో ననుట.

6 ల్యూక్రసీచెఱ యను కావ్యములో బలిచెఱబరిగిన పిమ్మట టార్క్వినుయొక్కయు లూక్రేసీయొక్కయు వర్ణనము.

7 లూక్రెసీ చెఱపట్టఁబడిన పిదప నున్న స్థితి.

భయానకరసము

శేక్స్పియరని నాటకములందు

1 3లో తనతండ్రి యున్నయడవికేగఁ దలంచి రోజ్లెండిసిలియా కనుట

2 5లో కొరియోలేనసుని భార్యతనయునితో ననుట.

3 13లో ఆఱవహెన్రీమహారాజు గ్లోస్టరుచచ్చెనని చెప్పిన సఫల్కుతో ననుట.

4 16లో జాన్మహారాజు హ్యూబర్టుతో ఆర్థరుం జంపుమనిచెప్ప సంకించుట.

5 22లో క్లాడియో మరణముఁగూర్చి యనుకొనుట

సొగసుల వివరణము

వీరరసము

కాళిదాస కావ్యములలో రఘువంశమున

1-2 దిలీపమహారాజు వర్ణనము

3-4-5 దశరథ మహారాజు వర్ణనము

6 శ్రీరాముఁడు జనాపవాదముం బోఁగొట్టుకొనుటకు సీతను విడువ నిశ్చయించుట.

7 స్త్రీరూపమున వొంటిగఁ దనసెజ్జకడఁ జేరిన యయోధ్యానగ రాధి దేవతతో శ్రీరామునికొడుకగు కుశమహారాజనుట.

8-9 అజమహారాజు వర్ణనము.

కుమారసంభవములో

10 బ్రహ్మ బృహస్పతి న్మున్నిడికొని వచ్చిన యింద్రాది దేవతలం దారకాసురుంగూర్చి యనుట.

11 ఈశ్వర తేజముఁ సహింపుమని యగ్నిదేవు నింద్రుడు ప్రార్థించుట.

మేఘసందేశమున

12 మేఘమును యక్షుఁడు తనభార్యతో తనవర్తనము చెప్పుమని బతిమాలుట.

13 హిమాలయమందలి దావాగ్నిం జల్లార్పుమని మేఘముతో యక్షుండనుట.

కాళిదాసనాటకములలో విక్రమోర్వశీయము

14 పురూరవుండు విరహోన్మాదమున నడవిలో హంసతో ననుట.

శాకుంతలమున

15 దుష్యంతుఁడు శకుంతలంజూచినతోడనే యనుకొనుట.

16 దుష్యంతుఁడు శకుంతలచెలికత్తెలతో ననుట.

17 దుష్యంతున కంపిన సందేశము.

18 కణ్వుఁడు శకుంతల కుపదేశించుట.

19 శకుంతలను దుష్యంతునికడ కంపి కణ్వుఁడనుకొనుట.

20 తెఱచాటున మేటకోలపువాండ్రనుట.

21 దుష్యంతుఁడు తన్నేలుకొమ్మని వచ్చిన గర్భవతియగు శకుంతలతో ననుట.

22 శకుంతలతో వచ్చిన తాపసులకు దుష్యంతుఁడనుట.

శాంతరసము

కాళిదాసకావ్యములో రఘువంశమునందు

1_2 ఇందుమతి మృతికి దుఃఖించు నజమహారాజుతో వశిష్ఠశిష్యుఁడనుట.

3_4 రావణాసుర బాధకు దాళలేక దేవతలు వైకుంఠము కేఁగి నారాయణుని స్తోత్రముచేయుట.

5 శ్రీరామాజ్ఞం దన్ను నడవిలో విడిచిన లక్ష్మణుతో శ్రీరాముని కిట్లు చెప్పుమని సీతయనుట.

కుమారసంభవమునందు

6 తారకాసురుని జంపుమని శివుండిచ్చిన యాజ్ఞం గుమారస్వామి శిరసావహించుట.

నాటకములలో విక్రమోర్వశీయమునందు

7 నాందీశ్లోకము.

8 రాజు తా నూర్వశిం గూడి వంచన కలిగిన తనభార్యతో ననుట.

9 చంద్రదేవునిఁ గూర్చి నోఁచుచున్న తనభార్యను రాజు వర్ణించుట.

10_11 రాజుతో నతనిభార్య యనుట.

12 మంగళశ్లోకము.

శాకుంతలమునందు

13 నాందీశ్లోకము.

14 రాజు కణ్వాశ్రమమున సారథితో ననుట.

15 మరీచిముని వర్ణనము.

కరుణా రసము

కాళిదాస కావ్యములలో రఘువంశమునందు

1 అజమహారాజు పూదండపాటున మృతిచెందిన తనభార్యకై పొగలుట.

2 మృతభార్యుఁడగు నజమహారాజు వర్ణనము.

3 యుద్ధమున శ్రీరాముఁడు పడిసెనని రాక్షసులు చెప్పినపుడు మఱి వారిమాట దబ్బరయని తనకుఁ దెలిసినపుడును లంకలో నున్న సీత యనుకొంట.

కుమార సంభవములో

4_5 రతిదేవి మన్మథుఁడు శివుని ఫాలనేత్రాగ్నిచే దగ్ధుండయిన పిమ్మట నేడ్చుట.

6_7 వాయుదేవుఁడు తనయొద్దకురాఁగా రతిదేవి యేడ్చి యనుట.

మేఘ సందేశమున

8_9_10_11 యక్షుఁడు మేఘునితోఁ దనభార్య స్థితిం జెప్పుట.

ఋతుసంహారమందు

12 వర్షర్తు వర్ణనము.

విక్రమోర్వశీయమునందు

13 ఊర్వశీవిరహమున రాజువిదూషకుతో ననుట.

14_15 రాజూర్వశీవిరహమున నడవిలోఁ దుమ్మెదతో ననుట.

16 సంగమమణిస్పర్శమున పాషాణాకృతిఁ దొలఁగి నిజరూపము నూనిన యూర్వశితో రాజనుట.

17 సంగమమణి నొకగ్రద్ద యపహరింపఁగా రాజు విదూషకుని కనుట.

18 భరతుఁడు మరీచిమునితోఁ బలుకుట.

19 కంచుకి యనుకొనుట.

20 ఊర్వశి దివి కేగుచు రాజుం జూచుచనుకొంట.

శాకుంతలమునందు

21-22 శకుంతల చెలికత్తెలతో ననుట.

23 లేడి న్గొట్టుటకు బాణము వేయుచున్న రాజుతోఁ గాశ్యపశిష్యులనుట.

24 అనసూయ రాజుతోఁ బల్కుట.

25 అనసూయ రాజు వతస్స్థితి గతు లడుగుచుండఁగా శకుంతల యనుకొనుట.

26 విరహబాధనొందు శకుంతల సఖులకనుట.

27 రాజు కడకు శకుంతల నంపఁదలచి కాశ్యపుఁడనుట.

28 కాశ్యపుఁడు శకుంతల రాజసముఖమున కరుగుచుండఁగా పూల మొక్కలతో ననుట.

29 రాజునొద్దకేగును శకుంతల తాఁబెంచిన లేడితోఁబల్కుట.

30 రాజునొద్దకేగెడు శకుంతలతోఁ బ్రియంవద యనుట.

31 అత్తవారింటి కేగెడు శకుంతలతోఁ గాశ్యపుఁడనుట

32 రాజు శకుంతల తనకు వలపుజాబు వ్రాయునపుడా పెకుఁ జాటుగానుండి యనుకొంట.

33 శకుంతలం దానెఱుఁగనని తిరస్కరింపఁగా నాపె పురోహితుని వెంటఁ బోవుచున్నప్పటి స్థితిం దలంచుకొని రాజనుకొంట.

35 మరీచ్యాశ్రమముననున్న శకుంతలంజూచి రాజనుకొంట.

శృంగార రసమునందు

కాళిదాసకావ్యములలో రఘువంశమున

1 అజమహారాజు న్వలచిన యిందుమతిస్థితి.

2 అజమహారాజుంజూచి యాగిన యిందుమతితో నాపె చెలి యనుట.

3 సుదర్శన మహారాజ వర్ణనము.

కుమార సంభవంలో

4 శివుఁడు పార్వతి న్వలచుట.

5 తనకుఁ బ్రత్యక్షమైన శివునిఁ గన్గొన్న పార్వతిస్థితి.

6 నారదుఁడు శివుఁడు పార్వతిం గోరియున్న వాఁడని హిమవంతుని తోఁ జెప్పుచుండఁగాఁ బార్వతిచేయు చేష్ట.

7 పెండ్లిపీటపైనున్న పార్వతీపరమేశ్వరుల దృగ్వర్ణనము.

8 శివుని తొలికూటమిం బార్వతి యున్నతీరు.

9 పార్వతి శివునిం గూడిన పిదప నొందిన సంతోషము.

మేఘసందేశమున

10 యక్షుఁడు మేఘునితోఁ దనభార్య న్వర్ణించి చెప్పుట.

శృంగారతిలకమునందు

11 ఒకవిరహిణి తనభర్తకు జాబువ్రాయుట.

విక్రమోర్వశీయమున

12_13 రాజూర్వశివ్రాసిన జాబు చదువుచు విదూషకుని కనుట.

14 రాజూర్వశి కనుట.

15 ఊర్వశీ వియోగమున రాజడవిలో ననుకొనుట.

16 రాజూర్వశికనుట.

17 ఊర్వశి దివికేగుచు రాజునందు చూపించి చెలితో ననుట.

18 రాజూర్వశి దివి కేగుచుండ ననుకొనుట.

19 తనతప్పు మన్నించుమని తనభార్య పాదములంబడు రాజుం గాంచి యూర్వశియనుకొంట.

20_21_22 ఊర్వశిం దలంచుకొని రాజనుకొంట.

23 రాజు తనభార్యతో ననుట.

24 నటిపాట.

25 రాజు శకుంతలం దొలిసారిఁజూచి వర్ణించుట.

26 పూఁదోఁటలో ననసూయా ప్రియంవదలు శకుంతలతో ముచ్చటించుట.

27_28 తుమ్మెదకు బెదురు శకుంతలంగాంచి రాజనుకొనుట.

29 రాజుతో ననసూయ శకుంతలావృత్తాంతము చెప్పుచుండఁగా శకుంతల యనుట.

30_31_32_33_34_35 రాజు వివిధావస్థలందున్న శకుంతలంజూచి యనుకొనుట.

36 శకుంతలతో ననసూయయనుట

37 శకుంతల రాజునకు వ్రాసినవలపుజాబు.

38 శకుంతలతో రాజనుట.

39 రాజుపై దృష్టినిల్పి శకుంతలరాజు తన్నవఁగూడిన పిమ్మట పొదరింటిలో ననుట.

40_41 రాజు తన్నవిసిన శకుంతలపొందుఁ దలంచుకొనుట.

42 వలపుజాబు వ్రాసి చదువుచున్న శకుంతలతో రాజనుట.

మాలవికాగ్నిమిత్రము

43 రాజు మాలవిక సొగసెన్నుట.

హాస్యరసమునందు

కాళిదాస కావ్యములలో కుమారసంభవమున

1 కుమారస్వామి బాల్యాభివర్ణనము.

విక్రమోర్వశీయమున.

2 ఊర్వశి చీరచెంగునకుఁ దీఁగె తగులుకొన్న దనంగాఁ జిత్రలేఖ యనుట

శాకుంతలమున

3 తుమ్మెదకు జడియు శకుంతల ననసూయ యనుట.

4 అనసూయ శకుంతలం జూపి రాజుతో ననుట.

5 జాలరి రాజభటులతో ననుట.

శృంగారతిలకములో

6 కవివాక్యము.

7 ప్రహసనము.

రౌద్ర బీభత్స భయానక రసములు

రౌద్రరసము

కాళిదాస కావ్యములలో రఘువంశమున

1 అజమహారాజుచే రణరంగమునందెగు వీరుల వర్ణనము.

విక్రమోర్వశీయమున

2 రాజూర్వశి న్వలచుటచే పతనిభార్య యాతనితో ననుట.

3 శకుంతల తన్నెఱుంగనను రాజున కనుట.

బీభత్సరసము

కాళిదాసకావ్యములలో ఋతుసంహారమున

1-2-3 గ్రీష్మర్తు వర్ణనము.

శాకుంతలమున

4 రాజు శకుంతల జ్ఞప్తికిరాగా నామెం దలంచుకొని తలడిల్లుట.

భయానకరసము

కాళిదాసనాటకములలో శాకుంతలమున

1 రాజుచే వెంటాడబడు లేడి వర్ణనము.

2 తుమ్మెదకు జడిసి శకుంతల చెలికత్తెలతోఁ బల్కుట.

3 రాజుతో నడవిలో నతఁడొకఁడు కనుట.

అద్భుతరసమునందు

కాళిదాసకావ్యములలో రఘువంశమున

1 కవివాక్యము

2 దిలీపమహారాజు వర్ణనము

కుమారసంభవమున

72 దివికేగు నూర్వశింగాంచి రాజనుకొంట

73 రాణియొక్క దాసి విదూషకుంగూర్చి యనుకొంట

74_75 రాజూర్వశింగలఁచి విదూషకునితోఁ బల్కుట

76 రాజూర్వశిందా వలచినందున కలిగి తనభార్యం దలంచి విదూషకునితోఁ బల్కుట.

77 మధ్యాహ్న వర్ణనము.

78 రాజల్గిన తనభార్యం దలంచుకొని యనుకొనుట.

79_80 రాజూర్వశితో ననుట.

81_82_83_84_85 రాజూర్వశీ విరహమున నడవి యందనుకొంట.

86 సంగమమణి తాఁకునఁ బాషాణరూపము విడిచి నిజరూపు మందిన యూర్వశితో రాజనుట.

87_88_89_90 తనకూర్వశి యందుఁ బుట్టినపిల్లనితో రాజనుట.

91 రాజు విదూషకునితో బల్కుట.

శకుంతలమున.

92 వసంతర్తువర్ణనము.

93 గుఱ్ఱముల వర్ణనము.

94 రథవేగ వర్ణనము.

95 తపోవన వర్ణనము.

96 తపోవనమునఁ జొచ్చుచు రాజనుకొనుట.

97_98 రాజునకియులతో విహరించు శకుంతలను జూచియనుకొంట.

99 శకుంతల చెలులతోననుట (.) చెలిశకుంతల కనుట.

100 అనసూయ రాజు నడుగుట.

101 రాజనసూయ నడుగుట.

102_103 శకుంతల మేనకకూఁతురని తెలిసిన పిదప రాజనుకొంట.

104 శకుంతల తనచెంగటినుండి యేగిన పిదప రాజనుకొంట.

105 రాజు శకుంతల చెంగటినుండి మళ్ళిపోవు చనుకొంట.

106 రాజు శకుంతలం దలఁచి యనుకొనుట.

107 రాజు విదూషకునితోఁ బల్కుట.

108 రాజు చంద్రమన్మథుల నగ్గించుట.

109 తనయందలి మోహము న్శకుంతల చెలులతోఁ దెల్పు చుండఁగా రాజనుకొనుట.

110_111 కాశ్యపశిష్యుఁడు ప్రభాత వర్ణనముచేయుట.

112 అత్తవారింటి కంపకము పెట్టు ననసూయ శకుంతల లతోననుట

113 రాజు సంగీతమువిని యనుకొంట.

114 అత్తవారింటికేగు శకుంతలతోఁ గాశ్యపుఁడనుట.

115 రా జగ్నిహోత్ర గృహమున కరుగుచు నధికార ఖేదముం దలంచుకొని యనుకొనుట.

116 శకుంతలన్నేఁ బెండ్లాడితినా యని సంశయించు రాజుతోఁ గాశ్యపశిష్యుఁడనుట.

117 తపోవనజాల న్గేళిసేయఁ దగదను గౌతమితో రాజనుట.

118 రాజు తా శకుంతల కిచ్చిన ముద్రికంజూచి నంతనే శకుంతల జ్ఞప్తికి రాఁగాఁ బలవించుట.

119 ఇంద్రుఁ డీరథ మెక్కి నిన్ను రమ్మన్నాఁడన మాతలితో రాజ [నుట,

120 వియద్గమన వర్ణనము.

121 మచచమునితో రాజనుట.

మాలవికాగ్నిమిత్రమున

122 రాజుతో మాలవికకు సంగీతము నేర్పిన వాఁడనుట.

123_124 అగ్నిమిత్రునితో నతని మంత్రి యనుట.

125_126

127 నృత్యము చేయు మాలవిక నగ్నిమిత్రుఁడు వర్ణించుట.

128 అగ్నిమిత్రుఁడు మాలవికా విరహమును దలంచుకొని యనుకొ [నుట

129 చంద్రికా వర్ణనము.

గుర్తుగల శబ్దముల కర్థములు

అ

అంగద - ఆఁకలి

అంగన - స్త్రీ

ఆంచ - హంస

అంచన - ఇట్లుండునని యూహించి కొలత చెప్పుట

అంచెలు - ఆఁగియాఁగిపోవుట - టపా

అంటి - అరటికంబము

అండకు - చెంతకు

అండగొనుటకు - ఆశ్రయించుటకు

అంతము - నాశము

అంతరంగము - మనస్సు

అంతరము - ఎడము

అంతిపురము - రాణివాసము

ఆంద - పొంద

అందమంద నత్యధికము - వాడుటకమితమూల్యముగల సొగసు

అందములు - పాటలో హోయిచ్చు సంగతులు

అంబుదము - మేఘము

అంశము - సంగతి

అక్కజంపు - అధికమైన

అక్కటా - అయ్యో

అక్కఱ - చేయవలసినపని

అక్కు - రొమ్ము

అక్షతము - గాయముపడని

అఖిల - సమస్తమైన

అగచాట్లు - ఆపద

అగడుపర్చలేదు - తిరస్కరింపఁజాలదు

అగణితాధిక్రియ - అమితాధికారము

అగౌరవము - అమర్యాద

అగ్నికోణంబు - అగ్గియనునలుక

అఘములు - పాపములు

అఘోర - మిక్కిలిభయంకరమైన

అచ్చపు - కేవలమైన

అచ్చతానము - శుద్ధస్నానము

అచ్చర - వేల్పుసాని

అచ్చివచ్చు - అనుకూలించు

అచ్చోట - అక్కడ

అచ్చోట - తనభర్తతోఁ దాఁబడుకొను శయ్యపై

అజుఁడు - బ్రహ్మ

అజ్ఞాతభాగ్యము - తెలియఁబడని యదృష్టము

అజ్ఞులు - మూఢులు
అట్టిట్టు - తార్మాణము
అడంకువ - వినయము - జితేంద్రియత్వము
అడలుట - శోకించుట
అడలు - భయము
అడిమె - దాసుడు
అడుసు - బురద
అణువు - లేశము
అత్తమిల్లెడు - వడుకొనెడు
అతిపరితాపము - మితిమీరిన దుఃఖము
అతివ - స్త్రీ
అత్యధికము - మితిమీరిన ఘనతకలది
అత్యాశ - తనకుదగని కోరిక
అదనము - కావలసిన దానికన్న నెక్కువ
అది - ఆపె - వలయును
అదను - సమయము
అద్దిర - భళిర
అధముని - నీచుని
అధికము - కావలసిన దానికన్న నెక్కువ
అనంతము - హద్దులేనిది
అనద - దిక్కుమాలినది
అనయంబు - ఎల్లప్పుడు
అనవరతము - ఎల్లప్పుడు

అని - యుద్ధము
అనుకంప - దయ
అనుకృతి - పోలిక
అనుగు - మిత్రుడు - ముఖ్యమైన
అనుగుణముగ - తగునట్లు
అనుజుడు - తమ్ముడు
అనుతాపము - పాపమొందుకు చేసితినని నొచ్చుకొనుట
అనువు - పంపు
అనురూపము - సరిపడుతీరు
అనువు - ఉపాయము
అనుసరింపబడు - చేయబడు
అన్న - స్త్రీ
అన్నువమిన్న - ఉత్తమస్త్రీ
అన్వేషణము - వెదకుట
అపప్రయుక్తంబగు - తప్పుగా నుపయోగింపబడు
అపమృత్యుకరము - బ్రతుకవలసినంత కాలము బ్రతుకనీనిది
అపరకర్మము - చచ్చినవారిం గూర్చి చేయు కర్మము
అపహరింపబడిన - తీసికొనబడిన
అపహాసనకరము - నగుబాటు చేయునది
అపాయము - కీడు
అపాయకరులు - హానిచేయువారు

అపురూపము - అరుదు
అపూర్ణములు - వెలితివి
అప్పనము - కప్పము
అప్పులతో - నీళ్ళతో
అబ్బు - పొందు
అబ్బురము - ఆశ్చర్యము
అబ్రము - ఆశ్చర్యము
అభినయము - లేనిదున్నట్లు కన్పఱుచుట
అభిప్రాయము - ఊహ
అభిమానము - ప్రేమ
అభ్యాసము-అలవాటు
అమరపదవి - చావులేనిస్థితి
అమరి - ఒప్పి
అమాయికుల - నిష్కపటుల
అమితవ్యయభరము - హద్దులేని వెచ్చమునఁ గల్గుబాధ
అమృతపదము-చావులేనిస్థితి
అమ్ము - బాణము
అయిన - కూడ
అరమర - సంశయము
అరయు - గ్రహించు
అరయఁబోవ - చూడ - బోవ
అరయు- చూచు- వెదకు
అరయుఁడీ- చూడుఁడీ
అరసెదవని - ఆలోచించెదవని
అరుగు - పోవు
అరుదెంచి - వచ్చి
అరులకు - శత్రువులకు
అరసుల - రాజుల
అర్థము - ధనము
అర్ధరాత్రము - నడిరేయి
అర్హత - యోగ్యత
అర్హమామానుషోహ - తగు మనుష్యుని తలంపు
అర్హుఁడ - తగినవాఁడ
అతిముక్తి - మిక్కిలి
అఱుత - కంఠమున
అల - తరంగము
అలంతుల - నీచుల
అలంతులారా - అల్పులారా
అలజడి - చింత
అలత - అలసట
అలము - కవియు - కప్పు ఆక్రమించు - వ్యాపించు
అలరింప - సంతోష పరుచుటకు
అలరు - పువ్వు - ఒప్పును
అలవడుట- అభ్యాసపడుట
అలసట- బడలిక
అలుకవ- కోపము
అలుఁగు- బాణము
అల్కపోత- కోపస్వభావము కలదానా
అల్పముగా- కొద్దిగా

అల్పవేళ- కొద్దిసేపు
అల్లన- మెల్లఁగా
అల్లాడెడు- కదలెడు
అవకాశము- సమయము
అవతరించిన- భూమికిఁదిగిన- ఆకారమందిన
అవధి- గడువు
అవమానకరములైన- పరువు పోఁగొట్టెడు
అవశ్యకృతి- చేయవలసినపని
అవసరము- అక్కఱ- ఇష్టము నెరవేర్చుకొను వేళ
అవివేకము- మంచిచెడ్డ తెలియఁగమి
అశుచి- మైల
అశ్రులు- కన్నీళ్ళు
అసంభవము- కలుగఁజాలనిది
అసంభావితము- అసందర్భము
అసడ్డ- నిర్లక్ష్యము- అశ్రద్ధ
అసదు- అల్పుని
అసలు- సారము
అసాధారణముగా- అందటి కన్న నెక్కువగా
అసుర- రాక్షసి
అసులకు- శత్రులకు
అహంయువు- గర్వి

ఆ

ఆ- ఔను
ఆంద్రకు- భార్యలకు
ఆఁకట- ఆఁకలిచేత
ఆఁచికొంచు- అపహరించు కొంచు
ఆఁడంగి - పిఱికి
ఆఁనకుండు - పొందకుండు
ఆకర్షించి - లాగి
ఆకస్మికమై- అనుకొనకున్నపుడు తటస్థించిన
ఆకారములు - రూపములు
ఆకృతి - రూపము
ఆకె - ఆమె
ఆచరణము - చేయుట
ఆచరించి - చేసి
ఆచారానుసార సూతకశ్యావవేషము - వాడుకననుసరించి మైలపట్టుట నైలువు నల్లనివస్త్రి భరణాద్యలంకారము
ఆచ్ఛాదితులు - బట్టలచేఁ గప్పఁబడినవారు
ఆటపట్టు - నాట్యస్థానము
ఆణి - కుంద్రని
ఆతతాయులు- దుర్మార్గులు
ఆతుమలు - సూక్ష్మదేహములు
ఆతురపడరే - వెత్తిచూచెదరు
ఆత్మ - తమయొక్క ప్రాణము జీవుఁడు

ఆత్మహత్య - తన్నుఁదాఁ జంపుకొనుట

ఆదట - ఎల్లచోట్ల

ఆదినరునకగుశిక్ష - విదేశవాస శిక్ష - ఆదమను మొట్టమొదటి మనుష్యుఁడు నిషిద్ధఫలముం దినుటచే సతని దేవుఁడు స్వర్గోద్యానమునుండి భూమికిఁ దగిలి వేసెనని పురాణవేదమునందలి గాథ

ఆన - ఆజ్ఞ - ఒట్టు

ఆనతి - ఆజ్ఞ

ఆనవాలు - గుఱుతు

ఆపత్తుసామాన్యానుభవము - ప్రాణులందఱికి సమానముగాఁ గష్టము సంభవించుట

ఆపద - కష్టము

ఆమని - వసంతఋతువు

ఆయుధనిగూఢుఁడు - ఆయుధ బలముకలవాఁడు

ఆరముగ్గిన - నిండారఁబండిన

ఆరయుఁడీ - చూడుఁడీ

ఆరసి - ఆలోచించి

ఆరసినాఁడవు - కనిపెట్టినావు

ఆరాటము - శోకము

ఆరోహించి - ఎక్కి

ఆర్చునే - ఆడించునా

ఆర్ఫియస్ - ఒకదివ్యవైణికుఁడు

ఆలు - భార్య

ఆలోచనయునుఁ గలిగి యూటాడు - ఇట్లుచేయవలయునను నుపదేశము బయల్పడ కూఁగులాడు

ఆవృత్తులు - తడవలు

ఆశ - కోరిక

ఆస్యము - మొగము

ఇ

ఇంచుమించు - రమారమి

ఇంతి - స్త్రీ

ఇందాఁక - ఇంతవఱకు

ఇంద్రియములు - వినికి-చూపు మొదలగు నవయవ గుణములు

ఇక్కట్టు - బాధ

ఇగిరిక - హవిస్సు

ఇగురు - చిగురు

ఇగురుబోఁడి - చిగురువంటి శరీరముకలదానా

ఇచ్ఛ - చిత్తము - కోరిక

ఇడుమ - కష్టము

ఇడుములు - కష్టములు

ఇడువారలు - కోర్కె నగవచ్చు వలపుకాండ్రు

ఇష్టము - ప్రియము

ఇత్తడిసమాధి - ఇత్తడితోఁ గట్టఁబడిన గుండము

ఇమ్మడి - రెండుమార్లు - రెండురెట్లు

ఇరువుకొనుట-ఉండుట
ఇరుకెలంకుల - రెండువైపుల
ఇరుమన్కుల - రెండిండ్ల
ఇరులు - చీకట్లు
ఇర్వురు-ఇద్దరు
ఇఱ్ఱి - లేడి
ఇల-భూలోకము
ఇల్లాలు-భార్య
ఇహపరములు - దేహముతో నున్నప్పుడు స్నేహము విడిచి నప్పుడు స్వీవుండు క్రమముగా నుండు లోకములు

ఈ

ఈడ - ఇక్కడ
ఈదు - ఒసంగదు
ఈను - ప్రసవించు - ఒసంగను
ఈభంగి-ఇట్లు
ఈయెడ - ఇక్కడ
ఈరు-మీరు-ఒసంగరు
ఈర్ష్య ఓర్వలేమి
ఈల్గుట - చచ్చుట
ఈవి - దానము
ఈవు - నీవు - ఒసంగవు
ఈసడపుడు - అసహ్యకుడు
ఈసడించు - తిరస్కరించు
ఈసరుడు - ఈశ్వరుడు

ఉ

ఉలకించుట-ప్రయత్నించుట
ఉంటె ఉన్నావా
ఉక్కడంచు - చంపు
ఉగ్గడించెదు-తెలియపర్చెదు
ఉగ్మలి - స్త్రీ
ఉచితబోధము-మంచితెల్పుట
ఉచ్చరియించు-పల్కు
ఉచ్చస్థితి - గొప్పపదవి
ఉచ్చారణము - పలుకుబడి
ఉచ్ఛ్వసితము - బైటవిడుచు [నూపిరి
ఉడుకు-వేడి
ఉడుపు - దుస్తు
ఉత్తమప్రజ్ఞ - గొప్పజ్ఞానము
ఉత్తమ మధ్య మాధమ విభాగములయెడ - కాలమువంచుట యందను కూలముగనుండు నపుడు
ఉత్తలపడకు - చింతించకు
ఉత్సాహము - ఉబలాటము
ఉదయము - ప్రొద్దుదూరు
ఉదారుడు - దాత [సమయమున
ఉదితేంద్రియములు - పనిచేయ నోచ్చె చూపు మొదలగు సవయవములు

ఉద్యోగిజనము - కార్య నిర్వాహకులు

ఉద్వాసనము - పెండ్లి కలంకరించుకొను పువ్వు

ఉపద్రవకరము - చేటు తెచ్చునది

ఉపన్యాసము - దేనిగూర్చి యైన విస్తరించి చెప్పుట

ఉపేక్షింప - నిర్లక్ష్యము చేయు

ఉరంబులను - హృదయములను

ఉరలు - విడిచిన

ఉరవు - పెద్ద - మిక్కిలి

ఉరు - ఒప్పు

ఉరువడి - త్వరగా

ఉర్వి - భూమి

ఉలిది - దట్టము, దార్ఢ్యము

ఉలివి - సద్దు

ఉలుకు - భయము

ఉల్లాసము - వేడ్క

ఉవిద - స్త్రీ

ఉసికొల్పెద - పురికొల్పెద

ఉసురుల - ప్రాణముల

ఊ

ఊర్పుచు - ఊపిరిలియుచు దుఃఖించుచు

ఊర్పురు - నిట్టూర్పు విడుతురు

ఊరడిలుండు - ఓర్చుకొండు

ఋ

ఋతువులు - కాలవిశేషము

ఎ

ఎంచక - ఆలోచింపక

ఎంతే - మిక్కిలి

ఎందేని - ఎక్కడనైనను

ఏకవీరుండు - రాజు

ఎక్కటి - ఏదో యొక

ఎక్కుడు మొకములు - ఏన్గులు

ఎగ్గించుట - నిందించుట

ఎగ్గు - అపకారము - దోషము

ఎట్టకేలకు - కొంతసేపటికి

ఎద - హృదయము

ఎడద - హృదయము

ఎడపని - విడువని

ఎడయిక - విరహము

ఎడయుట - మానుట

ఎడసి - విడచి

ఎడ్డి - పిచ్చి

ఎత్తుగడ - కుట్ర

ఎదిరి - శత్రువు

ఎదిరించు - నిరసించు

ఎద్దియుంగాని యున్కి - నిర్మాణము

ఎనయు - కలియు

ఎన్నక - ఆలోచించక
ఎన్నిక - నుత్తకీర్తి వచ్చునట్లు- గొప్పస్థితికిఁదెచ్చుటకు
ఎర - ఆహారము
ఎరఁగుట - పడుట
ఎరవు- ఒకటీ రెండు దినములు వాడుకొనుటకు కడగి తెచ్చుకొను సొమ్ము
ఎఱుక - జ్ఞానము
ఎల - లేత
ఎలనాఁగ - స్త్రీ
ఎలమి - సంతోషము
ఎలుంగు - ధ్వని
ఎల్లు - గొంతు - భల్లూకము
ఎల్లభాషలు - అందఱినాల్కలు
ఎసంగు - ఒప్పెదు

ఏ

ఏఁపు - బాధ
ఏకతమున - ఒంటిగా
ఏకమానసము - ఒక్కరీతిగా మనస్సుండుటం
ఏకు- నిందించు
ఏగుచున్నారు - పోవుచున్నారు
ఏగుదెంచు- వచ్చు
ఏపాఱు - మిక్కిలి
ఏతెంచినాఁడ - వచ్చినాఁడ
ఏతేరవు - రావు
ఏది - పోఁగొట్టుకొని - లేక
ఏను - నేను
ఏమఱి - పొరపడి
ఏరు - ఎవరు
ఏలుబడి - పరిపాలనవృత్తి
ఏల్కు - రాజు
ఏవ - అసహ్యము
ఏవగించెద - అసహ్యించెద

ఐ

ఐదవ - పుణ్యస్త్రీ

ఒ

ఒంటిమై - రహస్యముగా
ఒండు - వేఱు - ఒకటి
ఒండె - అయినను - కాని
ఒండొంటిచే - అన్యోన్యము
ఒండొరుమిక - పొత్తు
ఒందిలి - ఆపద
ఒకట- ఒక్కచోట- తత్క్షణము
ఒకపట్ల- ఒకప్పుడు
ఒకొఁడు- ఒకఁడు
ఒకొట- ఒక్కచోట
ఒకొమ్మడి- ఒక్కమాఱు - తత్క్షణము
ఒక్కట- దబ్బున- ఆకస్మికముగా
ఒగి- వరుసగా

ఒజ్జలు- గురువులు

ఒడఁగూడ- లభించఁగా

ఒడఁబర్చు- ఒప్పించు

ఒదమన్- పుట్టఁగా

ఒదవు- ధనము

ఒదయును- అధికారిని

ఒదసి- పట్టుకొని

ఒడి- అంకప్రదేశము

ఒడిచిరి- పొడిచిరి

ఒత్తడి- బాధ

ఒదవని- పుట్టఁగా

ఒదవిన- పొందిన

ఒద్దిక- చేరిక

ఒనరవలయు- తగినట్లుండ
వలయు- ఉండవలయు

ఒనరుతు- చేయుదు

ఒరగాదరు- వ్రాలెదరు

ఒరపిడి- రాపిడి

ఒరసిన- రాచిన

ఒలయు- చచ్చు

ఒసంగి- ఇచ్చి

ఓ

ఓగు- తప్పు

ఓగుదనము- తప్పు

ఓటమి- అపజయము

ఓడంగి- ఓడవాఁడు

ఓడి- భయపడి

ఓపెదు- రక్షించెదు

ఓర్చి- దయించి

ఓర్వ- సహించఁగా

ఔ

ఔదు- పెదవిక్రిందిచోట

ఔదల- ముఖ్యకారణము

ఔన్నత్యమునఁదోఁచుచు- పొడ
వుగాఁ గానఁబడుచు

క

కంటిరే- చూచితిరా

కంతు- మన్మథుని

కందర్పుఁడు- మన్మథుఁడు

కందు- పసిబిడ్డ

కనిక్కలు- రసవత్కోటలు

కటా- అయ్యో

కటకటా- అయ్యో

కటికి- అధికమైన- క్రూరమైన

కట్టడి- అధికమైన- క్రూరమైన

కట్టు- చదరంగములోని రాజు
చెఱవడుట

కఠినావసరము- అత్యావశ్యకము

కడ- కొన

కడంగి- బయలుదేరి

కడఁక- ప్రయత్నము

కడఁగి- ప్రయత్నించి

కడగండ్లు- కష్టములు

కడచు - జరుగు
కడతేఱు - తుదముట్టు
కడమ - కొఱతలేక తక్కిన
కడముట్టు - చచ్చు - ముగియు
కడలి - సముద్రము
కడలివెన్న - చంద్రుఁడు
కడి - అన్నకబళము
కడిఁది - కఠినమైన - గొప్ప
కడిమి - బలము
కడు - మిక్కిలి
కణఁత - కడకంటి వెంగటిచోటు
కతి - కథ
కతన - కారణమున
కతము - కారణము
కదలాడు - చలించు
కదించిన - పట్టుకొనఁగా
కదుపున్ - కెపెడున్
కన్ - కన్ను
కనకము - బంగారు
కను - కన్ను
కనుమొఱఁగక - కానవచ్చక
కనెడు - శ్రవవించెడు
కన్గొన్న - చూచిన
కన్నెలోకములు - ఒరు లాక్రమించని జగములు

కన్యాత్వమునందు - పెని మిటితోఁ గవఁకూడదని స్మృతులు కట్టుబాటు విధియున్నందున వాని తలల మీఁదుగా [illegible] యును బూర్వాపరాహ్నవ్యాప్తి మతము
కన్య - జా[illegible]
కమ్మని - తీయని
కయి - నగ - కవి - చేయి
కరఁగించు - జాలిపడఁజేయు
కరఁచవలెను - కరఁగఁజేయవలెను
కరకరిన్ - క్రూరభావము కలిగి యుండుటచేత
కరడము - తరంగము
కరణి - తీరు
కరము - మిక్కిలి - చేయి
కరుడు - ముద్ద
కరువలి - గాలి
కర్జములు - కార్యములు
కర్ణములు - చెవులు
కర్త - చేయువాఁడు
కర్తవ్యము - చేయవలసినపని
కర్తృకృతి - చేయువానిపని
కర్వలి - గాలి
కఱపుట - నేర్పుట
కఱవఁగ - నేర్చుకొనుటకు

కలి_నల్లని

కలఁగుట - దుఃఖించుట

కలఁగు_క్షోభపెట్టు_బడలించు

కలఁతి - క్షోభకరమైన

కలయిక - సంయోగము

కలవరము - కలఁత [ధ్వని

కలహతూర్యరవము - యుద్ధ

కలహించు - పోరాడు

కలి - దుష్టకాలము

కలికితురాయి - సొగసగు శిరోభూషణము

కలిమి - ఐశ్వర్యము

కలిమిప్పు - కలిగియుండుటచేత

కలు - కలిగియుండు

కలువవాని ప్రోద్దులు - చంద్ర సూర్యులు

కల్పనాచణప్రధానకార్లు -

అల్లికనేర్పు గల్గి నవ్వుపుట్టించు కల్పములం జన్మవారు

కల్పింతు - కల్పింతును

కల్మలు - సంపదలు

కల్లకార్య - అబద్ధపుమాట

కల్లనిగ్గుకచ్చనివీటి - అబద్ధ మాడువారిచే సవమానించఁ బడనికీర్తి

కళ - కాంతి

కవలు - ఒక్కమారు తొలికడు పుసం బుట్టినవారు

కసిమసంగి - కలరేగి

కస్తి - అలద

కా

కాంక్షించఁడు_కోరఁడు

కాంచరు_పొందరు

కాంచిన - ప్రసవించిన - కన్న

కాంచుఁడీ_చూడుఁడీ

కాఁచు_తపింపఁజేయు

కాఁపులు_సేద్యముచేయువారు

కాచు - రక్షించు

కాన - కనుక - అడవి - చూడ

కానిపించు_అగపడు_అగపడు

కానియేలికపోటు - దుష్టరాజు చేయు సవకారము

కామంచిచెట్టు_ద్రాక్ష

కామము - వలపు - కోర్కె - రతివాంఛ

కామకలము_ప్రేమకార ణము

కాముకునకు - వలపుకానికి

కాముని_మన్మథుని

కారింపనీ_బాధింపనిమ్ము

కారు_కాలము

కార్యము_కడుపునీటి తిత్తిక్రింద నుండుమాంసఖండ విశేషము

కార్తద_కరకాలము

కాటియుపెట్టకు - బాధింపకు

కాంతాడవతిరస్కారములు -

కాలమువలనంగల్గు బాధలు నవమానములును

కాలముతప్పుట - అవసరమౌటుట

కాలునికి - యమునికి

కావరము - క్రొవ్వు

కావలిచియునగవు - రక్షణము

స్ఫూర్తించు శీఘ్రనవ్వు

కావలినిమేషములంటకువలె -

కదలికగల నిమిషములు జరిగి

పోవు గంటయొక్క - బరువు తగ్గించు

నట్లు

కావి - ఎఱ్ఱని

కాశ్యపుడు - కాశ్యపుడు

కి

కినియు - కోపించు

కినుక - కోపము

కిరణములు - మిసుకులు - కాంతులు

కిల్బిషము - పాపము

కు

కుందరు - దుఃఖించరు

కుటిలమైన - చెడ్డ

కట్టేపన్ - బాధకల్గించుచోట

కుడుచున్నంతకు - అనుభవించు

సమస్తభోగముల కంటెను

కుడువంబడంగల్గు - అనుభవించంబడంజాలు

కుత్సింతు - నిందింతు

కుత్సితవాంఛలు - నీచములగు కోర్కెలు

కుందింప - తగ్గింప

కుప్పసము - కూసము

కులట - వ్యభిచరించు స్త్రీ

కులస్త్రీల - మగవాండ్రను

కూ

కూటమి - సురతము

కూటమిన్నాసిసి కుతుకనొదవిన

నులివు - వెలి గుక్క - రతికూటము

కూతుల - కొమారితల

కూరుకు - నిద్ర

కూర్మి - ప్రేమ - స్నేహము

కూళ - క్రూరమైన - కఠినుడు

కూళతనము - క్రూరత్వము

కృ

కృతఘ్నత - మేలుమఱవు

కృత్యము - పని

కృప - దైవకరుణ

కృషి - పాటు

కె

కెంగాము - అంగారక గ్రహము

కెంపు - ఎఱ్ఱని

కెదపెద - చంపెద

కెంటుల - పైవుల

కే

కేకరింత - గొంతుక సవరించుకొనుట

కేజా - బురద

కేవలము - బొత్తిగా

కేశములు - తలవెండ్రుకలు

కేసరములు - మెడవెండ్రుకలు

కై

కై - చేయి - అలంకారము

కైవడి - తీరు

కొ

కొంకు - సంకె

కొండి - తేలు తుమ్మెద మొదలయినవాని తోక

కొండొక - ఏదోయొక

కొలికి - సంకోచించి - అక్షర లోపమై

కొతుకునిద్దుర - కట్టెకట్టునిద్ర

కొదమ - ఈడువచ్చిన - లేత

కొదువ - తక్కువ [ముగా

కొనకొని - ప్రయత్నపూర్వక

కొను - పుచ్చుకొను

కొప్పెర - బాన

కొమరు - సొగసు

కొమల - కొమ్మల - స్త్రీల

కొఱంత - నష్టము

కొఱగానితనము - పనికిమాలినతనము

కొఱడుపాఱించెడు - కొయ్యకట్టునట్లుచేసెడు

కొఱమాలి - పనికిరాక

కొలది - హద్దు

కొలము - కులము

కొల్పెడు - పుట్టించెడు

కొల్మి - కమ్మరివాడు నిప్పుంచు పల్లము

కో

కోడెకాని - చిన్నవయసువాని

కోణంగి - హాస్యగాడు

కోరికలుపడిన - కోరినట్లు కాకున్నవాడు

కోలవిమానము - కొన సన్నగ నుండు విమానము

కోలుపోయి - విడనాడి

కోవిదారి - దేవకాంచన వృక్షము

కౌ

కౌను - నడుము

కౌరు - రంగు

క్ర

క్రంతల - త్రోవలసందుల

క్రన్నన - త్వరగా

క్రమతన్ - వరుసగా

క్రమము - సప్తస్వరముల యారోహణావరోహణవిధము

క్రమ్మఱ - మఱల - తిరిగి

క్రయమూల్యము - కొనువెల

క్రయింపఁబడుచు - కొనఁబడుచు

క్రా

క్రాలుఁగంటి - బెళుకుచూపుల యాఁడుది

క్రాలెడు - ప్రకాశించెడు - మండెడు

క్రి

క్రియ - పని

క్రు

క్రుంగిలిన - పేదపడిన

క్రే

క్రేవకు - చెంతకు

క్రొ

క్రొంజవులు - వింతరుచులు

క్రొన్ననపాయము - లేత జవ్వనము

క్ష

క్షణభంగురము - క్షణములో నశించునది

క్షణికంబా - మిక్కిలి యస్థిర మగుదానా

క్షుద్రము - నీచము

క్షా

క్షాళితమై - కడుఁగఁబడి

క్ష్మా

క్ష్మాకందుకము - భూగోళము

ఖ్యా

ఖ్యాతి - కీర్తి

గ

గంగ - గంగానది

గంటమ్ము - వ్రాఁతకుపనిముట్టు

గంటువడు - గాయముపడు

గంధర్వవేళ - అర్ధరాత్రము

గడన - సంపాదనము

గడనపెట్టించు - లెక్కపెట్టించు

గడువు - నిర్ణయింపఁబడిన కాలము - అవధి

గతి - నడక - అవస్థ

గబ్బి - పొగరుఁబోతు

గభీరత - లోఁతు

గభీరశుభ సంప్రార్థనగీతములు బాయికలుగఁజేయుటకై దేవుని వేడుచుఁ బాడెడు వేడుక పాటలు

గమి - సమూహము

గరితలు - స్త్రీలు

గలిబిలి-సందడి

గవాక్షమ్ములు-కిటికీలు

గా

గాడుపు-గాలి

గాఢనిద్ర-ఒడలెఱుఁగనినిద్దుర

గానము-పాట

గాయకుఁడు-పాటకాఁడు

గారము-గౌరవము

గారాబు-గౌరవము

గాలిమెపరిపగ-గాలిందిను పామునకు శత్రువగు నెమలి

గి

గిటి-చంద్రుని రేఖ

గిలిగింత-చక్కిలిగింత

గీ

గీటున-అనాదరమున

గు

గుంట-పల్లము

గుంపు-కట్టమీఁదియెత్తైనప్రదేశము-సమూహము

గునగున-త్వరగా

గునికెదరు-మెల్లగాఁ బదువిడి పోయెదరు

గుబ్బలు-చన్నులు

గుఱ్ఱులు-గాఢనిద్రకొందు

గులాబు-ఒకవిధమగు నెఱ్ఱని సువాసనగల పూవు

గుహ్యాచాపల్యము-పోకిరితనము

గె

గెడఁగూర్చుట-జతఁగూర్చుట

గెడపు-నడుపు

గే

గేయము-సంగీతము

గేస్తు-గృహస్థు

గొ

గొంకు-జంకు

గొంతెమ్మకోర్కులు-అందరానివానిపై నాశలు

గొడవ-ఆపద

గొడ్డు-నిష్ఫలమైన

గొనము-గుణము

గొబ్బున-త్వరగా

గో

గోటు-ఒయ్యారము

గోడిగ-ఆఁడుగుఱ్ఱము

గోరము-ఆపద

ఘ

ఘన-గొప్ప
ఘనత-గొప్పతనము
ఘనతకెక్కు-ప్రసిద్ధిచెందు
ఘనము-కంచుతోఁ జేయఁబడిన వాద్యవిశేషధ్వని
ఘనులు-గొప్పవారు

ఘా

ఘాతుకుల్-చంపెడుస్వభావము కలవారు

ఘో

ఘోరము-భీకరము-అన్యాయము-చెడ్డ
ఘోరవృత్తి-కఠినవ్యాపారము
ఘోరవైరము-ఎడతెగని విరోధము
ఘోష-ధ్వని

చ

చంద్రగతి-చంద్రుని నడక
చపల-నిల్కడలేని
చమూనియంతృగద-సేనాపతియాయుధమగు నినుపగుద్దు
చర్వితచర్వణము-నమలఁబడిన దానినే తిరిగి నమలుట

చా

చాంచల్యము-నిల్కడలేమి
చాపలము-నిల్కడలేమి
చారులు-రహస్యముగాఁ దిరుగుచు రాజునకు లోకవార్తఁ దెల్పువారు

చి

చింతరుచిహీనమూ-విచారము యొక్క కాంతిమానిన
చింతాకారణము-విచారహేతువు
చింతించు-ఊహించు
చింత్యము-ఆలోచింపవలసిన సంగతి
చికిత్సకులు-వైద్యులు
చిచ్చు-అగ్గి
చిటికె-చిటికెవేయునంత కాలము
చిట్లించుకొన్న-కోపవికారములోఁ గూర్చిన బొమలు
చిడిముడి-కోపము
చిత్రము-చిత్తరవు
చిరము-దీర్ఘకాలము
చిఱుత-చిన్న-బిడ్డ
చిలుకలకొలికి-అందమగు-స్త్రీ
చిల్లగింజ-నీటికలఁకఁ దేర్చు నొకవిధమైన వృక్షబీజము
చిల్లర-కొంచెము
చిల్వ-పాము

చివుకలు - వేడ మొదలగు కొద్ది నాణెములు

చిహ్నము - గుర్తు

చీ

చీఁకటిగొంగయచ్చుమచ్చు దారి - చీఁకటికి శత్రువగు చంద్రునియొక్క ప్రతిబింబము పోల్చఁగల కన్నులందు పించెము ధరించిన నెమలి

చీఁకటితప్పు - రంకు

చీఁకటినడఁగనక - చీఁకటిలో నడుచు విధము తెలియక

చీట్లుతియ్యఁదొడఁగిరి - ఔను కాదనెడు మాటలు కాగిదపు ముక్కలపై వ్రాసి యొక పెట్టెలోఁ గలిపియుంచి చేతికి వచ్చిన చీటినిఁ దీసికొని దాని ప్రకారము చేయుం బ్రారంభించిరి

చీదలు - వ్యాధులు

చీమచిటుకుమన్న - ఏమాత్రము చప్పుడైనప్పటికిని

చు

చుంబించు - ముద్దిడు

చె

చెచ్చెర - త్వర

చెట్ట - కీడు

చెడుగొట్లు - దుష్టులు

చెనక - తిరస్కరింపక - ఎదిరింపక

చెనటి - కఠినులైన

చెయిదములు - ఇంద్రియవ్యాపారములు

చెలంగ - ఒప్పఁగా

చెలి - ప్రియురాలు - ప్రియుడు - స్త్రీ

చెలిమిచే - హితులోదార్చుటచే

చెలియఁ - స్త్రీ - చెలికత్తె

చెలువ - అందకత్తె

చెలువడఁచు - రూపుమాపు

చెలువు - అందము

చెలువుఁడు - మగడు

చెలువున - తీరున

చెల్లరే - భళీ

చెల్లెను - తీరుండెను

చెల్వము - అందము

చెల్వుక - మగని - రీతిని

చే

చేకురు - లభించు

చేకూర - దొరకినయెడల

చేకొను - పుచ్చుకొను

చేగలమొకములు - ఏనుగులు

చేడె- స్త్రీ
చేడ్పడ- తొట్రుపాటు చెంద
చేతొడవు- చేతికిఁ దొడఁగి కొను దుస్తు
చేయివిసరవచ్చుఁ జెలఁగినాయ ముకడ- న్యాయవంతులవలెఁ జరిగిపోవచ్చు
చేవత్తి- చేత బట్టుకొన్న దీపవుత్తి

చౌ

చౌర్యము- దొంగతనము

చ

చందము- తీరు
చందానన్- తీరునన్
చందు- చంద్రుఁడు
చందురోయినులు- చంద్ర రోహిణులు
చక్కటికి- ఒద్దకు
చక్కపర్చు- కుదుర్చు
చక్కాడు- బాగుచేయు - నాశనము చేయు
చక్కిలిగింతలు- నవ్వు పుట్టించునట్లు వయవము తాకుట
చదల- ఆకాశమున
చదువర్లు- విద్వాంసుల
చనదు- కూడదు
చబుకు- కొరడా
చయ్యన- దబ్బున
చలము- కోపము - పగ
చలివెల్గు- చంద్రుఁడు
చలువబొట్లు- చెమ్మట
చల్లడము- సగముతొడ వఱకుఁ దొడఁగికొను లాఁగు

చా

చాగురే- భళిరా
చాడి- కొండెము
చాడ్పున- తీరున
చాన- స్త్రీ
చామ- స్త్రీ- శ్యామ యను పేరుగల యొకపత్తి చెట్టు
చాయల- విధముల
చాల్పులు- వరుసలు
చావుదరువు- చచ్చినవారిం గొంపోవునపుడు వాయించు వాద్యము

చు

చుంచు- చిట్టెలుక
చువక- మెత్తనిసన్నని నిడుపాటి చిన్న రెమ్మ

చూ

చూకురు- దుఃఖము
చూడికి- చూపు

చూపట్టుడు- తోఁచును

చూపరులు- చూచువారు

చొ

చొక్కుపాటు- పరవశత్వము

చొప్పు- మార్గము

చొరవ- సాహసము

జ

జగదానందకరుఁడు- సూర్యుఁడు

జనని- కన్నతల్లి

జర- ముదిమి

జరఠత- ముదిమి

జవము- వేగము

జా

జాగరూకత- కాలజ్ఞానము

జాగ్రత్త- మెలుకువ

జానకి- సీత

జి

జింక- లేడి

జిగి- కాంతి

జితేంద్రియత- ఇంద్రియముల స్వాధీనపఱచుకొనుట

జిఫ్రె- జాన్మహారాజుయొక్క జ్యేష్ఠసోదరుఁడు

జీ

జీనువ- ఒకపక్షి

జీవగఱ్ఱ- జీవనౌషధము

జీవసౌధము- జీవము లుండు చోటు

జీవింప- బ్రతికింప

జీవుఁడు- ప్రాణి

జె

జెట్టి- మల్లయుద్ధముచేయువాఁడు

జే

జేజేలరుసిమిన్న- నారదమహర్షి

జ్ఞ

జ్ఞప్తి- తెలివి- తలంపునకుఁ దెచ్చుకొనుట

జ్ఞా

జ్ఞాతి- దాయాదుఁడు

జ్ఞానులు- తెలిసినవారు

జ్యే

జ్యేష్ఠము - గ్రీష్మఋతువందలి మొదటిమాసము

జ్యో

జ్యోతిషికులు - జోసులు

జ్వ

జ్వరము - వేఁడి

జ

జంట - జత

జగముకన్ను - సూర్యుడు
జగముతల్లి - పార్వతి
జతనము - ప్రయత్నము
జన్ని - సన్నిపాతము
జన్నిగట్టు - బ్రాహ్మణుడు
జబ్బుయిన - కాంతితగ్గిన
జమిలిముక్కాలి - తుమ్మెద యొక్క
జముడు - ప్రాణుల జంపించు దేవత

జా

జాడ - పోల్కి - దారి
జాబిలిపతిమనగ - చంద్ర ప్రతిబింబమను భ్రమణము
జాలకట్టు - కిటికి

జూ

జూట్టుపులుంగు - నెమలి

జో

జోక - ఉత్సాహము - ఆనందము
జోగము - మనస్సు నిశ్చలము చేయుట
జోగులు - యోగులు
జోటి - స్త్రీ
జోతి - వెల్గు

ట

టక్కరి - మోసగాడు

టె

టెక్కియము - జెండా

టై

టైబరు - ఇటలీ దేశములోని యొకనది

ఠా

ఠాయి - స్వరస్థాయి

డ

డంబము - తలకుమించిన వేషము
డగ్గుత్తిక - గద్గదస్వరము
డప్పి - దాహము
డబ్బు - ధనము
డస్సిన - అలసిన

డా

డాంచు - దాంచు
డాలు - కాంతి - పలక

డి

డిండు - అడంగు

డె

డెందము - గుండె

త

తంటాలుపడియెద - శ్రమపడెద
తండుగోల - తెడ్డు - తండెలు - పడవపెత్తనగాడు

తక్కువారు- తక్కువవారు

తగ- బాగుగ

తగవు- న్యాయము- నీతి

తగిలి- అభిలాషపడి

తగు- గొప్పస్థితిగల

తగులమందినవాఁడు- కాముకుఁడు

తగులు- పొందు- అనురాగపడు- అనురాగము

తడఁబడిన- తోఁచకున్న

తడవు- కాలము- చిరకాలము- ఆలస్యము

తత్తడులు- గుఱ్ఱములు

తద్దయు- మిక్కిలి

తనకేతనముదిండికగచూళ్ళ- తనకుఁ గారణమగు కఱ్ఱ ద్దిను నగ్గియొక్క- ధ్వజరూపముగు పొగవలనఁ బుట్టు మేఘముల యొక్క

తనమసి- కా నుపయోగించు సిరా

తనరారె- ఒప్పెను

తనరు- ప్రకాశించు

తనస్థితివిశేషమునకువలను గడించి- తనయైశ్వర్యమభివృద్ధి చెందునట్లు పాయము వెతకి

తనిపెడు- సంతుష్టిపొందఁగ

తనియు- తృప్తిపడు

తనువు- శరీరము

తన్వి- సంతుష్టి

తపసి- ముని

తప్పెముల్లెలు- పట్టెసంచులు

తప్పకొండురికిపటుల- ఆవిధముగా సరిబాధ తెలియకుండుఁడు

తప్తమగు - కాల్చఁబడిన

తబము- తపస్సు

తమి- వలపు- కుతూహలము

తమ్మిచూలి- బ్రహ్మ

తమ్మిపగతుఁడు- చంద్రుఁడు

తమ్ములు- పద్మములు

తరుణము- అవసరము- శీత

తరుణత్వము- యౌవనము

తర్కించుకొనుచు - ఊహించుకొంచు

తర్లు- ప్రయాణమగు

తలితన- చచ్చినయెడల

తతి- కాలము

తఱుఁగు- తగ్గు

తఱుము- వెంబడించి పరుగెత్తించు

తలఁగి- విడిచి

తలకొనుఁడు- పూనుకొందు

తలపోసి- తలఁచుకొని

తలవంపు- చిన్నతనము

తలారి - కావలివాఁడు
తలిరు - లేఁత - చివురు
తలిరుకై - చివురువంటి చేయి
తుకువవలట - పైకి సంతోషము వలెఁ గన్పడుదుఃఖము
తస్కరులు - దొంగలు

తా

తాత్పర్యము - కోర్కె
తానము - స్నానము
తామరల - పద్మముల
తారతమ్యంబు - వాసి
తారలు - నక్షత్రములు
తారసమై - చెంతకువచ్చి
తారు - తిరుగు - నటించు
తారుణ్యము - యౌవనము
తాల్చెడు - ధరించెడు
తావకీన - నీయొక్క
తావు - చోటు

తి

తిమ్మనికన్న - కోఁతికన్న
తిరపగాండ్రు - బిచ్చగాండ్రు
తిరగఁబడెదు - మాఱెదః
తిరుగుబాటు - మార్పు
తిలకింపన్ - చూడన్
తివురుట - యత్నించుట
తివురుము - కుతూహలపడుము

తీ

తీండ్రమైన - తీక్ష్ణమైన
తీతువు - ఒకవిధమైనపక్షి
తీరని - పోవని - చేయక విధిలేని
తీరము - ఒడ్డు
తీరు - విధము
తీఱిన - కడచిన
తీవ్రోన్మాదప్రకృతి - మిక్కిలి పిచ్చిగుణము

తు

తుంట - చెడ్డ
తుంటరి - చెడ్డ - దుష్టు
తుచ్ఛకామచేష్టలు - పనికి మాలిన పోకిరిపనులు
తుట్ట - తుట్టపాము
తునిమి - చంపి
తురితముగ - త్వరగ
తుఱుమ - ముడువ
తుల్వ - దుర్బుద్ధికలవాఁడు

తూ

తూపు - బాణము
తూము - నీళ్ళుబైటకివచ్చు పట్లు ద్వార మేర్పర్చ కట్టిన కట్టడము
తూలిన - చొక్కిన

తృ

తృప్తి - సంతుష్టి

తె

తెంపున - సాహసముతో

తెక్కలీండ్రు - మోసగాండ్రు

తెగఁదీయఁబడారో - తూలఁగొట్టఁబడారో

తెగఁబడునప్పుడు - పూనుకొన్నప్పుడు

తెగడఁజొచ్చె - నిరసించు

తెట్టె - తేనెపట్టు

తెమ్మెర - చల్లగాలి

తెరలు - తొలఁగు - బయలుదేఱు

తెఱఁగు - విధము

తెఱవ - (స్త్రీ)

తెలిపులుఁగులు - హంసలు

తెల్పుతఱి - చదువు చెప్పునప్పుడు

తెవులులన్ - రోగములను

తే

తేంట్లు - తేనెటీఁగల

తేజము - కాంతి

తేజరిల్లు - ప్రకాశించు

తేజి - గుఱ్ఱము

తేది - సౌరమానమునందలి దినము

తేరు - రథము

తేలు - మీఁదికివచ్చు

తైర్థికులు - తీర్థమున కేగువారు

తొ

తొగలరాయఁడు - చంద్రుడు

తొగలు - కల్వలు - సమూహములు

తొడఁగె - మొదలుపెట్టె

తొడరి - కలిగి - ఎదిరించి

తొడవఁబడిరో - అలంకరింపఁబడిరో

తొద్దు - ఉడుపు

తొత్తు - దాసిన

తొయ్యలి - (స్త్రీ)

తొఱఁగి - విడిచి

తొఱఁగిన - లేని - విడిచిన

తొలిమెంకి - మొట్టమొదట స్థానము

తొలిదెస - తూర్పుదిక్కు

తొలిబాము - పూర్వజన్మము

తొలిమచ్చు - మొదటమాదిరి

తొవల - కల్వల

తో

తోఁచఁబడిరో - కానఁబడిరో

తోఁచునట్లు - అగపడునట్లు

తోఁతెంచు - కనఁబడు

తోడు - సాయము

త్ర

త్రిపాపాతముల్- సిగ్గను చదువులు

త్రా

త్రాఁచు- పగడగలపాము

త్రి

త్రిప్పటంబడు- తిరుగులాడు

త్రో

త్రొక్కుడు- బాధ

ద

దండ- చెంత

దండనవిధి- శిక్షాకృత్యము

దగ- దప్పి

దనుక- వఱకు

దబ్బ- దర్భ

దబ్బఱి- కల్లచెప్పువాఁడు

దమ్మము- ధర్మము

దయాళురు- కరుణాస్వభావము కలవారు

దయ్యము- దేవత- పిశాచము- పాపముచేయుటకుఁ బ్రేరిపించు దేవత

దరి- ఒడ్డు- హద్దు చెంత

దరిసెనము- దర్శనము

దర్పణము- అద్దము

దళముల- సేనల

దవు- దూరము

దవ్వు- దూరము

దా

దాడి- దండెత్తుట

దాది- పాలిచ్చి పెంచుస్త్రీ

దావి- క్లియోపేట్రాయొక్క

దాపు- దగ్గర

దాయము- తలిదండ్రులనుండి రావలసినయాస్తి

దారిద్ర్యభరము- పేదరికపు బరువు

ది

దిగంబరులు- దిసమొలవారు

దిటవు- ధైర్యము

దిట్టదనము- ధైర్యము

దినుసులు- వస్తువులు

దివి- స్వర్గము

దివ్య- దైవసంభందమైన

దివ్యమూర్తి- అతిసుందరుఁడు

దివ్యమహాశక్తిసధికులు పురుషులు- ఎక్కువు బలముంటచే మగవాండ్రు శ్రేష్టులు

దివ్యోపమ- వేల్పుసాటి

దివ్వె- దీపము

దీ

దీనుఁడు - దుఃఖించువాఁడు

దీవింత్రు - వర్ధిల్ల నెంతురు

దు

దుఃఖమేలు - మనోవికారము కలిగించు

దుండగము - కీడు - నేరము

దుండగీఁడు - దుష్టుఁడు

దుడుకు - దుష్టు - కీడు

దుడ్డు - ధనము

దుము - ధూళి

దురటిల్లు - శోకించు

దురము - యుద్ధము

దురాయి - శరణము - కూడ దనుట

దురితము - పాపము

దువ్వ- నొప్పి యుడుగ శాంతించు నట్లు రాఁచుట

దుష్కార్యము - చెడుపని

దుష్టవిధ్వంసకర సముద్రఘూర్షణ విసష్టనిజపీఠిక - చెడుగు నోర్చఁ గొట్టు సముద్రపు రాపిడిచే నశించినపాదు

దుష్టు - దుర్మార్గుఁడు

దుష్షంతుని - దుష్యంతుని

దూ

దూఁబఱిదిండి - అతివ్యయము మొనరించునట్టిది

దూఱు - నింద - నిందించు

దూషింప - నిందింప

దృ

దృష్టాంతము - సాటి

దృష్టి - చూపు

దె

దెబ్బున - చప్పున

దెస - అవస్థ

దే

దేవర - దేవుఁడు

దేవునికంటెనధికము లేస్సేవఁ గావించుట - దేవునిసుతించుట కన్న దేవుని ప్రతిమార్చనము గావించుటయే శ్రేష్ఠమనుట.

దేవునియూర్పు - గాలి

దై

దైవతము - వేల్పు

దైవము - వేల్పు- అదృష్టము

దొ

దొంగతట్టువ - మోసముచేయు పనికిమాలిన పొట్టిగుఱ్ఱము

దొడ్డగొనములు - సద్గుణములు
దొసఁగు - నేరము

దో

దోనె - తెప్ప
దోయి - జత [కాయ
దోరగాయ - సగముపండిన
దోషి - నేరము చేసినవాఁడు

దౌ

దౌర్జన్యము - క్రూరత్వము
దౌర్భాగ్యులు - పేదలు

ద్ర

ద్రవరూపమౌ - నీటివలెనున్న
ద్రవ్యము - ఇంద్రియము

ద్రా

ద్రాక్షాసవము - ద్రాక్షపండ్ల సారాయి

ద్రొ

ద్రొబ్బున్ - పడవేయును

ద్రో

ద్రోహము - నేరము - పాపము

ధ

ధరణి - భూమి
ధర్మంబు - స్వభావము - న్యాయము - పుణ్యము
ధవళిమ - తెల్పు

ధి

ధిఃకృతప్రణయాతిదీర్ఘవేదనలు - తా వలచినవారు తన్ను నిరసించఁగా వచ్చిన గొప్ప బాధలు

ధీ

ధీరులు - ధైర్యవంతులు
ధ్వనంబు - పాట

న

నకనకలు - సన్నఁదనము
నక్తనైచ్యము - అతివినయము
నక్కెడు - ఒదిగెడు
నగరు - కోట
నగవైరివింట - ఇంద్రధనుస్సునందు
నగుచు - నవ్వుచు
నగుబాటు - హాస్యము
నటనము - లేనిదున్నట్లగపర్చుట
నట్టువపిట్ట - నెమలి
నడ - నడక
నడతెంచు - వచ్చు
నడిన్ - మధ్యను
నడిరేయి - అర్ధరాత్రము

నత్తకాయ - గుల్లతోఁ బ్రాఁకు నీటిపురుగు

నన - పువ్వు

ననబోఁడి - పువ్వువంటి శరీరము కల యాఁడుది

ననవిల్తుఁడు - మన్మథుఁడు

నన్ను - నాశరీరమును

నన్నుఁగూరిచి - నన్ను దృష్టికిఁ దెచ్చుకొనుటకు

నమ్రముఖవురము - కనికరింపఁదగిన తుమ్మెద

నరకము - శిక్ష విధింపఁబడిన పాపులుండులోకము - ఘోరము

నరకములుగనవి - మనుష్యులకుఁ దెలియక నరకమందున్నవి

నరవర ప్రియులు - రాజానకిష్టులు

నరుద - వింటినారి తగిలించుగాడి

నలి - మిక్కిలి

నలువ - బ్రహ్మ

నలువందు - ఒప్పు

నలువయువిద - సరస్వతి

నల్ల - నెత్తురు

నవకము - మెత్తఁదనము

నవీన - క్రొత్త

నహి - కాదు

నా

నాఁగ - అనఁగా

నాకునీళ్ళదాఁకవిడువుఁడు - నేఁ బతుకనని తెలియుఁడు

నాగరికత - మోటతనములేమి

నాట్యప్రవీణత - ఆటనేర్పు

నాణెము - ముద్రింపఁబడిన రాగి లోహముల బిళ్ళ

నాతి - స్త్రీ

నాదురాగ్రహఘాతము - నా దుష్టకోపమను పిశాచము

నాద - సిగ్గు

నానఁబాలు - నానబియ్యము

నానాగతులు - అనేకవిధములు

నామము - పేరు

నామకరణము - పేరుపెట్టెడు కర్మము

నాయకి - వలపుకత్తె

నాయకుఁడు - వలపుకాడు

నాయము - న్యాయము

నాయానసుమా - నన్నుఁ పు కొన్నట్టుసుమీ

నారికాయల - వింటిత్రాడు కాపిడిచేఁ గల్గుకాయల

నారీస్వభావము - స్త్రీనైజము

నాలిముచ్చు - కపటి

నాళ్ళ - దేశముల - నరముల

నావ - ఓడ

నావికుఁడు - ఓడవాఁడు

ని

నింగి - ఆకాశము

నించెదు - నిందించెదు

నిక్కపు - నిజమైన

నిక్కమగుదుఃఖమేలు రాణిరో - మనోవికారము కలిగించు చంద్రుఁడా!

నిగమము - వేదము

నిగుడు - నిక్కు - చెలఁగు

నిచ్చయంబు - నిశ్చయము

నిచ్చలపు - కదలని

నిచ్చలు - ఎల్లప్పుడు

నిజమటి - నిజము పల్కు వాఁడు

నిడు - దీర్ఘమైన

నిత్యుండు - దేవుఁడు

నిద్దముగా - సుకుమారముగా - సునుపుగా

నిపుణుఁడు - నేర్పరి

నిబ్బద్ది - నిజము

నిమిత్తమ - కారణము

నియతి - ఆజ్ఞ

నియమింపఁడయ్యో నేని - శాసింపకున్న యెడల నెంతి బాగుండును

నిరపరాధితనము - నేరములేమి

నిరపరాధిత్వము - తప్పులేమి

నిరపరాధుల - నేరములేనివారల

నిరసించు - తిరస్కరించు

నిరాకరించు - అనాదరణము చేయు

నిరుపమముగ - పోటిలేనట్లుగా

నిరూఢిగ - నిశ్చయముగా

నిరూపించవలయు - కనుపర్చ వలయు

నిరూపింపఁబడుచు - నిర్ణయింప బడుచు

నిర్ణయము - పూనిక

నిర్భాగ్యవేళ - దారిద్ర్యదశ

నిర్భీతి - వెఱపులేమి

నిర్మించి - కట్టి

నిర్వహింతు - నెరవేర్తు - నిల్పుకొందు

నిర్వృత్తి - సుఖము

నివేదనములు - సమర్పణములు

నివ్వెఱ - ఆశ్చర్యము - భ్రాంతి

నిశ్రేణి - నిచ్చెన

నిశ్శంక - సంశయములేదు

నిశ్శబ్దపదము - చప్పుడు లేని యడుగు

నిషిద్ధమైన - కూడని - తగని

నిష్కృతి - విడుదల

నిహతమై - అణఁచబడి

ని

నీరడఁగియుడఁగిపోవుదురు - నీకంటె లొంగిలొంగి నశించెదరు

నీచంబు - సులభము

నీచప్రవాహనయు - తుచ్ఛమైన సమూహాధీనత

నీచసోపానములు - క్రింది మెట్టులు

నీటఁగల్పెడవు - పాడుచేసెదవు

నీపావనమగుగుడి - దేవాలయమువలెఁ బవిత్రమగు నీశరీరమును

నీరసులు - బలములేనివారు

నీరాటములు - జలక్రీడలు

నీర్వట్టు - దప్పికొని

నీల్గుట - చచ్చుట

ను

నుడులు - మాటలు

నునువు - లోపములేమి

నున్ని - గొఱ్ఱెబొచ్చు

నుళ్ళు - మాటలు

నూ

నూఁగు - లేత

నూత్నాచారము - క్రొత్త వాడిక

నూల్కొను - పొందిన

నృ

నృపదండము - రాజుచేనుండు శాసనచిహ్నము

నృపమౌళి - రాజకిరీటము

నృపులార - రాజులార

నె

నెక్కొని - ఉండి

నెక్కొలుపవు - చేయవు

నెగడి - వ్యాపించి

నెగులు - నొప్పి

నెచ్చెలి - స్నేహితుఁడు

నెట్టింపఁబడి - వెడఁగొట్టఁబడి

నెట్టుకొనకు - ప్రయత్నించకు

నెత్తావి - సువాసన

నెనరు - దయ

నెపంబు - మిష

నెమకుట - వెదకుట

నెమ్మి - ప్రేమ

నెమ్ములను - ఎముకలను

నెరపఁబడిరి - చేయఁబడిరి

నెర్వి - ఒకానొకపట్టణము

నెఱ - ఎక్కువైన

నెఱపు - వ్యాపించు - పెట్టుకొను - చేయు

నెఱి - వలెను

నెఱులు - తలవెండ్రుకలు

నెల - చంద్రుడు
నెలకొందువు - ఉందువు
నెలవు - - ఉన్కిపట్టు

నే

నేనే నేను - నాకుం బ్రేమ
నాయందు తప్ప మఱెవ్వరి
యెడ న్లేదు
నేమము - నియమము
నేరము మోమునెదుర్చుటకా-
జనులోపర్చు కీడు న్వారించు
టకా
నేలవుర్వా - లోకమును
ధ్వంసము చేయువాడా

నై

నైచ్యము - కొంచెపుదనము
నైజముగ - సహజముగా

నొ

నొగులు - నొప్పి
నొడవిన - చెప్పిన
నొసళ్ళను - నుదుళ్ళను

నో

నోము - వ్రతము

న్యా

న్యాయభోగము - న్యాయముగా
ననుభవింపఁదగిన భోగము
న్యాయవాడి - తగవుతీర్పునకు
వాదించువాడు
న్యాయాధిపతి - తగవరి
న్యాయాలన్యము - న్యాయస్థాన
మునందు తీర్పాలన్య మగుట

ప

పంగమారి - ద్వంద్వసంకటము
పంగలి - నిర్భయముగా
పంగలు - శాఖలు
పంట - లాభము - ప్రయోజ
నము - సంవత్సరము
పంటవలంతి - భూమి
పండితుఁడు - నేర్పరి - విద్వాం
సుఁడు
పండ్లిగిల్చెడు - చచ్చునపుడు
దంతములు బైలుపడునట్లు
చేయు
పండెను - నిదురించెను
పంద - పిఱికి
పక్కి - పక్షి
పక్షపాతము - ఒకవై పవలం
బించుట
పగ - శత్రువు - శత్రుత్వము
పగతు - శత్రువుని
పగతురు - శత్రువులు
పగఱ - శత్రువుల
పగిది - తీరు
పచ్చవిల్తుని - మన్మథుని
పజల - జనుల

పజ్జకె- చెంతకే
పటిమ- శక్తి
పట్టి- బిడ్డ- బిడ్డఁడు
పట్టు- తేనెపట్టు- నివాసస్థానము
పఠింప- చదువ
పడఁతి- పడఁతుక- స్త్రీ
పడక- శ్రమపడక
పడకుండెడు- కిట్టకుండెడు
పడగ- జెండా
పడసిన- పొందిన
పడచు- కన్నియ
పతితుఁడు- గొప్పస్థితినుండి పడినవాఁడు
పతివ్రతాత్వంబు- పెనిమిటిన్దప్ప నితరునిచ్ఛగించని వ్రతము
పత్తెచ్ఛము- అగపడుట
పదంపడి- మఱియు
పదపడి- మఱియు
పదను- వాఁడి
పదము- శబ్దము- అడుగు
పద్దున- పూన్కితో
పద్మబాంధవు- సూర్యుని
పనికిరావు- కార్యమునకుఁజోఱ లేవు
పనిపడనంతకు- అక్కఱకలుగ నంతదాఁక
పనిపడి- మిక్కిలి
పనివాండ్రవలె- పనిచేయుటకుఁ బూనుకొన్న వారితీరున
పనుపడనప్డు- పనికిరానిసమయమున
పన్నికము- సృష్టి
పన్నిదము- పందెము
పన్నుచుంట- కల్పించుచుంట
పబులకు- ప్రభువులకు
పబ్బలి- నీటియొడ్డునఁబుట్టునొక చెట్టు
పరఁగుట- ప్రవర్తిల్లుట- ఒప్పుట
పరము- దేహమువిడిచినపిదప జీవుఁడుండు లోకము
పరికించితి- కనిపెట్టితి
పరికించనేనియు- చూచినయెడల
పరస్పరము- ఒకరినొకరు
పరిగణింపఁబడు- ఎన్నఁబడు
పరిగము- చిఱుచేప
పరిణయమ్ము- పెండ్లి
పరిపూర్ణత- నిర్వాణము
పరిపూర్ణురాలవు- లోపములేని దానవు
పరిమళము- సువాసన
పరిమార్చవలయు- చంప వలయు
పరిశీలింపఁబడవు- బాగుగ నొనర్పఁబడవు

పరిసిన- చెడిన
పరువడి- మిక్కిలి
పరుసమైనవ్రాయి- పరుసపా షరము
పర్యాయములు- సార్లు
పర్వతశిఖరము- కొండతల
పఱచుట- వ్యాపించుట- పరుగిడుట
పలుకుట- శంఖము పైకిఁ దెలుపుట
పలుదెఱలు- పెదవులు
పలువుర- అనేకుల
పల్కులు- దైవస్తోత్రములు- మాటలు
పల్లటీల్గొను- పావురమెగురుట
పల్లవి- పాటయొక్క తొలి భాగము
పశువులు- అజ్ఞానులు- నాల్గు కాళ్ళతోఁగగలజంతువులు
పస- బలము- చవి
పసరముల- పశువుల
పసాదము- ప్రసాదము
పసిండి- బంగారు
పస్తుపడిన- తిండిదొరకకున్న

పా

పాంపెను- సీజారునిశత్రువగు నొకఘనుఁడు
పాఁతపరిచయము- చిరకాలము నుండియున్నయలవాటు
పాటవము- శక్తి
పాటు- అవస్థ- శ్రమ
పాటుపడు- పనిచేయు
పాటుమాలిని- కాయకష్టమున బ్రతుకువాఁడు
పాడుచున్నగోళములు- దేవ దుందుభులు
పాడుపాత్రి- పనికిమాలిననటి
పాతకము- పాపము
పాతరలు- నాట్యమాడుస్త్రీలు
పాతివ్రత్యము- పెండ్లాడిన వానిందప్పనితలఁపునింగూడకుండు వ్రతము
పాదిరిల- పాటలీవృక్షముల
పాదుకొనియె- నాటుకొనియె
పాదుకొలిపె- పుట్టించె
పానము- ప్రాణము- త్రాగుట
పాయము- యౌవనము
పారిజాతము- ఒకపూలమొక్క
పార్వతి- పాతివ్రత్యదేవత
పార్శ్వము- ప్రక్క
పాఱుట- రణరంగమునుండి భయపడిపరుగెత్తుట
పాలుపోము- చంచలసుఖము
పాలిన- కాంతిచెడివెల్లనైన
పాళము- విధము- ఆనుకూల్యము
పావన- పవిత్రమైన
పాశంబు- కట్టుత్రాడు
పాషాణము- రాయి

పి

పిండు-సమూహము

పితాపుత్రవిద్వేషకారణ-తండ్రికింగొడుకునకున్వైరముపుట్టించుహేతువ

పితురునిపై-తండ్రియందు

పిత్తజ్వరము-పైత్యమునంబుట్టుజ్వరము

పిన్నవయసురకము-పడుచువారు

పిఱువడు-తగ్గిన

పిలిచితే-పిలిచితివా

పిలుకుమారి-నశించి-చచ్చి

పిల్లలారారందు-లొట్టియనుసూదిబిలమునజొప్పించునట్లువచ్చుటయసాధ్యంబగు-ఈరెండునుక్రీస్తువేదవాక్యములు

పిల్లికన్నురతనము-వైడూర్యము

పిసినారి-లుబ్ధు

పిసినిగొట్టు-లుబ్ధు

పీ

పీఁకులాట-శ్రమము

పు

పుడమింతాలుపుమిన్న-శ్రేష్ఠభూపతి-శ్రేష్ఠపర్వతము

పుడమి-భూమి

పుడుకుచు-అంటుచు

పునెము-పుణ్యము

పున్నియము-పుణ్యము

పున్నెపుంగాన-ధర్మారణ్యము

పురి-పట్టణము-నెమలిపింఛము

పురుడు-సాటి

పులుఁగు-పక్షి

పువ్వార-చేవలదవుడలచెంతవ్రేలాడునొక

పూ

పూజ్య-మన్నింపదగిన

పూన్కి-లకు-ప్రయత్నముఁకు

పూర్ణముగ-వెలితిలేకుండునట్లు

పూర్వపు-ముందటి

పూవుఁబోఁడి-స్త్రీ

పె

పెంపటి-గొప్పవాడి

పెంపారుచుంద్రు-వృద్ధిపొందెదరుగాక

పెంపు-కీర్తి-అభివృద్ధి

పెక్కుమార్లు-పలుసార్లు

పెచ్చు-అధికము

పెచ్చుగ-అధికముగా

పెట్టు-ఈవి-దెబ్బ-పూనిక

పెదఁబడి-గుతితప్పి

పెద్దతనము - ముసలితనము
పెన్ - పెద్ద
పెనఁగొనిరో - మెలిపడిరో
పెను - పెద్ద
పెనుచు - రక్షించు
పెనుచుట - పెంచుట
పెనుపడ - వృద్ధిపొందఁగా
పెన్మందు - మహౌషధి
పెర - ఇతరము - ఇతరవస్తువు యొక్క
పెరయ - వ్యాపించఁగా
పెరిమ - ప్రేమ
పెళుచు - అస్థిరమైన - విఱుగుడుస్వభావముగల

పే

పేద - హీనురాలు - దరిద్రుఁడు జ్ఞానహీనుఁడు - దుఃఖి
పేదలై - తక్కువవిల్వకలవై
పేరు - కీర్తి - హారము - నాశము
పేరుచు - అతిశయించు - ఒకదానిపై నొకటిపెట్టు
పేరేదిన - కీర్తికెక్కిన

పై

పై - తరువాత
పైకొను - ఎదిరించు - కలుగు - తెచ్చుకొను
పైడి - బంగారు
పైరు - చేను
పై వానిచూపులనుండి - సుఖపడఁజూచుట - ఇతరులుపొందు భోగముతానునుభవించునట్లను కొంట

పొ

పొంగించు - ఉడికించు
పొంగు - సంతోషించు
పొంత - దాపు
పొక్కు - దుఃఖము
పొగరు - గర్వము
పొగలు - విచారము - దుఃఖము
పొడగంటివే - చూచితివే - వేమఱుఁజూచితివి
పొడఁగాంచు - చూచు
పొడమించు - పుట్టించు
పొడము - పుట్టు
పొడచు - ప్రసరింపఁజేయు - ఉదయించు
పొత్తము - పుస్తకము

పొదువఁబడిన - చుట్టుకొనబడిన
పొదుపు - మితవ్యయము
పొనరుచు - చేయుచు - ఒప్పుచు
పొరయు - పొంద
పొరపోవఁజాలడు - పొరపాటు కానేరదు
పొరింబొరి - మాటిమాటికి
పొర్లిక - ప్రవాహము
పొలతిఁ - పొలంతుక - స్త్రీ
పొలపు - సొగసు
పొలయు - చావ
పొలయలుక - ప్రణయకోపము
పొలయించు - చెఱచు
పొలసి - నశించి
పొలివోవు - నశించు
పొలుపారు - ప్రకాశించు
పొల్పారు - ప్రకాశించు
పొల్పుమీరు - ప్రకాశించు
పొసంగు - ఒప్పు - కుదురును

పో

పో - కదా
పోఁదివిరి - పోవుటకుయత్నించిరి
పోఁక - నాశము - వెళ్ళుట
పోకడలు - నడతలు
పోకిరి - వ్యభిచారి - దుష్ట
పోకిరితనము - లంజెటికము
పోటున - నీరుపొంగునప్పుడు
పోతరము - గర్వము
పోడిమి - సొగసు
పోరుతంత్రములు - యుద్ధోపాయములు
పోరితి - యుద్ధముచేసితివి

పౌ

పౌరులు - పురజనులు

ప్ర

ప్రకాశము - కాంతి
ప్రకృతి - పంచభూతతత్త్వము - స్వభావము - జగత్తునిర్మించు దేవత
ప్రకృతిగుణముల రెండువ పథము - స్వభావగుణములలో మొదటిదగు తెల్విగాక రెండవదగు మఱవు
ప్రక్కకుఁదప్పుట - వ్యభిచరించుట
ప్రచురము - వెల్లడి
ప్రజీర్ణశిల - మిక్కిలియఱిగిపోయినరాయి
ప్రణతులు - నమస్కారములు
ప్రణయబిందువు - హితము చేయుబొట్టు
ప్రణామములు - దండములు

ప్రణుతింత్రురె- కొనియాడుదురె
ప్రతిగ- మాఱుగా
ప్రతిఘటించు నేని- ప్రతికూలించినయెడల
ప్రతి తీయించుట- అచ్చు తీయించుట
ప్రతిదివస జీవితము- ఎల్లదినములందలి బ్రతుకు
ప్రతిదుష్ట వివరము- ఎల్లచెడ్డవందు
ప్రతిపదార్థము- ఎల్లవస్తువు
ప్రతిఫలములు- మాఱులాభములు
ప్రతిబంధము- అడ్డు
ప్రతివాదులు- విరోధులు
ప్రతిష్ఠ- కీర్తి
ప్రతీక్ష- ఎదురుచూచుట
ప్రత్యక్ష దేవతవు- కనులకగపడు వేల్పువు
ప్రత్యక్షరము- ఎల్లయక్షరము
ప్రత్యేకము- వేర్వేఱుగా
ప్రధానము- పెండ్లినిర్ణయించుకొనుట- ముఖ్యము
ప్రబలు- వృద్ధిపొందు
ప్రభాతము- ప్రొద్దుపొడుచువేళ
ప్రభువుచేఁత- క్రీస్తుచేసినమేలు
ప్రభుత- దొరతనము
ప్రమాణము- ఒట్టు
ప్రయాసకరము- బాధపఱ్చెడువది
ప్రయోజనములు - కార్యములు
ప్రవర్తింపఁబడె - నడుపఁబడె
ప్రశస్తామిత - శ్రేష్ఠమైనట్టియు హద్దులేనట్టియు
ప్రస్తుతి - పొగడ్త
ప్రస్ఫుట - స్పష్టమైన

ప్రా

ప్రాచదువులకొనల - ఉపనిషత్తుల
ప్రాచీనవృక్షదృప్త శిఖరముల- తూర్పునందలి చెట్ల క్రొవ్విన తుదల
ప్రాజ్ఞత - ఎక్కువతెల్వి
ప్రాజ్ఞుల - తెలిసినవారల
ప్రాణగొడ్డమ్ములు - ప్రాణహింసచేయునవి
ప్రాణోత్క్రమణవేళ- ప్రాణముపోయినతక్షణము
ప్రావు - రక్షణము
ప్రామదు - బాధింపదు
ప్రాయము - యౌవనము
ప్రాయశ్చిత్తము - పాపముపోఁగొట్టుకొనుటకుఁ జేయుకర్మము
ప్రారంభమొనరించు - మొదలిడు
ప్రార్థించు - కోరు

ప్రాల్మాలి-సోమరితనముపొంది

ప్రి

ప్రియముగ - ఇంపుగ

ప్రియుఁడు - మిత్రుండు-మగఁడు

ప్రే

ప్రేముడి - ప్రేమ

ప్రేంఖణ - పురికొల్పుట

ప్రొ

ప్రొద్దు - సూర్యుఁడు

ప్రొద్దువేల్పు - సూర్యుఁడు

ప్రో

ప్రోత్సాహపఱ్చు- ప్రేరేపించు

ఫ

ఫక్కి- రీతి

బ

బంగరువూసినట్టికీడు- ధనవంతులగుపాపులు

బంగారువలవంత- ఐశ్వర్యరూపమునసున్న దుఃఖము

బంటింపక- మిక్కిలియలక్ష్యముగా

బండ- తాయి

బంతి- వరుస

బందాలు- చెఱబడ్డవారు

బంది- చెఱ

బందిగము- చెఱ

బందుగుల- బంధువుల

బక్కచిక్కిన- మిక్కిలి కృశించిన

బటువు- పెద్ద

బట్ట- వస్త్రము

బడలువడ- శ్రమపడ

బత్తి- భక్తి

బదులుపల్కదేని- ప్రత్యుత్తరమిచ్చినయెడల

బధిరులు- చెవిటివారు

బమ్మ- చతుర్ముఖబ్రహ్మ

బయలు - ఆకాశము

బరి - దొంగ

బరిపోవు - పోఁగొట్టుకొను

బల్ - గొప్ప

బలంగంబు- జ్ఞాతిబంధుసమూహము

బలిమి - శక్తి

బలు - గొప్ప

బలెన్ - తీరున

బల్మి - బలవంతము

బవిసి - గౌరవము

బా

బాఁకా - సుషిరవాద్యవిశేషము

బాగంబు - అదృష్టము

బాద - బాధ

బావురే - భళీ

బారి - అధీనత

బాళి - వలపు - విచారము

బాష్పములు - కన్నీళ్ళు

బాస - ఒట్టు - పలుకు

బాహాటము - వెల్లడి

బి

బిట్టు - మిక్కిలి

బిరుసు - కఠినము

బీ

బీజము - విత్తనము

బు

బుగ్గిపంటవలయు - నేలపాల్గావలయు - నశించవలయు

బుజ్జగించిన - లాలనముచేయఁబడిన

బుడుత - పిల్లకాయ - లేఁత

బుడుతనెలతాల్పు - శివుఁడు

బువీ - భూమి

బువ్వ - అన్నము

బూ

బూతము - ప్రాణి

బూమెల - మాయల

బె

బెంగి - (భృంగి) శివభటుఁడు

బెగడింప - భయపెట్టుటకు

బెట్టిదంపు - భయంకరమైన

బెడఁగు - అధికమైన - సొగసు

బెడిదంపు - బెడిదమగా - భయంకరమైన - కఠినమైన

బెడిగాఁడు - క్రూరుఁడు - భీకరుఁడు

బెస్త - వినాలవాఁడు

బొ

బొండ - చేతులకుఁదగల్చు సంకెలు

బొంది - దేహము

బొజ్జ - కడుపు

బొబ్బ - అఱపు

బొమముడి - కోపము

బొమిడికల - కిరీటముల

బో

బోగముల - భోగముల

బోధ - ఎఱుక

బ్ర

బ్రతుకు - సంసారము

బ్రహ్మవిద్య - ఆత్మజ్ఞానము

భ

భక్షించఁగ - తినఁగ

భటులు - కాల్బంటులు

భరము - భారము

భర్త- పోషింపఁదగినవాఁడు- మగండు
భల్లూకము- ఎలుగుబంటి

భా

భాగంబు- పైవు
భాగ్యము- అదృష్టము
భార్తి- తిరుప
భానుని- సూర్యుని
భామల- స్త్రీల
భావింపఁ తలంప

భీ

భీకరము- భయంకరము
భీముఁడు- మనుష్యులందఱిలో బలశాలి
భీరులు- పిఱికివారు

భు

భువనరంగము- లోకమనునాట్యశాల

భూ

భూకందుకము- భూగోళము
భూతసామాన్యమలముల- సమస్తజీవుల శరీరమాలిన్యముల
భూపతి- రాజు
భూమిప్రభులు- రాజులు
భూషింప- కైసేయ

భే

భేదము- తారతమ్యము
భేదింప- చించికొండాడ

భో

భోక్త- తినువాఁడు

భ్ర

భ్రమము- తిరుగుడు
భ్రష్టురాలు- చెఱుపఁబడినస్త్రీ

భ్రా

భ్రాంతి- భ్రమ

మ

మండలము- శత్రుసైన్యము
ముందుప్రొద్దు ముద్దులకు- చుఱుకుకొండ తాఁకులకు
మంతనము- రహస్యము
మంతిరి- మంత్రి
మందట- సమీపము
మందదృష్టులు- చూపుతగ్గినవారు
మందలింపు- చీవాట్లుపెట్టుట
మంపుకనులదాని- మదిరాక్షి యొక్క
మకిల- నల్లని- మాలిన్యము
మకుటము- కిరీటము
మక్కువ- స్నేహము
మగఁటిమి- శౌర్యము

మగఁడు- జోదు- పెనిమిటి
మగరాల - వజ్రాల
మగవాని - శూరుని
మగువ - స్త్రీ
మచ్చరము - ఓర్వలేమి
మచ్చరులకు - ద్వేషులకు
మచ్చిక- ఆసక్తి
మచ్చు- తీరు
మచ్చెకంటి- చేపలవంటి కన్నులుకలయాఁడుది
మట్టును- వలుకు
మట్టువఱచిన-తగ్గించినయెడల
మట్టుమీఱి- హద్దుదాఁటి
మడియింప- చంప
మతిమంతుఁడు- తెలివికలవాఁడు
మత్తిల్లి- మదించి
మదము- గర్వము
మది- మనస్సు
మద్యము-కల్లు
మనఃకోశన క్త- మనస్సునందుఁ దగులుకొన్నవాఁడా
మనదు- కాపురముచేయదు
మనికట్టు- ముంజేతిపైనున్న మొదటిభాగము
మనికి- బ్రతుకు
మను- చిరకాలముండు
మనుచు- పోషించు- బ్రతికించు
మనుజుల- మనుష్యుల
మనెదు- బ్రతికెదు- మన్నెదు- ఉండెదు
మనోజభ్రాంతిమూర్తుల్- స్వసంకల్పమే శరీరముగాఁగలవారు
మన్కి- బ్రతుకు
మన్కు- చిరకాలముండు-భూమి
మబ్బు-మేఘము
మయి- శరీరముతో
మరగ- ప్రేమింప
మరగాలు-కాలునకుబదులుగాఁ దగుల్చుకొన్నకొయ్యకాలు
మరణము- చావు
మరుకమ్ము-పలువుజాబు
మరుని- మన్మథుని
మరులు- మోహము
మర్త్యకాలము - మనుష్య జీవితము
మర్త్యకోప- ఓమనుష్యాను గ్రహమా
మర్త్యజాతి - మనుష్యసంఘము
మర్త్యప్రకృతి- చచ్చెడు స్వభావము
మఱక- మచ్చ
మఱి- అధికమైన- వెండియు

మఱుఁగేఁడు - కప్ప
మఱుఁగుజ్జు - మిక్కిలి పొట్టివాఁడు
మసి - సిరా
మహిత - గొప్ప

మా

మాడ్కి - తీరు
మాత్ర - పరిమాణము
మాత్సర్యము - ఓర్వలేమి
మాదిరి - సాటి
మానక - తప్పక
మానవనీతి - మనుష్యులకుండఁదగినధర్మము
మానికము - మాణిక్యము
మానికె - మాణిక్యము
మానిసి - మనుష్యుఁడు
మానుగ - ఒప్పుగ
మాన్యము - పన్ను లేకనుభవించుకొనునట్లుసన్మానముగ నీఁబడిన భూమి
మావు - రాత్రి
మాయము - కానరాకుంట
మాయురే - భళిరా
మారుతము - గాలి
మార్కొనుట - ఎదుర్కొనుట - ఎదుర్కొనుట - మాఱు ముఖములు వేసముకై తగుల్చుకున్న కాగితపు మొగములు
మార్గశీర్షము - ముదిరిన శీతకాలము
మాఱువెలువున - ఇతరమార్గమున
మాలినావు - మానినావు
మాలెమంతము - మాల్యవంతము (ఒకపర్వతము)

మి

మించఁగ - ఒప్పఁగ
మిట్టల - ఎత్తైనప్రదేశముల
మిత్తి - చావు
మిత్తిగొంగ - శివుఁడు
మినుకులు - కిరణములు
మినుచక్కిన్ - ఆకాశము పైవున
మినువెల్గు - ఆకాశపుకాంతి
మిన్ను - ఆకాశము
మిట్టు - ఎత్తైనస్థానము
మివుల - మిక్కిలి - మిగుల

మీ

మీఁదుమిక్కిలి - అత్యధికముగా
మీఱు - అతిశయించు
మీలు - చేపలు

ము

ముందు - మొదట

ముక్కంటి - శివుని
ముక్కడలు - మూర్ఖులు
ముగియు - అంతమగు
ముచ్చిపసిడి - కల్లబంగారు - మాయబంగారు
ముచ్చిలించెడు - దొంగిలించెడు
ముక్తి - మోక్షము - నిర్వాణము
ముదము - సంతోషము
ముది - ముసలి
ముదురుతెంపి - వయసుమళ్ళిన ముండమోపి
ముద్దులగుమ్మ - ప్రియురాలు
ముద్దులాడి - సొగసైన స్త్రీ
ముద్ర - గుర్తు
ముద్రింకఁబడిన - తల్లికడుపునఁ బొడమిన
ముని - జితేంద్రియుఁడు
మునిపండ్లు - పుట్టుకతోనే యున్న దంతములు
మునిరూపున - ఋషివేషముతో
మున్నీటి - సముద్రపు
ముమ్మరమగు - అత్యధికమైన
మురిపెపు - కులుకునడల
మురియుచు - కులుకుచు
ములికి - బాణము
ములుచలు - మూర్ఖులు
ముల్లె - ధనపుమూట
ముసుంగు - చాటు
ముసురుమూతి - కోపవికారము గలమొగము

మూ

మూలము - కారణము - ముఖ్యము
మూర్ఛన - సప్తస్వరారోహణావరోహణక్రమము
మూర్తి - ఆకారము

మృ

మృతమానవుల - చచ్చినమనుష్యుల
మృతి - మృత్యుదేవత - చావు
మృత్యులైన - చచ్చినవారలైన
మృత్యువు - చావువేల్పు

మె

మెండు - అధికము
మెండుకొన్న - అతిశయించిన
మెగముల - మృగముల
మెత్త - శయ్య
మెయి - తీరు - దేహముతో
మెఱుఁగుల - ఆధిక్యముల
మెలఁగుచు - తిరుగుచు
మెలఁతల - స్త్రీల

మే

మేకొను - ఉత్సహించు
మేటి - ఎక్కువ
మేనిపై - ఒడలిమీఁద
మేలి - శ్రేష్ఠమైన
మేలు - శ్రేష్ఠమైన - శుభము
మేలుబంతి - శ్రేష్ఠురాలు

మై

మై - తో - శరీరము - చేతను
మైకము - మత్తు
మైకొల్పు - చేయు

మొ

మొక్కలుఁడు - కఠినుఁడు - మూర్ఖుడు
మొగంబుమొత్తించు - అసహ్యముకలిగించు
మొగడు - ముడుఁగుకొనిపోవు
మొగలు - మొగ్గలు
మొగి - ముందుగా
మొగిలి - మేఘము
మొద్దుగ - వెఱ్ఱిగ
మొద్దువేల్పు - అన్నిజంతువులనొద్దులుగాఁజేయుదేవతా
మొనల - సేనల - సమూహముల - కొనల
మొనసి - పనివడి
మొయిళులకు - మేఘములకు
మొరటుల - వినయములేనివారల
మొరయు - ధ్వనిచేయు
మొరసెనేని - ధ్వనిచేసినయెడల
మొలనూలు - ఒడ్డాణము
మొల్కనగులు - చిఱునవ్వులు
మొల్ల - మల్లెపూవు
మొల్లపు - అధికమైన

మో

మోటబావ - ఏతముకట్టి నీళ్లుతోడెడుకడవ
మోమోటము - దాక్షిణ్యము
మోదమ్ము - సంతోషము
మోళ్ళు - మొరళ్ళు
మోవి - పెదవి
మోస - మోసము
మోహధూమము - మూర్ఛయనుపొగ

మౌ

మౌనము - ఊరకొనుట
మౌని - జితేంద్రియుఁడు
మౌళి - కిరీటము

మ్ర

మ్రందు - చచ్చు

మ్రా

మ్రాఁకు - చెట్టు

మ్రు

మ్రుక్కడి- క్రూరమైన- నీచులగు

య

యజమానుఁడు- అధికారి

యజ్ఞవేదిక- యాగము చేయుతిన్నె

యథార్థత- నిజము- నిష్కాపట్యము

యా

యాచకులు- బిచ్చగాండ్రు

యాచించు- అడుగుకొను

యు

యుగము- లక్షలకొలఁది సంవత్సరముల పరిమితిగల కాలము

యుతము- కూడినది

యో

యోగ్యత- మంచిగుణము- ప్రావీణ్యము

యోగ్యులు- మంచివారు

యోజన- ఆలోచనము

యోధునకు- యుద్ధమొనరించువానికి

యోద్ధకు- యుద్ధముచేయువానికి

ర

రంగము- నాట్యస్థానము

రంభ- ఒకవేల్పుసాని అచ్చర

రకము- దినుసు

రక్కసి- రాక్షసి

రక్కసచెవులు- మూర్ఖవీనులు

రక్తులు- పాటలో పోయినిచ్చు సంగతులు

రఘుండు- రఘుమహారాజు

రఘులు- రఘువంశరాజులు

రచియించె- అల్లెను

రచ్చ- రహస్యముకాని త్రోవ

రతనము- రత్నము

రవణమున- ఉల్లాసమున

రమ్యదశ- సొగసైనకాంతి- అందమైనయవస్థ

రమ్యము- సొగసైన

రయము- వేగము

రహి- తీరు

రా

రాగము- ఆసక్తి- రంజకస్వర సందర్భము

రాగవు- రాఘవు

రాచరుసి- రాజర్షి

రాజఘాతుక- రాజులఁజంపు స్వభావముకలవాఁడు

రాజిలి- ప్రకాశించి

రాయసము- రాజకార్యము

రాష్ట్రము- ఇరువదిలేక ముప్పది గ్రామములుగల దేశము

రి

రిక్క- నక్షత్రము

రిత్త- వ్యర్థము- నిష్కారణము

రీ

రీతి- విధము

రు

రుచ్యము- చవిగల

రే

రే- రాత్రి

రేదొర- చంద్రుఁడు

రేయిచేఁదుకమ్మ- రాత్రిసంబంధమగు విసపుతడి

రొ

రొంపి- బురద

రొద- ధ్వని

రో

రోఁత- అసహ్యమగు- ఏవ

రోజుచుండె- నిట్టూర్పుపుచ్చుచుండె

రోము- ఇటలీదేశపు ముఖ్యపట్టణము

రోయుచుంద్రు- వెదకుచుంద్రు

ఱ

ఱవ్వ- నింద

ఱా

ఱా- రాయి

ఱే

ఱేఁడు- రాజు

లంగరు- ఓడనిల్చుటకై నీటియడుఁగున విడియవేసెడు నాఁగేలువంటి యినుపపనిముట్టు

ల

లక్ష్యము - దృష్టాంతము - ఆదరము

లగ్నము - మేషాదిరాశ్యుదయము

లచ్చన సతుఱుగ్గులు- లక్ష్మణశత్రుఘ్నులు

లచ్చి- లక్ష్మి

లత్తుక- లక్కరంగు

లపితము- పల్కు

లభించిన- దొరకిన

లయ- ఘాతాంతరాళవర్తి కాలము

లలన- స్త్రీ

లవమైన- ఏమాత్రమైన- కొంచెమును

లా

లాంఛనము- గుఱుతు

లాఁతి- పరుని

లాఁగఁబడెద రొక్క- లాఁగందఱు స్వమనరసనున్న వస్తుసమితిచేత -అందఱికిన్ సహవాన గుణ మంటకమానదు

లాగు- రీతి

లావఱు. నీరసిల్లిన

లావు- బలము

లె

లెంక- దాసుఁడు

లెస్స- శ్రేష్ఠమైన- మేలు

లే

లేఁగాను- సన్నివడుము

లేఁబొద్దు- బాలసూర్యుఁడు

లేక- అటుగాక- పోనీ

లేకేఁటబడు- లేకివలెఁదీయఁబడు

లేచి- ఎదిరించి

లేమ- స్త్రీ

లేమి- పేదఱికము- అభావము

లేశము- మిక్కిలికొంచెము

లొ

లొజ్జగ- తక్కువుగా

లో

లోఁగలనరు- ఆత్మను

లోఁగి- లోఁబడి

లోఁగొనుట- వశపఱ్చుకొనుట

లోక్లై- లోకములే

లోపరహితుఁడు- కొఱఁతలేని వాఁడు

వ

వంక- ఏఱు

వంగడంబు- కులము

వంగుమోఁకాళ్ళు- వక్రీణామములు

వంచకుఁడు- మోసకాడు

వంచన- మోసము

వంత- శోకము- పశ్చాత్తాపము

వందనము- మ్రొక్కు

వక్త- మాటకారి

వక్రిముగ- వంకరగా

వగ- దుఃఖము- వగ- రీతి

వగచు- దుఃఖించు

వగవు- దుఃఖము- పశ్చాత్తాపము

వడువున- రీతిచే

వదంతి- లోకప్రవాదము
వదాన్యత- ఈవి
వధ- చంపుట
వనట-దుఃఖము
వనరు - దుఃఖించు
వయసు - యౌవనము
వఱలు - వృద్ధిపొందు - జయ మందు
వలదు వలదు - వద్దువద్దు
వలను - ఉపాయము
వలనగు - ఒప్పు - మోహము
వలపు - వాసన
వలయు - కోరదగిన
వలరాజు - మన్మథుండు
వలవంత - శోకము
వలిపె-సన్నని
వలిమల - వలిమిడిమల-హిమా లయ పర్వతము
వలంద - పెద్ద
వల్వ - వస్త్రము
వశమొనర్చి - స్వాధీనపర్చి
వహించిన -పొందిన - మోసిన

వా

వా- నోరు
వాఁడి- చురుకు
వాకొనంగ- పల్కగ
వాక్రుచ్చి- చెప్పి
వాగు- ఏఱు
వాగ్గరి- మాటపొర్లు
వాచాలకము- మాటకారితనము
వాడుక- అలవాటు- ఉపయోగము
వాణిజ్యము- వర్తకము
వాతెఱ- పెదవి
వామలోనించె- సందెముపై చూకొన
వాని- పడచువాని
వాపునించు- కల్ల
వారాశి- సముద్రము
వారిధి- సముద్రము
వార్నిధి- సముద్రము
వాలకము- వేషము
వాలాయము- తప్పక
వాలు- కత్తి
వాలుగంటి- జవ్వని
వాళి- వాడుక
వావిరి- మిక్కిలి
వాసి- తారతమ్యము
వాస్తవంబుగ- నిజముగ
వాహినీనాథుల- సేనానాయకుల

వి

విందులు- అతిథులు

వికత్థనోద్ధితుఁడు- ఆత్మస్తుతి చేసికొనువాఁడు
వికారములు- తెవుళ్ళు
వికృత- వికారమైన
వికృతరూప- వికారాకారము కలవాఁడా
విచారణ- చర్చ
విచ్చేసి- వెడలిపోయె
విజృంభించు - హెచ్చు
విడి - విడబడి
విత - వ్యర్థము
వితంతువు - ముండమోపి
వితము - విధము
వితర్కము - మార్పు
వితాకు - పరవశత్వము
వితాన - విధమున
విత్తబడిన - నారుచల్లఁబడిన
విత్తము - ధనము
విదూషకుఁడు - నవ్వుపుట్టించు నట్లొకరి చెప్పుచేతలఁదిరుగు వాఁడు
విద్యార్థి- చదువునేర్చుకొనువాఁడు
విధాన- విధమున
విధి- అదృష్టము- పాలనపద్ధతి
విధించె- ఏర్పర్చె- శాసించె
విధిగ- తప్పక

వినికి- వినుట- శ్రవణేంద్రియము
విన్నఁబరచు- చిన్నపుచ్చు
విన్ననౌ- చిన్నపోయిన
విన్నాణము- అందము
విన్ను- ఆకాశము
విపత్తులకు- ఆపదలకు
విపరీతకల్పన- లేనిపోనివున్నిక
విపరీతము- తారుమారు- ఒక దానికిబదులింకొకటియైన
విభులు- మగలు
విభూషణము- నగ
విమర్శ- విచారణము
వియజ్జ్యోతి- సూర్యుఁడు
విరచనాకౌశలము- పనిచేయు నేర్పు
విరాళి- మోహము- విరహము
విరియఁబుచ్చి- పోఁగొట్టి
విరుద్ధముగ- ప్రతికూలముగ
విలపించెద- ఏడ్చెద
వివరించిన- తెల్పిన
వివిధ- పలుతెఱంగులైన
వివేకము- యుక్తాయుక్త జ్ఞానము
వివేకతీరము- తెల్వియను నొడ్డు
విశదము- తెల్లము
విశేషమ్ముగ- అధికముగా
విశ్రాంతి-ఊరట

విశుద్ధితిమేర - వెల్లడిచేయఁబడిన దానిహద్దు
విశ్వసింతు - నమ్మెద
విశ్వాసము - కృతజ్ఞత
విషమత్సరము - క్రూరమైన యీర్ష్యాలేమి
విషానుభవము - కష్టానుభవము
విసవుమేతరి - శివుఁడు
విస్తరించు - హెచ్చించు
విహితులారా - మిత్రులారా

వీ

వీనులు - చెవులు
వీవనల - విసనకఱ్ఱల
వీసము - పదునాఱవభాగము
వీసరములు - వ్యర్థములు

వృ

వృక్షము - చెట్టు
వృద్ధత - ముసలతనము
వృద్ధదశ - ముసలితనము
వృద్ధాత్మజుఁడు - ముసలివాని కొడుకు

వె

వెంగలి - వెఱ్ఱి
వెండి - మఱియు - రజత లోహము - తెల్లని
వెండియు - మఱియు
వెంబరులు - అవివేకులు
వెక్కసంబుగ - మిక్కిలి
వెచ్చ - వేఁడి
వెజ్జు - వైద్యుఁడు
వెడవిల్తుచే - మన్మథుచే
వెత - దుఃఖము
వెదచల్లు - వ్యాపింపఁజేయు
వెన్నెలపుల్గు - చకోరపక్షి
వెన్నెలతేని - చంద్రుని
వెరవు - ఉపాయము - తీరు
వెఱఁగు - ఆశ్చర్యము
వెఱపు - భయము
వెల్తిసిరుల - కల్గును
వెలఁది - స్త్రీ
వెలిపుచ్చుచుండు - లోనికి రానీయకుండు
వెలియు - మాయు - చెడు
వెలిసిదము - తెల్లజెండా
వెల్తిపడవలయు - క్రిందిగాలి విడువవలయు
వెల్లువ - ప్రవాహము
వెస - వేగము

వే

వేండ్రమగు - వేఁడియైన
వేఁడికోలు - బతిమాలుట
వేగింపఁబడు - తపించఁబడు
వేగురు - వేయిమంది
వేగులు - చారులు
వేచి - కాచుకొని
వేతు - నిరీక్షింతు

వేదాంతి- జగమబద్ధము బ్రహ్మముసత్యమనువాఁడు
వేలుపుపెద్ద- బ్రహ్మ
వేలుఁవులబువ్వ- చంద్రుఁడు
వేలుఁవులమూఁక పేరిటి వెలఁది మగడు- కుమారస్వామి
వేల్పుఁబడి- హోమముచేయఁబడి
వేల్పుతేసి- ఇంద్రుని
వేసరి- విసిగి

వై

వైఖరి- తీరు- చేష్ట- కంఠధ్వని
వైచిత్ర్యము - చమత్కారము
వైదేయి- సీత- వైదేహి
వైశము- త్వరగా

వ్య

వ్యథ- దుఃఖము
వ్యయము - వెచ్చము
వ్యవహారకర్త - పనినడిపించు వాఁడు
వ్యవహారి- పనికావలసినవాఁడు
వ్యసనము - చెడ్డయలవాటు - చింత

వ్యా

వ్యాకులము - కలఁత
వ్యాఖ్యానము-శబ్దార్థవివరణము
వ్యాఘ్రచేష్ట - పులిపడత
వ్యాధి - పీడ
వ్యాయామము - సంచారము

వ్ర

వ్రయ్య - తునక
వ్రయ్యంబడకుంటి - ముక్కలు కాకుంటిని

వ్రా

వ్రాయి - అక్షరము
వ్రాలు - అక్షరములు

వ్రే

వ్రేఁగు - బరువు

శ

శంక - సందియము
శక్తివిహీనమైన - బలములేని
శస్త్రి - ఆయుధధారి

శా

శాంతము - ఆఁగుఁడి
శాశ్వతము - స్థిరము
శాసనపత్రిక - రాజిచ్చినదాని కై వ్రాసిన నిదర్శనపత్రము
శాసనము - పాలనము - ఆజ్ఞ

శి

శిలాక్షరము - రాతిమీఁది వ్రాయి
శిల్పాల - విద్వాంసుల

శి

శిక్షితమవిధుల- త్వరగాఁజేయ
వలసినముఖ్యకార్యముల

శు

శుద్ధిసేయఁగబడి - దోష
మూడ్చఁబడి

శూ

శూన్యమాసము - ఆషాఢ
మాసము

శో

శోకము - దుఃఖము
శోధ - పరీక్ష

శౌ

శౌర్యము - వీరత్వము

శ్ర

శ్రద్ధ - ఆసక్తి

శ్రా

శ్రాద్ధాశనము-చచ్చినవారినుద్దే
శించిపెట్టుభోజనము
శ్రావ్యము - వినుటకింపైన

శ్రీ

శ్రీ- ఐశ్వర్యము

శ్రు

శ్రుతి- వేదము- పాటకుసాయ
పడుసూతి

స

సంక్షిప్తనాదు- ఇఁకనామొట
చాలించెదను
సంగడీ- మిత్రుఁడా
సంగతి- వ్యవహారము
సంఘము- సభ- సమూహము
సంజె- ప్రొద్దుగ్రుంకుసమయము
సంతతి- పిల్లలు
సంతరించు- కలిగించు
సంతసించెద- సంతోషించెద
సందియము- సంశయము
సంద్రము- సముద్రము
సంధి- పొత్తు
సంపాతి- రామాయణమునఁ
బేర్కొన్నగ్రద్ద
సంపుటముల- పుస్తకముల
సంపూర్ణసహజకాలవిన్యా
సము- స్వాభావికముగాఁగాలము
వంచుట
సంపూర్ణుఁడు- సుగుణములందు
వెల్తిలేనివాఁడు
సంభవించె- కలిగె
సంస్తవము- పొగడ్త
సకపటము- మాయతోఁగూడిన
సకలైహ్యా- అందఱుసహ్యించు
కొను
సఖ్యము- చెలిమి
సగపాలు- సంగోరువంతు

సడలేదు- జాలేదు
సడి- చప్పుడు
సతతము- ఎల్లప్పుడు
సతము- శాశ్వతమా
సతి-పతివ్రత- స్త్రీ
సతిగుండము- పేరంటాలిసమాధి
సత్కృతి- ఆదరము
సత్తువు- బలము
సత్ప్రతిష్ఠోద్భవస్థానము- సత్కీర్తికలుగుచోటు
సత్యము- నిజము
సద్వ్యధీయత- మంచివినయము
సన్నద్ధము- సిద్ధపడిన
సన్నలు- సంజ్ఞలు
సన్నుతి- పొగడ్త
సమయము- కాలము
సమర్త- వికసించుట
సమర్పించు- ఇచ్చు
సమస్తము- అంతయు
సమాధి- శ్మశానము
సమానుభూతి- సమముగాననుభవించుట
సమితి- సమూహము
సమ్మోదలీల- సంతోషవిలాసము
సరకు- లక్ష్యము
సరగున- వేగముగా
సరళిత - తిన్నఁదనము
సరస - చెంత
సరసము - వేడుక
సర్వభక్షకత్వము - అన్నియుం దిను స్వభావము
సర్వసాధారణానుభవంబె- జనులందఱనుభవించిన యంశమే
సలాక - కాటుకపెట్టుకొనుపుల్ల
సలిపిన - చేసిన
సల్పు - చేయు
సవతి - తోడిపెండ్లాము
సవతులేని - సాటిలేని
సవిత్రుఁడు - సూర్యుఁడు
సహచరు - మిత్రుని
సహజము - స్వభావము
సహేతుకముగ- కారణముచెప్పి
సహోదరు - తోఁడఁబుట్టినవాని

సా

సాకిరి - సాక్షి
సాకు - నెపము
సాజంబు - సహజంబు
సాటిదినుసుగమి- ఉపమాద్రవ్యసముచ్చయము
సాదుల - మంచివారల
సాధనము- ఉపాయము- సహాయసంపత్తి
సాధుల - మంచివారల
సాపాటు - భోజనము
సామర్థ్యము - శక్తి
సారెసారె- పలుమాఱు

సాపానము - సహపానము

సాష్టాంగవందనము - సాగిలబడి మ్రొక్కుట

సాహసోద్యమములు పనికిరావు - అవసరముగాఁ జేయవలసినపనులు చేయఁబడకుండును

సాహాయ్యము - తోడు

సి

సిగ్గిడి - లజ్జలేనివాఁడు

సిగ్గుచదువుల - లజ్జాపారముల

సిడము - జెండా

సిబ్బితితనము - సిగ్గు

సిరి - ఐశ్వర్యము - కాంతి

సిరిగలాని - ధనవంతుని

సీ

సీ - ఛీఛీ

సీతు - శీతకాలము - పంటలేని కాలము

సీమ - దేశము - ఆంగ్లేయదేశము

సీరాము - శ్రీరాముని

సిరికిఁగొంపబడలేదు - లక్ష్యము చేయఁబడలేదు

సు

సుంతలో - క్షణములో

సుకము - సుఖము

సుఖజన్మార్థంబు - సుఖముగలుగఁజేయఁబుట్టుటకొఱకు

సుఖాసనముల - సుఖకరములగు కూర్చుండుపీట మొదలగువస్తువులు

సుగానము - తీయనిపాట

సుద్దమా - నిర్మలమా

సున్న - శూన్యము

సూర్పాణి - శుభ్రమైన - కాంతిగల ముత్తెము

సుమితర - సుమిత్ర - దశరథ మహారాజుభార్య

సురటిసిగలు - చామరశిఖలు

సురపొన్న - సువాసనగలయొక విధమైనపొన్నపూవు

సురలు - వేల్పులు

సురియ - చిన్నకత్తి

సులభప్రసూత - అశ్రమముగాఁ బుట్టెడుదానా

సులోచనములు - ముక్కద్దములు

సులువు - సులభము

సుశ్లోకము - సొగసైనపద్యము

సూ

సూకరమాంసాశనులు - పంది మాంసముతినువారు

సూక్ష్మవు - కొద్ది

సూచనము - తెలియపర్చుట

సూడు - శత్రువు

సృ

సృజించె- నిర్మించె- చేసె

సే

సేఁగి- పాటును- కీడు

సై

సైఁచునవమానము - దుఃఖము నోర్పుతోడివాఁడు

సైతము- కూడ

సైచియుందునా- దుఃఖమోర్చియుందునా

సైచు- ఓర్చు

సొ

సొత్తు- స్వత్వము

సొమ్మ- మూర్ఛ

సొమ్ము- ధనము- నగ

సో

సోదరి- తోఁబుట్టువు

సోదరుఁడు- తోడఁబుట్టినవాఁడు

సోయగము- అందము

సౌ

సౌరు- సొగసు

స్త

స్తవము- పొగడ్త

స్తు

స్తుతి- పొగడ్త

స్థై

స్థైర్యస్థైర్యవర్ణంబుమాఁటుఁ జిరరుచిహీనమూఁ చాయచేత- దీర్ఘాలోచనముచేతమనోనిశ్చయము చెడిపోవును

స్నా

స్నానము- శ్రమఁబోఁగొట్టు సాధనము

స్మ

స్మరశరవిద్ధ- మన్మథబాణములచేఁగొట్టఁబడిన

—o—

నవరసతరంగిణి

తప్పొప్పుల పట్టిక [పీఠిక]

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
3	1	కెద్దియందోఁచక	కెద్దియుందోఁచక
3	5	వచ్చినట్లయ్యె. నాపని	వచ్చినట్లయ్యె నాపని.
7	11	దేశోపద్రకారులగు	దేశోపద్రవకారులగు
10	4	సోఽభూత్సమా	సోఽభూత్పమా
10	12	rick	rich
10	18	రాతౌ	రాత్రౌ
12	26	friednd	friend
13	10	యతనిని	యతనివి
13	11	నొక్కఁడే నొక్కఁడే	నొక్కఁడే
15	24	మోని	మోవి
16	8	యొందు	యెందు
17	5	భారవి మాఘలు	భారవి మాఘులు
18	3	వెట్టిలానివలె	వెట్టివానివలె
21	15	హేమెట్టుం	హేమ్లెట్టుం
22	4	బోధింవచ్చు	బోధింపవచ్చు
22	6	పామరంజనము	పామర రంజనము
24	11	సైఁబడ	పైఁబడ
24	19	లనుమానించెదరరేమో	లనుమానించెదరేమో
27	5	నభ్యంగమొనర్చుట	నభ్యంగనమొనర్చుట
27	7	కరుణాబీభత్స	కరుణబీభత్స
28	3	Rope of	Rape of
29	5	మననెట్లు	మనసెట్లు
30	15	రంగస్థలయిన	రంగస్థలమున
31	14	కాశిదాన	కాశిదాస

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
32	2	దద్దుర	దర్దుర
32	12	నిర్ణయించిని	నిర్ణయించిరి.
34	24	ఖేదముండునో	భేదముండునో
35	2	బాడిరస	బాడి రస
37	14	పులిమనట్లు	పులిమినట్లు
37	26,27	తాలజ్ఞశ్చాప్రయోగేన	తాలజ్ఞశ్చాప్రయాసేన
38	18	దాసాదికృతులు	దాసాది కవికృతులు
39	6	తవిలిని	తవిలి
40	3	రస్త్రములు	రస్రములు
41	3	కుడిచేయు	కుడిచేయి
41	9	ముద్వేష్టిత	ముద్వేష్టిత
42	24	అను అనునప్డు	అనునప్డు
43	8	పతాకా	పతాకా
45	1	సముద్ర	సముద్ర
45	2	గలుపులెఱ్ఱరంగు	గలుపు నెఱ్ఱరంగు
45	8	ఊహోన్నాగ్లు	ఊహన్నాగ్లు
46	1	ననియు	ననియు
46	3	భర్తవియో	భర్తృవియో
47	13	కేషకా ?	కేషనా ?
47	22	యూన్వర్బిటీ	యూన్వర్సిటీ
48	12	యంతజీత	యంతజీత
51	21	రెండుమ్మప్రాతిక	రెండున్మప్రాతిక
54	9	నాగరకాగ్రణ్యులు	నాగరకాగ్రగణ్యుల
54	13	గాన్పించుట	గాన్పించుట
54	17	రసాభాముగ	రసాభాసముగ
54	17	నగుబాసటుం	నగుబాటుం
56	14	కాశీదాస	కాళిదాస

తప్పొప్పుల పట్టిక (శుద్ధ పత్రము)

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
3	10	భక్షించుమ!	భక్షించుము
4	14	Scaldrhymers	Scald rhymers
6	3	tolament	to lament
6	15	honour	honour
7	3	గోరుచున్న	గోరుచున్న
7	6	మాక్రమించు	మాక్రమించు
7	14	నాడినచో	నాడినచో
21	21	మైన నన్నుండనిమ్ము	మైన నన్నుండనిమ్ము
24	3	arme !	armed
30	13	LOVES	LOVE'S
35	6	బూమేల	బూమెల
36	7	Can, 'shall	Can, shall
36	17	aot	not
37	7	కాపున్	కాపున్
42	17	Lhey	They
48	2	Wonnds	Wounds
52	10	యశోధనా నాంహి	యశోధనానాం హి
52	15	ప్రవృత్తి	ప్రవృత్తిః
56	2	క్రీయోగబలం భాయ	క్రీయోగబలంభాయ
56	10	యాంతేవం	యాంత్యేవం
58	3	పాదకస్త్రీ ప్రవముష్టం	పాదకస్త్రీప్రవముష్టం
64	11	I the sun	i' the sun

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
68	౭	unerossed	uncrossed
70	16	majestieal	majestical
70	18	thlng	thing
70	19	Vapowrs	Vapours
72	9	eonsummation	Consummation
72	31	sicklied	sick lied
73	3	వన్నాంవదింప	వన్నానందింప
73	18	యొకపు	యొకప్పు
81	21	మఱియు	మఱియు
82	13	clifford	Clifford
83	11	పులునిచ్చేలు	పులు నిచ్చేలు
90	8	goldea	golden
94	17	Powcr	Power
95	6	యుదుపులెట్లు	యుదుపులెట్లు
98	15	destory	destroy
100	3	be ths	be the
106	8	poticnce	patience
115	13	ఇంచుంక	ఇంచుక
119	3	రేఖు కగల	రేఖుక గల
120	10	సస్థాణుస్థిర	స స్థాణుస్థ్సిర
124	2	వలయొన	వలయొన
124	4	బంబం స్థితః	బింబంస్థితః
133	11	పదుపులు	పదములు
142	6	bc	be

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
145	6	గీ॥	ఆ) delete
148	8	word	wcrld
149	4	కటాకటా	కట కటా
151	10	నీదరుండివుడ	నీదరుండిప్పుడ
151	15	మాలింతు	యాలింతు
162	22	unensy	uneasy
163	9	దోసరారుల	దోసకారుల
165	21	పెట్టకలైదవ	పెట్టకగ్గెదవ
170	24	watchfui	watchful
171	9	ఎద	యెద
172	20	Cume	Come
173	14	ప్రూరుండవు	గూరుండవు
174	4	Nav.	Nay.
175	4	యుమ్మను	యుమ్మనజాల
175	6	జాల	— (To be deleted)
175	10	(హా)	(హుక్) —
175	24	హాబట్టు	హ్యూబర్టు
176	14	An	And
177	3	(హు)	(హుక్)
177	7	ముగమపయోగింవ	ముగ నుపయోగింప
178	11	Habert	Hubert
1,8	22	Wnat	What
182	3	therin	therein
184	33	nd	And
185	6	గోల్లి	గోళ్లి

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
187	21	వృధ	వృథ
18)	17	వెజ్జి	హెజ్జి
194	13	thier	their
194	17	Havc	Have
198	18	bi	be
202	16	inquity	iniquity
203	15	వన్యైన	వన్మైన
204	13	l!ve	live
205	6	సీవీవు	సీవీవు
206	16	sleeo	sleep
208	8	యత్రవ	యత్రవ
208	12	చతుర్రైస్వర	చతుర్రైస్సుర
2(8	13	స్రస	స్రన
210	3	రుడితో	రుదితో
211	17	యునిద	యువిద
212	7	త్రన్మ్రఖోఛ్వాస	స్త్రన్మ్రఖోచ్ఛ్వాస
212	11	మన్యసే్రధవాన	మన్యసే ప్రవాన
212	15	వాస్మ్రదంకే	వాస్మ్రదంకే
213	8	10	14
214	5	10	20
214	11	యస్మిన్	యుమస్మిన్
214	14	రాశ్మ్రరాస్త్రే	రాశ్మరాస్త్రే
214	15	రదవో	రదసో
215	4	పికులాట	పీకులాట
216	4	కథం నూ	కథం ను

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
216	4	దుఃఖైర్వాపైః	దుఃఖైర్న్వైపైః
216	7	యాాప్యా	యప్యా
216	8	నర్త్యే	నర్త్యై
216	10	విడ్ఢిరో	విఢ్డిరో
217	12	యొసంగు	యొస గు
222	12	othor	other
224	5	Soone	Sooner
224	14	rimmed	Trimmed
225	20	...	7
227	21	మొకలా	మొగ్గలా
230	6	...	12
230	14	...	14
231	11	13	14
231	13	14	15
232	6	Act. Sce I	Act. I. Sc. I.
237	3	(ప్రోటియక్-	(ప్రోటియస్-
241	14	[వాఁడు I]	....
241	15	జోర్జియు	జోర్జియువాఁడు I]
241	21	ఘట్టించు	ఘట్టించు
244	13	An	And
246	8	రసూయు	రసూయా
243	6	మున్వథూవ	మన్వథూవ
248	8	నందథే	నందథే
248	8	గాంతు	కొంతు
248	8	క్ష్మప్రాం	కృప్రాం (క్లుప్రాం)

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
2:8	8	నస్మేంర	నస్మేర
248	12	అనుంత్ర	అనుంత్ర
243	15	దిశనా	దశనా
248	19	శృంగారతి కే	Read as 1st line on page 250
249	3	కేలంబట్టుకొన్న	కేలబట్టుకొన్న
249	7	చూపులన్న	చూపు లన్న
250	6	సిధ్య్రని	సిధ్యని
250	7	బిబంధినూ	బింబనినూ
250	14	కామ్మ	కాముమ్
251	13	వలిపితి	నలిపితి
252	10	నూపురశబ్ద	నూపురశబ్ద
2:4	3	త్వయూ	త్వయూ
254	8	నే। తా	నేత్రా
254	11	కచ్ఛేరా	కచ్ఛ్రిణ
255	12	వేదికోలైకొ	వేదికోలైకొ
256	2	తున్కః	తున్కః
256	11	పల్లవనా	పల్లవనా
256	13	అక్ఖమో	ఆక్ఖమో
257	14	సకియ	సకియ
258	1	వత్స్వరణో	వత్సరణో
258	6	తక్వా	తత్వా
258	10	లోహితత లా	లోహిత తలా
253	10	బాహు	బాహూ
259	7	నలిపు	నలివు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
259	12	వెదకటస్మ్రెము	వెదకటస్మ్రెము
260	8	స్థానన్యత	స్థాన్యత
261	1	కానినే	కానినే
261	7	ముంటి	ముందిటి
262	14	భ్రష్ట	భ్రష్ట
263	9	బెట్టిను న్దొడల	బెట్టి నన్నొడల
266	10	in end	mend
274	1	beleve	believe
279	10	పెమిటకల్గు	పెమిటికల్గు
282	8	at the	at they
282	13	mothers	mother's
283	8	బెకలిం	బెకలించు
285	11	వచ్చినవి	వచ్చినవి
286	16	helf	help
288	10	VANICE	VENICE
289	8	దృష్టలు	దృష్టులు
		For	Read as
289	9	వ॥ రెండు...కావు 39	ద్వి॥ వరుగు.........
		For	Read మొదట్టు 40
289	12	ద్వి॥ వరుగు...... మొదట్టు	వ॥ రెండుగంటల... కావు 39
293	5	దొంగలించు	దొంగిలించు
295	5	యూంద్రడుకు	యూంద్రకు
296	17	a ould	would

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
302	4	నజతాపకారీ	జనతాపకారీ
302	5	మం్రచిత్రమ్	మన్త్రచిత్రమ్।
302	6	మహాతీం	మహాతీం
303	6	గొనక	గనక
305	7	నత్రావు	నత్రావు
308	3	Tbey	they
309	13	చూనవు	మూనవు
317	22	।	Delete.
318	1	Act ii Sce ii	Act iii Sce ii
321	3	నది	పది
325	4	ధారణముగు	ధారణముగు
342	22	is	it
345	1	హేమకాన్త్మైన	హేమకాన్త్మైన
346	7	bea s	bears
348	18	civll	civil
348	22	exectors	executors
349	3	కాలవ్యాసమున	కాలవిన్యాసమున
349	5	తేనేటీగలు	తేనెటీగలు
351	3	ఒర్త్యన	చిర్త్వన
367	1	యచ్చోటు	యచ్చోట్టు
371	5	తెవందు	నెవందు
373	11	చున్నక్వాడు	చున్నవ్వాడు
373	21	మూవు	మూవు
377	1	భీరుల	భీరులం

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
379	16	కూట	కూడ
380	14	Innocent	innocent
380	18	teast	feast
381	17	మూలిని	నూలిని
391	11	నెట్లులెటుల	నెట్టులెటుల
393	2	దా టు	దాఁటు
393	21	చిఱత	చిఱుత
395	5	కెక్కని	కెక్కదని
395	14	బడివ	బడిన
397	5	మాయురెయిదుడు	మాయురెయిదుము
399	2	తెన్నున బొంగ	తెన్నునం బొంగ
401	4	యుందు దరు	యుం దుదరు
403	5	మిక్కుటముగు	మిక్కుటముగు
403	9	ముల్యైను	ముల్లెను
403	15	దొంగలించిన	దొంగిలించిన
405	14	బోవలేదు	బోవలేదు
412	15	fowder	powder
415	11	దెబ్బువ	దెబ్బువ
416	18	Iheir	Their
419	7	్రవయము	వ్యయము
421	16	కుగురుకుర్చు	కుదురుకుర్చు
423	15	జద్రుఁడుం గూడఁ	జంద్రుఁడుం గూడఁ
424	3	vilder	viler
425	12	కెదుర్గణ	కేదుర్గణ
428	8	voiee	voice

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
429	6	అద మొదియు	అద్ద మొదియు
430	1	nost	host
430	15	aguel	ague
430	15	tain's	taints
431	7	నవ్వుః వ్వెడు	నవ్వున వ్వెడు
432	17	one	once
434	8	be perfect	be a perfect
435	2	లరదుఁ	లరయుఁ
436	20	Afflication	Affliction
436	23	nostrill	nostril
437	13	కుంట్ల డని	గుం డని
439	3	తాళ్ళను	తాళ్లను
439	9	వీవుఁ బికు	వీవు బికు
440	1	lock	Look
441	5	చక్కి	చక్కి
442	6	toves	loves
445	11	నాఁగు	నాఁగు
448	2	ornsses	cresses
450	7	up ON	upon
451	24	వలవఁత	వలవంత
452	3	losser	lesser
453	9	లొంగ్గకఁజొవ్వుదు	లొంగ్గకఁజప్పుడు
454	1	curd	cur'd
455	14	మైనన్నియు	మైవన్నియు
456	6	fron expence	from expense

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు	
458	16	They	The	
459	11	నెవసియుండు	నెనసియుండు	
459	19	యుం యుందిట్టము	యుందిట్టము	
460	3	ond	and	
461	15	గంటల	గంటుల	
463	(N. B :	"అద్భుతరసః" — కాళిదాసుని శ్లోకానువాదము నకు పుట 512 నుండి 558 వరకు చూడగలరు).		
464	2 & 13	Sec	Sce	
464	22	restrined	restrained	
465	1	రౌద్రభీభత్స భయానక రసములు	delete	
466	9	Slaaders	Slanders	
467	15	యేనచో	యైనచో	
467	23	నకర	నరక	
469	4	వారే	వారి	
469	19	బడవట్టి	బడనట్టి	
470	4	flusihing	flushing	
471	15	ము వెంనడిచెడు	ము వెంబడించెడు	
472	6	Wanned		
472	19	Yet I dull	Yet I, A dull	
473	6	కొందుఁగాన ॥	కొందు ఁగాన ॥	3
474	33	Kings	King	
475	14	విటునా	నిటునా	
477	25	వింతకన్న	నింతకన్న	
479	14	నలమనిండు ॥	నలమనిండు ॥	5

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
481	6	వర్చ్చెడును	వచ్చెడును
481	13	క్రిస్తుమస్థ	క్రిస్తుమతస్థ
481	20	నిన్నులలో	నిన్నుఁ బో
482	17	Enscar	Ensear
484	4	there boundless	there is boundless
484	6	forth	froth
484	7	So scape	So 'scape
486	8	theirs	their
486	17	heartly	heartily
487	7	కాపుల	కాపుల
487	21	లుక్కడండీచునో	లుక్కడంచునో
488	17	arbitraters	arbitrators
489	11	మతి	మతి
489	14	వేడ్కవది	వేడ్కనది
489	15	దిద్దబడిని	దిద్దబడని
493 to 502	Page Heading	భీబత్సరసము	బీభత్సరసము
493	16	దేవికి	దేనికి
495	22	ఘోష వెట్ట	ఘూోష వెట్ట
497	9	గ్రొజవు	గ్రొంజవు
498	15	fiies	flies
501	2	చుంద్రోత	చుద్రోత
502	4	రేపిగ జాన్మల	రేపి గజాన్మల
502	6	విసన్నమీనం	విపన్నమీనం
502	8	విసుర్ద	విమర్ద

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
502	11	తృషాకులంనిః సృత	తృషాకులం నిఃసృత
507	17		
504	12	KING GOHN	KING JOHN
504	18	braven month	brazen mouth
512	3	ప్రాంసు	ప్రాంశు
512	3	రఘువంశే_స	రఘువంశే_స_1
512	4	శ్లో 3 . 1	శ్లో. 3. (ఆ పుటలో శ్లోక సంఖ్య 1 అని గ్రహించవలెను)
512	6	శ్లో. 15.2	శ్లో. 15 (ఆ పుటలోశ్లోక సంఖ్య 2 అని గ్రహించవలెను)
512	9	తసుప్రకాశే	తనుప్రకాశే
512	10	స. 3. శ్లో॥ 2.3	స. 3. శ్లో॥ 2. (ఆపుటలో శ్లోక సంఖ్య 3 అని గ్రహించవలెను)
		(అక్లమీాదను సర్గసంఖ్య-శ్లోకసంఖ్య నెఱుంగునది)	
512	13	తరశ్చ్కార	తిరశ్చ్కార
512	18	స్వర్శ	స్పర్శ
513	5	గయిబాచు	గయిచాచు
513	20	దొడవిడి	దొడనిడి
514	1	పక్షసి	వక్షసి
514	8	మామాగచ్ఛతు	మమాగచ్ఛతు
514	11	వసంభావిత	న సంభావిత
514	21	వాన్పంక్తిరథో	వాన్పంక్తిరథో
514	22	అసథే	అపథే
516	3	నేద్దో	నేద్ధో
516	4	జ్యలనః	జ్వలనః

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
516	7	సువేయమా ।	సుషువే యమా ।
516	13	తం ప్రవే	తం వ్రవే
518	1	మన్వేష్ట్తం	మన్వేష్టం
520	4	వటశ్శ్యామ	వటశ్శ్యామ
520	18	పర్యన్త	పర్యన్త
522	2	మాయాతాక్ష్యాః	మాయతాక్ష్యాః
523	21	జగములోాన	జగములోన
524	4	మూడం	మూఢం
524	7	తిమరం	తిమిరం
525	11	జేలువు	జెలువు
528	4	దూపః	దూనః
528	9	క్రియయైవ	క్రియైవ
528	10	కేషాంవస్యా	కేషాం నస్యా
528	13	పవవవేగోత్థి	పవనవేగోత్థిప్త
528	15	ముచ్చైర్వీక్ష్య	ముచ్చైర్వీక్ష్య
529	18	జడువు	జడువు
530	6	క్వచిత్సగర్ష	క్వచిత్సగర్భ
530	16	విపత్ర	విపత్ర
530	17	విహాయః	విహాయ
531	13	న్గొయ్యాలులు	న్దొయ్యాలులు
531	15	కొాందురు	కొాందరు
532	17	కప్యన	కస్యన
532	21	ప్రమలా॥ దేవబా	ప్రమ దేవబాలా॥
533	15	పుపుల	పువుల
534	6	పవనస్సుమన్ధిః	పవనస్సుగన్ధిః

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
534	21	శ్లాంఘ్యం	శ్లాఘ్యం
535	7	హాయి యోపద	హాయియోపవ
535	10	మానికొమ్మ	మావికొమ్మ
535	22	మడునుల	మడుసుల
536	8	నినాధం	నినాదం
536	12	ఆవిర్భాతే	ఆవిర్భాతే
536	14	ముచ్యనూనా	ముచ్యమానా
537	12	పడగఘూళ్ల	పడగచూళ్ల
538	3	లోక	లోక
538	9	నతద్విధాం	నతద్విదాం
540	9	దంతర్భాష్వే	దంతర్భాష్వే
542	12	ద్రూరమిదానీం	దూరమిదానీం
543	17	వింతనూనిక	వింతమానిక
544	2	శిశోర్వ్యపమ్	శిశోర్వ్యపమ్
546	5	స్త్రయాణామవః	స్త్రయాణామథః
546	16	కిమవహీ	కిమివహీ
548	5	స్థితఇతి	స్థితఇతి -
549	5	డనుతపసి	డనుతపసి
550	9	బాణాన్వ్రజ	బాణాన్వ్రజ
551	16	కాక తతమా	కాక కతమా
552	13	త్ప్రాచీనార్కం	త్ప్రాచీవార్కం
552	14	నర్వ్యం వత్సే	న త్వం వత్సే
552	16	లబ్ధద పరిపాలన	లబ్ధపరిపాలన
554	5	ష్వాశోన్ను	స్వాపోన్ను
555	12	పుపు తరువాత	పువు తరువాత

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
556	7	దృశ్యంత మసి	దృశ్యం తమసి
556	11	సుందరిం	సుందరీం
557	12	న్దావ్వే	న్దివ్వే
558	1	క్షామాం ప్యాదసతి	క్షామాం స్యాదసతి

గమనిక : కొన్నిచోట్ల Act – Sc అని ఉండవలసిన చోట్ల Act — Sec అని ముద్రణలో నున్నది సరిదిద్దుకొనవలెను.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
561	4	ఫ్లానుర్సి	ఫ్లోరిన్సు
561	14	మెరియాాన	మెరియాన
562	3	బ్రర్టము	బర్ట్రిము
562	15	వృత్తాంము	వృత్తాంతము
562	18	బర్టము...బర్ట్రిము	బర్ట్రిము
563	8	లెపిడస్సు-పాంపియన్నను	లెపిడస్సు,పాంపియస్సను
564	12	లోఁబుట్టవగు	తోఁబుట్టువగు
564	16	త్రానీజిష్టు	తా నీజిష్టు
564	18	యాంత్రటనీ	యాంటనీ
564	20	సీజారుస్జేరిని	సీజారుస్జేరిన
565	11	కాలస్ప్వరములకు	కాలసర్పములకు
566	1	రాజభ్రష్ట	రాజ్యభ్రష్ట
566	2	ప్రథ—క్కు.	ప్రథరిక్కు—
567	2	రోడ్జిండు	రోజ్లిండు
567	8	నెత్తుటర్ధదుపఁ	నెత్తుటస్గదుపఁ
567	9	గొల్లినికిమ్మని	గొల్లని కిమ్మని
567	14	రానేర్చిన	దానేర్చిన
567	15	దెచ్చదననియు	దెచ్చెదననియు
568	10	ఆడ్రిమానా	ఆడ్రియానా

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
568	11	ఆ(డిమానా	ఆ(డియానా
568	16	వర్తకులు కిట్టి	వర్తకుల కిట్టి
568	23	దన క్రవ్యము	దీన ద్రవ్యము
569	9	నసందర్భముగ	చ సందర్భముగ
569	15	నన్పొండా	నన్పొండ్లా
570	5	తన్వలచి	తన్వలచి యు
571	14	తోఁజెచ్చి	తోఁదెచ్చి
571	16	యతనకి	యతనికి
572	5	వజీన్లియ్యా	వర్జిలియా
572	6	వజీన్లియా	వర్జిలియా
572	7	వజీన్లియా	వర్జిలియా
572	20	ర్వోమనులతో	ర్నోమనులతో
573	2	ర్వోమునందు	ర్నోమునందు
573	8	తనీదేశ	తనదేశ
573	11	ర్వోమనులకు	ర్నోమనులకు
573	13	దుర్భోద	దుర్బోథ
573	25	రోమన్సేనా	రోమన్సేనా
574	8, 9	ఇమోర్జ	ఇమోజన్
574	11	చెప్పువారు ఓకడచ్చి	చెప్పువారు ఒకడచ్చి
575	7	దొంగలించి	దొంగిలించి
575	17	యొద్ధ తన్నైభసానియో	యొద్ద తన్నైబసానియో
576	21	బిలింపఁబడిన	బిలిపింపఁబడిన
578	5	కాప్కా	కాస్కా
579	6	వార్తాంబల్లేండు	నార్తాంబల్లేండు
580	13	పర్వుసర్వనుల	

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
580	16	వేల్సుతో	వేల్సులో
581	9	సజార్ న్ఫాల్టాసు	సర్జా న్ఫాల్టాసు
581	10	బాడర్ ల్ఫు	బార్డ ల్ఫు
583	13,22	ఫ్రానన్సు	ఫ్రాన్సు
585	18	ఫ్రెరిచి తలారి	ఫ్రెంచి తలారి
586	5	కొడుగు	కొడుకు
586	13	ఫ్రాంన్సు	ఫ్రాంసు
586	21	నభిక్తుఁడై	నభిషిక్తుఁడై
586	24	తనకొడుక	తనకొడుకు
586	26	చారల్సు	ఛార్లెసు
587	5	13. రెండవభాగమను నాటకమునదుం	13 ఆఱవహెన్రీ మహారాజు రెండవ భాగమను నాటకము నందు
587	7	గోస్టరు	గ్లోస్టరు
587	8	విచ్చెస్టరు	విన్చెస్టరు
588	16	సజాన్ట్సెన్లీ	సర్జాన్టెన్లీ
588	6	గోస్టరు	గ్లోస్టరు
588	13	శములు	ములు
589	15	సేరిసబరీలను	సేలిస్బరీలను
589	19	నతనికొడుకులను	నతని కొడుకులును
590	4	హెస్టింగ్సు	హేస్టింగ్సు
591	5	పట్ట	పట్టుకొని
591	23	మార్గెరట్టలు	మార్గెరట్టులు
592	3	వారిక్కు	వార్విక్కు
592	4	యాడుచనియు	యాడుననియు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
591	11	నాల్గయెడ్వర్డు	నాల్గవయెడ్వర్డు
592	15	ఫ్రాంన్సు	ఫ్రాన్సు
592	21	తలడిల్లుట	తల్లడిల్లుట
593	11	కాంటర్బలీ గురువు	కాంటర్బరీ గురువు
593	25	చేతిక్రింద	చేతిక్రింది
594	4	బూటసు	బ్రూటసు
594	15	వెస్టమిన్స్టరు	వెస్టుమిన్స్టరు
595	2	వ్రయవర్చుచు	వ్యయపర్చుచు
595	2	మతాధ్యక్షనకు	మతాధ్యక్షునకు
595	10	బిల్లీను	బుల్లీను
595	11	క్రైనుతో	కేతరైనుతో
595	15	గ్రామెల్లెలిజబెత్తని	క్రామ్వెల్లెలిజబెత్తని
596	19	జాన్మరాజు	జాన్మహారాజు
597	1	పాండలు పోవునకు	పాండల్పు పోవునకు
597	13	కాన్స్టెన్సు పుత్రవిహార	కాన్స్టెన్సు పుత్రవిరహా
597	15	జాన్మరాజు	జాన్మహారాజు
597	20	జాన్మహారాజ	జాన్మహారాజు
598	11	ఎగ్డారు	ఎడ్గారు
598	14	గనేరిల్లుశ్యాదక్షుడు	గనేరిల్లశ్వాధ్యక్షుడు
599	5	నాపై	నాపెపై
599	10	గోస్టరెడ్గారుపై	గ్లోస్టరెడ్గారుపై
599	13	వియర్మహా	లియర్మహా
599	16	రాజ్యద్రోహి	రాజద్రోహి
600	12	ఎడ్మండు దూషించుచు	ఎడ్మండు ద్దూషించుచు
600	19	రాల్బనుతో	యాల్బనుతో
601	3	భవిష్యాచ్ఛతుర్థ	భవిష్యచ్చతుర్థ
602	21	క్సటును	ఎక్స్టను

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
604	9	ప్లంటాజెనట్టమ	ప్లంటాజెనట్టను
604	13	తనకురూపముం	తన కురూపముం
605	25	ఫ్రెంఛి	ఫ్రెంచి
606	8	సవయస్కులను	సవయస్కులును
606	17	రాజవయస్కులును	రాజవయస్యులును
607	13	దౌరసాని గని	దౌరసానిం గని
607	22	ద్వారసాలకునకు	ద్వారపాలకునకు
609	5	క్లాబయో	క్లాడియో
609	7	జూనియటు	జూలియటు
609	15	ఫ్రాల్సిస్కా	ఫ్రాన్సిస్కా
609	16	దనసోదరిని	దనసోదరుని
609	20	రాజసన్యాసి	రాజు సన్యాసి
610	4	రాజెవిని	రాజు విని
610	10	వచ్చేనేమో	వచ్చెనేమో
611	6	పైలాకు వకయూధుడు	పైలాకు—వక యూదుడు
611	20	జస్సీకాలో రెంజోను	జస్సీకా లోరెంజోను
613	13	మధ్యరమ్ముమ్నదని	మధ్యరమ్మున్నదని
613	23	ఫాల్టాపు	ఫాల్స్టాపు
614	1	ఫాల్స్టానందఱిచే	ఫాల్స్టాపందఱిచే
617	22	యాగోరోడరిగోలు	అయాగోరోడరిగోలు
618	11	పెండ్లియాడిచ్చిన	పెండ్లినాడిచ్చిన
619	13	యిద్దరుఘునులు	యిద్దరుఘునులు
619	23	క్లినుభార్య	క్లియోన్ భార్య
620	14	బెట్టిన	బట్టిన
620	26	మెరీనాపై కొరిడాలనుక్లీను	మెరీనాలై కొరిడాలను, క్లియోను
621	8	బాత్రివత్య	బాతిర్వత్య

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
621	18	భాతృవ్యుఁడు	భ్రాతృవ్యుఁడు
621	19	కేపు వెట్ట	కేపు వెట్టు
622	3	కేపు నెట్టు	కేపు లెట్టు
622	8	నార్వించుట	న్వారించుట
622	23	తలదండ్రు	తలిదండ్రు
623	17	బేప్లిస్తా	బేప్టిస్టా
624	7	బమాంకా	బయాంకా
624	15	ప్రోస్పెలో	ప్రోస్పెరో
624	20	మట్టుగుజ్జు	మటుగుజ్జు
625	9	ప్రేస్పెరోమి	ప్రోస్పెరో మి
626	2	ఫాన్సిస్కో	ఫ్రాన్సిస్కో
626	13	ముకస్తుతి	ముఖస్తుతి
628	12	ప్రజాపతినిధి	ప్రజాప్రతినిధి
629	7	దేవతులకు	దేవతలకు
629	14	నవమానింబబడి	నవమానింపఁబడి
629	20	గద్ధింపఁగా	గద్దింపగా
630	3	తామూరా	తామోరా
630	12	లూసియసు విదేశ	లూసియసుకు విదేశ
630	17	శిరస్సును	శిరస్సులను
635	3	చీలివియా	ఒలీవియా
635	25	దొంకి	దొరికి
638	16	లియోటెసు	లియోంటెసు
639	3	పౌలీ నారాజు	పౌలీనా రాజు
640	2	నా పెద్దప్ప కఁదా	నా పెద్దప్పకఁ దా
640	7	స్మింక్షించెద	స్మిక్షించెద
641	14	వ్రగిమిత్రుఁడను	నగ్నిమిత్రుఁడను
641	15	బెడ్లాఁడుట	బెండ్లాఁడుట
643	1	షేకిస్పియరుని	షేక్స్పియరుని

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
643	17	వలమ్మి యవర్జిలియా	వలమ్మియా వర్జిలియా
643	17	నోదార్చు౯ట	నోదార్చుట
644	26	2 లో	12 లో
646	2	బ్రార్థించి చనుట	బ్రార్థించు చనుట
646	7	3 లో	31 లో
646	17	లూసియున్న	లూసియస్న
647	15	రాజ్యభ్రష్టారాజు	రాజభ్రష్టారాజు
647	18	కారినుటచ్ స్టోను	కారిను టచ్ స్టోను
648	2	తానిమోకిను	తానిమోజిను
648	3	నొప్పికొని చనుట	నొప్పికొను చనుట
648	11	పశ్చాతప్తు	పశ్చాత్తప్తు
648	14	హాల్సున్నరు	హాట్సన్వరు
648	20	గాస్టెస్టరు	గ్లాస్టెస్టరు
649	6	11 లో	14 లో
649	10	వార్విక్కు ప్రభుపు	వార్విక్కు ప్రభువు
649	16	గాడిక౯ నరు	గార్డినరు
649	20	తనకూతురైన	తనకూతురైన
650	3	యార్కుప్రభువు	యార్కుప్రభువు
650	4	బోర్డోరి చార్డుం	బోర్డో రిచార్డుం
651	3	సిచ్చిన్న	స్నిచ్చిన
651	22	కరుణారసము	కిరుణరసము
652	1	లో	2 లో
652	7	యోదాచుక౯ట	యోదార్చుట
652	9	రోక్లిండనుట	రోజ్లిండనుట
652	18	లో ఇమోజను	6 లో ఇమోజను
652	25	ధనభర్తపై సాని	దనభర్త పైసాని
653	12	కాన్స్కా నసుటతో	కాన్స్కాతో నసుట

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
653	13	కాల్ఫూర్ని యాదుశ్శ	కాల్ఫూర్నియా దుశ్శ
655	17	జేలుపఁబడిన	జెలుపఁబడిన
656	6	ఆర్లెడ్లో	ఆర్లెండ్లో
656	17	బెస్సామో	బెస్సానియో
656	21	తాపున్ గుల్ల	తార్పుగుల్ల
657	1	ట్రానియో తో లుసెంటియో	ట్రానియోతో లుసెంటియో
658	9	టచ్ స్ద్టోనుని	టచ్ స్టోనుని
658	15	యున్నానను	యున్నానను
659	9	బెడ్ఫడున్	బెడ్ఫర్డు
659	14	గోస్టరు రాజు	గ్లోస్టరు రాజు
660	10	ఉలిసూలా	ఉరుసూలా
660	24	సేవకను కనుట	సేవకున కనుట
660	25	3...లో హెక్టరు	34 లో హెక్టరు
661	2	పెరోరీసు	పెరోలీసు
661	13	ఈనోర్బనసుకొంట	ఈనోర్బనసుకొంట
661	23	రోజిండుతో	రోజ్లిండుతో
662	2	రోజ్లిండ్లో	రోజ్లిండు
662	11	ఆర్లెడ్లోతో	ఆర్లెండ్లోతో
663	6	పైనానియో	పైసానియో
663	24	వరమాన	వర్తమాన
664	4	బర్మార్డో	బర్నార్డో
664	18	ఐఫీలా	ఒఫీలా
6?4	24	కాన్పించుదను	కాన్పించదను
665	10	లుసీయలియసు	లుసీలియసు
665	13	కోషియస్సు	కేషియస్సు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
666	13	యింగ్లీ...సైన్యము	యింగ్లీషు సైన్యము
666	14	ఛేల్బట్ట	ఛేల్బట్టు
666	25	దన్నెందుక	దన్నెందుకు
667	7	ఎక్ట్సన...తో	ఎక్ట్సనుతో
667	9	రాజుతోఁ మదపై	రాజుతోఁ దమపై
668	2	ప్రత్యుత్తరమిగా	ప్రత్యుత్తరమీగా
668	5	నన్నుఁ దిరస్కరించి కూతుల	దన్నుఁ దిరస్కరించిన కూతుల
668	6	గోస్టరనగా	గ్లోస్టరనగా
668	16	యెకించితినని	యెక్కించితినని
668	22	1 బూకుతో	బ్రూకుతో
668	26	గాటు	గాంటు
670	6	యోమో	యేమో
670	9	అంటునియో	ఆంటోనియో
670	11	బరణలలో	బరణిలలో
670	18	లోరెజో	లోరెంజో
671	9	అయాగో ఒతెల్లోకుడిస్త్రె మోనాపై	అయాగో ఒతెల్లోకు డి స్త్రేమోనాపై
671	14	తనభార్య జంపి	తనభార్యం జంపి
672	9	వర్నసము	వర్ణనము
672	15	మోర్ఛిల్లిన	మూర్ఛిల్లిన
672	17	సెబార్థియను	సెబార్డియను
672	18	ఫ్రడినందు	ఫర్డినందు
672	24	చేయచచ్చిన	చేయువచ్చిన
673	1	తననదుపదేశము	తన సదుపదేశము
673	9	ప్లేవిమసడవి ... టైమసుం	ప్లేవియసడవి... టైమసుం

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
673	11	అగమెమ్న మనెస్టరు	అగమెమ్నను నెస్టరు
673	12	అగమెను	అగమెమ్నను
673	15	ఉలిస్సు	ఉలిసిస్సు
673	16	ఉలినస్సనుట	ఉలిసిస్సనుట
673	19	అచీఁస్సుతో	అచీలస్సుతో
673	20	లోబడుటచే	బోరాడుటచే
673	21	నవచ్చునని	వచ్చునని
673	23	భోధించుట	బోధించుట
673	24	దైవము	దైవముపై
673	26	బెల్చతో	బెల్చితో
674	24	ఫ్లోరిజీలు గూర్చి	ఫ్లోరిజీలుం గూర్చి
674	25	ఫోరిజీలు	ఫ్లోరిజీలు
674	26	దేశించు ననుట	దేశించు చనుట
675	2	కావ్యంలో 19 ము	కావ్యంలో
675	19	దీవిరహ తీర్థన్వాసి	దీనవిరహ తీర్థవాసి
676	3	వివేషముంగని	విశేషముంగని
676	7	క్లిప్వర్ధనుట	క్లిప్వర్ధనుట.
676	12	కైఁను	కైమను
676	20	భీభత్సము	బీభత్సము
676	22	యేర్టిమరుని	మార్టిమరుని
677	5	బలిచెఅజరిగిన	బల్మిచెఅజరిగిన
677	10	యన్నయడవి	యున్నయడవి
677	3		
679	22	సారథితొ	సారథితో
680	1	కరుణారసము	కరుణరసము

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
680	20	నిజరూపము	నిజరూప
682	7	దృగ్వ్వవర్ణనము	దృగ్వర్ణనము
684	4 & 11	భీభత్స	బీభత్స
684	13	గీష్మర్తు	గ్రీష్మర్తు
687	4	కలిగి తన	కలిగిన తన
687	14	శకుంతలమున	శాకుంతలమున
688	18	మచచముని	మరీచముని
689	5	ఆంచ	అంచ
689	18	ఆంద	అంద
689	23	మేమము	మేఘము
690	1	అజ్ఞలు	అజ్ఞాలు
690	3	అకుకృతి	అనుకృతి
690	7	దానుఁడు	దాసుఁడు
690	8	నొచ్చుకొనుట	నొచ్చుకొనుట
690	14	అన్నవిమిన్న	అన్నవమిన్న
691	10	అ ర్వాఁడ	అర్వాఁడ
691	16	అమితవ్రయ	అమితవ్యయ
692	22	కుండ్రని	గుండ్రని
694	27	ఈనరుండు	ఈసరుండు
695	2	నిర్వాకులు	నిర్వాహకులు
695	4	కలంకరించుకొను	కలంకరించుకొను
695	26	నిర్మాణము	నిర్వాణము
696	2	ఎన్నిక–నెత్త	ఎన్నికనెత్త–
696	11	ఐదవ	ఐదువ
696	21	మనస్సులుటం	మనస్సులుంట
696	25	వడ్డై అ	వట్టైఅ

పుట		పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
699		19	జున్నవారు	బన్నవారు
700		2	కాంతాడవ	కాలతాడన
700		9	స్సూచించు	న్సూచించు
700		25	కుట్టిపన్	కుట్టినన్
700	రెండవవరుస	11	మగవాండ్రను	మగనాండ్రను
701	,,	14	కొత్మి	కొల్మి
703	,,	5	గుర్వెట్టు	గు ర్వెట్టు
703	,,	14	గ్రహస్థు	గృహస్థు
706		17	రోహణులు	రోహిణులు
707	,,	21	జోసులు	జోస్యులు
709	,,	19	అలితన	తఱలిన
710		4	ళుకువనతట	తళుకు వనట
710		22	మాకుడు	మాఱుడు
710		25	తవురుట	తివురుట
711		14	స్త్రీ	స్త్రీ
712		5	పగడ గల	పడగ గల
712	,,	6	దావి	దాని
712	,,	13	దినమొల	దిసమొల
712	,,	14	ధైర్యము	ధైర్యము
712	,,	18	దైవ స్సంభంద	దైవసంబంధ
715		14	మెఱుగనవి	మెఱుగునవి
716	,,	17	నిర్వృత్తి	నిర్వృతి
717		16	నీలుట	నీల్గుట
720	,,	1	పాటనము	పాటవము
721	,,	3	పునెము	పున్నెము
721	,,	12	వ్రేలాడునొక	వ్రేలాడునొక యవ యవ విశేషము
721	,,	28	పెదబడి	పెడబడి

పుట		పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
722		20	నాకుము	నాపుము
724		10	నందు	సందు
725	,,	13	ఆనాశము	ఆకాశము
725	,,	17	బలంగంబు	బలఁగంబు
726		19	బుపీ	బువి
727		7	భార్తి	భాతిన్
728		11	నఱకు	వఱకు
728		21	మవఃకోశ	మనఃకోశ
728		27	చిరకార	చిరకాల
728	,,	7	సంకల్బమే	సంకల్పమే
728	,,	16	వలువు	వలపు
729		26	ఎదుర్కొనుట	Delete this word
730		12	ముండిమోపి	ముండమోపి
730	,,	11	మానువుల	మానవుల
730	,,	14	మృత్యులైన	మృతులైన
730	,,	22	దెహముతో	దేహముతో
720	,,	25	మెతఁతల	మొలఁతల
734		11	న్పహావాన	స్పహావాస
734	,,	2	లోజ్జగ	లోజ్జుగ
736		1	వికత్థనోద్ధితుఁడు	వికత్థనోద్ధతుఁడు
737	,,	3	మన్మధు చే	మన్మధునిచే
737	,,	20	వెన	వెస
738		7	వేల్పుఁబడి	వేల్వుఁబడి
741		12	తపము	తనము
741		21	సిరికి	సీరికి
741	,,	After 3		Add సుగము-సుఖము
741	,,	7	సూర్పాణి	సుప్పాణి